ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-32

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
2 JUIN
1964

Le Numero : 0,30 Fr.

ՓԱՐԻԶ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·022

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.022

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Վեցերորդ չաղաքապետարանի ընդարձակ սրահը այս տարի եւս, Մայիս 28ի մեր տարեդարձին առթիւ, ժամադրա–վայր դարձած էր հայրենիքէն հեռու ապրող, բայց տեւաբար հայրենիքի կարօտով եւ լուսաւոր ապագայով խանդագին հայրենակիցներուն համար :

Ջոյդ եռագոյներ կը զարդարէին բեմը, ընծեղելով Մայր Հայրենիքի եւ ազատ ապրելու օրգան երկրորդ հայրենիքի պաշտօ դէմքերը :

Օրուան նախագահ ընկեր Հրանտ–Սամուէլ նախ պատմականը ըրաւ 1918ի նահրոդող դէպքերուն : Ցիշեց, թէ Թուրքիոյ Ազգահայութեան աւերակի վերա–ինչ եւ մկկուկէա մխլիոն Հայեր ջարդելէ ետք ձգուած էին նաեւ բնաջնջել սահմանին միւս կողմի Հայերը :

Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը օգնութեան հասաւ Թուրքերուն : Պարպուեցաւ Կովկասեան ճակատը ռուս զինուորներէ, որոնք տուն փութացին՝ աւարէն իրենց բաժինը ստանալու համար :

Դէպի Թուրան տանող ճամբուն վրայ մնաց արդէն էր Հայաստանը, որ դեռ անախ էր, բայց իր զաւակները դժբախտ պայմաններու մէջ, անհուն ղոհա–բերութիւններով կուրծք կուտային Թուրք յանդնաւոր բանակի ապառաղինուած դէմ–դիմի ուժերուն :

Կովկասեան ճակատը ճեղքելով Թուրքիան աղէտ պիտի բացուէր Թուրանի համար : Վէհիպ փաշայի բանակը 1918ի գարնան ի վեր դերագոյն ճիգեր կը թափէր վերադարձնելու համար Երզնկայէն Ինունիէ երզոում, Ինունիէն մինչեւ Վան տարածութիւնները :

Նոյ. զօրագունդերը հերոսաբար կը–տնէին կը քաշուէին դէպի Կովկաս , եւ – թանեան նահանգին մէջ ապաստանած հայերը փրկելու վճռական որոշումով :

Ցիշելի եւ Սէյմի Վրացի նախագահ – ին դաւադրական արարքը, որուն պատասխանատու կարգը առանց կռուի յանձնուած – Թուրքերուն, ընկեր նախագահը ա – յնպէս եւ տարին յաղթանակը :

Ինչ այս պայմաններուն տակ է , եզ – րակացուց նախագահը իր բացման խօս – քը, որ գործուեցաւ անսպասելի հրաշքը Պրօստանի դաշտին մէջ: Թուրք զին – ուորներու դիակներուն վրայէն քալելով հայ քաջարի զինուորները Հայաստանի հողագործին վրայ անկեցին մեր պա–տմական հեղգոյնը :

Ապա բանախօսն էր ընկերը Կարօ Գէ–ղամեան, որ նախ խօսելով հայրենադարձութեանց այսօրուան ճակատագրի մասին, բաւ, թէ այսօր աւելի ուժեղ կը զգանք պահանջը անկախ ապրելուն, ոչ միայն անոր համար որ համը առինք անոր արժէքին, այլեւ որով–հետեւ , այդ ինքնօրէն կեանքը չէիայ վաղուան նախասահմանումը այս ժողո – վուրդի կեանքին համար : Այժմէն պիտի անդրադառնանք հետեւաբար, թէ ի՛նչ պիտի ըլլաք վաղը եւ ի՛նչ լուսաւոր հետք պիտի ձգէք ձեր ետին : Մեր անց – եալը ձեզի օրինակ, ձեզի խթան , ձեզի լուսարձակ, ապաւինեցէք անոր ճառա – գայթներուն, եթէ պատահի որ խրնաք իմացական մթագնումի մէջ : Ապաւինե–ցէք մեր փառապանծ անցեալին : Ապա – ւինեցէք մանաւանդ , այդ փառաւոր անցեալը կերտած Հ· Յ· Դաշնակցու – եան » :

Փարիզեան պլոջի անդամ, ընկերվարա–րական վրացի Նոյ Ցինցատէ յանուն իր կուսակցութեան ողջունեց հայ ժողո – վուրդը, որ ասկէ 46 տարիներ առաջ « փառաւոր յաղթանակ մը արձանագրած էր Թշնամիին դէմ » :

Ինամուած էր դեղարուեստական բա – ժինը :

Արտասանեց Օր· Է· Նիկողոսեան , մեներգեց Տիկին Սինանեան, պարեց Օր· Պաքրճեան, իսկ դաշնակի վրայ դասա – կան կտորներ նուագեց (Շոփէն, Խաչա – տուրեան եւայլն) , Օր· Վարժապետեան : Նուագ՝ Պ· Տէմէճեան :

Ցօսնակն էր՝ ընկեր Ե· Գրիգորեան :

Փակման խօսքին մէջ նախագահը չէ – որ դրաւ հայ դատի յետապնդման ան – հրաժեշտութեան վրայ եւ յայտարարեց · — Պիտի պայքարինք մեր անկախութեան եւ հայրենիքին ընդարձակման համար : Պահանջատէր ենք եւ պիտի մնանք, մին–չեւ որ հասնինք մեր նպատակին, մինչեւ որ Հայաստան դառնայ ազատ ու ան – կախ եւ մեր դրօշը անկենք Մասիսի պայ – տին առջեւ, ազատ ազգերու չարքին :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հեռագայեն · —

Մայիս 28 տօնակատարութիւնը ան – ցած է շատ յաջող , հոծ բազմութեան ներկայութեամբ :

Երեսփոխան – քաղաքապետ Տէֆէրի փոխանորդը Աչիլ Սինի ներկայ եղած է եւ ղեղեցիկ ճառ մը խօսած : Նախագահած է ընկեր Տ· Թադոյեան :

Ցօսք առած են Բարդէն Գալէղ եւ կ· Յովսէփեան :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մայիս 20էն ի վեր թերթերու առաք – ման արտասահմանի սակը ղգալի չափ – լում մը կրած ըլլալով, Փարիզի մամու – լի ընկերակցութիւնը կը հրահանգէ թերթերուն որ բաժանորդագրութեան սակերը բարձրացնեն, Յունիս 1էն ըս – կըսեալ, արտասահմանի համար եւ հե – տեւեալ գեկոյցը կը ղրկէ հրատարակու – թեան համար .—

«Comme suite à l'augmentation du prix de l'affranchissement postal sur l'Etranger, les Journaux regrettent d'être mis dans l'obligation de majorer d'un montant égal le prix de leur abonnement à l'Etranger à compter du 1er Juin 1964 ».

Իրրեւ հետեւանք, արտասահմանի հա – մար, «Յառաջ»ի տարեկան բաժնեգինն է 80 Ֆրանք, վեցամսեայ 42 Ֆրանք :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈԹՐ–ՏԱՄԻ ՅՈՕԱՄԵԱԿԸ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՀՌՈՄ

Կիրակի առաւօտ , տասը հազար հոգի ներկայ կ'ըլլային այն պատարագին զոր կը մատուցանէր Պապին փոխանձն նուի–րակը՝ Գերպ· Մառէլլա Նոթր Տամի մէջ :

Նօթր – Տամի մուտքի դուռը զար – դարուած էր Ֆրանսական եւ վատիկան – եան դրօշակներով : Ժամը 9·58ին կար–դինալ Ֆելթէն անձամբ կ'ընդունէր նա – խագահ տը Կոլը : Պատարագին ներկայ էին նաեւ դիւանագիտական մարմնի ան – դամները որոնց կարգին յիշենք՝ Վինոկ–բատոֆ, խորհրդային դեսպան, գերպ· Պերթոլի, պապական նուիրակ : 800ամ – եակի յանձնախումբին նախագահը՝ Վը – լատիմիր ա'Օրմէսոն եւ անդամները տեղ զրաւած էին նախագահ տը Կոլի ձախ կողմը :

Նոյն ժամուն Հռոմ, Ֆրանսացիներու Սէն – Լուի եկեղեցիին մէջ Պապը կ'ըն – դունուէր Կարդինալ Թիսըրանի եւ Ֆը – րանսայի երկու դեսպաններուն կողմէ : Արարողութիւնը սկսած էր ժամը 10·30 – ին, Պօղոս Զ· կը հասնէր ժամը 11·30ին եւ ճառ մը կ'արտասանէր , ոգեկոչելով Նոթր Տամի 800ամեակը :

« Պիտի սիրէիք հոս ոգեկոչել ձեր տաճարներու փառքը եւ Ֆրանսայի հըս – կայ կրօնական ժառանգութիւնը , բայց այս հարստութիւնները միշտ կենդանի են ձեր քրիստոնեայ ընտանիքներու ճառա – գայթումով եւ չնորհիւ աչխարհականներ–ու առաքելութեան բազմաթիւ արտա – յայտութիւններով : ... Եթէ Ֆրանսա « քրիստոնէութեան մտաւորական հայրը կ'եփէ » , ինչպէս կ'ըսէ յաջող բացա – տրութիւն մը, այդ հայրը հազար ձեւե – րով կը բաժնուի եւ որմէ Պապը կ'ուրա–խանայ » :

Փարիզի մէջ, կիրակի օր, բացուած էր դիտական համագումարը, որ իր մէջ պիտի ընդգրկէր Նոթր Տամը իր բոլոր երեւոյթներով՝ ճարտարապետութիւն , նշանակութիւն, պատմութիւն, կոչում : Վլատիմիր ա'Օրմէսոն չէշտած է .— « ցորչափ Ֆրանսա գոյութիւն ունենայ , գոյութիւն կ'ունենան իր եկեղեցիները , իր տաճարները, իր խոնարհները, իր մատուռները որոնք ամէն օր կը ծնին եւ զոյս պէտք է բազմապատկել : Ցորչափ գոյութիւն ունենայ Ֆրանսան, գոյու – թիւն կ'ունենայ Նոթր Տամն ու իր ա – զդեցքը » :

Գիշերը « ձայն եւ լոյս» ներկայացու – մով մը կը վերջանային Նոթր Տամի ութ–հարիւրամեակի հանդիսութիւնները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ եւ Սպանիա բարի դրացնու – թեան համաձայնութեան մը եկան, Գուլ որ Միւրվիլի այցելութեան առթիւ : Ֆրանսա իր հաւանութիւնը կուտայ նաեւ Սպանիոյ մուտքին եւրոպական հաւաքա–կանութեան մէջ եւ գործակցութիւն մը կը ստեղծէ Սպանիոյ հետ անջրպետային եւ զինուորական զեկոյցի վրայ : Տը Կոլ չէշտած է արդէն քանիցս , «Եւրոպա խո–րութեան պակաս կ'ունենայ առանց ըմ – պանիոյ :

ԱՆԳԱՐԱՁԻՆ կը հաղորդեն թէ 244 Թուրք կիպրացիները իրրեւ պատանդ պահուած են յոյն կիպրացիներու կողմէ :

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԲՌՆԻ ԹՐՔԱՑՈՒՑԻՆ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՍԻՆԱՆԸ

Ա.

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ԿԼԱՆՈՂ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՐԱՏԵՒ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքերը այժմ իրենց չունեցածը իրբեւ իրենցը ծախելու եւ ոչ – Թուրքերուն ստեղծագործութիւնը իւրացնելու համար, մեծ միջոցներ տրամադրած են եւ ճարպիկութիւն ցոյց կուտան այդ գործունէութեան ասպարէզին մէջ:

Այսօր, բացի Ուաշինկթընի Թրքական դեսպանատունէն, Միացեալ Նահանգներու արեւելեան շրջանին մէջ ունին երեք Տեղեկատու գրասենեակներ եւ տակաւին ուրիշներ ալ կեդր. եւ Արեւմտեան Նահանգներու մէջ:

Թուրքը սիրցնելու համար, կը հրատարակեն Թրքական քարոզչութեան գրքոյկներ, խնամքով պատրաստուած արեւմտեան վարձկան գրողներու կողմէ: Այդ գրքոյկները երբեմն պատկերազարդ են, հրապուրիչ ձեւով գրուած, երբեմն ալ կեղծ ու պատիր վիճակագրական տախտակներով: Եւ կը ղրկուին կանոնաւորապէս Հանրային Մատենադարաններու, Մշակութային Հաստատութիւններու եւ կարեւոր անձերու:

Օտար աղբիւրէ տեղեկութեան մը համաձայն տարեկան հարիւր հազարի գումար մը կը տրուի հրապարակագիրներու:

Ինչո՞ւ կ'ընեն այդ բոլորը.— 1299ի Օսմանի տիրապետութեան հաստատութենէն մինչեւ 19րդ կամ մինչեւ 20րդ դար Թուրքը միջազգային ասպարէզին մշակոյթ ունեցող ժողովուրդ մը չէ եղած: Մշակութային իր երկերը մեծամասնութեամբ պարսկական կամ արաբական թարգմանութիւններ կամ ընդօրինակումներ եղած են: Զուտ թրքական մշակոյթ մը չեն ունեցած: Եւ իրենց չեղածը իբրեւ իրենցը ներկայացուցած են:

Օրինակ, պարսիկ ձէլալէտտին Ռումի մը Գոնիա բնակած թուրք օղլու թուրք մը նկատած են, կամ նոյնիսկ մեր օրերուն, Թալիտէ Էտիպ իր ՅՈՒՇԵՐուն մէջ Կոմիտասը կը ներկայացնէ թուրք օղլու թուրք մը, որ Քէօթահիա ծներ է:

Ճարտարապետ Սինանին ամէն ազգի ծագում տալէ ետք, թուրք օղլու թուրք մը նկատած են:

Եւ վարձուած գրիչներ ալ՝ Պիգլի, Վէպսթըր, Զէսթըր Թոպին լորձնաշուրթըն կը գովաբանեն Թուրքը իրենց հրատարակած երկերով:

Անգլիայի կառավարութիւնն ալ կը վարձէ Եւրոպացի գիտուններ որ աշխատին ներկայացնելու Թուրքը, իբրեւ մշակոյթի տէր ժողովուրդ մը:

Սորպոնի ուսուցիչներէն նշանաւոր Ալպեր Կապրիէլ ղրկուած էր Անատոլու Թրքական յիշատակարանները քննելու եւ Թուրքին չինարար տաղանդը պանծացնելու համար: Թէեւ Փրոֆ. Կապրիէլ իր երկի յառաջաբանին մէջ կը յանդիմանէր Թուրքը ըսելով «Թէ ան քար ու քանդ ըրած է Քրիստոնեաներու յիշատակարանները, ինչպէս որ ջարդած է ոչ – Թուրք տարրերը»:

Զուիցերիացի Էռնսթ Էկլի Թրքական նախարարութեանց օժանդակութեամբ եւ մասնակցութեամբ, Ցիւրիխի մէջ լոյս ընծայած է ՍԻՆԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԸ անունով 140 էջնոց, մեծադիր նկարներով, երկու սիւնակի վրայ գիրք մը(*), հեղինակին օգնած են Իհսան Կիւրքէն եւ Ֆըրչի կոչուած գերմանը:

Գործին գլխաւոր նպատակը եղած է ըսել որ մեծ ճարտարապետը թուրք օղլու թուրք մըն էր:

Իսկ եթէ նոյնիսկ Թուրքէ սերած չէ, ինչ կ'ուզէ ըլլայ, միայն Հայ չըլլայ: Այս է մտայնութիւնը:

Գիրքը ուսումնասիրելով կարելի է ըսել թէ Էկլի եւ Թրքական կրթական նախարարութիւնը ճախողած են Սինանի Թուրք եղած ըլլալու պարագան հաստատելու մէջ, նոյնիսկ եթէ նկատի առնենք միայն Թրքական գրաւոր աղբիւրները եւ Համայնագիտարաններու արձանագրութիւնները: Երբ այդ բոլոր ուսումնասիրուին, առանց նախապաշարումի, անկողմնակալ եւ առարկայական ոգիով:

Եղած արձանագրութիւններուն համաձայն Թուրքերը Սինանին հետեւեալ որակականները կուտան.

«Ճարտարապետ, ակնաւորներուն ականաւորը» (այնը այանը մուհէնտիս):

«Ճարտարապետներուն գոհարը» (Ջէննիի Էրքեանը Միւէսսիսին):

«Իր ժամանակի վարպետներուն վարպետը, (Իւսթատը խաթիգատ իւլ ղէման):

«Դարուն ամենամեծ Արուեստագէտը, (Րէիս իւլ ձէհապի ղէթ իտ տէվրան),

«Դարուն Եւքլիտէսը, (Օքլիտ իւլ ասրի):

(Սուլթաններու ժամանակի ճարտարապետը, (Էլ ալան Միյմար իւլ Սուլթանի):

Ճարտարապետ Սինանի բռնի իսլամացման պատմութիւնը քննելու համար պէտք է ետ երթալ մինչեւ իր ծննդեան թուականը Ապրիլ 15, 1489:

Ան ծնած էր Կեսարիոյ քաղաքէն 12 մղոն հիւսիս – արեւելք ԱՂԸՐՆԱՍ գիւղը, որ կը գտնուի դրեթէ հաւասար հեռաւորութեամբ, մէջտեղը՝ Ս. Կարապետ եւ Ս. Դանիէլ հայկական դարաւոր վանքերուն: Այդ շրջանը մեծաւ մասամբ հայաբնակ եղած է, մաս կազմելով Փոքր Հայքի եւ Կիլիկեան իշխանութեան:

Բազմաթիւ Եւրոպացի եւ Թուրք գրողներ Սինանը կոչած են աւստրիացի, սերպիացի, խրուաթ, ալպանացի, յոյն եւ շատ քիչեր, քանի մը անգլիացի եւ ամերիկացի ըսած են թէ ան Հայ էր:

Վերջերս Թուրք գրողներուն մէկ մասը համաձայնած է որ Սինանը «Մէօհթէտի» մըն է, «իսլամացած քրիստոնեայ» մը:

Սինանի ապրած շրջանին տիրող օսմանեան կառավարութիւնը աւազակապետութիւն մըն էր:

Զինուորական բռնի ուժը գրեթէ իր գագաթնակէտին հասած էր, (Կ. Պոլսոյ գրաւումէն մօտ քառասուն տարի ետք):

Այդ Օսմանեան Ենիչէրիական ԲԱՆԱԿԸ կը կոչուէր ՕՃԱԽ եւ գունդերը կը կոչուէին ՕՐԹԱ:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(1 Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ԼՈՅՍԵՐԸ» (*)

Կ. Փօլատեանի վերջին գործը՝ այս հատորը նախ աչքի կը զարնէ իր շքեղ տպագրութեամբ: Հետեւելով գեղեցիկ սովորութեան մը, հեղինակը իր այս հատորը զարդարած է Շարթի երեք նկարներով: Արուեստի գեղեցիկ ու ինքնատիպ գործեր են ասոնք, վրձինի նուրբ գիծերով պատկերացուած: Մանաւանդ կը խտացնեն եւ կ'արտայայտեն գրագէտին ապրումներուն տրամադրութիւնները: Կը ներկայացնեն մթնոլորտը:

Թախիծն ու մորմոքը՝ հայ մարդուն երկրորդ նկարագիրը եղող այս զգայնոտ տրամադրութիւնները տիրական գիծի մը նման միշտ ներկայ են Կ. Փօլատեանի այս գործին մէջ: Անշուշտ ըմբռնելի է այս թախիծը: Ցեղին տառապանքները ճաշակած սերունդի մը մէկ ներկայացուցիչն է ան: Գրագէտին աչքերը մանկութեան օրերուն արդէն ականատես եղած են սարսռազդեցիկ վերիվայրումներու: Դեռ մանուկ՝ ճաշակած է անապատի գորշ տարածութեան մէջ քարշ տուող սովալլուկ կեանքի մը դառնութիւնները: Այս իրողութիւնը կը բացատրէ գրագէտին հոգեվիճակը: Ըմբռնելի կը դառնէ, թէ ինչո՞ւ միշտ կեանքը կը դիտէ թախծոտ տրամադրութեամբ մը:

«Ամէն անգամ որ կը մօտենամ այդ Օրուան, մահասարսուռ խռովք մը կը համակէ հոգիս», կը խոստովանի «Անապատէն Արարատ» գացած գրագէտը: Մեծ եղեռնէն մինչեւ իր ցեղին յարութիւնը դիտած գրիչը: Այդ Օրը «տառապանք, մեռել եւ արիւն, արցունքոտ մանկութիւն մը, անուէր ու անժպիտ պատանեկութիւն» մըն է: Ասոնց բոլորին բաղմապատկումն է: Եւ դեռ աւելին:

Բայց, գրագէտը նաեւ օժտուած է հայ մարդուն այնքան հարազատ ու նկարագրին նոյնքան մաս կազմող ուրիշ տրամադրութեամբ մըն ալ, հաւատքով: Եւ այդ հաւատքը զինք կը տանի մինչեւ ... նոր», այսինքն Արարատին, ... Լերան: Լուսաւոր ապագային:

Ներաձնական ապրումներու մէկ ... կը ներկայացնէ «Երազներու աշխար... հատորին առաջին գլուխը:

Հիւանդագին դիւրազգացութեան ... ճակին հասած գրագէտը կը ցանկայ ... նակութիւնը, կ'ուզէ առանձնանալ, ... անհաղորդ թէ իր շրջապատին, թէ ... շրջապատին մէջ միշտ իր դէմ ... կառ սանձագութիւններ» գործող ... հանդէպ: Այս հոգեվիճակին ... կը մնայ անորոշ: Ուրեմն, ... կը սկսի առանց նախապրութեան ու ... հասնի մէկէն իր լարումին: Այդ ... կը սկսի անակնկալ վայրի մը մէջ, ... սկսի ճիշդ այն պահուն, երբ ... հնամենի այլ ինքնատիպ փոքրիկ ... քի մը մէջ գտած կը Թուէր ըլլալ ... դեկան անդորրը: Որովհետեւ, ... «դուն կ'ըլլաս այն, ինչ որ կ'ուզես», ... Անակնկալ ապրումը, զոր կ'ունենայ ... բաղէտը ճաշարանի մը անկիւնը ... գատ է անշուշտ եւ արտայայտութիւն ... հոգեվիճակի մը:

«Երազներու աշխարհը» իր ... համադրութեամբ յաջող պատկերացում ... ներքին, հոգեկան կլիմայի մը, որ ... գէտինն է ապահովաբար:

Այլարանական ձեւին տակ, Կ. Փօ... եան «Հաշուեյարդար»ի կը նստի ... հետ: Կը ներկայացնէ ինքզինք, իր ... րումները, զգայնութիւնները, ... գրութիւնները: Երկիրը եւ անձը ... տաքին կեղեւը ու մանաւանդ ... ջուկը: Նախասիրութիւնները ... կեանքին հոլովոյթը: Մէկ խօսքով ... գէտն է, որ իբրեւ մարդ եւ ... աչքերուն առջեւ քայլ առ քայլ, ... րուան առ հանդրուան ձեւ ու ... կ'առնէ: Կը դառնայ պարզ ու ...

Վիճելի է, սակայն, իր ... մէկ ճաշին տուած «նկարագիր»... բնոյթին իսկ ճաշը կը մնայ ... թէ «բոցավառ քերթուած» մը, ... կ'ուզէ ապացուցանել գրագէտը ... պերճ ձեւով մը:

«Լոյսերը» Կ. Փօլատեանի ... խարհը բացատրող ցոլքեր են, ... ջէն ներաձնական ապրումներու ... մը ձեւին տակ երեւան կուգայ ... մը իրաւ դիմագիծը:

Ժ. ՄԻՐ...

(*) «Լոյսերը» գրեց Կ. Փօլատեան Հրատ. Արաքս, Փարիզ, 1964:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԲԱԶՄԱՎԷՊ» ամսագիր, ... րան բանասիրական, գրական, ... բարոյական: Թիւ 9–12 Սեպտ. ... 1963: Ս. Ղազար, Վենետիկ:

ՀԱՆԴԷՍ – ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագի... կան ուսումնաթերթ Թիւ 1-3 Յուն... Մարտ 1964, Վիէննա – Աւստրիա:

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԲԱՑԻԿՆԵՐ

Ա.

Ճամբանիս կորսնցուցինք:

Առու մը կը տարածուի, կը լայննայ, կը տարողնի մարդին վրայ, ու խոտերը ադամանդներ կը քրտնին:

Կը բոպիկնանք: Անոնց զով թաւիշը մեր ոտքերուն զգացիկ ներբանը կը վրձինէ: Կազդուրիչ, կայտառացնող ջրցան մըն է մեր ոտքերէն դէպի վեր:

Մարգարտածաղիկներ կը խոնարհին, մի կոխէք կ'ըսեն: Կակաչներ կ'արիւնին ընդունայն:

Մենք կը փրցնենք զանոնք ու անոնց թաց երեսները մեր այտերուն կը տանինք:

Մարգարտածաղիկներով կը զարդարեմ մազերս, պսակ մը կը շինեմ գլխուս:

.. Շատ հաճելի է բոպիկ ոտքերով թաց մարգագետինը անցնիլ, երբ դեռ արեւը մանուկ է, ու արտոյտներուն երգը բոլորովին յստա՛կ, մաքո՛ւր, մինա՛կ:

×

Ճամբանիս կորսնցուցած ենք ու ձեւաւորուած, մատղաշ վարունդներու բանջարանոցի մը մէջ մեր բումբերը փակչուն տերեւներուն կատակին ենթարկեր: Վարունդին բուրմունքը ջիղերը լոգանքէ անցնող, զովացնող բան մը ունի. ինչ թեթեւ, ու թոքերը լայնցնող, հանդարտեցնող է այդ համեստ ու հազիւ զգալի զեփիւռը:

Ի՞նչ են սա կանաչ ժապաւէնները կարմիր բիծերով. արիւնի կաթիլներ կախուած, արեւին տակ շողշողուն, ՝ա՛, ելակներ, սիրեմ, սիրեմ, ձեր քաղցր նայուածքը սիրեմ, ձեր նայուածքէն հոսող կախարդիչ բուրմունքը սիրեմ:

Բուռ մը կը գողնամ, — ո՞ր տմարդին է գողութիւն անուաներ ապրիլը, — ու մատներս անոնցմով նախշուն, կ'ուտեմ, ամէն մէկուն առանձին, քիմքի շառաչուն, անկուշտ համբոյր մը տալով:

... Լաւ է ճամբան կորսնցնել երբ ամառ առաւօտն իր բոլոր պերճանքով դաշտին վրայ է փռուեր, ու բանջարանոցներուն եզերքէն՝ սմբուկները կը փայլին՝ կանաչէն դոց մանիշակի, ու կապոյտէն սեւին դարձող ողորկ իրանանին տաքցնելէն:

×

Ճամբանիս կորսնցուցեր՝ այգիներուն մէջն ենք իյներ: Խիտ նարնջենիները ձեռք ձեռքի տուեր կանաչ լաչակնին կը չորցնեն: Բոցագոյն, դեղին բիծեր կան, կլոր ծաղիկներ անոնց վրայ:

Նարինջները քիչ մը հեռուէն կը ժպտին, կը կանչեն, բայց երբ ծառերուն տակն ենք, կը պահուըտին տերեւներուն ետեւ:

Պարտիզպանը, բարի ծերուկը, կը ձգէ որ վազենք ծառերուն տակ, մեր խաղերով չարչարենք զանոնք ... կը ժպտի երջանիկ: Լա՞ւ է արդեօք այդպէս ծերանալ ու վերյիշել, չեմ գիտեր, չեմ ուզեր ծերանալ: Ճնճղուկներուն ու սարեկներուն հետ կեռաս կ'ուտենք: Զենք դըպիր անոնց կերածին, թող քէն չընեն. մենք թռչուններ, սակայն ո՞վ ըսաւ որ բուեր ենք:

Ահա դեղձերը, մանուկներու քնքուշ մորթով, անոնց այտերուն թոնթոշիկ կլորութիւնով, որոնց վրայ կարծէք խաւ մը բրնձափոշի են ցաներ, հասած, հիւթալից:

Կը խածնեմ մէկ մէկ ու քեզի կուտամ: Կ'ըսես որ քու խածածդ միայն կ'ուզեմ, անոնք համեղ կ'ըլլան: Ես ալ քեզի համար նոյնը կը խորհիմ, բայց չեմ ըսեր, պէտք չէ չփացնել մանչերը, այլ կը ծըռիմ ծառին վրայէն քեզի, շուտ շուտ ծծելու համար դունչդ, որուն վրայ քու անփոխարինելի համդ դեղձին հիւթին է խառնուեր, անմահակա՛ն:

.. Երանի՛ մեզի պէս ճամբան կորսնցնողին ու կէսօրուան տաքին, ... մէջ, պտուղներով ծանր մայրացած ... ջութեամբ ծառերուն տակ, կանաչ... վրայ, առուակին քով ու գլուխ ... ապրիմ – մեռնիմ մը ապանելով, ... սիրեմ, շատ կը սիրեմ, միշտ կը ... կրկնողին:

Բ.

Քու ձիդ կրակոտ, լեցուն ... բիծերով սպիտակ, ու բոժոժներ ... մը վզին, իմս խելօք զամբիկ մը ... Կանուխ է. հողին հոտը ... չորցեր, ու արեւը մեզի կուգայ ... մենք իրեն կ'երթանք:

Հեռու, մօտիկ գիւղերէն կո... հատիկ – հատիկ միջոցին մէջ կը ... ւին, աղօթքի մրմունջներ կախ... փող կաղամախիներուն թեւերէն ...

Ու դուն կը սուլես, մեզմ, ... զանակ մը, լռեցնելով թռչունները ...

Հանդարտ քալուածքով ... ձայնը միօրինակ կը մաղուի:

Եւ ձիս միշտ քուկինիդ կը ... վիզը կ'երկարէ, ըսելիք մը ունի ... կարծես ...: Ու ես կը քու... ու կը խորհիմ .. երազէն երազ ... կարճ է ուղին ...:

(1 Շար.)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՆՔ ՈՐ «ԱՆՑՈՐԴ» ՉԵՆՔ

ՄԱՐՍԷԼ.— Ժամանակէ մը ի վեր հրապարակ եկած են «Անցորդներ» որոնք փարիզէն գէյրութ կամ Պոսթըն վճիռներ եւ կարծիքներ կ'արձակեն Մարսէյլի հայ գիրգեցական կեանքին մասին եւ կը յանձին տեղեակ ըլլալ դպրութի մը անցեալ կեանքէն, մնալով հանդերձ «անցորդներուն» :

Մենք որ «անցորդ» չենք այլ՝ տեղա-ջի, քալ գիտենք թէ ի՞նչ է նպատակը բոլոր «անցորդներուն» :

Իրողութիւն է որ տարիներէ ի վեր Մարսէյլի մէջ գոյութիւն ունի, իչխան-նութիւններէ եւ էջմիածնէն ճանչցուած Պոլ. իչխանութիւն մը, որ լիազօր պատ-գամաւորներ ալ ղրկած է էջմիածին կա-թողիկոսական ընտրութեան, ապա դա-հակալութեան եւ եկեղեցական ժողովի տարիւ (վ. Սարգսեան եւ Կ. Փոլատ-եան) :

Այսքան տարի է ճանչցուած այս մարմի-նը յանկարծ «ապօրէնն» կը հռչակուի երբ նախաձեռնութիւնը առանձնած էր առաջնորդարանով մը եւ առաջնորդով մը ժամել գաղութ մը, որու եկեղեցական ֆինանսը տարիներէ ի վեր կազմալուծուած էր :

Մինչեւ մեր առաջնորդին ժամանու-մը, Սերովբէ Արք. չէր զբաղած մեղմով, ոչ մէկ գրական աշխատանք տարած էր փչ մը խանդավառութիւն ստեղծելու համար մեր եկեղեցական կեանքին մէջ : Եւ յանկարծ իրար անցած է : Ինչո՞ւ : Մեր թեմը վաւերացուած է Գէորգ Ջ. Քէնհայիլեատակ Կաթողիկոսի յատուկ հրովարտակով : Մեր թեմը է եւ կը մնայ էջմիածնական թեմ եւ այս մասին սեւ ժարգոնները միտք պղտորելու համար պատիւ չեն բերեր ընողներուն :

«Ուր որ էջմիածինը չի հասնիր պիտի հասնի Անթիլիասը» չէշտեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Երուսաղէմի ու-ժամորյքի առեն եւ այսօր էջմիածնական քիչ մը օժտել կիլիկեան միաբանով մը իրրեւ առաջնորդ ոչ թէ դէմ է Երուսա-ղէմի ոդիին, ինչպէս կը փորձեն փաս-տել ձախաւեր փաստաբաններ այլ ընդ-հակառակն՝ առանձին իրագործումն է այդ ոդիին եւ լաւագոյն առիթը որ էջ-միածին եւ Անթիլիաս աշխատին ձեռք ձեռքի՝ ի փառս Հայաստանեայց Առաքե-լական եկեղեցիին :

Ահա թող լաւ գիտնան բոլոր «անց-որդները» իսկ Կաթ. Պատուիրակէն կը պահանջենք միայն, որ ուրախանալ տես-նելով Մարսէյլը օժտուած երիտասարդ առաջնորդով մը եւ դեղեցիկ առաջնոր-դարանով մը եւ իրրեւ հոգեւորական ժ ժնէ եղբայր» զօրավիգ կենար իր «փո-ջրը եղբօր» :

կան տակաւին ուրիշներ, այսպէս ա-

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս տարի ալ, Սորպոնի Մեծ Ամփի-թեատրոնը փութացած էին Փարիզի Հա-յերը, տօնելու համար Հայ Կարմիր Խաչի Օրը :

Հանդիսութեան հովանաւորութիւնը ըս-տանձնած էին Հայր. Պատուիրակ Սերով-բէ Արք. Մանուկեան եւ Ֆրանսական Կարմիր Խաչը :

Օրուան նախագահը՝ Տօքթ. Ֆ. Տամ-լամեան բանալով հանդէսը, խօսքը տը-ւաւ Պ. Սեդրակ Քարեանի, որ Ֆրանսե-րէն ճառով մը անդրադառնալով միջազ-գային Կարմիր Խաչի անտպելւս գործու-նէութեան, եկաւ ու հասաւ Հայ Կարմիր Խաչի եւ անոր օժանդակ Տիկիններու գործունէութեան, որոնք տարիներէ ի վեր լծուած են հայ գաւառին ու կարիքին ճար ու դարման բերելու յոյժ դնահատե-լի աշխատանքին :

Ֆրանսական Կարմիր Խաչի ներկայա-ցուցիչը Պ. Վաթին Ռուար, որ ամէն տարի ներկայ կ'ըլլար հանդիսութեան եւ խօսք կ'առնէր, այս տարի, բանաւոր պատճառով մը կը բացակայէր դժբախ-տաբար :

Ներկայ էր, սակայն, Հայ Կաթողիկէ Թեմակալը՝ Գերապ. Կարապետ Ամատու-նի, որ խօսք առնելով, դնահատանքի իր բաժինը բերաւ Կարմիր Խաչին :

Վերջին խօսողը եղաւ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, որ իր կարդին դրուատելէ ետք Հայ Կարմիր Խաչի օգտակար դոր-ծունէութիւնը, յիշեց նաեւ հայկական բոլոր բարեսիրական կազմակերպութիւն-ները եւ անոնց բոլորին մաղթեց ուժ եւ կարողութիւն, որպէսզի կարենան հասնիլ հայկական կարիքներուն :

Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ ճոխ էր դեղարուեստական բաժինը :

Հոն էին Փարիզի հայ արուեստագէտ-ները, որոնք իրենց երգերով, նուագով եւ արտասանութիւններով փայլ տուին հանդէսին .— Տիկին Հայկուհի Խըտչ-եան — Լա Շասաները, Տիկ. Ալիս Սինան-եան, Օր. Հիւկէթ Աժէրեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Արտաչէս Գամբէթեան, Յով-հաննէս Աճեմեանեան, Սերժ Նահապետ-եան, Պէռնար Տէտէեանի նուագախում-

սաց «երրորդ ուժ մը» որ չի դոհանար չճանչնալով առաջնորդ եւ Ազգ. իչխա-նութիւն, այլեւ չի ճանչնար նաեւ «էջմի-ածնական միաբանականութեան» պաշտ-պաններու յաճախումն ու անոր նա-խագահը :

Այսպէս կ'աշխատին անոնք որ համե-րաշխութիւն կը քարոզեն, միայն պա-ռակտում ստեղծելով, մինչ մենք կ'ու-զենք աշխատիլ համերաշխութեամբ եւ կենսունակ պահել մեր գաղութը :

Ց. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

« LES PAS PERDUS »

Մայիս 27ին, Շան դ'Էլիզէի Մարինեան չարժանկարի չքեղ սրահին մէջ տեղի ու-նեցաւ Ա. Տեսադրութիւնը «Լէ փա փեր-տիւ» ժապաւէնին , զոր պատրաստած է «Սինեռֆա» ընկերութիւնը : Բեմադիր՝ Ժաք Րոպէն :

Կեդրոնական դերակատարներուն՝ Մի-շէլ Մորկան, Ժան – Լուի Թրենթինեան, Ժան Քարմէ, Միշէլ Վիթոլտ եւ Քաթը-րին Րուվէ դերասաններու խաղընկեր էր մեր աշխատակիցը Արտաչէս Գամբէթեան, որու տիպար անձնաւորումը եւ ապրու-մով ցայտուն խաղը՝ յատուկ ծափահա-րութեամբ ընդդիմեց երեկոյթին հրաւէր եալ արուեստագէտներու ընտրանին , տեսադրութեան աւարտումին դնահա-տանքի արտայայտութեանց ընթացքին :

Ժապաւէնին նիւթը քաղուած է համա-նուն վէպէն, որու հեղինակը՝ Րընէ Ֆա-լէ, հեղինակն է նաեւ չարժանկարի վէ-րածումին, բեմադրութեան եւ դրոյցնե-րուն :

Վերջապէս, եւ այսօր իր առջեւ լայն բացուած չարժանկարի ճամբուն վրայ , Արտաչէս Գամբէթեան ամէն քայլափոխի նոր յաջողութիւն մը կ'արձանագրէ , իր ինքնատիպ դերասանական արուեստով :

Քանի մը օրէն, այս անգամ Փարիզի Պատկերասփիւռին համար չարագրուած «Լէ գ'Ավանթիւր տ'Ատելայիտ» ժապաւէ-նին մէջ, Ալէքսեան Հայուն դերը յանձ-նուած է հայ դերասանին, որու ապահո-վարար ունենալիք նոր յաջողութեան ար-ձագանգը՝ իր կարդին :

րը եւ Ալֆորվիլի պատանիներու « Կով-կաս» պարախումբը որ դեղարուեստական հաճելի պահեր ընծայեցին ներկաներուն :

Հաճելի յայտնութիւն մը եղաւ Պոլսա-հայ Օր. Սոնեա Վարդանեան, որ դմայ-լելի ու ասեթեւեթ կերպով արտասանեց երկու բանաստեղծութիւններ Սիպիլէն եւ Պոլսահայ երիտասարդ բանաստեղծ Զահ-րատէն : Օրիորդը ջերմօրէն ծափահար-ուեցաւ :

Արդար ըլլալու համար սակայն , պէտք է ըսել որ այս տարի կարմիր Խաչի Օր-ուան հանդիսութիւնը մանաւանդ փայլ մը ստացաւ կարգին Ափրիկեանի դեկավա-րած « Սիփան – Կոմիտաս» երգչախում-բի ներկայութեան շնորհիւ : Անոնց եր-գած մէկ քանի ժողովրդական երգերու դաչն ու հաճելի ելեւէջներուն ընդմէջէն ակնյայտնի կ'երեւէր խղճամիտ աշխա-տանքի մը դրոշմը : «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբն ու իր դեկավարը անդամ մը եւս արժանացան ժողովրդական ջերմ ու խանդավառ դնահատանքի մը, որուն իրապէս արժանի են :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ

Կարէն Մելիք – Փաշայեան լոյս ընծա-յեց հետաքրքրական աշխատութիւն մը՝ « Անահիտ դիցուհու պաշտամունքը » : Հեղինակը հանդամանօրէն կը ներկայա-ցընէ Անահիտ չաստուածուհիի էութիւնը եւ պաշտամունքներու ձեւը, անոր տօ-ներու օրերը, պաշտամունքին վայրերը , անոր կապը մայրիշխանութեան եւ թո-թեմիզմի հետ :

ՋՕՐԱԻՈՐ ՇԱՏՐՈՒԱՆ

Որատան գետին մօտերը երկար հետա-զօտութիւններէ ետք բացուած է 17 մեթր բարձրութեամբ ժայթքող չատրուան մը, որուն ջուրը ունի հանքային բաղադրու-թիւն եւ մինչեւ 27 աստիճան ջերմու-թիւն :

Շնորհիւ այս չատրուանին Սիսիանի շրջանին մէջ ոռոգելի պիտի դառնայ 40 հեկտար տարածութեամբ անջրդի հողա-մաս մը :

ՆՈՐ ՅԱՑՏՆԱԲԵՐՈՒՄՆԵՐ

Շէնքի մը չինութեան հիմերը փորած առեն, բանուորներ Երեւանի մէջ յայտ-նաբերեցին տարբեր մեծութեամբ նուրբ զարդանախշերով սեւափայլ սափորներ , ամանոներ, երկաթաքարէ ապարանջան-ներ, մարդու կմախքներ : Այս իրերը կը պատկանին երկաթաքարի ժամանակա-շրջանին , այսինքն Ք. Ա. 13րդ – 10րդ դարերուն :

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ ժողովուրդի ընթերցասիրութեան եւ ուսման ծարաւին մէկ փայլուն ապա-ցոյցն է հրատարակուած դիրքերուն քա-նակն ու դրադարաններու ներկայ թիւը :

27·000էն աւելի դիրքեր եւ դրքոյկներ 156 միլիոնէն աւելի տպաքանակով լոյս տեսած են վերջին չիսուն տարիներու ընթացքին Հայաստանի մէջ : Գրադա-րաններու ներկայ թիւն 2600, քսան մի-լիոնի մօտ դիրքերով եւ թերթերով :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼՕԶԱՆԻ մէջ իր մահկանացուն կնքած է Շաւարշ Իմիրզեան որ ծանօթ դէմք մը եղած է Եգիպտոսի, Իրաքի եւ Զուիցե-րիոյ մէջ: Բնիկ Սամսունցի, ողբացեալը 72 տարեկան էր: Եղած է Ադեքսանդրիոյ թեմական ժողովի նախագահ, հիմնա-դիրներէն էր Հայ Ազգ. հիմնադրամի եւ անդամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի: Նիւթապէս միշտ օժանդակած է երիտասարդ համալսարա-նականներու :

ԽՈՂԵԴԱՆ

Այս ու այն կողմից լսում էին նոքա – նոր կրակոցներ: Քիչ յետոյ արեւի ծիրը բացուեց եւ ընդհատուած ցերեկը պայ-ծառօրէն շողաց :

Թալիպ էֆէնտին Թէլ Մեսրոպին փո-խանակ զօրանոց տանելու, տարաւ քա-ղաքային բանտ, որ գտնւում էր Բերդի քարի եաեւում :

Մէկ շաբաթ յետոյ Մեսրոպին բանտից հանելով միացրին հայ չինականների մի մեծ խմբի հետ, որ հաւաքել էին Մշոյ դաշտ եւ Մութ – Բոնաչէնի դիւղերից : Ընդհանուր էին Խոդեդանը, Օնէն եւ Ու-րիշ շատ Ցակրը: Ընդհանուր էր նաեւ փղոր-տալի կաթոն, որ իր ծոցում խնամքով պահում էր Թէլօ Մեսրոպի հոչակաւոր պիեսի կտորը :

ՏԱՌԱՊԱՆՔԻ ՕՐԵՐ

1914 թուականի Դեկտեմբերին, Սարի-գամիչի մօտ, ռուսական զօրքերը դէլ – խովին չախչախեցին էնվէր փաշայի բա-նակը, որով նա մտադիր էր յարձակուել Անդրկովկասի վրայ եւ գրաւել այն :

Պատերազմի եւ ձմեռնային սառնամա-նիքների այդ ծանր օրերին հայ չինա-կանները գրասենեակի պէս աշխատում էին ռազմական ճանապարհների վրայ: Նը-րանք Մուշից եւ զանազան վայրերից չա-լակով ալիւր, ձաւար, եւայլ պարէն էին փոխադրում դէպի Հասան – Ղալա :

Առաւօտ, Օնէն եւ Ուրադ Ցակրը չորս ամիս աշխատելով վերադարձել էին տուն, իսկ Պետիկի Մանուկը, Շինական Պօղոսը եւ Երկրագործ Մարտօն , որ ուշ էին հասաքադրուել՝ դեռ եւս հեւում էին ծանր բեռների տակ :

Թէլօ Մեսրոպի եւ Փղորկուայ կարոյի ժամկէտը երկարաձգել էին, որովհետեւ նրանք փորձ էին արել փախչելու Գոմսա Մելիքի մօտ : Բայց այդ, բացարձակ յայտարարել էին, թէ Թուրքերը այդ պատերազմում կը յաղթուեն :

Առջեւից գնում էր Պետիկի Մանուկը ալիւրի մի ահագին պարկ չալակին : Նրա եաեւից ընթանում էին Շինական Պօղոսը եւ Երկրագործ Մարտօն՝ ձաւարի հակերի տակ կռացած : Ետեւից կրնկակոխ դալիս էին Թարգմանչաց վանքի երկու հուչա – կաւոր փահլեւանները՝ Թէլօ Մեսրոպն ու Փղորկուայ կաթոն՝ ալի ծանր բեռնե-րը չալակած :

– Ձիւնը այնքան խոր էր, որ նրանց դը-ուլեները հազիւ էին երեւում նրա միջից : Քայլում էին ու քթի տակ երգում .

Հասան – Ղալի բերդը ամուր,
Ունի պարիսպ, երկրքէ դուռ ,
Կրշտէն կ'անցնի Արագի ջուր,
Վերան դառնար Հասան – Ղալէն ,
Մեռնէր Դեւեր փաշի քալէն :

Մեսրոպի պէսի երկու ծայրերը պաղ-լուլակների ծանրութիւնից հաւասարուել էին եւ կախուել ներքեւ: Ետեւից մէկ – մէկ լսւում էր, թէ ինչպէս Փղորկուայ կարօն վիճում էր Թէլօ Մեսրոպի հետ ա-ւանակի վերաբերեալ : Նա նոյնիսկ մէկ-երկու անգամ ծոցից հանելով ընկերնե-րին ցոյց էր տուել Թէլոյի պէսի մագա-փունջը :

— Դարդ մի՛ արա, կարօ ջան, ինչ դը-նում էլ լինի, ես քո էշը կը տամ : Հէնց էս գարնանը կը տամ ,— յուսադրում էր Բերդակին, մտքում անիծելով կնոջը , որ արատաւորել էր իր պատիւը մի աւա-նակի պատճառով :

Ճանապարհին փոստան եկաւ: Ցուլունքը նամակ էր ուղարկել Մեսրոպին : Թէլօն իր չալակը յենեց ձեան հաստ շերտին եւ բաց արաւ կնոջ նամակը : Պետիկի Մա-նուկը , Շինական Պօղոսը , Երկրագործ Մարտօն եւ Փղորկուայ կարօն չրջապա-տեցին նրան, առանց բեռները իջեցնելու :

« Քո գնալուց յետոյ, հոգեակ իմ Թէ-լօ,— գրում էր Ցուլունքը ,— ճոխանդ ձեռքիս, աւանակն առջիս գնացի Բեր-դակ : Գիւղին չհասած , էն սեւ խուիը դլորուեց արեւի վրայից ու նրա երկնա-յին լոյսը եռման կաթի պէս երեսիս ծխած: Ճժերն իմ առջէ եկան ու տեսնե-լով քո փայտը ձեռքիս — մամօ, ո՞ւր է մեր պապօն, .. հեռուից խժադին: Ձեր պապոյին պատերազմ տարան ,— ասացի ես ու, երեխացը իմ չուրջը քոմած, մեր էշի հետ ուշքիտի ընկայ տուն :

Գիւղում գտնան ձեռք չի մնացել: Ոչ սելտը կայ, ոչ քաղտը :

Երբ ձմեռն եկաւ, մի քանի Համիտիէ ձիաւոր ու Թուրք գավթիա եկան Բեր-դակ, մտան բոլորիս տները ու ինչ կար – չկար՝ թալանեցին տարան: Մեր գեղա-ցոց լծկանը տարան: Եւ նմանապէս մեր աւանակը տարան: Շատերի հորերը բաց արին ու հացը տարան: Ճիշդն ասած , մեր աւանակի համար սիրտս չատ ցաւեց: Ի գուր չտուեցինք Փղորկուայ կարոյին: Նրա մօտից էլ կը տանէին, բայց գոնէ մեր խիղճը հանդիստ կը լինէր : Աստ – քելոց վանքի բակում գու բոլոր ժողո-վըրդի առաջ խօսք տուիր, պոկելով ու նրան յանձնելով քո պատուական պեսի մագափունջը :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ԾՆՈՒՆԴ

Պ· Էմիլ Ասլանեան եւ Տիկինը (ծնեալ Ալիս Սամուէլեան) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ զաւկին՝

ԳԱՌՆԻԿԻ

ծնունդը :

Փարիզ, Մայիս 29, 1964

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր դպրոցին Տոքթ· Տէր – Դաւթեանէ հարիւր ֆրանք :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Վասպուրականի Հայր· Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Եղիա Մելքոնեանէն քսան ֆրանք, Միութեանս 49րդ յաղթական փառատօ – նին առթիւ :

×

Ֆ· Կ· Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա· Արապեանէ յիսուն ֆրանք, իրենք Անդրանիկ Թոռանը Քրիստինէի ծննդեան առիթով :

ՆՈՒԷՐ

Հայաղիտական Ուսմանց Կեդրոնի Փարիզի մասնաճիւղը չնորհակալու – թեամբ ստացած է Պ· Վահագն Կարա – պետեանէ հարիւր ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի իր չատ սիրելի մօրաքրոջ Այրի Տիկին Համասֆիւռ Ազապալեանի (ծնեալ Ճայլախանեան) կարնեցի, մահուան առ – թիւ :

ՖՐ· ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ· Կ· Խաչի Կայանի ՅՈՒԼԻՍ ամսուան արձանագրութիւնները փակուած են :

Օդոստոս ամսուանը կը չարունակուին : Փարիզ, 17 Րիւ Պլէօ, միութեան գրա – սենեակը՝ (Մշակոյթի տան Գ· յարկ), Երկուշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք՝ ժամը 16էն 19ը : Կը խնդրուի գաւառի մասնաճիւղերէն որ Օդոստոս ամսուան իրենց արձանագրութեանց ցանկերը չուտով լրացնեն եւ ղրկեն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 67րդ տարե – դարձը կը տօնուի Յուլիս 26ին, կիրակի ամբողջ օրը, Վալապռի անտառին մէջ, կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ :

Ենթակամիխէներու եւ խումբերու վար – չութիւններէն կը խնդրուի այժմէն վար – ձել իրենց օթոքարները :

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ· ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ ղրկուած են ՀԱՅ – ԲՈՅԺի 1964 տարուան առաջին վեցամսեայ թիւերը մէկ հատորով, բո – լոր բաժանորդներուն անխտիր : Աչնան եւս կը ղրկուի երկրորդ հատորը : Այս ձեւով կը դարմանուի հրատարակութեան յապաղումը, որ յառաջ եկած էր խմբա – գրին երկար ճամբորդութեան պատճա – ռով :

Վարչութիւնը ժամանակ չունեցաւ պա – տելու հաւատարիմ բաժանորդը եւ ան – պարտաճանաչ բաժանորդը, եւ ՀԱՅ – ԲՈՅԺԸ ղրկեց անխտիր բոլորին :

Կը խնդրուի կանոնաւորել վճարումնե – րը, փութով ղրկել յապաղած բաժնեգին – ները : Մի ծանրացնէք մեր գործը, օ – ժանդակեցէք խմբագրին, որպէսզի փո – խանակ աւելորդ նամակագրութիւններով զբաղելու՝ կարենայ չարունակել իր գրա – կան աշխատանքները :

Խնայողութեան համար դադրեցուցինք ՀԱՅ – ԲՈՅԺ ղրկել անոնց, որ կը ստա – նային մինչեւ հիմա խմբագրութեան կողմէ նուէր : Նոյնպէս պիտի դադրե – ցնենք ղրկել այն թերթերուն, որոնք ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ծանուցումը չեն դներ :

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտա – սահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան տան հասցէով :

Ch. Aïvazian

ուղղագրութեամբ).—

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաւիթ ազատ տեղերը զբաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափագող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
Sèvres (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանա – գրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկ – ները այժմէն պէտք է դիմեն Հաս – տատութեան անօրէնութեան :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Դիմել վար – ժարան,

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդն· Մարմնի Օ – գափոխութեան կայանի մանուկներու Ա· խումբը կը մեկնի Յուլիս վեցին : Ա – ճանապարհութեան համար դիմել Հայ Կար – միր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, րիւ Թան Կուժօն, Փարիզ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Թէօնէս է Ափսիոնի կազմակերպած Լը Ֆոյի բանակումներու արձանագրութիւն – ները սկսած են : 14էն վար տղոց եւ աղ – ջկանց բանակումը կը սկսի Յուլիս վե – ցին, իսկ 14էն վեր տարիք ունեցողներու – նը Օդոստոս 3ին : Արձանագրութեանց համար դիմել բանակումի տնօրէնին, ՎԵՐ· Յ· ՀԷՎԱՃԵԱՆԻ՝

JEUNESSE ET ACTION
6, Place de la Rotonde

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՑՏ ՄԸ

Կապոյտ Խաչի Պանէօ – Քաշանի մաս – նաճիւղը չրջապտոյտ մը կը կազմակեր – պէ Կիրակի, Յունիս 21ին դէպի Հավր : Տեսարժան վայրերու չարքին մէջ նկատի առնուած է Թանքարվիլի կամուրջը : Հավր քաղաքէն դատ ապահովուած է Ֆլանտրը չքեղ նաւի այցը : Օթոքառնե – րը կը մեկնին առտուան ժամը 6·30ին Մեթրօ Պաներէօի առջեւէն եւ կը կենան Փարիզ «Սառահ Պեռնար» թատրոնի առ – ջեւ ժամը 7ին : Ճամբորդական ծախքերու մասնակցութեան դինն է (նաւին այցե – տոմսով միասին) անձ մը 20 ֆր· :

Արձանագրութիւնները սկսած են եւ կ'աւարտին Յունիս 14ին :

Արձանագրուելու համար կարելի է դի – մել Օր· Իրին Պասմաճեանին, 95, Ավը – նիւ Առիսթիտ Պռիան (Պանէօ) կամ Կապոյտ Խաչի դրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Շաբաթ եւ Երկուշաբթի կէսօրէ ետք :

Այս Շաբաթ՝ 30 Մայիս, ժամը 15էն ետք դրասենեակ պիտի գտնուի մասնա – ճիւղի ներկայացուցիչը հետաքրքրուող – ներուն աւելի լայն տեղեկութիւններ տա – լու համար :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Յոհարար մը ու տիկին մը փոքրիկ Հայ հաստատութեան մը համար : Դիմել խըմ – բագրութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՂՔԱՏԱՆՈՒԹԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանդստեան Տան դարաստանին մէջ
36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր : Ընտանեօք ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի դիներով :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով
Երեկոյեան աւանդական շամփուրով խոռոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆՕԹ·— Շոգեկառք առնել կար Տիւ Նոռէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել կրօլէի կայանը : Շոգեկառք՝ 10·15, 11·13, 12·05, 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42 :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ·— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին :

Ճաշագին մուտքով միասին 15 ֆրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Աղքատանոմի Գրասենեակը :

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս, ՓՐՕվանս 77–73)

ՀԱՅ ԸՆԹԱՑԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ու – սումնասէր աշակերտներ եօթնե – րորդէն մինչեւ երրորդ դասարան :

Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

ՆՈՐ··· ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԾ Է··· ՆՈՐ

EDITIONS
« LA VOIX DE PARIS »
8, Rue Sophie-Germain 8
PARIS (14)
Métro : Mouton-Duvernet

Տէր եւ Տնօրէն ՕՆՆԻԿ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ
— Microsillon 33 1/2 T —

ԳԱՆԶԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԻ

Լարաւոր Քառեակ՝
Gérard Jarry - Françoise Roure
Colette Lequien, N. Alécian

« Ժողովրդական 17 գոհար եղա – նակներով ճոխնազարդուած այս սալը քառեակի նուրբ երաժշտու – թեան սիրահարներուն արդար հա – ճոյքի եւ գնահատանքի առիթ պի – տի տայ » : (Յառաջ)

Ստանալու համար դիմել·—
Փարիզի եկեղեցւոյ Դիւանը ·
LA VOIX DE PARIS
DISCO-GAVEAU, 45 R. La Boëtie.

ԺԱՄ ՄԸ ՆՈՒԱԳ ··· ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ·

LE LORD
RESTAURANT
★
SPECIALITÉS
ARMÉNIENNES ET HONGROISES
Décor agréable — Prix modérés
Հայկ· եւ Հունգարական Ընտիր ճաշ
PARIS
9, Rue Lord Byron, 9
(CHAMPS-ÉLYSÉES)
★
— Ouvert tous les jours —
sauf lundi
Téléphone :
ELY. 07-27
Փակ է Երկուշաբթի :

Հ. Յ. Դ.

Հ· Յ· Դ· ՄԱՐՍԷՅԼԻ չրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ· ժողո – վի, սովորական հաւաքատեղին, այս Շա – բաթ դիչեր ժամը 20·30ին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ· Կ·ի ներկայացու – ցիչները :

ՎԱԼԱՆՍ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին Հ· Յ· Դ· կոմիտէ : Բոլոր ընկերներու ներկայու – թիւնը անհրաժեչտ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ· Կ· Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Կի – րակի, ժամը 15·30ին, դպրոցի սրահի մէջ, կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ : Ներկաներու թիւը մեծամաս – նութիւն կը կազմէ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

24 Հոկտեմբեր Շաբաթ դիչերէն մին – չեւ լոյս, Զ· Թաղամասի քալաքպանա – րանի սրահներուն մէջ :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle déposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

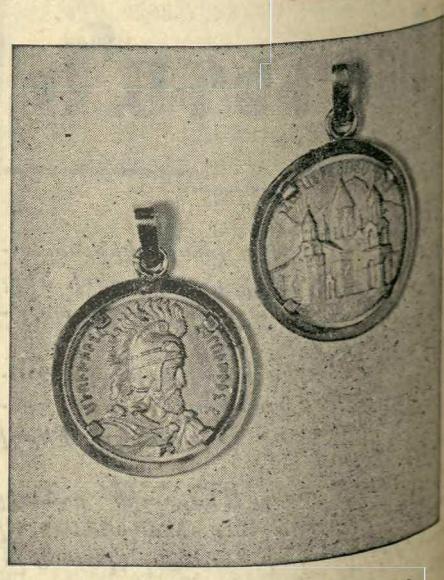

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն· Ֆ·
Շրջանաձեւ՝ 300 Ն· Ֆ·
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9·)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-29

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
3 JUIN
1964

LE NUMERO : 0,30 FR.

40ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·023

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.023

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԶՐԿՈՒԵՑԱԻ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ա.

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նիւ Եորքի պաշտաթերթը Յուշարար իր Մարտ 15ի թիւով կը զրէ թէ Միութեան Թեհրանի Նաւպար Աղջկանց եւ մանչերու վարժարանը ժամ առնելէն ալիտի օժտուի սեփական չէնքով մը։ Աւելի քան 450 աշակերտ ունեցող այս դպրոցը երկար տարիներէ ի վեր կը դանուի եղեր վարձու չէնքի մը մէջ։

Երբ բարեգործականը Թեհրանի մէջ հոդամաս մը գնելու ըլլար, Գալուստ Գիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը խոստացեր է եղեր 75·000 տոլար յատկացնել չէնքի կառուցման։

Իսկ վերջին հաղորդագրութեամբ մը, հասկնալի Յուշարար, պատկառելի այս հիմնարկութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնած է սոյն դումարը կրկնապատկել։ Վարժարանը պիտի կոչուի մեծանուն բարերարին՝ Գ. Կիւլպէնկեանի սղբացեալ Տիկնոջ՝ Նուարդ Կիւլպէնկեանի անուն։ Հիմնարկութիւնը յանձն առած է նաեւ հոդալ վարժարանի ծախքերուն ո՛րջ մէկ մասը »։

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու-թեան կողմէ 150·000 տոլարի յատկացումով դպրոցական չէնքի մը կառուցումը սպասելու չկայ, որ դովելի ձեռնարկ մըն է։

Մենք միշտ մեծ գնահատանքով ար-ձանագրած ենք Գ. Կիւլպէնկեան Հիմ-նարկութեան նիւթական լայն օժանդա-կութիւնը հայկական կրթական ու մշա-կութային հաստատութեանց։

Թեհրանի մեր հայրենակիցներն ալ արժանի են նման աջակցութեան։

Սակայն ներկայ պարագային կը կար-ծենք թէ մեծահարուստ Բարեգործակա-նին կ'ինար Թեհրանի Նուպարեան վար-ժարանին համար սեփական չէնքի մը կա-ռուցումը եւ ո՛չ թէ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան։ Բարեգործականը պէտք չունի այս վերջինի օժանդակու-թեան։ Իր սնուցիչին մէջ անշարժութեան մատնուած միլիոնները լիուլի կը բաւեն Թեհրանի եւ այլ վայրերու մէջ նոր դպրոց-ներ կառուցանելու եւ հոդալու անոնց բոլոր ծախքերը։

Յուշարարի տեղեկատուութիւնը վեր-ջացնելէ առաջ, կ'ուզենք ընդգծել որ Գալուստ Գիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը ծրագրի մը, որուն իրագործումը Թեհրանի Նուպարեան վարժարանին համար առնուազն չորս տարիէ ի վեր կը դանուի կէտ մը առ կէտ, ուսումնասիրութեան առարկայ։ Ասոր համար ալ հարկ եղաւ որ Հիմնարկութեան պատասխանատուները մեկնին Թեհրան եւ այդ վայրին վրայ տեղւոյն վրայ ուսումնասիրութիւններ կատարեն։ Այս ուսումնասիրութիւնները տեղի կ'ունենային Գիւլպէնկեան ընտանիքին ու Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնին միջեւ։

Վարժարանը պիտի կոչուի մեծանուն բարերարին՝ Գ. Կիւլպէնկեանի սղբացեալ Տիկնոջ՝ Նուարդ Կիւլպէնկեանի անուն։ Հիմնարկութիւնը յանձն առած է նաեւ հոդալ վարժարանի ծախքերուն ո՛րջ մէկ մասը »։

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու-թեան կողմէ 150·000 տոլարի յատկացու-մով դպրոցական չէնքի մը կառուցումը սպասելու չկայ, որ դովելի ձեռնարկ մըն է։

Մենք միշտ մեծ գնահատանքով ար-ձանագրած ենք Գ. Կիւլպէնկեան Հիմ-նարկութեան նիւթական լայն օժանդա-կութիւնը հայկական կրթական ու մշա-կութային հաստատութեանց։

Թեհրանի մեր հայրենակիցներն ալ արժանի են նման աջակցութեան։

Սակայն ներկայ պարագային կը կար-ծենք թէ մեծահարուստ Բարեգործակա-նին կ'ինար Թեհրանի Նուպարեան վար-ժարանին համար սեփական չէնքի մը կա-ռուցումը եւ ո՛չ թէ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան։ Բարեգործականը պէտք չունի այս վերջինի օժանդակու-թեան։ Իր սնուցիչին մէջ անշարժութեան մատնուած միլիոնները լիուլի կը բաւեն Թեհրանի եւ այլ վայրերու մէջ նոր դպրոց-ներ կառուցանելու եւ հոդալու անոնց բոլոր ծախքերը։

Յուշարարի տեղեկատուութիւնը վեր-ջացնելէ առաջ, կ'ուզենք ընդգծել որ Գալուստ Գիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը ծրագրի մը, որուն իրագործումը Թեհրանի Նուպարեան վարժարանին համար առնուազն չորս տարիէ ի վեր կը դանուի կէտ մը առ կէտ, ուսումնասիրութեան առարկայ։ Ասոր համար ալ հարկ եղաւ որ Հիմնարկութեան պատասխանատուները մեկնին Թեհրան եւ այդ վայրին վրայ տեղւոյն վրայ ուսումնասիրութիւններ կատարեն։ Այս ուսումնասիրութիւնները տեղի կ'ունենային Գիւլպէնկեան ընտանիքին ու Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնին միջեւ։

Սոյն պարբերաթերթը կը տեղեկանայ որ ողբացեալ Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեան իր անձնական հարստութենէն 75000 տոլար յատկացուելու համար պատրաստ էր, յատկացուելու համար պատ-րաստ էր, Տիկնոջ վարժարանի մը կառուցման, Տիկնոջ վարժարանի մը կառուցման, նպաստաւոր ուսուցումը հայ աղջիկներուն, ինչպէս ուսուցումը հայ աղջիկներուն, ինչպէս նաեւ

ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

ՎԱՆՔԸ

—o—

Արեւը ողողած է սենեակս : Անապատի սոխակ մը կ'երգէ պարտէզը, ծառի մը սաղարթներուն մէջ: Խաղաղ է առաւօտը : Դեռ չեն լսուիր դիմացի դպրոցէն աշակերտներու ձայները, երբ խումբ առ խումբ կը հասնին աշակերտները՝ որոնք իրենց հետ ուրախութեան հրդեհ մը կը բերեն : Արեւը կը ճեղքէ սպիտակ ամպերը ոսկեվառ ճառագայթներով՝ որոնք կը տարածուին համասփիւռ :

Կը մտածեմ վանքի մը մասին, կարօտացեալ ծովու մը ափերուն վրայ վանքի մը՝ որուն կրնայի ըլլալ մէկը վանականներէն, եթէ կեանքը չղթայած չըլլար ոտքերս : Տարբեր օղակներ պիտի կաշկանդէին : Լուսապնոյց ճամբաներ պիտի ճանչնայի : Հանդրուան մը, մի՛կը ու վերջինը, պիտի բանար ինծի դուռը: Ես պիտի նստէի անոր սեմին վրայ, իրիկուան ստուերներուն մէջ : Ա–զդեցքը միայն պիտի բաժնէր հան–դիսատէն: Խունկը միայն պիտի արբեցնէր :

Կը մտածեմ վանքին վրայ, ուր անմոռանալի օրեր անցուցի : Հրաւիրուած էի ներկայ գտնուելու միւռոնօրհնէքի արարողութեանց : Ներշնչուելու մեր եկեղեցիէն , եւ անոր վեհաշուք զեղեց–կութիւնը պանծացնելու ոսկեհոս դեմի մը եղերքը , ուռենիներու, խնկենիներու, ձիթենիներու քաղցրաբոյր առանձնութեան մէջ: Շարականներու կշռոյթը ծնունդ պիտի տար ներդաշնակութեան մը՝ որուն նմանը կարելի պիտի չըլլայ գտնել երբեք օտար կամարի մը ներքեւ:

Եթէ միւռոնի ծաղիկները իրենց բուրմնահեղձ մահը չգտան սրբահոս ձէթին մէջ եւ չբացուեցան ոսկի բաժակները Շարականի չուշաններուն, ես ճանչցայ խաղաղութիւնը վանքին, այն–քան մեղմօրէն յուղուած ծովամբոյնէ աղիքներով: Առաւօտները վանքին ար–դարաշող պայծառութեամբ : Իրիկուն–ները վանքին, լռութեան փեթակներ՝ ուր մտածումի մեղուները այնքան ծան–րաբեռն էին քաղցրութեամբ: Հիմա կա–րօտը կը զգամ ամէն քարի որ յարեցած է խունկով , ամէն մատեանի՝ զոր սուր–բի եւ նահատակի արիւնավառ ծիրանին կը ծածկէ , ամէն կանթեղի՝ որուն չորը մահաժպիտ աչքերու արցունքն է կար–ծես :

Եթէ ոչ թէ օտար բնակիչ մը, այլ ես ինքս վանական մ'ըլլայի հոն, եւ իմ առաւօտներս լուսնային աղօթամբոյնէ , պիտի արթննայի քարաշէն խցիկի մը մէջ, որուն մէջ նեղ լուսամուտէն պիտի երեւնային նարնջենիները եւ ծուէն մը ծովի հայելացած կամ ձիւնափրփուր : Ժամուն կոչնակը պիտ պիտի կանչէր հոն՝ ուր մարդկային սիրտը իր ամենախորին եւ ամենագաղտնի ծաղիկը կը բանայ Աստուծոյ :

Երբ չրթները լռէին եւ խունկին կապոյտ քողերը լուծուէին լոյսին մէջ, սիրտերը համբոյրէն, ես պիտի նստէի սեղանի մը առջեւ ՝ որ ամբողջովին չրջապատուած պիտի ըլլար աբեղաներով : Վանքին այդեստանէն քաղուած խաղողն ու խնձորը իրենց մեղրածոր քաղցրութիւնը պիտի չնորհէին ինծի : Ծօսքերն իսկ , մրմնջուած մտածումները, լինչ որ կ'արտայայտուի լուսեղէն պարզութեամբ , պիտ պիտի դրաւէին անխառն հրճուան–քով :

Աբթնցած եմ հիմա : Լոյսը, արդար ա–րեզակէն բխած , կը չղթայէ հոգիս ա–նիրական կեանքի մը կարօտին :

Վանքը չեղաւ իմ աշխարհս : Ես միայն անոր հեռաշողուն հորիզոնը տեսայցու–ցի հոգիիս մէջ : Կար առեն մը որ մատներս մատեաններէն խունկ կ'առնէին եւ աչքերս կ'այրէին հրաբորբ չիթերով՝ ցաւին սքանչելի խորհուրդներուն դէմ :

ԻՆՉՊԷՍ ԲՈՒՆԻ ԹՐՔԱՑՈՒԻՑԻՆ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՍԻՆԱՆԸ

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ԿԱՆՈՂ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒ ԹԻՒՆԸ ՅԱՐԱՏԵԻ Է ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄԷՋ

Բ.

Հայաստանը տակաւցած էր Ալփասլանի, ձեռնկիզ խանի, Լէնկ Թիմուրի եւ այլոց սարսափելի աւերումներէն: Արեւմուտքի Յոյներն ալ չուայտութեան եւ դեղխութեան պատճառով, տակաւցած էին, եւ օսմանցի Թուրքերը Սելճուկներու դրաւած տեղերուն տիրապետելէ ետք սկսած էին արշաւել Արեւմուտք՝ դէպի Եւրոպայի սիրտը եւ դէպի Արեւելք՝ Եփրատէն անդին Պարսիկներու դէմ :

Ենիչէրիական ՕՐԹԱՆԵՐ (դունդ) կը կազմուէին Քրիստոնեաներու զաւակներէն: Այդ պատանիներու արեան տուրքը քան առ հարիւր էր, այսինքն տասա–նորդին կրկինը :

Օճախի համար զինուորցուներուն հա–ւաքումը ՏԻՎՇԻՐՄԷ (մանկաժողով) կը կոչուէր եւ հետեւեալ ձեւով տեղի կ'ու–նենար մօտ չորս հարիւր տարի , զա–նազան թուականներու: Սուլթանը Տէվ–շիրմէի փերման (հրամանագիրը) կը դրկր, մէծ պաշտօնեայ մը որ ԵԱԵՆԱՊԱՇԻ կը կոչուէր, հետը առած Սիւրիճի կոչ–ուած պաշտօնեաները կ'երթային եւ կը հաւաքէին Քրիստոնեաներու տուներէն 10 կամ 15 կամ աւելի տարեկան մանչե–րը, ՄԸՆԹԱՐներու միջոցաւ պատրաս–տուած ցանկերու վրայէն եւ կը զատէ–ին՝ անոնցմէ, իւրաքանչիւր հինգ երի–տասարդէն մէկը, որ ըլլար ֆիզիքապէս դօրաւոր եւ լաւ ներկայանալի, կ'առե–ւանդէին զայն եւ կը տանէին իրենց Սէ–

ՐԱՑԻ պաշտօնեաներուն մօտ, եէնիչէ–րիական ՊՕՍԹԱՆՃԻ ՊԱՇԻներու կամՍԷԿ ՊԱՆ կոչուածներու մօտ, կը մարզէին դանոնք իսլամ կրօնով, կը վարժեցնէին իբր նոր զինուոր (եէնիչէրի) եւ յետոյ անոնցմով կը լեցնէին եէնիչէրիներու շարքերը:

Թուրքերու ունեցած 92 վէզիրներուն երկու երրորդը, (մօտ 66ը), այս դաս–տուած եւ իսլամացուած քրիստոնեայ պատանիներէն առաջ եկած է, մինչ մէկ երրորդը Թրքական ծագում ունեցած է : Փաստ՝ Թուրքիոյ մէջ Ընդհ. Հիւպատոս եղած Հիւիկի հեղինակաւոր գործը:

Եէնիչէրիական ՕՐԹԱՆերը տեսակ մը զինեալ «չէթէ»ներ էին, որուած հրամա–նի վրայ՝ կ'ասպատակէին, կը յարձա–կէին, կը սպաննէին, դիմադրողները եթէ ողջ մնացածներ ըլլային, դերի կ'առնէ–ին զանոնք: Կողոպուտին ուղեուն առ հարիւրը կը պատկանէր զրաւող բանա–կին :

Եէնիչէրիները ճերմակ թաղիքէ գըլ–խանոց մը կը կրէին, որուն վրայ կը նշմարուէր փայտէ պատառաքաղ մը, իր–րեւ զարդանչան: Իրենց խոհանոցի հրա–մանատարները կը կոչուէին ՉՈՐՊԱՃԻ ՊԱՇԻ, իսկ ապուր պատրաստողները Ա–ՃԻ ՊԱՇԻ: Առանք աստիճանաւոր պաշ–տօնեաներ էին: Իրենց սրբազան անօթը, հսկայ խալկին մըն էր, պղինձէ չին–ուած, որուն չուրջը հաւաքուած թէ

Կար առեն մը որ սարսափ կը զգայի դահավէժ անդունդներէն եւ սիրոյ ա–մենամեծ դիմովութիւնը չրթներս կը թունաւորէր: Բայց եթէ աշխարհն էր որ տարաբաղդ յաղթանակը , ես չեղայ այն պարտեալը որ իր անցեալին երկինքը ու–բացաւ : Այդ երկնքին տակ միշտ վանք մը կար սրբատաշ քարերով՝ որոնք ծած–կուած էին մխրճերու, ծաղիկներու եւ այծեամներու քանդակներով : Վանա–կան մը չբաժնուեցաւ երբեք ինձմէ : Մեր երկուքին ստուերները չբաժնուե–ցան կեանքի ճամբուն վրայ, մէկը տե–սանելի մարդոց աչքին, միւսը տեսանե–լի՝ Աստուծոյ :

Եւ օր մը, կարօտացեալ ծովի մը եւ դերքը, երբ կոչնակը հնչէ, եւ վանա–կանները փութան հասնիլ խորանին առ–ջեւ, երկու ստուերներն ալ տեսանելի պիտի դառնան մարդոց աչքերուն , եթէ աշխարհական աբեղային յիշատակը ան–թառամ մնացած ըլլայ ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

(2 Շար.)

կ'ուտէին եւ թէ կը խորհրդակցէին , եւ երբ պատահէր որ եէնիչէրները ար–խալկինը դլխիվայր դարձնէին, այդ կը նշանակէր ապստամբութիւն : Եէնիչ–րիական դունդերը (ՕՐԹԱ) կը բաղկա–նային հարիւրէն մինչեւ երեք հազար հոգիէ : Այդ դունդերուն թիւը հասած էր մինչեւ 255ի :

Օճախի (բանակաթեւ) զօրավարը կը կոչուէր եէնիչէրի Աղասը, որ ունէր իր տասորդաս պաշտօնեաները եւ տրամա–դրած էր անոնց հետեւեալ զինքերը — պարտատիկ, փչաթելերով զատան, ծուռ կացին, նետ, նիզակ, հին ձեւով հրացան, սուին, մտրակ, զերանգի, սրածայր երկաթ, բրիչ, վահան, զրա–պատ հաղուստ օղակներով ապուռած եւ մանուածոյ գլխանոց, վայրագ կերպով սպանութեան գործիքներ :

Եէնիչէրիական այդ ձեւ կազմակերպու–թիւնը տեւեց մինչեւ 1826, երբ Մա–մուտ Բ. Սուլթանը (Համիտին պապը) ուզեց արդիականացնել օսմ. բանակը: Եէնիչէրները ապստամբեցան եւ Սուլ–թանը 1826 Յունիս 15ին , թնդանօթով ոչնչացուց զանոնք,իրենց զօրանոցներուն մէջ, փոխեց Թուրք զինուորին հագուս–տը, առանց փոխելու անոնց զազանային խառնուածքը :

ՍԻՆԱՆԻ պատանեկութեան տարի–ներուն ՊԱՅԱԶԻՏ Բ. եւ ՍԷԼԻՄ Ա. սուլթաններու օրերուն մանկահաւաք (Տէվշիրմէ) տե–ղի կ'ունենար կանոնաւոր կերպով , ամէն տարի կամ երբեմն ընդհատաբար : Մի–նանը իր ծնողքէն յափշտակեցին, ուրիշ Քրիստոնեայ պատանիներու նման : Հո–րը կ'ապրէր Հայոց յատուկ արուեստ մը, որովհետեւ Հայերու մեծամասնու–թիւնը երկրագործ էր: Սինանի պապ առաղձադործ էր: Բայց անոնք կը ճան–չուէին մանաւանդ իբրեւ ոսկերիչներ եւ մանաւանդ ոսկեզօծողներ: Հաւանաբար սոյնպէս կամ անհետացուած էին: Սինանը 22 տարեկանին նախ բերին Կեսարիոյ Ագրեան դիւղէն, Սկիւտար, 1511ին, ծառայե–լու Եէնիչէրիական բանակին մէջ :

Թուրք զրողները երբ չկրցան ուրա–նալ Սինանին Քրիստոնեայ ծնողքէ ա–րած ըլլալը, հետեւեալ սոփեստութիւնը յղացան: Ըսին, թէ Թուրքերը 15րդ եւ 16րդ դարերուն այնքան լայնամիտ էին, որ ազատ ձգած էին Քրիստոնեաները և անոնք քրիստոնէական կրօնքը ազատ–րէն քարոզելով , Սինանի ծնողքը եւ նախնիքը իսլամութենէ քրիստոնեու–դարձած էին : Ծիծաղելի ըլլալու ա–տիճան սուտեր են ասոնք երբ մարդ նկատի ունենայ այդ դարերուն , Սինանի ապրած տարիները, Թրքական բռնա–թիւնները հանդէպ ոչ – Թուրքերուն :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱՋԱՐԵԱՆ

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԲԱՑԻԿՆԵՐ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

Որքա՜ն զեղեցիկ ես դուն. կենսայորդ կիսադէմքիդ չի բաւեր ամբողջ արշա–լոյսին չքեղութիւնը :

Որքա՜ն զեղեցիկ ես դուն. արձանային կեցուածքիդ, ուղիղ ու քաջալարժ, չի բաւեր այս հորիզոններուն փառքը :

Ինձ կը թուի որ քեզի կը հետեւիմ նայ–ուածքով միայն, ու դուն անսահման տարածութիւններուն մէջէն կ'անցնիս սե–ւեռադին, դէպի անծանօթ, այլ անղու–զական դրաւում մը ... :

Ու ես կը սարսռամ :

Երբ կատակի մը պէս կը թուցնես ձիդ արդելքներու վրայէն, ու ժպտագին կը սպասես որ հասնիմ քեզի կռմնակի զծէ մը, չեմ գիտեր ինչո՞ւ կը նեղուիմ քու վտանգին առած սէրէդ ու ինչու միեւ–նոյն ատեն կ'ուզեմ ընել նոյնը : Մահը չէ պիտ վախցնողը ... անյաջողութիւնը :

... Ճամբան իր ծալքը կը քակէ մեր առջեւ միշտ աւելի երկար , ձիերուն քրտինքով ամէն բան մեր չուրջ ճամբոր–դութիւն կը հոտի , ու փոշի կայ ... :

Ցանկարծ կը համբուրես թուչո ու սը–

Ո.

Կորսուած ընկոյզի մը, կամ անշա–խընդիր պարտիզպանի մը քմայքին պարտինք այս չուքը խաղողի մէջ :

Սիւքը հիւր է եկեր ծառին ու տերե–ները կը չատախօսեն անվերջ: Ա–փսիսուքն է հաչիչային :

Խաղողները ողկոյզ – ողկոյզ կը կա–ուին թուփերուն ճիտէն, դեղին ու սաթէ համբիչներու պէս խիտ ու անո–նոն, կատուի ձագերուն աչքերուն պէս պճլտուն ...

Լայն տերեւները կը ջանան մարդուն ծածկել անոնց մանուկ մերկութիւնը մուշկի ալիք մը մեղ կը թովէ դիմա–թեամբ երիտասարդ դինիին ...:

Տրտմութեամբ արտում ես դուն որ Հէք կոյս մ'աչքերուս մէջ ծնրադիր, ո–րութեամբ դէչ պահերը կը մոռնայ :

Ու դլուխս ուսիդ, կը գծեմ հոգիի–րայ, այն պղտիկ աղջիկը, որ ես եմ– լունքի հատիկ մը քու վդեդ կախած

Անզատնալիօրէն կը սիրեմ քեզ. ա–մէնը, ամէնը ինչ դուն ես ու քեզի հա–դայ, դիս աւելի ուժգնօրէն, անբա–ւիօրէն կը կապէ քեզի ...

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՒԱՍԵԱՆ

(2 Շար.)

ԼՃԱՇԷՆԻ 19ՐԴ ԴԻԱԿԱՌՔԸ

—o—

Շատ գրուած է Լճաշէնի անագապղինձ– ին դարու յաչարաձիներու մասին : Լը – նչէն անսպառ պանճարան մըն է, ուր հազարամեակներ առաջ մեր նախնիքները ժայր հողին ի պահ յանձնած են իրենց առնդած անթիւ եւ եզակի նիւթական արժէքները :

Հազարամեակները չարունակ Սեւանայ ջրին մուրերուն տակ թաքնուած մնացած են Նահատանի բնակիչներուն կերտած պո– հարները: Այսօր Սեւանը ետ քաշած է իր ջրերուն փչերը, բացած է իր չոր– ժարանին դուռները :

Ով կրնար մտածել, որ մօտաւորապէս չորս հազար տարի առաջ պարզունակ գործիքներով զինուած մեր նախնիքները կրնային կարծր կռճղերէ պատրաստել կենցաղային զեղեցիկ իրեր՝ ափսէներ , գդալներ , բաժակներ, կարճ ոտքերով սե– ղաններ, մատուցարաններ , խմորի տաշ– ակներ :

Փայտամշակման արհեստը հասած էր իր կատարելութեան : Մեր նախնիքները իր վիճակի էին կաղնիի , թեղի , չամի , նարդափայտի վրայ փորագրել կենդա– նիներու պատկերներ , երկրաչափական զարդ նախշազարդեր : Ցաճախ մինչեւ 2500ի հասնող մանր եւ մեծ փայտէ մա– սերը կը միացնէին իրար եւ կը ստեղ – ծէին եզակի զեղեցկութեամբ սայլեր , մարտակառքեր :

Վերջերս Լճաշէնի մէջ գտնուեցաւ Ք. Ա. դարերու (Ք. Ա.) դամբարան մը : Ներկա վաթսուն սմ. երկարութեամբ ատոտ կաղնիի փայտ է՝ մէկ ծայրէն նորաձեւով փորուած , դուրսէն կա– պով պատուած , իսկ փորուածքին մէջ տեղաւորուած են նետեր՝ կայծքարէ եւ երկնաքարէ ծայրապանակներով :

Ներկա եզակի երեւոյթ է, այդ ժամա– նակաշրջանին պատկանող փայտէ կա– պարճներ չեն գտնուած : Ցայտնաբեր – ուած են միայն անագապղինձէ կապարճ – ներ, որոնք աւելի ուշ շրջաններու կը վերագրուին :

Եթէ այս ամէնուն վրայ աւելցնենք , որ Լճաշէնի մէջ գտնուած են նաեւ հաստ կաշիով երեսապատուած բարակ տախ – տակէ լանջապանակներ, որոնք զարդար– ուած են անագապղինձէ մեծ ու փոքր կոճակներով, պարզ կը դառնայ, որ 3300 –4000 տարի առաջ Լճաշէնի բնիկները մեծ յանդգնութեամբ դէմ կը դնէին ա – նարիու նետերու տարափին : Անոնք ու– նին թեթեւ, արագ շարժելու ընդունակ, հազուագիւտ անիւներով, երկու ռազմիկով եւ երկու ձիերով մարտակառքեր , որոնց– մէ մէկ քանին գտնուած են այս դամ – բարաններուն մէջ :

Լճաշէնի մէջ գտնուած զէնքերը բազ – մազան են: Կան մեծ թիւով մարտական կացիններ , նետ չեղբերով սրածայր սու– րեր եւ լայնաչեղր գաշոյններ՝ քանդակ – ներով եւ օձերու պատկերներով զարդա – րուն անագապղինձէ պատեաններով , ա– նագապղինձէ , եղնդնաքարէ եւ կայծքա – րէ պատրաստուած հարիւրներու հասնող նետեր եւ զէնքերու այլ տեսակներ , ընդհուպ մինչեւ ապեղը :

Լճաշէնի մշակոյթը բազմակողմանի է: Ցայտնաբերուած հարուստ իրերը կը վե– րաբերին անագապղինձի գարու բոլոր ժամանակներուն : Հոն գտնուած են քա– րէ կամեր (երկրագործական գործիք) , որոնց տարիքը կը հաշուուի ոչ պակաս 3300 – 3500 տարի : Անասնապահութեան զարգացման մասին կը վկայեն գամբա – րաններուն մէջ յայտնաբերուած ոչխա – րի , այծի , եղան , խոզի , ձիու գանկերը կամ ամբողջական կմախքներ: Կան գամ– բարաններ , ուր գտնուած են մինչեւ 18 կենդանիներու կմախքներ :

Զարգացած էր կաւագործութիւնը : Գտնուած են հազարաւոր գեղեցիկ նախ– չերով կաւամաններ՝ տարբեր չափի եւ գոյնի : Ասոնք թրծուած են բարձր ջեր– մաստիճան ունեցող հնոցներու մէջ :

Այս բոլոր տուեալներով կը հաստատ – ուի , որ Հայաստանի անագապղինձի գարու բնակիչները աշխատած , ստեղ – ծագործած եւ իրենց գոյութեան համար կռուած են :

Ցարդ մեզի ծանօթ չէ անագապղինձի գարուն պատկանող որեւէ հնավայր, ուր յայտնաբերուած ըլլան այսքան մեծ քա– նակութեամբ եւ տարատեսակներով քա – նանիւ, երկանիւ դիակառքեր եւ ռազմա– կառքեր : Իրողութիւնը այն է , որ գտնուած դիակառքերը եւ ռազմակառ – քերը գրեթէ միշտ տարբեր չինուածք ու– նէին : Դարերու ընթացքին , երկանիւ , պարզունակ սայլը փոխարինուած է ա – ւելի կատարեալ, արտաքուստ զեղեցիկ, դիւրագործ սայլերով: Երկանիւի կող – քին գտնուած է քառանիւը, իսկ առջի – նը չարունակած է գոյատեւել աւելի կա– տարելագործուած ձեւով :

Ննջեցեալներու հետ կապուած թաղ – ման արարողութիւնը վերջ գտած է սայ– լերուն լծուած եղներու եւ ռազմակառ – քերուն լծուած ձիերու, գոհարերումով : Լճաշէնի մէջ գտնուած են այս ձեւի 18 դիակառք եւ ռազմակառք կամ ամբող – ջական, կամ մասերով :

1963ին գտնուած տասնեւիններորդ եր– կանիւ դիակառքը թէ աւելի հին է եւ թէ թաղման արարակարգ սովորութեան մը հետ կապուած : Դիակառքը զգոյշ զե – բեզման տանելու համար եղներու փոխա– րէն լծած են մարդիկ : Սայլը քաշած են չորս սորուկներ (երկուքը՝ ձախ, երկու– քը՝ աջ կողմէն չուոններով կապուած են սայլի առեղներուն եւ այս ձեւով քաշած սայլը) : Անլուծ դիակառքը քաշող չորս սորուկները սպանուած եւ իրենց տիրոջ հետ թաղուած են միեւնոյն դամբարա – նին մէջ : Ծանօթ իրողութիւն է, որ տէրերուն հետ կը թաղէին նաեւ սորուկ– ները, առջնորդներուն հետ՝ անոնց հա– ւատարիմ ընկերները : Այսպէս, Հայոց Արտաշէս թագաւորի թաղման ժամանակ ի պատիւ իրենց թագաւորին չատեր զոհ– ուած եւ անոր հետ թաղուած են: Ցայտ– նի են ուրիշ օրինակներ ալ, Հայաստա – նէն եւ ուրիշ երկիրներէ, բայց առաջին անգամն է, որ կը հանդիպինք լծուոր մարդոց զոհաբերումին :

Այս դիակառքը իր կառուցուածքով կը տարբերի Լճաշէնի միւս դիակառքերէն . անոր առեղները աւելի երկար են, ծայ – րերու մէտացման տեղերը անցքեր չէին , հատնարար ծայրերը իրարու կապուած են չուաններով: Սայլին մէջ մէջքի վրայ պահած էր դամբարանատիրոջ կմախքը՝ ոտքերը կծկուած ձեւով: Դամբարանին արեւմտեան պատին վրայ դրուած էին մեծ թիւով կաւէ սափաններ :

Սայլի ձախ կողմը դնուող մարդոց դանկերէն մէկուն ճակատին վրայ պարզ կը նկատուի սուր գործիքի մը հար – ուածներուն երկու հետքերը, որուն պատճառով ալ հատնարար մեռած է ան: Ըստ երեւոյթին նոյն բախտին արժանա– ցած նաեւ միւսները :

Այսպիսով Լճաշէնի տասեւիններորդ դիակառքին կենդանիներու փոխարէն 5000 տարի առաջ լծուած են սորուկներ, սպանուած ու թաղուած են իրենց տէ – րերուն հետ միեւնոյն դամբարանին մէջ: Այս նոր փաստով նոյնպէս կը հաստատ – ուի , որ հազարամեակներ առաջ Հայաս– տանի մէջ գոյութիւն ունեցած են ըս – որուկներ, կամ առնուազն իրաւասու – թիւններով սորուկներուն համահաւասար մարդիկ :

Գտնուած հազարաւոր իրերուն մէջ դեռ կան հետազօտութեան չատ մը նիւ – թեր, որոնք նոր լոյս կրնան սփռել հե – ռաւոր շրջաններու մեր պատմութեան վրայ :

Ց. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

ԿԱԹԸ
ԵՒ ԻՐ ՍՆՆԴԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

—o—

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ երկիրներու մէջ , սննդառութեան ոչ միայն լուրջ պակաս մը կը նկատուի , այլ նաեւ՝ մեծ անկա – նոնութիւն մը՝ սննդառութեան հարցին մէջ: Այս կացութիւնը անմիջական ազ – դեցութիւն կը գործէ հանրային առող – ջութեան վրայ: Կարգ մը հիւանդու – թեանց մեծ յաճախականութիւնը եւ կեանքի տեւողութեան կարճեցումը՝ ե – րեւոյթներ են, որ մեծ մասամբ արդիւնք են գէշ սննդառութեան —թերի կամ ան– յարմար :

Որպէսզի հասկնալի դառնան երկիրներու սննդառութեան միջեւ գոյու– թիւն ունեցող տարբերութիւնները, կը բաւէ նշել թէ՝ մինչ Իտալիոյ մէջ կաթի սպառումը մարդ գլուխ տարեկան վաթ– սուն լիթր է, Միացեալ Նահանգներու մէջ 240 լիթրի կը հասնի :

Հոս պէտք է ըսել՝ թէ սննդառութեան չատ մը մասնագէտներ անհրաժեշտ կը նկատեն օրական կէս լիթր կաթի սպա – ռումը, իսկ կարգ մը չուէտացի հետա – զօտիչներ կը յանձնարարեն օրական դէթ երկու լիթր կաթ :

ԿԱԹԸ սննդական չատ մեծ արժէք ու– նի, տրուած ըլլալով որ, հարիւր կրամ կաթը կուտայ երեքուկէս կրամ փրոթէ – ին,, երեքուկէս կրամ ճարպ, 0·122 կը– րամ կիր, կենսանիւթ եւայլն :

Կաթը անհրաժեշտ մասը կը կազմէ ա – մենօրեայ սննդառութեան եւ յատկապէս տղոց նախաճաշին : Միւս կողմէ, ներ – կայիս , սննդառութեան մասնագէտները նախաճաշը կը նկատեն օրուան ամէնէն կարեւոր ճաշը: Այս մասին կ'ըսեն. «Ա– ռաւօտուն՝ կերէք թագաւորի պէս, կէս – օրին՝ իշխանի պէս, գիշերը՝ աղքատի պէս »:

Կաթը գժուար մարսողները, կրնան զայն խմել սուրճի կամ թէյի խառնելով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ չատ մը երկիրներու մէջ, նախաճաշին եւ ճաշին միջեւ բան մը ու– տելու սովորութիւնը կայ: Ժամը տասնի աստիճանները՝ կաթով հաց կ'ուտեն :

Հասկնալի է անշուշտ , որ երբ կաթի մասին կը խօսինք, նկատի ունինք զուտ կաթը, որուն իւղը չէ հանուած : Կաթը երբ 145 աստիճան ջերմութեան մէջ հա – կանխուի , փրոթէինները կ'այլափոխ – ուին եւ օրգանիզմին համար թանկագին եղած կարգ մը տարրեր կը փճանան : Այդ պատճառով՝ նախընտրելի է խտա – ցումի մեթոտը, որ բնաւ չայլափոխեր կաթը: Միաժամանակ, Եւրոպայի մէջ , հետզհետէ աւելի կ'ընդհանրանայ փոշի կաթի սպառումը :

ՄԱՍՆԱԳԻՏՆԵՐԸ չահադրդռութիւն ցոյց կուտան նաեւ կաթի արտադրոյթ – ներուն հանդէպ, որոնց գլխաւորագոյնը մածունն է: Վերջերս, կարգ մը խիստ չահեկան հաստատումներ եղան չուէտացի գիտնականներու կողմէ ,որոնք նկատեցին որ, մածունը կը դիւրացնէ թոքախտէ տառապողներու ճոխ սննդառութիւնը : Նմանապէս կը բարելաւէ մարսողութիւ – նը այն անձերուն, որ որովայնային ցած թթուութիւն ունին: Մածունը լաւ ար – դիւնքներ կուտայ նաեւ ստամոքսի խան– դարում ունեցող տղոց եւ դժուարամար– սութենէ տառապող տարիքոտ մարդոց վրայ : Այնպէս կը թուի թէ՝ մածունը կը նպաստէ նաեւ ոսկորներուն մէջ կիրի ամրացման :

Քաղեց՝ Վ.ԷՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ԾԱՌԱՉ»Ը

ԾԱՌԱՉԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԽՈՂԵԴԱՆ

—o—

Ես չատ սխալուեցի, որ հակաճառեցի քոյ ու խոստումս թողեցի անկատար : Ա՛հ լճանայ, փղորկուայ կարօն հիմա ե– ղանգ է տալիս, որ իրեն խաբել ես : Երեւի չատերին էլ ցոյց է տալիս քո թան– կագին պեսիի կտորը: Ցիմար, ինչպէս սխալուեցի: Մի էշն ի՞նչ է , որ հաւա – տարի տղամարդու պէսին :

Ինչքան էլ ձիւն է եկել էս տարի : Մի տարի առաջ էս ձուն – ձմռնոցով Բեր – գաձոր գնացի Արինօք, որ Խոդեդանից մի լուր առնեմ քո որպիսութեան մասին: Նոյն նամանպէս եւ Ս. Աղբերիկի վան – քում եւ չոքեչոք գնալով եօթ մոմ վառե– ցի ալիարկի խաղաղութեան համար : Ձեռնամահ ասելու, որ իսկապէս վանքի տուրքար կաթմոսը խլացել է Աստուա– ծոյ պռոմուց եւ հիւանդ պառկած է: Որ ձեղ ասում էի, թէ Սասունցիք ծուռ են՝ ձեր հաւատում : Դեւսունը փակ էր , ատտանաներին չկարողացայ տեսնել :

Հանդամանքից օգտուելով Ս. Աղբերի– կում ֆալ բաց արի քեզ վրայ : Կլկըլ վարդապետն ասաց, որ քո առջ երկու մեծ փորձանք կայ, եթէ էդ փորձանքնե– րից անցնես, կ'ապրես մինչեւ օր – ծե – րութեան : Իմ կարճ խելքով էդ երկու փորձանքներից մէկը էն է, որ քեզ պա – տերազմ տարան, Թէլօ ջան : Եւ նամանա– պէս իմացայ քո մեռնելու դատին : Քո մահուան տարին տանուտէրը կարիճն է լինելու :

Զգիտեմ թէ ե՞րբ պիտի դարունը բաց– ուի, որ դուն դաս ու միասին երթանք Միրնկատար աւել քաղելու, որ մեր ապ– րուստը հոգանք : Մեր տունը դատարկ է, ճժեր կը վժան անօթի : Հազնելիք էլ չկայ, երեխոց պորտ ու ճուճ բաց է :

Համիտի ձիւտորներ ու թուրք զալթէք ամէն օր ղշերի պէս կը փռան մեր գիւղե– րի մէջ: Մի՞թէ դէ , դու ուզում էիր մէկ միլիոն ունենալ , իսկ ես ծիծաղում էի վրադ: Հիմա կ'ուզէի, որ դու ոչ թէ մէկ, այլ երկու միլիոն ունենայիր ...

Ատտւած տայ պատերազմը չուտ վեր– ջանայ ու բոլոր գարիք – գուրբաթները իրենց տները դառնան: Կ'ազաչեմ երկ – նաւորից՝

Աշխրհին խեր ու խաղաղութիւն ,
Թագաւորներուն՝ պարիշտութիւն ,
Մահին՝ թանգութիւն ,
Հացին՝ էժնութիւն,
Իմ տղեկներուն՝ արեւշատութիւն,
Ազգիս՝ փրկութիւն :

Թէ փղորկուայ կարօն մօտդ է, չատ բարեւ արա իրեն: Թէ ողջ մնացինք, նրա աւանակի տակին չենք մնայ ու քո պեսի պատիւը կը փրկենք : Ամէն :

Ազիս Թէօ ջան, ամէն անգամ քենէից քո ճոկանը պատկեցնում եմ կողքիս : Երէկ Թոնիրը բոցելու ժամանակ , մեր տանիքը կաթաց : Մտայ մարագ որ թի– ակն առնեմ եղնեմ երդիս : Պատի տակով անցնելիս, տեսայ մեր կարմիր աքլորին հաւերի մէջ : Իմ միտքն ընկաւ դու :— Ախ հաւե՛ր, հաւե՛ր, — ասացի, — դուք ճեռի առէջ կը տպչուէք, ապա ես վի՞ր առաջ տպչուեմ :

Տնով ու տեղով, դուռ ու դրկիցով նա– յում ենք ճամբիդ : Լուանեակի լոյսով , արեւի չողով մի լուր հասցրու :

Քու կարօտեալ Ցուլունք :
Մշոյ դաշտ, Բերդակ գիւղ » :

Այս դառը բաների մասին դրուած նա – մակը, որ համեմուած էր զուարճալի տողերով, ծանր վիշտ պատճառեց ամէն– քին: Թէլօ Մեսրոպն իր բեռը իջեցրեց եւ Պնտխցի Մանուկին հետեւեալ պատաս – խան – նամակը գրել տալով՝ յանձնեց փոստին :

« Հոգեակ իմ Ցուլունք, ստացայ Թան– կագին նամակդ եւ կարդացի ձիւներով մէջ: Եւ դարձեալ աւանակի մասին, թէ ողջ մնացի , ես փղորկուայ կարոյին մի էշ կը տամ՝ քուռակն էլ վրէն :

Թէ գարուն բացուեց ու ես տուն չե – կայ, դու դնայ Թարզմանչաց վանքի կողմերը եւ աւել քաղիր: Ես ճանապար– հին մի քանի տեղով նչան եմ արել : Էն– տեղ չատ սիրուն աւելներ են բուսնում : Էդ էն տեղն է, որ ես ու դու առաջին անգամ իրար աւելներով տփեցինք (ծե – ծեցինք): Իսկ եթէ Թարզմանչաց վանքից դէպի Աստղաբերդ դնաս, ձախ կողմիդ վրայ կաքաւների ձէն կը լսես : Էդ ձէնը բռնած որ երթաս , կը հանես Վարդի բլերին : Վարդի բլերի մօտ մի սիրուն պուրակ կը բացուի քո առաջ: Էդ պու – րակը լիքն է խնկահոտ ծաղիկներով : Բոլոր աւելները քաղիր ու չալակով տար Մուշ: Մի մասն էլ երեխոց չալակին տուր: Զգոյշ քելէք, որ Տաշօ կամրջից ցած չգլորուէք : Մէկ – երկու չալակ Մուստաֆայի քարվանսարան տար : Կը տաս առաջին քաղից : Եւ նամանապէս չմո– ռանամ ասելու, չորս կարմիր աւել կը տանես Բրուտի Թաղ, կ'առնես մի ճրագ ու կ'ուղարկես Փղորկուայ կարոյի կըն – կան: Կարօն ասում է, որ իրենց տունը մուրի մէջ է : Եթէ մեր տան ճրագը կոտրուել է, մի հատ էլ մեզ համար առ:

ՀԱՋԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Եսթեր Վ. Իչգալացեան, Օր. Օր. Լօրա եւ Լիտիա Իչգալացեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակցեցան իրենց սուգին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԱԳՆ ԻՉԳԱԼԱՑԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որոնք ներկայ կամ աղօթակից եղան հոգեհանգստեան պաշտօնին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ընկեր Կարօ Երանեան, իր կնոջ Էլմոնէ Երանեանի ապաքինման ուրախ առթիւ, իր մասնաւոր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր այն ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք մօտէն թէ հեռուէն հետաքրքրուեցան անոր առողջութիւնով: Մասնաւոր շնորհակալութիւններ տոքթ. Արտաւազդ Քրխեանի, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պետրոսեանի, Յ. Աճէմեանի եւ Բաղոսեանի որոնք իրենց խնամքներով եւ այցելութիւններով մխիթարեցին հիւանդը:

Այս առթիւ Տիկին Էլմոնէ Երանեան հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— Քսանական փրանք Մշակոյթի տան, Կապոյտ Խաչին եւ «Յառաջ»ին, տասնական փրանք «Հայաստան»ին, եւ «Հայ – Բոյժ»ին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Կ. Երանեան սիրտի խոր ցաւով վշտակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Գարեգին եւ Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հաբէլեան եղբայրներուն, զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ եղբօր՝ Արշաւիր Հաբէլեանի ցաւալի մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղկեպսակի տասնական փրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ «Հայ – Բուժ»ի բարգաւաճման:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեան 20 փրանք կը նուիրեն Շաւիլի եկեղեցիին, իրենց կնքահօր, ողբ. Կղեմէս Օհանեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Անժէլ Արապեանի իր ամուսնոյն Գրիգոր Արապեանի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առիթով մասնաճիւղը Այրի Տիկին Անժէլ Արապեանէ ստացած է 300 փրանք, Կարպիս Խաչատուրեանէ (զինուոր) 30, Պասմաճեան ընտանիքէն քսան, նոյնպէս շնորհակալութեամբ ըստացած է Տիկին Մարի Շիրինեանէ 30, իր ննջեցեալներու յիշատակին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Միրաքեան հարիւր փրանք, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Մինէլեան հարիւր, ողբ. Վահագն Իչգալացեանի յիշատակին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:

Տիկին Աղաւնի Միրեաքեան (Ամերիկայէն Մարսէյլ այցելութեան առջիւ) 10 փրանք, Պ. Գէորգ Քիւրտօղլեան հինգ, Տիկին Հայկանուշ Գույումճեան (Տիկին Տ. Տիրատուրեանի հոգեհանգստեան առթիւ) 20, Տէր եւ Տիկ. Մ. Նազարեան (նոյն առթիւ) երեսուն, Պ. Գրիգոր Պաղտասարեան (Թրթռեան Եպիսկ.ի պատարագին եւ Պ. Հայկ Սէրէնկիւլեանի հոգեհանգստեան առթիւ) 40, Պ. Յ. Պալիկեան (Հայկ Սէրէնկիւլեանի հոգեհանգստեան առթիւ) տասը, Տիկին Ատրինէ Կարապետեան (իր ազգականին հոգեհանգստեան առթիւ տասը, ընկեր Արամի յուղարկաւորութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Պ. Հայկազ Մութաֆեան տասը, Տիկին Արուսեակ Հերսեան հինգ, Օր. Մարի Զալզեան հինգ, Տիկին Մալվինէ Անտոնեան (իր ամուսնոյն յիշատակին) տասը փրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տոքթ. եւ Տիկին Արթօ Արգարեան հարիւր փրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ին իրենց մօր՝ ԶԱՐՈՒՀԻ ՍԱՐԱՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

Galerie de Sèvres

2, Rue Dupin, PARIS (6e)

PIERRE NOÉ

(Յ. ՆՈՅԵԶԵԱՆ)

Երկարաձգուած է մինչեւ ՅՈՒՆԻՍ 6

— PEINTURES RECENTES —

(Angle 49, Rue de Sèvres)

Métro : Sèvres-Babylone

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան:

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

SÈVRES (S. et O.)

26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28

Métro : Pont-de-Sèvres

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գ. Լաղեան խումբին: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին:

Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ՝

Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ – ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Կը մեներգէ՝ Տիկին Մառի Կարապետեան: Արտասանութիւն Օր. Օր. Բրաբիոն Տասպաղեան, Թագուհի Սալլապալեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէն, մասնակցութեամբ տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մայիս 28ը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին «Խրիմեան դպրոց»ին մէջ:

Ընկերահամակրական խնջոյքով մը ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Կը նախագահէ՝ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերնդականները երգով, պարով եւ արտասանութիւններով:

Առատ կերուխում, ճաշագին 10 Ֆր.:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝

ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝

ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES

PARIS (17e)

Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 67րդ տարեդարձը կը տօնուի Յուլիս 26ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալպոլի անտառին մէջ, Կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ:

Ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւններէն կը խնդրուի այժմէն վարձել իրենց օթոքարները:

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

EDITIONS LA HAUTE MER

PARIS

Vient de paraître :

K. SAYABALIAN

de l'Académie du Var

L'HOMME ET LE BONHEUR

Un volume : 6,70 F.

DIFFUSION AU FIL D'ARIANE

22, Rue des Canettes, 22

PARIS - 6e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի, ժամը 15.30ին, դպրոցի սրահին մէջ, կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը կազմէ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԹՐԱԳՕՇԻ

Թիւ 11 սալը, բաղկացած 15 երգերէ, արեւելեան եղանակներով:

ՄԷՃՆՈՒՆԻ ՈՂԲՆ ՈՒ ՍԻՐՈՅ ԵՐԳԵՐԸ:

Գրուած ու երգուած Թրագօշի կողմէ:

Գին 5 փրանք

Հ. Յ. Դ.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հրջանի ... ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, սովորական հաւաքատեղին, այս Շաբաթ գիշեր ժամը 20.30ին:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին սովորական հաւաքատեղին Հ. Յ. Դ. ... կումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական վայրը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի կայանի ՅՈՒԼԻՍ ամսուան արձանագրութիւնները փակուած են:

Օգոստոս ամսուանը կը շարունակուի Փարիզ, 17 Րիւ Պլէօ, մխութեան գրասենեակը՝ (Մշակոյթի տան Գ. յարկ) Երկուշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 16էն 19ը: Կը խնդրուի ... մասնաճիւղերէն որ Օգոստոս ամսուան իրենց արձանագրութեանց ցանկերը ... տով լրացնեն եւ ղրկեն:

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՍԷՆ ԳԵՏԻ ՎՐԱՅ

կազմակերպուած

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ եւ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Յունիս 14, Կիրակի երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր

Այս տարի եւս շոգենաւը ամբողջութեամբ մեր տրամադրութեան տակ է, որ... պէսզի հասարակութիւնը կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ ընտանեկան ... ջանակի մը մէջ:

ՆՈՒԱԳ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ եւ ԽՄԻՉՔ սովորական գիներով

Մեկնում Ալմայի կամուրջին մօտ, Սէնի աջ եզերքը «Պաթօ – Մուշ»երու ... ժամը 21ին Լա Կալիոթ շոգենաւով:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ կանխաւ ապահովել տոմսերը, դիմելով—

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18

Կամ Տիկին Ռօզա Պալըըճեանի մօտ

35, Rue de Trévise, PARIS (9e) — Tél. : PRO. 61-10

ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)

Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ խաղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆր.	Հատը	0.30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
4
ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI
4 JUIN
1964

Le Numero : 0,30 Fr.

40րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10.024

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — Nº 10.024

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՋՐԿՈՒԵՑԱՒ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

—o—

Բ.

Մեզի ծանօթ չեն այն պայմանները, ո–րոնց պատճառաւ ձախողած էր Նուպար Կիւլպէնկեան աղջկանց վարժարանին կա–ռուցումը Մարսիլիոյ մէջ :

Տարիներէ ի վեր խօսուած ու ծրագրը–ուած է, որ երկրորդական վարժարան մը բացուի հարաւային Ֆրանսայի մեր ա–մէն քան երեսուն հազար հայրենակից–ներուն համար՝ Համազգայինի կամ Բա–րեգործականի նախաձեռնութեամբ ու ...ով : Սակայն բոլոր ծրագիրներն ալ թուղթի վրայ միայն մնացած են :

...կապէս բախտ չունին Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցները :

1922 Սեպտեմբերի Իզմիրի աղէտէն ...էջ Դպրոցասիրաց վարժարանը ապաս–տանած էր Սելանիկ, իբրեւ առաջին ...հանգրուան : 1923ին փոխադրուեցաւ Մարսիլիա, որ կը կարծուէր թէ պիտի ...ըլլար վերջնական հանգրուանը : Սակայն 1928ին անիկա Փարիզ գալով հաստատ–...ուեցաւ Ռէնսիի ներկայ շէնքին մէջ, որբ ...ձգելով Մարսիլիան ... :

Վերադառնալով Տիկին Նուպար Կիւլ–պէնկեանի կտակին, ըսինք թէ Մարսի–...ոյ ծրագրին ձախողութենէն վերջ, կը–...տակատարները ծրագրած էին Դպրոցա–...սէրի հողին վրայ կառուցանել նոր շէնք ...մը՝ բարերարուհիին անունով, 75.000 ...ֆր. յատկացնելով այդ նպատակի ի–...րագործման համար :

1962 Յունիս 27ին Ռոպէր եւ Ժօրժ Կիւլպէնկեան եղբայրները այցելած են Դպրոցասէր եւ անոր վարչութեան յայտ–...նած իրենց ծրագիրը : Եւ այդ նպատակով վարչութենէն խնդրած են իրենց ներկա–յացնել պէտք եղած յատակագծերը : Վարչութիւնը ղոհացում տուած է այս ...պահանջին, իր առենին, դիմելով մէկէ աւելի մասնագէտներու :

Տասներեք ամիս տեւող մանրակրկիտ ...ուսումնասիրութիւններէ վերջ, 1963 Սեպտեմբերին Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնար–կութեան Փարիզի իրաւագէտ – խորհըր–...դական Պ. Պոնֆուա իր մօտ հրաւիրելով Դպրոցասէրի վարչութեան անդամները, ...ձեւ համակրութեամբ ընդունած է զա–...նք եւ կարդացած իր կողմէ խղճամտօ–...րէն պատրաստուած մանրամասն նախա–...գիծը՝ ամբողջովին ի նպաստ Դպրոցա–...սէրի :

Ցիշենք որ Դպրոցասէրի կալուածը գը–...նուած է Տիգրան Խան Քէլէկեան, որ փոխ–...նախագահն էր Հ. Բ. Ը. Միութեան, ու ...ըսած տրամադրած իր կողմէ հիմնուած «Փաթրիմուան» անունով կալուածական ընկերութեան :

Բարեգործականի վարչութեան ան–...դամները միաժամանակ անդամ են «Փաթրիմուան»ի :

Դպրոցասէրի վարչութիւնը յայտնած է Պ. Պոնֆուային, որ վերջնական լու–...ծում համար պէտք էր դիմել Բարեգոր–...ծականի Փարիզի մարմնին, որովհետեւ Կիւլպէնկեան Խանի փափաքն էր, որ Դպրո–...ցասէրի կալուածը ի վերջոյ պիտի պատ–...կանէր Բարեգործականին, երբ Դպրոցա–...սէրը դադրէր գոյութիւն ունենալէ, առ ...նուազն հայ աշակերտուհիներու :

Տիկին Ն. Կիւլպէնկեանի կտակակա–...տարները, ըստ բարերարուհիի հիմնա–...կան փափաքին, պահանջած են Բարե–...գործականի Փարիզի վարիչներէն, որ ե–...րաշխաւորեն՝

Ա) Հայերէն լեզուի ուսուցումը հայ աղջիկներուն :

Բ) Երբ հայերէն սորվող աղջիկներ չգտնուին այլեւս, Գ. Կիւլպէնկեան Հիմ–նարկութեան վերադարձնեն կառուցուած շէնքին փոխարժէքը՝ որպէսզի այդ գու–մարով ուրիշ վայրի մը մէջ աղջկանց վարժարան մը բանան Նուպար Կիւլպէնկ–եանի անունով :

Թէ ի՛նչ անցած – դարձած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի կեդրոնի եւ Գ. Կիւլ–պէնկեան Հիմնարկութեան ներկայացու–ցիչներուն միջեւ բանակցութեանց վեր–ջին շրջանին, կը հասկցուի փոխանակ–ուած երկու նամակներէ :

Բարեգործականը 1964 Փետրուար 15ին Գ. Կ. Հիմնարկութեան իրաւագէտ – խորհրդական Պոնֆուայի ուղղուած նա–մակով մը կ՚ըսէ թէ « Հ. Բ. Ը. Միու–թիւնը կարելի չի նկատեր յանձնառու–թիւն ստանձնել հայերէն լեզուի ուսու–ցումը տեւականօրէն պահպանելու (մէն–թըրնիր) ո՛չ առ ի չգոյէ հայ աշակերտու–հիներու, ոչ ալ՝ իր կամքէն անկախ որ–եւէ պատճառով եւ շէնքերը կրնայ յատ–կացնել կրթականէ զատ ուրիշ հանրային նպատակի մը (երիտասարդական կեդ–րոն, Հանգստեան տուն, եւն. եւն.) :

«Այն վայրկեանէն երբ Դպրոցասէրը դադրի գոյութիւն ունենալէ, միայն մեր Միութիւնն է, որ իրաւունք պիտի ունե–նայ իր ուզածին պէս օգտագործելու զայն : Ուստի խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ ուրիշին փոխանցելու այս ազատու–թիւնը : Միութիւնը նոյն իրաւունքը պի–տի ունենայ նաեւ Կիւլպէնկեաններու կողմէ Փաթրիմուան կալուածական անա–նուն ընկերութեան պատկանող հողին վրայ կառուցուելիք շէնքին նկատմամբ :

« Միակ յանձնառութիւնը, զոր կրնանք ստանձնել, այն է՝ որ Կիւլպէնկեաննե–րուն կրնանք հատուցանել յաւելեալ ար–ժէքը, որ ներկայ կալուածը պիտի ստա–նայ նոր շէնքի կառուցումով, ու այս ա՛յն պարագային միայն, երբ մեր Միու–թիւնը ձեռք քաշելով շէնքերէն՝ Փաթրի–մուան կալուածական անանուն ընկերու–թիւնը ազատ թողու երրորդ անձերու ձգելու զանոնք » :

Պ. Պոնֆուայ Բարեգործականի այս նամակին պատասխանած է 1964 Փետր. 28ին, պատճէնը ղրկելով Դպրոցասէրին :

« Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու–թիւնը կը խնդրէ ինձմէ տեղեկացնելու ձեզի թէ՝ տրուած ըլլալով մէկ կողմէ, որ հայերէն լեզուի ուսուցումը կը կազմէ հիմնական փափաքը հանգուցեալ Տիկին Նուպար Կիւլպէնկեանի, եւ թէ միւս կող–մէ ձեր Միութիւնը չի կրնար տալ նախ–բառներու կողմէ պահանջուած երաշ–խիքները, անկարելի է իրեն համար հե–տեւանք տալ այն ծրագրին, զոր ուզած էր իրականացնել » :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԱՐԵՇԱԼ ՓԷԹԷՆԻ

ԱՃԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

—o—

Վերջին ամիսներուն, ֆրանսական մա–մուլի զանազան օրգաններ լայն տեղ ըն–կրկած են տալ Մարեշալ Փէթէնի կեան–քին ու զինուորական գործունէութեան : Ծանօթ է որ տարիներէ ի վեր տարա–բախտ մարեշալին աճիւններու փոխա–դրութիւնը Վերտէօն, քաղաքական շըր–ջանակներու խօսակցութեանց նիւթ դար–ձած է : Վերջին շաբաթներուն շատ կըկ–նուեցաւ թէ այդ փոխադրութիւնը այլեւս անմիջական կը նկատուի եւ ոմանք չվա–րանեցան տը Կոլի այս որոշումին մէջ, տեսնելու ընտրական պայքարի համար կարեւոր աթու մը : Հարցը մամուլի նիւթ դարձած է քանի մը օրէ ի վեր Ի՛ն Էն Էռ երեսփոխանի մը, որ իր քուէարկող–ներուն խոստացած էր, ընտրապայքարի ժամանակ, հետապնդել այս խնդիրը, որ սրտին շատ մօտիկ է շատ մը Ֆրանսա–ցիներուն, ի մասնաւորի Ա. պատերազմի բոլոր նախկին ռազմիկներուն :

Ի՛ն Էն Էռ (կոլիստ) երեսփոխանը՝ Տրուօ – Լ՚Հերմիթ, այս առթիւ գրած իր յօդուածին մէջ, նախ կը յայտնէր թէ ի պատասխան իր դիմումին, Զօր. տը Կոլ յայտնած էր թէ երբեք փաստը չէր ունեցած, որ մարեշալ Փէթէն փափաք յայտնած ըլլայ Տուօմոն թաղուելու, այդ փափաքը յայտնած էր միայն իր փաստաբանը՝ Իզորնի : Ապա, Զօր. տը Կոլ աւելցուցած էր թէ բոլորովին հա–կօրինական էր, որ մարեշալին մարմինը Տուօմոն փոխադրուի որովհետեւ երկրին պատմութեան մէջ երբեք մարմին մը չէր բերուած պատերազմի դաշտի մը վրայ : Հոն կը թաղուին միայն անոնք որոնք դաշտին վրայ ինկած են, իսկ ինչ կը վե–րաբերի Տուօմոնի, բոլոր մասունքները այն դիակներուն որոնց ինքնութիւնը չէ ճշդուած խառնուած են ոսկրադամբանին մէջ, ըլլան անոնք ֆրանսացի թէ գերմա–նացի : Բայց, ըսած է նաեւ տը Կոլ, ար–դար կը գտնէ, որ յաղթական զօրավարը այն ճակատամարտին որմէ կախում ու–նեցաւ 1914 – 18ի համաշխարհային պա–տերազմի ճակատագիրը պատուուի այդ հանգամանքով եւ կը խորհի թէ մարեշալ Փէթէնի մարմինը իր արդար տեղը կ՚ու–նենայ Վէրտէօն, արժանավայել յուշար–ձանի մը մէջ : Ի վերջոյ Զօր. տը Կոլ յայտնած է թէ առենը չէ եկած տակա–ւին նման որոշում մը տալու, բայց հարկ եղած միջոցները ձեռք կ՚առնէ որպէսզի ինչ որ ալ պատահի իրեն, այդ հարցը, որ կը խռովէ շատ մը Ֆրանսացիներ, լուծուի :

Այս յօդուածին պատճառ է, որ փաստաբան Իզորնի նամակ մը ղրկած է «Լը Մոնտ»ի խմբագրութեան կարգ մը կէտեր ճշդելու համար : Մարեշալ Փէ–թէնի փաստաբանը նախ կ՚անդրադառնայ այն կէտին, ըստ որուն տը Կոլ երբեք փաստը չէ ունեցած որ Փէթէն փափաք յայտնած ըլլայ Տուօմոն թաղուելու, եւ կ՚ըսէ .— « Կ՚ուզեմ մատնանշել թէ 1938 Ապրիլ 18ին մարեշալ Փէթէն իր կտակին մէջ երկու կէտեր կ՚աւելցնէր, մէկը իր յուշերուն վերաբերեալ, միւսը իր յու–ղարկաւորութեան : Այս վերջինը կը սկսի հետեւեալ բառերով .— « Իմ ամե–նամեծ փափաքս է, որ թաղուիմ Տուօ–մոնի Ազգ. գերեզմանատան մէջ » : Այն երկար արգելափակման շրջանին զոր կրել տուաւ Զօր. Տը Կոլ, մարեշալ Փէթէն, քանիցս ինծի կրկնեց այդ փափաքը, միայն այն մտավախութեամբ որ կրնայ չիրագործուիլ : Փիէր Մէնտէս – Ֆրանս ինծի յայտնած ըլլալով, որ ազգային միասնականութեան մտահոգութեամբ, չընդդիմանար մարեշալին աճիւններուն Տուօմոն փոխադրութեան, պայմանաւ որ Ազգ. Ժողովը դէմ չկենայ, բանաձեւ մը առաջարկեցի (Պաշտօնաթերթ՝ 1954 Նո–յեմբեր 4) որուն մէջ նախ կը կրկնէի կը–տակին բառերը : 1958 Յունիս 6ին, յի–շեցուցի Զօր. տը Կոլի, որ վարչապե–տութեան մօտ նամակ մը կար Տիկին Փէ–թէնէն, իր նախորդներէն Ֆէլիքս Կայա–րի փոխանցուած նախագահ Քոթիի կող–մէ «Արժանի ուշադրութեամբ քննելու խնդրանքով» : Հարցը հետեւեալն էր.– Տիկին Փէթէն կ՚ուզէր, որ իր ամուսի–նոյն վերջին կամքը գործադրուի :

« Զօր. տը Կոլ չի կրնար լրջօրէն ըսել թէ մարեշալին փափաքը միայն իմ բսե–լովս յայտնուած է, քանի որ Յունիս 19–ին, ինծի փոխանցեց նամակ մը Զօր. Քաթրուի միջոցաւ : Այդ պատասխանը վերջնական մերժում մըն էր գործադրե–լու մարեշալ Փէթէնի վերջին կամքը, ա–ռարկելով որ այդ փոխադրութիւնը պիտի նշանակէր դատապարտուած քաղաքակա–նութեան մը վաւերացումը եւ թէ միւս կողմէ կանոնադիրները կ՚ընդդիմանային, որ զինուոր մը զինուորական գերեզմա–նատուն մը թաղուի եթէ կռուի ընթացքին մեռած չէ :

« Եթէ, կ՚աւելցնէ Իզորնի, առաջին պատճառաբանութիւնը օրինաւոր է Զօր. տը Կոլի համար, որ պահանջած էր դա–տապարտութիւնը, երկրորդը կը կոչէ կանոնագրի մը որ բացառութիւններ ու–նեցած է, քանի որ Տուօմոնի ազգ. գե–րեզմանատունը թաղուած է Զօր. Անըր–յէն եւ ճիշդ այն տեղը զոր մարեշալ Փէ–թէն իրեն համար ընտրած էր» :

Փիէր Մենտէս – Ֆրանս կարդալով փաստաբան Իզորնիի նամակը, կը ճշդէ որ երբ Իզորնի իրեն խօսած է աճիւն–ներու փոխադրութեան մասին, ինք, ընդհակառակն, ըսած է որ նման բան մը շատ ծանր բախումներու դուռ կրնար բա–նալ եւ ոչ թէ մտքերը հանդարտեցնել : Մենտէս – Ֆրանս կ՚ըսէ որ Իզորնի իր բերանը դրած է ինչ որ ինք ըսած է :

Հոս հասած է ցաւոտ հարց մը, որ ըստ «Քոմպա»յի նախընտրական պայքա–րի բնոյթ ունի : Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ ալ ըլլան կարծիքները մարեշալ Փէթէնի քաղաքականութեան մասին, ա–նիկա չի դադրիր ըլլալէ Ա. աշխարհա–մարտին մեծ յաղթական զինուորականը, որ իր արդար քունը կրնայ ունենալ իր զինուորներու կողքին : Մնացեալը կը պատկանի Պատմութեան, վասնզի ան միայն պիտի կարենայ ճշդել մարեշալ Փէթէնի դերը եւ ըսել թէ որքա՞ն դաւա–ճանութիւն կարելի է նկատել հսկայ փառքի տէր ծերունիի մը համար, մնալ ժողովուրդին հետ տառապանքի օրերուն եւ բաժնել անոր սեւ հացը, օտար լուծի ներքեւ, վտանգելով փառաւոր անցեալ մը անորոշ ապագայի մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԱՍԹՐԻ միաձայնութեամբ վարչապետ ընտրուեցաւ, 537 երեսփոխաններու եւ խորհրդարաններու կողմէ որ կը կազմեն հնդկական խորհրդարանը : Բաւական դժուար եղած է ձեռք ձգել այդ միաձայ–նութիւնը տրուած ըլլալով, որ ձախ թե–ւը, գլխաւորութեամբ Քրիշնա Մենոնի եւ աջը զոր կը ներկայացնէ ելմտական նախ–կին նախարարը միացած էին Շասթրիի թեկնածութեան դէմ : Շասթրիի թեկնա–ծութիւնը կը պաշտպանէր տնօրէն ժողո–վը : Ի վերջոյ կողմերու համաձայնու–թեամբ Շասթրի միաձայնութեամբ կ՚ըն–տրուէր : Իր նոր վարչապետով, Հնդ–կաստան պիտի պահէ քաղաքական իր նոյն դիմագիծը .— Աշխարհականութիւն, ոչ – ենթարկում, եւ մարդասիրական ըն–կերվարութիւն : Հաղուադէպօրէն Հնդ–կաստան իր գլուխը ունեցած է այսքան համեստ մարդ մը : Հասակը՝ մէկ մեթր 52, ծնած է 1904ին եւ զաւակն է աղքատ ընտանիքի մը : Իր առաջին մամուլի ա–սուլիսի ընթացքին, վարչապետը յայ–տարարած է .— Արտաքին քաղաքակա–նութիւն .— Հնդկաստան հաւատարիմ կը մնայ ոչ – ենթարկումի քաղաքականու–թեան : Չի կրնար մաս կազմել որեւէ պլո–քի : Նոր կառավարութիւնը պիտի փորձէ լաւ յարաբերութիւններ պահել բոլոր եր–կիրներու հետ : Քաշմիրի եւ Լա–ոսի անդրադառնալով, նոր վարչապե–տը փափաք յայտնած է որ հաշտութիւն ծագի Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի մի–ջեւ, իսկ Լաոսի մասին համամիտ է բրի–տանական առաջարկին :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կացութիւնը յստակ չէ : Քիւչիւք իր վէթօն դրած է Մակարիոսի կառավարութեան տուած զինուորական որոշումներուն : Միւս կողմէ Զօր. Պիչոփ բողոք ներկայացուցած է կիպրական կա–ռավարութեան հակաբրիտանական ցոյ–ցերուն առթիւ :

ԻՆՉՊԷՍ ԲՈՒՆԻ ԹՐՔԱՑՈՒՑԻՆ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՍԻՆԱՆԸ

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ԿԱՆՈՂ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՐԱՏԵՒ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

15րդ եւ 16րդ Դարերուն, Թուրք եւ պարսիկ պատերազմներու պատճառով, Հայաստանը եւ Հայերը արեան մէջ կը լողային : Սուլթան Սուլէյմանի եէնիչէրիները հասեր էին մինչեւ Նախիջեւան եւ Երեւան 1551ին : 250 տարի տեւող այդ պատերազմներու ընթացքին հայ բնակչութիւնը նօսրացած էր, Պարսիկները կը տարագրէին Հայերը, իսկ Թուրքերը կը հաւաքէին անոնց մանուկները եւ կ'իսլամացնէին :

Սինանը նախ ծառայեց Սէլիմ Ա.ի եւ օճախին (բանակին) մէջ : « Մէօհթէճի » եղած էր, եւ դարճած բանակին «Զէմ – պէրէքճի Պաշին» (ճարտարապետը), զոր ած էր մինչեւ Պելկրատ, ապա « Մօ – հաք »՝ Պուտափէշթի հարաւը եւ Սուլթան Սուլէյմանի օրով անցած էր Դա – նուբ գետէն, կամուրջ մը չինելով անոր վրայ :

Պարսից դէմ կռիւներու ընթացքին անցած էր Վանայ լիճէն :

1538ին երբ 49 տարեկան էր, իր տա – դանդին չնորհիւ եղած էր արքունի ճարտարապետ :

Սինան մինչեւ իր մահը 1588, չինած էր 334 չէնքեր, երեսունըչորս պալատներ, ութսուն մեծ եւ երեսուն փոքր մզկիթներ, 62 դպրոց, որոնց եօթը կրօնական, 16 աղքատանոց, երեք հիւանդանոց, 13 խան, 33 բաղնիք, 19 թիւրպէ (չերիմ – յիշատակարան), ութ կամուրջ, եօթը ջրուղի եւն. :

Անգարայի ներկայ կառավարութիւնը Թուրք պատմագիրներու նիւթեր կը տրամադրէ կառավարական արձանագրութիւններ, կտակներ, դիւանաթուղթեր եւն. ուսումնասիրելու եւ հրատարակելու զանոնք : Այս նպատակով կը վարձէ նաեւ եւրոպացի հեղինակներ :

Զուիցերացի էռնոթ Էկլի, իր հրատարակած գերմաներէն «Սինան ճարտարապետը» երկին մէջ, (տպագրուած Ցիւրիխ, Զուիցերիա 1954ին), էջ 24ի վրայ Թարգմանաբար տպագրած է Սինանի մէկ դիմումնագիրը 1573 Թուակիր (Արաբական Թուականով՝ Հիճրէթի 17 Րամազան 981), որուն մէջ Արքունի ճարտարապետ Սինանը՝ Սէլիմ Բ. Թագաւորին կը խընդրէ, որպէսզի հրամայէ կեսարիոյ ՄԻՀՐԻՄԱՏ ՈՒՍՈՒԹԱՅԻՆ, « կիպրոս տարագրուելիք վնասակար եւ անբաղձալի տարրերու կարգին չդնել իր ոչ – իսլամ ազգական – ները եւ չտարագրել զանոնք» : Այդ ազգականներն են՝ Սարը Օղլու (կամնելու գործիք չինող արհեստաւոր մը), որ կը բնակէր իր ծննդավայրը՝ Ազրնասի մօտ՝ Քիւչիւկ Պիւրինկէզ գիւղը եւ միւս ազգականները, որոնք կը բնակէին Իւրգիւպի մէջ (կեսարիոյ քաղաքի հարաւ. արեւմտեան կողմը), Ուլիցա եւ Քօտ (Գօճա) ՆԻՇԱՆ : Այդ ազգականները կիպրոս տարագրուելիք անձերու ցանկին մէջ կը դանուէին :

Թուրքերը կիպրոսը գրաւելէ ետք տեղւոյն բնակչութիւնը չարդեր էին, այդ առեն Անատոլուէն ժողովուրդ կը ղըր – կէին կղզին չէնցնելու համար :

Սինան իր այդ ազգականներուն հետ կապ կը պահէր եւ յաջողեցաւ Սուլթան Սէլիմ Բ.ի հրամանագրով զանոնք տա – րագրութենէ փրկել չնորհիւ իր դիրքին :

Սինան երկու կտակները ըրած է, մին՝ 1563ին, միւսը՝ 1586ին :

Իր կտակը վկայող տասը ճարտարա – պետները ինը բոնի իսլամացուած էին :

Շէրիի օրէնքով, իսլամի մը կամ իս – լամացածի մը սեփականութիւնը, իրրեւ ժառանգութիւն, չի տրուիր քրիստոնեայ ժառանգորդի մը, որովհետեւ ըստ ած է թէ «կրօնի տարբերութիւնը արգելք է ժառանգութեան » « Իխթիլաֆը տին մաննի իլա տիր» : Այդ նկատումով հա – ւանաբար, Սինան իր եղբօր զաւակները կ. Պոլիս բերել տուած եւ զանոնք ժա – ռանգութենէ չզրկելու համար, մէօհթէ – տի (հաւատիսոխ) ըրած է :

Ինչո՞ւ համար կը կոչեն ՍԻՆԱՆը Ապ – տուլլահ օղլու : Բացատրութիւնը հե – տեւեալն է .— Թուրքերը, ըստ սովորութեան, եթէ Քրիստոնեայ մը հայ կամ յոյն իսլամացնէին, անոր նախնեաց յի – շատակը ի սպառ ջնջելու համար, անոր անունը կ'անջատէին վիճակագրական տո – մարներէն «Նուփուս Քիւթիւկի Ձէրի – տէ»ներէն, եւ կը գրէին Թրքական տո – մարներու բաժինին մէջ : Այդպիսինե – րուն, հօր անուն կուտային «Ապտուլլահ օղլու » (Աստուծոյ ծառայ), կամ Բահ – ման օղլու (պիտպող), կամ «Մէհման օղ – լու» կամ «Քէրիմ օղլու» : Բոլոր « Ալլահ – հին» տրուած ածականները կցուած են իսլամական անունին սկիզբը :

Այդ սովորութիւնը ի զօրու էր նոյնիսկ Համաշխարհային Ա. Պատերազմի առեն : Թրքական բանակի մէջ կարգ մը Հայեր իսլամացուած էին եւ բոլորը կոչուած էին « Ապտուլլահ օղլու » :

1915 – 18 Թուրք կառավարութիւնը, իր բոլոր ստորաբաժանումներով որոշած էր Հայերը բնաջնջել, տեսնուեցաւ որ անտեսապէս մեծ վնաս մը յառաջ պիտի գայ հայ արհեստաւորներու կոտորու – մով : Կառավարական Հրամանագրի մէջ մասնաւորապէս պէտք տեսնուած էր իսլամացնել հայ պարտիզպանները, այգեպանները, եւ այլ արհեստաւորներ, վարպետ լուսանկարիչներ, կահագործներ, կօշկակարներ, դանակագործներ, դարբիններ, վառարանագործներ, ջաղաց – պաններ եւն. : Եւ կամ որբերու որոնք իսլամացուցին եւ իսլամական արարո – դութեանց ժամանակ անոնց մականուն տուին, Ապտուլլահ օղլու, Ապտուլրահ –ման օղլու : Ապտիւլ Մէնան օղլու եւն. եւ անոնք կ'արձանագրէին կարմիր մելանով զատ Տոմարի մը մէջ «Մէօհթէճի»ներու (հաւատափոխ) տոմարին մէջ :

Պրպտողի մը համար չատ պարզ է, որ ճարտարապետ Սինանին ծնողքը հակա – ռակ Թրքական աղբիւրէ սուտերուն, չարդուած էր եւ անոնց հայկական ա – նուանները մութի մէջ կը մնան մինչեւ այսօր :

Օրհանէն Սէլիմ, Սէլիմէն մինչեւ Հա – միտ կամ Րէչատ, Թրքացման քաղաքականութիւնը կանդ չէր առած :

Թուրք գրագէտներ՝ Զինա Գօճա Այ – նան, Իբրահիմ Հաղըը Գօնեալը, կամ Ահմէտ Րէֆիղ, կամ յոյն մօր զաւակ Հնդկէտ Խալիլ Էթհէմ ոչ մէկ առարկայական տեղեկութիւն կուտան Սինանի ծնողքի կեանքի մասին :

Անգլիացի ժամանակակից հռչակաւոր պատմաբան Առնոլտ Ճ. Թոյնպի չատ ի – րաւամբ կը յիշատակէ թէ «Թուրքին հետապնդած նպատակը եղած է՝ Հայու հետք չթողուլ» : Տարիներով եւ դարերով Հայերը եւ Յոյները չինած են, Թուրքերը քանդած են անոնց յիշատակարանները, հրէշային զազանութեամբ, ոչ մէկ յարգանք ունեցած են նոյնիսկ մեռելներուն, գերեզմանաքարերով Թրքական զօրանոց, ակոմբ եւն. չինած են :

Ամերիկայի մէջ սակայն Մալքըմ Նուղի նման միամիտ մարդիկ որ ճառ կը պատրաստեն նախագահին համար, Թուրքը «իտէալի տէր» «զաղափարական» ժողովուրդ կ'որակեն : Ինչ հեգնութիւն, պատմութեան ճշդրիտ իրողութեանց եւ արձանագրութեանց :

Սինանի հայ ըլլալու մասին տատագի կերպով կ'ուզեմ արտադրել ՀԷՐՏԷՐ գերմանական հեղինակաւոր Համայնա – գիտարանի 744 էջին վրայ լոյս տեսածը, 1956ին, Ֆըռլակ ՀԷՐՏԷՐ, Ֆրայպուրկ եւ Պրայսկաու, Գերմանիա, որ կ'ըսէ. — « Սինան Թրքահայ ճարտարապետ մըն էր (Արմէն – Թուրք Պաումայսթէր) :

Ուրեմն ըստ գերման Համայնագիտա – րանին, Սինան իր երակներուն մէջ Հայկական արիւն կը կրէր, հայորդի էր : Եւ չատ հաւանաբար ենիչէրիական տէվշիրմէի հրամանագրով բռնութեամբ խլացուած էր, իր հարազատ հայրը եւ մայրը ով գիտէ ինչ հոգեկան տագնապով կամ ջարդով մահացուած էին, որոնց մասին բացի չինծու տեղեկութիւն – ներէ, պապանձումն Զաքարիայի են մինչեւ այժմ լոյս տեսնելու արտօնուած Թրքական Թուղթերն ու արձանագրութիւնները :

Թուրքը ինչպէս իւրացուցած է բոնի կերպով Հայուն ինչքը եւ հողը, քանդած է նաեւ անոր մշակոյթի հաստատութիւնները եւ չարդած անոր մշակներն ու տաղանդները, անոր մտքի եւ արուեստի գործերը : Մոնկոլիայէն կամ Ճինգիսխանէն եկած Թափառաշրջիկ Թուրքը չէր պատրաստեր նախապատրաստուած ծնունդ պիտի տար Սինաններու նման ճարտարապետներու, կամ նոյնիսկ 19րդ դարուն՝ Սարգիս կամ Նիկողոս Պալեանները :

Թուրքի կլանող քաղաքականութեան չարունակութիւնը մենք կը տեսնենք 20րդ դարու ենիչէրիներուն՝ (երիտասարդ Թուրքերուն) գործունէութեան մէջ :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժբ.

6.— Գայլախազային ժայռեր եւ հանքայիններ .— Գայլախազը սիլիքատային բնական օքսիտն է (սիլիս) : Ջուրի կամ ջրատուած սիլիսի, ինչպէս նաեւ բազալտի սիլիքաթիներու ձեւին տակ, գայլախազը կը կազմէ երկրի կեղեւին՝ միլիոններուն կարեւորագոյն բաղկացուցիչներէն մէկը : Գայլախազային ժայռերուն արդիւնաբերական լայն կիրառում՝ ըլլայ որպէս բիւրեղապակիի, քիմիական ապակիի, յախճապակիի եւ ապրանքներու հումք (լեռնաբիւրեղ կամ դաւարդ, հայերէնի մէջ ծանօթ նաեւ զանակն անունով, զաւարզաքար ապացոյց եւն.), ըլլայ որպէս չինանիւթերու (գիպս, կղմինդր, կրաղիւս) եւ այլ ճարտարուեստներու մէջ գործածուող նիւթեր, ըլլայ ուղղակի՝ որպէս չինութեան քարեր (հատաքար, պաղպէ, եւ այլն) : Այս վերջին տեսակի գործածութեան պիտի անդրադառնանք առանձին :

Սիլիքաթներ են նաեւ նեֆելինային սիենիթաքթները, որոնց արդիւնաբերական կարեւորութիւններուն մասին խօսելու արդէն :

Ա.) Լեռնաբիւրեղ, գաւարզաքար, գաւարզաբեր աւազներ .— Ըստ ակադեմիայի Աչլասին, այս հանքայիններուն կը հանդիպինք Շահնազարի (Հիւսիսային Հայաստան, վրացական սահմանին մօտ), Վահաղնի) Բամպակ գետի հովիտ, Թումանեանէն — Դսեղ — Տարաւ), իջեւանի, Կոտայքի (Արզնիի մօտերը, երեւանի աղաբեր աւազանէն դէպի հիւսիս) Կամոյի (նախկին Նոր – Պայազիտ, Գեղամայ լեռներու արեւմտեան սահմանին), Վեդի – Արարատի, ինչպէս նաեւ Արփա գետի հարաւը՝ Նախիջեւանի սահմանին մօտ (Ազիզբեկովէն դէպի արեւելք) :

Լեռնաբիւրեղով հարուստ պէտք է նշած ըլլայ նաեւ Վասպուրականը : Կը բաւէ յիշատակել՝ որ անոր բիւրեղային

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԲԱՑԻԿՆԵՐ

—o—

Վիշտ տաս թէ հրճուանք, ծիծաղ թէ արցունք, դուն անթերի ես, ու այդ այդպէս պէտք էր ըլլալ ... ես խեղճ ուլունք մը՝ ձգէ սրտիդ մօտ չնչեմ հեւք մը աչերդ, պահեմ փոքրիկ տեղը որ ինծի չնորհեցիր, ու արեւովդ ապրիմ .. : Բայց չէ, դուն չատ ես վեհանձն ... ու ես միայն յիմար պզտիկ մը ... մի՛, մի՛ հարցներ թէ ինչու կուլամ ես ... :

— Դէհ, քալէ, կ'ուզե՞ս չարունակել վիպակը որ կիսատ ձգեցիր ... : Տես, ընկուզենին մօր մը պէս գուրգուրատ է, ու տերեւներուն հաչիչով ժամանակին խակ մեռնիլ կը մոռնայ ... :

Ե.

Աբշաւանքի :

Ո՞վ չէ զգացեր իր միահեծան իշխանութիւնը լեռներուն վրայ, բուռվառուող խաղաղութեան քով, հոգ չէ թէ քանի կը վիճինք, « դուն մսկոտ ես » ըսելով ու կը ծածկենք մէկզմէկ գորովագին :

Կ'անձրեւէ :

Ինչո՞ւ են լացեր անձրեւին երգը : Ինչպէս տրամիլ այս անուշ չոյանքին որ անձրեւինն է ...

Մոմլաթին վրայ կաթիլները կուգան մանկունակ պատմութիւններ փսփսալ ու զանգազել ու արագացնել փոխնիփոխ իրենց միօրինակ խաղին եղանակը՝ մէ՛զմ, մէ՛զմ ու փաղաքուշ :

Ծիածան մը կայ մեր գլխուն վրայ, եօթանասուն գոյնով ու մէկ իմաստով : Ու տակաւ չրթներովս կ'որոնեմ աչքերդ ու թարթիչներուդ ծայրով, քեզ կը ղրկեմ անուրջներուս կարաւանը :

Ու տակաւ չդրած քունքիդ՝ մոխիկ կը նեմ մարմնիդ եղանակին, ու այս կեանքի յաւերժական երգերուն մէջ, ես արքան ուրախ եմ, ես այնքան լեցուն եմ ակոսով որ կը թուի թէ սրտիդ տրփանքն եմ, անձրեւն եմ, անձրեւին մէկզմէկ դին եմ, թէ ամէն ինչ եմ, ու ես, ես չեմ ... :

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՒՍՅԵԼԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

×

— Հոս լաւ է, կ'ըսես, դիչերենք :

Ու ջուրին մօտ, եռանկիւն մը տափարակի վրայ կը փռուինք, ուր կանաչը թանձր բաղմոց է պատրաստեր մանուշակներով բուրումնաւէտ :

Ախորժով կը ճաշենք : Մեր խրղճն աւելի թեթեւ է քան մեր ընչաուութիւնը :

Ու արդէն մայրամուտ է :

Ի՞նչ կասկած, որ մենք ղրկեցինք տիս քերը բանակ մը ամպերուն վրայ հեծած, փախող արեւը վերադարձնելու : Կռիւն է կատաղի : Ու վերջալոյսին տակ — ըղմայլելի — մենք նոր Ներոններ՝ կը նայինք հրճուանքով թափուող այդ ծով մը արեան ...

Հոգ չէ, պիտի բերեն զինք մեր գին – ուորներն անշուշտ, վաղն առտու ... հիմա գոհանանք աստղերուն օրհնութիւնով, ու թող մեր մահիճը բեզմնաւորի :

... Ինչ բնական է այս լեռներէն ամէն բան, ու ինչ հաւասար ... :

2.

Փոքրիկ վրանին տակ ենք : Կ'անձրեւէ :

Թեթեւ ցուրտ մը որ մեզ կը միացնէ կաթոգին, մեր ջերմութիւնը պահելու ուս ուսի, երես երեսի :

Աւելի քան երբեք սիրելի ենք մէկզմէկու :

…ին բնոյթ մէկ տեսակին Վանայ գո–
…արաքարանները տուած են իրենց քա–
…քին անունը, — Վանակն :
…ինք ապակիներու եւ ապակեթելե–
…ու ճարտարարուեստին մէջ իրենց ըն–
…ցիկ գործածութենէն, զաւարգի ըն–
…երէք ժայռերը՝ շնորհիւ իրենց կար–
…ութեան, կիրառութիւն կը գտնեն
…ժագոյցի եւ ճշգրիտ սարքերու ար–
…ադրութեան մէջ : Անոնց
…ւոր տեսակները (ինչպէս մեղեսիկը
…ուած մանրաշաղկոյն զաւարգի բիւ–
…երէ, բազմերանգ ակաթներն ու օ–
…ները — եղնդնաքար – յասպիսներն
…աբեակները (օփալ), Թանկագին քա–
…եր են :
«Սարիգիւղի հանքավայրի սահմաննե–
…, — կը գրէ Մովսիսեան՝ Իջեւանի
…անի հանքային հարստութիւններուն
…ին խօսելով, — հանդիպում է միկ–
…ոկիւ նրբաքար ագատ (ակաթ)՝
…ծր ամրութեան մի միներալ, որը ար–
…քաւոր նիւթ է հանդիսանում ժամա–
…ցի եւ սարքաշինական արդիւնաբե–
…եան համար ճշգրիտ տեխնիկական
…եր պատրաստելու համար : Ներկա–
…ս արդէն կատարւում է ագատի հան–
…վայրի մասնակի մշակում » : (Հայկ.
ՍՍՌ էկոնոմիկայի զարգացման հեռա–
…կարները, էջ 31 – 32) :
Ներկայ Հայաստանի մէջ ակաթի հան–
…վայրեր կը գտնուին նաեւ Շահնազա–
…, Բերդի, եւ Իջեւանէն չուրջ քսան քի–
…թր դէպի հիւսիս՝ Սեւաքար գիւղի
…կանչի հանքավայրերու շրջաննե–
…ն մէջ :
Եղնդաքար կը գտնենք Աղամբրգալու
…ղին մօտերը, Աշտարակի շրջանի մար–
…երու խաւերուն մէջ :
…ս արեւմտեան Հայաստանի մէջ,
…մականօրէն ծանօթ են Պոնտոսի
…անի (առաւելաբար Տրապիզոնի եւ
…ունի մերձակայքը) ակաթները, օ–
…ները, եղնդնաքարը եւ յասպիսը :
…ուած է նոյնիսկ՝ որ Միհրդատ առա–
…բար այս Թանկագին հանքայիննե–
…ն կը պարտէր իր հեքիաթային հա–
…ութիւնը :
Ցոլալխագային այլ զարդաքարեր կը
…նենք նաեւ Կարնոյ շրջանին մէջ : Ի
…, Բարձր Հայքը հարուստ է նաեւ
…թաքարով :
Բ) Գայլախազային եւ կաւային այլ
…եր — Առանձին յիշատակութեան ար–
…ի է տխաթոմիտը, ծանօթ նաեւ Թրի–
…ի եւ քիզելկուր անուններով, որ ջր–
…ուած (հիդրաթէ) սիլիսէ կազմուած
… է, յառաջացած՝ «տխաթոմէ» կոչ–
…ւած մանրադիտային բոյսերու բրածո–
…ներէն : Ան որպէս լրացուցիչ հումք
…ործածելի է կրաղիւսի (սեման) արդիւ–
…աբերութեան մէջ. եւ որովհետեւ ներ–
…ելման մեծ կարողութիւն ունի, կը
…ործածուի նաեւ հեղուկներ կլանելու
…ւ քամելու համար (այսպէս, շաքարի
ճարտարարուեստին մէջ, շաքարահիւթի
…ման համար)· գործածական է նաեւ

ուժանակի պատրաստութեան մէջ, որպէս նիթրոկլիսերինի ծծիչ :

Խորհ. Հայաստան ունի տխաթոմիթի կարեւոր պաշարներ : Գլխաւոր հանքավայրերը կը գտնուին Կոտայքի (Արզնիի) մօտերը, Աշտարակի եւ Սիսիանի շըրջաններուն մէջ :

Վերջին տարիները Իջեւանի շրջանի Սարիգիւղի մօտերը գտնուած են պենթոնիթի պաշարներ : Պենթոնիթը կաւային հողի տեսակ մըն է, առաւելաբար բաղկացած կրածինի, մանիէզիոմի, ալիւմինիոմի ջրատուած սիլիքաթներէ, որ լայն գործածութիւն կրնայ գտնել զգեստներէ իւղի հետքեր մաքրելու, ինչպէս նաեւ իւղերու եւ ձէթերու զտման ճարտարարուեստներուն մէջ : Ըստ Մովսիսեանի, պենթոնիթը կիրառում կ'ունենայ նաեւ նաւթի եւ մետաղներու արդիւնաբերութեան մէջ : « Հանքավայրի ուսումնասիրութիւնը, — կը գրէ ան, — պարզեց այդ հումքի խոշոր պաշարները եւ բարձր որակը : … Մօտակայ տարիներուն այստեղ կը ստեղծուի լեռնային մի նոր ձեռնարկութիւն » :

Հրակայուն կաւը հիմնական նախանիւթ է հրակայուն (ջերմութեան դիմացող) աղիւսներու պատրաստութեան մէջ, աղիւսներ՝ որոնցմով կը պատեն հնոցներու, ճարտարարուեստական վառարաններու եւ ձուլարաններու ներքին պատերը : Հրակայուն կաւի շահագործման ենթակայ գլխաւոր հանքավայրը կը գտնուի Դսեղ (Ներկայ՝ Թումանեան) գիւղին մօտ : Նուազ կարեւոր չեն սակայն Սեւանայ լճի հիւսիս – արեւելեան եւ արեւելեան ափերու (Սեւանայ լեռնաշղթայի երկայնքին) հրակայուն հողերը, որոնք ինչպէս տեսանք արդէն, կը պարունակեն նաեւ քրոմի, նիքելի եւ քոպալթի հանածոներ : Ներկայիս ծրագիրներ կը մշակուին արդիւնաբերական հնարաւորութիւններով հարուստ այդ ժայռերու ամբողջական օգտագործման ուղղութեամբ : «Ինչպէս ցոյց տուեցին հետազօտութիւնները, — կը գրէ Մովսիսեան, — լեռնային այդ ապարներից (ժայռեր) եւ դրանց հետ կապուած մագնեզեալ հումքից կարելի է Թողարկել բարձրորակ ֆորստերիտային հրակայուն նիւթեր մետալուրգիական արդիւնաբերութեան համար՝ աւելի քան 1760 աստիճան հրակայնութեամբ » : (Նոյն, էջ 31) :

Հայաստանի մէջ կը գտնենք նաեւ շինարարական զանազան որակի կաւերու մեծ Թուով հանքավայրեր : Այս կաւերը որպէս հումք կը ծառայեն կղմինտրի, աղիւսի եւ Թրծուած անօթներու ճարտարարուեստին մէջ : Իրենց հարստութեամբ առանձին յիշատակութեան արժանի են Ցոլվա գիւղի (Արտաշատի շըրջան), ինչպէս նաեւ Կիրովականի շրջանի պաշարները :

ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

(12 Շար·)

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

FEUX CONTRE FEUX

Արմէն Լիւպէնի (Շահան Շահնուր) Ֆրանսերէն քերթուածներու վերջին հատորը, որու մասին խօսեցանք իր ատենին (Յառաջ՝ Ապրիլ 19), Ֆրանսական Ակադեմիայի «Բանաստեղծութեան մըրցանակը » ստացած է :

×

ՆԿԱՐԻՉ ԺԵՐԱՆԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Ռիչար Ժերանեան վերջերս յաջող ցուցահանդէս մը տուաւ Պէյրութի մէջ : Այս առթիւ տեղական մամուլը գնահատական տողեր նուիրեց, նկարներ ալ հրատարակելով :

Ըրվիւ տիւ Լիպան·— … Երբեմն, արուեստագէտը, կը չնչէ բարձրութեանց օդը եւ Հայաստանի մէկ ժայռոտ բնանըկարը կը վերածէ երազային ձորի մը, որ ուրուականի մը երեւոյթները կ'առնէ : Բայց ճամբան, կը վերադտնէ իրականութիւնը եւ ձեռնառումբի մը կամ անանասի մը երեւոյթէն կը քաղէ դիւթիչ տպաւորութիւն մը, որ գգլխիչ երեւոյթներէն մէկն է իրականութեան : Ինչպէս կը տեսնենք Ռիչար Ժերանեան սովորական ձեւապաշտ նկարիչ մը չէ (Վիքթոր Հաքիմ) :

×

Լը Սուառ·— « Այս նկարչութեան ինքնատպութիւնը կը կայանայ նաեւ այն ուրախութեան, հաճոյքին մէջ զորս նկարիչը ունի մեզի ցոյց տալու, անկենդան բնութիւն մը, բնանկար մը, ծաղկեփունջ մը : Բոլոր պաստառներուն մէջ, չարագրութեան հասունութեան կողքին կայ՝ զգացուածը, ապրուածը : Ասիկա անկեղծութիւն մը կուտայ իր գործերուն ուր զգացողականը կը գերազանցէ իրապաշտութիւնը եւ կ'ազդէ մեր վրայ : — Ցուցահանդէս մըն է որ կրնայ իբրեւ օրինակ ծառայել երիտասարդներուն : — Աղուոր տաղանդ մը, աղուոր արհեստ մը : Այո, բայց արհեստն է որ կը յայտնէ տաղանդը (Ե· Ա·) :

×

Օռիան·— Գիծ, գոյն եւ տարածութիւն կ'ողեկոչեն իրականին ամենազօրութիւնը : Միջերկրականի այս մարդուն մօտ, հանդարտ եւ ջերմ, արուեստ եւ արհեստ մէկ են, նոյնիսկ եթէ փիւրիսթները կրնակ դարձնեն, թեքնիքը անգութ դատավճիռ մըն է (Ա· Պ·) :

×

Մակազին չաբաթաթերթը եւ հայերէն բոլոր թերթերը գովասանքով խօսած են Փարիզաբնակ այս տաղանդաւոր նկարիչին մասին, որ ամէն անգամ նոր բան մը ունի ըսելիք իր պաստառներուն մէջ :

Ներկայիս Փարիզ վերադարձած է ուր քանի մը ամիսէն, ցուցահանդէս մը պիտի տայ Լիբանանէն ներշնչուած :

×

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

Աշոտ Մալաքեանի վերջին ժապաւէնը « Հարիւր Հազար Տոլար Արեւուն տակ » « Ոսկեայ Տոմսակ »ի արժանացաւ Քանի շարժանկարի միջազգային փառատօնին : Այս Ֆիլմին առթիւ «Գրական Ֆիկառօ»ն երկար տեսակցութիւն մը հրատարակած է ծանօթ բեմադիրին հետ, ուր Անրի Վէրնէօյ կը պարզէ իր տեսակէտները շարժանկարի արուեստին եւ ձգտումներուն մասին :

Ամերիկեան Մեթրօ – Կոլտուին Մայըր մեծ ընկերութիւնը երեք ժապաւէններու համար պայմանագրութիւն մը ստորագրած է Մալաքեանի հետ, որ դարձած է Ֆրանսական շարժարուեստի ամէնէն վըստահելի եւ կայուն արժէքներէն մէկը : Նախքան այս ժապաւէնները, Մալաքեան սկսած է դարձնել «Ուիf–էնտ ա զուիտ – fոքը», Ռոպեր Մերլի ծանօթ վէպը :

×

ԺՈՐԺ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

Տիրան – Ժորժ Կառվարենց կը շարունակէ փայլուն յաջողութիւններ արձանագրել, մանաւանդ շարժանկարի երաժըշտութեան մարզին մէջ : Կարմիր Խաչի հարիւրամեակին առթիւ ներկայացուած երկու փաստանկարներէն մէկուն երաժշտութիւնն ալ իրեն վստահուած էր, ինչ որ նոր ապացոյց մըն է իր գրաւած տեղին :

« ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ »Ի ԱՆԱՀԻՏ ՄՐՑԱՆԱԿ

Յանձնախումբս Մայիս 22ի իր ժողովին որոշեց 1963ին լոյս տեսած լաւագոյն գրական երկի մրցանակը տալ Շաւարշ Նարդունիին՝ իր «Սպիտակ Առաւօտ» անունը կրող հատորին համար :

«ԱՆԱՀԻՏ» ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Հին Եգիպտոսի մէջ կար հետաքրքրական սովորոթիւն մը : Հողաթափի ներբանին վրայ կը գծէին թշնամիին նկարը, այդպիսով ամէն օր վրան կոխելով նախատած կ'ըլլային :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ԽՈԴԵԴԱՆ

Եւ նմանապէս մի խնդիրք էլ ունեմ :
…ից հատ խաթուն աւել կը տանես Պըն–
…ներ ու կը տաս Պնտիպի Մանուկի
…դպատանին : Ես նրանց պարտք եմ
…ցել : Մի հատ էլ աւել տուր, որ հո–
… վրայ մեղք չլինի : Թող աշխարք
…ղ պարտք մնայ, մենք աշխարքին
…րտք չմնանք, Ցուլօ ջան : Թէ կարող
… Արինօքի ու Դաշտատէմի կողմերն էլ
…այ : Սասունցիք շատ մաքրասէր են եւ
…ների կարիք կ'ունենան : Խոդեդա–
…, թող եկող տարուայ համար
…ղած շատ տանի, որ Աշնանը մէկ–
… շալակ բերես Արինօքից ու իմ ձա–
…ներին պահես, մինչեւ տեսնենք ի՞նչ
…ր կը բացուի աշխարհին :
Ցուլօ ջան, դու անցեալ տարի գնացիր
…ինք ու իմացար, որ պատերազմ է լի–
…լու : Քո խօսքը ճիշդ դուրս եկաւ :
…րեց գնա Զղջիկների բաղնիք եւ իմա–
…էր, թէ պատերազմը ե՞րբ պիտի վեր–

ջանայ : Եթէ մոլլի կնիկը ընտեղ չլինի, հալբաթ մէկ ուրիշ կնիկ կը լինի բաղնիքում : Շորերդ լաւ պլուէր, որ չղջիկները չմտնեն թեւնոցներիդ մէջ : Ճիշդ է, Թագաւորի կնիկ չես, բայց քեզ Թագաւորի կնկայ պէս քիպար պահիր : Մի՞տդ է էն հրեղէն առաւօտը, որ պատմիչի գերեզմանի մօտ քեզ առաջին անգամ պատեցի : Ախ, Ցուլօ ջան, տարին էն տարին էր, որ առար գիս, ջուխտակ խարուկն էր ոտքիս, իմ մազեր սրեր էր դուրս, կը ծակէր կարմիր արախչես :

Իմ ճոկանը պարապ մի պառկեցաւ կողքիդ : Քաղաք գնալիս դեռ կամուրջի տակ : Ձեռքի գործիք է, տեսար՝ պէտք եկաւ :

Գրիր՝ ով կայ, ով չկայ մեր գեղից : Ո՞վ է ողջ, ո՞վ մեռած : Թէ մեր մասին կը հարցնես, մեր ճանապարհը դժուար է, Հասան – Ղալէն՝ հեռու :

Էնճան լու է ճաշուել մեր ջան,
Գիշեր ցորեկ կը խրխնջան,
Ջրողեցին մի ճիչ ննջամ,
Հէ՜յ լուեր, լուեր,
Կերայ իմ նվեր :

Եկան հասան շուրի Սուլուխ,
Լուի դարտէն մոլրա մեր մուխ,
Թողին ճոներ հասան գլուխ,
Հէ՜յ լուեր, լուեր,
Սուլթանի լուեր :

Շատ լաւ ես արել, որ Ս· Աղբերիկում ճրագ ես վառել աշխարքի խաղաղութեան համար : Դու իմ մասին մի մտածեր, աղիզ, ես բոլոր փորձանքների միջից կ'անցնեմ ու կը գամ տուն : Քանի կարող ես՝ քո ուչք մեր ճժերու վրայ պահիր : Իմ կողմից պագիր երեխոց թշերը :

Քո ղարիբ – ղուրբաթ Թէլօ Մեսրոպ :

Գրուած ձիների մէջ, Սուլուխի կամուրջի մօտ, 1915 Թուի Յունուարի 15-ին» :

Շաչեց Թուրք հսկիչի ծտրակը, եւ նրանք բուք ու բորանին ընկան ճանապարհ՝ բեռների տակ տնքալով :

Տեսնելով, որ Թուրքերը, իրենց բացակայութիւնից օգտուելով, սկսել են Թալանել հայկական գիւղերը, Թէլօ Մեսրոպը եւ Փղորկուայ Կարօն վճռեցին անպայման փախչել Գոմսա Մելիքի եւ Ջուլումաթ Սմբատի մօտ : « Մենք սրանց հաւատարիմ ծառայենք, իսկ իրենք էսպիսի տարբերութիւն դնե՞ն մեր եւ իրենց մէջ, սրանք սուլթան Համիտից էլ վատ են» , — գանգատւում էլ Թէլօն :

Այդպէս անցնում էին օրեր, շաբաթներ, ամիսներ :

Ինչպէս էլ լինէր, այնուամենայնիւ, ամէնքն էլ յոյս ունէին, որ շուտով պատերազմը կ'աւարտուի եւ իրենք տուն կը վերադառնան : Նրանք հաստատապէս համոզուած էին, որ զոհեր կը լինեն, ինչպէս եղել են բոլոր մեծ ու փոքր պատերազմների ժամանակ, բայց այս անգամ Հայերը անպայման անկախութիւն կը ստանան : Ոչ ոքի մտքով չէր անցնում, թէ ինչ դիւային ծրագիր էր հիւսուած Հայութեան բախտի դէմ :

Երկրագործ Մարտօն, Շենական Պօղոսը եւ Պնտիպի Մանուկը ծրագրում էին միասին անցկացնել 1915 Թուականի Վարդավառի կիրակին, որովհետեւ դըրանից մէկուկէս ամիս առաջ նրանց զինուորական ծառայութեան ժամկէտը աւարտուելու էր, եւ նրանք միասին վերադառնալու էին տուն :

Ծրագրում էին գոնէ հասնելու 1915 Թուականի վարուցանքին : Շենական Պօղոսը երազում էր գոնէ մէկ անգամ էլ գողնոցը կապել եւ սերմանել Մուշի դաշտը՝ սքանչելի Տարօնը :

— Առաջ կը գաս գութնվար մեծ արտը շողերու, — ասում էր Խոչոնց Մարտօն :

— Առաջ քոնը կը ցանեմ, յետոյ Պըտըրխցի Մանուկի ճղակ արտը, ապա կը գնամ Բերդակի ու Ալվառինջի կողմերը, — ասում էր Պօղոսը՝ երանութեան ժըպիտը դէմքին :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար·)

Այրի Տիկին Արմենուհի Ալթունեան , Տիկին Բերկրուհի Ալթունեան եւ զաւակը՝ Ժիրայր , Տէր Եսայի քահանայ եւ զաւակները, Վաղինակ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Մալաթեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Մելքիսեթեք Տօնիկեան սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ մէջ, այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 13·30ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Խաչեր Սարաճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հայկ Սարաճեան եւ զաւակները , Տոքթ. եւ Տիկին Արթօ Աբգարեան եւ զաւակները, եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին , իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՍԱՐԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարուժան խումբը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Կիրակի, Յունիս 14, Շաթօ Պօուրկար (Սէննիզիէի ճամբուն վրայ, գեղատեսիլ պուրակը), ամբողջ օրը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ պիւֆէ : Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը :

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքարը կը մեկնի դպրոցէն ժամը 9ին, Լա Փլէնէն 9·15, Փլաս Վէրտէօնէն 9·30, Րիւ Փալանպէռ 9·40, Քուռ Պէռիպյէն 9·50 (կամուրջը):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանի յաջորդ երեկոյթը այս Շաբաթ ժամը 9ին, 17 Րիւ Պլէօ, Հայ Մշակոյթի տան մէջ :

Պ. Արամ Սարգիսեան պիտի ներկայացնէ գունաւոր եւ խօսուն ֆիլմ մը , որ պատրաստած է Հարաւային Ափրիկէ կատարած ճամբորդութեան մը ընթացքին :

Կը խնդրուի ճշդապահութիւն :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ՝ ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Պ. Յակոբ Թէրզեան իր ծնողաց յիշատակին 500 ֆրանք, Պ. Նափոլէոն Պըլըրգեան խնջոյքի հաշւոյն 5000 , Պ. Նափոլէոն Պըլըրգեան եւս հարիւր :

Տէր եւ Տիկին Եաղլեան (եկեղ. ներքին դռներու շինութեան) 500, Տէր եւ Տիկին Կուրտիկեան յիսուն, Տիկին Նազիկ Վէզիրեան յիսուն, Պ. Վահէ Քիթապճեան (Օր. Հայթայեանի եւ Ուզունեանի նշանադրութեան առթիւ) քսան, Վիէնի Ազգ. Միութիւն քսան, Տէր Անդրէասեան Ամերիկայէն երեսուն :

Տէր եւ Տիկին Տէյիրմէնճեան , Տէր եւ Տիկին Պուլտիկեան փոխան ծաղկեպսակի Գ. Կատայեանի տասնական :

Տիկին Զուլլարեան (փոխան ծաղկեպսակի Արշաւիր Հարէլեանի) քսան Ֆր. :

(Փոխան ծաղկեպսակի Արշաւիր Հաբէլեանի).— Մարտիկ Տէր Սահակեան (Տէսինէն) քսան ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կուրտիկեան տասը, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Հաբէլեան (Թարարէն) յիսուն , Այրի Տիկին Լոքենեան (Տրակինեանէն) յիսուն ֆրանք :

Տիկին Տիւյմէճեան նահատակաց յիշատակին յիսուն, Զօհրապ Պօյաճեան , Արմենակ Ոսկանեան տասնական ֆրանք:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝ ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝

ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES

PARIS (17e)

Métros : Porte Maillot ou Champerret

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մայիս 20էն ի վեր թերթերու առաքման արտասահմանի սակը զգալի յաւելում մը կրած ըլլալով, Փարիզի մամուլի ընկերակցութիւնը կը հրահանգէ թերթերուն որ բաժանորդագրութեան սակերը բարձրացնեն, Յունիս 1էն ըսկըսեալ, արտասահմանի համար :

Իբրեւ հետեւանք, արտասահմանի համար, «Յառաջ»ի տարեկան բաժնեգինն է 80 ֆրանք, վեցամսեայ 42 ֆրանք :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի կայանի ՅՈՒԼԻՍ ամսուան արձանագրութիւնները փակուած են :

Օգոստոս ամսուանը կը շարունակուին: Փարիզ, 17 Րիւ Պլէօ, միութեան գրասենեակը՝ (Մշակոյթի տան Գ. յարկ), Երկուշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք՝ ժամը 16էն 19ը: Կը խնդրուի գաւառի մասնաճիւղերէն որ Օգոստոս ամսուան իրենց արձանագրութեանց ցանկերը շուտով լրացնեն եւ ղրկեն :

ՄԱՅԻՍ 28 ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէն, մասնակցութեամբ տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մայիս 28ը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին «Խրիմեան դպրոց»ին մէջ :

Ընկերահամակրական խնջոյքով մը ջերմիկ մթնոլորտի մէջ :

Կը նախագահէ՝ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԿԸ խօսի՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերնդականները երգով, պարով եւ արտասանութիւններով :

Առատ կերուխում , ճաշագին 10 Ֆր. :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի, ժամը 15·30ին, դպրոցի սրահին մէջ, կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը կազմէ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 16–19, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, Կապ. Խաչի գրասենեակը , Գ. յարկ: Կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին , (ագարակը) : բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ, Ս. ՂԱԶԱՐ, ԹԻՐՈԼ

ՄԻԼԱՆ ԵՒ ԱՅԼ ԳԵՂԵՑԻԿ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Փափաքողներուն համար, այցելութիւն Հռոմ, յաւելուածական ծախքով :

▼

Մեկնում Օգոստոս 3ին, վերադարձ 31ին

Արձանագրութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար դիմել.—

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ՝

(ENSEIGNES GRIEG) 1er étage

261, Rue St. Denis, PARIS (2e)

Tél. : GUT. 09-06

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ՝

128, Rue de Flandre, PARIS (19e)

(Մուտքին դիմացի դուռը)

Հ. ԱԹԱՆԱՍ ՎՐԴ. ՔԵՍԷՃԵԱՆ՝

PAROISSE ARMENIENNE CATHOLIQUE

69, Avenue Henri Barbusse

ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)

Tél. : 15.56 Gonesse

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Galerie de Sèvres
2, Rue Dupin, PARIS (6e)
PIERRE NOÉ
(Յ. ՆՈՅԵԶԵԱՆ)
Երկարաձգուած է մինչեւ ՅՈՒՆԻՍ 6
— PEINTURES RECENTES —
(Angle 49, Rue de Sèvres)
Métro : Sèvres-Babylone

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 67րդ տարեդարձը կը տօնուի Յուլիս 26ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալպարի անտառին մէջ, Կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ :

Ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւններէն կը խնդրուի այժմէն վարձել իրենց օթոքարները :

Հ. Յ. Դ.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, սովորական հաւաքատեղին, այս Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ , ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին Հ. Յ. Դ. ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական վայրը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան պարտէզին մէջ

36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր:
Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ , մատչելի գիներով :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

Երեկոյեան աւանդական շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նոռէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէի կայանը: Շոգեկառք՝ 10·15, 11·13, 12·05 , 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին:

Ճաշագին մուտքով միասին 15 ֆրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Աղքատախնամի Գրասենեակը :

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս , ՓՐՕվանս 77-73)

STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

Les *Vartananc*, les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

traduit de l'arménien par Dikran Kirazian, présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DÉPOSÉE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA · CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅԱԼՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
5
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
5 JUIN
1964

LE NUMERO : 0,30 Fr.

40ԴՐ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·025

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.025

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի'ՆՉՊԷՍ ԶՐԿՈՒԵՑԱԻ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

—o—

Գ.

Փաստերը արձանագրեցինք առարկայական կերպով, հիմնուած արժանահաւատ աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութիւններու եւ վաւերաթուղթերու վրայ :

Զուլացանք մեկնաբանութիւններէ : Իրողութիւն է ուրեմն, որ՝

Ա) Նուազար Կիւլպէնկեան եւ քոյրը Տիգին Եսայեան ուզած են յաւերժացնել իրենց ողբացեալ մօր յիշատակը, անոր անունով նոր չէնք մը կառուցանելով Դըպրոցասէրի չրջափակին մէջ, 75·000 տոլարով : Խոստացած են նաեւ մնայուն կերպով ապահովել քանի կարօտ աշակերտներու տարեթոշակները : Կառոյցին վրայ ալ ծրագրուած է նաեւ մատենադարան մը, որուն մէջ պիտի դասաւորուին Գաբրիէլ Նուրի-Պէյի հարուստ հաւաքածոները, որ ինքն ալ Կիւլպէնկեան հաստատութեան հիմնադիրներէն մէկն էր :

Բ) Դպրոցասէրի խնամակալ մարմինը արդէն ընդառաջած է այս ծրագրին եւ ներկայացուցած յատակագիծերը, որոնք հաստատութեան հաւանութեան են արժանացած : Դպրոցասէրը խանդավառուած եւ երկար տարիներ յուսադրուած է, մանաւանդ Պ. Պոնֆուայի խիստ սիրալիր ընդունելութենէն եւ պատրաստակամ տրամադրութենէն եւ պատրաստած նպաստաւոր տեղեկագրէն եւ ալ :

Գ) Նկատի ունենալով, որ Դպրոցասէրի կալուածը սեփականութիւնն է Բարեգործական տեղծած Փաքրիմուան կալուածական ընկերութեան, Դպրոցասէրը թելադրած է Պ. Պոնֆուայի, որ այդ հաստատութիւնը ստանայ իր հողին վրայ կառուցուելիք նոր չէնքին համար :

Դ) Օգտուելով օրէնքի այն տրամադրութենէն, որուն համաձայն հողի մը վրայ կառուցուած չէնքը սեփականութիւնը կը դառնայ հողին տիրոջ, Բարեգործականը զոհացում չէ տուած կիւլպէնկեաններու այն պահանջին, որով Դպրոցասէրի փակումէն վերջ չէնքին նկատմամբ պէտք է վերադարձուէր ի գին, այլ դումարով ուրիշ վայրի մը մէջ նոր դպրոց մը կառուցանելու համար նուազար կիւլպէնկեանի անունով : Բարեգործականը յանձն առած է միայն կիւլպէնկեաններուն հատուցանել նոր չէնքի կառուցման հեռեւանքով իրենց կալուածին ստացած «յաւելեալ արժէքը» :

ե) Բարեգործականի փարիզի վարիչ – նոյնպէս մերժած են երաշխաւորել աշքին լեզուի ուսուցման չարունակութիւնը նուազող կիւլպէնկեան վարժարանին մէջ, երբ այլեւս մայրենի լեզուն տղոց աշակերտուհիներ չմնան : Դըպրոցասէրի լուծումն վերջ բարեգործականը իրեն կը վերապահէ չէնքերը օգտագործելու իրաւունքը՝ կրթականէն ստացած ընկերային – հանրային նպատակի մը համար : Զուլեր զրկուիլ զանոնք ուզածին պէս օգտագործելու ազատութենէն :

Զ) Նկատելով որ Բարեգործականի փարիզի կեդրոնը կը մերժէ պահանջուած երաշխաւորութիւնները տալ (հաշքին ուսուցման տեւականութիւնը եւ չէնքի փոխարժէքին հատուցումը), կիւլպէնկեանները հրաժարած են Դպրոցասէրի չրջափակին մէջ 75·000 տոլարով չէնք կառուցանելու իրենց ծրագրէն :

է) Բարեգործականի Նիւ Եորքի կեդրոնը կալուածին վաճառքով յօդուած ստացած է 75·000 տոլար, որ նուազող կիւլպէնկեանի 75·000 տոլարը լրացնել տալ Թեհրանի իր վարժարանին, զրկելով Դպրոցասէրն ու Ֆրանսահայ գաղութը Թեհրանի մէջ կառուցուելիք դպրոցին համար :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐ ՇԱՍԹՐԻ

—o—

Ամէն տեսակէտով՝ Լալ Պահատուր Շասթրի հակապատկերն է Նեհրուի :

Երեւոյթով դժուար թէ կարելի ըլլայ դտնել մէկը, որ աւելի տարբեր ըլլայ ողբացեալ վարչապետէն : Իր դէմքին դիծերու նրբութիւնով, խելացիութեան դրոշմով եւ ազնուական կերպարանքով, Նեհրու, առաջին չփումին իսկ, ազդու տպաւորութիւն կը գործէր իր խօսակիցին վրայ : Շասթրի, ընդհակառակն, կարճահասակ է, անշուք, ամչկոտ : Զուրկ չէ բնական որոշ սիրալիրութենէ մը, բայց իր բարեկամներն իսկ դինքը ճնճղուկի կը նմանցնեն, այն աստիճան անշմարելի կը մնայ ան խումբի մը մէջ :

Ծնած է Պենարէս 1904 Հոկտեմբեր 2–ին, կանոփի ծննդեան տարեդարձի օրը, չատ խոնարհ դասակարգի պատկանող՝ խանութպաններու ընտանիքի մը մէջ, Հակառակ անոր որ հայրը կանուխէն մեռած, ուսուցիչ եղած էր, Լալ Պահատուր չատ միջակ նախնական կրթութիւն մը ստացած է Պենարէսի «ազգայնական» վարժարանի մը մէջ : Վերսկսած է, սակայն, ուսումը 1921ին, կարճ ժամանակ մը բանտ մնալէ ետք : Այդ տարին է, արդարեւ, որ Մահաթմա Կանտիի խօսքերը լսած է իր ծննդավայրին մէջ, եւ « քաղաքացիական անհնազանդութեան » չարժումին մէկտեղ է : Կը պատմեն թէ իր մանկութեան տարիներէն, երբ դրամ չունէր դնել տեսին անցքը վճարելու համար, լոդալով կ'անցնէր Գանգէսը, դպրոցէն չէրացակայելու համար : Աւելի ետք, իր ուսումնառութենչ բնութիւնը դինքը դարգացած մէկուն տեղը դնել տուաւ, ատկէ է որ իր բարեկամները «Շասթրի » ծաղրանունը դրած են (տեսակ մը պաշըլիէ կը նչանակէ), որ ի վերջոյ այնքան լաւ չարմարած է իր անձին՝ որ այլեւս այդ անունով կը ճանչցուի :

Ինքն իսկ չատ համեստ է, սակայն երբ հարցը կը վերաբերի իր մտաւորական աշխատանքներուն :

Տիկին Քիւրիի կենսագրութիւն մը հրատարակած է, հնդկերէն, բայց աւելի կարեւոր գործերը, ինչպէս Հնդկաստանի ազատագրման պատմութիւն մը եւ հնդկական ու արեւմտեան փիլիսոփայութեան բաղդատական ուսումնասիրութիւն մը, երբեք դարակներէն դուրս չեն եղած :

Ուրիչ հակադրութիւն մը Նեհրուի հետ.— Շասթրիի բոլորովին կը պակսի հուրն ու եռանդը : Իր հռետորական տաղանդը միջակ է, ոչ մէկ մտղնիսութիւն կը գործէ ամբոխին վրայ, որ արդէն դինքը չի ճանչնար : Իր վերելքը դանդաղ եւ դժուար եղած է : Ի դէպ, քաղաքական առաջին դէմքն է, որ վճռական դեր կը խաղայ երկրին ընթացքին վրայ եւ որուն արժանիքները, բոլորն ալ անկախութեան վաղորդայնին կը պատկանին, մինչ գայսօր Հնդկաստանը միչտ հակաբրիտանական պայքարի «հերոսները» կառավարած են : Իր ասպարէզին առաջին տարինեբուն, չատ մութ դերեր խաղացած է միայն : Ժողովուրդի ծառայողներու Ընկերութեան անդամ, որ գլխաւորաբար «ընկերային բանուորներ» կը պատրաստէր, դովելի աշխատանքներու նուիրուած էր, որոնք սակայն չէին կրնար իշխանութեան ճամբան բանալ : Ինչպէս ամէն ազգայնական չարքային, քանի մը անդամ բանտ մտած ելած է (Հնդկաստանի մէջ բարի վկայական մըն է), բայց բախտը, պատերազմէն ետք միայն ժպտեցաւ իրեն, երբ Ութթար – Փրատէշ կազմակերպութեան քարտուղար դարձաւ եւ իր ճակատագիրը լծեց Փանտիթ Փանթի կառքին, որ յետագային դարձաւ ներքին նախարար : Շնորհիւ այդ հովանաւորութեան, Շասթրի ձեռք առաւ Մորվրդարանի կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարութիւնը եւ կազմակերպեց 1952ի յաղթական ընտրապայքարը :

Անկէ անմիջապէս ետք, դարձաւ երկաթուղիի նախարար, բայց միայն չորս տարի ետք, իր մեկնումով է որ ուչադրութիւն դրաւեց : Շատ ծանր արկած մը տեղի ունեցած էր եւ համոզուած թէ իրրեւ նախարար պատասխանատու էր, իր հրաժարականը տուած է : Այս անտարակոյս քայլը աւելի դեր խաղացած է իր համբաւին համար քան իր վարչական գործունէութեան բոլոր դրական դործերը : Ցետագային պիտի ստանար իր վարձատրութիւնը : Արդարեւ երբ Նեհրու հիւանդացաւ, Շասթրի կառավարութեան կազմին մէջ հրաւիրուեցաւ :

Նոր վարչապետին անձնաւորութեան մէկ ինքնատիպ երեւոյթն այն է որ պառակտուած կուսակցութեան մը մէջ, Շասթրի չատ թշնամի չէր ունեցած : Ոմանք կ'ըսեն թէ հոս պէտք է տեսնել իր յաջողութեան միակ պատճառը :

Իրականին մէջ կը թուի թէ Շասթրի

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

ՊԱՊԻՆ ՓՈԽԱՆՑ ՆՈՒԻՐԱԿ

Պօղոս Ջ. փոխանճն նուիրակ նչանակած է Կարդինալ Աղաճանեան, պինքը ներկայացնելու համար Ս. Հաղորդութեան յառաջիկայ Համաչխարհային մեծ ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ Պոմպէյ, տարեսյս վերջը :

Այդ հանդամանքով, պիտի նախագահէ ժողովին եւ պիտի 'արժանանայ այն բոլոր պատիւներուն որոնք վերապահուած են Պապին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Գրողներու Միութեան 12 անդամներ հրաժարած են իրրեւ հետեւանք այն նամակին զոր իրենց նախագահը ուղղած էր Փէյրըֆիթի : Ժաք Շոպան կը չնորհաւորէր Ռոժէ Փէյրըֆիթը Ֆըրանսա Մօրիաքի դրած իր բաց նամակին համար ուր «քաղաքութիւնն ունեցած էր վերջ դնելու դարուս բարոյական եւ մտաւորական մեծագոյն դեղծարարութեան » :

ՋՕՐ. ՄՈՆՔԼԱՐ, էնվալիտի կառավարիչ, մեռաւ առջի օր Վալ Տը Կրասի զինուորական հիւանդանոցը : Ողբացեալ զօրավարը , 72 տարեկան , ծնած էր Փէչտա : Շրջանաւարտ Սէն – Սիրէնն, մասնակցած է առաջին աչխարհամարտի բոլոր դլխաւոր ճակատամարտներուն : Ստացած է բազմաթիւ չքանչաններ : Մայիս 22ին հիւանդանոց փոխադրուած էր, քանի մը օր ետք կ'ընդունէր Զօր. տը Կոլի այցելութիւնը , մահկանացուն կը կնքէր Ցունիս 3ին :

ՊԼԻՑՐՈՒԹԻՆ կը հաղորդեն թէ Շեհապ վերջնականապէս մերժած է նախագահութեան Բ. չրջան մը, մինչ անցեալ չաբթու Մորվրդարանը ճիշդ հակառակը կը յայտնէր : Ներկայիս նորընտիր երեսփոխանական ժողովը նեղ կացութեան մատնուած է : Կամ կրկին ճնչում բանեցնել նախագահ Շեհապի վրայ կամ փնտռել նախագահ մը որ «կարենայ պահպանել ներքին խաղաղութիւնը եւ ազգային միասնականութիւնը » :

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ մէջ նախնական ընտրութիւններու յաղթականը եղաւ Կոլտուաըը : Իր մրցակիցն էր՝ Նիւ Եորքի կառավարիչ՝ Ռոքֆէլլէր :

յատկապէս օժտուած է համաձայնութիւններու եւ իրաւարարութեանց դերին համար : Երբ Փանթ մեռաւ, տէր դարձաւ նաեւ Ներքին նախարարութեան : Աւելի քան ուրիչներ, կրցաւ բանակցիլ դանազան պետութեանց վարչապետներուն հետ : Միւս կողմէ, քաղաքական դեռնի վրայ միշտ կեդրոնապաշտութեան խոր հրդրգանքը դարձած է, երբեք չվարանելով յայտարարելէ որ Հնդկաստան պէտք է միացնէ մարքսեան ընկերվարութիւնը եւ ազատական դրամատիրութիւնը :

Շատ վարժ չէ արտաքին քաղաքական նութեան մարդին մէջ եւ հոդ է հաւատնաբար որ իր անձն ամէնէն չատկը տարբերի Նեհրուէն : Շասթրի դեռ երբեք արտասահման չէ դացած :

Երկրին ապագային համար դլխաւոր հարցն է դիտնալ թէ նոր մարդիկը որ կը դրաւեն քաղաքական բեմը, իրենց հոդիին պիտի կարենա՞ն ընդլայնել : Գալով Շասթրիի անձնական յաջողութեան , անմիջականին համար, ան կախում պիտի ունենայ իր եռանդէն՝ պայքարելու համար «աւատապետականներու» խաղեցուն դէմ, որոնք հաստատուն կերպով տեղաւորուած են իրենց դաւառներուն մէջ :

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչա – կումը խանդավառեց նաեւ Յոյները: Ա – թէնքի մէջ ցնծութեան ցոյցեր կատար – ուեցան, թուրք դեսպանը չնորհաւորու – թիւններ ստացաւ եւ ուսամբարձ արտա – քին նախարարութիւն առաջնորդուեցաւ թուրք ժողովուրդին չնորհակալութիւն յայտնելու համար: Պոլսոյ մէջ կ'եղբայ – րանային Յոյները եւ Թուրքեր, Յունաս – տանի մէջ կ'ողջագուրուէին:

Առիթէն օգտուելով Աւստրիա կը հցէր Պոսնիա – Հերծեկովինը, Պուլկարիա ան – կախութիւն կը հռչակէր, Կրետէի բնա – կիչները կը փափաքէին Յունաստանի մի – անալ, հրաժարելով ինքնավարութենէն, պետութեանց պաշտպանութենէն: «Սեր – վեքը Ֆինուս» թերթը կը գրէր.— «Սահ – մանադրութեան հռչակումը կը լուծէ Կրետէի հարցը, հրաւիրելու է կղզեցի – ները երեսփոխաններ ղրկելու Օսմ. Խոր – հրդարանը: Կը կարծենք որ Յունաս – տան չի մտածեր կցումի մասին, նկատե – լով որ ութ միլիոն Յոյներ կը բնակին Թուրքիոյ մէջ, որոնք մեր եղբայրներն են, վստահ ենք որ հելլէն կառավարու – թիւնը պիտի չմերժէ մեզի իր օժանդա – կութիւնը»:

1908 Հոկտեմբեր 21ին «Ինտիա Թայմզ» կը գրէր. « Լաւ կազմակերպուած ուժեղ Թուրքիա մը մահացու հարուած մըն է Ռուսիոյ յոյսերուն՝ Վոսփորի վրայ իշ – խելու եւ Աւստրիոյ՝ Եգէականի վրայ նաւահանգիստ մը ունենալու: Յոյներու չահը կը պահանջէ որ ուժ տան Թուրք սահմանադրութեան, նոյն իսկ մէկ կողմ ձգելով հելլենականութեան սրբազան դա – ը: Կրնան անգնահատելի օգնութիւն տալ Թուրքերուն, որոնք քաղաքական եւ առեւտրական ծանօթութիւններ չունին, բայց հաչուի առնելու են որ Թուրքերը պիտի ուզեն կառավարող ցեղը մնալ: Սահմանադրական Թուրքիա մը կրնայ հելլենականութեան զերեզմանն ըլլալ կամ Բիւզանդական կայսրութեան յարու – թիւնը: Ապագան Յոյներուն ձեռքն է, կախում ունի գործէ, ոչ թէ ճառերէ: Եթէ աշխարհի Յոյները յարին Թուրքիոյ ութ միլիոն Յոյներուն չուրջ, Հելլատի ապագան կրնայ փայլուն ըլլալ թերեւս: Միւս կողմէ եթէ հրաժարին ձեռք երկա – րել, այն ատեն Սահմանադրութիւնը պիտի ըլլայ հելլենականութեան զերեզ – մանը»:

Յունաստան չի կրնար հրաժարիլ հել – լենականութենէ, չի կրնար մերժել օտա – րահպատակ Յոյներու մայր հայրենիքի միանալու բաղձանքները:

1897էն ի վեր Կրետէ ինքնավար վար – չութիւն ունէր: Անգլիա, Ֆրանսա, Իտա – լիա եւ Ռուսիա անդորրութիւնը պահե – լու նպատակով զրաւած էին կղզին: Եր – կու մեծ պետութիւններ, Գերմանիա եւ Աւստրիա, չուզեցին զրաւման մասնակ – ցիլ սուլթանին ցաւ չպատճառելու հա – մար, երբեակ դինակցութենէն կը մաս – նակցէր Իտալիա, որպէս միջերկրական – եան պետութիւն, վախնալով որ միւսնե – րուն զրաւումը վերջնական կրնայ ըլլալ:

Պետութիւնները որոշեցին պարպել կղզ – ին 1908 Մայիս 11ին: Որոշումը դժուա – նակութիւն պատճառեց կղզեցիներուն: Ֆրանսայի ազգային ժողովին, 1908 Յուլիս 14ին, կրեէի խորհրդարանը կը հեռա – գրէր Ֆրանսայի նախագահին. « Ֆրան – սական մեծ ազգի ժողովին առիթով կրե – տէի խորհրդարանը իր երախտագիտու – թեան խոր զգացումները կը յայտնէ Ֆը – րանսայի՝ իր բազմաթիւ բարիքներուն համար, կը մաղթէ երջանկութիւն, մե – ծութիւն եւ փառք Ֆրանսական ազգին, որ տիեզերական յառաջդիմութեան մէջ կը գրաւէ առաջին տեղը»:

Առաջին դունդը կը մեկնէր Յուլիս 24 – ին, միւս դունդերը պիտի մեկնէին 1909 Յուլիս 24ին:

*Մարտ 30ին Բ. Դուռը խնդրեց որ պարպումը յետաձգուի, պետութիւններ յայտնեցին որ որոշումը անդառնալի էր: Յունիս 27ին կրկին դիմում Բ. Դրան կողմէ չորս պետութեանց, որպէսզի մը – նան կղզիին մէջ, այլապէս Թուրքիա պիտի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ »

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակութիւնը՝ «Տեղեկագիր»ը հասարակագիտական, գրական, մշակութային ուշագրաւ ու բազմակող – մանի բովանդակութեամբ ամսագիրը մըն է։ Թղթատելով վերջին թիւը (Մարտ), յիշատակենք Ա. Կարինեանի «Մեծ հու – մանիստ — մտածող Շեւչենկոյի յիշատակին» խորագրով գրութիւնը։ Յօդուածագիրը կ՚անդրադառնայ ուկրայնացի մեծ բանաստեղծին նկարներուն, բանաստեղծներուն եւ վերլուծելով անոնց իմաստասիրական բովանդակութիւնը, կ՚ընդգծէ անոնց մեծ արժէքը։

Ա. Մուրատեանի «Եղիշէ Չարենցի պոեզիայի բառապաշարը» յօդուածը նուիրուած է մեծ բանաստեղծին գրական ժառանգութեան մաս կազմող հարուստ բառապաշարի քննութեան։ Ցիշատակելէ ետք Չարենցի բանաստեղծական պաշարին հարստութիւնը եւ բազմազանութիւնը, հեղինակը կը վերլուծէ անոր ստեղծագործութիւններուն բառային կազմը, այն է՝ գրաբարեան բառերը, հին, բարբառային եւ փոխառեալ բառերը եւ նոր բառանութիւնները։ Ա. Մուրատեան իր հետաքրքրական վերլուծումը կ՚եզրակացնէ նշելով. « Չարենցի կազմած բառերից չատերը արդէն մտել են մեր բանաստեղծական բառապաշարին մէջ։ Չարենցի բառապաշարի քննութիւնը ցոյց է տալիս, որ բանաստեղծը հմտօրէն օգտագործել է հայ գրական լեզուի տարբեր բառաշերտերից եւ ինքն էլ իր հերթին կազմել է նոր բառեր, որոնք հարստացնում են ինչպէս նրա բանաստեղծութեան, այնպէս էլ հայ գրական լեզուի բառային կազմը »։

Լ. Գալստեան ստորագրած է Սիպիլի գրական, ընկերային, մանկավարժական գործունէութեան նուիրուած յօդուած մը։ Յօդուածագիրը վեր կ՚առնէ Սիպիլի քերթուածներուն հայրենասիրական ու վիպապաշտ բովանդակութիւնը։

« Գրախօսութիւն եւ քննադատութիւն» բաժնին մէջ գրախօսուած են Կարապետեանի «Մեծ պայքարի մարդիկ» դիրքը, գրաղատ Մուրատեան մենագրութիւն մը նուիրած է Դ. Դեմիրճեանի գրական – գեղարուեստական ստեղծագործութեան մասին։

Իր յօդուածներու եւ ուսումնասիրու – թիւններու բարձր մակարդակով «Տեղեկագիրը»ը կը հանդիսանայ պրպտող գի – տական մտքին եւ բեղուն աշխատանքին արտայայտութիւնը, գնահատելի գործ մը, որ կոչուած են զարկ տալու ընթեր – ցողին ճաշակն ու գիտելիքները։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՅԻՍ 28»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոն, (Յատաջ).— Շաբաթ երեկոյ, Մայիս 30, Լիոնի Հայ Ազգային Տան սրահին մէջ պատշաճ չուքով տօնուեցաւ մեր անկախութեան, Մայիս 28ի քառասունըվեցերորդ տարեդարձը։

Ազգային տունը, այդ երեկոյ, լրապէս հայկական սրահի մը կերպարանքը ստացած էր։ Բեմին ճակատը ամբողջութեամբ մեծկակ եռագոյն մը, անկէ վեր վեր – տատութիւն մը, «Կեցցէ Մայիս 28»ը, բեմին երկու կողմերը զոյգ եռագոյններ։

Սրահը ծայրէ – ծայր լեցուած հատա – տուր եւ երկիւղած բազմութեամբ մը։

Տօնակատարութիւնը կը սկսի կենդանի պատկերով մը։ Դերակատարները Նոր Սերունդականներ։ Մութ, խաւար դիշեր, 1915ի եղեռնը, բեմին եռեւէն արձա – գանգը ողբակոծ մրմունջներու։ Ցետոյ Թուական առ Թուական մինչեւ 1918 Մայիս 28 ուր կը սկսի հայ ժողովուրդի օրհասական զոյամարտը,— Սարտարապատ, Ղարաքիլիսէ, Բաշ Ապարան ...։

Բեմին վրայ որբեր ու թշուառ դաղթականներ, օրիորդ մը կ՚արտասանէ անմահ Սիամանթոյի, « Ախ մը մոխիր»ը խոր յուզումով։ Ցետոյ յաղթանակ, ուրախաձայն կանչեր եւ պեղծկական պարերը իրարու եռեւէ։ Ապա «Ցառաջ Նահատակ» ։

Ապա , օրուան նախագահ Պ. Ցակոբ Վարժապետեան կ՚արտասանէ իր բացման խօսքը։ Հպանցիկ ակնարկ մը կը նետէ 1915 Մեծ Եղեռնի դէպքերուն, նախա – մայիսեան օրերու դժնդակ վիճակին ու կանգ կ՚առնէ այն մեծ իրողութեան վրայ դոր այսօր կը կոչենք «Մայիս 28»ը։

Առանց այդ պատմական թուականին, ու անոր միջոցով մեղի չնորհուած ափ մը հողին — կորիզին — այսօր ինչ որ Հայաստան անունը ունի քարտէսին վրայ միայն գոյութիւն պիտի ունենար ։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին հայր եւ որդի Աբրահամեան, եւ ընկեր Ցովհ. Պէրպէրեան նուագ, Օր. Օր. Ալիս Ալ – Թունեան, Շաքէ Ղազարեան եւ ընկեր Գեղամ Կանանեան, արտասանութիւն ։

Հաճոյքով մարիլ ըրինք Օր. Ֆէօմիւր – ճեանի չորս յաջորդական երգերը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Ֆէլահեան ։ Երկու նոր, երիտասարդ ուժեր ո – րոնք վստահ ենք լաւ ապագայ կը խոս – տանան, մին իրրեւ երգչուհի, միւսը իրրեւ դաշնակահար ։ Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք երկուքին ալ ։

Տէսնելի մեր երիտասարդներուն պա – րախումբը իր «Քոչարի»ով եւ այլ պա – րերով, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց եւ բուռն ծափերու արժանացաւ ։

Օրուան բանախօս՝ ընկեր Կ. Մեհեանի ճառը (որ բազմաթիւ անգամ ընդհատ – ուեցաւ բուռն ծափերով), լման վերլու – ծումն էր մեր հին ու նոր պատմութեան ընթացքին տեղի ունեցած աղատագրա – կան դէպքերուն ու դէմքերուն ։

Հայը, ոտրուկ ու «Ռայեայ» բազմազան իրմէ հզօր ուժերու, բայց, վճռական ու քաջ դերապոյն ժամին երբ իր անկախու – թիւնը եւ ազատութիւնը նժարի մէջ դըրուած է ։

Բանախօսը անդրադարձաւ նաեւ այս օրերու մեր վիճակին, Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ ապրող հոդեկան եւ ի – մացական կազմաւորումին, ու եզրակա – ցուց թէ, Հայը, հայ ժողովուրդը այսօր իր երկու հատուածներով հասած է այն հասկացողութեան որ անկախ հայրենիքը այլեւս պահանջ է։ Այս առթիւ յիշեց Հայաստանէն բազմաթիւ դրողներու եւ պետական մարդոց խօսքերն ու դրու – թիւնները ։

Տօնակատարութեան պաշտօնական մա – սէն ետք տեղի ունեցաւ ընտանեկան խրնջոյք մինչեւ ուշ դիշեր ։

Տարեց եւ երիտասարդ հայրենակիցներ հաւաքուած ճոխ սեղաններու չուրջ, երդեցին, ճառեցին, արտասանեցին ու պարեցին ։

Այսպէս, այս տարի ալ մեր անկախութեան տօնը տօնեցինք օտարութեան մէջ ։ Հաւատացած ենք մօտ ատենէն հայրենիքը տէր պիտի կանգնի նաեւ այս տօնին, եւ Մայիս 28ը պիտի դառնայ տօն ամբողջական Հայութեան համար ։

Ասիկա անխուսափելի է ։

ՊԱՊԼԷ

սկսաւ մեր առջեւէն անցնիլ, յանկարծ այդ ձիաւորներէն մէկը խլեց ձեռքէս այդ փայլուն թուղթը եւ հեռացաւ։ Զարչա – ռանքս վերջացաւ, արցունքներս դադրեցան եւ քիչ ատենէն վերադարձանք որ – բանոց։ Անմիջապէս քոյրիկիս քով վազե – ցի ու պահած սիմիթս ու չաքարը տուի ։ Ցետոյ պատմեցի թէ ինչպէս Թլքուհի – ները մազերս քաշեցին եւ հարուածեցին դիս, չեմ դիտեր ինչու քոյրիկս լացաւ ու համբուրեց դիս ։

Տարիներ ետք բարի հայրիկս բացատրեց թէ ատիկա Պէյնկիթաչ Սէլամլըքի արարողութիւնն էր, թէ ամէն Ուրբաթ, Սուլթան Համիտ մղկիթ կ՚երթար ազօթելու իր չքախումբով։ Այդ օրը ոեւէ մէկը կրնար խնդրագիր մը ներկայացնել ըստ իր պահանջին ։ Եւ որովհետեւ մեր հացն ու միսը դադրեցուցած էին, որբանոցն ալ իր կարգին խնդրագիր մը կուտար։ Ու հայրիկս ինծի համոյք պատճառելու համար՝ կ՚ըսէր չատ անգամ. « Աղջիկս Համիտին արգուհալ (խնդրագիր) տուած է եւ զպրոցին հացն ու միսը չնորհուած է»։

Ահա այսպէս անցուցի մանկութեանս չրջանը՝ այդ Գիտութեան սեմէն ներս պահելով միշտ թաքուն, անջնջելի յիշատակները ։

Հր. ՉԻԼԻՆԿԻՐՅԱՆ

Էր։ Որբուհիներն էին զպիրները, լինձի լու։ երբեմն խաչ մը կուտային բռնելու ։ մալ երբեմն մէկ անկիւնը քանի մը ծաղիկ – Մարան մէկ անկիւնը քանի մը ծաղիկ – Ներով զարդարուած պերեզման մը կար, եւ հեզելով կրցայ կարդալ օր մը սեւ խաչին վրայ գրուած, Սրբուհի Մայրա – պետ։ Ո՞վ էր, ինչո՞ւ հոդ էր ։

*Օր մըն ալ զարմանալին պատահեցաւ, երկու մայրապետները, մէկը չատ երկար, անհանդիստ, մէկը չատ երկար, անհանդիստ, մէկը չատ երկար, անհանդիստ

Տէր եւ Տիկին Նշան Մինասեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ալթունեան եւ զաւակները, Պ. Երամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Յովհաննէս եւ զաւակները, Այրի Տիկին Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երլանճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փէհլիվանեան կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, քրոջզաւկին, մօրաքրոջ՝

ՄԱՐԻԱՄ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գույումճեան, Չէնկիլէրցի)

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակավայրը 22 Րիւ Պլանշ, Ալֆորվիլ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, այսօր Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15·30-ին: Թափորը կը մեկնի իր բնակարանէն ժամը 15·30ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սարաճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հայկ Սարաճեան եւ զաւակները, Տոքթ. եւ Տիկին Արթօ Արզարեան եւ զաւակները, եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՍԱՐԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մայիս 28ի Տօնակատարութեան առթիւ հանգանակուած գումարներ (Կրընոպլը):

Տիկին Վարդանոյշ Օնպաշեան 520 Ֆր., Երուանդ Տէր-Կոմսեան տասը, Նուպար Պօտուրեան յիսուն, Ոմն երեսուն, Յովհաննէս Զրդեան (սափրիչ) քսան, Աստուր Կիւրինեան երեսուն, Գաբրիէլ Տէյիրմէնճեան քսան, Տիկին Սպէնչեան յիսուն, Պետրոս Երանոսեան քսան, Խաչօ Անտոնեան քսան, Վարդ Միքայէլեան, Ժիւթիքեան (Լանսէյէն), Տիկին Պայծառ Մուրատեան, Տիկին Արապեան տասնակ, Սարգիս Առաքէլեան յիսուն, Միսաք Նահապետեան տասը, Ոսկեան Յակոբեան տասը ֆրանք:

(Գումար 880 ֆրանք):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Աննիկ Մինասեանէ 15 ֆրանք իր Թոռնուհիին Անահիտ զաւակին՝ Յասմիկին մկրտութեան ուրախ առթիւ:

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քէշապեանէ յիսուն ֆրանք, ողբ. Կղեմէս Օհանեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարուժան խումբը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Կիրակի, Յունիս 14, Շաթօ Պօռըկար (Սէննիզիէլի ճամբուն վրայ, գեղատեսիլ պուրակը), ամբողջ օրը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը:

ՎԱՆՈԹ.— Օթոքառը կը մեկնի դպրոցէն ժամը 9ին, Լա Փլէնէն 9·15, Փլաս Վէրտէօնէն 9·30, Րիւ Փալանսյէռ 9·40, Քուռ Պէռիայէն 9·50 (կամուրջը):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանի յաջորդ երեկոյթը այս Շաբաթ ժամը 9ին, 17 Րիւ Պլէօ, Հայ Մշակոյթի տան մէջ:

Պ. Արամ Սարգիսեան պիտի ներկայացնէ գունաւոր եւ խօսուն ֆիլմ մը, որ պատրաստած է Հարաւային Ափրիկէ կատարած ճամբորդութեան մը ընթացքին:

Կը խնդրուի ճշդապահութիւն:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան փորագրութիւն —

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

—*—

ՄԱՅԻՍ 28

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէն, մասնակցութեամբ տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մայիս 28ը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին «Խրիմեան դպրոց»ին մէջ:

Ընկերահամակրական խնջոյքով մը ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Կը նախագահէ՝ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԿԸ խօսի՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերնդականները երգով, պարով եւ արտասանութիւններով:

Առատ կերուխում, ճաշագին 10 Ֆր.:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գ. Լազեան խումբին: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին:

Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ՝

Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ – ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Կը մեներգէ՝ Տիկին Մառի Կարապետեան: Արտասանութիւն Օր. Օր. Բրաքիոն Տապաղեան, Թագուհի Սալլապալեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 67րդ տարեդարձը կը տօնուի Յուլիս 26ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ, Կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ:

Ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւններէն կը խնդրուի այժմէն վարձել իրենց օթոքարները:

×

Հերոսներու օրուան տօնակատարութիւնը Շաւիլի անտառին մէջ՝ Յուլիս 26 Կիրակի օրը:

« Au Pavillon Bleu »
(BORD DE SEINE)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39
●
Տէր եւ Տիկին
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
BAR-RESTAURANT
— SPÉCIALITÉS ORIENTALES —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE
ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ, ՊԱՐԻ
վարձու սրահ, ճաշով ու խմիչքով կամ ոչ:
ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Galerie de Sèvres
2, Rue Dupin, PARIS (6e)
PIERRE NOÉ
(Յ. ՆՈՅԵԶԵԱՆ)
Երկարաձգուած է մինչեւ ՅՈՒՆԻՍ 6
— PEINTURES RECENTES —
(Angle 49, Rue de Sèvres)
Métro : Sèvres-Babylone

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի, ժամը 15·30ին, դպրոցի սրահին մէջ, կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը կազմէ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 16–19, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, Կապ. Խաչի գրասենեակը, Գ. յարկ: Կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, (ակումբը): բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի կայանի ՅՈՒԼԻՍ ամսուան արձանագրութիւնները փակուած են:

Օգոստոս ամսուանը կը շարունակուին: Փարիզ, 17 Րիւ Պլէօ, միութեան գրասենեակը՝ (Մշակոյթի տան Գ. յարկ), Երկուշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք՝ ժամը 16էն 19ը: Կը խնդրուի գաւառի մասնաճիւղերէն որ Օգոստոս ամսուան իրենց արձանագրութեանց ցանկերը շուտով լրացնեն եւ ղրկեն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

24 Հոկտեմբեր Շաբաթ գիշերէն մինչեւ լոյս, Զ. Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար մը ու տիկին մը փոքրիկ Հայ հաստատութեան մը համար: Դիմել խմբագրութեան:

Հ. Յ. Դ.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հէլլենի[...] ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողո[...]վի, սովորական հաւաքատեղին, այս Շ[...]բաթ գիշեր ժամը 20·30ին:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէ[...] ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին սովորական հաւաքատեղին Հ. Յ. Դ. կումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական վայրը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

★
ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ
«PARS HOTEL»
— TEHRAN —
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք
ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան
●
« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN
●
ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգիճոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգիճոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)
Երկար մնացողին՝ մասնաւոր զեղչ
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
★

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն.— Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնաք 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դրացնա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
6
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
6 JUIN
1964

LE NUMERO : 0,30 Fr.

40e ANNÉE — No 10.026 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10·026

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԸ

Ա.

Ցեղ – պատերազմեան չրջանի ամէնէն վհատած ու ցաւած հարցերէն մէկին ալ Պաղեստինի խնդիրն է :

Ա՛նքան աւելն, որ Մեծն Բրիտանիա իր հովանաւորութեան տակ կը պահէր Օս – մանեան կայսրութեան այս նախկին հո – ղամաս, խնդիր չկար տեղապի Արաբնե – րու եւ Հրեաներու միջեւ :

Միանական չարժումը տակաւ էր : Արաս – տանէն Հրեաներու Պաղեստին դարձը ապրելափի ենթակայ էր : Հարուստ Հրէ – ականներ արժէքէն աւելի բարձր գին վճա – րելով աստիճանաբար տէր կը դառնային Արաբներու հողերուն ու կալուածներուն :

Ինդիրը կնճռոտեցաւ, երբ Անգլիացիք 1948 Մայիս 14ին Պաղեստինը Մակ – դոնալտ Սպիտակ Գիրքով մը յանձնեցին Ազգերու Միութեան, որ Մանտա – տի ձեւով մը կը կառավարէր զայն : Այդ օրն իսկ հռչակուեցաւ Իսրայէլ պետութիւնը՝ դրաւելով իրեն բաժին ին – կած չրջանը, ըստ ՄԱԿի 1947 Դեկտեմբե – րի որոշման :

Պաղեստինի մնացեալ մասը կցուեցաւ Յորդանանի Հաշիմեան Թագաւորու – թեան : Ազգային Խորհրդաժողովը, նախա – գահութեամբ Արաբական Լիկային եւ վարչապետութեամբ այս վերջինի անդամ Նաւասի Սէուսի Ա. – լի պետութենէն, բացի Սէուսի Ա. – րաբական Լիկային մօտ եւ Ազգերու Միութեան մօտ :

Նոյնիսկ այս երկիրներուն մէջ կ'ապ – րի չորս մէկ միլիոն արաբ զաղթական – ներ, որոնց կ'օժանդակէ ՄԱԿի մասնաւոր հաստատութիւնը :

ՄԱԿը քանիցս բանաձեւեր քուէարկեց՝ զաղթականներուն իրենց հայրենիքը վե – րադառնալուն եւ իրենց կալուածները յետգանալուն ի նպաստ :

Սակայն բանաձեւերը թուղթի վրայ մնացին, զաղթականներն ալ՝ իրենց տե – ղերը :

Ցաւահատած հարցը բանաձեւերով լուծելու անկարելիութենէն, քանի մը ա – միս առաջ Գահիրէի մէջ դումարուած արաբական վերադոյն ժողովը որոշեց տնտեսական միջոցներու դիմել՝ պաղես – տինական միջոցներու բանաձեւումին եւ վերադարձնելու համար :

Այդ միջոցներու բանաձեւումին համար է, որ Մա – յիս 28էն մինչեւ Յունիս 1 Երուսաղէմի մէջ դումարուեցաւ Պաղեստինեան առա – ջին Ազգային Խորհրդաժողովը, նախա – գահութեամբ Արաբական Լիկային եւ վարչապետութեամբ այս վերջինի անդամ նաւասի Սէուսի Ա. – լի պետութենէն, բացի Սէուսի Ա. – րաբական Լիկային մօտ եւ Ազգերու Միութեան մօտ :

Նիքէ հարիւր յիսուն պատգամաւորները ամանակէն խորհրդաժողովին, ո – րուն մէջ դիտուոր դերակատարն էր Ահ – մէտ Շուքէյրի, Պաղեստինի ներկայա – ցուցիչ Արաբական Լիկային մօտ եւ Ազգերու Միութեան պատուիրակ Սէուսի Ա. – լի մէջ :

Շուքէյրի իր բացման ճառին մէջ չէչ – քաւ թէ ազատ յոյնած են սպասելէն եւ յուսահատութեան եզրը : «Տասն – եակ տարի սպասեցինք մեր միութիւնը գործելու համար : Տասնեւվեց տարի պիտի չսպասենք գործողութեան անցնելու համար : Այս անգամ գործողու – թիւն կ'ըսենք բաղաքական պիտի ըլլայ, ո՛չ դիւանագիտական, այլ՝ զինուորա – կան», ըսաւ Շուքէյրի :

Պաղեստինցիներէն կը պահանջուի նաեւ ու մեռնիլ : Բայց իրենց այս զո – հութեան համար պայման է, որ արաբ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԻՇՏ ՆՈՑՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Կիպրոսի Թուրք համայնքին պարագլուխը Տոքթ. Ֆիւշիւք, յայտարարած է առջի օր «Մոնտ»ի Թղթակցին թէ որեւէ պատճառ չի տեսներ Մակարիոս Արք.ի հանդիպելու, բայց հակիւ քանի մը օր ետք, առանձին նամակով, խնդրած է Մակարիոս Արք.էն որ հանդիպում մը ունենան, ՄԱԿի կապոյտ «դպակաւորնե – րու» պաշտպանութեան ներքեւ եւ մաս – նակցութեամբ յոյն եւ Թուրք նախարար – ներուն : Թուրքը, սակայն, մէկ պայման կը դնէր այս հանդիպումին.— որ Մա – կարիոս Արք. «վճռական յայտարարու – թեամբ» մը հաստատէ որ կը յարգէ Սահմանադրութիւնը եւ միջազգային հա – մաձայնագիրը : Պարզ է որ նման պայ – ման մը անընդունելի էր Մակարիոս Արք.ի համար » : Դեռ անցեալ չաբաթ էր որ Մակարիոս Արք. հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը ի դորու չէր նկա – տեր : Կիպրական կառավարութեան պե – տը ուրեմն մերժած է Տոքթ. Ֆիւշիւքի առաջարկը որ « լքած է փոխ – նախա – գահի իր պաշտօնը անցեալ Դեկտեմբերէն ի վեր եւ որ գլուխը կը պտնուի ապըս – տամբութեան մը որ կը ձգտի պետու – թեան կործանումին եւ Կիպրոսի բաժան – ման» : Մակարիոս Արք. կը պնդէ որ Տոքթ. Ֆիւշիւքի այս դիմումը սահման – ուած է քարոզչութեան նպատակներու քանի որ Թուրք համայնքին պարագլու – խը քանիցս յայտարարած է որ «Հանրա – պետութիւնը մեռած կը նկատէր եւ չէր վերադառնար դոյութիւն չունեցող կա – ռավարութեան մը մէջ :

Ֆիւշիւքի նամակը ցոյց կուտայ սա – կայն որ Թուրք պարագլուխները կը խոր – հին թէ Սահմանադրութիւնը որ վէթոյի իրաւունք կուտայ իրենց անբռնաբարելի է ինչպէս նաեւ այն դաշնագրերը որոնք կ'արդիլեն որեւէ բարեփոխում : Մակա – րիոս եւ Ցոյները որեւէ դնով չեն ուզեր վերադառնալ Ցիւրիխի եւ Լոնտոնի հա – մաձայնագրերու վարչակարգին :

Միւս կողմէ ՄԱԿի միջնորդը, Թուռ – միճա յայտարարած է թէ դիմած է ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար՝ Ու Թանի որ երկարաձգէ իր պաշտօնին ժամանակա – շրջանը՝ «ցորչափ Ցոյներն ու Թուրքե – րը իրենց դիրքերուն վրայ կը մնան » :

կառավարութիւնները միջոցներ տրամա – դրեն իրենց : Մենք այստեղ կը ներկայա – ցնենք բոլոր այն սերունդները, որոնք ա – նարդուած են եւ որոնց հանդէպ դաւա – ճանութիւն գործուած է ,— սկսեալ Պալ – ֆուրի յայտարարութենէն եւ բրիտանա – կան աշխարհակալութենէն, որոնք գոհ դարձած են սուտերու եւ հալածանքնե – րու եւ որոնք այսօր կ'ապրին թշուառու – թեան եւ յուսալքումի մէջ »:

Եզրակացութիւն : Արաբական միւս եր – կիրները յաջողեցան. ինչո՞ւ պիտի չյա – ջողին նաեւ Պաղեստինցիք, «ի՞նչ պիտի կորսնցնենք, կ'ըսէ Շուքէյրի : Ինչո՞ւ զաղթականը վրանի տակ անօթութենէ պիտի մեռնի փոխանակ մեռնելու ռազ – մաճակատին վրայ, զէն ի ձեռին » :

Ի՞նչպէս ազատագրել Պաղեստինը իս – րայէլի ուրացութենէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Անգարացի մէջ բացուած է ինչօնելի մահափորձին հեղինակին դատավարու – թիւնը : Առաջին նիստին ընթացքին, Սունա ամբաստանած է ոստիկանութիւնը որ դէչ վարուած է իրեն հետ, ձերբակա – լութենէն ետք եւ ետ առած է նախապէս ըրած յայտարարութիւնները :

Պիցրութէն հասած լուրերու համա – ձայն, Նախարարաց Խորհուրդը վեց ժամ նիստ ունեցած է Շեհապի նախագահու – թեան տակ քննելու համար այն բարեփո – խումը զոր խորդարանը ներկայացուցած է Թոյլ տալու համար Շեհապի վերընտ – րութիւնը : Ծանօթ է որ Զօր. Շեհապ մերժած էր երկրորդ չրջան մը, ինչ որ նախատեսուած էր : Կը մնայ դիտնալ թէ երեսփոխանները պիտի ուզեն երկարա – ձգել տագնապը ճնշում բանեցնելով նա – խագահին վրայ կամ, ինչպէս կը թելա – դրէ Պէյրութի Լը Սուարը իր խմբագրա – կանին մէջ — կը դրէ Փարիզի Մոնտը — «փնտռել նախագահ մը որ կարենայ պա – հել քաղաքացիական խաղաղութիւնը եւ ապագային միասնականութիւնը չարունա – կելով հանդերձ ընկերային այն քաղա – քականութիւնը որ ներկայ վարչակար – գին տուաւ իր յատուկ նկարագիրը » :

Դամասկոսի ձայնասփիւռը անմիջա – պէս հակադրած է նախագահ Ճոնսընի եւ Էշքոլի (Իսրայէլ) խօսակցութեանց , յայտարարելով՝ Իսրայէլ պիտի կործա – նի :

Ֆրանսա եւ Սպանիա անկրպետային համաձայնութիւն մը ստորագրած են : Ֆրանսական առաջին փորձերը նախա – տեսուած են 1965ի գարնան համար, Մեծ Քանառիի մէջ :

Ուիլսըն, Անգլիոյ աչխատաւորական կուսակցութեան պարագլուխը, Մոս – կուայէն վերադարձին, յայտարարեց թէ Ռուսերը լրջօրէն պատրաստ են նստիլ խօսելու : Համաձայնութեան կարելիու – թիւն մը կայ մանաւանդ ապահիւլեայ – ման մարդին մէջ :

Փրաւտա սկսած է կրկին յարձակիլ Չինացիներու անջատողական խաղերուն վրայ : « Դէպքերը մէջտեղն են որոնք կ'ապացուցանեն որ եթէ փեքինի դեկա – վարները կը չարունակեն ձեւի համար աչխարհակալներու դէմ, իրականին մէջ իրենց հարուածները ուղղուած են խա – կական լենինիթներու դէմ :

Պոլ, Միացեալ Նահանգներու Արտա – քին փոխ – նախարարը Փարիզ հասաւ Ուրբաթ առաւօտ եւ անմիջապէս տեսակ – ցեցաւ տը Կոլի հետ : Կ'ըսուի թէ իր նա – խարարին միջոցաւ, Ճոնսըն կ'ուզէ ապա – հովել տը Կոլի չէզոքութիւնը Հնդկաչինի հարցին մէջ, մինչեւ ամերիկեան ընտ – րութիւնները :

Նեհրու իր կտակին մէջ չեչտած է թէ անկեղծօրէն կը յայտարարէ որ կրօնա – կան արարողութիւններ չուզեր իր մահէն ետք : « Չեմ հաւատար այդ արարողու – թեանց եւ ատոնց ենթարկուիլ, նոյնիսկ ձեւի համար, կեղծաւորութիւն եւ սուտ մըն է ինքնիրեն եւ ուրիշներու հանդէպ :

Միացեալ Նահանգները եւ Իսրայէլ դործակցութեան յատակագիծ մը կազ – մեցին ծովի ջուրը աղահատելու համար : Այս առընչութեամբ , Ամերիկա ութ – սուն միլիոն տոլարի արժէքով հելլէական մեքենայ մը, որ տարին 35 միլիոն խո – րանարդ մեթրի քանակութեամբ ագա – հատում թոյլ պիտի տայ, կը նուիրէ Իս – րայէլի :

Քոսիւ տը Միւրվիլ յայտարարեց թէ Ֆրանսա միտք չունի եւ ատենլու Թու – նուզի վերաբերեալ տուած որոչումները : Հողերու «Թունուզացումը» չէ որ այնքան վրդովեցուցիչ է այլ՝ համաձայնութեան բռնաբարումը :

ԹՈՒՐՔԵՐԸ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ա.

ՄՄԲ.— Սարոյեանի գրական ճամ – բորդութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն ըս – տեղծած է Պոլսոյ Հայկ. եւ գրական շրջանակներու մէջ : Կ'արձանագրենք այն – պէս ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ մեր պաշ – տօնակիցները, ապագային վերապահե – լով մեր կարծիքը Սարոյեանի ըրած (կամ վերագրուած?) կարգ մը յայտարարու – թիւններուն մասին.—

Ֆիքրէթ Օթեամ, ձումհուրիյէթի թղ – թակիցը, որ էրզրումէն մինչեւ կապան – թէպ ընկերացաւ աչխարհահռչակ Ուիլ – լըմ Սարոյեանի, սկսած է իր տպաւորու – թիւնները ուղեւորական նօթերը հրատա – րակել «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ : Սորթեւ կուտանք այսօրուան նկարագրականին թարգմանութիւնը. (Մարմարա) :

×

— Ամէն առաւ, երբ պանդոկէն կ'ել – լէր, նախ երկնքին կը նայէր, յետոյ վը – րանոցին օճիքը վեր առնելով անգլերէն կ'ըսէր. Հիանալի՛, օրը չատ աղուոր բա – կըսաւ եւ այսպէս պիտի չարունակուի...

Այս խօսքերը կ'ըսէր Ուիլեըմ Սարոյ – եան, որ իր ամբողջ ուղեւորութեան ըն – թացքին, ոչ մէկ բանի «դէչ» ըսաւ : Ա. – նոր համար «ամէն բան գեղեցիկ է», քարի կտոր մը, խոտ մը, ծաղիկ մը, պատ մը, կոտրած կուժ մը, կով մը, ձիւնապատ լեռ մը, ծաղիկին վրայ թա – ռած միջատ մը, նոյնիսկ իրեն լեցուն բե – րանով քթիրող դինով մը, ամէն բան, ա – մէն բան աղուոր է իրեն համար :

Իսկ եթէ որեւէ տեղ չարիք մը, չոռի բան մը կայ, ատոր ըրդպատճառը մենք ենք, մարդիկն են : Բայց եւ այնպէս մար – դիկն ալ աղէկ են, աղուոր են, խաս են :

Տեսնել չգիտցող աչքերու համար, ար – հեստաւորի մը ցոյց տուած մուկի թա – կարդը պարզապէս «ոչինչ» բան մըն է, թելերով չինուած թակարդ մը պարզա – պէս : Իսկ Սարոյեանի համար, այդ թա – կարդը կատարեալ «արճան» մըն է, ար – դիական արճան մը, որ նիւթ պիտի կազ – մէ «մարդկայնապաչտ» պատմութեան մը :

Սարոյեան, երբ կ'իջնէր Անգարայի Աթփազարըէն եւ կը տեսնէր միջին – ա – րեւելեան դիւղացին իր զոյգերով եւ ա – ռարկաներով, տեսաւ նաեւ թելերով չինուած այդ մուկի թակարդը, եւ ման – կիկ մը դուուելու պէս սկսաւ չոյել զայն :

— Հիանալի արճան մըն է աս, ըսաւ, երկուքուկէս ոսկի վճարելով հատ մը դնեց եւ հարցուց .

— Ասիկա ո՞վ չինեց :

Թակարդը ծախող մարդը չափազանց ուրախացաւ որ «կեավուր» մը, եւ ան ալ մեզմէ չատ աւելի առատ պեխեր ունեցող «կեավուր» մը հաւնեցաւ իր ծախած թա – կարդին :

— Այստեղէն ծերունի մը չինեց պա – տասխանեց : Սարոյեան լաւ մը քննեց թակարդը եւ անդամ մըն ալ կրկնեց իր սիրական յանկերգը .— Հիանալի՛ ...

Զառիվերէն իջնանք, այս անդամ ամէն Ամերիկացիի պէս սրինդ մը դնեց, ուղեց նուագել, չկրցաւ : Գիւղացի մը եկաւ փչել սրինդը, երկար երկար եղանակ մը ծայր տուաւ, Սարոյեան սրտանց մտիկ ըրաւ եւ մարդուն կռնակը չոյելով, կրկ – նեց անդլերէնով .— Սթաճ էվելի՛, շատ աղուոր ...

Մեր գովի հայ ընկերները Թարգմանե – ցին գիւղացիին. Շատ աղուոր, հիանալի է, կ'ըսէ, ամեա՛ : Գիւղացին բաւականա – ցաւ ուսերը թօթուելով :

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՄԱՍԻՆ

—o—

1956ին, երբ կը ձեռնարկէի Շ. Գարահիսարի հերոսամարտը խորագրով հատորիս պատրաստութեան, կոչ ուղղեցի հանուր Հայութեան եւ մասնաւորա-բար բոլոր Շապին Գարահիսարցիներուն որ օժանդակեն ինծի, զրեն իրենց գիտցածը, եւ տրամադրեն իրենց ունեցած նկարները: Ուրախ եմ ըսելու որ կոչս անարձագանգ չմնաց ու հեռուէն ու մօտէն բազմաթիւ հայրենակիցներ ըրին իրենց կարելին: Բայց 1915 Յունիս 28ի գիշերը, կիւրը բերդէն դուրս մինչեւ մահ չարունակելու առաջադրութեամբ Թուրքին պաշարման չղթան փշրելով հեռացած տղաներու մասին ճեռք բերել փափաքած տեղեկութիւնները դժուարագիւտ չեղան: Ճարահատ բաւականացայ պարոններ Ա-նաճեանի եւ Գաղանճեանի տուած տեղեկութիւններով: Գիրքը հրատարակուեցաւ մօտ երկու տարի առքը Պուլկարիա հասնելէ ու հոն բնակող հայրենակիցնե-րու կողմէ կարդացուելէ առքն էր որ, Զօրավար Անդրանիկի տոհմէն, երախ-տագէտ դասընկեր Լեւոն Օզանեան ինծի դրկեց հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Ու հիմա խօսքը կուտամ Լեւոնին:

« Յունիս ամիսն էնք գարճեալ: Յու-նիս կ'երթան չատ հեռու: Վերապրող-ներ ու անցեալը յիշող քիչեր մնացինք... Փորձեցի, չատ տակնուվրայ չըլլալու համար, մոռացութեան տալ ... Բայց չյաջողեցայ ... ձեռք առի յուշատետրս ու թաղուեցայ մէջը: Դուն հոն չես թէ-եւ, բայց ահա զրոյցի կը նստիմ հետդ...

« 1915 Յունիս 3ին ինքնապաշտպանու-թեան առաջին դնդակը արձակուեցաւ, իսկ 29ին սեւ վարագոյրը իջաւ մեր սըր-բազան խնդիրներուն կերտած պատմու-թեան վրայ... Տասնեւութի գիշերը, յարձակողներու բազմութիւնը, մօտ 700 հոգի, խելօք աչակերտներու նման, չար-քի ենք մտած բերդի դրան առջեւ, սըր-տատրոփ ու տակնուվրայ հոն մնացողնե-րու արցունքներէն ու վշտէն ընկճուած.. Մեր չարքին գովէն կարգադրիչ մը ան-ցաւ ու տուաւ գիշերուայ անունը — Փարոլան՝ կծիկ: Կը կարծեմ թէ աւելի յարմար բառ չէին կրնար գտնել. չէ՞ որ կը փախչինք, կծիկիս կը դնչինք ...

« Լուսնի բարձրանալէն առաջ անցաւ առաջին խումբը: Մենք ալ չուտով հետե-ւեցանք անոր ու բոպէ մը եառքը արդէն բերդի դռնէն դուրսն էինք: Պատուիր-ուած էր որ լուռ ըլլանք ու աղմուկ չհա-նենք, բայց կարելի՞ էր... քալող հարիւ-բաւոր ոտքեր խճաքարերուն վրայ, խրճճ խրճճ – խրճճ ...

« Մատնուեցանք:

« Թուրքերը որ չատ մօտերը դիրքեր ունէին խրամներուն մէջ, համազարկի սկսան:

« Ամբողջ ճամբու երկայնքին մոմա-վառութիւն էր կարծես: Թշնամին պատ-քաշած էր Օզանեան Շաւարշենց տունին առջեւ, բերդի ճամբուն ամէնէն նեղ կէ-տին վրայ ու անոր եաին անցած անընդ-հատ կը կրակէր: Մեր վիրաւորներուն հաշիւը չկար ... Եկողները կը հաւաք-ուէին պատին եաեւ ու մեր թիւը երթա-լով, վերէն եկողներով կը չատնար ... Խճողում էր... Նորէն Ղուկասն էր որ դուռ միջոցը.

— Քանի մը ռումբ նետեցէք սա մարը կնիկը ... վրայ:

« Երկու ռումբ՝ ու պատին եաեւ լռու-թիւն տիրեց: Այն տեղն ոմանք պատին վրայէն ցատկելով, ոմանք ալ բերդի փե-չով դէպի Օյնախի ուղղութեամբ վազե-լով յառաջացան: Ճամբուն վրայ հատու-կոտոր, մանր մունր ընդդիմութիւններ դիւրութեամբ մաքրուեցան: Պէյլերեան-ներու պախչային առջեւ նորէն ընդդի-մութեան հանդիպեցանք բայց չուտով ա-նոնց հաշիւն ալ մաքրեցինք: Առաջին հանդիպած չունչերնիս Օխտը Թուխեան ա-րինք: Հոն սպասեցինք որ զանազան ճամ-բաներէ եկողներն ու ուշացողները դան միանան մեզի եւ հաւաքուինք: Մինչ այդ դռանք որ հարիւրէ աւելի մարդ է-ինք կորանցուցած: Բերդը ձգելէ հաղիւ մէկ ժամ անցած, մեր եօթնէն մէկը կոր-սուած էր ...

« Ճամբան չարունակելէ առաջ դար-ձանք բերդին կողմը ուր դեռ հատուկո-տոր հրացանաձգութիւն տեղի կ'ունե-նար: Սրտերնիս մղկըտաց: Առաւօտը ի՞նչ բերելու էր անոնց, հոն վերը, բեր-դին մէջ անտէր ու անտիրական մնացող-ներուն ... Իրենք փափաքած էին որ փո-քրը ուժ մը մնայ բերդին մէջ որ թշնա-մին դիւերանց չբարձրանայ բերդ. ու ա-մէն դիրքի վրայ անձնաղոհ մը մնացած էր ու իր ներկայութիւնը զգալի ընելու համար առենը անգամ մը կը կրակէր:

« Երբ ալ եկող դացող չկար, յառաջա-նանք թամզարայի ուղղութեամբ: Ճամ-բան չարդ ու փշուր ըրինք բոլոր հեռա-դրալարերը եւ չրպարտներու վրայով, առանց թամզարա մտնելու անցանք Ասչ Քար: Քարաժայռին վրայէն, անկասկած անցանք ու դիմեցինք յունական Աղպա-յիր գիւղի մօտերը: Լոյսը բացուեցաւ: Յոգնած ու անսուաղ էինք: Անմիջական վտանգի մէջ չըլլալու զգացումը ունէինք: Զինեալները լայն չրջանակի վրայ դիրք դրաւեցին ու գիւղ մարդ ղրկեցինք ուտե-լիք ճարելու համար: Աւելի լայն չրջա-նակի մը վրայ ալ դէտեր նչանակուեցան: Արեւը բաւական բարձրացեր էր երբ Ասչ Քարի ու Աւուտմուչի կողմի դէտերը լուր բերին թէ մեծ թուով զօրաբանակ մը կը յառաջանայ դէպի մեր դիրքերը: Ընդհանուր իրարանցումին մէջ գիւղէն բերուած ուտելիքը որոշ մասի մը կողմէ իւրացուեցաւ ու մեծամասնութիւնը մնաց անօթի... Ամիսէ մը ի վեր տիրող անձ-նուրաց ոգիին առջին ու ամօթալի խախտումն էր այս բանը: Երբ ընդհ. բանակատեղիին մէջ այս բանները տեղի կ'ունենային, ես, քանի մը հասակակիցնե-րու հետ ղրկուած էի Ծակ Քարի կողմը Կիրատոնի ճամբան լրտեսելու: Ձեմ գի-տեր որքան ժամանակ անցեր էր ու ... քունս տարեր... Երբ արթնցայ, դիմացս ուժգին հրացանաձգութեան ձայն կուգար ու ընկերներս չկային. միս մինակ էի: Մորհելով որ մերիններուն դիրքերուն կը հասնիմ, քալեցի դէպի դէնքերու ձայները եւ հանդիպեցայ մեր վերջապահներուն եւ Թեւեքչեան Երեմիային: (Գէորը որ մոր-թի արտածմամբ կը զբաղէր, կը յիշե՞ս) դաւադանի մը վրայ հակած, հազիւ կըր-նար շարժիլ: Չհասկցայ թէ բերդէն մին-չեւ հոդ ի՞նչպէս եկած էր: Լիճէսէի ան-տառին մուտքին առջեւ հասայ մեր խում-բին: Հոդ իմացայ թէ Աղպայիր գիւղին մօտ զօրքերը առաջնորդող հրամանա-տարը ձիէն վար առնուած է մեր զնդակ-ներով: Մեզ հետապնդող կանոնաւոր զինուորներու թիւը չորս հազար կ'են-թադրուէր: Երկու հատ ալ լեռնային թնդանօթ:

« Առանց գիտնալու թէ ուր կ'երթանք, ծառերուն եւ թուփերուն մէջէն կը վա-զէինք անընդհատ: Հոդ էր որ եղբօրմէս բաժնուեցայ ու ալ բնաւ չտեսայ զինքը: Անտառէն դուրս բացատ մը հասանք: Ի-նանք առատ ջուրով ձոր մը: Այդտեղ ձեռքս հրացան մը տուին առանց փամ-փուշտի որ կրեմ: Ես ոտքի վրայ կենա-լու, ինքզինքս կրելու ուժ չունէի: Ձար-կի քարին, կոտրտեցի հրացանը ու նե-տեցի ջուրը. առանց փամփուշտի հրացա-նը ի՞նչ բանի կը ծառայէ ... Մթնել սկսած էր: Կրնկակոխ հետեւելով Ղու-կաս Աղբարին ու զինքը չրջապատող խումբին նորէն մտանք անտառ մը ու կէօրէդի եւ կէլճէխ յոյն գիւղերուն մօտ էր:

« Մէկ չաթաթ թափառելէ եաք նո-հինդ հոգիով ու խումբէն զատուած կը-ճէկի կողմերն անցանք, հոն իմացանք որ զինուորներն ու թնդանօթները, գիշեր օր ու գիշեր տեւող ճակատամարտ մը եաքը, լրացուցած իրենց բնականին զօրքը, քաշուած հեռացած են ...

« Բանակը, քաշուելէ առաջ, պարե-զրեր էր յոյն գիւղացիները որ երթան թաղէն մեռած Հայերը: Անոնք ճանչ-էին Գարահիսարի անմման վաճառա-սիսեան մեռած զինուորներով եւ բազ-հարուածի պարապ փամփուշտներով լե-ցապատուած:

« Այդ կռիւներէն ազատած քանի մը հոգի, ամիսներ եաքը, հաւաքուեցանք Թուրք կառավարութեան ընդհանուր ի-րամի յայտարարութիւններուն, զոր յանձնուեցան ու երբ կառավարութիւ-տեսաւ որ ալ եկող գացող չկայ, օր մը տարաւ ու զանոնք ալ զնդակահարեց.

« Դուն օր մը զրած էիր թէ «Ատա-մեծագոյն սխալը Թուրքը սուեղծեց ի-զաւ», որքա՜ն ճիշդ ես, Արամ ջան, որ-քա՜ն ճիշդ ...

Սիրով՝ Լեւոն

Լաւ կ'ըլլայ որ, Հերոսամարտի պա-մութիւնը ունեցողները եւ Աղգ. Գրա-նոցներու հսկիչները զայն կարելով հատորի կողքին մէջ իրենց յաւելում-

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿ

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Յոյները կը պահանջէին, որ կրօնական առանձնաչնորհները պահուին, ծերակու-տականներու եւ երեսփոխաններու թիւը համեմատական ըլլայ ցեղային պայման-ներուն, յունարէնը պաշտօնական լեզու ըլլայ Թուրքերէնի հետ:

Յոյներու պահանջներուն պատասխա-նելով Աթինքի Թուրք դեսպանը կը յայ-տարարէր. «Երիտասարդ Թուրքիա կ'ու-զէ որ Հելլէնները ըմբռնեն, թէ Թուրքիոյ Յոյները օթոմաններ են եւ ոչ թէ Հել-լէնները: Տիեզերական պատրիարքութիւ-նը դադրելու է հելլէնականութեան օճա-խը ըլլալէ: Օսմանցիները իրենց տանը տէրն են, իրենց կամքը պիտի պարտա-դրեն ամէնուն, բարեացակամօրէն նախ, յետոյ խստօրէն: Թուրքիա պատասխա-նատու պիտի չըռնէ ընդդիմադիր տար-րին պետը, կամ կոմիտէ մը, այլ յոյն կառավարութիւնը, իր արտաքին նախա-րարը»:

Աբդէն Սելանիկի «Իթթիհատ վէ Թե-րաղը» կը պահանջէր խիստ հսկողու-թիւն հաստատել յոյն գպրոցներու վրայ, կ'ունենային, ես, քանի մը հասակակիցնե-րու հետ ղրկուած էի Ծակ Քարի կողմը Կիրատոնի ճամբան լրտեսելու: Ձեմ գի-տեր որքան ժամանակ անցեր էր ու ... քունս տարեր... Երբ արթնցայ, դիմացս ուժգին հրացանաձգութեան ձայն կուգար ու ընկերներս չկային. միս մինակ էի: Մորհելով որ մերիններուն դիրքերուն կը հասնիմ, քալեցի դէպի դէնքերու ձայները եւ հանդիպեցայ մեր վերջապահներուն եւ Թեւեքչեան Երեմիային: (Գէորը որ մոր-թի արտածմամբ կը զբաղէր, կը յիշե՞ս) դաւադանի մը վրայ հակած, հազիւ կըր-նար շարժիլ: Չհասկցայ թէ բերդէն մին-չեւ հոդ ի՞նչպէս եկած էր: Լիճէսէի ան-տառին մուտքին առջեւ հասայ մեր խում-բին: Հոդ իմացայ թէ Աղպայիր գիւղին մօտ զօրքերը առաջնորդող հրամանա-տարը ձիէն վար առնուած է մեր զնդակ-ներով: Մեզ հետապնդող կանոնաւոր զինուորներու թիւը չորս հազար կ'են-թադրուէր: Երկու հատ ալ լեռնային թնդանօթ:

« Առանց գիտնալու թէ ուր կ'երթանք, ծառերուն եւ թուփերուն մէջէն կը վա-զէինք անընդհատ: Հոդ էր որ եղբօրմէս բաժնուեցայ ու ալ բնաւ չտեսայ զինքը: Անտառէն դուրս բացատ մը հասանք: Ի-նանք առատ ջուրով ձոր մը: Այդտեղ ձեռքս հրացան մը տուին առանց փամ-փուշտի որ կրեմ: Ես ոտքի վրայ կենա-լու, ինքզինքս կրելու ուժ չունէի: Ձար-կի քարին, կոտրտեցի հրացանը ու նե-տեցի ջուրը. առանց փամփուշտի հրացա-նը ի՞նչ բանի կը ծառայէ ... Մթնել սկսած էր: Կրնկակոխ հետեւելով Ղու-կաս Աղբարին ու զինքը չրջապատող խումբին նորէն մտանք անտառ մը ու կէօրէդի եւ կէլճէխ յոյն գիւղերուն մօտ էր:

« Մէկ չաթաթ թափառելէ եաք նո-հինդ հոգիով ու խումբէն զատուած կը-ճէկի կողմերն անցանք, հոն իմացանք որ զինուորներն ու թնդանօթները, գիշեր օր ու գիշեր տեւող ճակատամարտ մը եաքը, լրացուցած իրենց բնականին զօրքը, քաշուած հեռացած են ...

« Բանակը, քաշուելէ առաջ, պարե-զրեր էր յոյն գիւղացիները որ երթան թաղէն մեռած Հայերը: Անոնք ճանչ-էին Գարահիսարի անմման վաճառա-սիսեան մեռած զինուորներով եւ բազ-հարուածի պարապ փամփուշտներով լե-ցապատուած:

« Այդ կռիւներէն ազատած քանի մը հոգի, ամիսներ եաքը, հաւաքուեցանք Թուրք կառավարութեան ընդհանուր ի-րամի յայտարարութիւններուն, զոր յանձնուեցան ու երբ կառավարութիւ-տեսաւ որ ալ եկող գացող չկայ, օր մը տարաւ ու զանոնք ալ զնդակահարեց.

« Դուն օր մը զրած էիր թէ «Ատա-մեծագոյն սխալը Թուրքը սուեղծեց ի-զաւ», որքա՜ն ճիշդ ես, Արամ ջան, որ-քա՜ն ճիշդ ...

Սիրով՝ Լեւոն

Լաւ կ'ըլլայ որ, Հերոսամարտի պա-մութիւնը ունեցողները եւ Աղգ. Գրա-նոցներու հսկիչները զայն կարելով հատորի կողքին մէջ իրենց յաւելում-

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿ

ՀԱՐՍԻԿԸ

—o—

Մէկ կողմն ալ խորան – աղբիւրին պէս աղբիւր մը, ջուրը չառ-չառ կը վազէ դուրը: Ուխտէն չատ վար, դէմը, Արփիկ դիտէր որ գետ մը կար, մէկ մըն էր որ երկու հատ կ'ըլլար, մէջտեղը նեղ աւա-զուտ ծառեր կային. Արփիկին անոնք մարդ կ'երեւային, իրաւունէ երկու մարդ, որոնք կեցեր հոդ ջուրերուն վազքին կը նայէին, բնաւ չէին չարժեր: Աւելի ան-դին ալ լեռ մը կար, որ իրենց պէտիկ ե-դին չէր կարմիր եղին պէս կարմիր հող մը ունէր: Լեռը այնպէս բարձր ելեր էր որ Արփիկ կը վախնար չատ նայելու ա-նոր: Դեւեր, սատանաներ, չնոտներ կային կարծես զազաթի ծառերուն ու քարերուն մէջ. տեսեր էին տղաքը: Տեղ մըն ալ հայելի մը կար, այնպէս լոյսեր կ'արձակէր:

×

Բայց հիմա քանի օրէ ի վեր ամէնքը տխուր էին, իր հարսիկին հետ խռով է-ին, եւ ուխտ երթալու վրայ ալ չէին խո-սեր:

Առաւ մըն ալ Արփիկ արթնցաւ որ լուսցեր էր, անկողնին մէջ մինակ էր, հարսիկը չկար քովը: Ձէր կրնար որոշել թէ հարսիկը հեռը պահկ՞ր էր թէ չէ այդ գիշերը: Աչքերը բաց՝ ականջ ը-ւաւ որ դուրսի տունէն չատ ձայներ կու-գային: Մամն էր, պապը, հօրեղբայրնե-րը, յետոյ պապուն քոյրը՝ մեծ հօրքուր մամը, քովի Սերոյին մայրը, Ակոյին մայրը, նէնէները: Զարմացաւ որ խոտ քաղել չէին գացեր անոնք այդ օրը, ու իրենց տունն էին եկեր: Ի՞նչ կար արդ-եօք: Բոլորն ալ բարձր ձայնով կը խո-սէին: Սողիկ մամը կուլար ու կ'ըսէր.

— Իրիկուընէ դնաց ... Ալ պիտի չդայ: Դչխուին տունը պիտի մնայ, հոնկէ պի-տի առնեն ու տանին:

Ու նորէն կը հեկեկար:

— Թող կորսուի երթայ, դժոխքը տես-նեմ, անոր երեսը չտեսնեմ, կը պոռար պապը: Ու կը հայհոյէր.

— Կնիկ մարդ, լալով լալով աչքերդ սեւ ջո՞ւր պիտի իջեցնես, ցաւի տէ՞ր մըն ալ պիտի ըլլաս: Ան որ խօսք տուեր է ու կ'երթայ, դոռո՞վ պիտի պահես: Մենք մեր լացը օրին լացինք, երկու տա-րի առաջ լացինք: Էրիկ կ'ուզէ, ի՞նչ պի-տի ըսես ..., կը նեղանար մեծ հօրքուր մամը:

— Անթառանը համոզեց, կ'ըսէր Ակո-յին մայրը:

— Ով կը համոզէ, թող համոզէ, կը պոռար Մկրչ հօրեղբայրը, ճչչննէմին տակը թող երթայ, լուսհոգի աղբօրս եր-կու զաւակները մենք կրնանք մեծցնել հարկաւ:

Մամը կը չարունակէր ողբալ ու եղա-նակել.

— Կենա՛ արեւդ առիր, զացիր ու պառ-կեցար հողին ներքեւը: Վեր ելիր ու տես ... էլին աղջիկը, չհօլին աղջիկը են-տո՞ր տղաքդ ձգեց, ելաւ ու դնաց:

Արփիկ չէր հասկնար թէ մամը որո՞ւ վրայ կ'ըսէր ու կուլար, թէ ո՞վ էր զացողը որ ալ պիտի չդար:

Պզտիկ հարսիկը ներս մտաւ յանկարծ, անկողնին մօտեցաւ, ու տեսնելով որ արթուն է:

— Արթնցե՞ր ես, Արփիկ, ըսաւ, աչ-քիս լուսը, քոլա ըլլամ քեզի: Ալ չես պառկիր նը՝ ելիր որ հաց տամ, ուտես: Պէկօն, Ազան, անոնք ա ելեր են, Գո-դորն ալ ելաւ, հայտէ դուն ալ ելիր:

Պզտիկ հարսիկը հադուեցուց Արփիկը: Տարաւ ու ջուր լեցուց ձեռքերուն, Ար-փիկ զարկաւ երեսներուն ու լուացուե-ցաւ: Դուրսի տունը նստեր էին պառաւ-ները: Անոնք փայփայեցին, համբուրե-ցին զինքը, ու Արփիկ ամչնալէն վար նա-յեցաւ:

Եփած կաթ զրին տղոցը առաջքը, թէ-եւ առանց չաքարի, մէջն ալ հաց բրդե-ցին: Բոլոր տղաքը, Արփիկն ալ միասին, ծունկի նստեցան զետինի փռոցին բոլոր-միքը, կերան, կշտացան: Ցետոյ հաց ու ընկոյզ զրին կապոցի մը մէջ, կապոցը պզկոյին չալակը կապեցին: Արփիկ բոլոր տղոցն ալ տրեխներ հագցուց պատուիրեցին որ ցերեկին տուն չդան մինչեւ իրիկուն երթան ու խաղան:

Տղաքը բլուրներուն կողմը գացին, խաղցան մինչեւ կոչնակը պարկին յոդնած տուն դարձան:

Արփիկ կարծեց թէ իր հարսիկը պա-ղար ամէն օրուան պէս, բայց ան չէր Սեղան դրին, ընթրեցին, նորէն չհա-Գոզորը պառկեցուցին, տղաքն ալ ո-ցին, պառկեցան, ու Արփիկ տրամա-Ու երբ պզտիկ հարսիկը հանուեցաւ քը, ու ըսաւ թէ իր անկողինը հետ պիտի պառկէր, փղցուց լացը: իր հարսիկը կ'ուզէր, միայն ան չին հետ չէր պառկեր: Մամը, պա-հօրքուրը չանացին հանդարտեց-նել թէ իր հարսիկը հեռու տեղ կը ցեր, այդ գիշերը պիտի չդար: Ան մոդուեցաւ, ու լացաւ, լացաւ: Ան տեն քունը տարաւ, ու պառկեցաւ հարսիկին թեւերուն մէջ:

Ցաջորդ գիշերը նորէն իր հա-կաւ հեռու տեղէն:

Յ. Մ

(2 Շար.)

—o—

վերջ տալ մահաւոր իրաւասութիւններ – րու, որովհետեւ սահմանադրութիւնը հաւասարութիւն կուտայ բոլոր Օսման – ցիներուն եւ չէր կրնար թոյլատրել որ համայնքներ առանձնաշնորհներ ունենան, « պետութեան մէջ պետութիւններ »կազ – մուին :

Յոյն եւ թուրք լարուածութիւնը կը չափազանցեն Սելանիկի եւ Իզմիրի Հրեա – նները՝ Յոյներու ձեռքերէն կը խլեն ա – նոնք՝ Յոյներու եւ արհեստ : Սելանիկի կոմի – տէտուր եւ արհեստ : Սելանիկի կոմի – տէն կը հրաւանդէ պոյքոթի ենթարկել Յունաստանի առեւտրական նաւերը, յոյն ապրանքները :

Գերմանիոյ Վիլհելմ կայսրը Քորֆու կուգայ 1909 Ապրիլին : Աթէնքի խորհրդա – րանին նախագահը կը ղրկէ բարեպա – տական հեռագիր մը. «Վեհափառ, հել – լական խորհրդարանի անունով պատիւ ունիմ ձերդ արքայական եւ կայսերական Վեհափառութեան ոտքերուն առջեւ դնել, նեղու, պետ՝ մեծ եւ փառաշուք ազգի մը, որ բարձր կը բռնէ քաղաքակրթութեան դրօշը եւ համբաւի մականը , հելլէն ազ – գի խոր յարգանքը » : Նախագահը կը տարաբդ՝ «Ձերդ Վեհափառութեան ա – տարաբդ՝ «Ձերդ Վեհափառութեան ա – ռաքինարհ ծառան» : Հելլէնները հել – լական ութեան թշնամի կ'ընդունէին սը – տանութիւնը եւ պերմանականու – թեան պատպանութիւնը կը յուսային : Յունաստանի Գէորգ թագաւորը Փրանսա – կի դեսպանին կ'ըսէր . «Հելլէնականու – թեան ամարկու թշնամին սլաւականու – թիւն է» : Աթէնք կը վախնար միանգա – մայն որ Անգլիա կը գրաւէ Կրէտէն դի – մադրելու համար պերմանականութեան դէմ, ինչպէս որ իւրացուցած էր Կիպ – րոսը՝ դիմադրաւելու համար սլաւական վտանգին :

Յունաստանի թագաւորը վտանգ մը չի տեսներ պերմանականութենէն, բայց ո՛չ Գերլին, ո՛չ Փեթերսպուրկ, եւ չատ ա – ւելի Գալես պիտի ընդունէին Բիւզանդա – կան կայսրութեան վերականգնումը :

Հելլենականութիւնը իւրաքանչիւր յոյ – նի, իրարու յաջորդող վարիչներու ի – սկան էր, որ փոխանցուած էր անցնող դարերէն : Յրուած եկեղեցական կղզինե – րուն մէջ, եկեղեցական ուխերուն, յոյն գա – րերը, միշտ կը դիտէին Աթէնքի , որ փառքն էր ցեղին, Թանկագին ժառան – գութիւն մը : Արքեպեզատոսի ամէնէն փոքրիկ կղզիին մէջ կը հաստատուէր յու – նական միութիւնը, պաշտպանողական եւ յարձակողական դինակցութիւն մը, որ կը փորձէր առաջին անգամ միացնելու Կիպ – րոսը, սակայն կը ձախողէր : Մեծ գա – փաբը կը մնար, թէեւ գաղութները կը ազատուէին , գաւակարգերը կը փոխ – ուէին , իւրաքանչիւր անկումի կը յա – ջորդէր վերելք մը : Պարտուած Հոմէն , որ գաւոխարակէին տէրողները, ամբո – ղին կը հաստատուէին Բիւզանդական կայսրութեան մէջ եւ իրենց լեզուն կը պարագրէին պետութեան : Մի հրդաւ ժամանակ յոյն գա – դութներուն մէկ օրուան մէջ ութսուն հազար Իտալացիներ կոտորել տալով : Բազմածին իտալացին հաւանաբար դրա – կը Միջերկրականի արեւելեան ափերը եւ արեւմտեան կայսրութիւնը Բիւզան – դիոն փոխադրուելով՝ զօրավիգ պիտի կանգնէր արեւմտեան գաղութներուն , ո – րոնց լեզուն պիտի մնար ժողովրդական , երբ արդէն պաշտօնական էր :

Մեծն Յունաստան ձուլուեցաւ Հռոմա – կեցիներու մէջ, Փոկէական գաղութը գաղիական եւ լատինական դարձաւ, Ա – րեւելքի մէջ դիմադրեցին Ելլադայի բե – կորները, արհամարհեցին դարերու աւեր – ները, նուաճեցան օսմանեան տէրպե – տութեան տակ, հաւատարիմ մնացին Ա – թէնքի եւ վերջապէս վերականգնել սկը – սան : Երբեմն անճիտաւմ, երբեմն ա – ճում եւ բազմացում եւ հինէն ի վեր գաղթականութիւն ամենուրեք : Հին ըն – կերութիւնը հիմնուած էր գերութեան վրայ : Գերին տակուն աշխատանքի ժարժ էր, հսկողութեան պէտք ունէր, համա – ճարակներու զոհն էր, թիւերնին կը նը – ւազեցնէր : Երաժշտութիւն եւ պարբե – րական սովեր, յաճախակի պատերազմ – ներ կը տկարացնէին երկրին տնտեսու – թիւնը : Հողատէրերը կը ստիպուէին ծախել դերիները կամ սովամահ թողուլ, կը փճանար մարդկային գրամագլուխը : Հողն ալ կ'աղքատանար , որովհետեւ պարարտացնելու միջոցներ չունէր հողա – տէրը : Ատկէ առաջ կուգար փոքր հո – զատիրութեան քայքայումը , մեծ հողա – տիրութեան կազմութիւնը, բազմաթիւ քաղաքացիներ կը ստիպուէին գաղթելու եգէականի ափերը եւ նոյնիսկ հեռաւոր վայրեր , առկէ տիասփորայի կազմու – թիւնը :

Հեռու հայրենի աշխարհէն, Յոյնը միշտ մօտ կը զգար մայր հայրենիքին : Աշխահագրական բաժանումը , օտար իշ – խանութեանց ենթարկուած ըլլալը չէն կրնար տկարացնել աւանդութեամբ , գա – ւանանքով, լեզուով հայրենիքին միանա – լու ձգտումը : Հայրենիքն ալ կը դուրգու – բար գաղութներուն վրայ : Գաղթական յա – րի ամէն տառապանք կը բաժնուէր Յու – նաստանի բնակիչներէն, որոնց ուրախու – թեան ամէն ճիղ կ'արձագանդէը գաղութ – ներու մէջ : Հոգեկան այս ամուր կապով կը պահուէր հելլենականութիւնը, կը պահուէին եւ կ'ամէին գաղութները : Շիլլերի քերթուածը իւրաքանչիւր դա – գութի երգն էր. «Պինդ ամրացուր ազ – գութեան կապը, սրտով միացիր քու սուրը, Թանկագին հայրենիքի հետ, Հոն հաստատուած են քու գօրութեանդ պինդ արմատները, անկէ հեռու, օտար աշխար – հի մէջ, մինակ կը մնաս եւ անօդնական նման թոյլ եղէգին, որ կը կոտրի ամէն փոթորիկէ » :

Կրետացին Վենիզելոս Յանաց իրակա – նացնել միկալի էլլասը, եգէականը դար – ձընել յունական լիճ մը, բայց իր դէմ դաւ թրքութիւնը, օժանդակուած սլաւ – եւ այլ հելլենականութեան հակառակորդ – ներէն : Յոյնը չյուսահատեցաւ , չմա – րեցաւ խոչալը, կը չարունակուի պայ – քարը : Սերունդէ սերունդ կը փոխան – ցուի անմար՝ Պերիկլէսէն եւ Իղոկրատէն վառուած հելլենականութեան ջահը :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

Ինչպէս կարելի է ծախել դրոշմաթուղ – թերու հաւաքածոյ մը : Եթէ ծախողը հա – ւաքածոն կազմողն է՝ չատ դիւրաւ կա – րելի է համաձայնիլ խղճամիտ վաճառա – կանի մը հետ, քանի որ երկուքն ալ տեղ – եակ են օրուան դիներուն : Իսկ եթէ ծա – խողը ժառանգորդ մըն է՝ այն ատեն հարցը կը փոխուի, մանաւանդ երբ հա – ւաքածոն կազմողը հաւանական արժէք մը չէ նշանակած : Ընդհանրապէս դրոշմա – թուղթէն չհասկցող մը կամ անոյշ դնով մը կը ծախէ եւ կամ քառապատիկը աւե – լի կը պահանջէ , առաջինը ամէն դնով դրամի վերածել կ'ուզէ , երկրորդը լսած է թէ այդ փոքրիկ թղթիկներէն չատերը մեծ արժէքներ կ'ունենան, հոգ չէ թէ այդ հազուագիւտ դրոշմներուն տեղերը բաց մնացած կը յօրանջէին հաւաքածոյին մէջ : Ուրեմն ծախողը պէտք է զգուշանար մը առնէ բարեկամ դրոշմասէրի մը միջո – ցաւ եւ կամ պէտք է դիմէ վաճառականի մը, եթէ հաւաքածոն կ'արժէ դնահատել՝ դնողը պայման կը դնէ որ՝ եթէ դնահա – տած դինովս ինծի ծախէք, լաւ, հակա – ռակ պարագային հինգ հարիւր պէտք է վճարէք դնահատածիս արժէքէն :

×

Տիկին մէ պէտք չէ արդելք ըլլայ իր ամուսինին, երբ անիկա կը փափաքի ար – ժէքաւոր դրոշմներու հաւաքածոյ մը ու – նենալ : Քանի մը տասնեակ տարիներ ա – ռաջ, հաշուակալ պաշտօնեայ մը հաւա – քածոյ մը կ'ուղէ կազմել, իր ամսականէն համեստ դումարներ կը տրամադրէ նո – րութիւններ դնելու համար : Տիկինը դոհ է իր ամուսնոյն այս անվնաս հաճոյքէն , փոխանակ սրճարանները երթալու եւ ա – ւելորդ ծախքեր ընելու դրոշմի կը ծախ – սէ կ'ըսէր : Քանի մը տարիներ վերջ մեր դրոշմասէրը չի դոհանար պարզ նորու – թիւններով, ճշմարիտ դրոշմասէրի մը որդը խորապէս թափանցած էր իր մէջ : Կը սկսի դնել արժէքաւոր եւ հազուա – դիւտ դրոշմներ, Տիկինը կը դժգոհի , ի՞նչ կ'ըսէ, կը դնես դրոշմներ, որոնց դիները լաւ կարուած վերարկուի մը կամ դլխարկի մը դիները կը դլեն կ'անցնին : Ամուսինը ընտանեկան վէճերու տեղի չը – տալու համար ակամայ կը խարէ իր կի – նը, հարիւր ֆրանքի դնած դրոշմին տա – կը յիսուն ֆրանք կը դրէ եւ այսպէս չա – րունակարար : Կ'անցնին տարիներ , ա – մուսինը ինքնաչարժի արկածի մը զոհ կ'երթայ : Օր մըն ալ Տիկինը կը վճռէ ծախել ամուսնոյն կազմած հաւաքածոն , կը դումարէ դրոշմներուն տակ դրուած դումարները 120.հազար ֆրանք : Առա – ջին հանդիպած դրոշմավաճառի մը խա – նութը կը մտնէ, վաճառականը թեթեւ մը կը թղթատէ հաւաքածոյին էջերը, ճարպուտ որս մը ինկաւ ձեռքս, կը մտա – ծէ եւ ժպիտով մը ի՞նչ դին կը պահան – ջէք, Տիկին, այս անկատար հաւաքածո – յին : Կ'ուզեմ դնել վերարկու մը որուն դինը 125էն 150 հազար արժէ : Քիչ մը չատ կը դանեմ ձեր պահանջածը , բայց պիտի չկամ կատարել ձեր փափաքը : Աւելորդ է ըսել թէ այդ հաւաքածոն կ'արժէր առնուազն 500 հազար ֆրանք եւ աւելի :

ՀՐ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

×

Յ. Գ.— Յունիս 5էն 21 մեծ ցուցա – հանդէս մը տեղի կ'ունենայ,
Grand Palais des Champs-Elysées
« Exposition Philatec »
(type spatial)
Արժէքը 1 ֆր. մուտքի դինն ալ վրան բարդուած ըլլալով՝ 4 ֆրանք :
Յունիս 5էն սկսեալ կարելի է նոյն պէ – տով դնել որեւէ նամակատուն :

VIENT DE PARAITRE

DAVID DE SASSOUN
Epopée en vers,
Collection Caucase (Unesco).

Traduit de l'arménien avec une introduction et des notes de Frédéric Feydit, professeur à l'Ecole Nationale des Langues Orientales Vivantes. Préface de Joseph Orbéli de l'Académie des Sciences de l'Union des Républiques Socialistes Soviétiques. (Ed. Galimard, Paris 1964).

ԿԱՐԾԻ ԳԻՏՆԱԼ

ԽԱՉԲԱՌԸ

Առաջին խաչբառը կազմած է Վիքթոր Օրվիլ անունով հարաւային Աֆրիկեցի մը, բանտի խուցին մէջ, քանի երորդ դա – րու սկիզբները : Բանտարկուած էր երեք տարուան համար, ինքնաչարժի արկածի մը հետեւանքով : Ձանձրոյթէն նեղուե – լով, դուարճութեան ձեւեր փնտռեց , թուղթի վրայ քառակուսիներ դծելով : Գծածները ղրկեց թերթի մը հասցէին , որ «Այոտեղ , այնտեղ քառակուսիներուն մէջ» խաղը դետեղելով ունեցաւ մեծ յա – ջողութիւն : Երբ Օրվիլ բանտէն ազատ – ուեցաւ, երկրին ամէնէն մեծ դրամա – տան մէջ իր անունին ունէր հսկայ դու – մար մը :

ԽԱՉԲԱՌՈՒ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Ա. Ա.— Ձեր խաչբառը ուղարկուած է ուշ, ուստի չկրցանք զայն տպել Ապրիլ 15ի թիւին մէջ : Ուղարկեցէք ուրիշ մը :

Ա.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Յովհաննէս Ճէլալեան (Քաչան) կը նուիրէ յիսուն ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օղափ. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Խորոլ Պասմաճեանի (Ամերիկա) մահուան առթիւ:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ օրուան գեղար – ուեստական ցերեկոյթին առթիւ Օղափ. կայանին կը նուիրեն.— Պ. Ե. Հիւսիս – եան 200 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Խ. Տամլամեան, Պ. Վահան Ճէվահիր – ճեան եւ Ֆրէնկեան հաստատութիւն 100–ական ֆրանք, Տիկին Մ. Տապաղեան, Տիկին Ս. Տօնապետեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Աւետիս, Պ. Մ. Էգնաեան, Պ. Ժ. Մուրատեան, Պ. Տէր Գէորգեան, Պ. Է. Պետրոսեան, Պ. Պէկլարեան յիսուա – կան: Պ. Յ. Պօղոսեան, Պ. Պայրամեան եւ Պ. Ա. Գանճեան երեսունական, Պ. Պ. Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Տապաղ – եան, Պ. Լ. Պարկիրճեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Իսկէնտէր, Տէր եւ Տիկին Տէր – Յովհաննէսեան, Պ. Լ. Թահթաճեան եւ Տիկ. Օ. Պատէեան քսանական, Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տոքթ. Եուսուֆեան, Պ. Հարենց, Տոքթ. Ա. Քիթապճեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Պօտոսեան, Պ. Մուշմուլեան, Պ. Ա. Տօնէլեան, Պ. Պարտիզպանեան տասնա – կան ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբ. Խորէն Թաչճեանի մահուան առ – թիւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ.— Յովհաննէս Գէորգեան քսան ֆր., Աւետիս Զպլաքեան, Թորոս Սէֆիլեան, Թովմաս Մարկոսեան եւ Յակոբ Այնա – ճեան տասնական, Մասիս Զիչէքեան 5: Թաղիս եկեղեցիին: Թովմաս Մարկոս – եան տասը եւ Յովհ. Յովհաննէսեան հինգ ֆրանք Թաղիս դպրոցին եւ տասը ֆրանք Թաղիս աղքատներուն: Յովհ. Գէորգեան տասը ֆր. Կապոյտ Խաչին:

Թաղականութիւնս խորին ցաւակցու – թիւններ կը յայտնէ ննջեցեալ պարագա – ներուն եւ շնորհակալութիւններ նուիրա – տուներուն:

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը շրջապտոյտ մը կը կազմակերպէ Կիրակի, Յունիս 21ին դէպի Հավր: Տեսարժան վայրերու շարքին մէջ նկատի առնուած է Թանքառվիլի կամուրջը: Հավր քաղաքէն զատ ապահովուած է Ցլանտըր չքեղ նաւի այցը: Օթոքառնե – րը կը մեկնին առտուան ժամը 6·30ին Մեթրօ Պանեէօի առջեւէն եւ կը կենան Փարիզ «Սառահ Պեռնար» Թատրոնի առ – ջեւ ժամը 7ին: Ճամբորդական ծախքերու մասնակցութեան գինն է (նաւին այցե – լումով միասին) անձ գլուխ 20 Ֆր.:

Արձանագրութիւնները սկսած են եւ կ՚աւարտին Յունիս 14ին:

Արձանագրուելու համար կարելի է դի – մել Օր. Իրիս Պասմաճեանին, 95, Ավը – նիւ Առիսթիտ Պրիան (Պանեէօ) կամ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Շաբաթ եւ Երկուշաբթի կէսօրէ ետք:

Այս Շաբաթ՝ 30 Մայիս, ժամը 15էն ետք գրասենեակ պիտի գտնուի մասնա – ճիւղի ներկայացուցիչը հետքարքրուող – ներուն աւելի լայն տեղեկութիւններ տա – լու համար:

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը հրապարա – կային դասախօսութիւն մը կազմակեր – պած է այս Հինգշաբթի (Յունիս 11) ժա – մը 21ին, Հայկական Տան մէջ, 32 Րիւ տէ Թրէվիզ, Փարիզ (9):

Կը դասախօսէ Բժ. Ռ. ՏԷՐ–ԴԱՒԹԵԱՆ Նիւթ.—

Primo - Infection Tuberculeuse
Prévention par le vaccin B. C. G.

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէն, մասնակցութեամբ տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մայիս 28ը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին «Խրիմ – եան դպրոց»ին մէջ:

Ընկերահամակրական խնջոյքով մը ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Կը նախագահէ՝ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
ԿԸ խօսի՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս – նակցին Նոր Սերնդականները երգով, պարով եւ արտասանութիւններով:

Առատ կերուխում, ճաշագին 10 Ֆր.:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սե – րունդի եւ Կ. Խաչին:

Շաբաթ, 13 Յունիս երեկոյեան ժամը 20·30ին Թէաթր Մինիսիփալի սրահը:

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
(Ռոմանէն)

Կը խօսի Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ
(Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին.— Ջութակ ընկ. Պէրպէրեան, երգ, նուագ, արտա – սանութիւն, մեներգ եւ անակնկալներ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 67րդ տարե – դարձը կը տօնուի Յուլիս 26ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ, Կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ:

Ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վար – չութիւններէն կը խնդրուի այժմէն վար – ձել իրենց օթոքարները:

×

Հերոսներու օրուան տօնակատարու – թիւնը Շաւիլի անտառին մէջ՝ Յուլիս 26 Կիրակի օրը:

×

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

24 Հոկտեմբեր Շաբաթ գիշերէն մին – չեւ լոյս, Զ. Թաղամասի քաղաքապետա – րանի սրահներուն մէջ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ այս Կի – րակի, ժամը 15·30ին, դպրոցի սրահին մէջ, կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ: Ներկաներու թիւը մեծամաս – նութիւն կը կազմէ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 16–19, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, Կապ. Խաչի գրասենեակը, Գ. յարկ: Կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժո – ղովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, (ագարակը): բոլոր անդամներուն ներկա – յութիւնը խիստ կարեւոր է:

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՓԻԼՐՖՈՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան ենթակո – միտէին»:

Կիրակի, (Յունիս 14) առաւօտեան ժամը ութէն մինչեւ երեկոյ:

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին մաս – նակցիլ այս դաշտագնացութեան պէտք է այժմէն արձանագրուին անդամներուն մօտ:

Օթօքառները կը մեկնին Փլաս Բառնին – ջէն ժամը ճիշդ ութին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Գին՝ 10 փրանք:

Հ. Յ. Դ.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողո – վի, սովորական հաւաքատեղին, այս Շա – բաթ գիշեր ժամը 20·30ին:

Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացու – ցիչները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին Հ. Յ. Դ. ա – կումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայու – թիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շա – բաթ իրիկուն, սովորական վայրը: Բո – լոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտա – ւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարուժան խումբը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Կիրակի, Յունիս 14, Շաթօ Պօրկար (Սէնիզիէի ճամբուն վրայ, գեղատեսիլ պուրակը), ամբողջ օրը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը:

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքառը կը մեկնի դպրո – ցէն ժամը 9ին, Լա Փլէնէն 9·15, Փլաս Վէրտէօնէն 9·30, Րիւ Փալանպէռ 9·40, Քուռ Պէռիայէն 9·50 (կամուրջը):

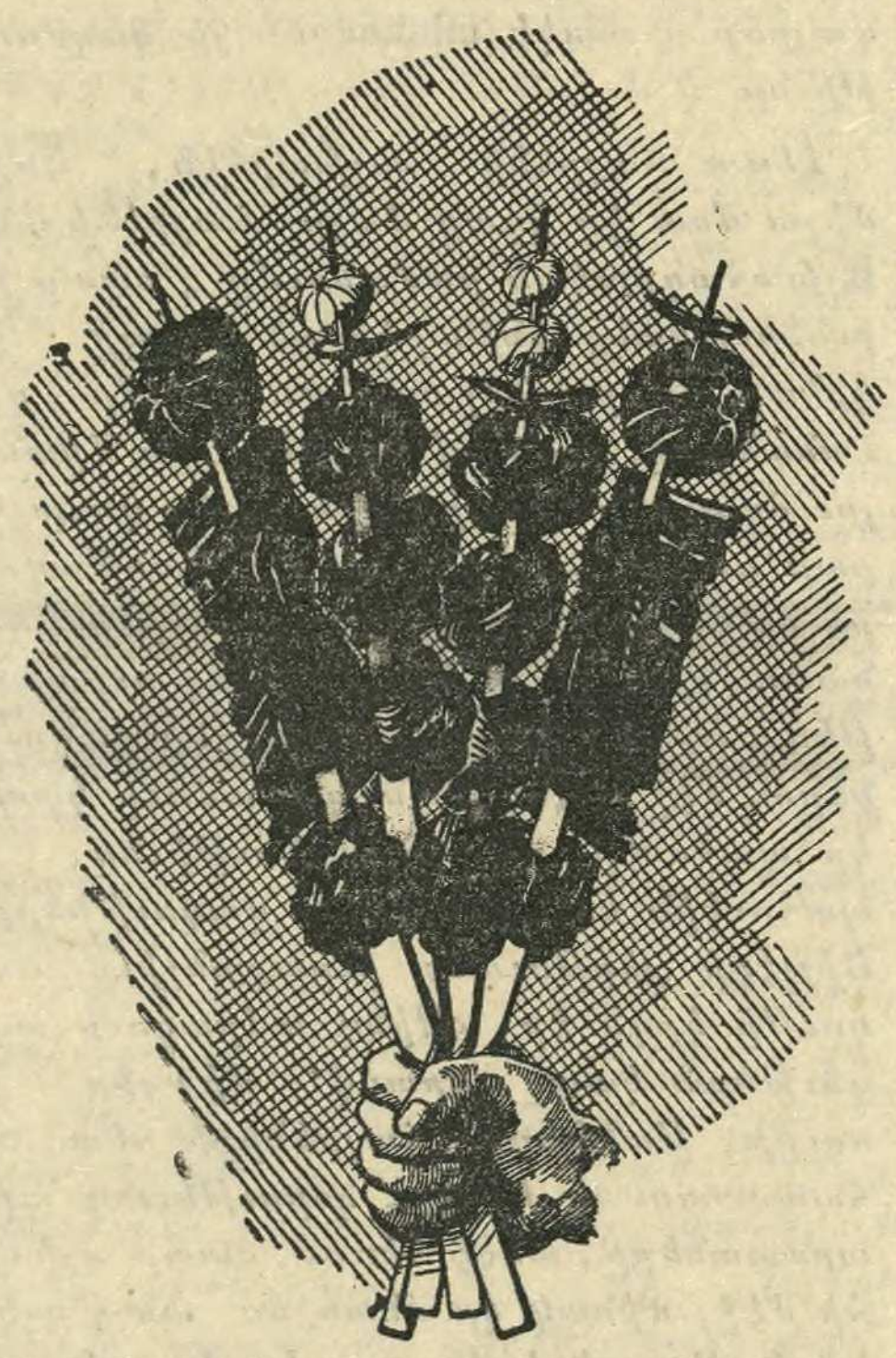

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԻԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ
կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

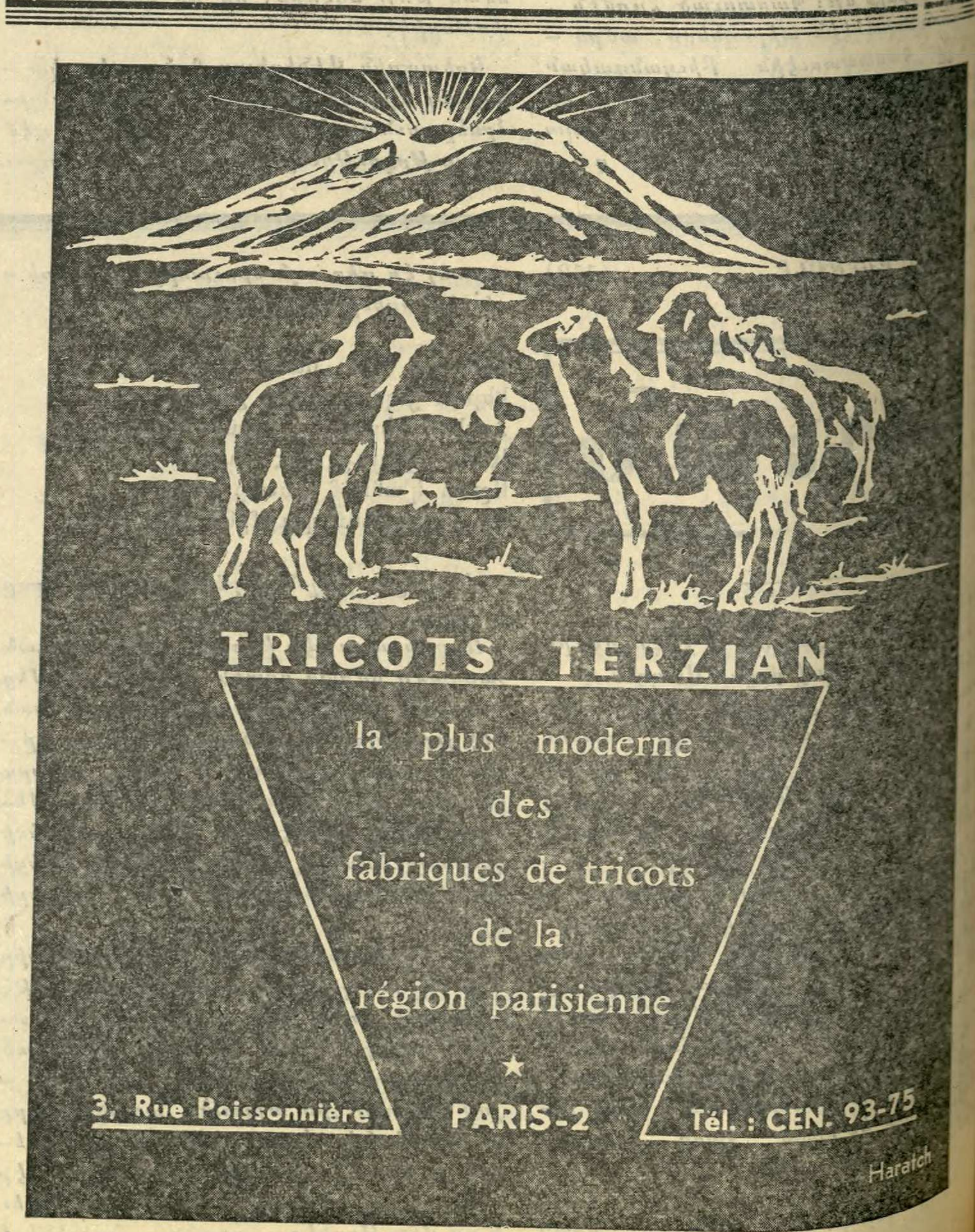

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925 R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60 C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆր.	Հատը	0.30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 7 JUIN 1964

Le Numero : 0,30 Fr.

...րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10.027

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — No 10.027

...ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

...ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԸ

—o—

Բ.

...Պաղեստինեան խորհրդաժողովը, գու–...գումարուած Երուսաղէմ Ջիթենեաց լերան ...գագաթը կառուցուած շքեղ ու նոր ապա–...րանքի մը մէջ, յանգեցաւ դրական ար–...դիւնքի մը:

...Ստեղծուեցաւ «Պաղեստինի Ազատա–...գրութեան Ազգային Կազմակերպութիւն» ...անուն մարմին մը, որուն գործադիր իշ–...խանութիւնը կը բաղկանայ 14 հոգիէ :

...Անիկա պիտի դառնայ տեսակ մը ժա–...մանակաւոր կառավարութիւն, որուն ...գործօնը պիտի ըլլայ հսկել խորհրդա–...ժողովի ինը յանձնախումբերու որոշում–...ներու գործադրութեան վրայ :

...Գործադիր իշխանութեան կեդրոնը պի–...տի ըլլայ Երուսաղէմ եւ ո՛չ թէ Գահիրէ, ...ինչպէս ծրագրուած էր նախապէս : Պաշ–...տօնավարութեան շրջանն է երկու տարի : ...Իր գործունէութեան համար հաշուետու ...պիտի ըլլայ ժամանակաւոր Ազգային ժո–...ղովի մը, որ ուղղակի քուէարկութեամբ ...պիտի ընտրուի Պաղեստինցիներու կող–...մէ:

...Խորհրդաժողովը քուէարկեց բանաձեւ ...մը, գծելով Պաղեստինի ազատագրական ...կազմակերպութեան նպատակն ու պար–...տականութիւնները :

...Բանաձեւը հանդիսաւորապէս կը շեշ–...տէ, որ «Պաղեստինեան հարցը պիտի ...լուծուի միայն Պաղեստինի մէջ եւ զէնքի ...ուժով»:

[illegible]

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԱՄԱՔԱՀԱՆՄԱՆ ՀՕԱՄԵԱԿԸ

—o—

Ասկէ ճիշդ քսան տարի առաջ, անգլօ–ամերիկեան ուժերը, 87 հազար հոգի, ցամաքահանում կը կատարէին Ֆրանսական հիւսիսային ափերուն վրայ : Այս պատմական թուականին տարեդարձը կ՚ոգեկոչուի հանդիսաւորապէս Նորմանտիի մէջ ի ներկայութեան ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի անձնաւորու–թեանց :

Այս առթիւ, Ուրբաթ օր, տեղի ու–նեցած հանդիսութեանց ընթացքին, նախ–կին ռազմիկներու նախարար՝ Սէնթընէ ոգեկոչած է բոլորին զոհողութիւնները շեշտելով թէ «մեր մտածումը կ՚երթայ դէպի այն կամաւորները, բոլոր երկիր–ներու որոնք նետուելով Ֆրանսական հո–ղին վրայ գիտէին թէ իրենց հայրենիքն ալ է զոր կ՚ազատէին գերութենէ : Խո–նարհինք բոլոր զոհողութեանց առջեւ զորս ըրին բոլորը որպէսզի աշխարհ կրկին գտնէ ազատութիւնը եւ որպէսզի յաղթական եւ պարտեալ յառաջանան հաշտութեան ճամբուն վրայ » :

Հանդիսութիւնները կը շարունակուէին Շաբաթ եւ Կիրակի :

չէ նոյնիսկ Խ. Միութեան եւ Չինաստա–նի անունները :

Պաղեստինի հարցը դադրած է այլեւս « գաղթականներու խնդիր» ըլլալէ եւ դարձած է «ազատագրութեան եւ անկա–խութեան » ձգտում :

Քուէարկուեցաւ նաեւ բանաձեւ մը, որով Խորհրդաժողովի երեք հարիւր յի–սուն պատգամաւորները պիտի կազմեն « Ժամանակաւոր Ազգային Ժողով » եր–կու տարուան համար : 1966ին Պաղես–տինի Ազատագրութեան Կազմակերպու–թեան Ընդհանուր Ժողովը ընդհանուր քուէարկութեամբ պիտի ընտրուի եւ պաշտօնապէս գործի պիտի լծուի :

Խորհրդաժողովը ուրիշ բանաձեւով մը կը պահանջէ արաբական երկիրներու մէջ գտնուող «աշխարհակալական խարիսխ»–ներու քանդումը եւ իր հաւանութիւնը կու տայ Ներկայիս Հարաւային Արաբիոյ մէջ տեղի ունեցող ապստամբական շար–ժումներուն :

Կազմակերպութեան նիւթականը ապա–հովելու համար տուրքի պիտի ենթար–կուին 18 տարեկանէն վեր բոլոր Պա–ղեստինցիները: Տուրք պիտի գանձուի նոյնպէս քարիւղի արտածումներուն, օ–դանաւի տոմսակներուն եւ զարդեղէնի առեւտուրի վրայէն :

Այսպէս ուրեմն, իրենց հայրենի բոյ–ներէն արմատախիլ ըլլալէ 16 տարի վերջ, Պաղեստինի արաբ գաղթական–ները չեն կորսնցուցած իրենց պապենա–կան հողերը վերագրաւելու երազը : Յարդ իրենց յոյսը դրեր էին ՄԱԿի վրայ: Այժմ կը թուի թէ «համոզուած են, որ միայն զէնքով կայ... Պաղեստինի փրր–կութիւն » :

Պիտի յաջողի՞ն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԽՄԲ.— Մեր երեք խմբագրական–ներուն առթիւ՝ « Ի՞նչպէս գըր–կուեցաւ Ֆրանսահայ գաղութը», Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխ – ատենապետ՝ Պ. Հայկ Թօփաքեանէ ստացած ենք նամակ մը որուն մէջ կը յայտնէ թէ «յարմար առիթով» մը պիտի տայ հարկ եղած լու–սաբանութիւնները խնդրոյ առարկայ հարցին մասին :

ԹՈՒՐՔԵՐԸ
ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

—o—

Բ.

Գացինք Ճէմալ Պապայի ձկնորսական սրճարանը : — Գտայ, ըսաւ, եւ մատ–նանիշ ըրաւ մուկի թակարդը, զոր դըր–պանին մէջ պահած էր : Յետոյ բարձրա–ձայն սկսաւ հայերէն պատմել... Արդէն միշտ պոռալով կը խօսի Սարոյեան, մեր ընկերները իր ըսածները թարգմանեցին : Ծեր մարդ մը կայ եղեր, միս – մինակ է եղեր, եւ մուկի թակարդ շինելով կը ծախէ եղեր : Օր մըն ալ մուկ մը կը մտնէ թակարդէ մը ներս, ան ալ մար–դուն պէս մենաւոր մուկ մը, մարդը կը բանայ թակարդը, մուկը կ՚ելլէ կ՚եր–թայ: Կ՚երթայ բայց յաջորդ առտու, մուկը նորէն նոյն թակարդին մէջն է, ծերունին այլեւս ընկեր մը գտած է ի–րեն: Պանիր, հաց, ինչ կը դնէ թակար–դին մէջ ամէն օր ուրախ կը գտնեն, մար–դը մէկ կողմէ թակարդ կը շինէ ,միւս կողմէ կը խօսակցի մուկին հետ: Այո՛, ընկեր մը գտած է իրեն: Օրերը կ՚անցնին այսպէս, մուկը փորը կշտացնելէ ետք, ծերունին կը բանայ թակարդին դուռը, մուկը կը պտըտի յետոյ նորէն կուգայ : Եւ օր մըն ալ դուռը չի բացուիր... Մուկը կը սպասէ, ի զուր կը սպասէ : Ծերունին չի գար : Մուկին սիրտը կը նեղուի : — Ասանկ բան չէր ըներ, կը մտածէ, բնաւ չէր ըներ ասանկ բան : Ժամերը կ՚անցնին, ծերունին չի գար, չի գար : Մուկը կը վհատի եւ թակարդին դուռը բնաւ չի բացուիր, ինչո՞ւ, որովհետեւ ծերունին մեռած է :

— Ահա նիւթս, գոռաց Սարոյեան, « Մուկի թակարդը եւ ծերունին » ըսի ես, ճիշդ « Սարոյեանի վայել » պատ–մութիւն մը, յարեցի :

— Եէ՛ս, պատասխանեց, վէրի նայս :

Այս պատմութիւնը կարդացեր են Պո–լիս, Հայ հայրենակցի մը տան մէջ: Իմ ընկերոջս Պետրոսին փոքրիկ զաւակը մը–տիկ ըրեր է պատմութիւնը, եւ ամէնէն վերջ «օ՛խ» մը քաշելով ըսեր է.— Ի՛նչ աղուոր բան, աղէկ որ մուկը չէ մեռեր:

Երբ հեռաձայնով փոքրիկին այս ար–տայայտութիւնը հաղորդեցին Սարոյեա–նի, ան իր Պէկթաշիի պեխերը ոլորելով գլուխը օրօրեց եւ ըսաւ.— Բարի՛ տղայ :

Սարոյեան որբացած էր երեք տարե–կանին, երբ իր ծնողքը Պիթլիսի Սափքոր գիւղէն գաղթեցին Քալիֆորնիա: Հոն ծնաւ 1908ին, երեք տարի վերջ հայրը կորսնցուց, եւ տարիներով լսեց, քաղեց Պիթլիսի վերաբերեալ պատմութիւններ, մայրը իր ծունկերուն վրայ կ՚առնէր զին–քը եւ կը պատմէր հօրենական օճախը, Պիթլիսը: Այսպէս մեծցաւ Սարոյեան, օր մըն ալ կորսնցուց իր հայրենազուրկ մայրն ալ ...:

Ուիլեըմ Սարոյեանի շրջապատոյտին առթիւ, Ֆիքրէթ Օթեամ դարձեալ կը գրէ « Ճումհուրիյէթ»ի մէջ : Քալիֆոր–նիայի, Ֆրէզնոյի մէջ, Պիթլիսի տոհմիկ երգերը կ՚երգուէին ... կարօտաբաղձ, հայրենաշունչ երգեր : Անտեղ, այդ օ–ճախներուն, խոհանոցներուն մէջ, արե–ւելեան կերակուրներ, անուշեղէններ, եուֆքաներ, քաթաներ... Կարծես թէ Ուիլեըմ Սարոյեան Պիթլիս էր այդ օրե–րուն, հոն կ՚ապրէր, ազգականները, քոյրեր, մօրաքոյրներ, դրացիներ, Մշե–ցիներ, Վանեցիներ, բոլորն ալ Թուր–քիայէ մէկ մէկ յիշատակներ էին : Սա–րոյեան տղայ մըն էր տակաւին, եւ ան–դադար Պիթլիսի պատմութիւնները մտիկ կ՚ընէր: Իրեն կ՚ըսէին .— « Պիթլիսը լեռներու մէջ է, լեռները լեցուն են գոյնզգոյն ծաղիկներով, մեղուները կը թռչտին, սարերուն վրայ այգիներ կան, ձորերէն ջուրեր կը հոսին, քաղաքին մէջտեղը՝ Աղեքսանդրի պարիսպը կայ, Ռահվայէն երբ Պիթլիս երթաս, կը տես–նես Սափորի աղբիւրը »:

Պզտիկ Սարոյեան այդ պատմութիւն–ներով եւ այդ մթնոլորտին մէջ մեծցաւ, եւ երբ հայրը մեռաւ, զինքը որբանոց մը դրին չորս դառն տարիներ անցուց հոն յետոյ սկսաւ վարժարան յաճախել, բայց կեանքը որքան գեղեցիկ, նոյնքան ալ դժնդակ էր ... Տղեկըստիպուած էր աշ–խատիլ, այդ հարկին տակն էր, որով միջնակարգ վարժարանը Բ. կարգէն թո–ղուց, եւ սկսաւ լրագիր ծախել, նամակ ցրուել, կառատուներուն մէջ ինքնա–շարժ լուալ, եւ շատ մը բաներ ընել այս–պէս, հացի դրամը ճարելու համար : Միայն թէ ան գոհ էր այս կեանքէն, եւ այդ դրուագները յետագային իր գը–րականութեան նիւթերը պիտի ըլլային :

Սարոյեան սեղանին շուրջ, սապէս պատմեց մեզի .— « Հայրս ութ տարի ա–ռաջ մեռած էր, եղբայրս՝ Գրիգոր 14 տարեկան էր, ես՝ 11 տարու: Գրիգոր ծնած էր Սեւ ծովու եզերքը, Տրապիզոն: Իր տղայութիւնը անցաւ քաղաքէ քաղաք, Տրապիզոնէն Մարսիլիա, Հավր, Նիւ Եորք, Քալիֆորնիա : Շատ կու–լար: Քալիֆորնիոյ հողը բարեբեր էր, ջուրը՝ կենսատու, օդը՝ առողջարար, բայց հայրս աղքատ մարդ էր, աղքա–տութիւնը ամէն տեղ եւ ամէն լեզուի մէջ՝ միեւնոյնն է »:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ թղթատարական սպասար–կութիւնները այնքան անկանոն են որ «Լը Մոնտ» հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ .— Բազմաթիւ ընթերցողներ մեր ուշադրութեան կը յանձնեն արտա–կարգ յապաղումներ նամակներու եւ թերթերու կամ հրաւիրագրերու առաք–ման մէջ: Այսպէս 7րդ թաղամասէն ձըգ–ուած հրաւիրագիր մը, Մայիս 19ին, Թունուզի դեսպանատան Յունիս մէկի ըն–դունելութեան համար, իր տեղը հասած է Յունիս 4ին, 16րդ թաղամասին մէջ : 15 օր Սէնը անցնելու համար ...:

ՊՈԼՍԷՆ կը հաղորդեն թէ մամուլի միջազգային հաստատութիւնը ընտրած է իր նոր դիւանը: Նիստերու եւ որոշում–ներու նիւթ դարձած է մասնաւորաբար այն բողոքը որ կը վերաբերի մամուլի ազատութեան պակասին Թուրքիոյ մէջ : Հաստատութիւնը որոշած է քննութիւն բանալ : Նոյնիմաստ բողոքներ եղած են նաեւ Փաքիստանի: Ընդհ. ժողովը կրկնած է իր որոշումը ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի լրագրողները չընդունիլ իր–րեւ անդամ :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ նախարարական չորս փո–փոխութիւններ կատարուած են :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԺԵՐՈՒ գերագոյն հը–րամանատարը՝ Զօր. Լէմնիցէր անսպա–սելի կերպով Անգարա ժամանած է : Կը թուի թէ այս ճամբորդութիւնը կապ ու–նի Թրքական դիրքին կարծրացման հետ, ի պատասխան Մակարիոս Արք.ի ձեռք առած միջոցներուն :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ընկերային տագնապ–ները կը ծանրանան :

ՀԱՅԼԷ ՍԵԼԱՍԻԷ Նայրոպի հասած է : Ութ օրուան պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Քենիա :

ԶԱՆԶԻՊԱՐԻ մէջ ելեկտրականութիւնը ազգայնացած է :

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ փեքին կ՚երթայ Սեպտեմ–բերին :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ Ափրիկէ արտաքսուեցաւ Թղթատարական Միջազգային Միութե–նէն :

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

— ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ —

Յակոբ Պարոնեան հայ իրականութեան մէջ հրապարակ եկաւ իբրեւ մեծ դեղարուեստագէտ՝ երգիծաբան եւ իբրեւ հրապարակախօս: Մեր ժողովուրդի մտաւոր – բարոյական կեանքի այդ երկու մարզերուն մէջ ալ ան 25 տարի աշխատած է հաւասար յաջողութեամբ: Եւ այսօր դժուար է որոշակի ըսել, թէ ո՞ր աստիճանի մէջ աւելի աչքի զարկած է ան՝ դրականութե՞ան, թէ հրապարակախօսութեան մէջ: Հայ դրականութեան մէջ անդնահատելի դեր կատարեց: Անդնա – հատելի եղաւ նաեւ հրապարակախօսու – թեան ասպարէզին մէջ :

Պարոնեանի հրապարակախօսական գործունէութեան բարձրակէտը հանդի – սացաւ «Թատրոն» երգիծաթերթի (1874 – 1877) հրատարակութեան շրջանը, երբ իրենց ամբողջ փայլով հրապարակ եկան անոր հրապարակախօսական ձիրքերը, քաղաքացիական արիւթիւնը եւ խոր հայրենասիրութիւնը :

Արդէն « Մեղուի » էջերուն մէջ Ցարութիւն Սվաճեանի եւ Միքայէլ Նալբանդ – եանի բարերար ազդեցութեան տակ կազմուած էր Պարոնեանի աչխարհայեացքը, որուն շնորհիւ «Թատրոնի » միջոցաւ Պարոնեան հասարակութեան կը ներկայացնէ գործունէութեան պատրաստ ծրագիր մը՝ գործօն միջամտութիւն ցոյց տալ ընկերային կեանքին, բացայայտել եւ պայքարիլ անարդարութեան եւ կեղծի – քին դէմ, անձնուիրաբար պաշտպանել իր ժողովուրդին ազգային եւ քաղաքական իրաւունքները՝ տեղի չտալով ոչ մէկ խոչընդոտի առջեւ :

« Թատրոն »ի էջերուն մէջ Պարոնեան այսպէս կը մեկնաբանէր իր գործունէութեան ծրագիրը . « Պաշտօնի դլուխ անցնող որեւէ անձ յանիրաւի հալածելով ա – նոր վրայ դրպարտութիւններ դիզելը վատութեանց վատութիւնն է, իսկ անձի մը թերութիւններն, մանաւանդ ամբողջ ժողովրդեան հաճոյ չերեւցող թերութիւն մը ծաղրելը՝ քաջութեանց քաջութիւնն է եւ ոչ ոք կրնայ զմեզ այս քաջութենէն զրկել » :

Աւելի հանդիսաւոր երդում էր, միեւնոյն ժամանակ կեանքի նպատակ, որուն հաւատարիմ մնաց երգիծաբանը իր ամբողջ կեանքի ընթացքին : «Թատրոն»ի հրատարակութեան երեք տարիներու ընթացքին Պարոնեան «ժողովրդեան իրաւունքներու» պաշտպանութեան համար ամենօրեայ բախումներ կ'ունենար ամբարայութեան, դրամատէրերու, ազատա – խոհ մտաւորականութեան որոշ տարրին, պատրիարքարանին եւ նոյնիսկ սուլթա – նական կառավարութեան հետ : Իր հրա – պարակախօսական այդ յարձակողական ոգիով է, որ Պարոնեան յատուկ տեղ կը դրաւէ այդ ժամանակուան հրապարա – կախօսներուն մէջ :

Մեծ ազդեցութիւն ունեցան հրապա – րակախօսին այն դրութիւնները, ուր կը քննադատուէր Ազգային ժողովին աչխատանքները : Յայտնի է, որ Պարոնեան բացասական վերաբերում ունեցած է Ազգային Սահմանադրութեան հանդէպ : Այդ Սահմանադրութիւնը իբրեւ Թրքա – հայ ժողովուրդին իրաւական վիճակը կարգաւորող քաղաքական փաստաթուղթ չէր ճանչնար, անխնայ կը ծաղրէր Ազ – գային ժողովի անգործութիւնը, միեւ – նոյն ատեն կը պահանջէր, որ Ազգային ժողովը իր իրաւասութեան սահմաննե – րուն մէջ հաւատարիմ մնայ ազգին ա – հերուն, բոլոր խնդիրներուն մէջ առաջ – նորդուի այդ չահերով :

Այս տեսակէտէն մեծապէս յատկանը – չական է Պարոնեանի մէկ սուր դրութիւ – նը Ազգային ժողովի առենապետ ամի – րայ Ցարութիւն Տատեանի դէմ :

1874ին Ազգային ժողովին մէջ վիճա – բանութիւն կը ծագի, թէ պէ՞տք է թոյլ տալ ժողովուրդին ներկայացուցիչներուն մասնակցելու ժողովին նիստերուն: Ազ – գային ժողովի ամիրաներու դասը կը դտնէ, որ՝ ոչ: Ազատախոհ թեւը կը յայտարարէ, որ իրրեւ չնորհ կարելի է ա – նոնց արտօնութիւն տալ մասնակցելու նիստերուն: Մանկավարժ Համբարձում Իփէկճեան կը պաշտպանէ ժողովուրդին չահերը յայտարարելով , որ ժողովուր – դին ներկայացուցիչները անպայման պէտք է մասնակցին նիստերուն խորհրդակցական ձայնի իրաւունքով եւ ասիկա պէտք է նկատուի ոչ թէ չնորհ, այլ իրրեւ իրաւունք : Առենապետ Տատեան կը նախատէ եւ կը լռեցնէ: Իփէկճեան կը հեռանայ նիստէն:

Միջադէպը իրարանցում կը ստեղծէ մամուլին մէջ: Քանի մը թերթեր նոյն – իսկ կ'արդարացնեն ամիրային վարմունքը : Պարոնեան կը պահանջէ անպայման ժողովուրդին ներկայացուցիչներուն ի – րաւունք տալ նիստերուն մասնակցելու : Միւս կողմէ հաչիւ կը պահանջէ ամիրայէն ժողովուրդին ներկայացուցչին նկատմամբ իր թոյլ տուած դաւճիկ վերաբե – րումին համար :

« Բարկութիւններդ զսպեցէք, վեհա – փայլ պէյ, — կը դրէ Պարոնեան , — եթէ Իփէկճեան էֆէնտին քաղաքավարու – թեամբ վարուելով , չէ ուղած ձեր լեղ – ուով ձեղի պատասխանել, եթէ ներկայ – երեսփոխանք ձեզմէ վախնալով լռութիւն պահեր են, եթէ քանի մը լրագրիք իրենց չահուն չվնասելու համար մինչեւ այսօր լռութիւն կը պահեն, ձեր դէմն այսօր Թատրոն մը կայ, որ հրապարակի վրայ ճչմարտութեան դէմ խօսելէն զատ բանէ մը չվախնար, որ ինքզինքը ժողովրդեան նուիրած է, ձեր դէմն այսօր Թատրոն մը կայ, որ յանուն ժողովրդեան կը հարցունէ ձեզ թէ՝ ի՞նչ իրաւունքով կը նա – խատիք երեսփոխան մը, որ ընդհանուր ժողովոյ մէջ ձեղի համապատիւ է, որ ան ալ ձեղի պէս ժողովուրդէն ընտրուած է: Կը կրկնեմ հարցումս, վեհամափայլ պէյ, ո՞վ տուաւ ձեղի այդ իշխանութիւնը » :

Արթին պէյ օգտագործելով արքունի – քին մէջ ունեցած իր դիրքը, երկու ամ – սով կը դադրեցնէ «Թատրոն»ին հրատա – րակութիւնը : Ամիրային նոր ստնձում – թիւնը դայրոյթի ալիք մը կը ստեղծէ ժողովուրդին մէջ : «Թատրոն ազգօգուտ լրագիրը առ ազգն մատուցած ծառայու – թեանց արդիւնքը » կը պարտաւորեցնէ միջին խաւի ներկայացուցիչներուն հանդանակութիւն մը կազմակերպել եր – դիծաբանին օգտին: Բարոյական անփո – խարինելի աջակցութիւն ցոյց տուին վարդովեան Թատրոնին դերասանները , բեմադրեցին « Լիոնի սուրհանդակ » Թատերդութիւնը եւ ամբողջ հասոյթը տրամադրեցին Պարոնեանին :

Այս ջերմ վերաբերումը ինքնին վկա – յութիւն մըն է երգիծաբանին նկատմամբ ժողովուրդին ունեցած համակրութեան մասին :

Երկու ամիս ետք վերստին հրատա – րակուելու արտօնութիւն առանալով եւ նորէն ինքզինք պատնէշի վրայ դտնելով, Պարոնեան իր վերջին խօսքը կ'ըսէ իր դաւանանքին մասին: Ան կը դրէ . « Թող Տատեան Թատրոնը խնկաման չկարծէ ... ինքը չողոքորթուիլ կ'ուզէ եղեր, Թող չողոքորթուի ուրիչ մը: Իր չողոքոր – թուելու իրաւունքը չենք բռնաբարեր , մեր չողոքորթուելու իրաւունքին ալ մատ չենք դպցուներ ոչ թէ երկու ամիս , այլ երկու դար ալ եթէ դոց մնայ թերթեր – նիս»: Իր ընելիքը արդէն որոշած է . « Ի՞նչ ընել պէտք է . լռե՞լ ... Նիւթական չահու համար բարոյական չա՞հը վըրայ տալ, կտոր մը հաց ճարելու համար չողոքորթուի՞ւը դրկել, ոչ, ոչ, ա – նոնք մեր գործը չեն, ասոնք ընելը ար – դէն խափանեալ ըլլալ ըսել է : Ժողո – վըրդեան անէծքներով բեռնաւորեալ դե – րեզման դպրթիլ ըսել է . լաւ է ժողովըրդեան օրհնութեամբը մեռնիլ, քան թէ ա – նոր անէծքով ապրիլ »:

Ծանրակչիռ են Պարոնեանի քննադա – տութիւնները Թուրքիոյ կողմէ Հայու – թեան նկատմամբ կիրարկուող ազգային քաղաքականութեան հանդէպ : Ցիչատա – կենք անոնցմէ մէկ քանին :

1875 Նոյեմբեր 22ին «Թատրոն »ը լոյս կը տեսնէ «Բարեխնամ կառավարութեան ուշադրութեան » խմբագրականով մը, Պարոնեան սեւ ըղձանակով կը տարակէ Մուչէն ղրկուած նամակ մը, ուր կը պատմուի Հայերուն նկատմամբ դործադրուած վայրագութիւնները : Նկարագրուած սրտաճմլիկ փաստերը ընելանելով, Պարոնեան կ'եղրակացնէ « Հարստահարութիւնը մշտ կատարուած է ... Հարստահարութիւնը Մուչը կառավարողը : Չկայ հոն ոչ ըստացուածքի ապահովութիւն, ոչ կեանքի եւ ոչ պատուոյ երաչխաւորութիւն, կայ հոն յափչտակութիւն, պատրանարարում եւ վերջապէս այն ամէն չարիքներէն, որ կառավարութիւն չնեցող քաղաքի մը մէջ միայն կրնան պատահիլ » : Պարոնեան դիտել կուտայ, Հայերը լուծի տակ են, բայց այդ ազդէն դադրած է հպատակութեան լուծը կրելէ եւ դարձած է դերութեան լուծի երբ ազդ մը կը կատարէ իր հպատակ պարտականութիւնները կառավարութեան հանդէպ՝ իրաւունք ունի պահանջելու կեանքի եւ պատուի ապահովութիւն եւ կառավարութիւնը պէտք է պահովէ զայն «ոչ իրրեւ չնորհ, այլ իրրեւ իրեն պարտքը »:

Այս բողոքը չէր նմաներ այն բողոքնե – րուն, որ դրեթէ ամէն օր տիրացուական ցոյցերով « թէ դրով եւ թէ բանիւ բնակոյ » պատրիարքարանի միջոցաւ կը յայտնուէին կառավարութեան : Հոս խօսողը ըմբոստ հայրենասէրն էր, որ ազդին անունէն կը բողոքէր կառավարութեան դէմ , կը պահանջէր յարդել ազդին արժանապատուութիւնը եւ իրաւունքը : « Թատրոն»ը Մուչին ստորագրած « թշնամական բռնադատութեամբ » նամակին « չափազանցուած խոչրդառնութիւններ» ըրած ըլլալուն ամբաստանութեամբ վերստին կը փակուի մէկ ամսուան համար : Այդ հալածանքներն չընկճուեցաւ հրապարակախօսը՝ որ դանայ գաւառաբնակ Հայութեան խորհրդատուն, անոր իրաւունքներուն կրկին անձնուէր պաշտպանը: Արթուն մնաց հետեւիլ գաւառի Հայութեան կեանքին, ցոյց կուտայ կառավարութեան գործադրած անդթութիւնները եւ կը բողոքէ ասոնց դէմ :

1877 Յունուար 26ին Պարոնեան իր թերթին մէջ կը տպագրէ «Տիլբանկիրտէն նամակ » խորագրով հաղորդագրութիւն մը, որուն մէջ վերստին կը ծանօթանայ Թուրք բռնապետութեան դէմ : Նոյն մակին մէջ կը պատմուէր, որ Սասունի Հոու դիւղաքաղաքին մէջ չարաչար բռնութեան կ'ենթարկուի Ցակոբ ազան եւ իր եղբայրը Սարգիսը, հակառակ այն իրողութեան, որ սպանութեան վայրը կը գտնուէր գայմագամը, որ չէ միջամտած : Ասոնք «Հայասնակ դիւղերուն մէջ ապրող նորահաս դէպքեր են ,— կ'աւելցնէր նամակը Թղթակիցը եւ ապա, դիմելով Պարոնեանին, կը դրէր. «Լիֆնոխ , կ'աղաչեմ եւ կ'աղաչեմ ի դիմաց անդադար Հայոց ձայներնիդ բարձրացնել Տիլբանակերտի կուսակալութեան ձեռքին ձեզ երախտապարտ պիտի մնան դիւղերն »:

Այս պատմութիւն մըն է, որ Պարոնեան իր անձնուրաց ծառայութեամբ չհաճած էր ոչ միայն կ. Պոլսոյ այլեւ գաւառաբնակ Հայութեան ներկայացուցիչներուն : Իր ծանր կացութիւնը Ժողովուրդը միայն իր սիրելի զաւակին կ'ապաւինի :

Երգիծաբանին հրապարակագրական մէջ մեծ արժէք կը ներկայացնեն նաեւ ազգային ներքին կեանքին մասին իր գրած դիտողութիւնները :

Հրապարակագրական այս ձիրքը ծագէս գնահատուած է իր օրերուն : Ցիչարժան Արփիարեանի վկայութեամբ բռնեան իսկապէս « ժողովուրդին ազդող մը եղաւ : Ժողովուրդին վրայ դրաւ, անոր սիրտը գրաւողը կամ ատելի հրապարակագիրն է, կամ ատելի կասկած, տխրահոդի վիպասանը , սընդի մարդկային սիրտը կամ փոթորկը կը տեսնէր կամ կարօտակէզ աչքերով մեկամաղձութեան » :

Պարոնեան իրօք ժողովուրդին սիրելի « բարեկաճաթ հրապարակագիրն էր, կորովի, խիզախ եւ անձնուէր :

Գ. ՍԱՍՈՒՆԵՑԻ

ՀԱՐՍԻԿԸ

Ու ոչ ալ անկէ ետքը: Արփիկ ամէն օր կը հարցնէր ու կը սպասէր: Վերջապէս իրեն ըսին թէ ալ պիտի չդար: Այդ օրը ամէնէն չատ լացաւ, բայց անկէ յետոյ տակաւ վարժուեցաւ , ու պղտիկ հարսնիկին հետ , անոր անկողինը պառկեցաւ :

Վարդավառը եկաւ, դեղով ուխտ դացին, իրենք չդացին: Իրեն ըսին թէ եկող տարի ամէնքը միասին պիտի երթային , Ջորին վրայ պիտի նստեցնեն զինքը, ինչեր, ինչեր պիտի տանէին հետերնին: Ու Արփիկ ալ չարամեցաւ, համոզուեցաւ :

×

Անցաւ տարի մը,, երկրորդ ամառ մը եկաւ :

Թորոն այլեւս մօրը անունն անդամ լը – սել չէր ուզեր, ու եթէ ակնարկութիւն ըլլար, կը հայհոյէր անոր հասցէին : Արփիկն ալ փոխուեր էր: Ան ոչ միայն չէր վնառեր իր մայրը, կ'ատէր զայն , որ ձգեր էր զինքը եւ ուրիչ դիւղ դացեր ու ամուսնացեր էր: Հիմա փոքր հօրեղ – բօրը կինը՝ պղտիկ հարսիկը իր մայրը կը նկատէր :

Նորէն խոտհունձի ամիսն էր :

Գոգորը ծիծէ կտրեր էին, ու տունը կը թողնէին, մամուն քովը: Թորոն ու եր – կու հօրեղբայրները ճերմակ լաթեր հագած, դլուխնին ճերմակ թաղիքներ դրած, եղները կը լծէին ու հերկը կ'եր – թային: Այդ տարի մեծ հարսիկը արու դաւակ մըն ալ ծնած էր, տան մէջ մա – նուկներուն թիւը ինը եղած էր : Երկու հարսիկները նորածինն ու տղաքը կ'տա – նէին, ամէն օր առաւ արտերը, ձորերը , չրջակայ բլուրները կ'երթային խոտ քա – ղելու : Տղաքը հարսիկներուն պէս քա – ղող չէին , բայց կ'օժանդակէին անոնց , թէ կը վարժուէին եւ թէ քիչ քիչ կը քա – ղէին: Ինչ ընէին ան ալ չահ մըն էր: Ար – փիկին ալ արեւիներ կը հագցնէին ու լ – րենց հետ կը տանէին: Նորածինին կը նայէր, լալու որ ըլլար, մեծ հարսիկը կը կանչէր որ դար ու ծիծ տար, օրոցքը կ'օրօրէր : Պարանները կը տանէր հարսիկ – ներուն որ խոտին խորոմներէն վանտակ՝ բեռ կապէին :

Օր մըն ալ ձորի մը չուրթը, արեւ արտ մըն էին նորէն դացեր խոտ քաղելու : Արփիկ մինակ նստեր էր օրօցքին քովը, տաք արեւին մէջ ու կը խաղար ինքնի – րեն: Արտին մէջ կորիճնա, Թապլա խըն – ձոր, վայրի սիսեռ չատ կային : Փետ – տեր էր, կորիճնաներուն կապոյտ ու մա – նիչակ կոճակները, Թապլա խոտերուն դնդիկ խնձորները դերձանի վրայ չարեր՝ ծոցիկ, պարանջան, օղ չիներ, կախեր էր վիզին, ականջներէն, դաստակներէն: Սի – սեռներուն ալ կանանչ փեճեկները բա – ցեր՝ Թարթչներուն բռնել տուեր էր : Ուռէ, ծաղիկէ երախայ, վիճակի երա – խայ էր դարձեր, ու կանանչ սիսեռէ ա – չուկներով չուրջը կը նայէր ու ինքն ալ կը հրճուէր :

Ցանկարծ ձորէն պղտիկ հարսիկին ձայ – նը լսուեցաւ : Զինքը կը կանչէր : Ար – փիկ վազեց : Ջորին մէջ կին մը եկեր էր ու պղտիկ հարսիկին հետ կը խօսէր . դե – ղին, ոլորուն պեխերով երկար մարդ մըն ալ բացը կայներ էր : Արփիկ վար իջաւ , ու մէկ անդամէն ճանչցաւ: Պղտիկ հար – սիկին հետ խօսող սեւայօն, երկար կինը իր մայրն էր :

Արփիկ կայնեցաւ, մնաց, ալ չմօտե – ցաւ :

— Արփիկ, եկուր նայիմ , մոռցա՞ր իս, եկուր քովս, ճանիկս, ես եմ, հարսիկդ եմ, եկուր դրկեմ , պաղնեմ քեզ, ըսաւ մայրը որ տեսնելու եկեր էր իր դաւակը:

Արփիկ չպատասխանեց , փախաւ :

Պղտիկ հարսիկը վազեց եաւէն ու բռնեց՝ մօրը տանելու համար զայն , բայց Արփիկ ճչաց որքան ձայն ունէր , մերժեց երթալ, ու ազատուելով նորէն փախաւ :

Ոլորուն պեխերով մարդն ու մայրը քիչ մըն ալ կայնեցան , յետոյ հեռացան , դա – ցին :

— Արփիկ , ինչո՞ւ չեկար հարսիկիդ քով, կարօտցեր էր, քեզ պիտի սիրէր , հարցուց պղտիկ հարսիկը Արփիկին մօտ դալով :

Արփիկ վար նայեցաւ եւ ուսերը ցնցեց :

(3 եւ վերջ) Ց. ՄՆՋՈՒՐԻ

ԵՐԵՔ ՀԱՅ ԵՐԳԱՀԱՆՆԵՐ

1961, 1962 եւ 1963ին Հայպետհրատը լոյս ընծայեց երեք գրքոյկներ՝ նուիրուած Առնօ Բաբաջանեանի, Ալեքսանդր Յարութիւնեանի եւ Էդուարդ Միրզոյեանի :

Սեղմ գիծերով կը ներկայացնենք երեք երգահաններուն կեանքն ու գործը, քաղուած վերոյիշեալ գրքոյկներէն :

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ. — 1941ին փայլուն կերպով կ'աւարտէ Երեւանի երաժշտանոցը երկու մասնագիտութեամբ՝ յօրինում եւ դաշնակ: Ուսանողութեան տարիներուն կը շարադրէ դաշնակի քանի մը կտորներ, որոնցմէ ամէնէն ուշագրաւներն էին դաշնակի քոնչերթօ, «Հայկական պարը» երեք փրելիւտները եւայլն :

Պատերազմի տարիներուն կը յօրինէ քանի մը գործեր : Լայն ժողովրդականութիւն գտաւ «Արեւազարդ Հայոց աշխարհում» երգը՝ գրուած երգչախումբի եւ նուագախումբի համար : 1942ին իր գրած «Էնփրոմփթիւ» Թաւջութակի եւ դաշնակի համար, շատ շուտով կը դառնայ աշխարհի լաւագոյն Թաւջութակահարներուն երգացանկին մնայուն կտորներէն մէկը :

«Հայրենիք» քանթաթը երգահանին ամէնէն ծաւալուն գործը եղաւ այդ տարիներուն: Յետագային Ալ. Յարութիւնեան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կը ստեղծէ իրենց բնոյթով իրարմէ տարբեր կարգ մը գործեր : Երգահանը լայնօրէն կ'օգտագործէ հայ ժողովրդական եւ գուսանական երաժշտութեան լաւագոյն աւանդները՝ հարստացնելով եւ զարգացնելով անոնք, միաժամանակ խորացնելով իր ստեղծագործական անհատականութիւնը, հարազատ մնալով ժամանակակից երաժշտութեան արտայայտութեան ձեւերուն: Երգահանին ստեղծագործութեան այս գիծերը առաւել ցայտուն կերպով երեւան կուգան անոր Ա. Համանուագին մէջ, որ գրուած է 1954 – 1957ի ընթացքին :

Արտասահման կատարած իր մէկ ճամբորդութիւնը, որուն ընթացքին մօտէն ծանօթացաւ Միջին Արեւելքի Հայութեան հետ, մեծ օգուտ ունեցաւ երգահանին համար: Արդարեւ, արտասահմանի հայ գաղութներու հայրենակարօտ ապրումներն ու յոյզերը երգահանին դրդեցին յօրինելու երգ – համանուագ մը՝ նուիրուած Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի անցեալին՝ «Ասք հայ ժողովուրդի մասին» :

Ալ. Յարութիւնեան ծանօթ է նաեւ ֆիլմի եւ երգի սեռերու գործերու հեղինակ: Ներկայիս կը պատրաստէ «Սայաթ – Նովա» օփերան :

×

ԱՌՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ. — Տասներկու տարեկան էր, երբ Եղիշէ Չարենցի կարգադրութեամբ լոյս կը տեսնէ անոր առաջին գործը՝ «Պիոներական քայլերգը» : Երաժշտական ուսումը յաջորդաբար ըստացած է Երեւանի եւ Մոսկուայի երաժշտանոցներուն մէջ: 1948ին իբրեւ դաշնակահար կ'աւարտէ Մոսկուայի երաժշտանոցը :

Իբրեւ երգահան, Բաբաջանեան աչքի կը զարնէ 1944ին, երբ Թիֆլիզի մէջ կազմակերպուած մրցանակաբաշխութեան ժամանակ անոր դաշնակի քոնչերթօն արժանանայ երկրորդ մրցանակին : Այս գործին մէջ թօթափած էր Արամ Խաչատուրեանի եւ Ռախմանինովի ազդեցութիւնները :

1950ին կը յօրինէ «Հերոսական պալլատ»ը եւ 1952ին «Դաշնակի թրիօն» : Այս գործերն են, որ իրենց ազգային հնչեղութեամբ, հայրենասիրական խոր բովանդակութեամբ եւ լաւ տրամադրութիւններուն շնորհիւ ժողովրդականութիւն կ'ապահովեն հեղինակին : Ձայնի եւ շարժանկարի համար գրած իր բազմաթիւ գործերուն մէջ եւս Բաբաջանեանի յաջողութիւնը մեծապէս պայմանաւորուած է ազգային երաժշտութեան, մեղեդիին հարազատ մնալով : Նոյնիսկ չէխ բարեկամներու խնդրանքով գրուած երգի մը համար երգահանը օգտագործած է հայկական ժողովրդական մեղեդին :

Բաբաջանեանի միւս կարեւոր ստեղծագործութիւններն են դաշնակի քափրիչիօն, ջութակի եւ դաշնակի սոնաթը՝ սոնաթ – համանուագ, մենակատարներու, երգչախումբի եւ նուագախումբի համար գրուած «Իմ Հայաստան» գործը եւն. :

×

ԷԴՈՒԱՐԴ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ. — Երկու նախորդներուն նման, իր երգահանի ընդունակութիւն ալ երեւան ելած է շատ կանուխէն: Երաժշտանոցը աւարտած է 1941ին, աւարտական քննութեան յաջողութեամբ ներկայացնելով «Լոռեցի Սաքօն» ծրագրային համանուագ պոեմը : Պատերազմի տարիներուն կը կատարելագործէ իր արուեստը եւ կը գրէ բազմաթիւ ժողովրդական երգեր, ռոմանսներ, նուագարանային գործեր :

Մոսկուա ապրած տարիներուն կը յօրինէ երկարաշունչ համանուագներ, որոնց մէջ կ'օգտագործէ երաժշտական նոր ձեւեր՝ յենուելով հայ ժողովրդական երաժշտութեան վրայ :

Այս շրջանի գործերէն յատկանշական են «Սենֆոնիկ պարեր» սուիթը եւ լարային քառեակը, որոնք մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն նաեւ արտասահմանի մէջ :

Էդ. Միրզոյեանի ստեղծագործական մեծ յաղթանակը եղաւ անոր Համանուագը :

Երգահանը 1948էն ի վեր կը ղեկավարէ Երեւանի Կոմիտասի երաժշտանոցին մէկ ճիւղը :

ՓԵԹՐԱՅԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԸ

Հնագէտներու աշխարհին մէջ ծանօթ իրողութիւն է որ այսօրուան Յորդանանը հարուստ է բոլոր ժամանակաշրջաններէ աւելի հնադարեան մշակոյթներու հետքերով, սկսած Ազրաքի ովասիսին մէջ երեւան հանուած քարէ գործիքներէն եւ (Ք. Ա.) չորրորդ հազարամեակէն մնացած Ղասուլի գունաւոր որմանկարներէն մինչեւ Խաչակիրներէն մնացած Քերաքի բերդաքաղաքը: Բայց այս բոլորէն աւելի հետաքրքրական եւ ինքնատիպ են Նապաթեցի ժողովուրդին երբեմնի մայրաքաղաքին՝ Փեթրայի մնացորդներն ու աւերակները, որոնք կը գտնուին Շերա լեռներուն մէջ, Ուատի Արաբիա դետին արեւելքը :

Փեթրայի աւերակներուն ինքնատիպ նկարագիրը չի բնորոշուիր միայն այն իրողութեամբ, որ անոնք միակ հետքերն են, զորս ձգած է շատ կարճ պատմութիւն ունեցող այս ժողովուրդը, այլ այն պատճառով, որ աւերակները կը յայտնուին բոլորովին բացառիկ ձեւով : Նապաթեցիներու շինութիւնները, կամ աւելի ճիշդ՝ ինչ որ մնացած է այդ շինութիւններէն, ամբողջովին կը զուգակցին իրենց շրջակայ հոյակապ բնութեան հետ, ապացոյցը տալով գեղեցկագիտական բացառիկ ըմբռնումի մը: Հաւանաբար այս ապառաժուտ բնանկարը ճնշիչ ազդեցութիւն գործած է Նապաթեցիներուն վրայ: Արդարեւ, անոնք այստեղ եկած են Արաբիոյ կիսանապատային շրջաններէն՝ հաստատուելու համար լեռնային քաղաքին մէջ: Պատմութիւնը դեռ շատ բան չի գիտեր Նապաթեցիներու մասին, որոնք, գտնելով այն բոլորէն, զորս անոնք յետագայ մարդկութեան ձգած են Փեթրայի եւ անոր շրջակայքին մէջ, եղած են ուշագրաւ ժողովուրդ մը: Յարդյայտնի դարձած տեղեկութիւններուն համաձայն, Նապաթեցիներու անունը առաջին անգամ ըլլալով յիշատակուած է Ասորեստանի Ասուր – Բանիբալ Թագաւորի Թշնամիներու ցանկին վրայ, Ք. Ա. 647ին, այն ժամանակաշրջանին, երբ Փեթրայի շրջանին մէջ կը բնակէր Խոռական ժողովուրդը : Յայտնի չէ, թէ այդ ժողովուրդը որ Թուականին պարտաւորուեցաւ տեղի տալ Նապաթեցիներուն : Դիոտորոս Սիքուլուս կը յիշատակէ Դ. դարու (Ք. Ա.) հեղինակ մը, որ կը պատմէ, թէ Նապաթեցիները կը բնակէին ժայռի մը կողքին կառուցուած անառիկ բերդաքաղաքի մը մէջ, ուր անոնք սկսան զարգացնել ճարտարապետական, քանդակագործական, քարակոփային, բրուտագործական որոշ ձեւեր, որոնց նկարագրութիւնը կը վերակոչէ Փեթրայի աւերակները :

Այս ուշագրաւ ժողովուրդին մասին դեռ բազմաթիւ հարցեր կը մնան անլոյծ: Օրինակ, անոնց խելացնոր արագութեամբ կատարած յառաջդիմութիւնը, ինչպէս նաեւ արագ անհետացման պատճառները: Նապաթեցիներու իսկական պատմութիւնը կը Թուի տեւած ըլլալ մօտաւորապէս չորս հարիւր տարի: Այս չորս դարերու ընթացքին՝ Դ. դարէն (Ք. Ա.) մինչեւ քրիստոսի առաջին դարը, անոնք վաչկատուն ցեղախումբի վիճակէն փոխուած են նստակեաց ժողովուրդի մը վիճակին, որ ունեցած է զեղարուեստական ակնյայտնի մտադրումներ եւ ակնառու մայրաքաղաք մը, Ք. Ա. 78 – ին, Արետաս Գ. Թագաւորի օրով անոնք գրաւեցին Դամասկոս քաղաքը եւ պատերազմեցան Պոմպէոսի եւ Թրայանի հռոմէական լեգէոններուն դէմ, որմէ ետք դարձան անհետացած պատմութեան խաւարին մէջ :

Դեռ անծանօթ կը մնան այն շարժառիթները, որոնք մղեցին Նապաթեցիները իրենց հաստատուած այս շրջանի աւազաքարերը վերածելու հոյակապ համեմատութիւններ ունեցող յուշարձաններու, ապառաժներու մէջ կտրելու քառասուն մեթր բարձրութեամբ յատակամասեր, սիւներով, անդրիներով, ծոփորներով, ժայռերուն պատերուն վրայ հարթաքանդակներով, փոխանակ կառուցանելու նորմանօրինակ յուշարձաններ: Գիտենք միայն, որ նոյնիսկ ժայռը համարուած էր բնակավայրը նապաթեցիներու ամենակարող Դուշարա չաստուածին, որ կը խորհրդանշուէր քարակոթողի մը կամ զարտաքանդակուած ժայռակոյտի մը ձեւով: Ըստ քանի մը հնագէտներու կարծիքին, ինչպէս, օրինակ, անգլիացի Կ. Հարտինկի ենթադրութեան, Դուշարա անունը մէկ փոփոխակն է արաբական «Դուխ Շերա» ասացուածքին, որ կը նշանակէ «Շերայի անձը»: Երբեմնի Փեթրա քաղաքին աւերակներուն շրջակայքը ներկայիս ալ կը կոչուի Շերա կամ Սէյր:

Քաղաքին հարաւ – արեւելքը, որ կը տարածուէր 35 քառ. քիլոմեթրի վրայ, հաւանաբար կը գտնուէր պաշտամունքի յատկացուած գլխաւոր վայրը : Այստեղ, ժայռը կտրուած ու մեկուսացուած է, դուրս ձգուելով միայն եօթը մեթր բարձրութեամբ երկու քարակոթողներ, որոնք կը ցցուին հողէն վեր: Քիչ մը աւելի վեր, լերան կատարներու հիւսիսային շրջանին մէջ, կը գտնուէր այն վայրը, ուր կը կատարուէին զոհաբերութեան արարողութիւնները: Հոս կար հարթակ, որ ունէր 14,5 մեթր երկարութիւն, 6,60 մեթր լայնք եւ ժայռին մէջ կտրուած էր մօտաւորապէս 40 սմ. խորութեամբ: Այս հարթակին արեւելակողմը կային աւազաքարի մէջ քանդակուած երկու խորաններ: Հարաւի խորանին մէջ կար շրջանակաձեւ աւազան մը, որ ունէր հոսքի ջրդան մը, որ անտարակոյս կը ծառայէր երբ զոհ մորթուած կենդանիներու արեան հոսքին :

Փեթրայի եւ անոր շրջակայքի աւերակներուն մնացորդները կը վկայեն, թէ Նապաթեցիները բացառիկ պաշտամունք ունէին մեռելներու հանդէպ : Ամբողջ շրջանին մէջ կան ժայռերու մէջ փորուած հարիւրաւոր խրամներ, որոնք յաճախ զարդարուած են շքեղ ճակատամասերով :

Փեթրայի ճամբուն վրայ գտնուող կիրճի մը մէջ շինուած է հոյակապ դամբան մը, որ կը կրէ «Խազնէթ Փիրաուն» (Փարաւոնի գանձը) անունը: Վեց սիւներ կը կրեն կենդանիներու կերպարներով զարդարուած ծոփոր մը եւ Իսիս չաստուծոյն արձանը : Երեք մասերու բաժնուած վերնայարկի սիւներուն միջեւ կան քանդակներ, որոնք կը ներկայացնեն մարդկային կերպարներ, հաւանաբար դիցուհիներ: Կեդրոնը կը գտնուի գանգուածային քարէ շինուած արկղ մը :

Այս հոյակապ դամբանէն ոչ հեռու կը գտնուի Փեթրա քաղաքին բնակելի մասը, շրջապատուած ժայռէ պատուարներով :

Քաղաքին աւերակներուն հիւսիս – արեւելեան ծայրամասին մէջ երեւան հանուած է Նապաթէական (հին արամէական) միակ արձանագրութիւնը :

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԽՈԴԵԴԱՆ

Բալխիրը կանգ առաւ Թաղավանք գիւղից դուրս, ուր ճանապարհին ներքնարկներով ու բարձերով կանգնած սպասում էին մի քանի ուրիշ գեղջուկներ: Առաջինները արձակուեցին՝ հետները տանելով իրենց բարձերն ու վերմակները : Վերջինները մօտեցան եւ բրդեայ նոր վերմակներով ու բարձերով հարթարեցին դահուկը : Մուտուրը նստեց : Գիւղացիք լծուեցին եւ սահնակը շարժուեց դէպի հերթական բնակավայրը :

Երբ մուտուրը հեռացաւ, Թէլօն վեր կացաւ եւ ձեռնափայտը բարձրացնելով ամուր թափով իջեցրեց ձեան վրայ. — սրան էլ մի հարուածով կը փռէի ոտիկանապետ Թալիպ էֆէնտու կողքին, — ասաց նա :

Ո՞ւր էր գնում Թէլօն: Ինչո՞ւ էր այդքան հեռանում Խութի լեռների մէջ: Նրա նպատակն էր ոչ միայն մի առժամանակ թաքնուել այդտեղ որպէս փախստական, այլեւ, եթէ հնարաւոր է, ձեռք բերել մի հրացան :

Հուրիխթից յետոյ նա իր չախմախլուն վաճառել էր Ռզզօ անունով մի Խութեցու, նրա մօտից առնելով հինգ հատ ուլ եւ մի թեռ սպիտակ գլգըլ: Այդ այն նշանաւոր գիւղացին էր, որի հետ Թէլօն վիճել էր Թարգմանչաց վանքի ճանապարհին մէկ միլիոնի հաշիւը իմանալու համար :

Թուխ դէմքով եւ մազոտ քթով մի տոկուն շինական էր Ռզզօն, կարճ եւ ջղուտ ոտքերով :

Հենց որ բերդակցին ներս մտաւ, Ռըզզօն վերսկսեց նախկին վէճը՝ ասելով, որ ինքը համաձայն չէ Թարգմանչաց վանքի վանահօր այն պնդումին, թէ մէկ միլիոնը տասը հարիւր հազար միաւորից է բաղկացած: Նա անմիջապէս բերեց սպիտակ գլգըլի մի խոշոր հասկ եւ առաջարկեց, որ Թէլօն հաշուի դրա հատիկները:

– Իսկ դու հաշուե՞լ ես, թէ ինչքան է, —հարցրեց Թէլօն նստելով :

— Հազար է :

Այ դ անգրագէտ գիւղացին իր բոլոր հաշիւներն անում էր այդ կնգաձեւ հասկի օգնութեամբ եւ պնդում էր, թէ մէկ միլիոնը այնքան միաւոր ունի, որքան հատիկ կայ այդպիսի տասը հասկի մէջ :

Ըստ Ռզզոյի, աստուածն այդ հասկը նրա համար է ստեղծել, որ մարդիկ գաղափար կազմեն միլիոնի մասին: Նայում էր հասկին եւ մի մատը ծալում : Երկրորդ անգամ նայելիս՝ ծալում էր երկրորդ մատը եւ այսպէս տասներորդ մատը ծալելիս նրա միլիոնը պատրաստ էր:

— Քո միլիոնը շատ փոքր է, — նեղացաւ Թէլօ Մեսրոպը, — էդքան զօրքով մեր երկիրը չի փրկուի: Վանահօր խօսքը միլիոնի մասին աւելի ճիշդ է :

— Եթէ Նիկոլ Թագաւորը մեզ էդքան զօրք տայ, մեր հողի վրայ ոչ մի օսմանցի էլ չի մնայ, — պարծեցաւ Խութեցի շինականը եւ նորից պնդեց, որպէսզի Թէլօն այդ հասկի հատիկները հաշուի :

Թէ ինչով վերջացաւ այդ երկու Տարօնցիների վէճը, յայտնի չէ: Մի բան յայտնի է, սակայն, որ Ռզզօն Թէլօ Մեսրոպին պահեց իր տանը մինչեւ 1915 թըւականի Մարտ ամիսը:

Մարտի 9ին Բերդակցին գիշերով դուրս եկաւ Ռզզոյի մօտից եւ մի հրացան թեւը դցած անհետացաւ անտառների մէջ :

Դը՛մ :

Մի խոր ու խուլ ձայն հասաւ նրա ականջին : Այդ Ծիրնկատարի եւ Ծծմակայ Քթի ձիներն էին հալչում՝ աւետելով գարնան մուտքը: Հայրենի բնութիւնն էր զարթնում, Տարօնի աշխարհը: Կանգնեց, նայեց չորս կողմը, ո՞ւր գնալ :

Եւ Թէլօն քայլերն ուղղեց դէպի Թարգմանչաց վանքի կողմերը Փղորկուայ Կարոյին տեսնելու յոյսով: Երեւի նա արդէն վերադարձած կը լինէր օլամութիւնից :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

EDITIONS LA HAUTE MER
——— PARIS ———

Vient de paraître :

K. SAYABALIAN
de l'Académie du Var

**L'HOMME
ET
LE BONHEUR**

Un volume : 6,70 F.

DIFFUSION AU FIL D'ARIANE
22, Rue des Canettes, 22
PARIS - 6e

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը շրջապտոյտ մը կը կազմակերպէ Կիրակի, Յունիս 21*ին դէպի Հավր : Տեսարժան վայրերու շարքին մէջ նկատի առնուած է Թանքարվիլի կամուրջը : Հավր քաղաքէն դատ ապահովուած է* Ֆլանտրը *չքեղ նաւի այցը : Օթոքառները կը մեկնին առտուան ժամը* 6·30*ին* Մեթրօ Պանեէօի *առջեւէն եւ կը կենան Փարիզ «Սառա Պեռնար» Թատրոնի առջեւ ժամը 7ին : Ճամբորդական ծախքերու մասնակցութեան գինն է (նաւին այցե-տոմսով միասին) անձ գլուխ 20 Ֆր. :*

Արձանագրութիւնները սկսած են եւ կ'աւարտին Յունիս 14ին :

Արձանագրուելու համար կարելի է դիմել Օր. Իրիս Պասմաճեանին, 95, Ավընիւ Առիսթիտ Պրիան (Պանեէօ) *կամ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը*, 17 Րիւ Պլէօ , *Շաբաթ եւ Երկուշաբթի կէսօրէ ետք :*

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՓԻԷՐՖՈՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի , Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէին» :

Կիրակի, (Յունիս 14) առաւօտեան ժամը ութէն մինչեւ երեկոյ :

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս դաշտագնացութեան պէտք է այժմէն արձանագրուին անդամներուն մօտ :

Օթօքառները կը մեկնին Փլաս Ֆառնոնջէն *ժամը ճիշդ ութին :*

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 10 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի ժամը 20·30*ին, Ֆիլիփի սրճարանը : Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը :*

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Նոյեմզար Հրաչեան իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ Հարիւրական Ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ Եօթնեորրդէն մինչեւ Երրորդ դասարան :

Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

LE LORD
RESTAURANT
✶
SPECIALITÉS
ARMÉNIENNES ET HONGROISES
Décor agréable — Prix modérés
Հայկ. եւ Հունգարական Ընտիր ճաշ
PARIS
9, Rue Lord Byron, 9
(CHAMPS-ÉLYSÉES)
★
— Ouvert tous les jours —
sauf lundi
Téléphone :
ELY. 07-27
Փակ է Երկուշաբթի :

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ , ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ , ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը հրապարակային դասախօսութիւն մը կազմակերպած է այս Հինգշաբթի (Յունիս 11) ժամը 21ին, Հայկական Տան մէջ , 32 Րիւ տէ Թրէվիզ , Փարիզ (9) :

Կը դասախօսէ Բժ. Ռ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

Նիւթ .—

Primo - Infection Tuberculeuse
Prévention par le vaccin B. C. G.

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ .— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Երեքշաբթի ժամը 20·30ին Անթօնի : Կարեւոր օրակարգ :

Les *Vartananc*, les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

***traduit par Dikran Kirazian,
présenté et adapté par
Victor Gardon. 336 p. 15 F.***

Editions STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՍԷՆ ԳԵՏԻ ՎՐԱՅ

Կազմակերպուած

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ
եւ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Յունիս 14, Կիրակի երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր

Այս տարի եւս շոգենաւը ամբողջութեամբ *մեր տրամադրութեան տակ է, որպէսզի հասարակութիւնը կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ :*

ՆՈՒԱԳ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԼՆԵՐ

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ եւ ԽՄԻՉՔ *սովորական գիներով*

Մեկնում Ալմայի կամուրջին մօտ, Սէնի աջ եզերքը «Պաթօ – Մուշ»երու տեղէն ժամը 21ին Լա Կալիոթ *շոգենաւով :*

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ կանխաւ ապահովել տոմսերը , դիմելով.—

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18

կամ Տիկին Ռօզա Պադըրճեանի մօտ

35, Rue de Trévise, PARIS (9e) — Tél. : PRO. 61-10

ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

Ա. ԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻ ՅՈՒԼԻՍ 31ԻՆ

ԵՐԵՒԱՆ

Երթ ու դարձ օդանաւով : 13 օր Երեւանի մէջ

×

Բ. ԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 13ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ

Շոգենաւով՝ ՍՈՉԻ, ՍՈՉԻԷՆ օդանաւով՝

ԵՐԵՒԱՆ

Երկու ճամբորդութեանց համար, բացառիկ զեղչեալ գին՝ 2100 ՖՐԱՆՔ

ՄԵԿՆՈՒՄ .— Մարսէյլէն Օգոստոս 13*ին, ժամը*18*ին*, Ճենովայէն *Օգոստոս* 14*ին, ժամը* 8*ին*, Նափոլիէն *Օգոստ.* 15ին, *ժամը* 12*ին*, Փիրէայէն *Օգոստ.* 17, *ժամը* 10*ին*, Պոլսէն *Օգոստ.* 18, *ժամը* 16*ին*, Վարնայէն *Օգոստ.* 19, ժամը 8*ին*, Քոսթանցայէն *Օգոստ.* 19, *ժամը*18*ին*, Օտեսայէն *Օգոստ.* 20, *ժամը* 11*ին*, Եալթայէն *Օգոստ.* 21, *ժամը* 13*ին*, Սոչիէն–Երեւան *Օգոստ.* 22 *ժամը* 12
14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ, *Սեպտ.* 5*ին մեկնում օդանաւով՝ Մոսկուա Սեպտ.* 6*ին*, *մեկնում Մոսկուայէն Փարիզ շոգեկառքով կամ օդանաւով :*

ԴԻՄԵԼ .—

TRANSTOURS
22, Rue du 4 Septembre, PARIS 2e — RIC. 77.40
Ամէն Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 16·30էն 18·30 :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ ճաղանեկեր, պատի գեղեցիկ Թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք *— ծածկոցներ. —*

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դրացնա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
9 JUIN
1964

LE NUMERO : 0,30 FR.

ՅԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·028

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.028

ԻՐ ՆՕՍՔԸ

ԵՐԳԵՐ ՈՒ ՎԷՐՔԵՐ

—o—

Հազուադէպ արձագանգներ կը հասնին մեր շրջանէն եւ ուրիշ զաղութներէ, ե– րիտասարդական հարցումներու մասին :

« Յառաջ »ը տարիներ անընդհատ պրա– գար այս կենսական հարցով : Այսու– հանդերձ, մանաւանդ այս պատեհապահէն ուզենք, իրեն համար հիմնական ճակատ չ'պիտի կազմէ ան :

Ոչ սրատեսութիւն կը խնդրենք, ոչ ալ հրաշունչ յայտարարութեանց, զորս անելու համար այն պատասխանատուութիւնը որ կ'իյնայ երիտասարդութեան վրայ :

Եթէ երկի տհաս էին անոնք, այսօր հասունցած են : Կը կարծենք թէ պատեհ պահը օգնող աւելի հասուննալու : Ինչո՞ւ : Շատերը պինդուոր եղան, խառնուած – հաղարաւոր օտար բախտակիցներու մէջ : Որպէս ճանչցան աշխարհի չարն ու բարին : Տեսան, իմացան ճշմարտու– թիւններ որոնց վրայ պաղպաղար անպամ չանէին :

Ու վերջապէս, ճակատէ ճակատ, կր– պահէ կրակ նետուելով, սորվեցան թէ ինչ կը նշանակէ հայրենիք ունենալ եւ չունենալ, կորսնցնել եւ չգտնել : Մէկ խօսքով, ընել ու պայքարել պաղպաղարի մը համար :

Բան մը չակոյթի դեռնին վրայ, անոնք պահեղ, ինչպէս հեռուոր Ամերիկայի մէջ եւ այլուր, վայելեցին բարձրագոյն կրթութեան բոլոր բարիքները, լոյս – թաղաքներու մշտավառ կայծերն ու պի– ութեան անսպառ դանձերը :

Քան երեսուն տարի առաջ, իրենց հարազատ տարեկիցներուն համար հե– տաքրքրական երազներ էին Փարիզն ու Ամերիկան : Անոնք սոիպուեցան զոհանալ ի – միջավայրին պաշարով, եւ չատերը պահած լրացուցին ոքնային աշխատան– քով :

Բայց, — պէտք է միշտ յիշել ի պատիւ նախորդներուն — անոնք ինչ որ ժառան– գին ուղղակի կամ անուղղակի, սիյա– տարմադրեցին աջին ու ձախին : Քան մինչեւ Փոքր Ասիոյ եւ Թրքա – տանի խորերը — կամ Կովկասի դաշտերը — իրենց լոյսէն բաժին հանելու համար ամէն ուր որ կարելի էր :

Այդ գիտակից, խանդավառ գործունէ– թեան շնորհիւ էր որ, հայրենի ժա – ռանգութիւնը — Հայկական Մշակոյթը — իր կարգին տարազրուած տեղ, ճոպ օտար ափերու վրայ : Եւ պի– տի ճոպ անշուշտ, քանի սիրտեր կան որ բարեան եւ միտքեր կան որ կ'որո – նեն, հաւատակ յարաճուն դժուարու – թիւնը :

Ափոփուելով մեր գաղութին վրայ, տեսնենք — ժառանգութիւնը վառ պա – հելու եւ զարգացնելու տենդը — ո՞րքան հասնդավառ արդի երիտասարդու – թեան մէջ կայ : Այն չարժումները որ կը պար – զեն մեր աչքին առջեւ, երկրին փրկու– թեան ի վեր, ո՞րքան կը համապատաս – խանն բան պահանջին, — ամէնէն ա – ռաջին բանն, երիտասարդներու զարգաց– մանը, դժբախտաբար, չատ ալ ետեւ չենք եւրոպայ : Երգերը կը լսենք — բայց դժուար է աչքե– թութեան գլխաւորը, որ արդէն կոչ – ուած է, սա կսկծալի, ըմբռնաս–

ՈՎԿԻԱՆՈՍԸ

Նիւ Եորքի մէջ, 1959ին տեղի ունե – ցած ովկիանագրութեան առաջին համա – դումարէն ետք, ովկիանոսներու դիտա – կան ուսումնասիրութիւնը մտաւ նոր փուլի մը մէջ : Այդ թուականէն սկսեալ դիտական այդ ճիւղին հետազօտութիւնը կը դտնուի Խնեաքոյի հակակշռին տակ : Գործադրութեան դրուած է չորսամեայ հետազօտութեան ծրագիր մը, որուն կը մասնակցին բազմաթիւ երկիրներ, իսկ աւելի բովանդակալից ծրագիր մը պիտի մշակուի յառաջիկայ մասնագիտական համագումարին կողմէ, որ 1965ին տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ :

Ներկայիս բաւական կը ճանչնանք այն ցամաքամասերը, որոնց վրայ կ'ապրինք, թէ իրրեւ երկրաբանական կառուցուածք, աշխարհագրական ձեւ, կենսաբանական բովանդակութիւն եւ թէ իրրեւ նախա – թիւներու աղբիւր : Բայց չատ քիչ բան դիտենք ջուրերուն տակ ծածկուած հողե – րու երկրաբանութեան, նախանիւթերու աղբիւրներուն , ջուրերու կենդանական աշխարհի քանակութեան եւ որակին են :

Ովկիանային տարածութիւնները ոչ միայն անսահման են, այլեւ մէկին հաչ – ուով ունին չորս քմ. խորութիւն : Ջուրի այս ամբողջ զանգուածին մէջ կեանքը դոյութիւն ունի մակերեսային, խորքե – րու եւ միջանկեալ ջուրերու օրկանիզմ – ներու ձեւին տակ : Ցամաքամասերու վը – րայ կեանքը կախում ունի մակերեսէն եւ երկրագունդի վերին կեղեւը կազմուած է համեմատաբար բարակ չերտէ մը, բայց ծովերու եւ ովկիանոսներուն ջուրին կե – ղեւը կազմուած է չորս քիլմ. խորութիւն ունեցող ջուրի զանգուածէ մը, որ երկու անդամ աւելի ընդարձակածաւալ է քան ցամաքամասերու տարածութիւնը :

Ծովերու եւ ովկիանոսներու ջուրերը իւրաքանչիւր լիթրի մէջ կը պարունակեն միջին հաշուով 35 կրամ զանազան աղեր, ուր, կը տիրապետէ խոհանոցի սովորա – կան աղը, բայց առանց չափազանցու – թեան կարելի է ըսել, թէ ծովային ջու – րերուն մէջ դոյութիւն ունին Մենդելէ – եֆի պարբերական ցուցակի բոլոր տար – րերը : Եթէ կարելի ըլլար արտահանել այդ բոլոր տարրերը, ցամաքամասերուն մակերեսը պիտի ծածկուէր ծովային ա – ղերու քառասուն մեթր հաստութեամբ հեղեւով մը : Ծովային աղերուն մէջ դո – յութիւն ունի նաեւ ոսկի, ամէն լիթրի մէջ 0,00001 կրամի համեմատութեամբ : Եթէ այդ ոսկիին ամբողջ քանակութիւնը արտահանուի, աշխարհի երեք միլիառ բնակիչներէն ամէն մէկը պիտի կրնար ստանալ աւելի քան երեսուն քիլօ ծան – րութեամբ ոսկիի զանգուած մը ...

Միւս կողմէ կը չարունակուի ովկիա – նոսներու եւ ցամաքամասերու միջեւ մղուող «կռիւը»՝ հովերը, հոսանքները , մակընթացութիւնները, որոնք չարժման մէջ կը դնեն կարգ մը մեքենական եւ քի – միական ուժեր՝ ձգտելով կտրատել եւ լուծել ծովափները : Ահա թէ ինչու երկ – րաբանական չատ սերտ կապեր գոյու – թիւն ունին ցամաքի եւ ծովի միջեւ :

Ջուրի եւ ցամաքի միջեւ գոյութիւն ունեցող այս չարաբերութեան չարժիչը արեւի ուժն է : Հասարակածային ով – կիանոսներու տարածութիւններէն ջուրի չոգիներ կը բարձրանան , կը կազմեն ամ – պեր, որոնք անձրեւի եւ ձիւնի ձեւին տակ կը տեղան: Դարձեալ արեւի ուժը պատճառ կը դառնայ բեւեռային եւ հա – սարակածային չրջաններու միջեւ ջեր – մութեան տարբերութիւններուն, կը բար – ձրացնէ հովերը, որոնք կ'ալեկոծեն ով – կիանոսները կամ կը ստեղծեն հոսանք – ներ : Միեայն ցամաքի եւ ջուրի միջեւ գոյութիւն ունեցող չարաբերութեան այս տեսանկիւնէն կրնանք հասկնալ երեւոյթ – ներուն բարդութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան ովկիաոսներու խորքին մէջ :

Հետազօտողներու գլխաւոր ուշադրու – թիւնը սեւեռած է ջուրին եւ մթնոլորտին միջեւ գոյութիւն ունեցող էլեկտրուժի (էներժի) փոխանակութեան վրայ : Ով – կիանոսներու ջերմային դործունէութիւ – նըն է, որ վերջ ի վերջոյ, կ'որոշէ ցա – մաքամասերուն ամբողջ կլիման, բոլոր հեղուկ կամ հաստատուն տեղումները , օդի զանգուածներուն բոլոր տեղափոխու – թիւնները, որոնք ծնունդ կուտան հովե – րուն, ինչպէս նաեւ երկրագունդի նիւթե – րու եւ ուժի ամբողջ չրջանառութեան : Ֆրանսայի հիւսիսային մասին մէջ, Ռան – սի դետաբերանին բարձրացած է ամբար – տակ մը, որ կ'ամբարէ օրուան ընթացքին տեղի ունեցող հսկայ մակընթացութիւն – ներուն բերած ջուրերը, որոնք պատուա – կաձեւ անիւներ (թիւրպիններ) չարժ – ման մէջ կը դնեն տեղատուութեան ա – տեն : Այսպէս, կ'իրագործուի ծովու ջրե – լեկտրակայան մը : Իրականութեան մէջ, ան կ'օգտագործէ աստղերու արտերկրա – յին քաշողական ուժը : Ներկայիս աշխար – հի մէջ գոյութիւն ունին նմանօրինակ բազմաթիւ ծրագիրներ. անոնց իրագոր – ծումով ձեռք պիտի բերուի էլեկտրական ուժ : Նոյնպէս , Ֆրանսայի մէջ փոր – ձեր կը կատարուին օգտագործելու հա – մար այն ուժը, որ յառաջ կուգայ մա – կերեսի ջուրերուն ջերմաստիճանին + 20 եւ խորքերու ջերմաստիճանին + 3 տար – բերութենէն, չարժման մէջ դնելու հա – մար ջերմաչափաս չարժիչներու որոշ տե – սակները :

Քիմիական եւ բնախօսական ուսմամբ երկրաբանական երեւոյթ մըն է ժայռե – րու վրայ երկաթամագնիսային կուտա – կումներու ներկայութիւնը ովկիանոսնե – րու մեծ խորութիւններուն մէջ: Այս կու – տակումները կրնան ունենալ մինչեւ 12–15 սանթիմեթր տրամագիծ եւ կը պարու – նակեն մեծ քանակութեամբ երկաթ , մանկանէզ, քոպալթ, պղինձ , վլաթին եւայլն: Կը հաշուեն, թէ բոլոր ովկիա – նոսներու խորքին մէջ կան աւելի քան երկու հարիւր միլիոն թոն նմանօրինակ կազմաւորումներ: Ամերիկացիները զա – նոնք կը հանեն մեծ դժուարութեամբ՝ ձեռք բերելու համար մանկանէզը :

Ծովային երկրաբանութիւնը պիտու – թեան կ'ընծայէ եզակի կարելիութիւն – ներ: Երկրագունդի որոշ կէտերուն վը – րայ, օրինակ, հոն ուր մրուրներու կու – տակումները բոլորին կը բացակային, ջու – րերը ուղղակի չիտնմ կ'ունենան երկրա – դունտի կեղեւին հետ : Եւ աւելի կարե – ւոր է այն իրողութիւնը, որ ընդարձակ կեղեւը ունի միայն 7 քմ. հաստութիւն , մինչեւ ցամաքամասերու տակ՝ 40 քմ. : Այս կը նշանակէ , թէ այսպէս ւոչուած « երկրագունդին ընդարձակ վերարկուն» չատ մօտ է հաղարաւոր աստիճան ջեր – մութիւն ունեցող չատ մածուցիկ միջու – կին: Այս «վերարկուին» հասնիլը մար – դուն առջեւ կը բանայ մեծ հեռանկար – ներ՝ ձեռք բերելու համար պետական եւ կեդրոնացած նիւթեր, ինչ – պէս նաեւ ելեկտրուժի անսահման ալ – բիւր :

Ջրակենցաղ մարմինները իրարու հետ կապ ունին այսպէս կոչուած անձգաւա – կան չղթայով, մէկ մարմինը կ'ապրի ու – րիշով, եւ ինքն ալ, իր կարգին, կ'ըլլայ երկրորդի մը սնունդը: Ծովային թրը – մութականները կը սնանին միաբջիջ մա – մուռներով. թրմութականը իրը սնունդ կը ծառայէ կակղամորթներու դասէն փոքր խեցդեաններու, ձկնիկները կը սնանին այս խեցդեաններով եւ իրենք ալ սնունդ կ'ըլլան մեծ ձուկերու, որոնք իրենց կարգին կը կլանուին աւելի մեծ ձուկերու կողմէ , եւ ի վերջոյ մարդը կ'ուտէ այդ մեծ ձուկերը: Այսպէս, ու – րեմն , աննդական չղթայի մը բազմաթիւ օղակները, որ կը սկսի միաբջիջ մամու – ռով կը վերջանայ մարդով :

Շատ կարեւոր է ճանչնալ աննդական չղթային սկզբնական օղակը : Այս օղակը միչտ միաբջիջ մամուռն է, մանրէական էութիւն մը, որ օրկանական գոյացու – թիւններու ծնունդ կուտայ յօդուտ ջու – րերու հանքային նիւթերուն եւ արեւի ուժին :

Գալով մամուռներուն, ասոնք պէտք ունին բորակածնային եւ ֆոսֆորային ա – ղերու՝ կարենալ համադրելու համար օր – կանական գոյացութիւնները , մեծցնելու համար իրենց ծաւալը եւ բազմանալու համար իրարմէ բաժնուելով: Որքան խո – րասուղունք ջուրին չատակը, այնքան կը նուազի աննդատու աղերուն քանակը : Բայց նկատի ունենալով, որ անուղիչ ա – ղերը կը կուտակուին ովկիանոսներու չա – տակը, անոնք կրնան դուրս հանուիլ այդ տիղմը պեղելով եւ այս ձեւով մակերեսի ջուրերուն համար կ'ապահովուի անուղիչ աղերու մեծ քանակութիւններ եւ միաժա – մանակ կ'ազի նաեւ ձուկերու արտադրու – թիւնը :

Անտարակոյս մարդիկ իրենց ուչադրու – թիւնը կը սեւեռեն ջուրերուն վրայ, ոչ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ԼԵԶՈՒՆ

Լեզուն այն հիմնական միջոցն է, որով դրադէտը կ'արտայայտէ իր խոհերն ու ապրումները: Ամէն կերպ ջանալով բնա – րել համաժողովրդական լեզուին չատ – դոյն տարրերը, ապրելով «խօսքի տա – ղանդ»ը, դրադէտը կ'ընտրէ իր ժա – մանակին եւ ղդացումներուն համապատաս – խան լեզու եւ ոճ: Այս տեսակէտէն ալ դր – եթէ բոլոր մեծ դրադէտները ամէնէն առաջ դրադած են լեզուի հարցով – միչտ ունեցած են ինքնատիպ ոճ մը ըս – տեղծելու ձգտումի : Շատ աւելի դժուար խնդիր է լեզուն երդիծաբանին համար: Ընտրելով չեչտակի ձեւեր, ան նպատակ կ'ունենայ խայթել, ծիծաղեցնել, պա – տիժել կեանքին բացասական երեւոյթ – ներուն դէմ :

Յ. Պարոնեան իրրեւ մեծ երդիծաբան դրադած է լեզուական հարցերով : Ան – թէ կորզելու համար հոն գտնուղ ոսկին, այլ աւելի նշանակելի նպատակներով :

Եկեթադրենք, թէ որոշ վայրկեան մը անհետանան ովկիանոսներու եւ ծովերու բոլոր ջուրերը: Այսպիսով երեւան պիտի դայ նոր անծանօթ հողատարածութիւն մը, որուն տարածութիւնը պիտի ըլլայ երկու ան – դամ մեծ քան այժմու բոլոր հողատարած – րը :

Ցմռոնանք, որ այս վերջերս հողատա – րածը ծածկող ջուրերուն հաստութիւնը տակ կեանք կայ: Մեր երկրագունդի կենդանական ամբողջ գոյացութեան ա – ւելի քան 85 առ հարիւրը կը գտնուի ծո – վի եւ ովկիանոսի ջուրերուն մէջ : Ան – րեւի՞ է նկատի չունենալ այս իրողու – թիւնը :

Ճանչնալու համար ովկիանոսներու բո – լոր հարստութիւնները, պէտք է ձեռնար – կել ընդարձակ , խոր եւ երկարատեւ ու – սումնասիրութիւններու: Ասոնց միջոցով նպատակը պիտի ըլլայ՝ կարենալ նախա – տեսել ովկիանոսներու որոշ չրջանի մը արտադրողականութիւնը, այնպէս, որ – պէս ներկայիս կրնանք ճանաչենալ երկ – րագործական հողի մը արտադրողակա – նութեան կամ հանքային պաչարներու արժէքին :

Տարակոյս չկայ , որ յառաջիկայ տա – րիներու ընթացքին երեւան պիտի գան ուն բազմաթիւ երեւոյթներ: Ներկայ ովկիանոսներու հետազօտութեան համար կատարուած միջազգային գործակցու – թեան, չնորհիւ այն հետաքրքրութեան որ բազմաթիւ պետութիւններ ցոյց տուած են այս ուղղութեամբ, կրնանք ը – ընդլ, թէ վաղուան մարդը լիովին պիտի օգտուի ծովուն բարիքներէն:

Խ. Փ.

ՄԵՆՔ ԿԸ ՀԱԽԱՏԱՆՔ

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք այն ճառը զոր մեր աշխատակիցը՝ Բարգէն Գավէզ արտասանած է Մարսէյլ, Մայիս 28ի առթիւ անցեալ Շաբաթ :

Մեծադոյն հաճոյք է ինծի համար այս հանդիսաւոր առթիւ կրկին դտնուիլ ձեր մէջ: Անխոսն ուրախութիւն է որ, երե – սունէ աւելի տարիներ վերջ, առիթը կը տրուի ինծի վերադառնալու վաղեմի խանդավառութիւններուս , յոյզերուս եւ յոյսերուս աղբիւրին, Մարսէյլի հայ դա – դութին՝ որուն ծոցին մէջ անցուցած եմ երիտասարդութեանս լաւագոյն տարի – ները եւ որուն կը կապեն դիս տակաւին այնքան քաղցր յիչատակներ, որոնք ժա – մանակի ընթացքն ի վար միչտ աւելի կ'անուչանան, աւելի եւս թանկագին կը դառնան , խանդաղատանքիս խորացու – մով :

Սրահին մէջ կը տեսնեմ բազմաթիւ ծանօթ եւ սիրելի դէմքեր, առենօք վառ – վռտուն ու կայտառ, այսօր ինծի պէս մասամբ ալեհեր, որոնց հետ միասնաբար նոյն տենչերն և նոյն ցանկութիւններուն – նեցեր ենք,նոյն խանդավառութիւնները և նոյն տխրութիւնները բաժներ եւ մեր պարզուկ առօրեան ապահովող մեր սե – փական դրազումներուն առընթեր , մեր պահերը անվարան նուիրեր ենք մեր հա – մոզումներուն, մեր բազձանքներուն, մեր յոյսերուն իրականացման՝ միչտ պերա – դոյն նպատակ ունենալով Հայութեան տեւականութիւնն եւ հայրենիքին չահը :

Այդ օրերուն մեզ խթանող , մեզ ոդե – ւորող ամէնէն մեծ, ամէնէն դրական , ամէնէն նուիրական պատմական անցքն էր Մայիս 28ը, որ նոյնը կը մնայ եւ պիտի մնայ ընդմիչտ, որովհետեւ հրաչափառ յարութեան մը խորհրդանիչն է ան եւ ո – րուն 46րդ տարեդարձը հանդիսաւորապէս տօնելու համար (այսքան հոծ բազմու – թեամբ) , հաւաքուեր ենք ահա այս իր – կուն :

Հրաչափառ յարութիւն մը արդարեւ որ կուգար պսակել անսահման զոհաբե – րութիւն եւ տառապանք , դիւցազնական մարտնչումներ եւ օրհասական կռիւներ , դեռերու չափ արիւն ու արցունք :

Կուգար փշրել դրեթէ վեց դարերու սարկութեան չղթան, որ սկսեր էր 1071–ին Մեծ Հայաստանի անկումէն վերջ , կիլիկեան Թագաւորութեան 1375ի խոր – տակումով, ուր մեր ժողովուրդը երեք դարեր եւս վայելեր էր անկախ պետու – եան մը եւ ազատ հայրենիքի մը բարիք – ները :

Գրեթէ վեց դարեր հայ ժողովուրդը հարկադրուեր էր ապրիլ օտար իշխան – ներու լուծին տակ, մեղի թշնամի , մեր հաւաքականութեան, մեր մտքին, մեր մչակոյթին, մեր կրօնքին, մեր սրբու – թիւններուն ի սպառ վերացման ձգտող ու ձգնող օտար բռնակալներու մականին տակ :

Եւ սակայն տակացինք, դիմացանք , տեւեցինք, որովհետեւ ազատութեան տենչանքը եւ վերածնունդի հաւատքը մասունքի պէս պահած էր Հայութիւնը իր էութեան խորը :

Եւ բախտորոշ օր մը իրականացաւ դարերու երազը, Այրարատեան դաչտին մէջ կատարուեցաւ հրաչքը : Մենք որ տակաւին վիրաւոր ու չմորած էինք ա – րեւմտահայութեան կրած ծանր հարուա – ծէն, միւս հատուածն ալ նոյն վիճակին սպառնալիքին տակ, կրցանք սակայն ծունկի բերել դազիր թշնամին եւ հիմնե – ցինք Հայաստանի Հանրապետութիւնը , լուսեղէն դիրերով արձանագրելով 28 Մայիս 1918 թուականը Հայոց պատմու – թեան էջերուն մէջ :

Հրաչքը երկինքէն չինկաւ սակայն : Հրաչքը դործողը Հայոց ժողովուրդն էր, որ Զօրավար Սիլիկեանի կոչին պատաս – խանելով, մեծ ու պզտիկ, ոմանք տարի – ներու բերան տակ իսկ չատեր տակաւին պատանի, այլազան դէնքերով դինուած կամ անդէն , համրուած փամփուչտներու եւ երեք օրուան հացի մը պաչարով խու – ժելին ճակատ օրհասական կռիւին եւ յաղթեցին :

Ի՞նչպէս չվերակոչել յիչատակը ծա – նօթ եւ անծանօթ հերոսներուն, կան – ուր կամ կամաւոր դինուորներուն, որ – րեց ու պատանի ռազմիկներուն որոնք իրենց կեանքը զոհաբերեցին այդ վճռա – կան պահուն :

Ի՞նչպէս չվերակոչել յիչատակը նա – կան զարթօնքի ռահվիրաներուն, մա – տաւորականներուն, մեր դրագէտնե – րուն, մեր բանաստեղծներուն, մեր ազ – դային գործիչներուն, մեր նուիրեալ կեղեցականներուն՝ որոնք տասնեակ – ներով դարու սկիզբէն իսկ աչխուժ ազդային գիտակցութեան եւ ազատ – թեան բոցը վառել դարերու սարսափե – լի թմրած Հայոց հոդիներուն մէջ :

Եւ ի վերջոյ ի՞նչպէս չվերակոչել յի – չատակը յեղափոխական եւ ազատագրա – կան պայքարներուն մէջ ինկած նահա – տակներուն, ձորերու եւ կիրճերու, լեռնա – քաղաքներու մեծ ու փոքր չերտե – րու, անհատապես կռիւներու մէջ ան – կած յայտնի եւ անյայտ քաջերուն: Ո՞չ պէս չօրհնել մեր անհամար նահատակ – րուն եւ մարտիրոսներուն թանկագին չատակը : Անոնց ամէնուն գոհարն էր թէեան եւ նուիրումին կը պարծենայ 28ը: Փա՛ռք եւ յարգանք ամէնուն թառամ յիչատակին :

ԲԱՐԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(1 Շար.)

ԱՐՇԱԻԻՐ ՀԱԲԼԻԵԱՆ

(Մահուան 8առասունիին առթիւ)

—o—

Քանի մը տողով յարգանքի եւ երախտագիտութեան բաժին մը մեր սիրելի Արշաւիրին :

Շաբաթը մէկ կամ երկու անգամ կը տեսնէի զինք, չատ անգամ դլուխը մը խրճած թերթերու կամ գիրքերու մէջ : Երբեմն կը հարցնէի — ի՞նչ նիւթ կը չահաղրգռէ քեզ :

— Կարդացի՛ր Տիկին Էլլէն Բիւզանդի յօդուածաշարքը « Հայրենիք» ամսագրին մէջ, «Մեր աւագ ընկերները Փարիզում » խորագրով : «Ցառաջ»ի խմբագրատան կազմին մէջ դուն ալ կը փայլիս :

Յաջորդ օրը իրեն կը յանձնեմ «Հայրենիք»ի այդ թիւը : Կը կարդայ ու ան - կասկած աչքին առջեւ կը պատկերացնէ այդ օրերը, երբ մեր վեթերան ու մտա - ւորական ընկերներէն չատեր ողջ էին տակաւին . եռուզեռ «Ցառաջ»ի խմբա - դրատան մէջ, կուսակցական բեղուն կեանք , երիտասարդական չրջան , ինքն ալ երիտասարդ ու առողջ, կը կարդայ եւ դլուխը կը չարժէ իրրեւ պատասխան :

Այդ օրը ձեռքն էր Կ. Գէորգեանի 1964ի « Ամէնուն Տարեգիրք»ը. կը կար - դար Պարտիզակի մասին դրուած ուսումնասիրութիւն մը :

— Կը զարմանամ, կ'ըսէ, եա Պարտի - զարցի ըլլալովս այսքան բան չեմ գիտեր :

Ո՞ւր տեղերէն ալ Գէորգեան հաւաքած է այս նիւթերը :

— « Ամէնուն Տարեգիրք»ին հեղինակէն դեռ աւելին կը սպասենք, կ'ըսեմ :

— Այո, կը պատասխանէ , օրաթերթե - րու մէջ դրուածները մէկ օրուան կեանք ունին միայն : Մեր ներկայ դրողներէն դլուխ - գործոցներ կը սպասենք, եթէ Աւ. Իսահակեան միայն Աբու Լալա Մա - հարին դրած ըլլար, նորէն իր պատուան - դանին վրայ մնացած պիտի ըլլար , նոյ - նը Ահարոնեան իր «Լուսթիւն»ով, Զա - րենց՝ իր «Ես իմ անուշ Հայաստան»ով :

Ու յանկարծ կը փոխէ իր խօսակցու - թեան նիւթը :

— Օ՛հ, այս անպիտան թեւս, ե՛րբ պիտի կրնամ առաջուան պէս չարժել ու, դառնալով ինծի կ'աւելցնէր, հիւանդա - նոցի մէջ կ'աչխատիս, խօսէ բժիշկնե - րուն, տես ի՞նչ կ'ըսեն :

Ի հարկէ բժիշկները կը հասկնային հի - ւանդութեան տարողութիւնը. բայց ես իրեն միչտ յուսադրիչ խօսքեր կ'ըսէի ..

Իր մահէն երկու ամիս առաջ կորսնցու - ցինք մեր ընկեր Մանուկեանը՝ արկա - ծահար : Քանի մը հոդի նստած էինք քով քովի ու Արշաւիրը խօսքը ուղղելով ինծի ըսաւ.— Աւ այս թուղթը եւ արճանագրէ ծաղկեպսակին մասնակցութիւն բերել ուղղներուն անունները :

Ո՞վ կրնար երեւակայել, որ քանի մը չաբաթ ետք, կրկին գրիչը ձեռքս պիտի առնեմ քանի մը տող իր յիչատակին գրե - լու համար :

Քանի մը տողով տարբական պարտա - կանութիւն մը կատարելէ ետք, մոռնա՞լ ընկեր Արշաւիրը :

Ո՛չ : Բարի եւ ազնիւ մարդոց յիչատա - կը երբեք չի մոռցուիր :

Մ. ՏԻՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ՄԱՐԻ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

(Իւսքատ)

Մայիս 11ին Երկուչաբթի երեկոյ էֆօլ Նորմալի սրահին մէջ նուագահանդէս մը սարքեց դաչնակահարուհի Օր. Մարի Իւսքատ ներկայացնելով լուրջ յայտա - գիր մը բաղկացած Պախ, Մոզարթ , Շո - փէն, Շուման եւ Լիսթի գործոց կը - տորներէ :

Անգամ մը եւս այս երեկոյթին Օր. Իւսքատ ի յայտ բերաւ իր ճկուն եւ տո - կուն թէքնիքը, ինչպէս նաեւ լուրջ ու հմուտ աշխատութեան մը արդիւնքը :

Արուեստագիտուհին յայտագրէն դուրս նուագեց նաեւ երեք կտոր, Սքարլաթիէ եւ Շոփէնէն :

Ա՛ղաջի Թերթօնը (114)

ԽՈՏԵԴԱՆ

—o—

ՄԱՌՆԻԿԻ ԿԱՂՆՈՒՏՈՒՄ

Անցուդարձի պակասութեամբ կը տառապէր : Թէլօն միաժամանակ ինքնուսուցիչ էր այնտեղ որպէս վախտա - կան եւ ձեռք կը բերէր հրացան :

Ի՞նչ ց վախենալ : Տեսնողը պէտք է տեսնէր, որ քուրդ է, որովհետեւ քրդե - րին բանակ չէին տարեր, այլ պինդ էին եւ ինքնուրոյն : Թէլօն ոչ միայն հագուստ էր փոխել, այլեւ հրաչալի խոսում էր նաեւ քրդերէն : Եթէ մուսա - ֆիրի պէս մի աւազակ կարող է ծպտուել պէս մի աղնիւ հինական չի կարող քրդի պատուոյ մասին իր հայրենիքը եւ անձի պաշտպանելու համար : Թէլօն ձախ ծունկը ծալելով մի երկու անգամ տուղեց հրացանի փականը : Ամեն ինչ լաւ կ'ործում էր : Այդ տա - րագի մէջ եւ այդ հրացանը ձեռքին ո՞վ կարող էր կարծել, թէ ինքը աւել ծախող Թէլօ Մեսրոպն է, օլամութիւնից փախած հայ գիւղացին : Ջանրեզարն անգամ ի - րենից կը վախենար :

Իսկապէս ո՞վ էր իր կեանքից բեզարել, որ համարձակուէր ելնել նրա դէմ : Նա առանց դէնքի էլ քաջ էր, իսկ դէնքով ա - ւելի անվախ էր դարձել :

Թէլօ Մեսրոպի կոիւը բռնութեան դէմ էր : Աչխարհում ոչ մի բան այնքան բաղ - ձալի չէր նրա սրտի համար, որքան Հա - յաստանի ազատագրութեան դաղափարը :

Նա ինքն էլ չիմացաւ, թէ ինչպէս հա - սաւ Մառնիկ սարի նչանաւոր կաղնուտը, որտեղից պտկել էր իր ձեռնափայտը :

Այդ վայրը կապուած էր շատ յիչողու - թիւնների հետ :

Թէլօն ոչ միայն ճանապարհ էր ցոյց տալիս փեշտայիներին, այլեւ ողնիներ էր որսում նրանց դէնքերը իւղելու համար : Նա ինքն էլ յետազայում շատ անդամներ ողնու ճարպով օծել էր իր հրացանի փա - կաղակը :

Այդ անտառում էր, որ երիտասարդ Անդրանիկը ոչնչացրել էր բռնակալ Բչա - րի Խալիլին, որը կտրել էր նենդութեամբ թունաւորուած Սերոբ Աղբիւրի դլուխը : Այդտեղով էին անցել Գոմսա Մելիքի եւ Զուլումաթ Սմբատի չինական հայդուկ - ները տաքից ու ցրտից թրծուած պը - դընձաղոյն դէմքերով, մաղձ անթեւ ա - նասուններ, որոնք ծպտուելու համար ոչ մի բան չէին խնայում : Ամենից առաջ նրանք ձեռք էին բերում ամենաթանկ ձիերը, որոնք կարող էին ամենաերկար ժամանակ առանց հանգստանալու ճամբորդել : Ձիերի ոտքերը փաթաթում էին կտաւներով, որ ոտնաձայն չլսուի : Ամենից վերջ նրանք հագնում էին ամենաանսպասելի հագուստները, որ ոչ ոք չկասկածի նրանց ով լինելու մասին :

Ամենից շատ նրանք սիրում էին հա - գնել կանացի հագուստ, որ ամենից ան - կասկած էր : Ամենից ամօթալի հագուստը, որ ամենից ծածկում էր մարդուն, կանացի հագուստն

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանէէօ – Քաչանի մաս – նահիւղի վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է Բժիշկ Ա. Աբգարեանէ հարիւր ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Սթաթ – հանէ երեսուն, Օր. Արփինէ Սարգիսեա – նէ քսան, ողբ. Տիկին Սարաճեանի մահ – ուան քառասունքին առթիւ :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Իսկուհի Փափազեանէ յիսուն Ֆր. եւ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Խաչատուրեա – նէ 15 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Արշա – ւիր Հաբէլեանի մահուան առթիւ :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻՆ

Ողբացեալ Տիկին Նարդուհի Տնկոյեա – նի մահուան տարելիցի առթիւ Տէր եւ Տիկին Շահիկեան իրենց մօր յիշատակին կը նուիրեն հարիւր Ֆրանք կապոյտ Խա – չի կայանին : Տէր եւ Տիկին Սապոնճեան եւ զաւակները իրենց մօր եւ մեծ մօր յի – շատակին կը նուիրեն յիսուն Ֆրանք կա – պոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ազգ. Առաջնորդարանի դիւանը շնոր – հակալութեամբ ստացած է .— Կապոյտ Խաչէն՝ (քաղաքի, Պուլ. Օտտոյի, Սէն Լուի եւ Սէն Ժերմէի) սառնարան մը :

Կապոյտ Խաչէն՝ Պօմոնի՝ բրանգիս – քօր մը :

Օր. Աստղիկ Հայրապետեանէն՝ 50 Ֆր :

Պ. Ղ. Պօղոսեանէն՝ հոգեհանգստեան մը առթիւ քսան Ֆրանք :

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կը խնդրուի իրենց զաւակները արձա – նագրել տուած ծնողքներէն որ իրենց առ – կախ հաշիւը փակէն որպէսզի արձանա – գրութիւնը վերջնական նկատուի :

Օդոստոս ամսուան համար դեռ սահմանափակ թիւով տրամադրելի տե – ղեր կան :

Այսուհետեւ արձանագրութիւնները տե – ղի կ'ունենան ՄԻԱՅՆ ՇԱԲԱԹ ԿԻՍՕՐԻ ԵՏՔ ժամը 16էն 19ը, 17 Րիւ Պէօ, Մշա – կոյթի Տան Գ. յարկի դրասենեակի մէջ :

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՑՏ ՄԸ

Կապոյտ Խաչի Պանէէօ – Քաչանի մաս – նաճիւղը չրջապտոյտ մը կը կազմակեր – պէ Կիրակի, Յունիս 21ին դէպի Հավր : Տեսարժան վայրերու չարքին մէջ նկատի առնուած է Թանքարվիլի կամուրջը : Հավր քաղաքէն զատ ապահովուած է Ֆլաւնտրը չքեղ նաւի այցը : Օթոքառնե – րը կը մեկնին առաւտեան ժամը 6·30ին Մեթրօ Պաւնէօի առջեւէն եւ կը կենան Փարիզ «Սառա Պեռնար» թատրոնի առ – ջեւ ժամը 7ին : Ճամբորդական ծախքերու մասնակցութեան դինն է (նաւին այցե – տոմսով միասին) անձ դլուխ 20 Ֆր. :

Արձանագրութիւնները սկսած են եւ կ'տարտին Յունիս 14ին :

Արձանագրուելու համար կարելի է դի – մել Օր. Իրիս Պասմաճեանին, 95, Ավը – նիւ Առիսթիտ Պրիան (Պաւնէէօ) կամ կապոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պէօ, Շաբաթ եւ երկուշաբթի կէսօրէ հետ :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԻՊԻ ՓԻԼԻՊՈՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին եւ Հ. Ց. Դ. «Սարդիս Մինասեան ենթակո – միաէին» :

Կիրակի, (Յունիս 14) առաւօտեան ժամը ութէն մինչեւ երեկոյ :

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին մաս – նակցիլ այս դաշտադնացութեան պէտք է այժմէն արձանագրուին անդամներուն մօտ :

Օթօքառները կը մեկնին Փլաս Քաուն – յէն ժամը ճիշդ ութին :

Կը խնդրուի ճչդապահ ըլլալ :

Գին՝ 10 ֆրանք :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՏՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ՄԱՅԻՍ 28

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սե – րունդի եւ Կ. Խաչին :

Շաբաթ, 13 Յունիս երեկոյեան ժամը 20·30ին *թէաթը Միւնիսիփալի* սրահը :

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ (ՐՈՄԱՆԷՆ)

Կը խօսի Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին .— Ջութակ ընկ. Պէրպէրեան, երգ, նուագ, արտա – սանութիւն, մեներգ եւ անակնկալներ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գ. Լազեան խում – բին : Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Տէ – սինի կոմիտէին :

Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ՝

Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ – ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ : Կը մեներգէ՝ Տիկին Մառի Կարապետեան : Արտասա – նութիւն Օր. Օր. Բրաբիոն Տապաղեան, Թագուհի Սալլապալեան :

Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնա – ճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Զորեքշաբթի ժամը 20·30ին, Ֆելիփէ սրճարանը : Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 16ին, եկեղեցւոյ սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Տէսինի վարչութիւնը ընդ – հանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր մասնա – ճիւղի անդամուհիները, այս Կիրակի, ժամը 15ին : Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները : Կա – րեւոր օրակարգ :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաւիճ ազատ տեղերը զբաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

EDITIONS LA HAUTE MER
PARIS

Vient de paraître :

K. SAYABALIAN
de l'Académie du Var

L'HOMME ET LE BONHEUR

Un volume : 6,70 F.

DIFFUSION AU FIL D'ARIANE
22, Rue des Canettes, 22
PARIS - 6e

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը հրապարա – կային դասախօսութիւն մը կազմակեր – պած է այս Հինգշաբթի (Յունիս 11) ժա – մը 21ին, Հայկական Տան մէջ, 32 Րիւ տէ Թրէվիզ, Փարիզ (9) :

Կը դասախօսէ Բժ. Ռ. ՏԷՐ–ԴԱՒԹԵԱՆ

Նիւթ.—

Primo - Infection Tuberculeuse
Prévention par le vaccin B. C. G.

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի վարուժան խումբը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Կիրակի, Յունիս 14, Շաթօ Պօռըկար (Սէնթիղիէի ճամբուն վրայ, դէպատեսիլ պուրակը), ամբողջ օրը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ պուֆէ : Կը հրաւիրուին չրջանի բոլոր մասնաճիւղերը :

ՇԱՆՕՕ.— Օթոքառը կը մեկնի դպրո – ցէն ժամը 9ին, Լա Փլէնէն 9·15, Փլաս Վէրտէօնէն 9·30, Րիւ Փալանսէր 9·40, Քուր Պէռիայէն 9·50 (կամուրջը) :

ՆՈՐ... ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԾ Է... ՆՈՐ

EDITIONS
« LA VOIX DE PARIS »
8, Rue Sophie-Germain 8
PARIS (14)
Métro : Mouton-Duvernet

Տէր եւ Տնօրէն ՕՆՆԻԿ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ
— Microsillon 33 1/2 T —

ԳԱՆԶԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԻ

Լարաւոր Քառեակ՝
Gérard Jarry - Françoise Roure
Colette Lequien, N. Alécian

« Ժողովրդական 17 գոհար եղա – նակներով ձայնագրուած այս սալը քառեակի նուրբ երաժշտու – թեան սիրահարներուն արդար հա – ճոյքի եւ գնահատանքի առթիւ պի – տի ուայ » : (Ցառաջ)

Ստանալու համար դիմել.—

Փարիզի եկեղեցւոյ Դիւանը .
LA VOIX DE PARIS
DISCO-GAVEAU, 45 R. La Boëtie.

ԹԱՄ ՄԸ ՆՈՒԱԳ ... ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԷԷՕ – ՔԱՉԱՆ.— Հ. Ց. Դ. «Ար – ծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս երեքշաբթի ժա – մը 20·30ին Անթօնի : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւի – րէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը : Կը խնդրուի ճշդապա – հութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
ՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՇՈՒՐՋ

Կը բանախօսէ Զ. Խանզատեան, հով – հաւորութեամբ Լիոնի երեք յարանուա – նութեանց պետերու :

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Ազգ. Մի – ութեան վարչութեան :

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Սալ Ռե – մոյի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի Հա – յութիւնը : Մոզական լապտերով ցուցա – դրութիւն աշխարհագրական վայրերու :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի մէջ – ցանկաբաչխութեան հանդէսը եւ զա – տահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle¦ Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՔԸ
ՀԷԼՎԱ
ԼՈԳՈՒՄ
Սուսամ – ՀԷԼՎԱ
ԹԱՀԻՆ
ՇԱՒՐՈՑ
(ՌՈՃԻԿ)
ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 10 JUIN 1964

Le Numero : 0,30 Fr.

40րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10.029

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — No 10.029

Ո Գ Ի

...որէն Ա. Կաթողիկոսի գահակալու...թեան առաջին տարեդարձին առթիւ՝ ...Պէյրութ հրատարակուող «Սփիւռք»ի ...խմբագիր Ս. Սիմոնեան յատուկ գրու...թիւն մը ստորագրած է իր պարբերակա...նին Մայիս 16ի թիւին առաջին էջին վը...րայ :

...վկայելով, թէ «Խորէն Ա. Կաթողիկո...սի գահակալութիւնը անկիւնադարձ մը ...եղաւ Կիլիկեան հոգեւոր եւ ազգային ...կեանքին մէջ», «Սփիւռք»ի խմբագիրը ...մանրօրէն կը գնահատէ այն բոլոր դրա...կան երեւոյթները, որոնք տեղի ունեցան ...անցնող մէկ տարուան ընթացքին :

...յատուկ յիշատակութեան արժանի կը ...կատէ Հոկտեմբեր 26ի Ողջագուրումը, ...որ «պատմական դէպք մըն է եւ պիտի ...մնայ այդպիսի մեր ազգային եւ եկեղե...ցական կեանքին մէջ» :

Ցիշեցնելով, որ գտնուեցան այնպիսիք, ...որոնք ի սկզբանէ եւ մինչեւ վերջ թերա...հաւատ եղան Ողջագուրումի Ոգիի մա...սին, Սիմոնեան կը խօսի նաեւ Մարսի ...«միջադէպ»ի մասին (չակերտները ...իրն են), որ «կուգար 26 Հոկտեմբերէն ...առաջ» (ընդգծումը եւս՝ իրն է) :

Ապա, խմբագիրը կը վկայէ, թէ «Մար...սիլիոյ տագնապը գրեթէ լուծուելու վը...րայ է (եւ պիտի լուծուի)... կազմուած ...է հոգր. Վարչութիւն մը երկու կողմերը ...ներկայացնող ազգայիններով եւ տարի ...մը ետք նոր ընտրութիւն կազմակերպե...լու որոշումով» :

...եւ ապա, փակագիծերու մէջ Սփիւռք ...կուտայ.— «Ինչո՞ւ Հայ մամուլը ...կը մնայ գրական այս լուրերու ...անդէպ ...» : (*)

...կը կարծենք, թէ հարցումին պատաս...խանը այն է, որ մարդկային իրականու...թեան մէջ ամէ՛ն ինչ ոգիի խնդիր է :

...ճիշդ այնպէս, ինչպէս Ողջագուրումը, ...ոչ վարչական կարգադրութիւն, ոչ ...փոխադարձ «շահ»երու հիման վրայ ...կազմուած պայմանագրութիւն, ոչ ալ ...«դիւանագիտական կապ»ի վերահաս...տատում էր, այլ էր՝ Ոգի :

...եւ եթէ չէր այս, ապա ոչի՛նչ չէր : Իսկ ...եթէ էր այս, ապա ամէ՛ն ինչ էր :

...վարչական այս ու այն ձեւի դժուա...րութիւններ (Մարսիլիոյ մէջ թէ այլուր) ...կային էին Ողջագուրումէն առաջ եւ բնա...կանօրէն ու անխուսափելիօրէն պիտի շա...րունակուէին Ողջագուրումէն ետք ալ :

...եթէ Ողջագուրումը «այսքանը՝ քեզի, ...այսքանն ալ՝ ինծի» շուկայիկ կարգա...դրութիւն մը ըլլար, ապա անդարմանելի ...կերպով պիտի խոցէր Հայ Եկեղեցիի, ...Հայ ժողովուրդի եւ հայ մարդու արժա...նապատուութեան զգացումը :

...Սակայն, Ողջագուրումը այդ չեղաւ :

...եւ հիմա ըսենք, պարզ ու յստակ, որ ...եթէ հարկ է գալ ճշգրտօրէն բնութա...գրել, ապա պէտք է ընդունիլ, թէ ան ե...... վերականգնումը Ոգիին :

...Այն Ոգիին, որ ատենէ մը ի վեր պակ...սած էր Հայաստանեայց Եկեղեցիին :

...Այն Ոգիին, որուն բացակայութիւնը ...երկուններու դուռ բացած էր եւ անլու...ծելի դարձուցած ամենատարրական հար...ցերն անգամ :

...Այն Ոգիին, որուն հզօրութեան դուռ ...մեր նորագոյն պատմութեան բար...ձր կղերականութեան ամենապայծառ, ...ամենամաքուր դէմքերէն ...անգիտացող յաւերժօրէն եղբայրախօս եւ ...յաւերժօրէն Հոգելոյս Զարեհ Ա. Կաթո...ղիկոս :

...պատիւ Իրեն, ի փառս Իր բիբրո...... անկեղծութեան եւ համոզում...... բարձրութեան, Վազգէն Ա. Կաթո...ղիկոս ինք կը վկայէր սեփական կսկի...ծը, սեփական ցաւը, սեփական աւաղու...մը, թէ ինչո՛ւ վերականգնուած չէր Ո...գի՛ն ՚ա՛յն ատեն, երբ տակաւին ողջ էր անանցանելի կերպով բիւրեղ եւ անդե...րաղանցելիօրէն հոգեղինացած Մեծ Ե...կեղեցականը՝ Զարեհ Ա. Կաթողիկոս :

Եւ եթէ կար մէկը, որ բովանդակ է...ութեամբ կ՚ըղձար այդ Ոգին, այդ ալ Զարեհ Կաթողիկոսն էր, եթէ կար մէկը, որ ամէն տառապանք ու տանջանք կրեց, խոցուեցաւ ու խաչուեցաւ յանուն այդ Ոգիին, այդ ալ Զարեհ Կաթողիկոսն էր, եթէ կար մէկը, որ մարմնաւորումն իսկ էր ակնարկուած Ոգիին, այդ ալ գործ...եալ ու միշտ, Զարեհ Ա. Կաթողիկոսն էր :

Այն, զոր կրնանք կոչել վաւերական Հայ Մամուլ, լայնօրէն արձագանգեց այս իրողութիւնները, լայնօրէն անդրադար...ձաւ Ողջագուրումին, լայնօրէն պարզեց անոր բովանդակութիւնն ու էութիւնը :

Նորութիւն չէ, որ Հայ Մամուլի լու...սանցքին վրայ գտնուող քանի մը հայա...տառ հրատարակութիւններ կամ «կը լը...ռեն» (ինչպէս գիտել կուտայ Սփիւռք), եւ կամ «փոթորիկ» կը բարձրացնեն, նա...յած, թէ հովը ո՛ր կողմէն կը փչէ :

Ասիկէ չի կրնար ազդուիլ հայ իրակա...նութիւնը : Այդ իրականութիւնն իսկ փրկողը պիտի ըլլայ Ոգին :

Անեղծ ու անխարդախ Հայ Ոգին :

Մեզմէ հազարամեակներ առաջ արար...չագործուած այն Ոգին, որուն շնորհիւ ապրեցանք հազարամեակներ եւ պիտի ապրինք հազարամեակներ :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

(*) ԽՄԲ.— Մենք, հոս, ոչ մէկ տեղեկութիւն ունինք, մինչեւ Պէյրութ հասած այս լուրերէն :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻ՞Ն

ԹՐՔԱԿԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

Յոյները վստահ են որ թրքական յամաքահանումը անմիջական է : Յոյն բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը յայտարարած է «պատերազմի նախօրեակին կը գտնուինք : Թուրքիա կը պատրաստուի Կիպրոսի վրայ յարձակիլ, այս գիշեր կամ վաղը : Յունաստան պիտի պաշտպանէ Կիպրոսը յարձակման պարագային» :

Յունաստանի Արտաքին նախարարը տեղեակ պահած է Միացեալ Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ դեսպանները : Ճիշդ է որ Անգարայէն հասած լուրերն ալ որեւէ ապահովութիւն չեն ներշնչեր : Փոխանակ հերքելու յամաքահանման մը լուրերը, Թուրք կառավարութիւնը, որ ցարդ չէ պատասխանած նախագահ Ճոնսընի, կը բողոքէ այն «սխալ մեկնութեան» դէմ որ կը տրուի նման յամաքահանման մը : Թրքական յամաքահանման մը նպատակը պիտի չըլլայ կղզիին բաժանումը, այլ պարզապէս ցոյց պիտի տայ Անգարայի իշխանութեանց վճռականութիւնը պահպանելու Կիպրոսի Սահմանադրութիւնը եւ 1960ի համաձայնագրերը, որոնք կ՚երաշխաւորեն Թուրքերու կեանքն ու ինչքերը :

«Միացեալ Նահանգները գմեզ չհասկցան ինչ կը վերաբերի կիպրական հարցին» շեշտած է Զօր. Կիւրսէլ :

Ուշագրաւ են նաեւ թրքական աղբիւրները այս հարցին շուրջ : Այսպէս Անգարայէն Յունիս վեցին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը տրուէին Զօր. Լէմնիցերի այցելութեան եւ նախագահ Ճոնսընի նամակին մասին.—

ՃՈՆՍԸՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Անգարայի Ամերիկեան դեսպանը Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ճոնսընի նամակը յանձնեց վարչապետ Ինէօնիւի, որուն հետ մասնաւոր տեսակցութիւն մըն ալ ունեցաւ : Թուրք կառավարութիւնը Ամերիկայէն պահանջած էր որ Կիպրոսի տագնապին մէջ վճռարար ճշդէ իր դիրքը, տրուած ըլլալով որ Մակարիոս ոչ օրէնք ձգեց, ոչ ալ Սահմանադրութիւն, ոտնակոխ ըրաւ մարդկային բոլոր իրաւունքները, եւ Ամերիկա պէտք է ճշդէ վերջապէս իր ընթացքը, քանի որ պահը ճակատագրական է :

Նախագահ Ճոնսըն Ինէօնիւի գրած իր նամակին մէջ կ՚անդրադառնայ այս խնդրին, յանձնարարելով որ Թուրք կառավարութիւնը «չափաւորութիւն ցոյց տայ եւ փոխադարձ խորհրդակցութիւններով կարգադրուի Կիպրոսի տագնապը» : Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, նախագահ Ճոնսըն Ամերիկա հրաւիրած է վարչապետ Ինէօնիւն, Կիպրոսի վէճին շուրջ տեսակցելու համար : Ամերիկեան դեսպանը բերանացի ալ հաղորդած է նախագահ Ճոնսընի այս փափաքը, եւ ըսած է թէ նախագահը հնարաւորութիւն չունի Թուրքիա այցելելու, եւ պատիւ ունի Ինէօնիւն Ամերիկա հրաւիրելու :

Վարչապետ Ինէօնիւ հետեւեալ կէտերուն շուրջ Ամերիկայի ուշադրութիւնը հրաւիրած էր եւ ուզած էր գիտնալ անոր բացորոշ տեսակէտը : — Կիպրոսի մէջ տիրող անիշխանութիւնը, Մակարիոսի հրատարակած զինուորագրական օրէնքը եւ ոտնձգութիւնները, Թուրք պատանդներու վախճանը, Թրքական պաշարուած գիւղերը, ՄԱԿի ուժերուն անբաւարարութիւնը, դէպի Կիպրոս զէնքերու առաքումը, Երաշխաւոր պետութեանց ընթացքը :

Ամերիկեան դեսպանը Ինէօնիւի այս պահանջները հաղորդած է Ուաշինկթըն, որմէ ետք ստացած է նախագահ Ճոնսընի վերոյիշեալ նամակը :

Այս տեսակցութիւններուն եւ Ճոնսընի նամակին շուրջ, Արտաքին նախարար Էրքին հետեւեալ բացատրութիւնները տըւաւ.— Ամերիկայի հետ խորհրդակցութեան մէջ ենք, նախագահ Ճոնսընի նամակը Թուրքիոյ պահանջները նկատի առնող պաշտօնագիր մըն է : Ինչպէս գիտէք, Կիպրոսի տագնապը մտաւ աւելի քան ծանրակշիռ փուլի մը մէջ, եւ խորհըրդակցութիւններ կ՚ունենանք, գիտնալու համար թէ տագնապը ինչպէս պիտի հարթուի : Դեռ որոշ բան մը չկայ :

«ԿԻՊՐՈՍ ԶՕՐՔ ՊԻՏԻ ՀԱՆԵՆՔ»

Ատլանտեան վերին հրամանատարին ժամանումէն առաջ, Ֆէրիտուն Ճէմալ Էրքին յայտարարեց նաեւ.

— Կիպրոսի մէջ Յոյները սանձարձակ կը գործեն այլեւս, եւ այս կացութեան առջեւ ստիպուած ենք այլեւս զօրահանում կատարել : Յոյները թող չկարծեն թէ անփոյթ եւ անտարբեր պիտի մնանք իրաւունքի, օրէնքի եւ խղճմտանքի այս բռնաբարումներուն առջեւ : Թող չկարծեն թէ երբ Սահմանադրութիւնը կը բռնաբարեն, առեւանգուած Թուրքերը կը տանին եւ կը սպաննեն, գաղտնաբար կը զինուին, մենք ալ լուռ եւ անշարժ կը մնանք : Եթէ այդպէս կը խորհին, չարաչար կը սխալին» :

×

Զօր. Լէմնիցերի այցելութենէն եւ նախագահ Ճոնսընի նամակէն ետք, Դահլիճը իրիկունը գումարուեցաւ Ինէօնիւի նախագահութեան տակ եւ քննեց կացութիւնը : Դահլիճին այս նիստը երեք ժամ տեւեց : Ժողովէն ետք կառավարութեան բանբերը, Ալի Իհսան Կէօյիւշ ըսաւ.

— Կիպրոսի ճգնաժամը երկու օրէ ի վեր մտած էր չափազանց փափուկ փուլի մը մէջ : Դահլիճը գումարուեցաւ եւ հետեւեցաւ դէպքերու նոր զարգացումին, վերահասու եղաւ Զօր. Լէմնիցըրի այցելութեան եւ տեսակցութեան մանրամասնութիւններուն :

Ձեռնհաս շրջանակները կը մեկնաբանեն այս դէպքերը, եւ կ՚ըսեն թէ Թուրքիա որոշած է այլեւս զինուոր հանել Կիպրոս եւ ամէն ինչ կարգադրել զէնքի ուժով : Նախագահ Ճոնսըն իր նամակով եւ Զօր. Լէմնիցերի այցելութեամբ, առաջքը առաւ այս զօրահանումին եւ կամ ուզեց զայն յետաձգել : Այս պայմաններուն տակ, շատ հաւանական է որ Ատլանտեան ընդհ. քարտուղար Տիրք Սթիքըր փութով Անգարա ժամանէ :

Այս է Թրքական տեսակէտը : Անդին Կիպրոսի մէջ կացութիւնը ծանր է : Քանի մը օրէ անհետացած է բրիտանացի հրամանատար մը որ ՄԱԿի եւ Տօքթ. Քիւչիւքի միջեւ կապը կը պահէր : Ճիշդ է որ վերջերս բուռն պայքար մը սկսած էր իրեն դէմ : Յոյները կ՚ամբաստանէին զինքը իբրեւ անդամ Ինթելիճընս Սէրվըսի : ՄԱԿի Կիպրոսի ներկայացուցիչները հանդիպում մը ունեցած են Մակարիոս Արք.ի եւ Տօքթ. Քիւչիւքի հետ, պատրաստելու համար այն տեղեկագիրը զոր պիտի ներկայացնեն Նիւ Եորք, Ապահովութեան Խորհուրդի Յունիս 17ի նիստին համար : Կ՚ըսուի թէ Կիպրոսի Արտաքին նախարարը Քիփրիանու հրաժարած է : Կ՚ըսուի թէ Կիպրոսի Արտաքին նախարարը Քիփրիանու հրահանգ ստացած է Մակարիոս Արք.է ընդդիմանալու միջազգային ուժին առաքելութեան երեք ամսուան համար երկարաձգման :

ԹՈՒՐՔ ԿԻՊՐԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒՆԻՍ 10ԻՆ

Կիպրոսի յունական մամուլին համաձայն Թուրքերը կրնան անկախ թրքական պետութիւն մը հռչակել Յունիս 10ին, անտարակոյս Անգարա ալ անմիջապէս կը ճանչնայ այդ պետութիւնը, «բայց կը գրէ «Քոմպա» շատ քիչ պետութիւններ կրնան արդարացնել նման ծաղրանք մը, փանթոշ պետութիւն մը որուն կեանքը արդէն անտանելի կը դարձնէ Կիպրոսի օրինաւոր կառավարութիւնը : Կարելի է մտածել թէ Անգարա յաջողած չըլլալով պարտադրել կղզիին բաժանումը, կ՚ուզէ զինու զօրութեամբ պարտադրել իր տեսակէտը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պատուիրակը յայտարարած է Նիւ Եորքի մէջ որ միայն Փեքինի կառավարութիւնը կրնայ Չինաստանը ներկայացնել ՄԱԿի մէջ :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, կիսապաշտօնական վերջին տուեալները ցոյց կուտան որ Ատալէթ կուսակցութիւնը (ընդդիմադիր, մենտերէսեան նկատուած) զգալի յառաջխաղացում մը կ՚արձանագրէ : 25ի փոխարէն 30 աթոռ շահած է ծերակոյտին մէջ :

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ մէջ Խրուշչեւ եւ Թիթօ գլուխ գլխի խօսակցութիւն մը ունեցած են առջի օր : Մոսկուայի դիւանագիտական կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, երկու գլխաւոր պատճառ կայ ԹիթօԽրուշչեւ հանդիպումին : Նախ խօսուած է Եուկոսլաւիոյ հաւանական մասնակցութեան մասին, Մոսկուայի առաջարկած համայնավար միջազգային ժողովին, ապա, խորհրդային վարչապետը կ՚ուզէ որ Թիթօ ի գործ դնէ իր անժխտելի ազդեցութիւնը ափրօասիական ղեկավարներուն վրայ, որոնք, կը թուի թէ, տեղի տուած են չինական առարկութեանց, Խորհ. Միութեան մասնակցութեան համար «երկրորդ Պանտունկին» : Խրուշչեւ կը փափաքի որ անոնք վերաքննեն իրենց դիրքը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Ընկերվարութեան եւ Խաղաղութեան հարցեր» պարբերականին համաձայն Մաօ Ցէ Թունկ ըսած է 1959ին թէ Ֆոսթըր Տըլըս իր մտածումներուն «վարպետն» է :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՀԵՏ

Ա.

1909 Թուականն էր: Այդ նոյն տարին էր, երբ ականաւոր երաժշտագէտներ՝ Մակար Եկմալեանից եւ Գ. Միրզոյեան – Սիւնիից յետոյ Ներսիսեան դպրոցի երգչախմբի դեկավարութիւնը ստանձնեց հայ մեծադոյն երաժիշտ – կատարողներից մէկը, որը, սակայն, անյաջող խմբա – վար էր:

Մարտի 3ին Թիֆլիզում կայանալու էր տարբեր ազգերի հոգեւոր երաժշտու – թեան համերգ, որին հրաւիրուած էր մասնակցելու նաեւ Ներսիսեան դպրոցի երգչախումբը:

Մինչեւ համերգը մնացել էր ընդամէ – նը տասը օր: Ես եւ իմ հանդուցեալ դա – սընկերը Ռուբէն Մամալեանանը, որ միաժամանակ սովորում էինք նաեւ Թիֆ – լիսի երաժշտական դպրոցում երկար տա – րիներ աշակերտել էինք նշանաւոր երա – ժըշտագէտներ՝ Մ. Եկմալեանին եւ Գր. Միրզոյեանին, հիմքեր ունէինք դժգոհ լինելու դպրոցի երգչախումբի կատարած համարներից: Զգալով յառաջիկայ հա – մերգի մեծ պատասխանատուութիւնը, մենք որոշեցինք մեր երկիւղը յայտնել դպրոցի վարչութեանը:

Վերատեսուչը, ուշադրութեամբ լսե – լով մեր բացատրութիւնները դարձաւ մեզ զայրացած:

— Տղաներ, չատ էք ուշացել: Հիմա ի՞նչ կարող ենք անել եւ երկրորդ՝ մենք այստեղ հրապարակում՝ մի այնպիսի մասնագէտ չունենք, որ կարողանայ դը – րութիւնը փրկել:

Մենք պատանեկան ինքնավստահու – թեամբ առարկեցինք.

— Պարոն վերատեսուչ, դրութիւնը կարելի է փրկել, եթէ միայն կարողա – նանք էջմիածնից հրաւիրել Կոմիտասին:

... Եւ ահա մեր այդ խօսակցութիւնից ընդամէնը երեք օր անց, երգեցիկ խում – բը լրիւ կազմով դահլիճում հաւաքուած, սրտատրոփ սպասում է Կոմիտասին, որի ժամանման լուրը կայծակի արագու – թեամբ տարածուել էր արդէն դպրոցի մէջ:

Հայեացքներս ուղղած դէպի դահլիճի մուտքը, վայրկեան առ վայրկեան սպա – սում ենք Կոմիտասին: Վերջապէս բաց – ւում է դահլիճին կից ուսուցչանոցի դու – ռը եւ դէպի մեզ է գալիս ինքը՝ Կոմիտա – սը, վերատեսչի ուղեկցութեամբ:

Մենք խորին ակնածութեամբ ելնում ենք ոտքի:

— Տղաներ ,— դիմում է մեզ վերա – տեսուչը , — ահա եւ ձեզ Հայր Կոմի – տասը:

Վերատեսչի խօսքը մնում է անաւարտ: Դահլիճը մէկէն դղրդում է բուռն ծափե – րից եւ ուրախութեան բացագանչութիւն – ներից: Վերատեսուչը չի շարունակում այլեւս մեզ ուղղած խօսքը: Նա մէկէն դառնում է Կոմիտասին:

— Հայր Կոմիտաս, դպրոցիս երդչա – խումբը ղրւում է ձեր տրամադրութեան տակ: Ցնծրինեցէք ինչպէս հարկ ու ան – հրաժեշտ կը համարէք:

Վերատեսուչը հեռանում է: Մենք չա – րունակում ենք տակաւին կանգնած մը – նալ: Կոմիտասը նոյնպէս մի առժամա – նակ լուռ է: Ցետոյ ասես նոր միայն յի – շում է, որ մենք մնում ենք կանգնած:

— Տղաներ, նստեցէք:

Մենք նստում ենք լուռ, ամբողջովին լարուած:

— Տղաներ, — մեղմ ժպիտով չարու – նակում է նա, — ձեր յուզմունքը ինձ միանգամայն հասկանալի է: Դուք ու – զում էք, որ առաջիկայ համերգին պատ – ուով դուրս գայ հայ երաժշտութիւնը, որն ունի չատ փառաւոր անցեալ, զարե – րի պատմութիւն, դուք ուզում էք, ան – չուշտ, բարձր պահել նաեւ ձեր դպրոցի պատիւն ու համբաւը, որն ունեցել է անցեալում մեծ հռչակ եւ բացառիկ յա – ջողութիւն, ուստի եկէք հիմա այլեւս ժամանակ չկորցնենք եւ անմիջապէս անցնենք մեր աշխատանքին: Սակայն մինչ այդ՝ թոյլ տուէք ծանօթանալ ձեր դիտացածին:

Նա լսեց ընդամէնը մէկ երգ եւ այն էլ ոչ լրիւ:

— Բաւական է, տղաներ, այս վայր – կեանից համաբեցէք, որ դուք ոչինչ չդիտէք, պէտք չէ մեր աշխատանքը սկը – սենք ի նորէ: Բայց եւ վստահ եղէք, սիրելիներս, որ տակուն ու յամառ աշ – խատանքով կը յաղթահարենք դժուա – րութիւնները:

Ու այդ օրուանից, մոռացութեան տա – լով մեր դիտացածները, սկսում ենք աշ – խատանքը նորից, ունենալով մեր առջեւ ընդամէնը եօթ օր ժամանակամիջոց՝ մինչեւ համերգը: Առաջին երեք օրը մեր պարապմունքները տրամադրւում են բա – ցառապէս ձայնաւարժութիւններին՝ չըն – չաուութեան կանոնների, ռիթմիկայի, երգարուեստի նրբերանգների ծանօթու – թեանը:

Պարապմունքի չորրորդ օրը միայն Կո – միտասի ղեկավարութեամբ՝ սկսում ենք պատրաստել առաջիկայ ելոյթի ծրագի – րը, որի մէջ մտցուում է միայն երեք հա – մար: Պէ՞տք է արդեօք ասել, թէ ինչքան լարուած ու բովանդակալից էին անցնում մեր ամէնօրեայ պարապմունքները եւ թէ ինչքան ճիգ ու ժամանակ էին նրանք պա – հանջում մեծ արուեստագէտից ու նրա ոգեւորուած սաներից:

Վերջին օրն է՝ Մարտի 3ը: Երգչա – խմբի վերջին ընդհանուր փորձն է: Ներկայ են դպրոցի վերատեսուչը եւ ու – սուցչական կազմի մեծ մասը: Սկսում է փորձը: Խորին լռութեան մէջ Կոմի – տասը մօտենում է դաշնամուրին, վեր – ցընում է մի ակկորդ՝ տոն տալու հա – մար, ապա դառնում մեզ: Երգչախումբը յոտնկայս կատարում է իր ծրագրի առա – ջին համարը: Կոմիտասը մեր ելոյթի համարները կրկնում է ընդամէնը երկու անգամ ու իր վերջին դիտողութիւնները անում:

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 7ին, երգ – չախումբը լրիւ կազմով գտնւում է դար – ձեալ դպրոցի դահլիճում: Ըստ ընդուն – ուած սովորութեան՝ երգչախումբի ան – դամները ստանում են մի – մի բաժակ տաքացրած կաթ: Կէս ժամից խումբը քայլում է դէպի Արքունական թատրոն (այժմեան Թբիլիսիի օպերայի եւ բալե – տի թատրոնը): Տեղ հասնելով, մենք անցնում ենք բեմի ետեւ: Մեզ հետ է Կո – միտասը:

Երեկոյեան ժամը ութն է: Սկսւում է համերգը: Ըստ հերթականութեան ելոյթ – են ունենում՝ նախ ռուսական երգչա – խումբը՝ Դանովսկու, յետոյ վրաց երգ – չախումբը՝ Սուլխանովի, այնուհետեւ հայկականը՝ Կոմիտասի եւ վերջում կա – թոլիկականը՝ Սվենիցկու ղեկավարու – թեամբ:

Մենք բեմի ետեւից լսում ենք ելոյթ – ունեցող երգչախմբերի (ռուս եւ վրաց) համարները եւ սրտատրոփ սպասում մեր հերթին:

Վերջապէս բեմահարթակի վրայ է մեր երգչախումբը: Մենք դասաւորուած ենք աստիճանաձեւ, կիսաշրջանով, ըստ ձայ – նախմբերի:

ԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԺԳ.

7.— Օգտագործելի այլ հանքայիններ.—

Ա) Ծծումբ.— Հ. Հ. Պատուիրակու – թեան պաշտօնական ցուցակները կը հաշ – ուեն բնածին ծծումբի ինը հանքավայրեր արեւելեան Հայաստանի, եւ տասը հան – քավայրեր՝ արեւմտեան Հայաստանի մէջ: Դժբախտաբար աշխարհագրական մանրամասնութիւնները բոլորովին կը պակսին:

Ա. Սօլաքեանէն կը քաղենք՝ թէ մաս – նաւոր յիշատակութեան արժանի են Դա – րալագեազի Բեչանաք եւ Գիւմիւր ա – ւաններու հանքավայրերը, ուր ծծումբը կը թուի գտնուիլ գետնէն միայն մէկ մե – թրը խորութեամբ խաւերու մէջ:

Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն՝ վաս – պուրականի հիւսիս – արեւելքը գտնուող Թոնդրակ (Թենտուրէք) լերան հանքա –

վայրերը կը պարունակեն 75 տո – ննի ծծումբ:

Աշխարհագրական նոյն շրջանին մէջ բնածին ծծումբի խաւեր կը գտնուին եւ Պայազիտէն դէպի հիւսիս եւ հիւսի – արեւմուտք՝ Հայկական – Պարի լեռնե – րու կողերուն եւ ստորոտը:

Բնածին ծծումբի մասին ոչ մէկ տե – ղեկութիւն կը գտնենք Հայաստանի Ա – լասին եւ աշխարհագրական դասագրք – րուն մէջ:

Բ) Ուրուաքար.— Արեւելեան Հայս – տանի մէջ, առանց յատկապէս մանրամա – նութիւններու, կը յիշատակուին ուր – ուաքարի (կրաֆիթ) ութ հանքավայ – րեր: Ուրուաքարը կընայ գործածուիլ մատիտներու եւ ելեկտրասայլերու պատ – րաստութեան մէջ: Մինչեւ 1923, այդ հանքերէն ոչ մէկը շահագործման ենթա – կայ էր: Իսկ ներկայի մասին՝ ոչ մէկ տե – ղեկութեան կը հանդիպինք:

Գ) Հրաբխային ապակի.— Հրաբխա – յին ժայռերու երկիր՝ Հայաստանը հա – րուստ է օպսիտիանով (հրաբխային ա – պակի): Օպսիտիանը գոնաւոր չիմքե – ապակինները յիշեցնող եւ անոնց նման անկանոն կոտրուածքով կարծր ու փայ – լուն ժայռ մըն է, մուխ կանաչ, սեւ կամ մուխ – կարմիր գոյներով, որ յատկա – ցած է հատանաբար՝ հին լիճերու մէջ գո – ւաներու արագ կարծրացումով, առանց բիւրեղացման: Ան կընայ ծառայել որ – պէս հումքը՝ ապակիներու եւ ապակիք – լերու արդիւնաբերութեան մէջ:

Արեւմտեան Հայաստանի մէջ օպսի – տիանով առանձնապէս հարուստ են Ա – բաղած գիւղի, Կոտայքի (Արդնի – Ջան – տան) եւ Սպիտակասարի (Գեղամայ լճա – ներ) շրջանները:

Դ) Թելաքար (ամիանթ).— Թելաքա – րի 12 հանքեր կը յիշատակեն պաշտօնա – կան ցուցակները: Դժբախտաբար տեղ – դրական ոչ մէկ մանրամասնութեան կը հանդիպինք ըլլայ հին, ըլլայ նոր ա – բիւրներուն մէջ: Մովսէսեան միա – տարտամ կերպով կ'ակնարկէ ազգային ներկայութեան (ամիանթի բնահանքի թելային կառոյցով հանքային մը)՝ Ա – ւանի արեւելեան ափի բազմահանքա – յին շրջաններուն մէջ:

Ե) Հանճային ներկեր.— Արդիւնաբ – րական լուրջ նշանակութիւն կը թուի ունենալ հանքային երկերու այն կարգը, որ կը մատնանշէ Ա – կադեմիայի Ատլասը (Շահնազարի, Դի – լիջանի եւ Դարթլաղեազի շրջաններ):

Զ) Ֆոսֆորիտներ կը գտնենք վերի վերջիններէն դէպի հարաւ – արեւելք Սովետահայէնի մերձակայքը:

Է) Բորակի (կալիումի նիտրատ) եւ ա – կեդրակի (պորաքս) մէկական հանք – վայր կը յիշատակէ Հ. Հ. Պատուիրա – կութեան հրատարակութիւնը՝ արեւել – եան Հայաստանի մէջ:

Ը) Տրապիզոնի եւ կարնոյ շրջաննե – լեռնաբիւրեղային թանկագին քարե –

հանջի ճամբան կը բռնէ, մէկ մասը ի – պի Պայազիտ եւ Իգդիր, իր ծանր բա – ժինն առնելու համար Այրարատեան դա – ւի մայիսեան կռիւներուն մէջ:

Ուռուսը մասը կ'անցնի Իրան ուր Սա – մատա – Ուրմիա ճակատին վրայ վէց ա – միս չարունակ կը զբաղեցնէ Ալի Ին – փաշայի ուժերը եւ կարեւոր չենթա – կը հանդիսանայ Այրարատեան կռիւ – րու ընթացքին:

Ապրիլ 19ին Թուրքերը կը յարձակին Նօվօ – Սէլիմի վրայ ուր անգամ մը ևս Հայոց կառավարութեան կը դի – մեն: Երեք օր վերջ յարձակումը կը վե – րսկսի եւ հայ մարտիկները կը ստիպուին կարսի բերդը քաշուիլ:

Զարդարէտ գեր մը կ'ունենայ այդ պա – րուն կազմուած կարճատեւ այլ տեղ – հրաչակ կովկասեան սէյմը, որ Ջհեննկելիի խաղերով, հակառակ հա – կան հրամանատարութեան ճիգերուն ընդդիմութեան, կը յաջողի կաթը – նել տալ Թուրքերուն եւ ուր կը Ապրիլ 26ին գնդապետ Քեազիմ Պա – ղիքերի ուժերը:

Վրացիներու խաղերով կատարած կարսի յանձնումը պահ մը կը դրնէ կռիւները այս ճակատին վրայ:

ԲԱՔԳԻՆ

(2 Շար.)

ՄԵՆՔ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՆՔ

Այո, մայիսեան յաղթանակը Հայոց ամբողջ ժողովուրդին միակամ վճռակա – նութեան, ապրելու կամ դիտակցաբար մեռնելու, եւ անկէ իչխող միահամուռ խոյեանքին յաղթանակը եղաւ:

1917ի Հոկտեմբերեան ռուսական յե – ղափոխութիւնը եւ ռուս բանակին մէջ արձագանգող «դէպի տո՛ւն» աղաղակը ծանր կացութեան մը առջեւ դրեր էր ոչ միայն ռուսական բանակներու կողքին կռուող հայ զինուորները, այլ եւ անոնց ապաւինած մեր ժողովուրդը: 1918ի ըս – կիզբը արդէն ռուս զինուորի նչոյլ չկար Հայաստանի ճակատը:

Զորս հարիւր քիլոմեթրի վրայ երկա – րող Քիլկիթ – Երզնկա – Խնուս – Վան դիծին պաշտպանութիւնը հարկադրաբար առանձներ էին հայկական զօրամասերը, ընդամէնը վեց հեռեւակ գունդ եւ տակա – ւին կիսակազմ արեւմտահայ զօրաբաժին մը: Անբաւարար էին այդ ուժերը նման դիծի մը երկարութեան համեմատու – թեամբ: Հաղիւ թէ բաւէին պահելու դլխաւոր ուղղութիւնները եւ անհրա – ժեշտ յենակէտերը:

Ռազմական տեսակէտով անհնարին բան էր նման դիմադրութիւն մը: Բայց ռազմականէն անդին կար մեր գոյու – թեան, ըլլալու թէ չըլլալու ողբերգական հարցը որ ռազմավարութիւն չէր ճանչ – նար:

Ձմրան ձիւնին ու մրրիկին մէջ պէտք էր զարձեալ տեղափոխել, բազմիցս տե – ղափոխուած այդ ժողովուրդը որուն տա – ռապանք էր միայն սահմանած անողորմ ճակատագիրը: Անհնար էր տուեալ պայ – մաններուն մէջ: Մէկ ելք եւ մէկ հրա – մայական կար, ռազմօրէն կարելի ըլլար թէ ոչ, պէտք էր ժամանակ շահիլ, ժա – մանակ շահիլ ամէն գնով, դիմադրել, միշտ դիմադրել հեռու պահելու համար թշնամին:

Հայկական զօրքը պատնէշին կառչած, կենաց ու մահու կռուի մը մէջ, թիզ առ թիզ կռուելով, զարնելով զարնուելով, ամբողջ վեց ամիս դանդաղեցուց Թուր – քերուն յառաջխաղացումը: Առանց այդ յամառ ու վերմարդկային դիմադրու – թեան թշնամին չատոնց հասած կ'ըլլար անկասկած էջմիածին ու Երեւան եւ Աբե – ւելահայաստեան ալ կը վիճակէր արեւ – մըտահայ հատուածին ախուր բախտը:

Փետրուարի սկիզբը Թուրքերը կը վեր – սկսին իրենց յարձակումները Երզնկայի վրայ: Երզնկայի հայկական զօրամասը 1800 դինուոր միայն կը հաշուէ եւ իր դէմ ունի Թրքական 36րդ զօրաբաժինը եւ հազարաւոր քրտական անկանոն ուժեր: Կռիւը կը սաստկանայ եւ Երզնկայի զօ – րամասը կը հարկադրուի քայլ առ քայլ կռուելով ու դիմադրելով նահանջել դէ – պի Կարին որ 150 քիլմ. հեռու է: Մարտ 11ին վէհիպ փաշայի յառաջապահները Ըլըճայի առջեւն են, ուր Հայերը կա – տաղօրէն կը դիմադրեն դարձեալ: Նոյն օրը Թրքական ձախ թեւը դրոհ կուտայ Թէքէք – Տէրէսիի վրայ՝ ուր հայկական զօրամասը կատաղի սուինամարտէ մը վերջ կը յաջողի կարին քաշուիլ:

Մարտ 12ին Թուրքերը կը դրաւեն Կա – րինը: Գերազանց ուժերու ճնշումին տակ Հայերը կը նահանջեն դէպի Սարըղամիշ – կարս դիծը: Ապրիլ ամիսէն սկսեալ թշնամին արդէն վերադրաւած է նախա – պատերազմեան իր հողերը եւ կռիւը փո – խադրուած է արեւելահայ հողամասին վրայ:

Խնուսի զօրամասը կարնոյ դրաւումէն վերջ կը նահանջէ դէպի Քէօփրիւ – Քէօյ եւ հոն կը միանայ Երզնկայէն եւ կարի – նէն նահանջած զօրամասին:

Վանի զօրամասին կացութիւնը աւելի ծանր ու ղժուար է: Կարնոյ անկումէն վերջ, բոլորովին կղզիացած, մինուճար իր բախտին ձգուած, կատաղի կռիւներ կը մղէ սակայն Ոստանի եւ Առնիսի դիր – քերուն վրայ եւ Մարտ 21ին միայն նա –

փղջին՝ կը յիշատակուին նաեւ գութազմի կամ ծովակնի (աքուամարին, ղամրի – տրուխի ընտանիքէն կապտաւուն քար) բիւրեղներ :

ք) Ներկայ Հայաստանի մէջ կը գտնուին շատ տարածուն շերտաքարի (քոնկլոմերատ, Դիլիջանի շրջան), սրաֆարի (Ազրա, Դիլիջանի շրջան), Հրազդանի շրջան) եւ կրաքարի պիւրեղ, վիմագրական խարի (Իջեւանի շրջան) հանքեր :

2.— ՇԻՆԱՆԻՒԹԵՐ

Հանքանիւթերէն, մեռազային եւ ոչ մետաղային ճարտարարուեստական համար նշանակներէն եւս, անհրաժեշտ է նաեւ ամիսի մը ներել հայկական հողի ընդերքին ելած շինուածեան բազմապիսի քարերուն եւ նախանիւթերուն վրայ, — տուֆեր, հատաքարեր, պազալթներ, չերտաքարեր, կրաքարեր, մարմարներ, եւ այլն, — զորս հայ վարպետները դարերու ընթացքին գործածած են մեր ճարտարապետական կոթողներու կերտումին համար, եւ որոնք տակաւին հարստութեան չատ կարեւոր պաշարներ կը ներկայանան երկրին համար :

Հայաստանը, իր ամբողջութեան մէջ ուսումնասիրուած, հարուստ է շինանիւթերով : Այս մարդին մէջ սակայն՝ ոչ մէկ մանրամասն տուեալ ունինք արեւմտեան Հայաստանի վերաբերմամբ : Հանրապետութեան 1923ի հր – տարակուսթիւնը կը գտնայ միայն թիչնաւոր ձեւով խօսելով՝ գանազան տեսակի կրաքարերու, ինչպէս նաեւ հրաբխային բազմատեսակ ժայռերու մասին (տուֆեր, պազալթներ, հատաքարեր, փորֆիրներ, խստաքարեր, եւն.) :

Յորդրդային Հայաստանի վերաբերեալ՝ ունինք բաւականաչափ բաւական հզօր տեղեկութիւններ, չնորհիւ տեսակարար՝ մեր արդէն իսկ թուած արիւրներուն :

1— Տուֆերը · — Հրաբխային տուֆեր ընդհանուր անուան տակ կը ճանչցուին՝ հրաբխային ժայթքումներու ընթացքին դուրս նետուած հողերու, ջրաշղիի եւ տաք մոխիրներու խառնուրդով գոյացած ցեխերու պազումէն յառաջացած բաւական կարծր, սակայն թեթեւ, խոռոկին ու դիւրաւ տաշուող քարերը : Հայաստանի վարդագոյն, դեղնորակ, գորշ, կարմրորակ, երբեմն մանիչա – գոյնի զարնող, գոյ մոխրագոյն (գրեթէ սեւ) տուֆերը հինէն ի վեր հռչակաւոր են իրենց չատ գործնական, դիւրաւ տաշուող, թեթեւ այլ դիմացկուն, ու գեղատեսիլ շինանիւթ : Տուֆակերտ են մեր պատմական ճարտարապետութեան գեղեցկագոյն կառուցուածքներէն չատերը : Տուֆակերտ է նաեւ Հայաստանի ներկայ շէնքերու կարեւորագոյն մասը : Եւ տակաւին՝ Հայաստանի տուֆը ծանօթ է փնտուած շինանիւթ է խորհրդային ուրիշ հանրապետութիւններուն եւ ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ :

Քարագրական, փիզիքամեքենագիտական եւ շինարարական տուեալներու հիման վրայ՝ Հայաստանի տուֆերը կը բաժնուին հինգ հիմնական տեսակներու, որոնք են՝ Արթիկի տիպի տուֆերը (ընդհանրապէս՝ վարդագոյն – մանիչական – պոյն), Անիի տիպի տուֆերը (դեղնա – պոյն, նարնջագոյն, գորշ), Երեւանեան տիպի տուֆերը՝ որոնք ամէնէն աւելի տարածուածներն են (կարմրորակ կամ պոյ մոխրագոյն – սեւ), Բիւրականի տիպի տուֆերը (ուր հիմնական գանգուածը կարմրորակ է կամ մոխրագոյն – սեւ, բայց որոնք կը պարունակեն կարեւոր քանակութեամբ՝ աւելի կարծր ժայռերու բեկորները), եւ վերջապէս՝ ֆելզիտային տուֆերը, նուրբ ծակոտկէն, համեմատաբար աւելի ծանր քան առաջին չորս տեսակները, չատ լաւ յղկուող, աւելի բաց երանգներ ներկայացնող, բայց հաւանաբար նուազ դիմացկուն : Իրենց կազմութեամբ՝ ֆելզիտային տուֆերը աւելի հին են (երրորդական շրջան), քան միւս չորս տեսակները (բոլորն ալ՝ չորրորդական շրջանի տուֆեր) :

Արթիկի տիպի տուֆեր կ'արտադրեն Արթիկի, Մաստարա – Սառնաղբիւրի, Տուֆաշէնի (Նախկին Ամթլու) եւ Զա – րընջա – Զիթ հանքավի քարահանքերը : Զորան ալ կը գտնուին Ապագի արեւ – մտեան եւ հիւսիս – արեւմտեան կողմերուն եւ ունին համամիութենական նշանակութիւն :

Անիի տիպի տուֆեր կուտան Անիպեմ – զայի եւ Վարդաքարի քարահանքերը, երկուքն ալ Թրքական սահմանին մօտիկ՝ պատմական Անիի շրջանին մէջ : Առաջինը ունի համամիութենական կարեւորութիւն : Նոյն տիպի տուֆ ունի նաեւ Կիրովականի շրջանի Հայդարլիի հանքավայրը :

Բիւրականի տիպի տուֆերը կը գտնուին Բիւրականի, Աշտարակի, Փարպիի, Ագաւնատունի, Կոշի եւ Թալիշ – Շամիրամի քարահանքերուն մէջ : Կարեւորագոյնները Բիւրականի եւ Թալիշի հանքերն են :

Երեւանեան տիպի տուֆը լայնօրէն տարածուած է ամբողջ Կոտայքի (Առինջ, Արամուս, Գեղադիր, Քանաքեռ, Ջրվէժ, Նորք, Կարմիր Բլուր, եւայլն), Էջմիածնի (Արզատանդ, Ցաղկաձոր, Նորակերտ, Փարաքար, եւայլն), Սարդարապատի (Հոկտեմբերեան, Մրգաշատ, Արաքս), Թալինի (Վերին Թալին, Կարմրաշէն), Լենինականի (Արափի, Ջաջաքար, Կապս, Մայիսեան, Հովունի, Ձերքեղիձոր, Ջաղուռ, եւայլն) եւ Կիրովականի (Շէնաւան, Սպիտակ, Սարատ – Հարթ, Արջուտ, Դարպաս, Մահարաշէն, Դիմացի – Սար, Ժղանով) շրջաններուն մէջ :

Իսկ ֆելզիտային տուֆերու քարահանքեր կը գտնուին Ապիդրեկովի, Եղեգնաձորի, Նորադուզի (Սեւանի արեւմտեան ափին), Ծովագիւղի (Սեւանի հիւսիսային ափին), Ջարչեխի (Դիլիջանի մօտ), Թումանեանի (Դսեղ), Շահալիի, Դեբետի, Ծաթեր – Ղաչաղանի, Բերթաղի, Դոստլուի, Ղալաչայի եւ Քէօրբլուի (չորս վերջիններէն՝ Նոյեմբերեանի մօտերը) շրջաններուն մէջ : Շահալիի հանքավայրը ունի համամիութենական արժէք :

Բոլոր տեսակի տուֆերու պաշարները դործնականապէս անսպառ են : Ներկայիս վերոյիշեալ հանքավայրերէն փոքր թիւ մը միայն ենթակայ է չահագործման, բաւարարելով պահանջները Հայաստանի եւ դրացի հանրապետութիւններուն : Ըստ 1950ի տուեալներուն (Տէր-Ցակոբեան – Օհանեան, — «Հայկական ՍՍՌ տնտեսական աշխարհագրութիւն») : մի – այն Արթիկի հանքավայրի պաշարները կը կազմեն 7·830·000 խորանարդ մեթր, իսկ Անիի պաշարները՝ 12·306·000 խորանարդ մեթր :

(13 Շար.)

ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ

1924ին Երեւանի մէջ հիմնուեցաւ բը – ժշկական միջնակարգ ուսումնարանը, որմէ մինչեւ այսօր շրջանաւարտ եղած են ութ հազարէ աւելի մասնագէտներ՝ հիւանդապահ, մանկաբարձ, առաջնորդ, դեղագործ եւայլն :

Այսօր Հայաստան ունի բժիշկներու եւ հիւանդանոցներու անճնակազմի մեծ բանակ մը, որոնք հիմնականին մէջ մասնագիտական կրթութիւն ստացած են Երեւանի բժշկական ուսումնարանին մէջ :

Բժիշկներու եւ օղնական բժիշկներու թիւով ներկայիս Հայաստան առաջին տեղերէն մէկը կը գրաւէ ամբողջ Միսհ. Միութեան մէջ :

Այժմ 10·000 հոգիի կայ 24 բժիշկ, իսկ իւրաքանչիւր բժիշկ ունի իր օգնական – ները :

1958էն ի վեր Երեւանի բժշկական ու – սումնարանը գործած է բազմաճիւղ : Ներկայիս, ունի գանազան ճիւղեր՝ մանկաբարձական, դեղագործական, առաջնորդական, հիւանդապահական եւն. :

1959էն ետք, ուսումնարանը հատատ – ուց գանազան նոր մասնաճիւղեր : Երեւանի բժշկական ուսումնարանը 1960ին դարձուցած հիւանդապահութեան հետեւողներու ընդունելութիւնը. ասոնք են – դունուցան Լենինականի, Գափանի եւ Դիլիջանի բժշկական ուսումնարանները, իսկ դեղագործներու, առաջնորդներու եւ առաջներ պատրաստողներու ուսուցումը կը կատարուի միայն Երեւանի ուսումնարանին մէջ :

Հայաստան մեծ պահանջ ունի հիւանդապահներու, սակայն Երեւանի բժշկական ուսումնարանը չի կրնար բաւարարել մինչեւ անգամ Երեւանի եւ անոր մօտակայ շրջաններուն պահանջը : Այս պատճառով ալ հիւանդապահութեան դասընթացքներ կազմակերպուած են Գափանի, Բասարգեչարի մէջ :

Երբ վերլուծենք 1959 – 1963ի ընդունելութեան արդիւնքները, կը տեսնենք, որ հիւանդապահութեան հետեւիլ փափաղողներու թիւը յարաճուն թափով աճած է եւ իր գագաթնակէտին հասած է 1961ին : Անկէ ետք նուազած է այդ թիւը : Ինչո՞ւ, երբ մեծ պահանջ կայ հիւանդապահներու : Ամէնէն կարեւոր պատճառը համապատասխան չէնքերու եւ սարքաւորումներու պակասն է :

ՆՈՐ ԳԻՐՔ

Լոյս տեսաւ Ցակոբ Պարոնեանի «Երկերի Հաւաքածոյ»ին երկրորդ հատորը, որ կը բովանդակէ երկիծարանին «պատմական մը պոլսոյ թաղերու մէջ», «Մեծապատիւ Մուրացկանները», «Քաղաքավարութեան վնասները» գործերը : Հատորը ունի ծանօթագրութիւններ, անձնանունները բառարան եւ բառարան մըն ալ բառերու : Հաւաքածոն պիտի բազկանայ տասը հատորներէ :

ՎԱՀՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

Երկարատեւ հիւանդութենէ ետք մեռած է թատերագիր Վահրամ Թէրզիպաշեան : Ծնած էր Վան, 1899ին : Նախնական կրթութիւնը ստացած էր իր ծննդավայրին Երամեան վարժարանին մէջ : Առաջին համաշխարհային պատերազմին կը տեղափոխուի Կովկաս, ուսումը չարունակելով Ներսիսեան վարժարանին մէջ :

Թէրզիպաշեանի գրչին կը պատկանին կարգ մը մեծարժէք ուսումնասիրութիւններ, որոնք նուիրուած են յատկապէս թատրոնին : Մնայուն արժէք ներկայացնող գործեր են «Պետրոս Դուրեան», «Եէյքսփիրը հայերէն», մանաւանդ «Հայ սրամատուրգիայի պատմութիւն» ըստ – ուարածաւալ գործը :

ՀԱՅԿ ԹԻՒՐԲԵԱՆ

Յաւով կը տեղեկանանք, որ Համպուրկի մէջ Մայիս 22ին, մեռած է Հայկ Թիւրքեան, կարճատեւ հիւանդութենէ վերջ : Հանգուցեալը Հայաստանի անկախութեան տարիներուն հիւպատոսական պաշտօն վարած է Վրաստանի մէջ : Երկար տեսնէ հատատուած էր Համպուրկ, ուր կը գրաւէր ծխախոտի գործով : Որոշ աշխատանք կատարած է Հայերը ծանօթացնելու համար Գերմաններուն, Համպուրկի թերթերուն մէջ հրատարակուած յօդուածներով : Հայկական երաժշտութեան նուիրուած երգահանդէս մըն ալ կազմակերպած է տարի – ներ առաջ :

Այս գեղջուկի տունը ապատարան է – գաւ Թէլօ Մեսրոպին, որը փոթորկի հանդիպելով մոլորուել էր Մառնիկի կաղնուտում, Սեւ սարերով դէպի Փը – ղրկուայ կարոյի գիւղը գնալու ճանա – պարհին :

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԿԻՐԱԿԻՆ

Ասատուրի եւ Բայազի երեխաները մեծանում էին : Հեղինէն արդէն տասներկու տարեկան էր, իսկ վերջնակը՝ Զօրեկը, նոր էր մտել երեքի մէջ :

1915 Թուի Վարդավառից մի չաբաթ առաջ Բայազն իր երեք զաւակներին ու – ղարկել էր Քրդաձոմ՝ հօրանց տուն : Հեղինէն վերադարձել էր Աբինօք, իսկ Լեւոնը, Աչխէնը եւ Զօրեկը մնացել էին տարեկի մօտ :

Բայազի զաւակները թէեւ փոքր էին, բայց մայրն ուզում էր, որ նրանք, Վարդավառի հրաչալի օրերը անցկացնեն Քրտաձոմում : Այս ամիսներն հատատնում էին նաեւ Դաշտի քաղցրահամ ձմերուկներն ու անուչահոտ սեխերը, որոնք հռչակուած էին ամէն տեղ :

Տարօնի չինականը չտեսնուած չքեղութեամբ էր ծնում Վարդավառը :

ՄԱՋԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

«ԾԱՂԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ԽՈՂԵԴԱՆ

Իսկ փղորկուայ կարոյի գիւղը դեռ տգան հետու էր : Կը գտնէ՞ր արդեօք նա նորին այնտեղ : Արդեօք օլամութիւնից վերադարձե՞լ էին երկրագործ Մարտունն, Շինական Պօղոսը եւ Պետոյի Մանուկը :

Թէպէտ նա Ղազոյի տանը չորերը փռել էր, բայց լուրերը դարձեալ հանգիստ չէին տալիս : Եթէ մէկնումէկը իր հարազատներից տեսնէր իրեն, բոլորը կը ճանաչէ, այնքան կերպարանափոխուել էր Թէլօն :

Ճանկարծ երկինքի արեւմուտքում մառնան մի պիծ երեւաց : Գնալով այդ պիծը մեծնաց, սեւացաւ, ոլնու պէս կրծքից բացուեց, սառնալով հրէ – շատը վիշապի նմանութիւն : Այնուհետեւ այդ վիշապը կատորակուեց եւ դրանից տարան պարհուրելի ճիւաղներ՝ մարդկային ձեռքերով : Շատ չանցած եր – կինքը բոլորովին մթնեց ու անսպասելի որոտից դղրդաց Մշոյ դաշտը : Ամպրոպամպրոպի եռեւից պատառոտում էր երկինքի կուրծքը եւ Մառնիկի անտառը փոփոխակի լուսաւորուելով ու մթնելով, ուժգին ալեկոծւում էր կատաղած ծովի պէս : Հսկայական ծառերը չառաչելով ընկնում էին գետ :

Սկսուեց անձրեւը :

Շուարել էր Թէլօն : Քիչ առաջուայ օդի պայծառութիւնը եւ այսպիսի տարադէպ փոփոխութիւն : Ով դիտի իր ձեռ – նափայտը մնա՞ց յօշինների պուրակում, թէ՞ փոթորիկը նրան չպրտեց հետու : Աւրեւի խաւարումից ի վեր Թէլօն այդպիսի արհաւիրք չէր տեսել :

Վերը, ամպերի մէջ ճայթեց մի կայծակ եւ որոտը կարծես Թէլօ Մեսրոպի ճակատին դիպաւ : Նա կռացաւ եւ ապա խաչակնքելով՝ հրացանը ամուր սեղմեց կրծքին : Նորից մի կայծակ : Թէլօն այս անգամ թեքուեց աջ կողմի վրայ, հրացանի փողը բնազդաբար իրենից հետու պահելով :

Ո՞ւր պատսպարուել : Չգնա՞լ արդեօք Քոլոսիկ եւ մտնել Շինական Պօղոսի տունը : Բայց ո՞ր ճանապարհով : Շմլակով չէր ուզում անցնել, որովհետեւ ղղուշանում էր այդ դիւղի շներից : Ախ, դռնէ Թարգմանչաց վանքը մօտ լինէր :

Երկինքը ճեղքուեց, եւ մի պահ արեւի չողքը զարկեց Դաւթի քարին : Այնպիսի մի տեսարան էր, որ դաշտի դրեթէ բոլոր նշանաւոր աւանները առնուած էին այդ չողարձակի տակ եւ այնպէս մօտիկ էին երեւում :

Իսկ Բերդա՞կը : Նա յանկարծ յիշեց իր կատուին : Տարա՞ն նրան աւելի հեռու, թէ՞ թողեցին, Մշոյ եկեղեցում կրծողների դէմ կռուելիս : Ու նորից աչքին դէմ ցցուեց իր համբաւաւոր դրաստը, որի վիճակի մասին ոչ մի տեղեկութիւն չէր կար : Մի դուցէ նրան էլ քշել են ռազմաճակատ, պարէն կրելու զօրքի համար եւ վաղուց չունչը փչել է որեւէ զառիթափից գլորուելով : Խեղճ աւանակ :

Այդ մաքերի մէջ հեղեղը քիչ մնաց ներքեւ գլորեր նրան : Ցնցուեց Թէլօն : Ու այն պահին, երբ պէտք է անդունդ գլորուէր, մի ուժեղ տղամարդ նրան դուրս քաշեց հեղեղատից :

Այդ մարդը Լալլազ Բաղտասարն էր, այն փահլիվաններից մէկը, որի պարտութեան հաշիւը նա մտքում պահել էր Փըղրկուայ կարոյի չորրորդ մատով :

Բաղտասարը Թէլոյին պատմեց, որ անկարելի է գնալ Դաշտի դիւղերը : Ասաց, որ Փետրուարի վերջին Գոմս դիւղում ընդհարում է եղել հայ դիւղացու եւ Թուրք ոստիկանների միջեւ, որոնք եկել են այնտեղ աւարառութիւն կատարելու եւ փախստականներ որոնելու : Հայ չինականը սպանել էր բոլորին եւ Ս. Կարապետի սաբերով փախել էր դէպի Տալուորիկ՝ Դարբին Զենոբի մօտ :

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Գիւտ նշխարաց ամենայն Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին, պիտի տօնուի եկեղեցիիս անուանակոչութեան տօնը:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹԸՐ-ԹԸՌԵԱՆ:

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Երջանկայիշատակ ԳԷՈՐԳ Զ. Կաթողիկոսի վախճանման 10րդ տարելիցին առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Շահպազեան եղբայրներուն, Տէր եւ Տիկին Պետիկեանի, Մամուղեան եւ Թիւթիւնճեան ընտանիքներուն, Շահան Շահպազեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Նոյնպէս վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շամիրեանի եւ զաւակներուն իրենց սիրեցեալ մօր եւ մեծ մօր, Տիկին Լիզա Մարտիրոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
GRANDE FETE CHAMPETRE

Այս Կիրակի առաւօտէն սկսեալ, կազմակերպուած Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղերուն կողմէ:

Մէօտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ, (Թափի վեռ):

Զանազան անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ: Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յունիս 21ին:

Օթօպիւս, 169 Մեռի տ'իսիէն, կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն (Մարսէլ Սամպա):

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՄԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Աւետարանական Մկրտիչ նորաբաց ժողովասրահին մէջ, 27 Րիւ Ֆրանսիս Պուլիէ:

Կը խօսի ՎԵՐ. ՅՐԹ. ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կապոյտ Խաչի Պանեօ – Քաշանի մասնաճիւղը շրջապտոյտ մը կը կազմակերպէ Կիրակի, Յունիս 21ին դէպի Հավր: Տեսարժան վայրերու շարքին մէջ նկատի առնուած է Թանքարվիլի կամուրջը: Հավր քաղաքէն զատ այցելուած է Ֆլանտըր չքեղ նաւի այցը: Օթոքառները կը մեկնին առտուան ժամը 6.30ին Մեթրօ Պանեէօի առջեւէն եւ կը կենան Փարիզ «Սառահ Պեռնար» Թատրոնի առջեւ ժամը 7ին: Ճամբորդական ծախքերու մասնակցութեան գինն է (նաւին այցետոմսով միասին) անձ գլուխ 20 ֆր.:

Արձանագրութիւնները սկսած են եւ կ'աւարտին Յունիս 14ին:

Արձանագրուելու համար կարելի է դիմել Օր. Իրիս Պասմաճեանին, 95, Ավընիւ Առիսթիտ Պրիան (Պանեէօ) կամ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Շաբաթ եւ Երկուշաբթի կէսօրէ ետք:

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՓԻԷՐՖՈՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան Ենթակոմիտէին»:

Կիրակի, (Յունիս 14) առաւօտեան ժամը ութէն մինչեւ երեկոյ:

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս դաշտագնացութեան պէտք է այժմէն արձանագրուին անդամներուն մօտ:

Օթօքառները կը մեկնին Փլաս Քառնոյէն ժամը ճիշդ ութին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Գին՝ 10 փրանք:

Օր. ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Պ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԵՍԱՅԵԱՆ
(Նոր Սերնդական)
Նշանուած

10 Մայիս, 1964 Իսի լէ Մուլինօ

Այս առթիւ Վարուժանի հայրը Փիլիպպոս Եսայեան յիսուն ֆրանք նուիրած է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին:

ՄԱՅԻՍ 28
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչին:

Շաբաթ, 13 Յունիս երեկոյեան ժամը 20.30ին Թէաթր Մինիսիփալի սրահը:

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
(ՌՈՄԱՆԷՆ)

Կը խօսի Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ
(Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին.— Ջութակ ընկ. Պէրպէրեան, երգ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ եւ անակնկալներ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գ. Լաղեան խումբին: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին:

Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ՝
Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ – ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Կը մեներգէ՝ Տիկին Մառի Կարապետեան: Արտասանութիւն Օր. Օր. Բրաբիոն Տապաղեան, Թագուհի Սալլապալեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. «Վարդան» Ենթակոմիտէի: Այս Շաբաթ իրիկուն, հացկերոյթով, ժամը 20.30ին, Առնուվիլի եկեղեցիին կից խորհրդարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:
Անակնկալներ
Ճաշագին 5 փրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Ֆիլիփի սրճարանը: Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 16ին, եկեղեցւոյ սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Տէսինի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր մասնաճիւղի անդամուհիները, այս Կիրակի, ժամը 15ին: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ:

LE LORD
RESTAURANT
SPECIALITÉS
ARMÉNIENNES ET HONGROISES
Décor agréable — Prix modérés
Հայկ. եւ Հունգարական Ընտիր ճաշ
PARIS
9, Rue Lord Byron, 9
(CHAMPS-ÉLYSÉES)
— Ouvert tous les jours —
sauf lundi
Téléphone :
ELY. 07-27
Փակ է Երկուշաբթի:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը հրապարակային դասախօսութիւն մը կազմակերպած է այս Հինգշաբթի (Յունիս 11) ժամը 21ին, Հայկական Տան մէջ, 32 Րիւ տէ Թրէվիզ, Փարիզ (9):

Կը դասախօսէ Բժ. Ռ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

Նիւթ.—
Primo - Infection Tuberculeuse
Prévention par le vaccin B. C. G.

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարուժան խումբը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Կիրակի, Յունիս 14, Շաթօ Պօրըկար (Սէյնիզիէի ճամբուն վրայ, դեղատեսիլ պուրակը), ամբողջ օրը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը:

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքառը կը մեկնի դպրոցէն ժամը 9ին, Լա Փլէնէն 9.15, Փլաս Վէրտէօնէն 9.30, Րիւ Փալանպէռ 9.40, Քուռ Պէռիայէն 9.50 (կամուրջը):

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» Ենթակոմիտէին ընդհ. ժողով մը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կը խնդրուի իրենց զաւակները արձանագրել տուած ծնողքներէն որ իրենց ... կախ հաշիւը փակեն որպէսզի արձանագրութիւնը վերջնական նկատուի:

Օգոստոս ամսուան համար սահմանափակ թիւով տրամադրելի ... դեր կան:

Այսուհետեւ արձանագրութիւնները ... տի կ'ունենան ՄԻԱՅՆ ՇԱԲԱԹ ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ժամը 16էն 19ը, 17 Րիւ Պլէօ, Ա... կոյթի Տան Գ. յարկի գրասենեակի ...

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան պարտէզին մէջ
36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր:
Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի գիներով:

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով
Երեկոյեան աւանդական շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2.50 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նոռէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէի կայանը: Շոգեկառք՝ 10.15, 11.13, 12.05, 12.32, 13.54, 14.30, 15.00, 16.17, եւ 17.42:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին:

Ճաշագին մուտքով միասին 15 փրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Աղքատախնամի Գրասենեակը:

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս, ՓՐՕվանս 77-73)

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Téléph. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 11 JUIN 1964

LE NUMERO : 0,30 FR.

...րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10.030 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.030

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՊԱ՞ ՄԵՆՔ

—o—

...փորձը ցոյց տուաւ թէ պայմանները ...յլ չեն եւ ժամանակը հասած չէ ...ուսին իրագործելու համար երազը ...արաբական մեծ համադաշնակցութեան մը, Պարսից ծոցէն (Իրաք) մինչեւ ...ատլանտեան ովկիանոս (Մարոք):

...ակայն շուրջ երկու տասնեակ տարածուած ի վեր կարեւոր քայլեր առնուած ...արաբական բոլոր երկիրներու գործակցութեան համար քաղաքական տնտեսական, մշակութային ու զինուորական գետնի վրայ:

...ործակցութեան հիմը դրուեցաւ երկ...րդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, ...եր Եգիպտոսի նախաձեռնութեամբ եւ ...իոյ քաջալերութեամբ կազմուեցաւ ...արաբական Լիկան:

Լիկայի Ուխտը ստորագրուեցաւ Գահիրէի մէջ 1945 Մարտ 22ին: Իսկ բուն ծրագիրն ու նպատակները վերջնական ...ստացան Աղեքսանդրիոյ ...խորհրդաժողովին մէջ՝ 1945 Սեպտ. 25–ին:

Հիմնադիր անդամներն էին Եգիպտոս, ...Անդրյորդանան (այժմ Յորդանան), Լիբանան, Սուրիա, Սէուտի Արաբիա եւ Եմէն: Անկախութիւն ստանալէ վերջ (1952 Դեկտեմբեր 24), Լիբիա եւս յարեցաւ անոր 1953ին: Մարոք եւ Թունուզ Լիկային անդամակցեցան 1958ին: Իսկ վերջերս ալ՝ Ալժերիա եւ Քուէյթ:

Լիկայի գլխաւոր նպատակն է պաշտպանել արաբական երկիրներու անկախութիւնը: Այդ պաշտպանութիւնը ի ...յտ եկաւ 1948ին արաբեւիսրայէլեան ...իւններու առեն, երբ Լիկայի անդամ ...ները իրենց բանակներով օգնութեան ...ացան Պաղեստինի Արաբներուն:

Լիկան աջակցեցաւ նաեւ Լիբիոյ, մանաւանդ Ալժերիոյ ազատագրական չարչարանքներուն: Գոյութ հռչակեց Իսրայէլի դէմ, որուն անկախութիւնը ցարդ չէ ...ճանչցուած Լիկայի անդամ պետութեանց կողմէ:

Ու այժմ Լիկան Երուսաղէմի մէջ գումարուած վերջին խորհրդաժողովին մէջ ...որոշած է զինու զօրութեամբ ազատագրել Պաղեստինը հրէական տիրապետութենէն եւ իրենց հայրենի տուները վերադարձնել մէկ միլիոն գաղթականները, որոնք տասնըվեց տարիէ ի վեր ապաստանած են հարեւան արաբական երկիրներու մէջ:

Բախտաւոր են Պաղեստինի գաղթականները իրենց դժբախտութեան մէջ՝ ...համեմատելով Հայերուս հետ:

Նախ՝ անոնք անձի նուազագոյն կորուստով եւ նպաստաւոր պայմաններու մէջ հեռացան իրենց տուներէն: Երկրորդ՝ անմիջապէս հիւրընկալուեցան եղբայրներու կողմէ: Երրորդ՝ ...ներ նիւթապէս օժանդակեց — եւ ցարդ ...կ՝ — բնակարան եւ ապրուստ ...ապահովելով անոնց: Չորրորդ՝ անոնք ...պահեցին իրենց ազգային դիմագիծը, ...ապրելով արաբական հողամասերու վրայ եւ մեղի պէս ցիրուցան չեղան եօթը ...ծովերու ափին:

Ու վերջապէս՝ բախտաւոր են անոր համար, որ զօրաւոր պաշտպաններ ունին իրենց կողքին, — ամբողջ արաբական աշխարհը, որ կը մտածէ իրենց ազատագրութեան մասին:

Հապա՞ մենք: Ո՛չ թէ տասնըվեց, այլ ...քառասունըվեց տարիէ ի վեր գաղթական ենք դարձած, ցրուած չորս հովերու, ...Միջին Արեւելքէն մինչեւ Եւրոպա, մինչեւ Ամերիկեան կիսագունդը եւ մինչեւ ...Աւստրալիա: Լքուած ենք մեր բախտին, ամէն մէկս դատապարտուած մեր գլխուն ճարը նայելու: Չունինք օտար հզօր պաշտպաններ: Չունինք հայկական անկախ պետութիւն, որ տէր կանգնի ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան: Երեւան կը յայտարարէ թէ «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն» չէ:

Մեր պապենական հողերը դրաւուած կը մնան «կորիզ»էն դէպի հարաւ, « մեր թշնամեաց ոտնակոխ»:

Ու մինչ երկու միլիոն Հրեաներ տեղաւորուած են Պաղեստինի մէջ, հայկական նահանգները կը մնան ամայի ու անմարդաբնակ: Սպասելով իրենց բուն տէրերուն:

Ի՞նչպէս ազատագրել զանոնք:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱԿ ԼՈՒԾՈՒՄԸ՝ ՅԱՄԱՔԱՀԱՆՈՒՄ

Կ'ԸՍԷ ԻՆԷՕՆԻՒ ՃՈՆՍԸՆԻ

—o—

Թուրքիոյ վարչապետը պատասխանած է նախագահ Ճոնսընի եւ շեշտած թէ Թուրքիոյ համար այլեւս միակ լուծումը յամաքահանումն է: Այս պատասխանը տրուած է Ճոնսընի, Նախարարաց Խորհուրդէն ետք, որ դայն վաւերացուցած էր:

Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, Ինէօնիւի նամակին առաջին մասը կը վերաբերի Ուաշինկթըն երթալու հրաւէրին:

Կը կարծուի թէ Ինէօնիւ հաւանութիւն տուած է Ուաշինկթըն երթալու որոշ պայմաններով: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ Թուրք վարչապետը Ամերիկա կը հասնի Յունիս 11ին:

Նամակին երկրորդ մասին մէջ, Ինէօնիւ կ'անդրադառնայ Թրքական նպատակներուն Կիպրոսի հարցին մէջ եւ կը ժխտէ թէ Թրքական յամաքահանման մը նպատակն ըլլայ կղզիին բաժանումը: Ինէօնիւ կը շեշտէ նաեւ թէ նախագահ Մակարիոս քանիցս բռնաբարած է Կիպրոսի սահմանադրական կարգը, աւելցնելով թէ Կիպրոսի նախագահին ցոյց տուած արհամարհանքը օրէնքի հանդէպ այն աստիճանի հասած է որ «ամբարտաւանութեան» կը հասնի: Ծանօթ է որ Թուրքերը շա՜տ բծախնդիր ըլլալով օրէնքյարգելու եւ փոքրամասնութեան իրաւունք պաշտպանելու հարցին մէջ, դիւրին կը վրդովին երբ անկարգութիւն կը տեսնեն:

Ֆիկառօ, որ նոյն ձեւով կուտայ Ինէօնիւի նամակին վերաբերեալ մանրամասնութիւնները, ընդգծուած ձեւով, կ'աւելցնէ «աւելին, կ'ըսէ, (իմա՛ Ինէօնիւ) դաշնակիցներու հետ բանակցութիւնները որեւէ արդիւնք չեն տուած: Այդ պատճառաւ Թուրքիա նախատեսած է յամաքահանում մը կատարել Կիպրոս, այդ միջոցը միակ լուծումն է իր աչքին»:

Քոմպաւ, սակայն աւելի յստակ կերպով կը տեսնէ Թրքական խաղն ու խորամանկութիւնը: Անդրադառնալով Ինէօնիւի տուած այն հաւաստիքին՝ թէ յամաքահանումը կղզիին բաժանում պատրաստելու համար չէ այլ՝ կարգը վերահաստատելու, Քոմպա կը գրէ.— Ինէօնի չի կրնար հաւատացնել ոեւէ մէկուն, որ քիչ մը տրամաբանութիւն ունի, որ երբ Թրքական զօրքը յամաք ելլէ, տէ փաքթօ պիտի ճնաայէ կղզիին բաժանման: Գալով «կարգի վերահաստատման» անոնց դատաւորն ու պատասխանատուն է ՄԱԿի ուժերու ընդհ. հրամանատար՝ Զօր. Թիմի: Նախատել է իսկապէս ՄԱԿի առաքելութեան հանգամանքին, յաւակնութիւնն ունենալ անոր տեղը անցնիլ»:

Քոմպա կը շարունակէ իր տրամաբանական վերլուծումը, դատելով թէ Ինէօնիւ նման ոճ մը պիտի չկարենար գործածել եթէ բացէ ի բաց չվայելէր անգլիական կողմնակցութիւնը: Մեծն Բրիտանիան ի սկզբանէ յանցաւոր է կիպրական տագնապին մէջ:

Արդարեւ Անգլիան է, որ ըստ Ցիւրիխի եւ Լոնտոնի համաձայնագրերուն, միջամտութեան իրաւունք տուած է ուրիշ պետութեան մը ներքին գործերուն, ինչ որ իրաւական գետնի վրայ ահաւոր բան է: Զզզրգուած հակաբրիտանական ցոյցերէն, զորս կ'ընեն յոյն Կիպրացիները, Մեծն Բրիտանիա նուազ ծանրակշիռ կը նկատէ Թրքական յամաքահանում մը քան Միացեալ Նահանգները: Նման յամաքահանում մը ծանրակշիռ է սակայն: Կասկածէ դուրս է, որ Յունաստան կը միջամտէ, յոյն ծովային ուժեր ղրկուած են Սամոս, Լեսպոս, Քիոս եւ Հռոդոս: Ցոյց տալու համար թէ վճռուած է դէմ դնել Թուրքիոյ հաւանական յարձակման, յունական կառավարութիւնը ժողով մը գումարած է Արտաքին եւ պաշտպանութեան նախարարներու մասնակցութեամբ: Ներկայ եղած է նաեւ Կիպրոսի Արտաքին Նախարարը՝ Քիփրիանու, իսկ Ատլանտեան Ուխտի ընդհ. քարտուղար՝ Սթիքէր տեղեակ պահուած է անցած – դարձածէն: Կասկածէ դուրս է որ Թրքական յամաքահանում մը Կիպրոս կը նկատուի իբրեւ յարձակում մը Յունաստանի դէմ եւ թէ Աթէնքի ձեռք առած միջոցները ուրիշ բան չեն եթէ ոչ ազդարարութիւն մը՝ Անգարայի:

Կառավարական յոյն թերթը՝ Թա Նէա կը գրէր թէ Թուրք կիպրական անկախ պետութեան մը ստեղծումը պիտի նշանակէր Թուրքիոյ հետ պատերազմ: Եւ Քոմպա հարց կուտայ.— « Անգարա պիտի ընէ՞ այդ յիմարութիւնը: Թուրք զինուորականները անպատասխանատո՞ւ են »: Ներկայիս Թուրքիա վերին ժողով մը կ'առաջարկէ (Անգլիա – Յունաստան – Թուրքիա) Ուաշինկթընի մէջ, ի ներկայութեան նախագահ Ճոնսընի » Նման հանդիպում մը, անշուշտ, ուրիշ բան չի կրնար նշանակել եթէ ոչ անվստահութիւն յայտնել ՄԱԿի նկատմամբ եւ ծայրէն սկսիլ ամէն բան: Կը կարծուի թէ Լոնտոն դէմ է այս առաջարկին: Կը մնայ որ Ու Թան ինք հրաւիրէ նման ժողով մը, բայց ժամանակը եկա՞ծ է եւ աւելի լաւ չէ երկարաձգել ՄԱԿի առաքելութիւնը Կիպրոս: Եթէ Թուրքիա մթնոլորտը չըթունաւորէ, ամէն բան աւելի դիւրին կ'ըլլայ:

×

Կիպրոսի կառավարութիւնը դիմում կատարած է Նիւ Եորք Ապահովութեան Խորհուրդի նիստ պահանջելով, կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, քննելու համար այն կացութիւնը որ կը ստեղծուի Թուրքիոյ զինուորական միջամտութեան սպառնալիքով:

Մակարիոս Արք. յայտարարած է մամուլին «իր բռնած դիրքով Թուրքիա բաց է բաց կը վնասէ ՄԱԿի ուժերու աշխատանքին խաղաղութեան պահպանման ուղղութեամբ »:

Կիպրոսի կառավարութեան որոշումը դարմանք պատճառած է տրուած ըլլալով որ Ապահովութեան Խորհուրդը արդէն իսկ նիստ ունէր Յունիս 27ին, այդ թուականին կը վերջանար ՄԱԿի ուժերու Կիպրոս մնալու երեք ամսուան շրջանը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ ետք, Պուլկարիան ալ որոշած է դիւրութիւններ տալ արեւմտեան զբօսաշրջիկներուն: Երկու երկիրներուն համար վիզայի բացառիկ դիւրութիւններ կը տրուին: Նոյնպէս տարադրամի համար: Զբօսաշրջիկները այլեւս ստիպուած չեն Պալքանթուրիսթի սպասարկութիւններէն անցնիլ, որոնք ցարդ կը զբաղէին այդ հարցով: Պուլկարիա կը յուսայ վեց հարիւր հազար զբօսաշրջիկ ընդունիլ այս տարի:

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ԷՐՀԱՐՏ Քանատա հասած է, Ուրբաթ օր պիտի անցնի Ուաշինկթըն ուր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ նախագահ Ճոնսընի եւ Արտաքին նախարար Տին Ռըսքի հետ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Քուվ Տը Միւրվիլ Տոպլին հասաւ, երեք օրուան պաշտօնական այցելութեան մը համար:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ մեռած է Լորտ Պիվըրպրուք, որ մեծագոյն դէմքը կը նկատուէր բրիտանական մամուլին: Անցեալ Մայիս 25 բոլորած Ֆլիթ Սթրիթը (Լոնտոնի բոլոր թերթերու փողոցը) տօնած էր իր 85ամեակը: Ծնած էր Քանատա եւ պատուելիի զաւակ էր, 30 տարեկանին միլիոնատէր էր: 1918ին Լօյտ Ճորճի դահլիճին անդամ էր, 22 տարի ետք Չրչիլ զինքը կը կանչէ իբրեւ օդանաւային արտադրութեան նախարար: Միշտ ընդդիմացած էր Անգլիոյ անդամակցութեան Հասարակաց Շուկային:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիա մէկ միլիոն անգլիական ոսկի պիտի վճարէ նացիներու զոհ Բրիտանացիներու:

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ Իռէն իշխանուհին կորսնցուցած է իր ժառանգական իրաւունքները Հոլանտայի գահին վրայ, իշխան Իւկի հետ ամուսնութեան իբրեւ հետեւանք, տրուած ըլլալով որ իր ամուսնութիւնը կատարուած է առանց Խորհրդարանի հաւանութեան:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ նոր վարչապետ՝ Շասթրի երդումը կատարեց անցի օր: Նոր կազմած դահլիճին մէջ առած է նաեւ Տիկին Կանտին (Նեհրուի աղջիկը) իբրեւ տեղեկատուութեան նախարար: Իր նոր եւ պատասխանատու պաշտօնին գլխուն անցնելով, Շասթրի յայտարարած է.— « Նեհրու այլեւս մեր մէջ չէ, բայց երբեք պէտք չէ մոռնանք իր ներշնչումը: Պէտք է մեր ճակատագիրը կերտել եւ մեր կարողութեանց լաւագոյն ուժերով ծառայել երկրին: Ցոյց տանք որ արժանի ենք մեր մեծ ազգին փառաւոր ժառանգութեան »:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ հետ ունեցած խօսակցութիւններէն ետք, մառեչալ Թիթօ յայտարարած է.— « Ոչ մէկ տարակարծութիւն ունեցանք այն բոլոր նիւթերուն շուրջ որոնց մասին խօսեցանք եւ չեմ կարծեր, որ ապագային ալ ունենանք վէճեր որոնք նոյնիսկ հեռուէն նմանին անցեալի մեր վէճերուն», Թիթօ Պելկրատ վերադարձած է:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ եւ Եմէն բարեկամութեան համաձայնագիր մը ստորագրած են, որ կը նախատեսէ մշակութային, թեքնիք եւ տնտեսական գործակցութիւն:

ԱԼԱՊԱՄԱՅԻ մէջ ցեղային բախումներ տեղի ունեցած են կրկին: 11 վիրաւորներ կան (10ը՝ սեւ) եւ 35 ձերբակալութիւններ կատարուած են:

ՖՐԱՆՍԱ յայտարարեց թէ չեղեալ կը համարի Թունուզի հետ իր առեւտրական պայմանագրութիւնը:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ֆրանսական հաստատութիւնները կը շարունակեն փակել իրենց դռները: Սնանկութիւնները օրէ օր կը ծաւալին:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՀԵՏ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Հանդիսաւոր կերպով ու դանդաղօրէն բարձրանում է վարագոյրը : Մեզ մի պահ համակում է երկիւղ, չփոթւում ենք : Օփերայի վիթխարի դահլիճը լեփ – լեցուն է ունկնդիրներով :

Մենք արձանացել ենք բեմահարթակի վրայ : Լուռ ու դանդաղաքայլ դուրս է գալիս բեմ մեր խմբավարը՝ Կոմիտասը : Սկսւում է համերգի երրորդ մասը : Խոր ու հանդիսաւոր լռութեան մէջ իրար են յաջորդում մեր համարները : Հնչում է բեմահարթակից « Հայր Մեր »ի վերջին ակկորդը : Յանկարծ անսպասելիօրէն դահլիճում բռնկւում են ծափերն ու խանդավառ բացականչութիւնները :

Կոմիտասը՝ լուռ ու մեղմաքայլ, անուշադիր դէպի տեղացող ծափերը՝ թողնում է բեմն ու հեռանում : Չէ՞ որ պատեհ չեն ծափահարութիւններն ու «պիսերը» այս համերգին : Սակայն ունկընդիրները, մոռանալով նրանց կաշկանդող ընդունուած կարգը, տարւում են յուզմունքի անյաղթահարելի յորձանքով, եւ դահլիճում դեռ երկար – երկար հընչում են ծափերն ու հիացմունքի խօսքերը : Համերգի հայկական մասն աւարտուած է : Իջնում է վարագոյրը :

Յաջորդ օրը դարձեալ հաւաքուած ենք դպրոցի դահլիճում : Հրաժեշտի մեր վերջին հանդիպումն է մեծ արուեստագէտի հետ, որ իր սովորական ճշդապահութեամբ ուղիղ ժամը 2ին ներս է մըտնում դահլիճ :

Մեր հանդիպման առաջին իսկ օրը Կոմիտասը մեզ մի խոստում էր արել այժմ առանց յիշեցնելու կամ խնդրելու առիթ տալու նա դիմում է մեզ ·

— Տղանե՛ր, այսօր վերջապէս ես հընարաւորութիւն ունիմ կատարելու խոստումս՝ ձեզնից անջատուելուց առաջ : Ժամանակը սուղ է , այս երեկոյ մեկնելու եմ Էջմիածին , ուստի ստիպուած եմ ձեզ հարեւանցիօրէն միայն ծանօթացնել հայ ժողովրդական երգին ու հոգեւոր երաժշտութեանը, նրանց միջեւ եղած կապերին :

Գրեթէ երկու ժամ տեւեց Կոմիտասի՝ հայ երաժշտութեան հիմնական խնդիրների մասին « համառօտ ակնարկը » , որը նա ուղեկցում էր իր սքանչելի երգով ու նուագած նմոյշներով :

Երբ զեկուցումն աւարտուեց, դահլիճը լուռ ու անշարժ մնաց : Ոչ ոք չէր համարձակւում խախտել տիրող խոր – հրրդաւոր լռութիւնը : Թւում էր, թէ մոգական ինչ որ ուժ կաշկանդել էր բոլորիս :

Բայց ի հարկէ, այդպէս երկար չէր կարող տեւել : Ու հենց այն պահին միայն, երբ մեծ արուեստագէտը փորձեց խօսել, վերջին « մնաս բարեւն » ասել , մեզ հետ չգիտես թէ յանկարծ ինչ կատարուեց :

Դահլիճը մէկէն գոռաց՝ սաստ ու երկարածոր :

— « Կռո՛ւնկ » ··· « Մոկաց Միրզէ՛ն» ··· « Անտունի՛» ··· :

Կոմիտասը մի պահ նայեց մեզ բոլորիս, լուռ ժպտաց իրեն յատուկ մեղմութեամբ , գլուխը կախեց կրծքին ու շըրշընջաց շատ տարօրինակ ձայնով :

— Տղաներ, իրաւացի էք, իրաւունք ունէք, բայց խնդրեմ ներող լինէք եւ բաւականանաք միայն մէկ համարով : Նա լուռ մօտեցաւ դաշնամուրին, նստեց, գլուխը բարձրացնելով վեր, աչքերն ուղղեց տարածութեան մէջ , սկսեց·

«Սիրտս նման է էն փլած տներ···»

Դահլիճը լարուեց միանգամայն քարացաւ : Մեծ արուեստագէտի ձայնը մէկէն գերեց ու համակեց բոլորիս : Թւում էր, թէ անիրական , երազային այդ ձայնը գալիս էր մեծ մարդու սրտի խորունկ ծալքերից, իր հայրենիքի տառապանքների , իր ժողովրդի մարտիրոսագրութեան արիւնոտ էջերից :

«Բուն պիտի դնեն մէջ վայրի հաւքեր···»

Ուսուցչանոցի դուռը կամաց ու աննըկատ բացուեց : Դահլիճից ձայնը սկըսեց յորդել եւ այնտեղ, որ այդ պահին դասատուները դրան մօտ կիտուած՝ ունկնդրում էին մեծ արուեստագէտին՝ լուռ ու վերացած :

«Երթամ ձիկ թալեմ էն ելման գետեր··»

Երգը աւարտուած էր : Ոչ ոք չհամարձակուեց ձայն հանել, կամ պնդել մի նոր երգի կատարման վրայ : Տպաւորութիւնն այնքան ուժեղ էր եւ այնքան ցընցող, որ անգամ դժուարանում եմ յիշել, թէ ինչպէս անցաւ անջատման վերջին վայրկեանը , մեր հրաժեշտը այն մեծ մարդու հետ :

Ու մինչեւ օրս էլ դեռ ականջիս է նրա ձայնը , նրա սրտակէզ մրմունջը, ցաւի ու տառապանքի այն մեծ եղերերգը : Եւ հիմա, երբ յիշում եմ Կոմիտասի ձայնն ու « Անտունիի » հնչիւնները , ակամայից ինձ թւում է, թէ մեծ արուեստագէտը այդ երգով, մեզ անյայտ ինչ որ ներքին նախազգացումով ասես իր գալիք կարապի երգն էր երգում այդ օրը , իր հայրենիքին, իր ժողովրդին ուղղած հրաժեշտի վերջին երգը·

«Երթամ ձիկ թալեմ էն ելման գետեր··»

ԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԴՐԱԽՏԸ՝ ԱԼՊԱՆԻԱ

Սթալին դեռ չէ մեռած այստեղ : Եւ մէկ միլիոն եօթը հարիւր հազար բնակիչներ կ՚ապրին իր յիշատակով, մոռցուած՝ Արեւմուտքէն եւ հալածուած՝ Արեւելքէն, առաջնորդուելով մարդէ մը, որ կը կառավարէ մահուամբ ու սարսափով :

« Գուլք »ի աշխատակիցները՝ այդ երկիրը մտան իբրեւ զբօսաշրջիկ, լուսանկարելու համար ինչ որ արգիլուած է եւ խօսելու համար բոլոր վարագոյրներէն ամէնէն երկաթեայի մէկ բնակիչին հետ :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Խարխուլ տուներ, շինուած հողէ աղիւսներով եւ տախտակով, երիտասարդներ և երիտասարդուհիներ, որ կը դաստիարակուին Սթալինի պաշտամունքով , բայց որ ոչինչ գիտեն Յիսուսի կամ Մոհամէտի մասին :

Հիմա, միայն մէկ քանի ծերունիներ եկեղեցի կը մտնեն՝ Աստուածածնի առջեւ խոնարհելու համար : Ծերերուն հետ զուգահեռ՝ կ՚ողեւվարի Ալպանական Եկեղեցին ալ :

Սպայակոյտի սակաւաթիւ անդամները եւ իրենց խմբակը կ՚ապրին Կեթոյի մէջ , Թիրանա, գեղեցիկ պարտէզներով՝ հանդըստաւէտ վիլլաներու մէջ, հեռու ժողովուրդի աղքատութենէն ու խեղճութենէն : Եթէ մէկը Արեւմուտքի մասին քիչ մը համակրալից խօսք մը ըսէ՝ ոճրագործ է : Եթէ Խրուշչեւի մասին համակրանքով արտայայտուի՝ դաւաճան է : Եթէ Թիթոյի հետ, հայդուկային կռիւներու շրջանէն բան մը յիշէ՝ լրտես է :

Հոճա եւ իր խմբակը, մէկ մատաչափ իսկ չեն ուզեր հեռանալ իրենց դիրքէն : Ատոր համար, ամբողջ երկիրը չղթայակապ է : Ատոր համար ոչ Արեւմուտքի եւ ոչ ալ Արեւելքի հետ բարեկամութիւն կայ : Ատոր համար հագնելիք ոչինչ կը գտնես իսկ ուտելիք շատ քիչ բան, ոչ մէկ նոր ինքնաշարժ, ոչ մէկ փոխնորդ մաս եւ « Ատրիաթիք» մեծ պանդոկին մէջ պղպեղը՝ գրեթէ անծանօթ է : Ատոր համար Թիրանայի կեդրոնական հրապարակին վրայ գտնուող Արուեստի տունը՝ տարիներէ ի վեր կիսաւարտ է :

Ռուսիա, Լեհաստան, Եուկոսլաւիա եւ ամբողջ արեւելեան գօտին այլեւս ոչինչ կը ղրկեն :

Միայն Չինաստան կ՚օգնէ եւ ասիկա սարսափելի է երկրի մը համար, որ արտաքնոցի թուղթն իսկ պէտք է արտասահմանէն ներածէ :

Ալպանիա՝ ուշադրաւ ոչ մէկ արտադրութիւն ունի այսօր : Կ՚արտադրէ քիչ մը ծխախոտ, քիչ մը բրինձ եւ չէ՛ ․․․ միս :

Բարեբախտաբար , տարիներ ․․․ Արեւելեան Գերմանիայէն եկած ․․․ գիւներ սորվեցուցին գետնախնձոր ․․․ կելը : Անկէ ի վեր, գետնախնձորը ․․․ րենց ամենօրեայ հացն է : Իրենց ․․․ ութեան սկիզբն ու վերջը :

Սակայն, Ալպանիա կրնար ․․․ ըլլալ : Եթէ օգտագործէր իր աշխար․․․ գրական դիրքը եւ իր բարեբեր հողեր․․․

Մեզի միշտ ընկերացող եւ մեր ․․․ մէկ քայլին հետեւող պետական բար․․․ րաստիճան պաշտօնեաներէն մէկուն հար․․․ ցուցի թէ՝ ինչո՞ւ Յունաստանի եւ Եու․․․ կոսլաւիոյ պէս զբօսաշրջութեան ․․․ չեն տար :

ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Ան պատասխանեց ինծի ․

— Այդ ձեռնարկը շատ վտանգաւոր է․․․ Զբօսաշրջիկներու բերած դրամը՝ վա․․․ է մեր երկրին համար : Ժողովուրդ․․․ մօտ մտահոգութիւն պիտի ստեղծէ : Ա․․․ պացոյց մը պիտի ըլլար թէ՝ ուրիշ եր․․․ կիրներու մէջ աշխատաւորները ․․․ շատ կը վաստկին : Եւ պիտի կրնար ․․․ րենք առաջնորդել այն եզրակացութեան թէ մեր կառավարութիւնը սխալ քաղա․․․ քականութեան կը հետեւի :

Ջանացի պնդել՝ ըսելով ․

— Սակայն, լաւ արդիւնքներ պիտի ունենար երկրին համար : Ինչպէս Եու․․․ կոսլաւիոյ համար, որուն տնտեսու․․․ թիւնը ուշադրաւ վերելք արձանագրեց սահմաններու բացուելէն ի վեր : Այն դրամ կը մտնէ երկիր :

Խօսակիցս տարօրինակ նայուածք ․․․ նետեց վրաս եւ ըսաւ ․

— Կը կարծեմ թէ՝ Արեւմուտքի ․․․ պաստ բուռն քարոզչութիւն կ՚ընես :

Զայրացայ եւ գոչեցի ․

— Հոս նայէ : Մինչեւ հիմա, ոչ ․․․ հետ խօսած եմ Արեւմուտքի մասին :

Ան՝ պատասխանեց ․

— Խօսի՞լ : Բայց, բան մը ըսելու պէտ չունիս : Ամէն օր, , նոր շապիկ կը հագ․․․ նիս : Երեկոյեան ընթրիքի առեն՝ տար․․․ բեր կը հագնիս : Եւ ամէն իրիկուն ․․․ փողկապ կը կապես : Եւ հանդերձարանիդ մէջ կախուած է կապոյտ հագուստ մը որ հագնուած չէ դեռ :

Զարմացայ եւ հարցուցի ․

— Ուրկէ՞ գիտես :

— Ուրկէ՞ գիտեմ : Հոս՝ ամէնքը գի․․․ տեն ասիկա : Ատանկ բաները շատ կը ․․․ մացուին :

Հարցուցի ․

— Ալպանիոյ մէջ ո՞ր արհեստավոր․․․ ղողները աւելի շատ դրամ կը շահին ․

Պատասխանելու համար մտածե․․․ պէտք չունեցաւ : Ըսաւ ․

– Լեռներուն վրայ շինուող շինու․․․ թեանց երկրաչափները : Ամիսը՝ 12 ․․․ զար լէկ կը ստանան :

ՄԵՆՔ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՆՔ

Բայց ահա յանկարծ Թուրքերը Մայիս 15ին կը յարձակին Ալեքսանդրապոլի վըրայ, ուր հայկական ուժերը յաջորդական գիծեր փոխելով Մայիս 21ին կը հասնին Ղարաքիլիսէ եւ Զօրավար Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ թշնամին մղելով Համամլու եւ Մայմեխ, կը յաջողին Պօղիքենտ Նիկիտին գիծը գրաւել եւ թշնամիին առջեւ փակել Դիլիժան – Երեւան ճամբան :

Բայց միւս ճակատներուն վրայ եւս կատաղի կռիւները կը շարունակուին : Մայիս 18ին Հայերը կը ստիպուին հեռանալ Կողբէն : Մայիս 20ին կ՚իյնայ Իգտիրը եւ Հայերը կը քաշուին Մարկարա : Մայիս 21ին թշնամին Սարտարապատի առջեւ է երկաթուղիի երկայնքին դէպի Էջմիածնի ճամբուն վրայ : Թուրքերը կ՚երեւան նաեւ Բաշ – Ապարանի առջեւ , ուր Դրոյի զինուորները կը յաջողին սակայն այդ ուղղութեամբ եւս փակել Երեւանի ճամբան :

Օղակը կապուած է այլեւս եւ օրհասական ժամը հնչած : Վերջին ճակատամարտն է , ասկէ անդին մահ ու աւեր միայն կը սպասէ Հայութեան : Եւ ահա Զօրավար Սիլիկեան գերագոյն ճիգով մը կռուին մէջ կը նետէ իր բոլոր ուժերը : Մարտի կը կանչէ բոլորը, ամբողջ Հայոց ժողովուրդը, մեծով պզտիկով , տարեցով պատանիով հայրենիքի փրկութեան այդ գերագոյն եւ վճռական պահուն : Կը կանչէ բոլոր հայորդիները կուրծք տալ թշնամիին, չընդունիլ պարտութիւնը եւ եթէ հարկ է մեռնիլ, մեռնիլ կռուելով , մեռնիլ դիմադրելով , մեռնիլ կոտորելով եւ ոչ թէ կոտորուելով :

Ու ով հրաշք, այս միաձոյլ եւ միակամ դիմադրութեան առջեւ թշնամին կ՚ընկրկի, կը տատամսի, կը սկսի նահանջել : Հայերը կը գրաւեն Գարապուրունը, Ալագեազը, Թալինը, Մաստարան : Թուրքը կը նահանջէ կրկին : Սարտարապատ – Պաշ Ապարան – Ղարաքիլիսէ գիծը մեր հայրենիքի ազատարար գօտին կ՚ըլլայ : Թշնամին զինադադար կ՚առաջարկէ : Փրկուած է հայրենիքը : Կը բացուի Մայիս 28ի հրավառ արշալոյսը : Հայաստանն անկախ է Հայկական Հանրապետութեան հռչակումով :

Դժբախտաբար սակայն կարճատեւ եղաւ Հանրապետութեան անկախ կեանքը : Երեսուն ամիս միայն, որուն ընթացքին հայկական կառավարութիւնը լծուեցաւ գերմարդկային աշխատանքի մը առանց լայն միջոցներու, ամէն բան գրեթէ ոչինչէն ստեղծելով : Պետական եւ վարչական կազմակերպութիւն ստեղծել , չորս տարիներու պատերազմին բացած ահռելի վէրքերը ու աւերները դարմանել, գաղթականներու հսկայ զանգուածը տեղաւորել եւ պատսպարել, որբերը հաւաքել , տիրող սովին եւ համաճարակներուն դէմ մաքառիլ : Մանաւանդ՝ սահմաններու ընդարձակումով միաձոյլ եւ միատարր հայրենիք մը կերտել :

Դէպքերու շարայարութիւնը ծանօթ է ամէնուս : Հայ բոլշեւիկները կռթնած կարմիր սուիններուն եւ աջակցութեամբ իրենց Թուրք «արխատաշներուն» յաջողեցան խորհրդայնացնել մինուճար Հայաստանը եւ դարձնել Խորհրդային Միութեան սկզբնական շրջանի տասնեւմէկ հանրապետութիւններէն մին՝ ռուսական ծայրագաւառի իր բոլոր յատկանիշներով :

Դէպքերը եւ անցքերը ծանօթ են իրենց մանրամասնութիւններով : Եւ սակայն , քառասունեւվեց տարիներ վերջն ալ կամաւոր իմաստակներ , առանց ամօթի , առանց խղճմտանքի դոյզն նշոյլի ուրանալով կատարուած ամէն զոհողութիւն , ժխտելով այնքան տառապանք, այնքան արիւն ու արցունք , այնքան մարտնչումներ՝ պատահականութեան եւ թրքական մեծանձն յօժարութեան նուէրը կը հռչակեն մայիսեան հանրապետութիւնը եւ Հայաստանի Հանրապետութեան ծնունդը կը կապեն բռնի եւ օտար ուժերով պարտադրուած խորհրդայնացման :

Որ հայ համայնավարները պնդեն եւ յայտարարեն, ի վերջոյ ․․․ րելի է ըմբռնել թէեւ չընդունիլ, ․․․ հետեւ համայնավարը, ․․․ ըլլայ, ․․․ թար թէ հայ, նախ համայնավար է համաշխարհային յեղափոխութեան ․․․ գործումին կը ձգտի այդ ձգտումին ․․․ հանջած բոլոր պատեհապաշտութիւն․․․ րով եւ անխտիր միջոցներով : Իր գաղափարականը ձգախէժի մը առաձգականութիւն ունի : Կրնայ ամէն բան ըսել, ․․․ նայ կեղծել, կրնայ ստել, սուտն ու ․․․ ծիքն ալ միջոցներ են նպատակին հասնելու : Եւ ամենայն հանդարտութեամբ կրնայ վաղը, համաձայն օրուան պահանջին , երէկուան ․․․ ծին ու պնդածին ճիշդ հակառակն ․․․ տարարել : Զարմանալու բան չկայ, ․․․ ըմբռնումին եւ աշխարհահայեցքին ․․․ մապատասխան է : Մենք ․․․ ազգայնամոլներս ենք որ կը խեղա․․․ րենք : Համայնավարին համար ․․․ տանի Հանրապետութիւնը հիմնուած ․․․ անոր խորհրդայնացումով, 1920 նոյեմբեր 29ին, որքան ալ խորհրդային ․․․ իրական եւ պատմական թուականը ․․․ տեմբեր 2 ըլլայ : Թուականներն ․․․ կեղծ է ու սխալ :

ԲԱԲԳԷՆ ․․․

(3 Շար·)

ԳԱՌՆԻԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

—o—

Մինչեւ այսօր ալ հիացում կը պատճառէ դեղնակար լեռնային վայրի մը մէջ կառուցուած Գառնիի հնամենի հզօր ամրոցին վեհատեսները: Ա. դարուն ամրոցը քանդեցին Հռոմայեցիները, բայց դէպի հարաւ նոյն ժամանակաշրջանին ալ վերաբնակեցաւ Տրդատ Ա. Թագաւորին նորոգուեցաւ ի՛նչ:

Գառնիի ամրոցին պեղումները Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային կողմէ սկսան 1949ին: Նախ երեւան եկաւ հզօր բերդապարիսպը՝ 14 աշտարակներ – ով, որոնք չինուած են լաւ տաշուած քառակուսի երկաթաքարերով: Պեղում – ները յայտնաբերեցին նաեւ պալատական կառուցումներ, մասնաւորապէս թագաւորին օթեւանները, հանդիսասրահը եւ ճոխ յատակով բաղնիքը: Ճոխ պահեստը, որուն նիւթը փոխ առնուած է յունական դիւցազնութենէն, աչքի կը դարձնէ յարահիւսութեան ինքնատիպու – թեամբ:

Գառնիի 15 տարուան պեղումները և – րեան հանեցին մեծ քանակութեամբ արժէքաւոր հնութիւններ՝ աշխատանքի մետղեայ գործիքներ, զէնքեր, խեցեգործական եւ ապակեայ իրեր, տնային գործածութեան առարկաներ, զարդեր: Այս բոլորը կը վկայեն, թէ հին Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունէր բարձր մշակոյթ մը:

Այս բոլորին մէջ ամէնէն յատկանշականը վերջին չրջանի պեղումներու ընթացքին գտնուած մարմարէ արձանն է: Քաղաքը, որ դժբախտաբար միայն իրանը կը ներկայացնէ, չինուած է Բ. եւ Գ. դարերուն (Ք. Ե.): Հնադարեան արուեստի նմոյշ մը ըլլալով հանդերձ, արձանը օժտուած է ինքնատիպ գիծերով:

— Այս արձանը հելլենական ձեւի քանդակագործական այն յուշարձաններէն մին է, որոնք կը գետեղէին հայկական տաճարներուն մէջ,— կ'ըսէ Գառնիի արշաւախումբին ղեկավարը՝ Բաժկէն Ա. Ռաֆայէլեան, — եւ որոնց մասին մենք ի – մացած էինք միայն հայ եւ դասական հեղինակներու ըրածեր վկայութիւններէն:

Գառնիի մէջ գտնուած արձանին եռաւոր մասը մշակուած է կիսով չափ: Այս պարագան կը բացատրուի անով, որ կռնակը յարած էր պատին կամ, թերեւս, կազմած է խմբաքանդակի մը մէկ մասը: Այս մէկը կարելի է, որովհետեւ Գառնիի մէջ յայտնաբերուած են մարմարէ աչ – ձաններու մասեր եւ բարձրաքանդակ – ներ:

1963ին գտնուեցաւ նաեւ ուրիշ արժէ – քաւոր հնութիւն մը: Ասիկա քար մըն է, Արշիլեայ Թագաւորին ուրարտական սեպաձեւ մակագրութեամբ: Էրեբունի կամ Երեւանի հիմնադիր ուրարտացի տիրակալը կը պատմէ, որ նուաճած է այս երկրամասը եւ զերի տարած կիներն ու տղամարդիկը: Ուրարտական այս արձանագրութիւնը կատարուած է քարէ հնամենի քանդակի մը՝ «վիշապ»ին վրայ: Քարէ այդ հսկայ կտորները (ե – րեքչն հինգ մեթր երկարութեամբ), ո – րոնց զոյութիւնը կապուած էր Ջուրին եւ արդասաւորութեան պաշտամունքին հետ եւ որոնք ունէին սլաքներու կամ ձուկերու ձեւ, ծանօթ էին հինէն ի վեր, սոսկ յաճախ գտնուած են Գեղամայ լեռներուն եւ Սրապածի լանջերուն վրայ:

Մինչեւ հիմա հնագէտները կ'ենթադրէին, թէ «վիշապները» յետ – ուրարտական կամ հին հայկական ժամանակաշրջանի երեւոյթներ են, այսինքն կը պատկանին Ջ.— Դ. դարերուն (Ք. Ա.): Այս ենթադրութիւնը սխալ դուրս եկաւ Գառնիի մէջ գտնուած « վիշապ »ին շը – նորհիւ:

— Արդարեւ, Արշիլեայ Թագաւորը, — կ'ըսէ այս մասին Բ. Առաքելեան, — իր արձանագրութիւնը փորագրել տուած է Ք. Ա. ութերորդ դարուն՝ «վիշապի» վրայ, որ բերուած էր ուրիշ տեղէ մը: Այս ձեւով կը պարզուի, որ ձուկի նման քարէ կերտուածքները հիւսիսային Հայաստանի հին բնակիչներուն սեղծագործութիւններն են եւ չինուած են ուրարտացիներուն երեւան գալէն շատ առաջ:

Հնադէտներուն մեծարժէք աղբիւրները տուած են հին հայկական այդ պալատին վերատակները: Սակայն ասոնք հիմնականին մէջ կ'ընդգրկեն մեր ժողովուրդին պատմութեան Ա.էն մինչեւ Դ. դարաշրջանները: Մինչեւ նախքան մեր թուականութիւնը Ջ.— Ա. դարերուն պատկառնող ուսումնասիրուած յուշարձաններուն թիւը դեռ շատ քիչ է եւ այդ պատճառով ալ այդ դարաշրջանին մասին քիչ բան յայտնի է: Մինչդեռ այդ հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ անոր մշակոյթին տիրապետող բլրի վրայ՝ հին գանգատ – կատան առաջ:

Այդ օր սովորականից աւելի վաղ էին վառուել Թոնիրները: Ծուխը կապոյտ օդակներով ելնում էր երդիկներից: Ու – շացած տանտիկինները փութկոտու – թեամբ վերջին դաթաներն էին թխում: Հարսներն ու աղջիկները, նախշուն չօրեր հագած, կժուր ջուր էին բերում աղբիւրներից:

Երկրապործ Մարտոն՝ Բայազի հայրը, որ նոր էր վերադարձել օլմաութիւնից, դրան առաջ նստած նորոգում էր իր լծասարքը: Խոզեդանի հարսանիքին Տօնակից ստացած հինգ ոսկով նա մի լուծ դոմէշ էր գնել, որոնցից մէկը աչքից տանքի ժամանակ ջարդել էր իր սամիները: Մարտոն նստել էր բարդու տակ եւ նոր սամիններ էր չինում, որ տօներից յետոյ Սեւ սարից մի քանի գերան բերի՝ մարագի փտած գերանները փոխելու համար: Լեւոնը եւ Աչխէնը կանաչ ճիւղե – րով զարդարել էին սայլը եւ, կարմիր արախչինների մէջ ջուր ածելով՝ բերում ու քրքջալով հանում էին չինականի դըլխին:

— Վարդավառ է, պապի, — դոչում էին չարաճճի երեխաները, չարունակելով իրենց հրճուալի խաղը:

— Թողէք սամին չինեմ, որ ձեզ սելով Մուշ տանեմ, — ասում էր Մոչոնց Մարտոն, ուրախանալով իր Թոռների անմեղ ղուարճութեամբ:

Մի քիչ այն կողմ Մանիչակը, թեւերը քշտած, կարմիր գաթաներն էր քաշում Թոնիրից: Սանամը նստել էր մօտը եւ գրտնակով վերջին խմորի գնդերն էր բացում: Նրա կողքին պպզել էր փոքրիկ Զօրիկը եւ մի նախշած գաթա դողը դըրած, նայում էր եփող հացերին:

— Կուզուն տաք է, ջօջո, — ասաց երեխան, գաթայի ծայրը մօտեցնելով եւ արագօրէն հեռացնելով բերանից:

— Փչիր՝ թող պաղի, յետոյ կ'ուտես, Աստ Ալվառինջի հարսը, չարունակելով իր աշխատանքը:

— Ջօջո, էն գաթէն վառաւ, հանիր, էն մկկէլ գաթէն մկայ կը պատի թուն – տիր,— մատով ցոյց էր տալիս Զօրիկը:

— Ուշիկ, դու չպատես Թուռնդիր, լաւ, — զգուշացնում էր Մանիչակը եւ կտա – նելով անթրոցով խառնում էր կրակը, որ հացերը կարմրին:

Սանամը երկար ժամանակ չէր եղել գիւղում: Նա խոստացել էր Աստուրի երեխաներին մի քանի օրով Ալվառինջ տանել իր հարազատների մօտ, որոնք խաղողի հրաշալի այգիներ ունէին:

Ճանկարծ չարաճճի աղմուկով Թոնիրատուն մտան Լեւոնն ու Աչխէնը:

— Նանէ, պապին ծառի տակ նստած սամի է չինում, որ մեզ սէլով Մուշ տանի,— ծափ տուեցին նրանք:

— Ե՞րբ է տանելու:

— Վաղը:

— Վաղը ես ձեզ կը տանեմ Ալվառինջ: Մի քանի օր կը մնաք էնտեղ, յետոյ կը գաք ու պապի սէլով Մուշ կ'երթանք:

— Ալվառինջ խաղող կա՞յ,— հարցրեց Աչխէնը:

— Շա՛տ:

— Ջմեռո՞ւկ:

— Ջմերուկ էլ շատ կայ: Սեխ կայ, չամամ կայ: Էս համայն Մշոյ գաւառի մէջ Ալվառինջի պէս ղեղ չկայ,— նկատեց պառաւը:

— Որ էդպէս է, վաղը մեզ Ալվառինջ տար,— դոչեցին մանուկները եւ, մէկական գաթա տաչտակից առնելով, վազեցին դէպի սայլը ու սկսեցին նորից ջուր ցանել պապի գլխին:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ԽՕՍՔԵՐԷՆ

—o—

— Իմ սկզբունքս է ախտը տեսնելուս պէս դեղապիր գրել եւ ոչ թէ այսօր հիւանդը քննել եւ ըսել իրեն, թէ «դու հիւանդութիւնդ չարունակէ, իսկ դալ տարի նոր տարեգլխուն առթիւ կուգամ քեզի դեղապիր մը տալ »:

— Պաշտօնի գլուխ անցնող որեւէ անձ յանիրաւի հարուածելով անոր վրայ գըրպարտութիւններ դիզելը վատութեանց վատութիւնն է, իսկ անձի մը թերութիւնները, նամանաւանդ ամբողջ ժողովրդեան հաճոյ չերեւցող թերութիւն մը ծաղրելը քաջութեանց քաջութիւնն է, եւ ոչ ոք կրնայ զմեզ այս քաջութենէն զրկել:

— Երդիծանքը նետ մ'է, որքան ի հեռուստ արձակուի, այնքան աւելի կը կորուսնէ իւր ուժն մինչեւ իր նպատակին հասնի, եւ, ինչ որ ցաւալի է, շատ անգամ նպատակէն կը չեզի եւ կ'երթայ ուրիշ մը վիրաւորելու:

— Շատ հեղինակներ կը կարծեն թէ կը բարձրանան, եթէ ականաւոր անձանց ուղերձներ գրեն, մինչդեռ ըստ իս բարձրանալու նպատակով ի գործ դրուած ա – սանկ փոքր ջանքերն են, որ կը տապալեն շատ հեղինակներ:

— Շատերը համբաւոյն եռեւէն կը վազեն եւ այս պատճառով կը փախցունեն համբաւն, որ իր եռեւէն վազողը չճանչ – նալով՝ կը վախնայ ու կը փախչի: Ունի՞ս հանճար կամ առաքինութիւն, համբաւը եռեւիդ կուգայ, եւ որչափ վռնտես այնչափ քեզմէ չի բաժնուիր:

— Թերութիւններու վրայ լալն մեծագոյն թերութիւն է, խեղճութեան վրայ արտասուք թափելն՝ ապացուցանել է, թէ արիւն չունինք թափելու:

— Դուն դիտութիւններու մէջ կը կարծես առաջ երթալ · բախտն ղքեզ բանասեղծ կ'ընէ, եւ բախտին չինած բանասեղծին պէս անճոռնի բան չկայ աշխարհիս երեսը:

— Ամէնքն ալ կը ղպան, խնդիրը միայն ղպալու վրայ չէ· այն որ հրապարակի վրայ կ'երգէ իրրեւ բանաստեղծ, պարտաւոր է նաեւ ղպացնել մտիկ ընողներուն, ինչ որ կը ղպայ ինք:

—o—

ցաւ հայկական պետութիւնը:

Այդ ժամանակաշրջանին մէջ կ'աւարտի Հայերուն ազգագրական կազմաւորման հոլովոյթը, իսկ Դ. դարու վերջաւորութենէն (Ք. Ա.) մինչեւ Ա. դար, Հայաստան, Մերձաւոր Արեւելքի դրացի երկիրներուն հետ միասին, կը մտնէ հելլենականութեան դարաշրջանը:

Ներկայիս անհրաժեշտութիւն դարձած է աւելի ուշադիր ըլլալ այս չրջանի ուսումնասիրութեան գործին մէջ:

Մ. Ն.

ՊԱՐՈՆԵԱՆ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ

—o—

Յ. Պարոնեանի գործերը թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներու: Առաջին անգամ 1899ին Փարիզի մէջ Ֆրանսերէն լոյս կը տեսնէ մեծանուն երդիծաբանին «Մեծապատիւ Մուրացկանները» Զ. Եսայեանի եւ Կ. Կրեղենթի թարգմանութեամբ: 1913ին Ժ. Սիլնիցքիի թարգմանութեամբ եւ ներածականով Փարիզի մէջ կը հրատարակուի «Պաղտասար աղբար» կատակերգութիւնը:

1930 եւ 1933ին Ե. Մկրտիչեանի թարգմանութեամբ անգլերէն լոյս կը տեսնեն « Մեծապատիւ Մուրացկաններ » եւ « Պաղտասար աղբար » գործերը:

1937ին Կ. Խաչատրեանի թարգմանութեամբ ռուսերէն լեզուով լոյս կը տեսնեն երդիծաբանին «Պաղտասար աղբարն » ու « Մեծապատիւ Մուրացկանները», որոնք յետագային՝ 1940 եւ 1950ին կը վերատպրահրատարակուին:

Ֆ. Ֆէյտի «Բազմավէպ»ի մէջ (1960 – 61) լոյս կ'ընծայէ «Կատակերգութիւնը եւ երդիծանքը Հայաստանի մէջ» յօդուածը, ուր ան, խօսելով Ե. Օտեանի եւ յատկապէս Յ. Պարոնեանի մասին, թարգմանաբար հատուածներ կը ներկայացնէ Պարոնեանի ծանօթ գործերէն:

Նիզար Ֆալիլի թարգմանութեամբ եւ Սարուխանի ծաղրանկարներով 1962ին Հալէպի մէջ արաբերէն լեզուով կը հրատարակուի «Մեծապատիւ Մուրացկանները »:

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄՆԵՐ
Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԷ

— Ի՞նչպէս էք, Կարապետ աղայ:

— Վիճակս դիտես ... փառք Աստուծոյ:

— Վիճակդ դիտեմ ձէ՛ ապէկ չես, ինչո՞ւ փառք Աստուծոյ կ'ըսես եւ գԱստուած կը չդոքորթես:

×

Մարդ մը կ'ըսէր օր մը իւր բարեկամին.

— Ինծի միշտ ըսած են թէ գաւաթ մը գինին մարդս կը զօրացնէ· ահաւասիկ քառասունէն աւելի խմած եմ, չեմ կրնար ոտիցս վրայ կայնիլ:

×

— Տէր բժիշկ, ի՞նչ ընեմ, գիշերները աչքիս բան մը կ'երեւայ:

— Ի՞նչ կերպարանք ունի:

— Իշու կերպարանք:

— Տունդ դնա՛, եւ գինի չատ մի խմեր, դուն գինովցեր եւ քու ստուերդդ վախցեր ես:

×

— Լեզուդ քիչ մ'ալ հանէ, քչիկ մ'ալ, կ'ըսէր բժիշկ մը հիւանդ կնկան մը:

— Ա՛ս ի՞նչ է, տէր բժիշկ, — ըսաւ հիւանդը, — դուք կը կարծէք թէ կնկան լեզուին վերջ չի՞ գար:

ԽՈԶԵԴԱՆ

—o—

Այդ օրը գիւղացիները իրենց տները զարդարում էին ծառերի թարմ ճիւղերով: Եփում էին իրենց ամենահամեղ կերակուրները, թխում էին գաթա: Աւելի կերակուրները մօրթում էին վարդեւան եղները, որ յատկապէս պահում էին այդ օրուայ համար: Երիտասարդները ծովեզերքի ափերին: Նրանք ազատնները էին քաշնում, ջուր էին ցանում միմեանց վրայ: Աղջիկների եւ տղաների սիրա – հար խմբերը ջոկ – ջոկ երազում էին Սեւ ծովի եւ Քանասարի ծաղկազարդ բարձրերին:

Մանիչակը ոտնից երկու օր առաջ կարգի էր կացինները էր կարել իր Թոռների համար, իսկ Ալվառինջու հարսը մի սափոր Թուրի էր դրել Զօրիկի գլխին, որպէսզի նա հաղորդել էր նախշուն զուլպայ:

Հագել է կարմիր բուճ ,
Նաւէն ուտի բու ճուճ ,—

ասում էր Սանամը, երեխայի տոտիկները համբուրելով:

Վարդավառի առաւօտ Քրտագոմի բոլոր երիտասարդները իրենց տնական հանդերձներում պճնուած, խմբուել էին տանիքներին: Բնակիչների մի մեծ բազմութիւն հաւաքուել էր դիւղի կենդրոնում գտնուղ բլրի վրայ՝ հին գանգատկատան առաջ:

Այդ օր սովորականից աւելի վաղ էին վառուել Թոնիրները: Ծուխը կապոյտ օդակներով ելնում էր երդիկներից: Ուշացած տանտիկինները փութկոտութեամբ վերջին գաթաներն էին թխում: Հարսներն ու աղջիկները, նախշուն չօրեր հագած, կժուր ջուր էին բերում աղբիւրներից:

Երկրագործ Մարտոն՝ Բայազի հայրը, որ նոր էր վերադարձել օլմաութիւնից, դրան առաջ նստած նորոգում էր իր լծասարքը: Խոզեդանի հարսանիքին Տօնակից ստացած հինգ ոսկով նա մի լուծ դոմէշ էր գնել, որոնցից մէկը աչքից տանքի ժամանակ ջարդել էր իր սամիները: Մարտոն նստել էր բարդու տակ եւ նոր սամիններ էր չինում, որ տօներից յետոյ Սեւ սարից մի քանի գերան բերի՝ մարագի փտած գերանները փոխելու համար: Լեւոնը եւ Աչխէնը կանաչ ճիւղերով զարդարել էին սայլը եւ, կարմիր արախչինների մէջ ջուր ածելով՝ բերում ու քրքջալով հանում էին չինականի դըլխին:

— Վարդավառ է, պապի, — դոչում էին չարաճճի երեխաները, չարունակելով իրենց հրճուալի խաղը:

— Թողէք սամին չինեմ, որ ձեզ սելով Մուշ տանեմ, — ասում էր Մոչոնց Մարտոն, ուրախանալով իր Թոռների անմեղ ղուարճութեամբ:

Մի քիչ այն կողմ Մանիչակը, թեւերը քշտած, կարմիր գաթաներն էր քաշում Թոնիրից: Սանամը նստել էր մօտը եւ գրտնակով վերջին խմորի գնդերն էր բացում: Նրա կողքին պպզել էր փոքրիկ Զօրիկը եւ մի նախշած գաթա դողը դըրած, նայում էր եփող հացերին:

— Կուզուն տաք է, ջօջո, — ասաց երեխան, գաթայի ծայրը մօտեցնելով եւ արագօրէն հեռացնելով բերանից:

— Փչիր՝ թող պաղի, յետոյ կ'ուտես, Աստ Ալվառինջի հարսը, չարունակելով իր աշխատանքը:

— Ջօջո, էն գաթէն վառաւ, հանիր, էն մկկէլ գաթէն մկայ կը պատի Թուն – տիր,— մատով ցոյց էր տալիս Զօրիկը:

— Ուշիկ, դու չպատես Թուռնդիր, լաւ, — զգուշացնում էր Մանիչակը եւ կատ – նելով անթրոցով խառնում էր կրակը, որ հացերը կարմրին:

Սանամը երկար ժամանակ չէր եղել գիւղում: Նա խոստացել էր Աստուրի երեխաներին մի քանի օրով Ալվառինջ տանել իր հարազատների մօտ, որոնք խաղողի հրաշալի այգիներ ունէին:

Ճանկարծ չարաճճի աղմուկով Թոնիրատուն մտան Լեւոնն ու Աչխէնը:

— Նանէ, պապին ծառի տակ նստած սամի է չինում, որ մեզ սէլով Մուշ տանի,— ծափ տուեցին նրանք:

— Ե՞րբ է տանելու:

— Վաղը:

— Վաղը ես ձեզ կը տանեմ Ալվառինջ: Մի քանի օր կը մնաք էնտեղ, յետոյ կը գաք ու պապի սէլով Մուշ կ'երթանք:

— Ալվառինջ խաղող կա՞յ,— հարցրեց Աչխէնը:

— Շա՛տ:

— Ջմեռո՞ւկ:

— Ջմերուկ էլ շատ կայ: Սեխ կայ, չամամ կայ: Էս համայն Մշոյ գաւառի մէջ Ալվառինջի պէս ղեղ չկայ,— նկատեց պառաւը:

— Որ էդպէս է, վաղը մեզ Ալվառինջ տար,— դոչեցին մանուկները եւ, մէկական գաթա տաչտակից առնելով, վազեցին դէպի սայլը ու սկսեցին նորից ջուր ցանել պապի գլխին:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Գիւտ Նշխարաց ամենայն Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին, պիտի տօնուի եկեղեցիիս անուանակոչութեան տօնը:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹԸՐԹԸՌԵԱՆ:

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Երջանկայիշատակ ԳԷՈՐԳ Զ. Կաթողիկոսի վախճանման 10րդ տարելիցին առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Հարէլեան եղբայրները եւ ընտանեկան պարագաները, կը ծանուցանեն թէ, այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ, իրենց եղբօր, ողբացեալ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ՀԱՐԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, նաեւ իրենց հօր՝

ՏԷՐ ԱՆԱՆԻԱ ՔՀՅ. ՀԱՐԷԼԵԱՆԻ

հոգւոյն:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալներու յիշատակը յարգողները, մասնակից ըլլալ աղօթքներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կառատնաբնակ Այրի Տիկին Շահէն Միլտոնեանի մահուան առթիւ (Շապին Գարահիսարցի) հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են, Սեբաստիոյ նահանգի Վերաշինաց միութեան միջոցաւ, ի նպաստ Պէյրութի Սահակեան վարժարանի: Այրի Տիկին Արամանուշ Պալըքճեան յիսուն ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Քէթէնճեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Մերկէրեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Մինասեան քսան, Տէր եւ Տիկին Ղազարեան քսան, Պ. Հայկազուն Թիւթիւնճեան տասը, Պ. Փիլիպպոս Կուրճեան 10, Պ. Բեթէնեան հինգ, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան «Յառաջ»ի քսան ֆրանք:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ (ՓՕՄՈՆ)

Տիկին Սիրանուշ Օհանեանի թաղման առթիւ եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Կարպիս Սէմիզեան 50 ֆր., Տիգրան Փափազեան քսան, Օննիկ Գապազեան տասը, Մարտիրոս Ճնտեան 10 ֆրանք (աղքատաց): Տիգրան Փափազեան տասը (եկեղեցիին):

Փօմոնի Թաղականութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն:

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը շրջապտոյտ մը կը կազմակերպէ Կիրակի, Յունիս 21ին դէպի Հավր: Տեսարժան վայրերու շարքին մէջ նկատի առնուած է Թանքարվիլի կամուրջը: Հավր քաղաքին զատ ապահովուած է Ֆլաճտըր չքեղ նաւի այցը: Օթոքառները կը մեկնին առտուան ժամը 6.30ին Մեթրօ Պանեէօի առջեւէն եւ կը կենան Փարիզ «Սառա Պեռնար» Թատրոնի առջեւ ժամը 7ին: Ճամբորդական ծախքերու մասնակցութեան գինն է (նաւին այցելումով միասին) անձ գլուխ 20 ֆր.:

Արձանագրութիւնները սկսած են եւ կ՚աւարտին Յունիս 14ին:

Արձանագրուելու համար կարելի է դիմել Օր. Իրիս Պասմաճեանին, 95, Ավընիւ Առիսթիտ Բռիան (Պանեէօ) կամ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Շաբաթ եւ Երկուշաբթի կէսօրէ ետք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կը խնդրուի իրենց զաւակները արձանագրել տուած ծնողքներէն որ իրենց առկախ հաշիւը փակեն ուղէզի արձանագրութիւնը վերջնական նկատուի:

Օգոստոս ամսուան համար դեռ սահմանափակ թիւով տրամադրելի տեղեր կան:

Այսուհետեւ արձանագրութիւնները տեղի կ՚ունենան ՄԻԱՅՆ ՇԱԲԱԹ ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ժամը 16էն 19ը, 17 Րիւ Պլէօ, Մշակոյթի Տան Գ. յարկի գրասենեակի մէջ:

ՄԱՅԻՍ 28
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սեբուհդի եւ Կ. Խաչին:

Շաբաթ, 13 Յունիս երեկոյեան ժամը 20.30ին Թէաթր Մինիսիփալի սրահը:

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ (ՌՈՄԱՆԷՆ)

Կը խօսի Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին.— Ջութակ ընկ. Պէրպէրեան, երգ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ եւ անակնկալներ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գ. Լազեան խումբին: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին:

Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ՝

Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ – ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Կը մեներգէ՝ Տիկին Մառի Կարապետեան: Արտասանութիւն Օր. Օր. Բրաբիոն Տապաղեան, Թագուհի Սալլապալեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի: Այս Շաբաթ իրիկուն, հացկերոյթով, ժամը 20.30ին, Առնուվիլի եկեղեցիին կից խորհրդարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

Անակնկալներ

Ճաշագին 5 փրանք:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
ՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՍԻ ՇՈՒՐՋ

Կը բանախօսէ Զ. Խանդանեան, հովանաւորութեամբ Լիոնի երեք յարանուանութեանց պետերու:

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան վարչութեան:

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սալ Ռամոյի սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Շրջանի Հայութիւնը: Մոգական լապտերով ցուցադրութիւն աշխարհագրական վայրերու:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ, Ս. ՂԱԶԱՐ, ԹԻՐՈԼ
ՄԻԼԱՆ ԵՒ ԱՅԼ ԳԵՂԵՑԻԿ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Փափաքողներուն համար, այցելութիւն Հռոմ, յաւելուածական ծախքով:

▼

Մեկնում Օգոստոս 3ին, վերադարձ 31ին

Արձանագրութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար դիմել.—

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ՝
(ENSEIGNES GRIEG) 1er étage
261, Rue St. Denis, PARIS (2e)
Tél. : GUT. 09-06

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ՝
128, Rue de Flandre, PARIS (19e)
(Մուտքին դիմացի դուռը)

Հ. ԱԹԱՆԱՍ ՎՐԴ. ՔԵՍԷՃԵԱՆ՝
PAROISSE ARMENIENNE CATHOLIQUE
69, Avenue Henri Barbusse
ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)
Tél. : 15.56 Gonesse

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարուժան խումբը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Կիրակի, Յունիս 14, Շաթօ Պօռըկար (Սէնիդիէի ճամբուն վրայ, գեղատեսիլ պուրակը), ամբողջ օրը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը:

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքառը կը մեկնի դպրոցէն ժամը 9ին, Լա Փլէնէն 9.15, Փլաս Վէրտէօնէն 9.30, Րիւ Փալանպէռ 9.40, Քուռ Պէռիայէն 9.50 (կամուրջը):

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՓԻԷՐՖՈՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէին»:

Կիրակի, (Յունիս 14) առաւօտեան ժամը ութէն մինչեւ երեկոյ:

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս դաշտագնացութեան պէտք է այժմէն արձանագրուին անդամներուն մօտ:

Օթօքառները կը մեկնին Փլաս Քառնօյէն ժամը ճիշդ ութին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Գին՝ 10 փրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 16ին, եկեղեցւոյ սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Տէսինի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր մասնաճիւղի անդամուհիները, այս Կիրակի, ժամը 15ին: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ակումբին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացականները նկատի պիտի առնուին: Ներկայանալ անդամատոմսերով:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
GRANDE FETE CHAMPETRE

Այս Կիրակի առաւօտէն սկսեալ, կազմակերպուած Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղերուն կողմէ:

Մէօտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ (Թափի վեռ):

Զանազան անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ: Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յունիս 21ին:

Օթօպիւս, 169 Մեռի տ'իսիէն, կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն (Մարսէլ Սամպա):

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՎԱՍ. ՍԻՍԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՍԷՆ ԳԵՏԻ ՎՐԱՅ

Կազմակերպուած

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ եւ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Յունիս 14, Կիրակի երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր

Այս տարի եւս շոգենաւը ամբողջութեամբ մեր տրամադրութեան տակ է, որ պէսզի հասարակութիւնը կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ ընտանեկան մըջանակի մը մէջ:

ՆՈՒԱԳ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ եւ ԽՄԻՉՔ սովորական գիներով

Մեկնում Ալմայի կամուրջին մօտ, Սէնի աջ եզերքը «Պաթօ – Մուշ»երու տեղէն ժամը 21ին Լա Կալիոթ շոգենաւով:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ կանխաւ ապահովել տոմսերը, դիմելով.—

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18

Կամ Տիկին Ռօզա Պալըրճեանի մօտ
35, Rue de Trévise, PARIS (9e) — Tél. : PRO. 61-10

ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ

Les *Vartananc*, les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillante de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

traduit de l'arménien par Dikran Kirazian présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ցրաւնա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
12
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
12 JUIN
1964

LE NUMERO : 0,30 FR.

ՀԱՅՐ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·031

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.031

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՀԱՆ ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ

—o—

Մայիս 9ին փարիզեան արուարձան Քուրպեվուա – ան – Փարիզիսի ռուսական Հոգեհանգստեան տան մէջ ,— ուր կ'ապրէր տասի մը տարիէ ի վեր ,— մեռած է Փրոֆ. Վահան Տոտոմեանց , 89 տարեկան :

Ան սերունդի վերապրող սակաւաթիւ ժառանգաւորականներէն մէկն ալ կը պակսի իր ժամով :

Տոտոմեանց ծնած էր 1875 Փետրուար 28ին Ասթրախանի մէջ,— կասպից ծովու նաւահանգիստին, Վոլգայի գետաբերանը : Հայր – ը ուսուցիչ էր իր ծննդավայրի հայկական վարժարանին մէջ· մայրը՝ Ռիւկացի ազգանունի :

Երիտասարդ Տոտոմեանց իր ուսումը ստացաւ Ասթրախանի մէջ 1894ին ան – ցած է Ելրոպա եւ մինչեւ 1898 ամբողջ չորս տարի յաճախած Ջուիցերիոյ, Գերմանիոյ եւ Պելճիոյ համալսարանները , մանուելով պատմութեան , իմաստասի – րութեան , քաղաքական տնտեսութեան եւ քննչական դիտութեանց : Պրիւսէլի համալսարանէն ստացած է ընկերային գիտութեանց վարդապետի վկայական , 1898ին :

Պելճիոյ մէջ յարած էր «Համադոր – ական » շարժումին եւ այդ օրերէն ըս – կսած մինչեւ իր մահը իր մանուկի – սութիւնը դարձուց զայն : Պարբերա – կութիւններու մէջ հրատարակուած յօդ – ուածներով ստացաւ այդ շարժումի ծա – նօթացման ու տարածման , մասնաւորա – պէս Քուսիոյ , յետագային նաեւ Գերմանիոյ մէջ :

1899ի աշնան հրատարակեց ուսում – նասիրութիւն մը «Համագործակցութեան գաղափար » տիտղոսով : Այնուհետեւ մաս – նակցեցաւ « Համագործակցական »ներու միջազգային խորհրդաժողովներուն , իբ – րեւ Քուսիոյ պատուիրակ :

1904ին Ասթրախանէն Ս. Պետերսպուրգ տեղափոխուելով Համագործակցութեան ուսու – ցիչ կարգուեցաւ ռուսական բարձրագոյն վարժարաններէն մէկուն մէջ, ուր պաշտօնավարեց երկար տարիներ :

Քուսիոյ մայրաքաղաքին մէջ 1911ին Համակցեցաւ հիմնադրութեանը առաջին « Ժողովրդական Դրամատան» , որուն գործունէութիւնը դնելու համար դնաց մին – չեւ 1951 : Ցետոյ Իտալիոյ Համբով եկաւ Փարիզ, ուր ապրեցաւ մինչեւ իր մահը : Իր վերջին հրատարակութիւնը եղաւ « Համագործակցականի կենսագրութիւն – ները», երկու հատոր , իտալերէն :

Հայկական կեանքի հետ եւս ունեցած է որոշ չփումներ :

Առաջին աշխարհամարտի վաղորդայ – նին Հռոմի մէջ հրատարակեց «Ցնտեսա – կան Հայաստան » անուն գիրք մը իտա – լերէն, որ 1920ին լոյս տեսաւ նաեւ Գը – րանսերէն թարգմանութեամբ Փարիզի մէջ :

1933ին Սոֆիայի մէջ հրատարակեց «կոոպերացիա» տիտղոսով գրքոյկ մը՝ Համագործակցութեան մասին :

Դարձեալ Սոֆիայի մէջ լոյս տեսաւ « Հայերու դերը համաշխարհային գա – ղաթակրթութեան մէջ » անուն գիրքը՝ Գրանսերէն :

Քանի մը տարի առաջ Փարիզի մէջ նախագահեց «Մայիս 28»ի տօնակատա – րութեան :

Քառասունըհինգ տարիէ ի վեր կրօնըն – ցուցած էր աչքերուն լոյսը : Հակառակ ատոր յամառ աշխատող մըն էր եւ իր գլխաւոր գործերը արտադրած է գրեթէ կոյր վիճակի մէջ :

Իր մանուկ հիւանդութեան համար միջազ – գային համբաւ կը վայելէր :

Իր մահով Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր ականաւոր գէմքերէն մէկը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԷ ՕՐ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ՄԱԿԱՐԻՈՍԻ ՆԱՄԱԿԸ ԽՐՈՒՇՁԵԻ

Մթնոլորտը չատ լարուած է Կիպրոսի մէջ, ուր ցամաքահանումի սպառնալիքը չէ դադրած :

Իրաց այս կացութեան ի տես, նախա – գահ Ճոնսըն յատուկ պաշտօն տուած է Ճորճ Պոլի, որ Եւրոպա կը գտնուի , անմիջապէս Աթէնք եւ Անգարա երթալ , տեղւոյն վրայ քննելու համար կացութիւնը : Պոլ ընկած է Լոնտոն կատարելիք իր ճամբորդութիւնը : Ժրնեւէն դէպի Աթէնք մեկնած պահուն , Միացեալ Նահանգնե – րու փոխ նախարարը յայտարարած է.— « Բացարձակապէս անկարելի է որ պա – տերազմ ծագի Ատլանտեան Ուխտի եր – կու անդամներու միջեւ , տրուած ըլլա – լով այն ծանր հետեւանքները որ կը ըս – տեղծուին ազատ աշխարհի համար :

Պոլ 90 վայրկեան խօսած է Փափան – դրէուի եւ Ճունաստանի Արտաքին Նա – խարարին հետ եւ Ճոնսընէն նամակ մը յանձնած է ի պատասխան վարչապետին նամակին: Նոյն դիշերը Անգարա մեկնած է , ուր պիտի տեսնուի Թուրք դեկավար – ներուն հետ: Կը կարծուի թէ Պոլ Ուա – շինկթընը կը վերադառնայ կիրակի, ուր նախագահ Ճոնսընի պիտի ներկայացնէ իր առաքելութեան արդիւնքը : Նախա – տեսուած չէ որ Կիպրոս ալ այցելէ : Ա – մերիկացին հրահանգ ստացած է Մի – ացեալ Նահանգներու նախագահէն , որ դգացնէ թէ՛ Թուրքերուն , թէ՛ Յոյներուն որ ամերիկեան կառավարութիւնը « չատ մտահոգ է» յոյնեւթուրք յարաբերու – թեանց ստացած ծանր բնոյթին պատճա – ռաւ : Ամերիկա պատրաստ է օգնելու լուծում մը գտնելու համար :

Վերջին օրերուն պատահած երկրորդ կարեւոր դէպքն է՝ Կիպրոսի Ճարտա – րարուեստի եւ Առեւտուրի նախարարին մեկնումը Մոսկուա , յանձնելու համար Մակարիոս Արք·ի մէկ նամակը Խրուշ – չեւի : Նախարարը, որ Ժընեւ պիտի մը – նար երկու օր , Մոսկուա կը հասնի այ – սօր՝ Ուրբաթ :

Ֆիկառոյի կարծիքն այն է որ այս ճամբորդութիւնը կը զուգադիպի խոր – հրդային եւ կիպրական յարաբերու – թեանց սերտացման մինչ կղզին մէջ հակարեւմտեան դգացումները կը ծաւա – լին :

Կը կարծուի թէ Կիպրոսի առեւտրական նախարարը պիտի խօսի նաեւ Ապահո – վութեան Խորհուրդի յատուկիայ նիստին մասին, Մոսկուայի դեկավարներուն հետ :

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին , Ու – Թանի Կիպրոսի ներկայացուցիչը՝ կալո Փլացա , յայտնած է թէ ՄԱԿը միայն կրնայ դիտել, անկարող, թուրք կամ յոյն դէնքերու ներմուծումը : «Ի՞նչ կըր – նանք ընել քան տեսնել ու ընդհ· քար – տուղարին տեղեկացնել » :

ՄԱԿի ներկայացուցիչը անգամ մը եւս չէչտած է ՄԱԿի ուժերու հանդարտեցու – ցիչ դերը Կիպրոսի մէջ, տրուած ըլլա – լով որ բախումները նուազած են երկու համայնքներու միջեւ : Բայց Թուրքերու սպառնալիքները խուճապ ստեղծած են Ցոյներուն մէջ եւ կարգ մը անհատներ նախաձեռնութիւններ կը ստանձնեն ո – րոնք դէմ են Մակարիոս Արք·ի ձեռք ա – ռած միջոցներուն :

Ցոյն կառավարութեան բանբերը յայ – տարարած է թէ «կը թուի թէ Թուրք իշ – խանութեանց ռազմապաշտ տրամադրու – թիւնները հանդարտած են , բայց Կիպ – րոսի վրայ սպառնալիքը կը մնայ: Այդ պատճառաւ ստիպուած եղանք մեր ուժե – րը պատրաստ պահել մինչեւ նոր հրա – հանգ »:

Բանբերը աւելցուցած է թէ Թրքական յարձակման վախ կայ երկոտասան կըղ – զիներուն կողմը: «Կիպրոսէն դուրս հոս կը վախնանք Թուրք զինուորական միջա – մտութենէ մը: Հազիւ հինգ քիլոմեթր կայ Քիոս եւ Սամոս կղզիներուն եւ Թրքական հողամասին միջեւ եւ Հոդոսն ալ հազիւ քսան քիլոմեթր է » :

Միւս կողմէ Ատլանտեան Ուխտի ընդ – հանուր քարտուղարը, որ Փարիզ հասած է առջի օր չէ ուզած ընդունիլ թէ կիպ – րական հարցը պատճառ եղած է Թուրք – յունական տագնապի մը: Ընդունած է սակայն թէ կացութիւնը լուրջ է եւ կա – րեւոր է պահպանել բանակցութիւնները : « Պէտք է յարատեւել այս ուղղութեամբ եւ կրկնապատկել ճիգերը արդար լու – ծումի մը համար » :

Լոնտոնի մէջ ալ քաղաքական շրջա – նակները չատ մտահոգ են կացութենէն :

Պատասխանելով Տէյլի Թելէկրաֆի ներկայացուցած հարցարանին, կիպրոսի կառավարութեան պետը յայտնած է թէ փափաքելի չի նկատեր «Կիպրոսի եւ Անգլիոյ յարաբերութեանց չահուն » հա – մար , որ անգլիական զօրքը պահուի Կիպ – րոսի ՄԱԿի ուժերուն մէջ, անոնց շրջանը վերջանալէն եառք : Մակարիոս Արք· մի – այն նոր եռամսեայի մը համար տրամա – դիր է ընդունելու ՄԱԿի ուժերու ներ – կայութիւնը: Անգլիացիներուն եզրակա – ցութիւնն այն է որ այս ձեւով Մակա – րիոս պիտի չկրնայ պարտադրել յունա – կան տեսակէտը երբ ՄԱԿի ուժերն ալ ի – րենց մէջ Անգլիացի չունենան, աւելի դիւրին կ'ենթարկուին Մակարիոս Արք·ի եւ կը մասնակցին Թրքական ըմբոստու – թեան մաքրագործումին :

Անգլիոյ վարչապետը չատ լաւ գիտէ նաեւ որ իր զօրքը ժամ առաջ կ'ուզէ ա – պահով պաշտօնէ մը որու կատարումը օրէ օր կը դժուարանայ Կիպրացիներու Թշնամական վերաբերումին իրրեւ հե – տեւանք :

Մակարիոս Արք· հեռագիրներ ղրկած է ՄԱԿի բոլոր անդամ պետութեանց որ – պէսզի իրենց ազդեցութիւնը բանեցնեն Թուրքիոյ վրայ եւ ան դադրեցնէ իր սպառնալիքները Կիպրոսի վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ մէջ ծնած է երկու տիե – զերազնացներու՝ Աւրիան Նիքոլայեւի եւ Վալէնթինա Թերեչքովայի զաւակը , Մայր ու աղջիկ առողջ են, երեքն է – րեք քիլօ հաւասր կրամ կը կշռէ եւ 51 սանթիմեթր հասակ ունի :

ՍՊԱՆԻԱՑին կը հաղորդեն թէ ոսկիի հանքեր գտնուած են Պուրկոսի գաւառը բայց կարելի չէ ճշդել թէ կարեւո՞ր քա – նակութիւն է :

ՖԼՈՐԻՏԱՑԻ մէջ բուռն միջադէպեր պատահած են սեւամորթներու եւ ճեր – մակներու միջեւ :

ԱԼՃԵՐԻՈՑ մէջ կացութիւնը միչտ մտահոգիչ է: Թղթատարական կեդրոնը պայթած ռումբէ մը մէկ հոգի մեռած է եւ երեք՝ վիրաւորուած :

ԱԼՃԵՐԻՈՑ փոխադրութեանց նախա – րարը աղդարարութիւն մը ըրած է Ֆը – րանսական կառավարութեան յոյս յայտ – նելով որ «պիտի դիտնայ անհրաժեչտ հե – տեւանքները քաղել մարդոց եւ ինչքերու պահպանութեան ճակատին վրայ»: Միւս կողմէ Ֆրանսական բանակը կը չարունա – կէ իր «հայրենադարձը » :

ԱԼՊԱՆԻԱ եւ Ալժերիա մշակութային համաձայնադիր մը ստորագրած են : Փոխանակութիւններ պիտի կատարեն դիտական, արուեստի, ուսուցման եւ չարժանկարի մարդերուն մէջ :

ԹՐՔԱԿԱՆ կառավարութիւնը մասնա – ւոր չուքով թաղած է ընդդիմութեան պարագլուխ՝ Կիւմիւչփալան : Տասը հա – զար հոգի ներկայ եղած են Պոլսոյ դե – րեզմանատունը : Զինուորական պատիւ – ներու ալ արժանացած է չնորհիւ իր դինուորական երկար ասպարէզին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆ 14երու ժողով մը կը պա – հանջէ Լաոսի մասին :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Աւրաքին նախարարը յայ – տարարեց թէ Ֆրանսերէնը դլխաւոր լե – զուն է 32 երկիրներու մէջ : Նախարա – րաց Խորհուրդին ընթացքին յայտնեց նաեւ իր կառավարութեան մտահոգու – թիւնը Կիպրոսի կացութեան առթիւ :

ԹՈՒՆՈՒՉԻ կառավարութիւնը կրնայ վերաքննել առանձնաչնորհեալ կարգ մը դիներ որոնք վերապահուած են Ֆրան – սական ապրանքներու, տրուած ըլլալով, որ Ֆրանսական կառավարութիւնը հինգ առ հարիւր տուրք մը դրած է Թունեու – եան դիներու ներածման վրայ :

ՊԱՊ Ը յատուկ պատգամ մը ղրկած է Փորթուկալի նախագահին եւ վարչապետ Սալազարի Սամէյրոյի յուչարձանին հա – րիւրամեակին առթիւ եւ ոգեկոչած փոր – թուկալեան հողը «Ս· Մարիամի հոդ » որ ծովերուն վրայ տարածած է հա – ւատքը :

ԱՆԳԼԻՈՑ թագուհին ամուսինը՝ Ֆի – լիփ տօնած է իր 43րդ տարեդարձը :

ՉՕՐ· ՓԵՐՈՆ , որ միչտ աքսորական կեանք մը կ'ապրի Սպանիա, յոյս ունի որ այս տարի Արժանթին կը վերադառնայ :

ՊԱՐՉԵԼՈՆԱՑի մէջ 18 հոգի ձերբա – կալուած են իբրեւ թրոցքիստ :

ԷՐՀԱՐՏ յայտարարած է Օթտավայի մէջ որ Խրուչչեւի եւ իր միջեւ տեսակ – ցութիւն մը տեղի ն է եւ կարելի :

ՏՐ ԿՈՒ սկսաւ իր 21րդ շրջապտոյտը : Հինդշաբթի օր այցելեց Լենի նահանգը , Սուասոնէն՝ Լան :

ՍԱՀՈՍԿՑ ՊԵՐԼԻՆի առեւտրական բարձրա – դոյն վարժարանին մէջ :

1932ին դնաց Սոֆիա, ուր մնաց մին – չեւ 1951 : Ցետոյ Իտալիոյ Համբով եկաւ Փարիզ, ուր ապրեցաւ մինչեւ իր մահը : Իր վերջին հրատարակութիւնը եղաւ « Համագործակցականի կենսագրութիւն – ները», երկու հատոր , իտալերէն :

Հայկական կեանքի հետ եւս ունեցած է որոշ չփումներ :

Առաջին աշխարհամարտի վաղորդայ – նին Հռոմի մէջ հրատարակեց «Ցնտեսա – կան Հայաստան » անուն գիրք մը իտա – լերէն, որ 1920ին լոյս տեսաւ նաեւ Գը – րանսերէն թարգմանութեամբ Փարիզի մէջ :

1933ին Սոֆիայի մէջ հրատարակեց «կոոպերացիա» տիտղոսով գրքոյկ մը՝ Համագործակցութեան մասին :

Դարձեալ Սոֆիայի մէջ լոյս տեսաւ « Հայերու դերը համաշխարհային գա – ղաթակրթութեան մէջ » անուն գիրքը՝ Գրանսերէն :

Քանի մը տարի առաջ Փարիզի մէջ նախագահեց «Մայիս 28»ի տօնակատա – րութեան :

Քառասունըհինգ տարիէ ի վեր կորսըն – ցուցած էր աչքերուն լոյսը : Հակառակ ատոր յամառ աշխատող մըն էր եւ իր գլխաւոր գործերը արտադրած է գրեթէ կոյր վիճակի մէջ :

Իր մանուկ հիւանդութեան համար միջազ – գային համբաւ կը վայելէր :

Իր մահով Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր ականաւոր գէմքերէն մէկը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

ՅՈՒՇԱԽԱՌՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

Ս. ԹԱԴԷՈՍԻ ՎԱՆՔԸ

Յուլիսի վերջերը, ուխտագնացութեան օրերուն, ուղեւորուեցայ Ս. Թադէոսի վանքը:

Կէս գիշերին, Թաւրիզէն՝ ինքնաշարժով ճամբայ ելանք դէպի Թրքական սահմանագլուխը, Հայաստանի հին Արտազ գաւառը:

Առաւօտեան դէմ, հեռուէն՝ դաշտին ծայրը, լեռնահովիտի մը մէջ, տեսնուեցաւ Ս. Թադէի վանքի գմբէթը: Քանի մօտեցանք՝ այդքան աւելի անհամբեր էի տեսնելու հայ հնաւուրց անցեալի այդ մէկ կարեւոր յիշատակարանը: Մէկ-երկու հարիւր մեթր մնացած, կանգ առի եւ անյագ աչքով դիտեցի այդ հոյակապ շինութեան ներդաշնակ տեսարանը:

Խառն զգացումով… ակնածանքով, հիացումով եւ սիրով… մօտեցայ այդ հնամեայ կոթողին ու այդտեղ տեսայ Հայ Հանճարը: Յարգանքով շոյեցի այդ սրբատաշ քարերը, ու հայեացքս բարձրացնելով՝ զմայլանքով դիտեցի արտաքին պատերուն գեղակերտ խաչքարերը եւ ժանեականման զարդաքանդակները որոնք կարծես երէկ քարտաշին դչիրէն ելած ըլլային: Քարին մէջ փորուած բանաստեղծութիւն մըն էր:

Վանքին շրջանը ըրի եւ իջայ դէպի առուակը ծարաւս յագեցնելու: Ու ետքը· բարձրանալով՝ քալեցի դէպի դաշտը… Աւարայրի դաշտը: Անդին հեռուն՝ տեղ մը կը հոսէր Տղմուտը: Աւարա՛յր, սրտի ու մտքի Թռիչք… դիւցազներգութիւն: Հոս խտացած է Հայ ժողովուրդին գաղափարական եւ հերոսական այլեւս յաւերժական իմաստը:

Մտասուզուած՝ կը դիտէի այդ պատմական դարաւոր վայրը եւ ինքնաբերաբար, շարժապատկերի նման, մտքէս անցան անուններ… Վարդանանք, Եղիշէ, Ալիշան… ու վերյիշեցի քերթուածի քանի մը տողերը որ ուսանողութեան օրերէս դեռ չէի մոռցած.

«Թադէի վանուց ձէնիկդ ինձ դիպաւ,
Սրբտիկս որ ի խաչն էր կիպ՝ թունդ առաւ.
Ի խաչին թեւէն թռայ ու հասայ
Գտայ զքեզ ի դաշտ Քաջին Վարդանայ»:

Ու դանդաղ քայլերով վերադարձայ դէպի վանք: Քանի դարեր եկեր ու անցեր էին… Քանի Հայեր բռներ էին նժդեհութեան ճամբան: Ու հիմա ես, հեռաւոր Ամերիկայէն, եկած էի տեսնելու իմ նախնիքներուս երկիրը: Բոլոր հայ պանդուխտներու սրտէն խօսած է Ալիշան…

«Ո՛վ դու ի վաղուց մոռացուած հայրենիք,
Ո՛վ դու իմ սրբտիս անմոռաց տեղիք»:

Դարեր անցեր են… աշխարհակալ պետութիւններ եկեր ու գացեր են: Եւ հիմա՝ վանքին շուրջը հազարաւոր հայ ուխտաւորներ հաւաքուեր են… քանի մը տարեցներ մատաղ կ'ընեն, եւ Ուրմիոյ շրջանի երիտասարդները կլոր պար կը պարեն… ցերեկը՝ տաւուղ-զուռնա, գիշերը՝ քամանչա եւ տուտուկ: Տաղաւար է:

Կ'ենթադրուի թէ իններորդ դարուն կառուցուած է վանքին հնագոյն մասը եւ յաւելումներ եղած են յաջորդ շրջաններուն: Դարեր եկեր ու անցեր են…քսաներորդ դարու սկիզբը Ս. Թադէի վանքը երթեւեկի կայան եղած է յեղափոխական գործունէութեան… դարեր պիտի անցնին:

Յաջորդ օրը լուսաբացին՝ բարձրացայ մօտակայ բլուրը: Արշալոյսին առաջին գորշ ճառագայթները հալեցուցած էին մութը: Օդը պայծառ էր եւ քիչ յետոյ տեսնուեցաւ Մասիսը, շատ հեռուէն, մանրանկարի մը նման:

Օրը անցաւ: Խոտին վրայ երկնցած՝ կը դիտէի Ս. Թադէի քարակերտ գեղեցկութիւնը: Արեւը հորիզոնին դպաւ եւ իր ոսկի հեղուկը թափեց սարերու գագաթներուն վրայ:

Գիտէի թէ հեռուն՝ Մասիսը անսասան կանգնած էր: Եւ երեւակայեցի թէ երկինքէն ձեռք մը իջեցուցած էր Ս. Մեսրոպի կանթեղը Մասիսի կատարէն, որպէսզի հայկականութեան լոյսը սփռէր աշխարհի — մասնաւորապէս Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի — հայ նոր սերունդին վրայ:

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Երկրաբանական ուսումնասիրութիւնները ցոյց կուտան, որ Հայաստանի մէջ կան քարիւղի եւ կազի գոյացման նպաստաւոր պայմաններ:

Դեռ վերջերս Արարատեան գոգահովիտի Զէյվայի եւ Արտաշատի քանի մը հորատանցքերով (փորած) յայտնաբերուած է մեծ զօրութիւն ունեցող հակախաւ (անթիքլինալ) ծալք մը, որ բարենպաստ է քարիւղի եւ կազի գոյացումին եւ կուտակումին համար: Նստուածքային ապարներու հզօրութիւնը Արարատեան գոգահովտին մէջ (Հրազդան, Հոկտեմբերեան, Երեւան) կ'անցնի 5000–6000 մեթրը: Երկրաբնագիտական մանրամասն ուսումնասիրութիւնները երեւան հանած են երկու այնպիսի շրջաններ, որոք, ինչպէս մասնագէտները կը կարծեն, իրենց երկրաբանական կառուցուածքով կրնան կեդրոնացնել եւ պարփակել քարիւղի եւ կազի զգալի պաշարներ: Հեռանկարային կը նկատուի Եղվարդ-Զորաղբիւրի սարահարթը, եւ Ֆանտանի շրջակայքը, ուր գոյութիւն ունի նստուածքային ապարներու հզօր խառնուրդ մը իր հիանալի հաւաքիչներով (քոլեքթէօր):

Շատ հետաքրքրական է Արարատեան գոգահովիտին առանցքային գօտին, ուր նմանապէս գոյութիւն ունին նստուածքներ, որոնք բարենպաստ են քարիւղի, այսպէս կոչուած փակ տիպի կուտակներու գոյացման համար: Խոստմնալից են Հոկտեմբերեանի արեւմտեան մասին մէջ գտնուող նստուածքային գոյացումները, որոնք կը պարունակեն կաւային արգելախաւեր ունեցող հաւաքիչներ: Ընդհանրապէս աւելի հեռանկարային կը նկատուին Արարատեան գոգահովիտին մերձարաքսեան շրջանները:

Բարենպաստ կառուցուածքներ կան մերձերեւանեան շրջանի աղաբեր շերտախումբերուն վրայ կազմուած ապարներուն մէջ:

Կա՞ն արդեօք Հայաստանի ընդերքին մէջ քարիւղի եւ կազի հանքերու գոյութիւնը փաստող նշաններ: Այո՛, կան:

Հոկտեմբերեանի հետախուզուած դաշտին գրեթէ բոլոր հորատանցքերը ցոյց տուած են մեթան կազի երեւակումներ: Հրազդանի դաշտին երեք հորատանցքերը նոյնպէս երեւան հանեցին մեթան կազի գոյութիւնը: Այս հորատանցքերէն մէկուն մէջ կազին ճնշումը այնքան զգալի եղած է, որ օրական շուրջ մէկ միլիոն խորանարդ մեթր ելունք (տեպի) տրուած է:

Մերձերեւանեան շրջաններուն մէջ փորուած հորատանցքերը ցոյց տուին քարիւղի հանքեր, ապարներու այսպէս կոչուած «կիրացման» ձեւով:

Կարգ մը հորատանցքերու մէջ յայտնաբերուած է կչայի (քարիւղին ծանր բաղադրութիւնը՝ ասֆալթ) եւ քարիւղի հոտ, որոնք քարիւղի գոյութեան պերճախօս վկաներն են:

Քարիւղի եւ կազի գոյութեան մասին շատ բան կ'ըսեն մերձերեւանեան երրորդական հասակի չափերու հասնող նստուածքներուն երկրաքիմիական ուսումնասիրութիւնները, որոնց շնորհիւ այստեղ սահմանուած են կուպրի, քարիւղի կազմի ածխաջրածիններ եւ այնպիսի ըդգալի քանակութեամբ, որ անհրաժեշտ է քարիւղ եւ կազ մէջտեղ բերելու համար:

Հետաքրքրական է այն պարագան, որ կազի երեւումները մերձերեւանեան շրջաններուն մէջ կազմուած են աղաշերտերուն վրայ գտնուող ապարներուն մէջ, եւ որ այդ կազը իր յատկութիւններով Պաքուի կազերուն կը նմանի:

Եւ, վերջապէս, կազի եւ քարիւղի ի նպաստ կը խօսի այն փաստը, որ Հայաստան գրեթէ բոլոր կողմերով սահմանակից է կազով եւ քարիւղով հարուստ երկիրներու հետ (Իրան, Վրաստան եւ Ադրբէյջան):

Կազի եւ քարիւղի պրպտումները սկսած են 1948ին եւ մինչեւ հիմա փորուած են 18 խոր անցքեր՝ 35.000 մեթր ընդհանուր խորութեամբ: Այս թիւը, [illegible] մեծ մասնագէտները կը կարծեն, [illegible] պէս անբաւարար է կազի եւ քարիւղի գոյութիւնը հողին տակ հաստատելու համար, մանաւանդ, երբ ամէնէն [illegible] հորատանցքը մօտ երեք հազար մեթր [illegible] գած է միայն, իսկ քարիւղի տեսակէտէն բարենպաստ վայրերու զօրութիւնը [illegible] կու անգամ աւելի է Հայաստանի [illegible] այսինքն կը հասնի վեց հազար մեթրի:

«Նաւթահետախուզութիւն» [illegible] խումբը ընթացիկ տարուան մէջ [illegible] լծուի մեծ խորութիւններու մէջ [illegible] ւող ջուրերու ուսումնասիրութեան [illegible] խատանքին՝ յետագային այդ [illegible] ընակչութեան եւ քիմիական արդիւ[illegible] բերութեան պէտքերուն օգտագործե[illegible] նպատակով:

Գիտնականները եւ մասնագէտները կարծեն, որ քարիւղի հետախուզ[illegible] աշխատանքը յուսադրիչ նախադրեալներ հաստատած է: Այդ առաջին արդիւնք[illegible] ըը աւելի խելացի ձեւով օգտագործ[illegible] համար անոնք ներկայիս կ'ուսումնասի[illegible] րեն Հայաստանի երկրաբանական [illegible] ուցուածքին բացառիկ բարդութիւ[illegible] քարիւղի եւ կազի գոյացման բոլոր [illegible] նաչափութիւնները եւ հորատանցքեր[illegible] միջոցներու օգտագործման ձեւերը[illegible] րոնք անկասկած կը դիւրացնեն [illegible] խուզութեան դժուար աշխատանքը[illegible] Հայաստանի մէջ կը յայտնաբերեն [illegible] եւ քարիւղի նոր պաշարներ:

Հ. ՄՈՒՅԱՇԵԱՆ

«Երեւան»

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՐԻՆ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

(Ծննդեան 120ամեակին առթիւ)

Յ. Պարոնեան ոչ միայն մեծ [illegible] էր, երգիծաբան, այլեւ աչքի [illegible] հանրային գործիչ մը, հրապարակագիր եւ լրագրող:

Պարոնեանի երգիծանքը փայլած է [illegible] եւ իր հրատարակած եւ խմբագրած [illegible] մը պարբերականներու, թերթերու [illegible] ամսագիրներու մէջ:

Մեծ երգիծաբանը հրապարակագրու[illegible] թեան մէջ կը տեսնէր օրուան այրող [illegible] ցերուն պատասխան տալու կարելի[illegible] թիւնը:

1872ին կը նշանակուի տնօրէն եւ [illegible] բագիր Յարութիւն Սվաճեանի «Մեղու» հանդէսին: Առաջին իսկ թիւէն կը [illegible] մարուի խմբագրին շունչը: Արդա[illegible] հանդէսը կը դառնայ աւելի հետաքրքր[illegible] կան թէ իր նիւթերով եւ բաժիններով [illegible] թէ խօսքին ուժով:

Կը բարելաւուի նաեւ հանդէսին հրատարակութիւնը: 14 օրը մէկ, [illegible]

(Շար.)

ՄԵՆՔ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՆՔ

Հայ համայնավարին համար այս անառարկելի է, պատմութիւն եւ պատմական փաստ, բանի չեն ծառայեր: Եւ սակայն կը տարուիս մտածելու որ օր մը օրանց Զէխ, կամ Հունգարացի, կամ Լեհ համայնավարը չյայտարարեց որ իր երկրին անկախութեան հիմնարկութիւնը անոր համայնավարացումէն կը սկսի:

Բայց որ կարգ մը մարդեր եւ իրենց անուանական եւ ուրուական կազմակերպութիւնները, որոնք իրենց ջոջական եւ պահպանողական տրամադրութիւններով ի սահմանումէ հակոտնեաներն են համայնավարութեան, մունետիկի դերն ըստանձնեն այս պատմական կեղծիքին եւ ամէնէն կատաղի հակառակորդները հանդիսանան Մայիս 28ի նուիրականութեան՝ այս է արտառոց եւ զզուելի երեւոյթը:

Այնքան խոր է իրենց ատելութիւնը եւ անզօր կատաղութիւնը Դաշնակցութեան հանդէպ՝ որ ի յաջողունէ կը մերժեն ամէն արժանիք եւ կ'ուրանան ինչ որ կրնայ Դաշնակցութեան մասնակցութեամբ կամ նախաձեռնութեամբ կատարուած կամ կատարուելիք ըլլալ: Կը մերժեն հետեւաբար Մայիս 28ի փառաւոր թուականը, քանի որ Դաշնակցութեան մատը կայ մէջը: Եւ սակայն Սարտարապատ եւ Ղարաքիլիսէ օրհասական կռիւի խոյացող հայորդիները ամէնքն ալ Դաշնակցական չէին: Իրենց կուսակից բազմաթիւներ կային անշուշտ որոնք հայրենիքի պաշտպանութեան մէջ զոհուեցան: Իրենց իսկ զոհերուն յիշատակի յարգանքն անգամ շատոնց ջուրին տուած են:

Տարիներով, պարզապէս Դաշնակցութեան ատելութենէն մղուած, զարգասեցին խորհրդային իշխանութեան, առանց սակայն անոր արհամարհոտ անտարբերութենէն աւելիին արժանանալու: Կը նմանին այն սիրահարին որ իր սիրածին դրան առջեւ կը սլքտայ, առանց որ երբեք սիրուհին յօժարի պատշգամ ելլել եւ դէթ ժպիտ մը շնորհել վարի սիրատոչորին:

Կորիզ մըն էր միայն մեր Հայաստանը որ բոնի գրաւեցին եւ խորհրդայնացուցին: Ի՞նչ ըրին այդ կորիզը:

Ոչ միայն թիզ մը հող չկրցան աւելցընել վրան, այլ եւ չկրցան ընդդիմանալ որ Ղարաբաղը եւ Նախիջեւանը, 80 առ հարիւր հայաբնակ, տրուի Ատրպէյճանին եւ Գանձակն ու Ախալքալաքը նուէր ըլլայ Վրաստանի: Հայաստանի կորուած այս նահանգներուն տարածութիւնը 18000 քառակուսի քիլոմեթր է, այսինքն ներկայ Խորհրդային Հայաստանի տարածութեան կէսէն աւելին:

Վիշինսկիի բերանով Կարսը եւ Արտահանը Վրաստանի վերադարձուելիք հողամասեր հռչակուեցան: Հակառակ բացայայտ պատմական իրաւունքի Հայաստանի անուն չկար, Վրաստանն էր փոխարինած: Ձայն ծպտուն չհանեցին մեր խորհրդային իշխանաւորները: Զհանեցին, որովհետեւ չէին կրնար հանել, հակառակ իրենց անկախութեան: Կարգադրութիւնը վերէն կուգար, իրենց կը մընար ծափահարելու իրաւունքն ու շնորհը միայն:

Հայաստանի խորհրդայնացման 40րդ տարեդարձի տօնակատարութեանց առթիւ ակնապիշ կը սպասուէր ընկեր Խրուշչեւի գալստեան, կը հաւատէին թէ այս առթիւ տոպրակէն պիտի հանէր եւ իբր տարեդարձի նուէր ետ տար Վրաստանի եւ Ատրպէյճանի գրաւած հողերը: Եկաւ, տեսաւ, գովեց, ճիշդ ինչպէս ըստ պատեհութեան կը գովէ Արաբները կամ Խափշիկները եւ ելաւ գնաց: Տոպրակէն բան դուրս չհանեց: Հայաստանի կը մընայ յիսնամեակին սպասել, յուսալով, մաղթելով եւ աղօթելով որ գէթ այդ առթիւ հրաշքը կատարուի եւ դարմանուի գործուած կողոպուտին անիրաւութիւնը:

Վրացի զոյգ հրէշներու, Սթալինի [illegible] Բերիայի տասնեակներով տարիներ [illegible] ւող բռնատիրութեան օրերուն, ոչ [illegible] աքսորուեցաւ, բնաջնջուեցաւ կամ [illegible] յայտ կորսուեցաւ Հայաստանի [illegible] րականութիւնը, Չարենցէն մինչեւ Շահ[illegible] փար, Խանճեանէն մինչեւ Տէր-Գաբ[illegible] րիէլեան կամ Զապէլ Եսայեան, [illegible] 35.000 քաղաքացիներ զոհ գացին [illegible] մոլուցքին:

Եւ սակայն տարիներով խորհրդ[illegible] մամուլին մէջ կը կարդայինք բա[illegible] ներէն յորդող ածականներով գով[illegible] նականներ: Համբանքը չկայ [illegible] չիպուխէն մինչեւ արեւը խաւար[illegible] գովուրդներու հայր Սթալինին նո[illegible] հըլլալիք բանաստեղծութիւններուն [illegible]

Ի լրումն ամենայնի՝ Սթալինի [illegible] արձանը տնկեցին Երեւանի բար[illegible] ներուն վրայ, որպէսզի ամէն անկ[illegible] կողմէ տեսանելի ըլլայ: Անշուշտ [illegible] պատիւով մը միայն կարելի էր փ[illegible] նել անոր Հայաստանի շնորհած [illegible] ու մի բարիքները:

Շատ ուշ համակերպեցան վար [illegible] երբ արդէն շատոնց վերցուած էր [illegible] սաստանի տարածութեան վրայ [illegible] նոյն արիւնարբու դիւահարին [illegible] ձանները:

ԲԱԲԳԷՆ [illegible]

(4 Շար.)

բանալով էջերով լոյս տեսնող « Մեղու » թերթը Գարոնեանի չնորհիւ կը վերածէ ամէն եւօթեայ թերթի :

Երկիծարանին խմբագրած պարբերա - կան «Փող առա - ջաներէն ուշագրաւ է նաեւ «Փող առա - ջաներ» (յետագային՝ «Փող արեւել - եան»), որ լոյս կը տեսնէ Կ. Պոլիս, 1870ին : Սկիզբները թերթը կը հրատա - րակուի ամէն օր եւ կ'ունենայ ընդհամէ - նը 22 թիւ : Այս թերթին մէջ Յ. Պարոն - եան իր տաղանդին յատուկ ուժովը կը խարազանէ մարդկային անթոյլատրելի թերքերը, սովորութիւնները :

Մեծ երկիծարանին համեմատաբար նուազ երկար կեանք ունեցող թերթերէն նշա - նաւոր է «Թատրոն»ը (1874 – 1877) : Այս թերթերին մէջ կը հրատարակուէ - ին անոր եւ ուրիշ հեղինակներու կատա - կերգութիւնները, որոնք համեմատաբար փոքր ծաւալ ունէին (մեծ մասամբ բաղ - կացած մէկ – երկու գործողութիւններէ) : « Թատրոն»ին մէջ գլխաւորաբար կը գործուէր Թատերական արուեստին դէ - րը, ընկերային կեանքին մէջ, կ'ընդդիմա - ւէր անոր ներգործութիւնը եւ ապդեցու - թիւնը լայն զանգուածներուն վրայ : « Թատրոն »ի էջերուն մէջ կը տպագրը - ւէին ուսումնական խորհուրդները, ա - նակներ, փոքրիկ քրոնիկներ : Յատկա - պէս աչքառու էր «Գրիչ եւ սուր» բաժինը, որուն տակ գետեղուած նիւթերը մեծ մա - սամբ կը բացայայտէին ընտանեկան վատ գործերը, կնոջ անելանելի վիճակը, ան - ապահաս ամուսնութեան վտանգները, եւայլն :

Երկիծարան հրատարակագրին լրա - գրական գործունէութիւնը կ'ընթանայ դժուար ուղիով : Թուրք կառավարութիւ - նը ուշադիր կը հսկէր : Կը փակուի նաեւ « Թատրոն »ը :

1883ին Յ. Պարոնեան կը յաջողի խմ - բագրել գրական եւ դիտական նոր հան - դես մը՝ «Երկրագունդ » անունով, իսկ յետոյ, այդ նոյն թուականին՝ «Մխիթար» երկիմաթերթը : Անոր հրատարակագրու - թեան մէջ ուշագրաւ Գերեզման է «Մխիթար» հանդէսին հրատարակութիւնը (1884 – 1888) Կ. Պոլիս : « Մխիթար »ը կը հրա - տարակուէր տետրակներու ձեւով, 32 է - ջերով : Այս հանդէսին մէջ հրատարակ - ուած է «Քաղաքավարութեան վնասնե - րը » :

Բացի վերոյիշեալ թերթերէն եւ ամ - սաթերթերէն, Յ. Պարոնեան աշխատակ - ցած է Ս. Փէլէքեանի «Եփրատ» (1869 – 1872) կիսաշաբաթաթերթին, Յ. Դի - ւանեանի «Լոյս» (1874 – 1885) հանդէ - սին, Արշալոյս Յովհաննիսեանի խմբագրու - թեամբ Թիֆլիս լոյս տեսնող «Փորձ » (1876 – 1881) եւ ուրիշ հանդէսներու եւ պարբերականներու :

Մեծ է Յ. Պարոնեանի հրատարակա - գրական – լրագրական գործունէութիւ - նը· ան փառաւոր էջ մը բացած է ոչ մի - այն հայ պարբերական մամուլին, այլեւ հասարակական մտքին ընդհանուր պատ - մութեան մէջ :

Ս. Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱԶԳ· ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէն, (Յառաջ).— Տարօրինակ կեր - պով, այս տարի Մայիս ամիսը չատ ան - հաստատ դանուեցաւ, հով, փոթորիկ, կարկտահան անձրեւներ ունեցանք գը - րեթէ չարունակաբար եւ մէկէն բացա - ւիկ, հաճելի երեւոյթ մը, ճիչդ վերջին օրը՝ 31ին, կիրակի, պայծառ երկինքով եւ տաքուկ արեւով, կրցանք տօնել Սէրբ - ւը Կաթոլիքի սրահին մէջ Հայաստանի Անկախութեան 46րդ տարեդարձը :

Տարեկան այս մեծ տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր — այս տարի — Հ· Յ· Դ· «Դրօ» խումբը, «Ան» կոմիտէի հովանաւորութեամբ եւ որուն իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Հ·Յ· Դաշնակցութեան Նոր Սերունդը, կա - պոյտ Խաչի մասնաճիւղը, Հ· Մ· Ը· Մ·ը եւ Հայ Կամ· եւ Մարտիկներու Միու - թիւնը :

Կրնանք ըսել ճիչդ ժամանակին, չեղում մը կատարելով աւանդական ձեւակեր - պութիւններէն, մէկէն սրահը խոր մթու - թեան մէջ սուղուած, վարագոյրը չամ - բօրէն բացուեցաւ· լսելի եղաւ տխուր երդ մը երգուած ներքաշնակօրէն բեմի եռեւէն· բեմը հետզհետէ լուսաւորուե - լով, պարզուեցաւ յուղիչ եւ նոյնքան տխուր տեսարան մը — անմեղուկ բայց անդթօրէն կաչկանդուած Հայութիւնը — թուրք բռնակալի խարազանի սպառնալի - քին ներքեւ ... եւ ապա ազատարար հե - րոս մարտիկներու հասնիլը, երդելով լիաթոք հրաւառ «Յառաջ Նահատակ » կամաւորական քայլերգը եւ որուն մաս - նակցեցաւ — ինքնաբերաբար սրահի բազմութիւնը յոտնկայս եւ երկիւղած : Խորհրդաւոր կենդանի պատկեր մը :

Ապա, հանդէսի նախագահը՝ ընկ· Մի - սաք Միրզէ (Լիոնէն), ուժեղ չեշտ մը դնելով իր բացման խօսքին, ըսաւ «Հայ - րենակիցներ, ահա 46րդ տարին է որ կը տօնենք հաւատարմօրէն Հայաստանի Ան - կախութեան փառաչուք տարեդարձը : Մեր կեանքը, մեր անցեալի պատմու - թիւնը եղած է միշտ կռիւ յանուն մեր գոյութեան պահպանման : Արդար հրճը - ւանք մը ունինք, այս ուրախ ենք, որ այս օրերուն Հայաստանի մէջ հասած է, ազգային վեհ ղեկավարներով հարուստ նորահաս սերունդ մը որ լսելի կ'ընէ ար - դէն իր ձայնը » :

Գալով դեղարուեստական յայտագրին, որքան ալ ճոխ էր, յայտնի եղաւ ներկա - ներուն որ չքնաղ հանդիսականներէն « ներածուած » ուժեր կը փայլէին գլխաւորաբար ... :

Այսպէս, փոքրիկն Ալիս Քղկեան եւ Օր· Տ· Մուրատեան արտասանեցին հայ - րենասիրական կտորներ .— Հայ Կամ· եւ Մարտիկներու Միութիւնը իր մասնակ - ցութիւնը բերաւ զեղեցիկ ուղերձով մը (Պ· Մկրտիչ Մարգարեան)· իսկ փոքրիկ Ջուլիաքահարը Գրիգոր Աբրահամեան (Լիոնէն) իր Ջութակին վրայ ճարտարօ - րէն նուագեց երեք քնքոյշ հայրենի եր - գեր, ընկերակցութեամբ իր հօրը (Ջու - թակ) :

Յայտնութիւն մը եղաւ Վիէնի համար Օր· Լ· Քէօմիւրճեան (Լիոնէն), իր յա - ջորդական երեք մեներգներով՝ ընկե - րակցութեամբ դաշնակի (Պ· Աբրահամ - եան, Լիոնէն), եւ որուն մարզուած ձայնը, խորապէս համայեց ունկընդիր բազմութիւնը :

Մայիս 28ի այս տարեդարձի առթիւ, Հ· Լեւոն Քէչէճեան, դաղութիս յարդելի վարդապետը, խանդավառ արտայայտու - թիւններ ունեցաւ, եւ ի միջի այլոց ը - սաւ· « տեսէք, ո՞վ է որ կը տօնէ մեր հայրենիքի անկախութեան տարեդարձը : Կան ուրիշներ, դժբախտաբար, որ չեն ուզեր տօնել զայն, կ'անտեսեն եւ կամ նոյնիսկ զէմ են անոր .— Ինչո՞ւ, որով - հետեւ հետեւողական ըմբռնում եւ հա - մերաչխութիւն չկայ· ասիկա, ահա, յա - ւելի է » :

Հ· Մ· Ը· Մ·ի անունով, ընկ· Մարտ· Պասմաճեան, Մայիսեան տարեդարձը եւ մեր պաշտելի եռագոյնը պանծացնող ու - դերձ մը կարդաց .— Ապա, Օր· Շաքէ Ղազարեան (Լիոնէն) Յովհ· Շիրազի «Իմ կտակը» արտասանեց, անսայթաք եւ խոր ապրումով :

Տիկին Անժէլ Սուքիասեան երգեց երկու պողպեկ երգեր, իսկ ընկերուհի Ովս· Խօքսիւեան, իբրեւ ներկայացուցիչ կա - պոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, դրա - ւոր ուղերձով մը, երախտագիտութեան եւ յարդանքի տուրքը մատոյց մեր ան - մահ մարտիկներուն, Մայիս 28ը կեր - տողներուն : Եւ իբրեւ վերջաբան գե - ղարուեստական այս առաջին բաժինին, բեմ հրաւիրուեցաւ Պ· Ց· Մաթոսեան, արտասանելու համար խոր ղգացումով Աւետիք Իսահակեանի հանրածանօթ քե - թուածը «Հայաստանին» :

Գեղարուեստական յայտագրին բոլոր մասնակցողները, դնահատանքի խան - դավառ ծափերու արժանացան :

Այս հայրենասիրական եւ սպասողական մթնոլորտին մէջ, բեմ բարձրացաւ երի - տասարդ ընկ· Գալուստ Պապեան (Մար - սէյլէն) ողեկոչելու համար Մայիս 28ը, եւ արդար հպարտանքով պարծենալու այս 46րդ տարեդարձով : Իր արդեպրած բնարանը չատ պարզ էր .— « Հողը եւ Ա - զատութիւնը — հողին սէրը — եւ ապա - տութեան անսահման սէր » — Մեր բա - նախօսը, բոլորովին իւրայատուկ ոճով խօսեցաւ, արագ ակնարկով մը յիշեց մեր վեց հարիւր տարուան տարկուէտեան չըր - ջանը, խաւարի, տառապանքի չրջանը, որմէ ձերբազատուելու համար, եկան նոր յոյսեր, նոր արեւներ, Քրիստափոր, Ռոստոմ եւ Զաւարեան :

Արմէններու ցեղը, մեր սքանչելի ցեղը վերջապէս չարժեցաւ, կամաց, կամաց կազմակերպուեցաւ, պայքար մղեց, կըռ - ուեցաւ եւ մեծ հրաչքը տեղի ունեցաւ Մայիս 28ին :

« Սիրելի հայրենակիցներ, Հ· Յ· Դաշ - նակցութիւնը, մեր մօտիկ անցեալի ըն - թացքին միշտ առաջնորդած է հայ ժո - ղովուրդը, եւ պիտի առաջնորդէ, ան - պայման, մինչեւ յաղթանակը մեր ար - դար դատին :

Լիոն – Տէսինի Հ· Յ· Դ· պարախումբը հայկական պարով մը վերջակէտը դրաւ հանդէսի զեղարուեստական բաժինին .— եւ ընկ· Մ· Միրզէ, իբրեւ նախագահ, չնորհակալութիւն յայտնելով մասնակցող անձնաւորութեանց, փակեց հանդէսը հայրենասիրական վսեմ առաջադրու - թիւններով եւ խանդավառ ղգացումնե - րով :

×

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ .— Շաբաթ իրի - կուն, 30 Մայիս, Համօ Օհանջանեան ա - կումբին մէջ սեղմ չրջանակի մը առջեւ, ընկ· Գ· Պապեան այժմէական եւ կարե - ւոր դասախօսութիւն մը տուաւ « Երի - տասարդութեան դերը արտասահմանի մէջ » նիւթին չուրջ :

Դասախօսութենէն եառ տեղի ունեցաւ զաղափարներու փոխանակութիւն, ինչ - պէս նաեւ հարցումներ ուղղուեցան երի - տասարդ դասախօսին :

×

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ .— Ներկայացում : — Քանի մը տարիէ ի վեր, դաղութիս մէջ ներկայացումները հազուագիւտ դարձեր են · եւ չեմ սխալիր, անչուշտ, եթէ ըսեմ որ նոյնն է պատկերը միւս գաղութներուն մէջ ալ : Կը պակսին դեկավար – դերա - սաններ, երկսեռ երիտասարդ նուիրեալ - ներ, հայախօս եւ իսկական սիրողներ :

Ահա, մեծ դժուարութիւնները որոնց առջեւ կը գտնուին, առ հասարակ, կազ - մակերպութիւնները եւ Միութիւնները :

Այս պատճառաւ, մեծ հետաքրքրու - թիւն եւ նոյնքան ուրախութիւն պատ - ճառեց Վիէնի Հայութեան, Վարդանանց հերոսամարտի ներկայացումը, անցնող Մայիս 17ին, Սէրբլը Կաթոլիքի ծանօթ սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Ցե - րանուհայ Աւետ· Եկեղեցիներու Երիտա - սարդաց Միութեան :

Ըստ յայտարարութեան «Վարդանանք» դիւցազներգութիւնը (5 արար, 2 պատ - կեր), մշակուած էր Պատ· Վ· Սահակ - եանի (Լիոն) կողմէ, իսկ դեկավարու - թիւնը եւ խաղարկութեան դլխաւոր բա - ժիններուը ստանձնած էին իր երկու պատ - ուելի զաւակները (Ս· եւ Դ· Սահակեան) եւ խումբ մը անձնուէր սիրողներ :

Միակ դժուարութիւնը եւ կամ պակա - սը բեմին անյարմարութիւնն էր, որուն յաղթեցին նախ կազմակերպիչները ի - րենք եւ ապա հանդիսատեսները՝ յարմա - րելով աղքատիկ բեմադրութեան :

Դիւցազներգութեան նիւթը, ամէն Հա - յու սրտին մօտիկ, մեծապէս նպաստեց ձեռնարկի յաջողութեան :

Գալով խաղարկութեան, ընդհանուր առմամբ, չատ լաւ էր .— Պատ· Ս· Սա - հակեան (Վարդան) եւ Պատ· Դ· Սա - հակեան (Ղեւոնդ երէց) սքանչելի կեր - պով ապրեցուցին իրենց դերերը : Մէկ խօսքով, չատ դնահատելի եւ չնորհաւո - րելի ձեռնարկ մը :

Կ· Տ·

ԽՈԴԵԴԱՆ

— Վալը չէ, ինճ հիմա Ալվառինչ տար, — ըսաւ Զօրիկը, Սանամի փէչիկ քա - շելով :

Տօնական տենդագին պատրաստութեան մէջ էին ոչ միայն Քրատպոն ու հարե - ան դիւղերը, այլեւ Մուշ քաղաքի չոր - նպատի բոլոր աւանները՝ Առինկը, Ա - րծիվանքը, Շախնան, Զրիկը, Տէրդե - անքն ու Մոկունքը : Ուրախութիւն էր տիրում Վարդենիս, Առնիստ, Արքավանք եւ Աբոնք դիւղերում : Վարդի պէս խա - դում էին Վարդիսաղն ու Ծղակը, Հա - տուրեանն ու Նորչէնը, Թիլն ու Օրդ - նոցը :

Խոպիւղը, որ Դաշտի նշանաւոր չէ - ներից մէկն էր, այդ կիրակի առանձնա - պէս ցնծագին եռուղեռի մէջ էր : Գրեթէ ամէն տուն մատաղ էին մորթել, ամէն ոք համակուած էր տօնական բարձր տրա - մադրութեամբ :

Եւ յանկարծ, այդ համատարած բեր - կրութեան պահին, լացի եւ օղնութեան բարձրագոչ աղաղակներ լսուեցին այս ու այն կողմից : Նախիրները անժամանակ չտապեցին տուն վերադառնալ : Տարօնի դաշտը լցուեց ձիաւոր ու ոտաւոր անթիւ զօրքերով : Բերդակ, Ալվառինչ եւ Ուռաղ դիւղերում հրաձգութիւններ սկսուեցին եւ Դաշտի մի չարք բնակավայրեր կորան ծխի ահաւոր քուլաների մէջ :

— Մուսաբէկն է դալիս, — աղաղա - կում էին քուրդ ձիաւորները աւանից - աւան տապանդակելով : Անօդնական մայ - րերի եւ երեխաների աղաղակը երկինք էր հասնում : Գեղեցիկ հարսներն ու կա - նայք այլանդակում էին իրենց երեսնե - րը : Մայրերը ցեխ ու մուր էին քսում լ - րենց աղջիկների դէմքերին : Կրակների միջից փախչում էին կիսախանձ մարդիկ : Գիւղից գիւղ լալահառաչ վազում էին հարազատներին կորցրած սոսկահար մա - նուկներ : Շատերն իրենց նետում էին Մեղրադետի մէջ :

Ի՞նչ պատահեց : Ինչո՞ւ համար Տարօ - նի չքեղ առաւօտը մոայլուեց այդպէս :

Նախապէս որոշած որոշման համա - ձայն 1915 Թուականի Ապրիլ 15ին Երի - տասարդ Թուրքերի կառավարութիւնը (Թալէաթ, Ինվէր, Ճէմալ) եւ սուլթան Ռէշատը զաղանի հրահանգ էին ուղարկել իրենց բոլոր փաշաներին եւ քրդական ցեղապետներին՝ Ապրիլի 24ի լուսաբացից բնաջնջել Արեւմտեան Հայաստանի ամ - բողջ Հայութիւնը, որպէսզի առաջին հա - մաշխարհային պատերազմից յետոյ հայ ժողովուրդը հանդէս չգար իրրեւ իրա - ւատէր, ազգային անկախութեան պա - հանջով : Այդ հրամանագրում ասուած էր· « Երրորդ իրաւատէրը — այդ միայն Հայը կարող էր լինել : Ասուած մի ա - րասցէ, որ մեր պատուհասը յաջորդող բանակցութիւնների ժամանակ ասպարէզ գայ « Հայկական հարցը », որը կէս դարից ի վեր միջազգային հանդամանք առած է եւ սպառնալից ցցուած է մեր կրծքին » :

Ստանալով այդ հրամանագիրը, Բիթ - լիսի նահանգապետը եւ Շէֆքէթ փաշան Մշոյ դաշտի կոտորածի սկիզբը ցոյժա - նում են 1915 Թուականի Վարդավառի կիրակին՝ Յունիսի 28ը :

Ս· Կարապետի կողմի գիւղերի կոտո - րածը յանձնարարուում է Մուշից ուղար - կուող Թուրքական զօրամասերին, իսկ Զարբհօրի կողմի գիւղերի կոտորածը՝ այդ գիւղերում վերաբնակուած չէչեն - երին : Մուսաբէկին եւ նրա եղբայրներին բաժին է ընկնում կոտորել Բիթլիսից ըս - կըսած մինչեւ Ծծմակայ Բիթ : Որոշուած է ութ տարեկանից վեր երեխաներին եւ տղամարդկանց սպանել, իսկ կանանց, ծերերին եւ աւելի մանր երեխաներին՝ վառել :

Ի նկատի ունենալով, որ օտարական - ների ներկայութիւնը այդ կոտորածին ցանկալի չէր, բոլոր օտարերկրեայ հիւ - պատոսները նախապէս եռ էին կանչուած Մուշ քաղաքից :

Երկրագործ Մարտօն այնպէս էր կլան - ուած իր աշխատանքով, որ բոլորովին չհմացաւ, թէ ինչպէս մի խումբ Համի - տիէ զինուորներ եւ Թուրք ասկեարներ լցուեցին բակը : Նա միայն մեքենաբար կրկնում էր· « Հերիք է վրաս ջուր ցա - նէք, չան լակոտներ, Թողէք էս ջար - Թուած սամին չինեմ, որ ձեզ սէլով Մուշ տանեմ » :

Երեք զինեալ Թուրք երեւեց սրարշաւ դալով, տեղնուտեղը սպանեցին նրան : Սամին մօրերին բերանը եւ սեղմելով սուր ծայրով դուրս բերեցին փորից : Լեւոնին եւ Աչխէնին սպանեցին սայլի վրայ, երբ նրանք լծի ծայրերին նստած Թոնոցի էին խաղում :

Դահիճներից մի քանիսը չտապեցին Թոնրատուն : Այն ժամանակ, երբ Մանի - չակը կտացած վերջին գաթան էր հա - նում, եռեւից խօցեցին նրան եւ դլխի վրայ չուռ տուին Թոնրի մէջ : Նրանցից մէկը կացնի հարուածով կտրեց հաց - Թուխ կնոջ դաստակը եւ արագութեամբ դրպանը դրեց :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար·)

———o———

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Պ. Մկրտիչ Ծառուկեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Գուրգէն վրդ. Թրթռեանի :

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Գիւտ Նշխարաց ամենայն Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին, պիտի տօնուի եկեղեցիիս անուանակոչութեան տօնը :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԲ – ԹԸՌԵԱՆ :

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Երջանկայիշատակ ԳԷՈՐԳ Զ. Կաթողիկոսի վախճանման 10րդ տարելիցին առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Հաբէլեան եղբայրները եւ ընտանեկան պարագաները, կը ծանուցանեն թէ, այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ, իրենց եղբօր, ողբացեալ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ՀԱԲԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, նաեւ իրենց հօր՝

ՏԷՐ ԱՆԱՆԻԱ Ծ. ՎՐԴ. ՀԱԲԷԼԵԱՆԻ

հոգւոյն :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալներու յիշատակը յարգողները, մասնակից ըլլալ աղօթքներուն :

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը շրջապտոյտ մը կը կազմակերպէ Կիրակի, Յունիս 21ին դէպի Հավր : Տեսարժան վայրերու շարքին մէջ նկատի առնուած է Թանքարվիլի կամուրջը : Հավր քաղաքէն զատ ապահովուած է Ֆլանտըր չքեղ նաւի այցը : Օթօքառները կը մեկնին առտուան ժամը 6·30ին Մեթրօ Պանեէօի առջեւէն եւ կը կենան Փարիզ «Սառահ Պեռնար» Թատրոնի առջեւ ժամը 7ին : Ճամբորդական ծախքերու մասնակցութեան գինն է (նաւին այցետոմսով միասին) անձ գլուխ 20 Ֆր. :

Արձանագրութիւնները սկսած են եւ կ'աւարտին Յունիս 14ին :

Արձանագրուելու համար կարելի է դիմել Օր. Իրիս Պասմաճեանին, 95, Ավընիւ Առիսթիտ Պռիան (Պանեէօ) կամ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ, Շաբաթ եւ Երկուշաբթի կէսօրէ ետք :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՓԻԷՐՖՈՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէին» :

Կիրակի, (Յունիս 14) առաւօտեան ժամը ութէն մինչեւ երեկոյ :

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս դաշտագնացութեան պէտք է այժմէն արձանագրուին անդամներուն մօտ :

Օթօքառները կը մեկնին Փլաս Քառնոյէն ժամը ճիշդ ութին :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 10 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 16ին, եկեղեցւոյ սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Տէսինի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր մասնաճիւղի անդամուհիները, այս Կիրակի, ժամը 15ին : Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները : Կարեւոր օրակարգ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Աւետարանական Մկրտիչ Նորաբաց ժողովարահին մէջ, 27 Րիւ Ֆրանսիս Պուլէ :

Կը խօսի ՎԵՐ. ՅՐԹ. ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչին :

Շաբաթ, 13 Յունիս երեկոյեան ժամը 20·30ին Թէաթր Մունիսիփալի սրահը :

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ (ՐՈՄԱՆԷՆ)

Կը խօսի Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին .— Զութակ ընկ. Պէրպէրեան, երգ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ եւ անակնկալներ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գ. Լազեան խումբին : Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին :

Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ՝
Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ – ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ : Կը մեներգէ՝ Տիկին Մառի Կարապետեան : Արտասանութիւն Օր. Օր. Բրաքսին Տապաղեան, Թագուհի Սալլապալեան :

Մուտքը ազատ է :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի : Այս Շաբաթ իրիկուն, հացկերոյթով, ժամը 20·30ին, Առնուվիլի եկեղեցիին կից խորհրդարանի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Անակնկալներ

Ճաշագին 5 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Բացակաները նկատի պիտի առնուին : Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկերական ժողովը այս Երեքշաբթի ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

« Au Pavillon Bleu »
(BORD DE SEINE)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39

Տէր եւ Տնօրէն
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

BAR-RESTAURANT
— SPÉCIALITÉS ORIENTALES —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE

ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ, ՊԱՐԻ
վարձու սրահ, ճաշով ու խմիչքով կամ ոչ :

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարուժան խումբը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Կիրակի, Յունիս 14, Շաթօ Պօռըկար (Սէնդիլէի ճամբուն վրայ, գեղատեսիլ պուրակը), ամբողջ օրը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ պիւֆէ : Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը :

ՏԱՆՕԹ.— Օթօքառը կը մեկնի դպրոցէն ժամը 9ին, Լա Փլէնէն 9·15, Փլաս Վէրտէօնէն 9·30, Րիւ Փալանպէռ 9·40, Քուռ Պէռիայէն 9·50 (կամուրջը) :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
GRANDE FETE CHAMPETRE

Այս Կիրակի առաւօտէն սկսեալ, կազմակերպուած Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսսիի մասնաճիւղերուն կողմէ :

Մէջտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ (Թափի վեռ) :

Զանազան անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ : Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յունիս 21ին :

Օթօպիւս, 169 Մեռի տ'իսիէն, 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն (Մարսէլ Սամպա) :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան պարտէզին մէջ
36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր : Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի գիներով :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

Երեկոյեան աւանդական շամփուրով խորոված
ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 ՖՐԱՆՔ

ՏԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, անցնիլ կամրջակը եւ Թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէի կայանը : Շոգեկառք՝ 10·15, 11·13, 12·05, 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42 :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին :

Ճաշագին մուտքով միասին 15 ֆրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Աղքատախնամի Գրասենեակը :

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս, ՓՐՕվանս 77–73)

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՍԷՆ ԳԵՏԻ ՎՐԱՅ

Կազմակերպուած

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ եւ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Յունիս 14, Կիրակի երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր

Այս տարի եւս շոգենաւը ամբողջութեամբ մեր տրամադրութեան տակ է, որպէսզի հասարակութիւնը կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ :

ՆՈՒԱԳ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ եւ ԽՄԻՉՔ սովորական գիներով

Մեկնում Ալմայի կամուրջին մօտ, Սէնի աջ եզերքը «Պաթօ – Մուշ»երու տեղէն ժամը 21ին Լա Կալիոթ շոգենաւով :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ կանխաւ ապահովել տոմսերը, դիմելով —

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18

Կամ Տիկին Ռօզա Պաղըրճեանի մօտ
35, Rue de Trévise, PARIS (9e) — Tél. : PRO. 61-10

ՄՈՒՏՔ 12 ՖՐԱՆՔ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
երբ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ խիղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
13
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
13 JUIN
1964

LE NUMERO : 0,30 Fr.

40ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·032

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — No 10.032

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՏԻ ԶԳԱՍՏԱՆԱ՞Ն

—o—

Կատարեալ թնճուկ դարձած է Կիպրոսի հարցը, որուն լուծում մը չկրցան գտնել ցարդ աւելի քան հարիւր տասը դիւանագիտութիւններ, որոնց ներկայացուցիչ – ները նստած նիւ Եորք, ՄԱԿի պալատին մէջ, ջուր կը ծեծեն օրն ի բուն :

Կղզիին մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու կոչուած միջազգային ուժն ալ ցարդ չէ յաջողած իր առաքելութեան մէջ: Ցաւին 27ին կը լրանայ երեք ամսուան պայմանաժամը, որ ճշդուած էր նախապէս: Այժմ կը մտածեն երեք ամիս եւս երկարաձգել ՄԱԿի դիւնուորներուն գտնուիլը Կիպրոսի մէջ, յուսալով որ մինչեւ այդուն ելք մը պիտի գտնուի կիպրական կնճիռին :

Մինչ այդ Չիղերու պատերազմը իր գագաթնակէտին հասաւ վերջին օրերս :

Թուրքերը քաջալերուած օտար մուխ ունէն, այս անգամ աւելի ուժգնօրէն կը սպառնան դրաւելու կղզին, պարապ – դրելու համար իրենց կամքը :

Երկու ամիս առաջ Թրքական նաւատորմիղը երկիցս ճամբայ ելաւ Իսքէնտէրունէն դէպի Կիպրոս՝ զայն զինու ոյժով դրաւելու հաստատ որոշումով : Թագաւոր երկու անգամուն ալ կէս ճամբէն ետ դարձաւ՝ չհամարձակելով առնել վճռական քայլը :

Մէկ կողմէ Մէյերկրականի ամերիկեան վնգերորդ հզօր նաւատորմիղը, միւս կողմէ Մոսկուայի ազդարարութիւնը ըստ ինքեան տագնապալից Թուրքերը նահանջի ետքան բռնել :

Անգարայի վարիչները բոլորովին կորցուցած են իրենց գլուխը եւ չեն գիտեր թէ ո՛ր քարին զարնել գլուխ :

Կիպրոսը դարձուցած են արժանապատուութեան խնդիր : Մանաւանդ անոնք որ ամբողջ ազգովին՝ կը հայթայթելու համար զէնքերու ամբողին : Կ'ուզեն չոյել եւ միաժամանակ պահել անոր ազգայնական մեծամասնութեան զգացումները, մոռցնել տալու համար Թրուաուութիւնը, որուն մէջ կը գտնուի երկիրը երկար տարիներէ ի վեր : Ինչ տարի անցաւ 1955 Սեպտեմբեր 6ի նախիրէն ի վեր, զոր սարքած էր Իսթանպուլի վարչապետ» Մէնտերէս, 24 դիւերուան մէջ միլիոնաներու վնասներ պատճառելով Պոլսոյ քրիստոնեաներուն : Կարգադրուած կիպրոսն էր : «Թալանճի» – ներ ե կիպրոս բուրբ է» նշանաբան – ներով եւ կարգախօսով կը քանդէին Իզմիրի վաճառատուները :

Խնդիր չուզեր ետ մնալ Մէնտերէսէն : Ազգ. Քրքական անկախ պետութիւն մը հաստատել կղզիի հիւսիսային մասին վրայ :

Ցաւ տարի ի դուր սպասելէն ձանձրացած՝ մոլեռնդ Թուրքեր իրենց ցոյցերով եւ մամուլի պղտոր հրատարակութիւններով ճնշում կը բանեցնեն կառավարութեան վրայ, որ անելի մտնելէ առաջ պաշտպանողական միջոց – ներ կը ձեռնարկէ, անակնկալի չդալու համար ընդհանրական յարձակումի մը պարագային: Ջօրք կը համախմբէ Թրակիոյ սահմաններուն վրայ եւ Սմիւրնայի արքեպիսկոպոսի յունական կղզիները :

Թրքական օդանաւեր հետախուզական թռիչքներ սկսած են կատարել Կրետէի եւ Կիպրոսի կղզիներուն վրայ: Հելլէն կառավարութիւնը բռնել, բաղձալի ներկայացուցած է Անգարայի՝ այս ոտնձգութեան համար Մակարիոս Ա.րք. դիմած է ՄԱԿի անդամներուն, որպէսզի զսպեն Թուրքիոյ արիւնարբու ախորժակները :

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ 21ՐԴ ՇՐՋԱՊՏՈՒՅՏԸ
ՔԱՇՈՒԵԼՈՒ ՄԻՏՔ ՉՈՒՆԻ

—o—

Նախագահ տը Կոլ իր 21րդ շրջապտոյտը սկսաւ Ֆրանսական գաւառներուն մէջ: Իր վիրաբուժական գործողութենէն ետք արտասանած ճառերը մասնաւոր նշանակութիւն կը տառնան, մանաւանդ բոլոր անոնց համար որոնք կը խորհին թէ եօթանասունամեայ նախագահին առողջութիւնը կրնայ պատճառ դառնալ, որ կրկին թեկնածու չըլլայ: Հաւանաբար մտածողները սոխպուած ըլլան իրենց յոյսը կարել, արուած ըլլալով որ աւելի քան երբեք տը Կոլ վըճռած է չարունակել: Այս ուղղութեամբ երկու նախադասութիւններ դրաւած են դէտերու ուշադրութիւնը: Սուասոնի մէջ, նախագահը չեչտած է .— «Պետութիւնը, Հանրապետութիւնը եւ մանաւանդ անոր դլուխը, պէտք է չարունական եւ անկողմնակալ ներկայացուցչութիւնը ըլլան ընդհանուր շահուն: Ցետագային համար, այնպէս կ'ընեմ, ինչ կը վերաբերի ինծի, որ տակաւին այդ – պէս ըլլայ»: Լանի մէջ արտասանած խօսքը կ'ամբողջացնէ այս միտքը . — « Աւելի քան երբեք վճռած եմ ծառայել երկրիս ցորչափ ուժն ունենամ եւ եթքը ընել որ այնպէս ըլլայ վաղը, ինչպէս է այսօր»:

Այս խօսքերը կը բաւեն համոզուելու համար որ նախագահ տը Կոլ կրկին պիտի ներկայանայ նախագահական ա.թո – ռին եւ կ'ուզէ նաեւ այնպէս ընել որ իր մէկ եթք ալ վարչակարգը կոլիսա ըլլայ :

Ձամբորդութիւնը լաւ սկսած էր թէեւ կատակ մը պատճառ դարձած է վոթը յապաղումի մը: Արդարեւ կատակախօս մը յայտնած էր թէ ռումբ մը կայ կա – ռախումբին մէջ եւ քննութիւնները պատճառ դարձած են որ նախագահն ու իր չքախումբը քիչ մը ուշ հասնին Սուասոն:

Քիչ մը հանդստանալէ եթք, տը Կոլ կ'արտասանէ օրուան իր առաջին ճառը :

« Պատիւ եւ ուրախութիւն է ինծի համար, Սուասոն դանուիլ, քաղաք մը որ կապուած է Ֆրանսայի, լեցուն յոյսերով քաղաք մը: Քաղաք մը զոր տեսայ 1944ին, աւերակներու օրերուն եւ մկրատեղ եւ զոր կը տեսնեմ վերաշինուած եւ բարգաւաճման մէջ: Ներողութիւն կը խնդրեմ որ ժամադրութիւնս չյարգեցի (ՀՄԲ.— Նախագահը շատ աւելի կանուխ պիտի ըհնէր այս ճամբորդութիւնը), բայց թէ ձեզմէ կը վախնայի, յետագային տեսան թէ բոլորովին այդպէս չէր: Ուրախ եմ ձեզ տեսնելուս որպէսզի քանի մը խօսք ըսեմ անոր մասին որ մեր բոլորիս կը պատկանի՝ Ֆրանսայի » :

Տը Կոլ, ընդունելով հանդերձ, թէ « հարցեր կան ներքին ճակատի վրայ », իր պոհունակութիւնը կը յայտնէ ի տես Ֆրանսայի ներկայ վիճակին, որ խաղաղութեան մէջ կ'ապրի ինչ որ չէր պատահած 25 տարիէ ի վեր :

Թափօրը կ'երթայ դէպի Լան, ճամբուն վրայ անցնելով բոքը դիւղերէ , ուր պիւղացիները կը յայտնեն իրենց դժգոհութիւնները: Ագդականներու ալ կը հանդիպի եւ ցաւ կը յայտնէ որ «Իվոնը հոս չէ, ուղղակի Սէն–Քանթէն գնաց»:

Իրիկունը Լանի մէջ, անգամ մը եւս չեչտեց .— « Երբեք չեմ դադրած հրաւիրելէ արժէքաւոր, սրտի եւ խելքի տէր Ֆրանսացիները որ կրկին չպատակուին, այլ՝ ընդհակառակն միանան իրենք ի – րենց մէջ հաստարակաց չահուն, ընդհանուր չահուն համար: Անչուշտ տարաձայնութիւններ ունինք մեր մէջ , բայց երբ հարցը կենսականին վերաբերի պէտք չէ պատակուիլ ըլլայ Ֆրանսացիներու միջեւ: Ինչ որ այսօրուան Հանրապետութիւնը կուտայ Ֆրանսացիներուն ազգ. միասնականութիւնն է բոլորին բարիքին համար՝ ներսը եւ իրենց աւանդական խաղաղասէր գործունէութիւնը՝ դուրսը:

Նախագահը Ուրբաթ օր, Սէն – Քան – թէն եւ Ամիէն գնաց :

ԿԻՊՐՈՍ

ՃՈՐՃ ՊՈԼ ՈՒՇԻՆԿԹՐՆ
ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

—o—

Նախագահ Ճոնսընի յատուկ ներկայացուցիչը Ուշինկթըն վերադարձաւ, ուր պիտի պարզէ Ա.թէնք եւ Անգարա կատարած իր այցելութեանց արդիւնքները: կը թուի թէ առանց վերջնագիր ներկայացնելու, Ուշինկթըն չատ խիստ եղած է երկու երկիրներու հետ եւ յայտնած թէ լուրջ բախումներու պարագային Ամերիկա կը դադրեցնի իր զինուորական օժանդակութիւնը երկու երկիրներուն ալ եւ ամերիկեան Ցրդ նաւատորմիղը կը պաշարէ Կիպրոսը:

Լոնտոնի քաղաքական չրջանակներուն համար Թրքական ցամաքահանման մը սպառնալիքը պարզ պլըֆ մըն էր մինչ Ամերիկա չատ լուրջի առած էր այդ հարցը եւ Ամերիկացիք համոզուած կը մնան թէ դործադրուած ալ կ'ըլլար առանց Զօր. Լէմնիցերի միջամտութեան:

Ա.թէնքէն Անգարա ճորճ Պոլ խմաս – տութիւն քարոզած է : Այդ քարոզները լսուած էին արդէն, այս անդամ Ուշինկթըն որոշած էր քարոզին հետ ապ – դարարութիւններ ալ տալ :

Անմիջականին համար, Ամերիկա կ'ուզէ որ Ցունաստան կասեցնէ Գերպ. Մակարիոսի թափը, տրուած ըլլալով որ անոր դիմումները՝ Մոսկուա, չեն կըրնար չմտահոդել Ամերիկացիները :

Միւս կողմէ Ուշինկթըն կ'ուզէ որ Թուրք եւ յոյն դեկավարները հաւաքուին տեւական լուծում մը դտնելու համար կիպրական հարցին : Ամերիկեան առաջարկը, որ կը բախի յունական ա – ռարկութեանց , հետեւեալն է — Կիպրոսի Թուրքերը փոխադրել Թուրք բնակչութեան մեծամասնութիւն ունեցող յունական կղզիի մը վրայ, պայմանաւ որ այդ կղզին յետագային Թուրքիոյ կցուի , Ամերիկացիք պիտեն Թէ նման լուծում մը դժուար է եւ ատոր համար է որ ճորճ Պոլ կոչ կ'ընէ մէկուն եւ միւսին «իրատեսութեան եւ առատաձեռնութեան » :

Պոլի մեկնումէն ետք, Արտաքին նախարար՝ էրքին լաւատես խօսքեր ար – տասանած է ինչ որ կը հակասէ ինչպիսի սպառնական եւ ռազմապաչտ խօսքերուն հետ : Զանազան դրոյցներ ալ կը չրջին : Այսպէս կ'ըսուի Թէ ծովին երեսուն դիւակներ բերուած են որոնք «որոշ մամուլ մը Թուրք մկրտած է ի պեսս կացութեան » , կը դրէ «Քոմպա»: ՄԱՅի հրամանատարութեան բանբերը հերքած է այս լուրը :

Աւելցնենք Թէ ՄԱԿի կիպրոսի ուժերու հրամանատարը հրաժարած է եւ իր տեղը բռնողը՝ ուրիշ հնդիկ մը՝ Զօր. Թիմայա Թուրքերուն դործին չի պար : Ըստ ա – նոնց նոր հրամանատարը Մակարիոս Ա.րք.ի ուղածը պիտի ընէ :

Հողոսի վրայ, երկու Թուրք օդանաւեր բռնաբարած են յունական օդանաւային սահմանները : Ա.թէնք բողոքած է Անգարայի կառավարութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՐՊԼինի մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտարարած է Թէ Ֆրանսայի փափաքն է որ Իրլանտա աւելի մեծ դեր խաղայ Եւրոպայի մէջ :

ԴԱՇՆԱԿՑԱՑԻՆ Գերմանիոյ փոխ – վարչապետը յայտարարած է Թէ Գերմանիա հողային ոչ մէկ պահանջ ունի Չեխոսլովաքիայէն :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկրորդ վերին ժողովը պիտի բացուի Սեպտեմբեր հինդին, Ա – զգքանդրիա :

ԱՄԵՐԻԿԱ վերադարձած է ամերիկա – յի համայնավար ընտանիք մը, որ հինդ տարուան մէջ «քանած է» համայնավարութենէն :

ՖԼՈՐԻՏԱՑԻ մէջ դեղապաչտութիւնը կը չարունակէ աւերներ դործել : Զեր – բակալուած է Տոքթ. Մարթին Լութըր Քինկ, որ հարաւի սեւ պարապլուխն է : Փորձած էր սպիտակամորթերու վերա – պահուած ճաչարան մը մտնել :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը ճշդեն որ Վալենթի – նա Թերեչքովա , տիեզերագնացը , ա.ե – զարիէն գործողութեամբ ունեցած է իր զաւակը :

ՊԵԼՃԻՈՑ Թագուհին տօնած է իր 36րդ տարեդարձը եւ այս առթիւ ընդունած ժողովուրդին մաղթանքները :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ իպապէլ իչխանուհին, որ անդրանիկ զաւակն է Քոնթ տը Փարիի , Ֆրանսայի գահին Թեկնածուն, նչանուեցաւ աւստրացի իչխանի մը հետ: Իպա – պէլ 32 տարեկան է:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ նախկին վարչապետ՝ Եուկով եւ չնորհազրկուած ուրիչ հինդ դեկավարներ գրկուեցան իրենց խորհրդարանական հանդամանքէն :

ՄԱՌԵՇԱԼ ՍԱԼԱԼ եմէն վերադարձաւ: 10 օր է պաչտօնական այցելութիւն մը կը կատարէր Փեքին: Այս առթիւ « Ժողովուրդին օրաթերթը » կը դրէ Թէ այս այցելութիւնը նոր հանդրուան մըն է Զինաստանի եւ եմէնի բարեկամութեան պատմութեան մէջ :

ՍՈՒԷԶԻ անցքի սակերը հարիւրէն 1 յաւելում պիտի կրեն Ցուլիս մկկէն ետք, կը դրէ Գահիրէի Ալ Ահրամը :

ԻՏԱԼԻՈՑ արտաքին նախարարը Սարակաթ յայտարարած է Թէ կը մեծցնեն Պիոս Ժ.ի դէմ եղած բոլոր ամբաստանութիւնները :

ՆԻԺԵՐԻՈՑ մէջ ընդհանուր գործադուլը հասած է իր 12րդ օրուան : Ոչ մէկ լուծում կ'երեւայ :

ՋԱՆԶիՊԱՐի մէջ լուսարզել հաստատուած է : Բոլոր կառքերուն արգիլուած է քաղաք մտնել կամ քաղաքէն ելլել կէս գիչերէն առաւօտեան 6: Միւս կողմէ կը հաղորդուի որ 11 խորհրդային Թեքնի – սիէններ հասած են :

ՓԱՌԱՒՈՐ ՈՒՂԻ

—ՅՈՐԵԼԵԱՐ ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ—

—o—

Փարիզի հայ երաժշտասէր հասարա – կութիւնը վերջերս հանդիսաւորութեամբ ոծնեց բազմավաստակ երգչուհի եւ երա – ժըշտուհի Մարգարիտ Բաբայեանի յո – բելեանը: Առիթը յոբելեարին Ֆրանսայի մէջ ունեցած գործունէութեան 60ամ – եակն էր :

Առաջին անգամ չէ , որ կը ոծնուի Մարգարիտ Բաբայեանի յոբելեանը , հայ մամուլին մէջ անոր մասին լոյս կը տես – նեն դրուատական յօդուածներ : Զափա – զանց համեստ անձնաւորութիւն մը , որ երբեք չի դոհանար անցեալով , այլ միշտ կը նայի յառաջ , միշտ գործելու ծարա – ւի : Ան ընդհանրապէս դէմ է իրեն ուղ – ղուած ամէն տեսակ մեծարանքներուն , եւ այսուհանդերձ անոնք ոչ միայն տե – ղին են , այլեւ թերեւս չատ քիչ են ար – ժանին հատուցանելու այն երկարամեայ օդտաչատ աշխատանքին, որ Բաբայեան կատարած է հայկական երաժշտական արուեստին զարգացման բնագաւառին մէջ եւ ան ալ ոչ միայն Ֆրանսայի , այլեւ անկէ չատ առաջ՝ Կովկասի , Հայաստա – նի մէջ :

Թիֆլիզ ապրած է այն չրջանին , երբ ազգային մշակոյթը բուռն զարթօնքի մէջ էր : Հոն էին այդ տարիներուն հայ մտա – ւորականութեան կարդ մը մեծ դէմքերը : Բաֆֆիի « Սամուէլ»ը Մ . Բաբայեան կը կարդայ «Արձագանգ» չաբաթաթերթին մէջ , հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասեր կ'առնէ Ղազարոս Աղայեանէ : Հայ բեմերու վրայ կը դիտէ Գէորգ Պեա – բոսեանի Պեպօն , կը հիանայ Սիրանոյշի խաղով , կ'ունկնդրէ Կարա – Մուրզայի առաջին համերգները , Եկմալեանի «Պա – տարագ»ին առաջին կատարումը : Մեծա – համբաւ երգչուհի Նազեժդա Բաբայեանի հետ Մարգարիտ իրրեւ դաշնակահարուհի հրապարակ կուգայ համերգի մը մէջ , ուր կ'երգէ նաեւ սկսնակ Շալիապին ... Եւ այս բոլորը դեռ գործունէութեան ըս – կիզբները միայն , պատանեկան – երի – տասարդական տարիներուն : Իսկ ետքը , երկար տասնամեակներու ընթացքին նոր հանդիպումներ , նոր դէմքեր , եւ մաս – նաւորապէս երաժիշտներէն՝ ոչ միայն Հայեր , ինչպէս Կոմիտաս , որուն հետ Մ . Բաբայեան կը կիսէ անոր ուրախութեան եւ վիշտին բազմաթիւ ժամերը , այլեւ նշանաւոր օտար երգահաններ՝ Քլօտ Տը – պիւսի , Մօրիս Ռաւել , Մանուէլ Տէ Ֆալ – լա , Հինդեմիտ , Ֆրանսայի երիտասարդ երգահաններուն յայտնի «Վեցեակը» եւ դեռ ուրիշներ :

Սկզբնական երաժշտական կրթու – թեամբ Բաբայեան դաշնակահարուհի է , աւարտած է ռուսական կայսերական և – րաժշտական ընկերութեան Թիֆլիզի ու – սումնարանը՝ սորվելով յայտնի ռուս երգահան Մ . Իպպոլիտով Իվանովի , ա – պա հայ ծանօթ դաշնակահար Կ . Ալի – խանովի դասարաններուն մէջ : Արդէն 15 տարեկան հասակին մէջ համանուագա – խումբի հետ մեծ յաղողութեամբ նուա – դած է Կրիկի fոնչերթօն : Յետագային, դաշնակի նուագը կատարելագործելով հանդերձ , մշակած է իր ձայնը փարիզի մէջ , ուսումնասիրած է նաեւ տեսական երաժշտագիտութիւնը եւ այդպիսով հիմ – նաւոր եւ բազմակողմանի երաժշտական կրթութիւն ձեռք ձգած է :

Պարագաներու բերումով Մարգարիտ իր ընտանիքին , հօր՝ բժշկապետ եւ հան – րային գործիչ Աւետիք Բաբայեանի , մօր՝ նախապատրոյական դաստիարակու – թեան մասնագէտ Տիկին Սոֆիի , քոյրե – րուն՝ դաշնակահարուհի Շուչիկին եւ յայտնի նկարչուհի Արմենուհիին հետ , դարասկիզբին մշտապէս կը հաստատուի Փարիզ : Իր աչքի զարնող ընդունակու – թիւններուն , իսր գիտելիքներուն եւ ժրաջան գործունէութեան շնորհիւ լայն չափումներ կը հաստատէ Ֆրանսայի երա – ժըշտական չրջանակներուն հետ : Մ . Բաբայեան բազմաթիւ համերգներու մէջ հանդէս եկած է ոչ միայն աւանդական դարձած դասական երգացանկով , այլ նաեւ ինքնայատուկ յայտագիրներով : Ան մէկ կողմէն երեւան հանած է անգես – լի համաչխարհային երաժշտութեան մոռցուած , բայց գեղարուեստական խորքով արժէքաւոր էջեր , միւս կողմէն՝ եռանդով քաջալերած է իր ժամանակա – կից երգահանները, դառնալով անոնցմէ չատերուն գործերուն առաջին մեկնակա – տարը : Հանդամանօրէն ուսումնասիրելով պատմական նիւթերը , իր համերգներուն մէջ ան , Ֆրանսականէն զատ , երգած է սպանական , պասկ , յունական , ռուսա – կան , հրէական եւ արեւելեան երկիրներ – րու ժողովրդական երգեր : Օտար մա – մուլը դրուատանքով արտայայտուած է անոր համերգներուն մասին :

Բաբայեան ճանչցուած էր նաեւ իրրեւ ձայնի լաւ ուսուցիչ : Երգի ուսուցման երկու արժէքաւոր դասագիրքերու հեղի – նակ է : 1911ին հիմնուած իր երգի դա – սարանէն անցած են բազմաթիւ հայ եւ օ – տար երգիչներ , երգչուհիներ , որոնցմէ (յատկապէս օտարներէն) քանի մը հատը յետագային միջազգային համբաւի տէր դարձած են : Մ . Բաբայեան կը նկատուի քսաներորդ դարու Ֆրանսական երաժըշ – տութեան մեծ մասնագէտ , յաճախ իրեն կը դիմեն իրրեւ հեղինակութիւն : Փարի – զի ճայնասփիւռին երկար տարիներու պաշտօնական քննադատը եղած է :

Հակառակ եւրոպական երաժշտութեան տոպարէզին մէջ իր ունեցած բազմապիսի աշխատանքներուն , Բաբայեան երբեք չանտեսեց հայ երաժշտութիւնը եւ ընդ – հանրապէս հայ մշակոյթը: Թիֆլիզի մէջ իր երիտասարդ տարիքին արտասովոր լրջութեամբ յօդուածները լոյս կ'ընծայէր մամուլի էջերուն մէջ՝ նուիրուած հայ ազգային երաժշտութեան զարգացման հարցերուն : Հետաքրքրական է դիտել տալ , որ Կովկասի հայկական դպրոցնե – րու փակման տարիներուն դաշնակահա – րուհի Բաբայեան հայերէն լեզուի դասեր կ'առանձէ , հոն ուր կարելի էր : Մայրենի լեզուի երաժիշտ ուսուցչուհին աշակերտ – տութեան մօտ վայելած է խոր յարգանք եւ սէր , այդ մասին կը վկայէ անոր ա – շակերտուհիներէն մէկը՝ արուեստագէտ – տուհի Օլկա Գուլդեան :

1895ին Մ . Բաբայեան կը ծանօթանայ Եկմալեանին քով ուսում առնելու եկած երիտասարդ Կոմիտասին : Շուտով այդ ծանօթութիւնը կը վերածուի ստեղծա – գործական սերտ համագործակցութեան : Փարիզի մէջ Բաբայեաններու բնակարա – նը կը դառնայ գործնական հանդիպում – ներու վայր թէ Ֆրանսացի յայտնի եր – գահաններու , երաժշտագէտներու , հա – յագէտներու , եւ թէ հայ մտաւորական – ներու համար : Հոս Բաբայեան քոյրե – րուն , Արշակ Զօպանեանի , Արմենակ Շահմուրատեանի եւ այլ հայ երաժիշտ – ներու , ինչպէս նաեւ հայ երաժշտութիւ – նը ուսումնասիրող Ֆրանսայի երաժըշ – տագէտներու (Օպրի , Լալուա) չրջանա – կին մէջ քննարկուած են հայկական ժո – ղովրդական երաժշտութեան ցուցադրու – թեան , Կոմիտասի համերգները եւ Զօ – պանեանի դասախօսութիւնները կազմա – կերպելու հարցերը :

Ռ . ԱԹԱՅԵԱՆ

«Սով . Հայաստան»

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՀԱՅՈՑ ԶԱՐԴԵՐԸ

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՀՌԵԼԻ

ԱՐԱՐՔ ՄԸ

—o—

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՀԻԹԼԵՐ

—o—

ՄՄԲ .— Աքէնթի երեկոյեան օրաթեր – թերէն *Էսթիա* իր Յունիս 4ի թիւին մէջ , վերոյիշեալ խորագրով հրատարակած է յօդուած մը, զոր Աքէնթի *Ազատ Օր*ը կը ներկայացնէ թարգմանաբար :

Միջազգային մամուլին մէջ չատ բան կը գրուի հիթլերական վայրագութեանց մասին եւ անշուշտ , բոլորն ալ իրաւացի են , քանի որ մտքերու մէջ դեռ թարմ են հիթլերական բռնակալներու ըրածները՝ իր – րենց կողմէ գրաւուած Եւրոպայի մէջ :

Բայց , կան ուրիշ օրինակներ ալ բար – բարոսութեանց , գործուած՝ մեր դա – րուն , ամբողջ բնակչութեանց դէմ : «Նիւ Եորք Թայմզ»ի ընթերցող մը , Մասա – չուսէցի Քեմպրիճէն (Միացեալ Նա – հանգներ) Վ . Տաուրեան , իր հայրենակից Հայերու դէմ հիթլերական վայրագու – թեանց համազօր վայրագութեանց մեղ – սակցութեամբ կ'ամբաստանէ Թուրքիան : Եւ բնական է , որ այդ վայրագութիւննե – րը դան անոնց միտքը , քանի որ չատա – ջիկայ տարի յիսնամեակն է այդ ողբեր – գութեան :

×

« Նիւ Եորք Թայմզ»ի նամակագիրը կը դրէ թէ՝ Հայերը դեռ կ'ողբան նահատա – կութիւնը իրենց մէկ միլիոն 230 հազար հայրենակիցներուն , որոնք զոհ դարձան ցեղասպանութեան ժամանակակից առա – ջին օրինակին :

Ողջակիզումէն վերապրողները չուներ – ցան առանձնաշնորհը Նիւրեմպէրկի տիպի կամ նոյնիսկ աւելի փոքր դատավարու – թեանց , որոնց ընթացքին պիտի կրնային դիմակալել իրենց ոճրագործները : Եւ ի – րենց միակ մխիթարանքը եղաւ անոնց անձկալից փորձութեանց մասին տուեալ – ներ հաւաքելը :

Յատկապէս ուշագրաւ են այս եղերա – կան հարցի կարդ մը իրողութիւնները : Զարդերը քաջալերուեցան Գերմանացի – ներուն կողմէ , որոնք պինուորապէս կը հակակշռէին Թուրքերը, իրրեւ անոնց պինակիցները: Ֆրանսական ասացուած – քը· « Գերմանական մեթոտ , Թրքական գործ » այս գործակցութեան բնութա – գրումն է : Եւ կ'ըսուի թէ՝ ցեղասպանու – թեան իր ծրագիրներու մասին իր կարդ – մը խորհրդականներու դժգոհութիւնը յի – դքացնել ուզելով Հիթլեր արձագան – կեան չեշտով գոչած է · «... Բայց , ո՞վ կը յիչէ Հայոց Ջարդերը , հա – կըցնել ուզելով , թէ բնաջնջումի իր ո – չան ալ պիտի մոռցուի ժամանակի ըն – թացքին :

Թոյնպիի , Լորա Ֆրայի եւ Թուրքիոյ ան ատենուան ամերիկեան դեսպան Հե – րի Մորկընթաուի նման նչանաւոր դէմ – քեր , չատ բան գրած են այս ջարդերու մասին : Նախագահ Ուիլսըն ալ միջոց – ներ ի նպաստ Հայերուն — բայց , ի – նչպէս կը թուի , անոնք մահիկ ընող չեղաւ :

Յաղթական Դաշնակիցները խոստա – ցան այս ոճրին համար պատժել պատաս – խանատուները : Եւրոպական դիւանա – գիտութիւնը անգամ մը եւս խաղաց իր դարչելի դերը, որուն համար Լոյտ Ջոր – ջ պատասխանատուները ամբաստանեց « վախկոտութեամբ եւ անառնական վե – րաբերմամբ » :

Եւ թէեւ հազարաւոր գերմանացիներ իրենց ամօթին ու խորովքը յայտնեցին Հրեաներու դէմ գործուած ոճիրներու համար եւ պատրաստակամութիւն յայ – նեցին հիթլերիզմի զոհերուն վճարում տալու ցեղասպանութեան համար , միայն Թուրքերը կոպտօրէն արգիլեցին Վիեն – նայի « Մուսա Լերան քառասուն օրը » դործը :

Հրէչային ոճիրը ծածկել կարենալ կարծելով , Թուրքերը կ'ամբաստանեն ի – րենց անմեղ եւ անպաչտպան զոհերը, թէ անոնք է որ Թուրքեր սպաննեցին : Ի – զարաքակիրթ աչխարհը կը չարունա – կանց բողոքի հանդուրժել քրիստո – ս այս գարչելի տեսակէտը :

×

Պ . Տաուրեան վերջացնելով կ'ըսէ· « Ճշ – մարիտ նահատակներուն համար կարեկ – նական է որ , ասոր համար խոր տխրու – թիւն ղգան Հայերը , որոնք մէկ քա – մասխէն զոհերու յիչատակը պիտի ոգե – կոչեն , ողբերգութեան յիսնամեակի առթիւ :

Հայոց դէմ եղած ցեղասպանութիւնը տասնորդեց անոնց ցեղը եւ անթիւ կայելի թչուառութեանց մատնեց վերապրողները : Այս մարդոց եւ իրենց ըս – կանների համար , միայն մէկ թիւնա – ցում կը մնայ : Փարիզ քրիստոնեա – յում կը մնայ : Փարիզ քրիստոնեա – ցին նոյն խոհարարներուն , որոնց սիրոյ – րենց հայրենակիցներու ջախջախիչ ծամանութիւնը մերժից պատճառ – թիւնը եւ նախընտրեց չարչարուիլ հո – գը :

ՄԵՆՔ ԿԸ ՀԱԽԱՏԱՆՔ

—o—

Համաչխարհային երկրորդ պատերազ – մը , որուն այնքան սրտառուչ կերպով « հայրենական պատերազմ » անունը կու – տան մեր համայնավարները , հարիւր հազարաւոր հայ զինուորներ արժեց Հա – յաստանի , որուն կարեւոր մէկ մասը Ֆինլանտական ճակատին վրայ : Հարիւր հազարաւոր արեւներ մարեցան Հայոց օ – ճախներուն մէջ եւ հարիւր հազարաւոր հայ մայրեր ու հարսներ սեւերը մտան : Այո , հայրենական պատերազմի յաղթա – նակ է հայ երիտասարդները առնել Հա – յաստանէն եւ տանիլ զոհել Հիւսիսի սառ – նամանիքներուն մէջ ի փառս Ռուսաստա – նի : Մեռնիլ Ֆինլանտիոյ դէմ՝ որուն հետ որեւէ առնելիք տալիք չունի Հա – յաստան :

Այսօր Հայաստանի կատարած մշակու – թային , գիտական եւ տնտեսական նուա – ճումներով կը պարծենան մեզի : Ձենք ժխտեր , ոչ միայն չենք ժխտեր , այլեւ ի խորոց սրտի եւ ի խորոց հոգւոյ կը հը – պարտինանք :

Մեծագոյն ուրախութիւնը մերն է , մե – ծագոյն հրճուանքը մերն է ու նաեւ մե – ծագոյն հպարտանքը , որովհետեւ հակա – ռակ արտասահմանի կարմիր ամառնե – րուն ստեղծած այլանդակ եւ գարչելի բառին , « հակայաստանեան» մակդիրին , մենք ենք իրական Հայաստանասէրները , որովհետեւ մեր հայրենասիրութիւնը պայմանագրական չէ , պատեհապաչտու – թեան չի լծուիր , ինչպէս իրենցը , մե – րինը անփոփոխ է եւ անայլայլ : Ամբող – ջական հայրենասէրներ ենք մենք եւ ա – տոր համար Հայաստանի բոլոր ուրա – խութիւնները մերն են , ինչպէս մերն են իր բոլոր տխրութիւնները :

Բայց կ'ըսենք : Տեսէք թէ Հայաստանի շնորհուած տասնեակ մը տարիներու յա – րաբերական ազատութիւնը ինչ սիրուն ծաղիկներ տուաւ , տեսէք թէ ինչպէս կը ծաղկի ու կը բացուի Հայոց ժողովուր – դին միտքն ու մշակոյթը , որովհետեւ մեր ժողովուրդին ձիրքերն ու յատկու – թիւնները բնածին են : Մեր բարի , մեր արդար ժողովուրդը չինել միայն պիտի , ի ընչ չինարար է , կրնայ ծաղկիլ ու ծաղկազարդել երբ փոքր հնարաւորու – թիւն մը կը տրուի իրեն :

Հապա ինչո՞ւ ուրեմն երեսուն տարի – ներ ամբողջ թոյլ տուիք որ այնքան կա – տաղօրէն կապուի կապկպուի ան : Ին – չո՞ւ յօժարեցաք եւ ծափահարեցիք կա – պողը որ ծաղիկը չբացուի եւ բացուածն ալ թօչնի : Ինչո՞ւ չմնացիք որ այդ ուռան կատարուածը երեսուն տարի ա – ռաջ սկսէր : Զափեցի՞ք կորուսին քա – նակն ու որակը :

Կատարուած նուաճումը համաչխար – հային վարչաձեւին ընծայած բարիքներն վերաքրէք : Շատ լաւ , չատ բարի : Ա – պա ինչո՞ւ ուրեմն Տաղատանն ու Ա – կիստանն ալ , Ղազախստանն ու Մոլ – դաւիան չեն զարդանար , քանի որ նոյն – վար վարչաձեւը կը բաւէ ծաղկեցու – զարգանալու համար :

Կորիզ մըն էր Մայիս 28ին Հայաստանի Հանրապետութիւնը : Ա – րիզ մըն էր այնքան արեւոտ վարդերը ներ ներչնչող :

Հայութեան կէսը զոհուեր էր , ի – նչպէս համաձայնականներու կողմէ էինք համաձայնականներու կողմէ յաղթանակին համար : Աղքերու բռ – նման եւ անկախութեան իրա – ճանչցուեր եւ հռչակուեր էր :

« Փոքր դաչնակիցն » էինք : Մեծերը եւ պաշտօնական հանդիսաւորապէս յայտարարեր էին , որ արդարութիւն պիտի ըլլար Հայկա – կան համար : Ինչպէս չյիչել այն օրերուն Թորկոմ անասհման խանդավառու – թիւնը եւ նախընտրեց չարչարուիլ հո – գը :

(5 Շար·)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

—o—

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Մայիս 30ին, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Աչ–ամպրա»ի սրահին մէջ, տեղի ունե– ցաւ Հայաստանի Անկախութեան 46րդ տարեդարձը, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամ–ան– դամուհիները ջանք չէին խնայած բեմը գաղափարօրէն զարդարելու համար: Բե– մին երկու կողմերը կը ծածանէին հայ– կական եւ ֆրանսական եռագոյն դրօշակ– ները, իսկ ճիշդ կեդրոնը զետեղուած էր Հայաստանի Անկախութիւնը խորհրդանը– շող մեծադիր նկար մը, գործ՝ Ազատ Արզումանեանի, առաջին մրցանակի ար– ժանացած երիտասարդ մը, Ալժերիայէն ներգաղթած: Ազատ Արզումանեան, ա– զգայ խոստացող լուրջ եւ հայրենասէր երիտասարդ նկարիչ մըն է, որ իր աշ– խատանքը եւ կարելիութիւնները միշտ սիրով կը տրամադրէ Մարսէյլի Հայու– թեան:

Օրուան խօսնակ Ա. Աստուրեանի հը– րաւէրով, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգ– չախումբի կողմէ երգուեցան «Մարսէյ– լեզը եւ «Յառաջ Նահատակը», որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս:

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան նա– խագահ ընկեր Տ. Թաղոյեան, որ հակիրճ կերպով բացատրեց «Մայիս 28»ի իմաստը, շեշտելով թէ, «Մայիս 28»ը իր պատմական արժէքով, քաղաքական տա– րողութեամբ եւ հայ կեանքին վրայ ունե– ցած անմիջական հետեւանքներով, մե– ծագոյն թուականն է Հայոց նորագոյն պատմութեան մէջ, եւ իբր այդպիսին ալ, նոր դարձակէտ մը կը կազմէ Հայ ժողո– վուրդին համար, իբրեւ հիմնարկէքի օ– րը, վերածնունդի թուականը նորագոյն ժամանակներու Հայ պետականութեան: Պատմական օրինակներով ներկայացուց հայ ժողովուրդի ազատ, անկախ եւ ինք– նիշխան ապրելու ձգտումը, սկսելով Հա– յոց նախահայր Հայկ Դիւցազնէն, որ ար– համարհելով ազատասպան եւ բռնակալ Բէլի խոստումները, նախընտրեց ազատ եւ անկախ ապրիլ մեր հայրենիքի ձիւ– նապատ լեռներուն վրայ, քան ենթար– կուիլ Բէլի իշխանութեան: Ազատութեան այս ձգտումը, պատմութեան մէջէն, սե– րունդէ սերունդ փոխանցուելով, դար– ձեր է Հայ ժողովուրդի հոգեբանութեան յատկանշական կէտերէն մէկը, տեսակ մը պատմական փիլիսոփայութիւն:

Ազատ եւ անկախ ապրելու այս վսեմ գաղափարն էր որ 1918 Թուականի Մա– յիսին, Հայութիւնը ոտքի կանգնեցուց Թշնամիին դէմ, եւ հերոսական դիմա– դրութեամբ պարտութեան մատնելով զայն, ստեղծեց իր պետութիւնը, ազատ, անկախ Հայաստանը, 1918 Թուականի Մայիս 28ին: Սարտարապատի, Ղարա– քիլիսայի եւ Պաշ – Ապարանի հերոսական կռիւները յիշելէ եւ նոյն ռազմաճակատ– ներուն վրայ ինկած հազարաւոր ռազ– միկները ոգեկոչելէ յետոյ, հրաւիրեց ներկայ հանդիսականները, մէկ վայր– կեան երկիւղած լռութեամբ, յոտնկայս յարգելու անոնց խնկելի յիշատակը: Իր եզրակացութեան մէջ, օրուան նախագա– հը շեշտեց թէ, եթէ Սարտարապատի, Ղարաքիլիսայի, եւ Պաշ Ապարանի հե– րոսամարտերուն տարողութեամբ քաջու– թեան գործեր կատարուած ըլլային տար– բեր ազգերու մէջ, վստահաբար վերապ– րողները, անոնց յիշատակը մշտնջենա– պէս վառ եւ անմոռաց պահելու համար, փառաշուք յիշատակարաններ կը կանգ– նէին, որպէսզի ապագայ սերունդները անոնց օրինակով հպարտանան եւ խան– դավառուին: Սակայն, մեր երկրի այս– օրուան իշխանաւորները, տարուած հա– մաշխարհային յեղափոխութեան եւ հա– մայնավարութիւն կառուցանելու մարմա– ջէն, այդ տեսակ պզտիկ գործերով զբա– ղելու ժամանակ չունին: Սակայն, հայ ժողովուրդը, այսօր իր սիրտը յիշատա– կարան կը դարձնէ անոնց համար, իսկ ապագային, ազատ, անկախ եւ ամբողջ ջական Հայաստանի հողին վրայ կանգ– նելու համար անոնց փառաշուք յիշատա– կարան կոթողը:

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր: Օր. Մուրատեան արտասա– նեց Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որ– դուն», Օր. Վ. Նազարեան, Յ. Շիրազի «Բողոքում եմ ես», իսկ Յ. Սարգիսեան արտասանեց օրուան պատշաճ կտոր մը: Բոլոր արտասանողներն ալ յաջող էին, եւ գնահատուեցան հանդիսականներուն կող– մէ: Սակայն, պէտք է ըսել թէ, իրական յայտնութիւն մը եղաւ պատանի Վանիկ Նազարեան, Սիամանթոյի «Զարկ Կով– կասի» արտասանութեան մէջ: Վանիկ Նազարեան առաջնակարգ արտասանող մը ըլլալու բոլոր տուեալները ունի: Պատ– շաճ ձայն, յստակ առոգանութիւն եւ բա– նաստեղծութեան խորքին թափանցելու ընդունակութիւն: Փոքրիկն Ճոչկուն– եան, ձեռնադաշնակի վրայ նուագեց քանի մը զուարթ եղանակներ, ստեղծե– լով իրական խանդավառութիւն: Փոք– րիկն Ճոչկունեան, արդէն ծանօթ է Մար– սէյլի հայ հասարակութեան, քանիցս մրցանակներու արժանացած իր ճիւղին մէջ, եւ յաճախ իր սիրայօժար մասնակ– ցութիւնը բերած մեր հանդէսներուն:

Ընկեր Կարօ Յովսէփեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ խօսելով, յայտ– նեց թէ, Հ. Յ. Դ. Դրօշին տակ համա– խմբուած երկսեռ երիտասարդութիւնը պատրաստ է քալելու այն ճամբայէն զոր մեր նախնիքը գծած են իրենց արիւնով: Երիտասարդութիւնն է որ կ'երաշխաւորէ ազգերու ապագան: Իսկ մեր երիտա– սարդութիւնը ինքզինքը արդէն պատ– րաստ կը զգայ ծառայելու Հայութեան սրբազան դատին: Երէցները թող վստահ ըլլան որ, հայ ազատագրութեան դրօշը որ իրենք բերած հասցուցած են հոս, օր մը իր տրամաբանական արդիւնքին պիտի յանգի շնորհիւ հայ ներկայ երիտասար– դութեան, որ պարագաներու բերումով, ամէն կարգի յարմարութիւնները եւ պատրաստութիւնը ունի ղեկավարելու հայ հանրային կեանքը: Հաւատք ունե– ցէք անոնց վրայ, եւ անոնք վստահօրէն պիտի արդարացնեն ձեր բոլորին յոյ– սերը:

Օր. Ալիս Շամիրեան, որ միշտ սիրա– յօժար իր մասնակցութիւնը բերած է մեր հանդէսներուն, այս անգամ ալ չէր մեր– ժած իրեն եղած հրաւէրը, երգեց Ա. Պարթեւեանի «Տատրագոմի Հարսը» օփե– րայէն կտոր մը, անմահն Կոմիտաս վար– դապետի «Կանչէ Կռունկ, կանչէ», իսկ ներկայ հիւրերուն համար, Ֆրանսե– րէն, «Սի թիւ լը վէօ», դաշնակի ընկե– րակցութեամբ տիկին Ռուբսի:

Տեղւոյս երեսփոխան – քաղաքապետ եւ ընկերվարական կուսակցութեան Պուշ Տիւ Ռոնի ընդհանուր քարտուղար Կասթոն Տէֆէռ, յարգելի պատճառներով բացա– կայ ըլլալով, ղրկած էր իր ներկայացու– ցիչը, Աշիլ Սինի, որ կարճ ուղերձով մը, Մարսէյլի երեսփոխան – քաղաքա– պետին եւ ընկերվարական կուսակցու– թեան ողջոյնները հաղորդեց ներկանե– րուն:

Ապա, ընդհանուր ծափերու տարափին տակ, բեմ բարձրացաւ օրուան գլխաւոր բանախօս, Փարիզէն հրաւիրուած, Բար– գէն Գավէզ, որ խօսեցաւ խնամքով պատ– րաստուած եւ փաստացի ճառ մը: (Յա– ռաջ.— Կը հրատարակուի առանձին):

Գեղարուեստական բաժնի ամենավեր– ջին մասը վիճակուած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երիտասարդ երիտասարդու– հիներուն, որոնք, հայկական տարազ– ներով, պարեցին տոհմիկ պարեր, ար– դիւնք ամիսներու տքնաջան աշխատանքի եւ զոհողութեանց: Գովեստի եւ շնորհա– կալութեան արժանի են Նոր Սերունդի բոլոր անդամ անդամուհիները, որոնք ա– մէն ճիգ կը թափեն, հայ հանրային կեանքը միշտ վառ պահելու համար:

Նախագահի փակման խօսքէն վերջ, սկսան եւրոպական պարերը, ընկերակ– ցութեամբ ընտիր նուագախումբի:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՊՈՌՏՕՅԻ ՄԷՋ

—o—

ՊՈՌՏՕ, (Յառաջ).— Մայիս 28ի 46րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Մայիս 30ին, Սոլֆերինոյի սրահը: Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը:

Բեմը զարդարուած էր հերոսներու նը– կարներով եւ զոյգ եռագոյններով:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Պօղոս Քէն– տէրեան գրաւոր ճառով մը դիտել տը– ւաւ ի մէջ այլոց, որ Թուրքերը արեւմը– տահայաստանը աւերակի վերածելէ եւ Հայերը ջարդելէ ետք, ճիւաղային նոր երազներով գինովցած, ծրագրեցին նա– եւ բնաջնջել արեւելահայաստանի Հայե– րը. բայց հայ ժողովուրդը մեծով ու պզտիկով, օրերով պայքարեցաւ եւ յա– ջողեցաւ ծունկի բերել մեր դարաւոր ոսոխը: Այս ձեւով Հայը պարտադրեց իր կամքը: «Մենք՝ երիտասարդներս հը– պարտ ենք, որ Մայիս 28ին ստեղծուած մեր հայրենիքը կը շարունակէ ստեղծա– գործել եւ բարգաւաճիլ, շնորհիւ մեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն աշխատանքի կորովին:

Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկ. Հայկունի Թաշճեան: Բա– նախօսը հարեւանցի կերպով պատմակա– նը ըրաւ Մայիս 28ի նախորդող դէպքե– րուն: Ցիշեց թէ Թրքական Թնդանօթները ուղղուած էին Երեւանի եւ Էջմիածնի կուրծքին վրայ, հայ ժողովուրդին մնա– ցորդացը եւս բնաջնջելու եւ աւերակի վերածելու հաստատ որոշումով: Հա– յութիւնը կորուսած արտաքին աշխարհէն եւ շրջապատուած Նենգ հարեւաններով, կենաց – մահու պայքար մը մղեց, որ պսակուեցաւ հայ բազուկին յաղթանա– կով:

Շարունակելով իր խօսքը, բանախօսը յայտարարեց — «Մայիս 28ը խորհուրդ մըն է եւ ապագայ սերունդներն ալ պիտի խանդավառուին ու հոգեւորուին այդ խորհուրդով»: Հուսկ ուրեմն, ճառ վեր– ջացուց յիշեցնելով, որ Հայաստանի բո– վանդակ ժողովուրդը եւս համոզուած է, թէ հայրենիքի անկախութիւնը հիմնական ու կենսական պահանջ մըն է:

Գեղարուեստական բաժնին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյս մասնաճիւղը բե– րած էր իր գործօն մասնակցութիւնը: Մեներգեցին՝ ընկերուհիներ Արփիկ Թաշ– ճեան, Արաքսի Հալաճեան, Անահիտ Սուքիասեան, արտասանեցին՝ Սերոբ Քէնտէրեան եւ Հայկ Հալաճեան: Նոր Սերնդականներէ կազմուած փոքրիկ երգ– չախումբը ներկայացուց երկու խմբերգ– ներ՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Շ. Քէնտէրեանի:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախում– բը՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Աստ– ղիկ Հալաճեանի խանդավառեց ներկա– ները պարելով «Տարօն» եւ «Գանա– գեր» խմբապարերը:

ՁԱՅՆԱՐԱՑԻ

ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՐՃ ՆԱՄԱԿԸ

Վիքթոր Հիւկօ իր «Թշուառները», ձեռագիրներուն հետ հրատարակիչներուն ուղարկած է նամակ մը հետեւեալ բո– վանդակութեամբ:

— ?

Պատասխանը նոյնքան կարճ եղած է:

— !

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (118)

ԽՈՂԵՂԱՆ

—o—

Ալվառինջի հարսը, Զօրիկին շալով փաթթած, տանիք էր ելել, իմանալու թէ այդ ինչ աղաղակներ են: Մանիշակի ահը լսելով, նա ամուր գրկեց երե– խային եւ, տան հակառակ կողմը իջնե– լով, սկսեց փախչել:

Ճանապարհը ուղիղ տանում էր Ալվա– րինջ: Ոսկեփայլ արտերի միջով Սանա– մը հասաւ Մեղրագետին: Նա երեխային շալով կապեց մէջքին եւ ջուրը ճեղքե– լով արագութեամբ անցաւ: Կուզեկուզ էր քալում, որ իրեն չնկատեն: Ռտաբոպիկ էր նա, գլխին միայն մի մաշուած լաչակ կար: Հասնելով իր ծննդավայրի այգի– ներին, նա ամբողջ գիւղը կոտորած տե– սաւ: Իր ծերունի հօրը եւ երկու եղբօրը սպանել էին խաղողի այգու մէջ՝ ջրտու– քի ժամանակ:

Ալվառինջ եւ Բերդակ գիւղերի կանանց ու երեխաներին հաւաքել – տարել էին Ա– կէրման գիւղը, որ Մշոյ ճամբին էր, եւ մարագների մէջ լցնելով, վառել էին:

Ալիզռնանի ժողովրդի մի մասը այդ օրը վաղ առաւօտեան, իր տօնական հա– ցըն ու կերակուրները թոնիրներին թո– ղած, ուխտի էր գնացել գիւղից դուրս: Զարդարարներն այդ բազմութիւնը, Խասգիւղի մի խումբ բնակիչների հետ, ժողովել էին Էրիշտէր աւանը եւ այնտեղ վառել: Զխուրի կողմի հայ բնակիչնե– րին տարել էին Աւզուտ գիւղը եւ ողջա– կիզել գերմանացի սպաներից մէկի ներ– կայութեամբ:

Մի քանի ժամ՝ եւ գեղեցկատեսիլ Տա– րօնը ամայացաւ: Հազարաչէն գիւղերը աւերակների վերածուեցին: Թուրքական սեւ ասկեարը եւ Մուսաբէկի աշիրէթնե– րը հրդեհեցին ու ոչնչացրին այն ամէնը, ինչ որ հայ շարքաշ շինականը ստեղծա– գործել, կառուցել ու շինել էր այդ նը– շանաւոր դաշտում երեք հազար տարուայ անդուլ աշխատանքով: Որտեղից անց– նում էր Մուսաբէկն իր հրոսակախմ– բերով, այնտեղ համատարած մեռելու– թիւն էր տիրում:

Սանամը, Ալվառինջը ամայացած տես– նելով, Ծծմակայ Քթի տակով սկսեց ել– նել դէպի Քան: Սարն ի վեր մի ահագին նախիր էր բարձրանում: Լեռներից ի– ջած քուրդ բէկերն ու օսմանեան պաշի– պօզուքները, օգտուելով առիթից, դէպի իրենց բնակավայրերն էին քշում հայ գիւղացիների անտիրական մնացած հօ– տերն ու նախիրները: Տէրքեւանքի, Մառնիկի, Շմլակի, Բերդակի եւ Ալվա– ռինջի հազարաւոր կովերն ու եզները բառաչելով դէպի սարերն էին ելնում: Այնտեղ էին նաեւ երկրագործ Մարտոյի մի լուծ գոմէշը՝ Շէկօն եւ Ասլանը:

Սանամը մտաւ նախիրի մէջ, որ իրեն չնկատեն եւ մերթ մի կովի, մերթ մի ե– զան յետեւ անցնելով, առաջ էր գնում Ծծմակայ Քթի առապարներով: Անա– սուններից ոմանց վրայ կաթսաներ, խնո– ցիներ եւ տնային զանազան կահ – կարա– սիք էր բարձած՝ օրօրոցից սկսած մինչեւ վերջին խոզերկաթն ու չերեփը: Երկու սեւ գոմէշ գնում էին կողք կողքի: Նա ճանաչեց. դրանք Շէկօն եւ Ասլանն էին: Ալվառինջի հարսը մտաւ նրանց մէջտեղ եւ ընթացաւ առաջ: Նա լսում էր, թէ ինչպէս ետեւից երկու աւազակ վիճում էին նախիրը բաժանելու համար եւ պար– ծենում էին իրենց ոճրագործութեամբ:

— Դու քանիսի՞ն սպանեցիր, Ալի, — հարցրեց առաջինը:

— Ցիսունչորս հոգու, իսկ դո՞ւ, Վա– լի:

— Ես լրացրի երկու հարիւր քառասուն եւ ինը: Մարգարէի գլխի վրայ երդւում եմ տուել ոչ մի կեավուրի կենդանի չթողնել:

Դրանք Ալին ու Վալին էին, այն երկու օսմանցի հարկահանները, որ կողոպտում էին Բռնաշէնի գիւղերը եւ վերջին անգամ արկածի էին ենթարկուել Խողեղանի դը– րանը՝ ուլեր փնտռելով նրանց չաղգամի քթոցի տակ: Այդ օրը նրանք նոյնպէս իջել էին Դաշտ՝ թալան տանելու:

— Մի հոգու էլ եթէ սպանէիր, դրախտ կը գնայիր, — նկատեց Ալին:

— Ընկայ թալանի ետեւից, թէ չէ վա– ղուց էի երեք հարիւրը լրացրել:

— Գոնէ երկու հարիւր յիսունը լրա– ցրու:

— Նայում եմ, մարդ չկայ: Բայց մին– չեւ տեղ հասնելը, երեւի մէկին կը գտնեմ ճանապարհին:

— Կի՞ն ես ուզում, թէ տղամարդ:

— Իմ սպանածների մեծ մասը երեխա– ներ էին եւ պառաւ կանայք: Մնաց մի գոմ, տեսնեմ լիքը մանուկներ են՝ մէկից մինչեւ հինգ տարեկան: Ինձ որ տեսան, սկսեցին խժժալ: Քաշեցի ղամէս ու բո– լորի գլուխները մէկ – մէկ թռցրի: Մի քանիսի գլուխները ցրիւ տուեցի քարերի վրայ, մի քանիսին՝ մէջտեղից ճառեցի: Աւելի փոքրերին կոխեցի փոսերի մէջ, բերանները հող լցրի եւ ոտքով տրորեցի: Լաւ կը լինէր, որ մի կին հանդիպէր, կը մորթէի ու էս սարի քթից կը գլորէի ներքեւ:

Ալվառինջի հարսը մտածեց, որ եթէ ի– րեն նկատեն՝ ինքը կը դառնայ վերջին միւսը:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Հայ կարմիր Խաչի օրուան գեղարուես–տական ցերեկոյթին առթիւ Օգափ. կա – յանին կը նուիրեն .—

Պ. Պալապանեան հարիւր ֆրանք, Տիկին Մալաքեան եւ Պ. Ալեանաքեան յի – սունական, Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան քառասուն, Տիկին Արթինեան (Առնու – վիլ) եւ Պ. Ն. Ֆրէնկեան երեսունական, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան (Պէսանղուր) եւ Տէր եւ Տիկին Խապալեան քսանական, Տիկին Նշանեան (Րէնսի), Օր. Ա. Մու – րատեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Մարկար – եան, Տիկին Առաքելեան (Պանեէօ), Տի– կին Ա. Նուպար, Պ. Մ. Շիշմանեան (Առ– նուվիլ), Պ. Բ. Շահմիրեան, Պ. Վ. Է– սաեան, Պ. Կ. Ոսկերիչեան (Առնուվիլ), Պ. Գ. Ուշաքլեան, Պ. Շահվէրտեան, (Բուասի), Պ. Պարտիզպանեան (Բիւէյ Մալմէզօն), Տէր եւ Տիկին Միսաքեան (Իսի), Պ. Գ. Խանճեան (Անկէն), Տէր եւ Տիկին Սըրմաքէշեան, Պ. Զ. Պարթեւ – եան, Պ. Գ. Տէտէեան 10ական ֆրանք :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
GRANDE FETE CHAMPETRE

Այս կիրակի առաւօտէն սկսեալ, կազ– մակերպուած կապ. Խաչի եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղերուն կողմէ :

Մէօտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ, (Թափի վեռ) :

Զանազան անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ : Անձրեւի պարագային կը յետա – ձգուի Յունիս 21ին :

Օթօպիւս, 169 Մեռի տ'իսիէն, կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն (*Մարսէլ Սամ– պա*) :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՓԻԼՐՖՈՆ

ԱԼՖՈՐՎիլ .— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին եւ Հ. Ց. Դ. «Սարգիս Մինասեան ենթակո– միտէին» :

Կիրակի, (Յունիս 14) առաւօտեան ժամը ութէն մինչեւ երեկոյ :

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին մաս– նակցիլ այս դաշտագնացութեան պէտք է այժմէն արձանագրուին անդամներուն մօտ :

Օթօքառները կը մեկնին Փլաս Քառնո– յէն ժամը ճիշդ ութին :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Գին՝ 10 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Տէսինի վարչութիւնը ընդ– հանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր մասնա – ճիւղի անդամուհիները, այս կիրակի, ժամը 15ին : Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները : Կա– րեւոր օրակարգ :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաւիճ ազատ տեղերը զբաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
Sèvres (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար մը ու տիկին մը փոքրիկ Հայ հաստատութեան մը համար : Դիմել խըմ– բագրութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սե – րունդի եւ Կ. Խաչին :

Շաբաթ, 13 Յունիս երեկոյեան ժամը 20·30ին *Թէաթր Միւնիսիփալի* սրահը :

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ (ՐՈՄԱՆԷՆ)

Կը խօսի Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Գեղարուեստական բաժին .— Ջութակ ընկ. Պէրպէրեան, երգ, նուագ, արտա– սանութիւն, մեներգ եւ անակնկալներ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գ. Լազեան խում– բին : Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Տէ– սինի կոմիտէին :

Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ՝

Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ – ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ : Կը մեներգէ՝ Տիկին Մառի Կարապետեան : Արտասա – նութիւն Օր· Օր· Բրաքիոն Տապաղեան, Թագուհի Սալլապալեան :

Մուտքը ազատ է :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլ – Սար– սէլի Հ. Ց. Դ. «Վարդան» ենթակոմի – տէի : Այս Շաբաթ իրիկուն, հացկերոյ – թով, ժամը 20·30ին, Առնուվիլի եկեղե – ցիին կից խորհրդարանի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Անակնկալներ

Ճաշագին 5 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ.

Վիէն .— Հ. Ց. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն– կերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պար– տաւորիչ է : Բացակաները նկատի պիտի առնուին : Ներկայանալ անդամատետ – րերով :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Ց. Դ. «Քրխտասիրտ» խումբի ընկերական ժողովը այս երեք – շաբթի ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկեր– ներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՖՐ· ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կը խնդրուի իրենց զաւակները արձա – նագրել տուած ծնողքներէն որ իրենց առ– կախ հաշիւը փակեն որպէսզի արձանա – գրութիւնը վերջնական նկատուի :

Օդոստոս ամսուան համար դեռ սահմանափակ թիւով տրամադրելի տե – ղեր կան :

Այցուհեաւ արձանագրութիւնները տե– ղի կ'ունենան ՄԻԱՅՆ ՇԱԲԱԹ ԿԷՍՕՐԻ ԵՏՔ ժամը 16էն 19ը, 17 Րիւ Պլէօ, Մշա– կոյթի Տան Գ· յարկի դրասենեակի մէջ :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՓՐԻՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մայիս 20էն ի վեր թերթերու առաք – ման արտասահմանի սակը ղգալի չաւե – լում մը կրած ըլլալով, փարիզի մամու – լի ընկերակցութիւնը կը հրահանգէ թերթերուն որ բաժանորդագրութեան սակերը բարձրացնեն, Յունիս 1էն ըս – կսեալ, արտասահմանի համար :

Իրրեւ հետեւանք, արտասահմանի հա – մար, «Յառաջ»ի տարեկան բաժնեգինն է 80 ֆրանք, վեցամսեայ 42 ֆրանք :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւններ
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ու – սումնասէր աշակերտներ եօթն – բորդէն մինչեւ երրորդ դասարան :

Դիմել՝
Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — Le Pecq
Tél. : 963.01-72

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանդստեան Տան դարաստանին մէջ
36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր :
Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի գիներով :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

Երեկոյեան աւանդական շամփուրով խորոված
ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆՕԹ .— Շոգեկառք առնել կար Տիւ Նոռէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէի կայանը : Շոգեկառք՝ 10·15, 11·13, 12·05, 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42 :
ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ .— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին :
Ճաշագին մուտքով միասին 15 ֆրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Ազքատա – խնամի Գրասենեակը :

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս, ՓՐՕվանս 77-73)

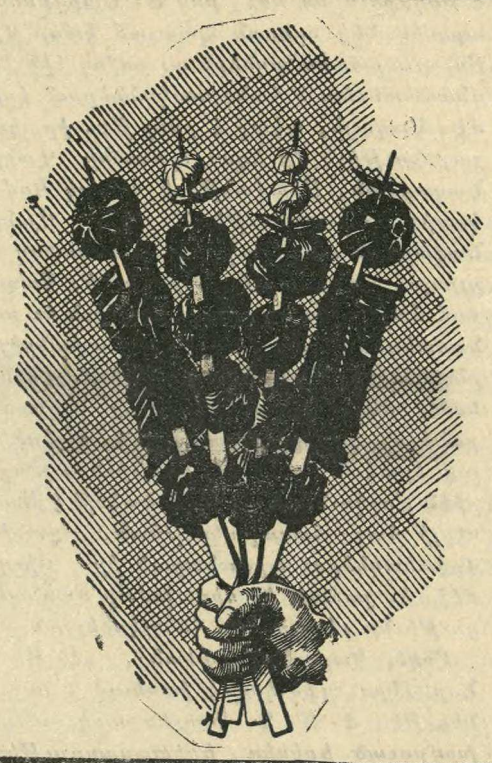

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ
կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925 Téléph. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 14 JUIN
1964

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

LE NUMERO : 0,30 FR.

40րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10.033

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — Nº 10.033

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՅՕՆԻԻ որոշեց Ուաշինկթըն երթալ, Պոլի այցելութենէն ետք, բայց որեւէ թուական չէ որոշուած: Ուաշինկթըն իր վերադարձին, Պոլ յայտնած է մամուլին որ նախագահ Ճոնսըն շատ կը հետաքրքրուի Կիպրոսի հարցին լուծումով, աւելցուցած է թէ Անգարայի կառավարութիւնը ժողովրդական մեծ ճնշումի մը ենթակայ է եւ ժողովուրդը կ'ուզէ որ թրքական զօրքը ցամաքահանում կատարէ, բայց Պոլ կը խորհի թէ անմիջական ձեւով վտանգը հեռացած է: Կիպրոսի մէջ սակայն յոյն պատանդ մը զոր Թուրքերը բռնած էին, սպաննուած գտնուած է:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ Ինտոնեզիա պիտի երթայ Յունիսի երկրորդ կիսուն, խորհրդային խորհրդարանական պատուիրակութեան մը գլուխը:

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ, քսասուն հոգի ձերբակալուած են չինասէր զգացումներու համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին նախարարութիւնը հրապարակած է այն նամակները զորս Չրչիլ եւ Ռուզվելթ փոխանակած են 1943ին: Այս նամակները ցոյց կուտան գլխաւորաբար այն դժգոհութիւնները զորս երկու ղեկավարները ունէին տը Կոլէն: Ռուզվելթ կը գրէ « կը ցաւիմ, բայց «նոր հարսին» (իմա՛ տը Կոլ) ընթացքը երթալով անտանելի է »: Ուրիշ անգամ մը կը ճչէ — « Ալ ձանձրացայ տը Կոլէն: Համոզուած եմ որ կը վնասէ մեր պատերազմական ճիգին եւ շատ մեծ վտանգ մըն է մեզի համար»: Յուլիս 21-ին, Չրչիլ կը տեղեկացնէ Ռուզվելթի, որ տը Կոլը պիտի պահէ ազգ. ազատագրութեան Ֆրանսական կոմիտէին մէջ, որովհետեւ «կը նախընտրեմ կոմիտէին հետ գործ ունենալ քան թէ միայն տը Կոլին: Բնաւ չեմ սիրեր զինքը, բայց աւելի լաւ է որ լաւ աշխատանք տանի հաւաքականութեան մը մէջ քան թէ ինքզինքը միաժամանակ Ժան տ'Արքին եւ Քլէմանսոյին տեղը դնէ »: Անթոնի Իտընն ալ յայտարարած է — « Տը Կոլը առաջին աւելի դժուարութիւն տուաւ ինծի քան բոլոր դաշնակիցները միացած »:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, Խորհ. Միութիւնը եւ Արեւելեան Գերմանիա բարեկամութեան եւ գործակցութեան համաձայնագիր մը ստորագրեցին քսան տարուան համար: Խրուշչեւ բոլորովին կը նուիրագործէ երկու Գերմանիաներու գոյութիւնը:

ԱԼԺԷԻ մէջ երկու օր է անհետացած է Ֆրանսացի սպայ մը, Օռանի մէջ ալ ենթասպայ մը անհետացած է Կիրակիէն ի վեր:

ՃՈՆՍԸՆ շատ «ջերմ» որակուած նամակ մը գրած է տը Կոլի, Փարիզի Ֆրանքօ-ամերիկեան խօսակցութեանց առթիւ, ասիական հարաւ – արեւելքին մասին:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ տաքը մրցանիշը կոտրեց վերջին օրերուն: 32 աստիճանի բարձրացած է ջերմաչափը ինչ որ չէր պատահած այս եղանակին 1873 Յունիս 12էն ի վեր: Փոթորիկը սակայն անխուսափելի կը նկատուի:

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԱՆԱՍԷՐ (*)

Եւ կամ վարդապետ գիտութեանց:

Ուրիշ ոչ մէկ տիտղոս այնքան հարազատօրէն պիտի պատշաճէր Գարեգին Արք. Յովսէփեանի:

Արդարեւ, իր բազմամեայ եւ բազմակողմանի գործունէութեան մէջ, ամէնէն աւելի կը տիրապետէ այս արժանիքը, — տքնաջան աշխատաւոր հայկական մշակոյթի: Ուրեմն վաստակաւոր գիտութեանց:

Աբեղայութեան շրջանէն մինչեւ կաթողիկոսութիւն, երիտասարդութենէն մինչեւ խոր ծերութիւն, յոբելեարը չընկրկեցաւ այս ճամբուն վրայ, հակառակ անհնարին դժուարութեանց:

Պատկառելի դէզ մը կը կազմեն իր պրպտումները, ուսումնասիրութիւնները, սեւագրութիւններն ու հրատարակութիւնները, հայերէն, ռուսերէն եւ գերմաներէն: Իր գլխաւոր մասնագիտութիւնը պիտի մնայ հայկական մանրանկարչութեան եւ մատենագրական արուեստի գիտական, փաստացի ուսումնասիրութիւնը, թանկագին գիւտերով:

Հարկ է անձամբ տեսնել զինքը իր աշխատանոցին մէջ, չափելու համար իր պաշտամունքին խորութիւնը, այդ գետնին վրայ:

Ալեփառ ծերունին բարին բուն իմաստով կ'ապրի, կը վերանայ, երբ լուսաբանութիւններ կը հաղորդէ այցելուին, իրարու ետեւէ քակելով, սեղանին կամ տախտակամածին վրայ փռելով շարք-շարք թղթածրարներ: Խնամով դասաւորուած նկարներ, ձեռագիրներ, սեւագրութիւններ կամ փաստաթուղթեր:

Հարցում մը հեռուէն – մօտէն, եւ լուսաբանութիւնները իրարու կը յաջորդեն:

Անբաւական համարելով բերանացի բացատրութիւնը, տեղէն կ'ելլէ, կը բանայ այսինչ դարակը կամ ծրարը եւ վերլուծումներ կը կատարէ թերթ առ թերթ: Տող առ տող:

Դարաւոր թռչնագիր մը, պզտի պատկեր մը, վանքի մը, վանականի մը ուրուագիծը, մոցցուած դպիրի մը ձեռագիրը կ'երիտասարդացնեն զինքը: Փայլ կուտան իր աչքերուն, ինչպէս մտքին եւ շարժուձեւերուն:

Այդ պահուն, իսկապէս կը հաւատաս թէ իր խտալն է Անթիլիասը դարձնել հայկական մշակոյթի կեդրոն մը, կարելի ճոխութեամբ եւ արդիական կատարելութիւններով:

Եւ անձկութեամբ կը մաղթես որ, թէեւ « լի աւուրք », ամբողջապէս նուիրուի այդ ծրագրին իրականացման, ուրիշներուն ձգելով թեմական – վարչական տաղտուկները:

Բարեբախտաբար իր շուրջը չեն պակսիր պիտանի տարրեր, երիտասարդ վարդապետներ եւ եպիսկոպոսներ, ինչպէս ազգ. ժողովներ, այդ հոգերը ըստանձնելու համար: Մանաւանդ որ, Սուրիա – Լիբանանի բազմահայ թեմը շատոնց ունի իր կազմական կանոնագիրը, հիմնուած՝ Պոլսոյ ազգ. սահմանադրութեան վրայ:

Այն ատեն, կարգ մը թերիմացութիւններ ալ ինքնին պիտի փարատէին, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը դարձնելով իրապէս կեդրոնաձիգ բեւեռ մը, Հայկական Արտասահմանի համար:

Գարեգին Կաթողիկոսի անկեղծ բարեկամները արտանց չնորհաւորելով իր բազմարդիւն վաստակը՝ մշակոյթի ճակատին վրայ, կը մաղթեն որ աւելի պայծառանայ մթնոլորտը, ապահովելու համար իր հիմնական ծրագրին յաջողութիւնը:

Բոլորն ալ հասարակ դպրեվանքէ մը աւելի կը սպասեն Անթիլիասէն: Աւելի լոյս եւ աւելի հարազատ, ինքնուրոյն գիծ:

Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ, Էջմիածինը մնալով հանդերձ համազգային կեդրոն, չի կրնար կատարել իր պատմական դերը: Ամէն պարագայի մէջ, ի վիճակի չէ լայն բանալու թեւերը:

Անթիլիասին կ'իյնայ լրացնել պակասը, — դառնալ ազատ եւ կենդանի վառարան մը տարագիր բազմութեանց մշակոյթին համար, ինչպէս Վենետիկն ու Վիեննան:

Կաթողիկոս – իշխանաւորը չէ որ պատմութեան պիտի անցնի, այլ վաստակաւոր մշակը, — Գարեգին բանասէր, վարդապետ գիտութեանց եւ վարպետ – լուսաւորիչ հայկական մանրանկարչութեան:

1948

Շ.

(*) Այս խմբագրականը կը հրատարակենք Գարեգին Կաթողիկոսի վախճանման 12րդ տարեդարձին առթիւ (1952 Յունիս), գրուած է Փարիզ կատարուած յոբելեանին առթիւ:

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՕՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋ

Անկախութեան տարեդարձը այս տարի եւս տօնուեցաւ արժանավայել հանդիսաւորութեամբ սփիւռքի բոլոր այն երկիրներուն մէջ, ուր բոյն մը Հայեր կ'ապրին՝ հայրենիքի կարօտը իրենց հոգիներուն մէջ:

Ո՛չ մէկ ազգ կրնայ Հայուն չափ բարձր գնահատել անկախութեան արժէքը, որովհետեւ ո՛չ մէկ ազգ իր համբանքին վրայ գոհած է յանուն ազատութեան եւ անկախ հայրենիքի:

Քառասունվեց երկարաձիգ տարիներ անցան 1918 Մայիս 28էն ի վեր, որ վճռական դարձակէտ մը հանդիսացաւ Հայոց պատմութեան մէջ:

Այդ թուականէն սաղին անկախութեան գաղափարը արմատ ձգեց ամէն մէկ Հայու հոգիին մէջ, հայրենիքի սահմաններէն ներս թէ սփիւռքի անսահման տարածութեանց վրայ:

Ամէն անգամ, որ կը տօնենք մեր անկախութեան տարեդարձը եւ կ'ոգեկոչենք յիշատակը մեր հերոս հայերուն եւ եղբայրներուն, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին 1918ի մայիսեան բախտորոշ ու հերոսական կռիւներու ընթացքին, ու մանաւանդ երբ կը մտածենք մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն, որոնք ողջակիզուեցան հայրենիքի ազատութեան զոհասեղանին վրայ, չենք կրնար զսպել մեր խոր յոյզը Հայութեան հանդէպ զոր – ուած անարդարութեան համար:

Հոգեկան կ'ըմբոստանանք, երբ մեր շուրջ ամէն օր ականատես կ'ըլլանք գաղթային գոյնի Ասիոյ ու Ափրիկէի ցեղերու անկախութեան: Ցեղեր, որոնց անունները իսկ անծանօթ էին երէկ, որոնք զուրկ են մշակոյթէ, չունին Հայերուն պէս դարաւոր քաղաքակրթութիւն եւ որոնք մանաւանդ մեզի պէս արիւն չեն թափած իրենց ազատութեան եւ անկախութեան համար:

Աշխարհակալ պետութիւնները անկախութիւն շնորհեցին անոնց եւ այս օրերու նոր հետ մրցումի են ելած նիւթապէս օգնելու համար անոնց բարգաւաճումին եւ ապրուստի մակարդակին բարձրացման:

Նորաստ այդ ազգերու ազգային դրօշները կը ծածանին Նիւ Եորքի մէջ, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան շէնքին առջեւ: Անոնց դեսպանները ի դրուած են բոլոր մայրաքաղաքներու մէջ: Զայնասփիւռն ու հեռատեսիլը յաճախ կը խօսին անոնց մասին:

Մենք ուրախութեամբ կ'ողջունենք օտարի տիրապետութեան ենթակայ բոլոր ազգերու ազատագրումն ու անկախութեան տիրանալը: Ինչպէս ամէն անհատ, ազգերն ալ իրաւունք ունին ազատ ապրելու եւ ըստ կամս տնօրինելու իրենց ճակատագիրը:

Կ'ուզենք սակայն, որ նոյն տարրական իրաւունքը ճանչցուի նաեւ մեր բազմաչարչար ազգին համար:

Մենք ազգովին ոտքի ելանք, մեր կամաւորական գունդերով ու պատրիարքներով մեծ պետութեանց դուռները բախեցինք ութսուն տարի առաջ, արդարութիւն պահանջելով:

Մեր ձայնը լսելի չեղաւ:

Դարերէ ի վեր մեր ժողովուրդին կէսը կոտորեցին: Բարեկամ ու հարեւան դաշնակիցներ մեզ: Մեր մինակ, մեր բազում զոհերով յաջողեցանք կտոր մը հող պահել աշխարհի քարտէսին վրայէն եւ պահեցինք մեր անկախութիւնը՝ իր ազատութիւնը մեր կեանքի կոչելով ազատ Հայաստանը:

Կորսնցուցինք ազատութիւնը: Սակայն այն նեղ սահմաններուն մէջ, որոնց վերածուած էր, հարաւէն եւ հիւսիսէն դաւաճանական գործակցութեան շնորհիւ:

Առանց «Մայիս 28»ին պիտի չունենայինք այդ կորիզն ալ:

Մեր հայրենակիցները տքնաջան աշխատանքով կը վերաշինեն զայն, համակերպելով խորթ վարչաձեւի մը պարտադրած դաժան պայմաններուն, հայրենասիրաբար:

Գիտեն, որ ժամանակաւոր է վարչաձեւը, սակայն յաւիտենական է հայրենիքը: Համոզուած են, որ երկաթեայ չեն Հայաստանի սահմանները, հակառակ այն փաստին որ քառասունչորս տարիէ ի վեր թիզ մը հող չէ աւելցած անոնց վրայ: Անոնք իրենց աչքերը յառած են Արարատէն անդին, դէպի հայրենի հողերը:

Հայրենիքէն դուրս մենք ալ կ'ապրինք հաւատքով ու յոյսով, հայրենասիրական ոգին վառ կը պահենք նոր սերունդի սրտին մէջ, կը տոկանք ու կը դիմանանք, այն հաստատ համոզումով, որ անպայման իր արդար լուծումին պիտի յանգի Հայկական Դատը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի եւ Շրջակայից Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան ներկայացուցչական ժողովը 1964 Յունիս 11ի իր նիստին մէջ, նկատի ունենալով կարգ մը ստիպողական պայմաններ, որոշեց ներկայացուցչական ժողովի անդամներու ընտրութիւնը յետաձգել 1964 Յուլիս 5ին:

Քուէարկողները ազատ են անձամբ կամ թղթակցութեամբ քուէարկել. անոնք որ անձամբ կ'ուզեն քուէարկել, կրնան ներկայանալ 5 Յուլիսի Կիրակի ժամը 8 – 18 Փարիզի, Ալֆորվիլի, Առնուվիլի եւ Շավիլի եկեղեցիները, ուր դետեղուած են քուէատուփերը մասնաւոր մարմիններու հսկողութեան տակ: Անոնք որոնք թղթակցութեամբ կ'ուզեն քուէարկել, պէտք է քուէները ամէնէն ուշը նամակատուն յանձնեն 1964 Յուլիս 4ին:

ԴԻՒԱՆ
(ԿՆԻՔ)

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ՍՈՒԳԻ ՄԷՋ

Ա.

Նահրու, որ կէս դար պայքարեցաւ հայրենիքին ազատագրման համար եւ չուրջ քառորդ դար վարեց ազգային կուսակցութեան ղեկավարութիւնը, յաւիտենականութեան անցաւ առանց տեսնելու ծրագիրներուն իրականացումը։ Բազմամիլիոն Հնդիկներ սուգի մէջ են եւ մտահոգ՝ յաջորդին համար, որովհետեւ իր հետ կը ձգէ պարապ մը, իրականացնելի խռչակ մը, որ չատ վեր կը մնայ իրականութենէն։ Ցաճախ կը կրկնէր Սոկրատի խօսքը։ «Գիտեմ թէ ինչ է մահը, թեւս դեղեցիկ բան մըն է, չեմ վախնար իմմէ, գիտեմ որ լաւ բան մը չէ ժխտել անցեալը, կը նախընտրեմ ան՝ որ թեւս դեղեցիկ է անկէ, որ գիտեմ թէ ապրիլ է»։

Հաւատարիմ կը մնար դաւանանքին. «Ինչպէս որ ծնած ենք, այնպէս ալ ծառայելու ենք մեր երկրին, մեր հոգիին ազատագրումը փնտռելու ենք մեր սեփական կրօնին միջոցով ... ո՛չ մեր ծրագրնունդը կամ ընտանիքը կամ մեր երկիրը, ոչ ալ մեր մշակոյթը մեզմէ կ'ընտրուին։ Ընդունելու ենք Պրահմայէն մեզի տըրուածը, ընդունելու ենք որ մեր աւանդութիւնները իրմէ են, մեր պարտաւորութիւնն է յարմարիլ ատոր, աւելին մեղք է»։

Այդ հաւատքով ծառայեց հայրենիքին եւ հայրենակիցներուն՝ հրաժարելով դասակարգէն ապրելու համար ժողովուրդին հետ եւ ժողովուրդին համար։

Հայրը հարուստ փաստաբան մըն էր, կը պատկանէր Պրամինի ֆասթին, ան՝ ջատուած փարիաներէն՝ ծնունդով եւ հարստութեամբ։ Անգլուհի մը եղաւ նախակրթութեան ուսուցչուհին, անդլիացի լեզուի մը՝ պատանութեան ուսուցիչը, որ հիացում ներշնչեց աշակերտին կայսերականութեան վիպագիր Քիփլինկի հանդէպ։ Ազնուական կրթութիւն ստացաւ Զըրչիլի աշակերտած հռչակաւոր քոլեճին մէջ, տրամութեամբ բաժնուելացաւ դպրոցին Քեմպրիճի մէջ բարձրագոյն ուսման հետեւելու համար։ Իր խօսքով «եղաւ խառնուրդ մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի»։ Ուսանողներու եւ դասախօսներու աղեցութեամբ որդեգրեց ցեղ ընկերվարական սկզբունքներ, հետեւելով Ֆապեան դպրոցին։

1884ին կազմուած ընկերութեան նպատակն էր «վերականգնել ցեղը՝ մշակելով անհատական նկարագրի կատարելութիւնը»։ Ընկերութիւնը որդեգրեր էր հռոմայեցի զօրավար Ֆապիուս դանդաղկոտի անունը, ապահովաբար համոզուած ըլլալով ծրագրին իրագործման դժուարութեանը։ Անդամները ուսումնասիրող մտաւորականներ եղան քան գործողներ, որովհետեւ «ընկերվարութեան խմաստասիրութեան մէջ լոյսը ջերմութենէն աւելի կարեւոր ազդակ մըն է»։ Երկրի մը համար անհրաժեշտ է կազմակերպութիւն եւ ճարտարարուեստական զարգացում, հարստութիւնը ծագումով ընկերային է, բաշխումով ալ ընկերային ըլլալու է։ Կը ժխտեն յեղափոխութեան դաղափարը, ընկերութեան բռնի ձեւափոխութիւնը։

Այս պատրաստութեամբ 1912 թուին դարձաւ Ալլահապատ։ Հանդիպեցաւ Կանոիի, ազատագրութեան առաքեալին, յեղափոխական քարոզիչին։ Հայրենիք սիրութիւնը կը միացնէր զիրենք, դաղափարներով կը բաժնուէին։ Կանոի կ'ուզէր վերադառնալ նախնական պարզ կեանքի մը, Նեհրու կը փափաքէր քալել ժամանակին հետ, երկիրը դնել ընկերային եւ ճարտարարուեստական ուղիին վրայ։

1915ին արտասահման առաջին ճառը, բողոքելու համար մամուլի կաշկանդումին դէմ։ Կանոի իր մէջ տեսաւ աշխատող մը, հայրենակիցները իր մէջ գտան ազատութեան համար պայքարող ռազմիկ մը։ Ազգային ազատագրական չարժման մարմինը քարտուղար ընտրեց, աւելի ուշ նախագահ, այս պաշտօնական սերունդի չառաւիղը, որ կ'արհամարհէր բանտը։

Զի յուսահատիր, կը բողոքէ ազի վրայ դրուած տուրքին դէմ, կը հրաւիրէ հայրենակիցները տուրք չվճարելու, կրկին բանտ, կրկին արձակում։ Կը բախի պետական ընդդիմութեան, դանդուածին անտարբերութեան։ Անհրաժեշտ էր մուրհային դաղափարին չուրջ, ազգային դիտակցութեան արթնութիւն։ Հնդկաստան «կրօններու թանգարան մըն է, ոչ քաղաքական միութիւն կայ, ոչ կրօնական միութիւն, կը տիրապետէ միայն պուտտայական իդէալի բնածին անհատապաշտութիւնը»։ Օգքուրա կը կըրկրկէր. «Վանքեր ու տաճարներ ունինք, բայց եկեղեցի չունինք»։ Նեհրու կը պայքարի կրօնական մոլեռանդութեան դէմ. «Ձեր հաւատքը ձեզ կը տարկացնէ, դուրս եկէք ձեր հաւատքէն եւ համախմբեցէք ազգային խէալին չուրջ, որովհետեւ հայրենիքը կը պատկանի ամէնուն»։

Մոլեռանդութենէն ծագեցաւ 1857ի ապըստամբութիւնը։ Մահմետականները վրդովեցան՝ երբ Անգլիացիները պատերազմեցան Պարսիկներու դէմ։ Խորհրդաւոր դաւադրութեամբ պատրաստեցաւ սուտ լուր մը՝ թէ նոր փամփուշտները օծուած են կովի ճարպով, մահմետականներուն կը փափաքին՝ փամփուշտները խոզի ճարպով օծուած են։ Զինուորներ կը մերժեն փամփուշտները, կը բանտարկուին, հեծելազօրքը կը պահանջէ բանտարկեալներու ազատութիւնը, կը քալէ Նոր Տէլհիի վրայ, անդլիական բանակը վրայ կը հասնի, կը ղրաւէ քաղաքը, կը կոտորէ ըմբոստները, 1858ին, Հնդկաստան կը հռչակուի Թագին դաղթավայրը։

Վարչութիւնը կը մեղմանայ, երկրին ճարտարարուեստին զարգացման կ'աչխատի, բայց բնութիւնը անողոք է, սով եւ համաճարակ միլիոններ կը հնձէ։ 1873ին հինգ միլիոն Հնդիկներ զոհ կը մնան քոլերայի։ Անդլերէնը կը դառնայ հասարակաց լեզու, 1898ին 12 միլիոն Հնդիկներ այդ լեզուն կը գործածեն իրար հասկնալու համար։ Այդ պիտի նպաստէ ընտրանիին մերձեցման, ազգային հիման վրայ կազմակերպութեան մը։ Համագումարներու լեզուն պիտի ըլլայ անդլերէնը։ Պետական քաղաքականութիւն մըն էր տեղական դպրոցներու նը պատառները կտրել, անդլիական դպրոցները բազմացնել, վարչական պաշտօն ներու մէջ այս դպրոցներէն եկողներուն նախապատուութիւն տալ։ Վարչապետ Լորտ Փալմերսթըն, միխոնարներ մղեցին Հնդկաստան, դադրեցնելով տեղական պաշտամունքներու նպաստները՝ կը փափաքէր որ միլիոններ դաւանափոխ ըլլան։ Հնդիկներն ալ, իմաստ հաւատարիմ իրենց հայրերու հաւատքին, համոզուեցան որ Անգլիա կ'ուզէր քրիստոնէութիւնը տարածել, fասթային դրութիւնը վերցնել։ Մրիմի պատերազմին մահմետական Հնդիկները համակիր էին Թուրքիոյ դինակից Անգլիոյ, միւսները կը փափաքէին որ Ռուսիա յաղթէ։

ՄՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԺԵ.

2.— Զեչաբարը (պեմզա).— Զեչաքարը բաց մոխրագոյն կամ դորչ ծակոտկէն ժայռ մըն է։ Զեչաքարի չատ մը տեսակներու խառութիւնը մէկէն պակաս է (ջուրէն աւելի թեթեւ)։

Զեչաքարն ալ, հրաբխային ապակիին (օպսիտիան) նման, զուրկ է բիւրեղային կառոյցէ։ Ան կազմուած է լաւաններու արագ պաղումով ու կարծրացումով՝ հաւանաբար ջուրերու մէջ։ Սակայն լաւաներու պարունակած կազերու պղպջակները կրցած են կարծրացման ընթացքին դուրս դալ ժայռէն՝ անոր տալով իր ծակոտկէն, սպունդանման կառոյցը։

Այդ ծակոտկէն կառոյցը անոր կուտայ կազեր կլանելու աքանչելի յատկութիւնը, որ մեծ թուով կիրառումներ դտած է քիմիական դանազան տեսակի գործողութեանց մէջ։ Կարծր ժայռ՝ Զեչաքարը կը գործածուի նաեւ չինութեան քարերու եւ մետաղային մահերեւներու յղկումին համար։

Ներկայիս տուֆերն ու պեմզաները, ինչպէս նաեւ օպսիտիանը, թռամանիկ (Դաեղ) չրջանի հրաժայռն ժայռերը եւն., ունին բոլորովին նոր ու ինքնատիպ կիրարկում մը եւս։ Հայաստանի մասնաւորապէս Դիլիջանի, դարձեալ փրոֆ. Մ. Մանուկեանի ղեկավարութեան տակ, վերջին տասնամեակին մշակած են գանազան տեսակի այս ժայռերէն հալման համար ապակեթել ստանալու եղանակը։ Ապակեթելերու ստացման այս եղանակը արդէն իսկ ճարտարարուեստականացած է եւ Սեւան քաղաքին մէջ կառուցած է առանձին գործարան մը՝ ապակեթելերու արտադրութեան համար։ Ստացուած ապակեգործուածքները լիովին կը փոխարինեն մետաղն ու ասպեստը, բնական մետաքսը կամ բամպակէ գործուածքները՝ ներքին կամ բարձրորակ էլեկտրական մեկուսացում ապահովելու համար։

Պեմզայի արտահանման ներկայ երկիրները հիմնական կեդրոններն են Անկլիան (ծանօթ նաեւ իր տուֆերով) եւ Գերմանիան (Արթիկի եւ Մարալիկի մետաղները)։ Սակայն ինչպէս տուֆերու, պեմզայի պաշարներն ալ կը համարուին անսպառ։ Զեչաքարի կարեւոր հանքավայրեր կը գտնենք Արագածի հարաւ-արեւմտեան (Մաստարա – Թալին – Թալիշ) եւ արեւելեան (Քասաղի հովիտ,— Ապարան, Քուչակ, Մուղնի, եւն.) կողերուն եւ բազմատեղի, Երեւանի ամիլչական չրջանի կայքը, Լենինականի մօտ՝ Մուսայելեանի չրջանին մէջ, ինչպէս նաեւ Խոշաբի եւ Գորիսի մերձակայքը։

3.— Որձաքար կամ պազալթ.— Պազալթը մութ դոյնի ծանր ու կարծր ժայռ մըն է։ Հրաբխային ուրիշ չատ մը ժայռերու նման, ունի մանրաբիւրեղային կառոյց։ Ան չատաչափած է հատանօրէն՝ բազմազան ձեւերով մը, իրարու վրայ հոսած ժայռերու տեսքով։ Ասոնք ստեղծուած են հրաբխային ժայթքումներու ատեն, երբ հալած ժայռերը կը հոսին երկրի մակերեսին վրայ։ Ասոնց ամենէն տարածուածները Արագածի շուրջ են։ Ասոնք կը կազմեն Արագածի լանջերուն ամենէն ստորին մասերը, որոնք կը տարածուին մինչեւ Ղարաքիլիսայի դաշտերը։ Ասոնց ամենէն ստորին մասերը կը կազմեն Արագածի շուրջ եղած հոսանքներուն ամենէն հին մասերը։ Ասոնք կը տարածուին մինչեւ Ղարաքիլիսայի դաշտերը։ Ասոնց ամենէն ստորին մասերը կը կազմեն Արագածի շուրջ եղած հոսանքներուն ամենէն հին մասերը։ Ասոնք կը տարածուին մինչեւ Ղարաքիլիսայի դաշտերը։

ՄԵՆՔ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՆՔ

Պարտուած Թուրքը դլխիկոր եկաւ նստաւ հաշտութեան սեղանին առջեւ ուր մենք ներկայ էինք յաղթականներու շարքին։ Թուրքը ստորագրեց Սեւրի Դաշնադրին, Թրքահայ հոդերը ազատագրուած էին, ամբողջական Հայաստանը պիտի կազմուէր, կորիզը պիտի ընդլայնէր։

Մուրհակ մը ունէինք մեր ձեռքին այդ ամէնը երաչխաւորող, պարտուած Թուրքին եւ յաղթական պետութեանց ստորագրութիւններով վաւերացուած։

Սակայն մուրհակը մուրհակ մնաց եւ Հայաստանը չամբողջացաւ։

Ո՞վ կը թափանցէ կեղծ քրիստոնեայ Եւրոպայի դիւանագիտական խաղերուն։ Ժամանակաւոր չահերու ապահովութիւնը չատ աւելի կը կշռէ քան կատորուած ու տառապած բարի ժողովուրդի մը արդար իրաւունքը։ Ցաղթական պետութեանց անմիջական չահերը խստոր կը համեմատէին իրարու։ Այսօր ալ պատկերը նոյնը չէ՞։

Դաշնադրին ստորագրութեան մեկնումը տակաւին չէորցած՝ սկսան դաւել իրարու, սկսան դարպասել Թուրքին։ Իրարու հետ մրցումի ելած էին դինելու, ապակելու, օժանդակելու համար Քեմալին, անոր յաղթանակն ու տիրապետութիւնը ապահովելով։

Թուրքը ճարպիկ ու խորամանկ դիւանագէտ, հսկայ առաւելութիւն մը մեր վրայ, օդտուեցաւ կացութենէն, չմացաւ եւ ժողովէ ժողով, Սեւրէն Լուկանօ, Լուկանոյէն Լօզան պարտուածէն յաղթական դարձաւ։

Պահանջեց եւ ստացաւ, մինչ մենք կը մնայինք մեր մուրհակը մեր ձեռքին՝ որ տակաւին հատուցման կը սպասէ։

Լօզանի մէջ երբ իրր կարելի լուծում պարզ ակնարկութիւն մը կ'ըլլար Հայկական համար ազգային օճախի մը կարելիութեան, Իսմէթ Ինէօնիւ փրփրեցաւ եւ սպառնաց լքել հեռանալ։ Լորտ Քրզընն էր որ հանդարտեցուց եւ նստեցուց ըսելով որ ակնարկութիւն մըն էր միայն եւ լուծումը կարելի է դտնել։ Այո, կարելի էր լուծել վաճառքի հանելով ան մեզ ու տառապած ժողովուրդի մը արիւնն եւ իրաւունքը, Մուսուլի քարիւղներուն ապահովելու համար բրիտանական կայսրութեան։

Եւ մեզ ցրուեցին չորս ծագերուն, աշխարհի հազար հովերուն։

Գէթ կարենար Թուրքը լինք վայելել, բայց ինչպէս վայելէ երբ քանդել ուսուերել է միայն իր տապանը։

Մեր պատմական եւ պապենական հողերը, մեր երբեմնի չէն դաւառները, ոնք այնքան ծաղկուն ու բարդաւաճ պիտի ըլլային հիմա, աւեր աւերակ են այսօր տակաւին։ Ներքին դաւառներուն մէջ անդործութիւնն ու անօթութիւնը ծայր առած տափճանի հասած են։ Աւազակութիւնը ազգային ճարտարարուեստ է դարձեր եւ մարդիկ կողոպուտով կ'ապրին։ Տարափոխիկ հիւանդութիւնները անարդել կը տարածուին առանց դեղի ու դարմանի։ Դպրոց, ուսում, կրթութիւն անդոյ եւ անծանօթ բաներ են այդ չրջաններուն համար։

Իսկ կառավարութիւնը մուրացկանութեամբ կ'ապրի, օդտուելով ամէն առիթէ եւ յենելով իր աշխարհագրական նը պաստառը դիրքին։ Կ'ուզէ, միչտ աւելին կ'ուզէ, ի հարկին սպառնալով կողմ փոխել բան մը աւելի կորզելու համար։

Վաղուան պատահելիքը դադնիք է ոչ միայն մեզի հասարակ մահկանացուներ համար, այլ եւ անոնց համար որոնք աչխարհի դեկն ունին իրենց ձեռքին մէջ։

Վաղը յղի է նոր անցուդարձերով, նոր վերիվայրումներով։ Ուժ չունինք տիրական դիրք մը բռնելու համար, բայց մեզի կը մնայ աչալուրջ հսկել եւ չիյնալ նախկին ճակատագրական սխալներուն դիրքը։ Պէտք է թօթափենք մեր բարի հայրերուն միամտութիւնը եւ մեր դիրքերը հանելով մեր սրտէն գանոնք դիրքերը մեր գլխուն մէջ, պատրաստ ըլլալու համար ամէն անակնկալի առջեւ։

Պէտք է ամէն առթիւ, ամէն միջոցով, եւ այսօր մեր միջոցները չատ աւելի լայն են քան անցեալին, յիշեցնենք աղաղակենք, արձարձենք մեր արդարութիւնը, մեր մուրհակը ներկայացնենք որ չենք մոռցած, չենք ներելու համար որ չենք մոռցած, չենք ներելու համար որ չենք մոռցած, չենք ներելու համար

…րտահանման գլխաւոր կեդրոններն են՝ …Հանքաւանը, Կալինինօ, Ստեփանաւան, Ալավերդին, Այրումը, — Կիրովա…կանի շրջանին մէջ՝ Արջուտը, — Դիլիջանը, — Սեւանայ լճին հիւսիս – արեւմտեան կողմը՝ Կրասնոսելսկը, — Լճաշէն, Հրազդանը, Արզնին, Մարտունի, Եղեգնաձորը եւ Սիսիանի շրջանին մէջ, Շաքին :

4.— Հատաքար կամ կրաճիթ ·— Հրաբխային գեղեցկագոյն ժայռերէն մէկն է հատաքարը, որ ընդհանրապէս կը գործածուի որպէս զարդային (տեքորաթիֆ) շինանիւթ արձաններ, պատուանդաններ, շէնքերու մասեր, կոթողներ, …ապայատակ, եւն·) :

Հատաքարի զանգուածին մէջ պարզ աչքով իսկ կարելի է զանազանել երեք տեսակ հանքայիններ՝ քուարցի, փայլարի (միքա) եւ դաշտաքարի (ֆելտսփաթ) …ատիկներ: Հատաքարի պարագային՝ …ատաճական է որ լաւաներուն պաղումն ու բիւրեղացումը տեղի ունեցած ըլլայ ոչ թէ արտաքնոսումէ եաք՝ բաց օդին, այլ երկրի ընդերքին իսկ մէջ ,— ինչ որ …թայմարած է զանդաղ կարծրացում մը …ւ ուրեմն համեմատաբար մեծ բիւրեղներու կազմաւորումը :

Հատաքարի բնութիւնքէն՝ բիւրեղային …խառնուածքով ժայռեր են նաեւ սիենիտները, փեկմաթիթները ու տիորիթը:

Հայաստանը հարուստ է նաեւ հրաբխային այս բոլոր ժայռերով : Հատաքարային մեծ զանգուածներ կը գտնենք ի մասնաւորի՝ Կողբ – Արճիսի շրջանին մէջ (Նոյեմբերեան), Բերդի եւ Այգեձորի մօտերը (հիւսիս – արեւելեան Հայաստան), Աբովեանի մօտ՝ Փամբակ եւ Ալգուտեւ գետերու հովիտներուն մէջ, Փամբակի լեռներու, Մեղրաձորի եւ Բջնիի շրջաններուն մէջ, Տաթեւի ու Դաստակերտի միջեւ, եւ աւելի հարաւ՝ Մեղրի – Լիճք – Քաջարանի գօտիին մէջ :

Հատաքարային ժայռերու արտահանման եւ մշակման գլխաւոր կեդրոնն է Աբովեանը (Փամբակի հովտի հատաքար) :

5.— Կրաքարեր եւ մարմարներ · — Հայաստանը ունի կրաքարի (կրածինի …) զանազան տեսակներու մեծ …աչարներ, սկսած ամէնէն բնուեր մարմարներէն՝ մինչեւ սովորական փխրուն …մբերն ու վիմագրական քարը: Ան ունի …եւ կրաքարի հանքաջրային զեաեղումներ՝ բրավերթեները : Ասոնց հանքավայրերուն եւ գործածութեան կարելիութեանց մասին մենք խօսեցանք արդէն ոչ… Հայաստանի ճարտարարուեստական հա…ծոններու Գ· բաժնին մէջ (բնածխատ…եր) :

Որպէս շինութեան քար՝ ընթացիկ …ու կրաքարը մեծ շահեկանութիւն չի ներկայացներ Հայաստանի մէջ, ուր կան …ծափերու եւ պազալթներու անսպառ …աշարներ: Հայաստանի բնուիր մարմարները սակայն մեծապէս շահեկան են, թէ որպէս տեղական զարդային ·ինանիւթ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ներկայ Հայաստանի սահմաններուն մէջ կը գտնուին հեռաւոր անցեալի խորերէն մնացած ճարտարապետական եւ հնագիտական բազմաթիւ յուշարձաններ: Քանի մը հազարի հասնող այդ հոյակապ յուշարձանները կը ներկայացնեն Հայ ազգին փոթորկալից դէպքերով եւ ստեղծագործական խիզախումներով հարուստ անցեալը :

Մեր երկրին քաղաքական եւ մշակութային կեանքին երբեմնի մեծ կեդրոններուն մէջ պարբերաբար կը կատարուին պեղումներ, որոնք նոր լոյս կը սփռեն պատմութեան դժուար վերծանելի էջերուն վրայ, մանաւանդ այն դարերուն, որոնց մասին գրաւոր աղբիւրներ չկան ու միակ վկաները կը մնան նիւթական մշակոյթին յուշարձանները :

Մեծ արդիւնքներ տուած են Սեւանի ափերուն յայտնաբերուած քարի դարու դամբարանները, Շէնգաւիթի պղինձի դարու բնակատեղին, Արին – Բերդի, Կարմիր Բլուրի ուրարտական ամրոցներուն, հելլենական դարաշրջանին պատկանող Գառնիի ամրոցին, Հայաստանի պատմական մայրաքաղաք Դուինի եւ միւս վայրերու պեղումները:

Նորանոր անուններով պարբերաբար հարստացող յուշարձաններուն ցուցակը այժմ կը պարունակէ 2469 ճարտարապետական եւ հնագիտական անուններ, որոնք դրուած են պետական պահպանութեան ներքեւ : Հայաստանի յուշարձաններու պահպանութեան կոմիտէն պարբերաբար կը կատարէ չափագրութիւններ, լուսանկարումներ եւ հակիրճ նկարագրութիւններ : Ներկայիս կոմիտէն իր դիւաններուն մէջ ունի 140 երկրահանոյթ, շուրջ չորս հազար չափագրութիւններ, հինգ հազար լուսապակի : Ամէն յուշարձան ունի գիտական անձնագիր, որուն մէջ արձանագրուած են սեղմ տեղեկութիւններ անոր շինութեան թուականին, շինողին, շինութեան վայրին, վերանորոգութեան մասին եւայլն: Միեւնոյն ատեն կոմիտէն պարբերաբար լոյս կ'ընծայէ ուղեցոյց – գրքոյկներ՝ նուիրուած ամբողջ շրջանի մը յուշարձաններուն, կամ առանձին յուշարձաններու :

Տարիներու ընթացքին հաւաքուած նիւթերու հիման վրայ կազմուած է Հայաստան պատմահնագիտական ընդարձակ քարտէզը, որուն մէջ ցոյց տրուած են Հայաստանի բոլոր յուշարձանները՝ սկսած նախապատմական քարակերտ կոթողներէն մինչեւ ԺԹ· դարու կառոյցները : Դեռ վերջերս Գիտութիւններու ակադեմիայի Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկութեան եւ պատմական թանգարանին հետ միասին կազմուեցաւ երկու կարեւոր քարտէզներ· մէկը կը պատկանի հնաքարային – քարի – պղինձին, իսկ միւսը՝ անագապղինձի դարաշրջաններուն :

Ճարտարապետական յուշարձաններուն պահպանութեան եւ ուսումնասիրութեան գործին մէջ ամէնէն կարեւորը կոթողներուն վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքներն են : Ասոնց նպատակն է ապահովել յուշարձաններուն յարատեւութիւնը, կանխել յետագայ խարխլումները եւ աւերները: Այդ աշխատանքները կը կատարուին ամէն տարի : Մինչեւ հիմա հիմնովին կամ մասնակի ձեւով վերանորոգուած են մօտաւորապէս 160 յուշարձաններ :

Յուշարձաններու նորոգութեան գործը դարաւոր պատմութիւն ունի : Յուշարձաններու պատերուն վրայ մնացած են արձանագրութիւններ նորոգութիւններու մասին : Սակայն անցեալին յուշարձաններուն քայքայուած մասերը կը նորոգուէին ոչ միշտ իրենց նախնական ձեւերուն համապատասխան, այլ յաճախ ըստ շինողին ճաշակին եւ կարելիութիւններուն : Այսպիսով գոյութիւն ունեցող յուշարձանները յաճախ կը պատկանին ոչ թէ մէկ, այլ տարբեր դարաշրջաններու, կը ներկայացնեն ոչ թէ մէկ վարպետի մը այլ զանազան վարպետներու աշխատանքին արդիւնքները: Այսպէս են, օրինակ, Էջմիածինի Մայր Տաճարը, Երերոյքի Տեկորի եկեղեցիները, ինչպէս նաեւ աշխարհիկ եւ հոգեւոր բնոյթի ճարտարապետական մեծ համակառոյցները :

Տարբեր են յուշարձաններու նորոգութեան արդի սկզբունքները : Այժմ ըստ կըզբունք կը դրուի իրենց նախնական ձեւերուն մէջ անաղարտ պահել նորոգուող յուշարձանները : Միակ թոյլատրելի յաւելումը թիթեղեայ ծածկն է, որ յուշարձանը կը պահպանէ յետագայ քայքայումէն : Ամբողջական վերակառուցման աշխատանքներ կը կատարուին միայն այն պարագային, երբ յուշարձանները վնասուած են ամբողջովին կամ մեծ մասով: Իսկ մնացած պարագաներուն միջոցներ ձեռք կ'առնուին, որ յուշարձանը ամրացուի եւ զերծ մնայ յետագայ աւերումներէ :

Վերջին տարիներուն նորոգուած են Ամաղուն, Տեղեր, Լմբատ, Կարմրաւոր, Ծիրանաւոր, Արտաւազիք, Բղենոյ – Նորավանք, Արուճ, Սելիմ եւ Թալին իջեւանները, Սանահինի, Երեւանի, Աշտարակի, Ագարակաձորի կամուրջները, ինչպէս նաեւ մեծ համակառոյցներ :

Իբրեւ սկզբունք յուշարձանները կը նորոգուին իրենց միեւնոյն շինանիւթերով: Կ'օգտագործուին նաեւ արդիական շինանիւթեր՝ երկաթակազմ կրաղիւս եւայլն:

Կատարուած մանրակրկիտ աշխատանքներուն շնորհիւ բազմաթիւ արժէքաւոր յուշարձաններ փրկուած են կործանումէ եւ հիմա կը շարունակեն իրենց գոյութիւնը՝ զերծ փլելու վտանգէն :

Կ· Յ·

×

(այս ուղղութեամբ ունենալով հատաքարին բոլոր կիրարկումները, ըլլալով նըւազ կարծր ու աւելի դիւրաւ տաշելի եւ յղկելի), թէ որպէս արտածման նիւթ :

Մարմարները զուտ կրաքարէ կամ տոլոմիթախառն կրաքարէ բաղկացած մանրաբիւրեղային ժայռեր են: Ըստ տեսակի եւ յատկութիւններու՝ Հայաստանի մարմարները կը բաժնուին չորս խումբերու : Կարեւորագոյն տեսակը կը ներկայացնեն բուն մարմարները· կան նաեւ մարմարակերպ կրաքարեր, մարմարային օնիքսներ եւ մարմարացած չեղջաքարեր (քոնկլոմերա) :

Բուն մարմարներու արտահանման կարեւորագոյն կեդրոններն են Ալպակճան – Ալվերանի քարահանքերը (բաց գոյնի մարմարներ, սպիտակ, դեղնագոյն կամ վարդագոյն, երբեմն գորշ, երակաւոր կամ ոչ), որոնք ինկած են Հրազդանի կեդրոնական մասի աջ ափին, Ապարանի հանքավայրը (սպիտակ եւ գորշ – սպիտակ մարմարներ)՝ Հանքաւան – Ապարանի լեռնանցքին մէջ· Դաարի քարահանքը (վարդագոյն, բաց – դեղնորակ եւ գորշ մարմարներ)՝ Հրազդանի շրջանին մէջ· Մայմեխ – Դերաքլիի հանքավայրը (սպիտակ, յաճախ շաքարակերպ մարմար)՝ Կիրովականի շրջանին մէջ :

ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ

(13 Շար·)

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՇԱԲԱԹ

Գեղեցիկ նախաձեռնութեամբ, ամբողջ շաբաթ մը հայ արուեստն ու գրականութիւնը ծանօթացուեցաւ Խսթոնիոյ ժողովուրդին : Այս առթիւ Պալթեան այդ փոքր երկիրը մեկնած էին բանաստեղծներ – գրագէտներ Հր· Յովհաննիսեան, Ս· Կապուտիկեան, Գ· Էմին, Ա· Գրաչի, թատերագիր՝ Գ· Տէր – Գրիգորեան եւ ուրիշներ :

Հայ գրականութեան նուիրուած երեկոներ տեղի ունեցան մայրաքաղաք Թալլինէն զատ, նաեւ Նարվա, Թարտու եւ այլ կարեւոր քաղաքներուն մէջ :

Խսթոնիոյ մամուլը լայն տեղ յատկացուց եւ դրուատալից տողեր նուիրեց հայ գրականութեան եւ արուեստին մասին :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

ԽՈԴԵԴԱՆ

Թող մի զէնք լինէր մօտը : Սանամը …ով չէր տայ, որ այդ սապատաւոր ա…ղակը տեղ հասնէր : Միակ մխիթարութիւնը այն էր, որ Քօրիկը խոր քնած էր: Մի քիչ յետոյ Ալին ու Վալին նախիրը բաժանեցին իրենց մէջ եւ ամէն մէկը իր …ր քշեց տարբեր ուղղութեամբ : Մէկը …դէպ Ծմակայ սարի կողմը, իսկ միւսը՝ Մանիկի : Սանամը, որ անբաժան էր երկու զոմէշից, ընկաւ Վալու պարծեն…տ մարգասպանի բաժնի մէջ :

« Սա անպայման ինձ կը սպանի » , — …ց նրա մտքով: Նախրից դուրս գալ չէր կարող, իսկ նախրի հետ գնալ ի վի…ճակի չէր, որովհետեւ ճանապարհը չատ …անուար էր: « Իմալ էնիմ, իմալ չէնիմ, մահս եկել է ականջիս եաեւ » ,— …իշի իրեն մտածեց Սանամը :

Նրա բախտից Վալին գնաց նստեց Ծը…ակայ Թթի ծայրին, որի տակ դահա…ժէժ խորխորատ էր բացւում եւ, ուսից մի պարկ ցած առնելով, սկսեց սաուգել իր մօտ եղած աւարը : Դրանք ոսկեղէն մատանիներ, օղեր, մանեակներ եւ այլ կարգի թանկարժէք զարդեր էին, որ նա խառնիխուռն վիճակում լցրել էր տոպրակը : Մի քանիսն էլ ծոցից հանեց : Յանկարծ նա ձեռքը տարաւ դրպանը եւ այնտեղից դուրս քաշեց մի խմորոտ, արնաշաղախ թաթ : Դաստակի վրայ փայլում էր ոսկեայ ապարանջանը, իսկ մատներին՝ երեք խոշոր օղեր : Սանամը փշաքաղուեց՝ ճանաչելով Մանիշակի ձեռքը:

Վալին փորձեց հանել մատանիները՝ չկարողացաւ: Թաթը դրեց քարին եւ մի ուրիշ քար վերցնելով սկսեց փշրել, տափակացնել մատները, որ օղերը դուրս բերէր : Ալվառինջի հարսը մի կողից միւսին անցնելով, զգուշութեամբ մօտեցաւ քարաժայռին : Գեղջկուհին ուղղեց իր շալակը եւ արագութեամբ եռեւից գալով ամբողջ թափով աւազակին հրեց դէպի անդունդը: Նա միայն լսեց մի յանկարծական վայրկենական ճիչ եւ նկատեց, թէ ինչպէս Ծմակայ Քթի ապառաժներին զարկուելով մարդասպանը ցաքուցրիւ եղաւ :

— Դէ հիմա գնայ դրախտ, անխիղճ զազան, — գոչեց Սանամը՝ վերեւից կըռանալով վիհի վրայ :

Ապա վերցրեց Մանիշակի ջախջախուած թաթը, որի վրայ դեռ խմորի հետքեր կային, համբուրեց այն եւ մի փոսի մէջ ծածկելով, արագօրէն իջաւ դէպի Ալվառինջ :

Սարերից թեթեւ քամի էր փչում : Եռեւում վառւում էին հայրենի գիւղերը :

Զօրիկը, որ ամբողջ ճանապարհին քընած էր, արթնացաւ եւ սկսեց բարձրաձայն լաց լինել :

Մուշի կողմից մօտ տասնեւհինգ տարեկան մի պատանի էր վազում ճանապարհով : Նա ոտաբոբիկ էր, գլխաբաց ու ոսկահար : Երեսը եւ հագի շորերը խանձուած էին:

— Տղայ, դու հա՞յ ես, — գոչեց Սանամը, ուժասպառ ընկնելով հօրենական խաղողի այգու եզրին :

Մայրենի խօսք լսելով, պատանին մօտեցաւ կնոջը :

— Հայ եմ, նանէ, — պատասխանեց նա :

— Ո՞րտեղից ես գալիս :

— Մշու Բուլանուխից :

— Ձեր գիւղե՞րն էլ կոտորեցին :

— Ցրոնին էլ, Խարդոսն էլ՝ ամբողջ կոտորեցին : Մուշի տակի գիւղերից շատ քիչ մարդ է պրծել: Ալիզմանից միայն մէկ հօտաղ է ազատուել: Ծափնայ գիւղից՝ մէկ բանջարաքաղ աղջիկ :

— Ո՞ւր ես գնում :

— Բերդակայ Քան: Կրակի միջից եմ փախել :

— Տղայ, լաօ, քո բախտն եմ ընկել : Ես Ալվառինջի հարս էի Քրդադոմ տարած: Մեր ամբողջ գիւղը կոտորեցին : Ոտքերիս մէջ էլ ուժ չմնաց : Թէ կարող ես էս մինուճար տղին հասցրու իր հօրը:

— Ո՞ւմ երեխան է :

— Հայրը Արինօք կ'ապրի, անունը Խոդեդան է: Սրա քրոջն ու ախպօրը Քրդադոմում սպանեցին: Բռնաչէնից եկել էին, որ Վարդավառի տօները մեզ մօտ անցկացնեն : Ես մէկին էս Թոնարան շրթից փախցրի: Տես, իր կուզուն դեռ տաք է, — երեխայի ուռած ծոցը ակնարկելով, ասաց Սանամը:

Պատանին կռացաւ, որ երեխային վըրկի, բայց նոյն միջոցին իրենց մօտով անցաւ ջարդարարների մի խումբ՝ բալաքցի Մուսաբէկի գլխաւորութեամբ՝ իր հետ վարելով փախստական Հայերի մի ստուար բազմութիւն :

Արեւմուտին Խասգիւղի ընդարձակ մարգերից մէկում, Գուրսէ Սլոյի տան առաջ, վառեցին հարիւրաւոր հայ կանանց եւ ծերունիների, որոնց Մուսաբէկի աշիրէթները եւ թուրք ասկեարները բերել էին Քանասարից :

Այդ բազմութեան մէջ էր նաեւ Սանամը՝ Ասատուրի երեխային գրկած :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար·)

ՆՈՒԷՐ

Պ. Յարութիւն Տիարեան հարիւր ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յաջորդ հաւաքոյթը այս Շորեքշաբթի Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ :

Կը խօսի ՎՌԱՄ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Նիւթ՝ Վիքթոր Կարոնի Լը Շրվալիէ ա լ'Էմրօտ գիրքը :

Լսարանի վարչութիւնը մասնաւորա – պէս կը յանձնարարէ երիտասարդութեան ներկայ ըլլալ այս չահեկան բանախօսու– թեան :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրխտասփոր» խումբի ընկերական ժողովը այս երեք – շաբթի ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկեր– ներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաթիւ ազատ տեղերը դրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց դաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
Sèvres (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

Les *Vartananc,* les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

traduit par Dikran Kirazian, présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

Editions STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ , ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ , ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 5, ժամը 11–21, կը փէֆի Հայ Ընծայարաձին դարաստանին մէջ :

Ի նպաստ Բարեսիրական ու Կրթա– կան ձեռնարկներուն :

Հանդիսաւոր Պատարագ ժամը 11ին

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին :

ՁՈՒԿ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Գեղարուեստական բաժին

եւ զբօսալի խաղեր

Հաղորդակց. միջոցները.— Շարէ – կառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն Ժէր– մէն ան Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Փէթի) :

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Երմիթաժի կայքը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար մը ու տիկին մը փոքրիկ Հայ հաստատութեան մը համար : Դիմել խըմ– բագրութեան :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ
— Յ Ա Ճ Ա Խ Ե Յ Է Ֆ —

ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ

(CHEZ JEANNOT)

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար ՏԷՕՆԷՐ–ՓԷՊԱՊ եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ

BAR - RESTAURANT
« CHEZ JEANNOT »
195, Chemin du Rouet
MARSEILLE - 8e

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանդստեան Տան դարաստանին մէջ
36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն «ԿՈՎԿԱՍ» պա – րախումբը, Պ. Բիւզանդ Ֆընտըգեան , երգիչ, Օր. Սուրէնեան, մենապար, եւ Պ. Գրիգոր Վահան, խօսնակ :

Ինամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ , մատչելի դիներով :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

երեկոյեան աւանդական շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 ՖՐԱՆՔ

ՇԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել կրօլէի կայանը : Շոգեկառք՝ 10·15, 11·13, 12·05 , 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին: Ճաշագին մուտքով միասին 15 ֆրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Ազգա– յինամի Գրասենեակը :

32, Րիւ տը Թրեվիզ (Հեռախօս , ՓՐՕվանս 77–73)

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

Ա. ԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻ ՅՈՒԼԻՍ 31ԻՆ

ԵՐԵՒԱՆ

երթ ու դարձ օդանաւով : 13 օր Երեւանի մէջ

×

Բ. ԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 13ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ

Շոգենաւով՝ ՍՈՉԻ, ՍՈՉԻԷՆ օդանաւով՝

ԵՐԵՒԱՆ

Երկու ճամբորդութեանց համար, բացառիկ զեղչեալ դին՝ 2100 ՖՐԱՆՔ

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Մարսէյլէն Օգոստոս 13ին, *ժամը* 18ին, Ճենովայէն *Օգոստոս* 14ին, *ժամը* 8ին, Նափոլիէն *Օգոստ.* 15ին, *ժամը* 12ին, Փիրէայէն *Օգոստ.* 17, *ժամը* 10ին, Պոլսէն *Օգոստ.* 18, *ժամը* 16ին, Վարնայէն *Օգոստ.* 19, ժամը 8ին, Բուսթանցայէն *Օգոստ.* 19, *ժամը* 18ին, Օտեսայէն *Օգոստ.* 20, *ժամը* 11ին, Եալթայէն *Օգոստ.* 21, *ժամը* 13ին, Սոչիէն–Երեւան *Օգոստ.* 22 *ժամը* 12 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ, *Սեպտ.* 5ին *մեկնում օդանաւով՝ Մոսկուա Սեպտ.* 6ին, *մեկ– նում Մոսկուայէն Փարիզ չոգեկառքով կամ օդանաւով :*

ԴԻՄԵԼ.—

TRANSTOURS
22, Rue du 4 Septembre, PARIS 2e — RIC. 77.40
Ամէն Շորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 16·30էն 18·30 :

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՅԱՏԱՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաքա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի զեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլաստիք — ծածկոցներ — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլաստիք — ծածկոցներ —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնաք 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
166, AV. ARISTIDE BRIAND
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS
PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Téléph. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆԻՍ

MARDI 16 JUIN 1964

LE NUMERO : 0,30 FR.

40րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10.034

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — No 10.034

ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

—o—

Ամբողջ սերունդ մը կայ, որ Սփիւռքի հանրային կեանքին մէջ աստիճանաբար ...ւած է ու կը զգուէ անհետացող հի – ...րուն տեղը :

...եթէ մեր ուշադրութիւնը կեդրոնա – ...նենք որակին վրայ եւ նկատի առնենք, ...ինակ, նոր մտաւորականութիւնը, ...րկադրուած ենք ընդունելու, որ ոչ ...ուտութեամբ, ոչ տաղանդով ան... չի մնար հին մտաւորականութենէն :

...նոյն — եթէ ոչ աւելի մեծ— ...մը կը ներկայացնեն բարձրագոյն ...թեան տիրացած, համալսարանա... մասնագէտները :

...նոյնքան — եթէ ոչ աւելի ... չափով — տաղանդաւոր տարրեր ... նոր մտաւորականութեան մէջ :

...եթէ նկատի առնենք զուտ հա... մարզը — Հայոց պատ... ...թիւն, գրականութիւն, մշակոյթ, եւ ... — այսօր ալ մեծ է թիւը նոր ու նո... ...հմուտներուն :

Եւ սակայն, ակնբախ է, որ Սփիւռքի ...հանրային կեանքը այսօր եւ Սփիւռ... ...հանրային կեանքը երէկ՝ նոյնը ... :

Բան մը փոխուած է : Բան մը պակ... է : Բան մը նօսրացած է :

...պէս ըսինք, նորերը կան, եւ սա – ... անոնց ներկայութիւնը տարբեր է ...ներու ներկայութենէն :

...ներու ներկայութիւնը միայն հմ... ...թիւն, միայն հայագիտութիւն, մի... ...որակ ու տաղանդ չէր :

...ներկայութիւնը նաեւ կիրք էր, ...էր, ուժականութիւն էր :

...ներուն հմտութիւնն ու տաղանդը ոչ ...ինքնակային կապուած եւ ինքնարժէք ...մը կը հանդիսանային, այլ այդ ...թիւնն ու տաղանդը դրուած էին ...հանրային ծառայութեան՝ ամէնօրեայ, ..., կենսունակութիւն յառաջա... ծառայութեան :

Կրնայ պատահիլ, որ այս խրողու... ...կը տուժէին թէ՛ հմտութիւնը, թէ՛ տաղանդը : Կրկայ պատահիլ, որ ե... ...հինները զանոնք չսպառէին, այլ զուր... ...անոնց վրայ, հիներէն իւրա... ...անհատապէս հասնէր իմացա... ...բարձունքներու :

...կան հիներուն մէջ, որոնց մա... ...կարելի է վարկածօրէն եզրակացնել, ...եւ ալ ձեւ ըմբռնած ըլլային իրենց ...թիւնը, անպայման պիտի յա... ...եղակի տեսեսագէտ, պատմա... հայագէտ դառնալ :

...դարձեալ կապուած մնալ մեր ...հանրային կեանքին : Կրնային իրենց տա... ...ու հմտութենէն տոկոս մըն ալ ...հանել Հայութեան : Կրնային չա... ...ըլլալ ներկայ իրենց՝ գաղութի ...իրականութեան մէջ :

...սակայն առիկա հիմնովին ու կա... ...տարբեր ներկայութիւն մը ...ըլլար :

...պիտի չհրացնէր այն կերպա... ...փոխութիւնը, որուն հետեւանքով ...Սփիւռքը զաղրեցաւ անդէմ զանգը... ...ըլլալ եւ դարձաւ նկարագիր ու ...ունեցող ազգային գիտակցու... :

...այս կամ սոր նմանող ներ... ...պակաս է, որ կը զգացուի : ...զգացուի, օրինակի համար Հայ ...մէջ :

...հմուտ ու տաղանդաւոր նորեր, ...աշխատակցելով հայ լրագիրներու ...պարբերականներու կրնան զայն պահ... ...եւ ազգային կիրք, ազգային ..., ազգային ուժականութիւն : ...Անպայմա՛ն կան : Մե՛ծ թիւով ...կան գրեթէ ամէ՛ն տեղ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

—o—

ՎՃՌԱԾ Է ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼ ԻՆՉ ՈՐ ՍԿՍԱԾ Է

—o—

Ամիէն, Պօվէ եւ Քոմփիէներ երեք վերջին հանդրուաններն եղած են նախագահ տը Կոլի, որ Փարիզի Հիւսիսի կայարանը հասած է կիրակի իրիկուն : Այս ճամբորդութեան հիմնական արդիւնքն այն է որ, առաջին անգամ ըլլալով, տը Կոլ բացէ ի բաց յայտնած է իր նպատակը պաշտօնը շարունակելու : Այսպէս Քլերմոնի մէջ, շեշտած է .— « Այն ճամբան զոր առինք վեց տարի առաջ, շատ մը պառակտումներէ եւ դժբախտութիւններէ ետք, պիտի շարունակենք : Երկրին խոր փափաքն է : Ամէն տեղ ուրկէ կ'անցնիմ եւ մանաւանդ Փիքարտիի այս կարճ ճամբորդութեան ընթացքին, անդրադարձայ, անգամ մը եւս, որ այդ կը փափաքին Ֆրանսացիներն եւ Ֆրանսուհիներն իրենց հոգիին խորը .— բարգաւաճման, խաղաղութեան, յառաջդիմութեան եւ եղբայրութեան շրջան մը» :

« Հանրային իշխանութիւններ եւ Հանրապետութիւն մը — որոնք վճռական, յարատեւ եւ կայուն ըլլան : Այդ ուզեցինք վեց տարի առաջ : Այդ է զոր ունինք եւ այդ պիտի պահենք : Ապահովութիւն կուտամ ձեզի այդ մասին » :

Քոմփիէնեի մէջ, նախագահը յիշած է անցեալը .— Դժբախտութեան մէջ, յաճախ խօսած եմ ձեզի : Այդպէս էր պարագան երբ որոշ բռնատիրական կուսակցութեան մը մէկ որոշ նախաձեռնութեան արդելք պէտք է հանդիսանայինք — գիտէք թէ որո՛ւ մասին է խօսքս — : Այդպէս էր պարագան երբ վեց տարի առաջ, ալժերական ողբերգութեան պատճառաւ, մեր ազգային միասնականութիւնը խզուելու վրայ էր եւ պիտի իյնայինք դժբախտութեանց մէջ, որ Աստուած գիտէ թէ ո՞ւր պիտի տանէին զմեզ : ... Մեր երկիրը պէտք է դնենք արդիական ժամանակաշրջանի բարձրութեան վրայ : Բովանդակ աշխարհ կ'ընդունի, թէեւ յաճախ չըսեր, որ Ֆրանսա կը յառաջանայ եւ թէ հիմա գլուխը եղողներուն կարգին է » :

Յիշենք նաեւ թէ ընկերակցական կազմակերպութիւնները եւ կուսակցութիւններ ձեռնպահութեան կոչեր ըրած էին կարգ մը շրջաններու մէջ : Այսպէս Մոնտիտիէի մէջ 17 թաղական խորհրդատուի վրայ ներկայ են միայն վեց հոգի : Քրէյի ընկերվարական կուսակցութիւնը թռուցիկ մը բաժնած էր «մի՛ խաբուիք Մարսէյեէզը Ֆրանսայի փառերգն է ոչ՝ Իի էն էռին » :

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, հաւանական կը նկատուի որ տը Կոլ չըսպասէ եօթնամեակի վերջաւորութեան եւ նախագահական ընտրութիւնները կատարել տայ 1964ի վերջ, առաջքն առնելու համար նաեւ թեկնածուներու խճողուած մրցակցութեան մը : Սահմանադրութիւնը չի նախատեսեր այս պարագան քանի որ 7րդ յօդուածին 3րդ պարբերութիւնը կը ճշդէ թէ «նոր նախագահին ընտրութիւնը պէտք է կատարուի շրջանին լրանալէն առնուազն քսան օր եւ առաւելագոյն 35 օր առաջ » : Կը մնայ նախագահին հրաժարիլ : Այս պարագային ընտրութիւն կատարելը ստիպողական կը դառնայ :

ԻՆԷՕՆԻՒ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ Կ'ԵՐԹԱՅ

—o—

ՅՈՅՆԵՐԸ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ԽՕՍԻԼ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Թուրքիոյ վարչապետը Իսմէթ Ինէօնիւ, որոշեց ի վերջոյ այց պատասխանել Ճոնսընի հրաւէրին եւ Ուոշինկթըն պիտի երթայ Յունիս 21ին : Սպիտակ Տան շրջանակներու համաձայն, Ինէօնիւի ճամբորդութիւնը հետեւանք է «շատ գոհացուցիչ » խօսակցութեանց զորս Թուրք վարչապետը ունեցած է Արտաքին փոխ – նախարար՝ Ճորճ Պօլի հետ : ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակութեան պետը՝ ըՍթիվընսըն յայտարարած է թէ Յունաստան եւ Թուրքիա շարունակական կերպով չեն կրնար խուսափիլ լուծում մը բերելէ Կիպրոսի հարցին :

Յունական շրջանակներու համաձայն, Անգարայի հետ, երկուստեք խօսակցութիւններ չեն կրնար տեղի ունենալ զոր – չափ Թուրքիա ետ չէ առած հակայոյն միջոցները : Յոյն արտաքին նախարարը ճշդած է թէ այդ միջոցներու կարգին է յունահպատակներու արտաքսումը, 1930ի դաշնագրին ջնջումը, որ վնասած է Թուրքիա ապրող 12 հազար Յոյներուն և միզաներու համաձայնութեան ջնջումը : Կոսթոփուլոս աւելցուցած է .— «Թուրքիա կը խորհի թէ յոյնեւթուրք յարաբերութեանց բարելաւումի ճամբան Կիպրոսէն կ'անցնի : Հակառակը կը խորհինք : Մենք կը խորհինք թէ երկու երկիրներու միջեւ խօսակցութիւններ կրնան կատարուիլ լուծում մը գտնելու համար Կիպրոսի միայն այն պարագային երբ Թուրքիա ջնջէ հակաձայն միջոցները » :

Կառավարական շրջանակները լուռ կը կը մնան Փափանտրէուի ճամբորդութեան մասին, Ուոշինկթըն, ամէն պարագայի մէջ, նոյնիսկ եթէ երթայ հաւանական չէ Ինէօնիւ – Փափանտրէու հանդիպում մը տեղի ունենայ :

Կիպրոսի մէջ միջադէպերը չեն դադրած, Թուրքերը յոյն երախայ մը սպաննած են եւ ծանրօրէն վիրաւորուած ա – նոր եղբայրը :

Իրականին մէջ, պէտք չէ մոռնալ նաեւ թէ Թրքական զինեալ միջամտութեան մը վտանգը բոլորովին չէ հեռացած :

Ներկայ են, ուրեմն :

Սակայն չեն ա՛յն ներկայութիւնը, զոր ունէինք առաջ :

Այս անտարբերութիւնը կը բացատրուի, բացասական պարագային՝ ծուլութեամբ, դրական պարագային՝ միայն լուրջ ու մասնագիտօրէն անթերի գրութիւններ հրատարակելու խստապահանջութեամբ :

Երկու պարագաներուն ալ կը բացակայի առաքելութեան գիտակցութիւնը :

Նորերու պարագային, յատկապէս հըմուտներն ու տաղանդաւորներն են, որ առաջին հերթին դերակատար եւ ոչ թէ դիտող պիտի հանդիսանան :

Եւ եթէ պիտի արձանագրենք ճշմարտութիւնը իր ամբողջութեամբ, ապա հարկ է խոստովանիլ, որ յատկապէս հմուտներն ու տաղանդաւորներն են, որ կը զանգատին, թէ նուազած է որակը Հայ Սփիւռքի իմացականութեան, ըստեղծագործութեան, գիտակցութեան :

Եթէ ճիշդ է գանգատը, ապա նոյնքան ճիշդ է, որ առաջին հերթին գանգատողներն են, որ կրնան սրբագրել թերիները եւ բարեփոխել մեր գաղութներու հանրային եւ ազգային իրականութիւնը :

Զքմեղանք մըն ալ այն է, թէ «Շա՛տ փորձեցինք, բայց մեզի իրաւունք չըտուին» :

Եթէ կայ բան մը աշխարհիս երեսին, որ չի տրուիր, այլ կ'առնուի, այդ ալ իրաւունքն է :

Եւ կ'առնուի այն ատեն, երբ կան կիրք, կամք եւ ուժականութիւն :

Ինչ որ ունինք, ձեւով եւ բովանդակութեամբ, տակաւին է ու կը մնայ հիներու ձեռակերտը :

Ձեռակերտը անոնց ներկայութեան :

Ատենը եկած է, որ նաեւ նորերը զգացընեն իրենց ներկայութիւնը :

« ՅՈՒՍԱԲԵՐ »

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԼՈՐԻՏԱՅԻ մէջ 900 տոլար երաշխաւորագինի փոխարէն պատուելի Քինկ եւ իր երեք օգնականները ազատ արձակուած են : Ծանօթ է որ սեւ պարագլուխը բանտարկուած էր ճերմակներու վերապահուած ճաշարան մը մտնելու փորձը կատարած պահուն :

ՄԱՌԵՇԱԼ ՓԷԹԷՆԻ Յիշատակին Պաշտպանութեան Միութիւնը –ուխտագնացութիւն մը կազմակերպած էր, Վէրտէօն, հարիւր պատուիրակներու մասնակցութեամբ : Միութիւնը կ'ուզէ « ամբողջական եւ պաշտօնական » վերահաստատումը մառեշալին յիշատակին եւ անոր աճիւններու փոխադրութիւնը՝ Տուօմոն : Պատարագի ընթացքին, Միութեան անդամ կանոնիկոսը շեշտած է . — « Գերեզման մը պարապ կը մնայ Տուօմոնի մէջ : Այս մառեշալը պէտք է հանգչի իր զինուորներու կողքին » : Կոչունքին ընթացքին, ուրիշներու կարգին խօսք առած է փաստաբան Իզորնի որ խօսած է Փէթէնի պարագային վրայ, իրաւական տեսակէտով :

ԻՏԱԼԻՈՅ տնտեսական վիճակը շատ ծանր է : Մորօ շատ խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնէ առաջքն առնելու համար դրամի անկումին : Կառավարութիւնը աչք առած է նոյնիսկ ժողովրդականութիւնը կորսնցնել տուրքերու վերաբերեալ խիստ որոշումներ տալով : Այսպէս խորհրդակցաբար ընկերակցութեանց հետ, կառավարութիւնը կը խորհի «սառեցնել» ամսաթոշակներու յաւելումը, այդ գումարներէն չզրկելով սակայն բանուորը, այլ այդ դրամը պահելով գործին մէջ : Արտաքին նախարար Սառակաթ դէմ է նման ծրագրի մը որ գործակցութիւն մը կը նախատեսէ համայնավարներուն հետ :

ՊՈՆ վերադարձին, վարչապետը էրհարտ յայտարարած է թէ Ուոշինկթընի խօսակցութիւնները յաջողութիւն մը պէտք է նկատել : «Բարեկամութիւնը զոր Ամերիկացիք ունին Դաշնակցային Հանրապետութեան նկատմամբ հաւատարիմ բարեկամութիւն մըն է : Միացեալ Նահանգները զօրավիգ պիտի կենան Գերմանացիներուն ցորչափ կարենան : Մեր խօսակցութիւնները շատ խոր եւ լուրջ եղան : Խօսեցանք մասնաւորաբար արեւելեան Գերմանիոյ եւ Մոսկուայի միջեւ ստորագրուած համաձայնագրին մասին » :

ՈՒԼԲՐԻԽԹ Արեւելեան – Պերլին վերադարձաւ : Մոսկուա իր այցելութեան առթիւ հրատարակուած զեկոյցը նոր բան մը չըսեր : Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Մոսկուայի ստորագրած համաձայնագրին մասին տարբեր կարծիքներ յայտնած են նախկին վարչապետ՝ Ատընաուըր եւ ներկայ փոխ – վարչապետ՝ Մենտէ : Առաջինին համար Ուլպրիխթ – Խրուշչեւ համաձայնութիւնը աւելի ծանրակշիռ կը դարձնէ կացութիւնը : Հակառակ կարծիքն ունի Մենտէ :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Քոփընհակըն երթալով կը կը սկսի Սքանտինաւիա կատարելիք իր պաշտօնական այցելութիւնը :

ՀՈԳԻՈՎ ՀԱՅ, ԼԵԶՈՒՈՎ ՕՏԱՐ

—o—

1916ի ամառը, դպրոցական արձակուրդին, չդիտեմ ինչ հով փչած էր, Գէորգեան ճեմարանի պատկառելի մեր տեսուչը՝ Գարեգին Եպիսկ. Յովսէփեան, մեզ կանչեց իր զրասենեակը: Երեք սաներ էինք, մէկը՝ վիրահայ, երկուքս՝ արեւմտահայ:

— Վաղն եւ եթ պիտի մեկնիք Վրաստան: Գորիի, Զիաբերի, Զիաթուրի եւ Ծոմի չրջանը: Հայկական հոծ գանգուածներ իրենց մայրենի լեզուն մոռցած, բոլորովին ուծացած են: Ձեր արձակուրդը հոն պիտի անցընէք եւ պիտի ջանաք բոլոր կարելի միջոցներով հաւատք ու յոյս ներչնչել, ինքնագիտակցութեան բերել, հայկական ոգին արթնցնել, տակալու եւ հայ մնալու համար: Հարկ եղած կարզադրութիւնները եղած են այդ մասին: Ահա ձեր վրացախօս ընկերը՝ ձեզի թարգման:

Գիտէինք, որ մեր պետական եւ հայրենասէր տեսուչը, անվհատ եւ մոլեռանդ պաշտպաններէն էր հայկական նըւիրական արժէքներու: Պոնզերուն պէս ինքզինք խարոյկը նետելու մչտապատրաստ, յանուն հայ ժողովրդի: Ինչպէս որ ըրաւ 1920ի հայեւթուրք կռիւներու ճգնաժամային օրերուն, Ղեւոնդ Երէցին պէս, բոցավառ ճառերով հայ պինուորները ոտքի դարձած մղելով, մինչեւ իր դերութիւնը:

Այս ընդհանուր խօսքերէն վերջ, մենք ալ չէինք դիտեր, թէ ինչ պիտի կրնանք ընել այդքան կարճ առենուան մէջ:

Մեկնեցանք: Խորհուրդ մեծ: Շոգե-կառքին մէջ, երեքով դլուխ դլխի տը-ւած, սկսանք ծրագիր մշակել: Հայաստանում՝ լաւ, չատ լաւ, բայց ո՞ր տեղէն սկսիլ, ի՞նչով սկսիլ, որ մեր աշխատանքը հրապուրիչ դառնայ: Ճիշդ է, որ մեր ընկերը այդ չրջանէն էր, պիտէր միջավայրի պայմաններն ու ժողովրդի հակումները, բայց անփորձութիւնն ու աչխարհական «նուիրակ»ի մեր հանդամանքը դժուարին վիճակի մէջ կը դնէին մեզ:

Մեր ընկերը ախուր դոյներով կը պատկերացնէր Վրաստանի ներքին դաւառներու Հայութեան վիճակը եւ կը պնդէր.

— Շատ մը վայրերու մէջ, պիտի տեսնէք, քահանան անդամ մոռցած է հայերէնը: Զանգակը կը հնչէ, երկիւղածու-թեամբ եկեղեցի կը մտնես, կը տեսնես արծաթազօծ խաչերով Աւետարան, Նարեկ, Ժամագիրք, Ցայսմաւուրք, կաչե-կապ, փոշիներուն տակ, դեղնած ու մաշած թերթերով մէկ կողմ նետուած: Քահանան դողդոջ ձայնով հաղիւ «Հայր մեր» մը կը սկսի եւ չի կրնար վերջա-ցընել: Ցաւուր պատչաճի, դոց սորված է կարդ մը բաներ, որ անվերջ կը կրկնէ: Իր կարդացածէն ոչ ինքը բան մը կը հասկնայ եւ ոչ ալ ժողովուրդը: Դըպրո՞ց, ինչ դպրոց: Հոս ամէն ինչ վրա-ցերէն է, վրացերէն: Եթէ հայկական դպրոց մը գոյութիւն ունենար, եկեղե-ցին, դուցէ, կարենար օժանդակել:

Էջմիածնի եւ հայ մատուռականութեան կեդրոն Թիֆլիսի քթին տակ, որքան վէրքեր կային, որ անուչադրութեան մատնուած էին:

Տարակոյս չկար, որ տարիներով լըք-ուած այս խոպան միջավայրին մէջ, մեր աչխատանքը սիսիփարար կաթիլ մը ջուր պիտի ըլլար: Բայց պէտք է որ տեղէ մը սկսէինք եւ դիմէինք ընդհանրական փըր-կարար նկատուած միջոցներու: Նախըն-տրեցինք սկսիլ անմահ Կոմիտասի երգե-րով եւ ազատագրական պայքարի հերո-սապատումներով: Ինչ խօսք, որ մեր ժո-ղովրդական սաղմոսուն երգերը անծանօթ խորութիւններէ ժայթքող զուլալ աղ-բիւրներու պէս, պիտի զովացնէին ա-նոնց հայրենաբաղձ սրտերը, պիտի բե-րէին անհուն կարօտ ու թախիծ, հոգի ու ցեղի ձայն, ազգային ոգի եւ բնութեան կախարդական վեհութիւն: Եւ վերջ ի վերջոյ, ո՞վ չերգեր: Կ'երգէ մեծը, կ'եր-գէ փոքրը, կ'երգեն ամէնքը, ըլլայ ու-րախութեան թէ արտմութեան առեն: Իսկ մեր ազատագրական պայքարի խըն-կելի հերոսներու անձնուրացութիւնն ու քաջագործութիւնները, վստահ էինք, պիտի թեւաւորէին երիտասարդութիւնը եւ ազգային հպարտութիւն ներչնչէին:

Ըստ մեզի, աչխատանքի բանալի մը դտած կը նկատէինք, մնացածն ալ դոր-ծը պիտի գոյց տար:

Առանց երկար կանգ առնելու Թիֆլիս, անմիջապէս նետուեցանք Գորի – Զիա-տուր – Զխարի մեկնող գնացքը: Անծա-նօթ աչխարհ մը կը մտնէինք: Շոգեկառ-քը կը դալարէր կանաչազեղ դաշտերու եւ անտառապատ ձորերու կուրծքին վրա-յէն: Գորիի մօտերը կը նչմարուէին Գորուտխարձէլի լեռնաչղթայի բարձրա-բերձ զագաթներէն Ռուտտավը, Օսերան, Կվերնակին եւ Պիձորը:

Հասած էինք Գորիի կայարանը:

Մեր ընկերը հեռուէն նչմարեց մէկը եւ կանչեց.

— Գամառ ճոպա, Արտա՛չ, գամառ ճո-պա...

Մեկի մօտեցաւ Թիկնեղ, դեղադէմ, կապտաչեայ, խարտիչահեր երիտասարդ մը, դորչ փափախ մը դլխին եւ քաղաքի լայն թեզանիքաւոր սեւ բաճկոն մը հա-դին: Ողջագուրուեցաւ մեր ընկերոջ հետ եւ մեզ ալ բարեւեց օտարականի մը պէս: Բայց, մեր ընկերը, վրացերէն կարդ մը բաներ պատմեց, եւ յանկարծ, այդ պա-դարիւն թուացող հայորդին, արցունքն աչքերուն, փաթաթուեցաւ մեզի.

— Շէնի ճիրիմէ, շէնի ճիրիմէ (ձեր հոդուն դուրպան)...

Սարսուռ մը անցաւ մեր մարմնով: Ցուզուած էի լսածս պատմութիւննե-րից եւ յուզմունքս աւելնում էր, երբ յիչում էի, որ վաղը պիտի առաջարկեն ինձ որեւէ եղելութիւն պատմելու:

Ի՞նչ պատմէի, որ տպաւորութիւն թող-նէր ղղացմունքներ չարժէր, խորհրդա-ծութիւնների առիթ տար, մանաւանդ՝ ջութակահարի ու զնդապետի եւ որմնա-դիրի պատմածներից յետոյ:

Պարաքս մեծ էր եւ հատուցելը թեւում էր չատ դժուարին: Ջանում էի մտաբե-րել հետաքրքրական դրուագներ իմ վաղ պատանեկութեան օրերից, իմ թափա-ռիկ, ատանդական կեանքի բոլոր տարի-ներից, երբ կամ ամբողջապէս կորցնե-լու, կամ անցեալդ, ներկադ, ինքնու-թիւնդ ու դէմքդ կորցնելու վտանգի տակ էիր: Մտաբերում էի հետաքրքրական դրուագներ, յուզիչ դէպքեր, բայց դը-րանք պատմել չէի կարող, որովհետեւ աչքովս չէի տեսել ու ականջովս չէի լսել այն մարդկանց, որոնց հետ կատարուել էին այդ բոլորը: Միեւնոյնը կը լինէր, որ ես պատմէի կարդացածս որեւէ դրքի բովանդակութիւնը: Թէկուզ այդ պատ-մելիքս չատ յուզիչ լինէր, ուրիշի պատ-մած էր, ես պիտի կրկնէի միայն:

Գնացքը, վերջապէս, չարժուեց կայա-րանից: Վերջին լոյսերը եւ փախան լուսամուտի մօտով ու հիմա սլանում էինք մութ տարածութիւնների միջով: Ճակատս սառ ապակուն դրած, մտածում էի մայրենի լեզուի նուիրականութեան մասին եւ յանկարծ յիչեցի իմ մի ուսուց-չին, որ կենդանացաւ, պատուեց հազա-բաւոր, տասնեակ հազարաւոր ճանաչա-ծրս ու անծանօթ դէմքերից ու կանդնեց մտքիս առաջ: Այնքան կենդանի ու այն-քան իրական, չօչափելի, որ յուզմունքից դողացի ամբողջ մարմնով:

Մեսրոպ էր անունը եւ որովհետեւ Թուրքերէնի ուսուցիչ էր, Մեսրոպ է-ֆէնտի էին ասում բոլորը, եւ բազում աչակերտներն ու պաշտօնակիցները՝ դպրոցներում ու Պոլսի համալսարանում եւ հասարակութեան մէջ, ուր նա հաւա-սարապէս ճանաչուած էր թէ հայ եւ թէ Թուրք միջավայրում:

— Հարցրու Մեսրոպ էֆէնտիին կար-ծիքը, — ասում էին իրար հայկական դպրոցներում կամ խմբագրութիւններում որեւէ գրական կամ լեզուական հարցի մասին վիճելու ժամանակ:

— Մեսրոպ էֆէնտիին սէօզիւ տըր,— յիչեցնում էր ուրիշ Թուրք լրագրող, կամ դրասէր, եթէ իմ կարծիքը հաւանութիւն չէր դտնում:

— Եթէ հաւատ չէք ընծայում իմ կար-ծիքներիս, հարցրէք Մեսրոպ էֆէնտիին, — աւելացնում էր մի ուրիշը՝ դարձեալ այդպիսի վէճի կամ ասուլիսի ժամանակ:

— Մեսրոպ էֆէնտին ասաց ...

— Մեսրոպ էֆէնտին գրել է, որ ...

— Մեսրոպ էֆէնտիին պիտի հարցնեմ:

(1 Շար.)

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ՍՈՒԳԻ ՄԷՋ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Համաչխարհային Պատերազմին մէկ միլիոն Հնդիկներ ծառայեցին անգլիա-կան բանակներուն մէջ եւ իրրեւ վարձա-տրութիւն պահանջեցին Քանատայի նը-ման վարչաձեւ մը, բայց յուսախաբ ե-ղան: Մահմետականներն ալ վրդովեցան Սեւրի Դաչնագիրը կարդալով: Երկու հատուածներուն տարբեր չարժառիթնե-րէ մղուած դժդոհութիւնները տիրող վարչութեան կը պարտադրեն խոստում-ներու չարք մը: Կանոի կը քարոզէ պոյ-քոթ անդլիական ապրանքներու դէմ եւ կրաւորական դիմադրութիւն: Ընկերվա-րական Նեհրու հակառակ է ընկերվարա-կան Ժորժ Սորէլի «բռնութեան չատա-դովական»ին, քաղաքային անհնազան-դութեան դիմելու էր, պայքարիլ «հո-դիի ուժով»: 1930ին կը բանաձեւէր. «Բարկանալու չէ, հանդուրժելու է հա-կառակորդին բարկութեան, դիմելու չէ վիոլէնթին, ընդդիմանալու չէ ձերբա-կալութեան, բռնութեան դէմ բռնութիւն դործածելու չէ, ոչ իսկ անէծք թափե-լու է, արհամարհելու չէ անգլիական դրօչը, բայց բարեւելու չէ նաեւ»:

1935ին կը քուէարկուի սահմանադրու-թիւնը: Դժգոհ կը մնան մահմետական-ներ, կ'ուզեն բաժնուիլ Հնդիկներէն: Եօթ հարիւր արքայիկներ կը ձնչեն, միլիոններ անգլիական հակակչռին տակ, Ժողովէ էր պատկերը: Հեռաւոր վայրե-րէ հայորդիներ քով-քովի եկած, շէնի ճիրիմով կ'արտայայտէին իրենց յուզու-մըն ու արհնակցական կապը: Արդարեւ, ողբալի է հայ մարդուն վիճակը, երբ ան բոլորովին թօթափած է մեր մեծա-սքանչի հետքերը: Ան կը նմանի մենաս-տանի մը, որ զանգակ չունի, դալարա-դեղ չքեղ ծառի մը, որ պտուղ չունի, երփներանգ ծաղիկի մը, որ հոտ չունի: Ինչպէս չկրկնել Աբովեանի սրտաբուխ խօսքերը.— «Ախ լեզո՛ւն, լեզո՛ւն: Լե-զուն որ չըլի, մարդ ընչի՞ նման կ'ըլի: Մէկ ազգի պահողը, իրար հետ միացնո-ղը լեզուն ա ու հաւատը: Լեզուդ փո-խիր, հաւատդ ուրացիր, էլ ընչո՞վ կա-րաս ասիլ, թէ ո՞ր ազգից ես:... Մեր աչքը որ հանենք ուրիշին տանք, ուրիշը կարելի՞ ա տեղը դնել:... Ձեզ եմ ա-սում, ձեզ, Հայոց նորահաս երիտա-սարդք, ձեր անունին մեռնեմ, ձեր ա-րեւին զուրպան, տասը լեզու սովորեցէք, ձեր լեզուն, ձեր հաւատը գայիմ բըզ-նեցէք: Մէկ տարտակ լեզուն ի՞նչ ա, որ մարդ չկարենայ սովորել ...»:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Ընթացքը յաջորդով)

չեն ուզեր կորսնցնել իրենց դարաւոր ա-ռանձնաշնորհները: Կանոի ծոմ կը պա-հէ, ստիպելու համար իշխան մը պրպ-տի բարենորոգումներ կատարէ իր կող-ուածին մէջ: 1937 Փետրուարին Նեհրու կուսակցութիւնը կը ստանայ քան մի-լիոն քուէ երեսուն միլիոն քուէարկող-ներէ: 1947 Օգոստոսին տիրող իշխա-թիւնը տեղի կուտայ զանգուածներու ճա-նաչին, կը հռչակէ անկախութիւն եր-կու հատուածները բաժնելով:

Նեհրու կ'ընտրուի առաջին վարչա-պետը, կը վարէ բազմամիլիոն զանգուա-ծին ճակատագիրը, կը դառնայ միջազ-գային առաջնակարգ դէմք մը, երբոր աչխարհի ղեկավարը, կը վայելէ մեծ վարկ եւ յարգանք, կ'այցելէ Մոսկուա 1955ին, չէզոքութեան ջատագովով՝ երկու աչխարհներէն կը ստանայ օժանդակու-թիւն, ժողովրդավար իշխանապետ մը է, հակառակ ըլլալով ամբողջատիրական վարչաձեւի մը, ընկերվարական՝ պայքարի համայնավարութեան դէմ: Ներու չէհ կ'ըսէր. «Ցաւագրկիմական բո-լոր մարդիկ պիտի լան իր մահուան դէմ, բայց, որովհետեւ մինչեւ մահ աչխատ-եաւ խաղաղութեան համար, մարդկու-թեան համար» :

Արդարեւ, եղաւ խաղաղասէր, տեսե-ցաւ հատասարակչռութիւն մը պահ-պահպանելու համար ճակատներու միջեւ, տեսաւ հիւսիսափ եղաւ՝ երբ չինական երես-դօրաբաժիններ անցնելով Հիմալայան մտան Պրահմաբութրայի հովիտ: Նեհ-րու ճառեց. «Հաղարաւոր տարիներ հարիւրաւոր սերունդներ մեղ կը պա-տադրեն Հիմալայան նկատել որպէս ա-բազան եւ անխորտակելի սահման մեր հայրենիքին»: Ընդունեցաւ որ «Հնդկաս-տան իրականութենէն դուրս ապրած էր իր ստեղծած արուեստական մթնոլորտի մէջ: Լոնտոնի «Թայմս»ը արձանագրեց եւ աւելցուց. «Ցարաձոյս չկայ, որ ժա-մանակի ընթացքին ուրիչներ ալ պիտի արթննան իրենց երազներէն»:

Քննադատուեցաւ խորհրդարանին մէջ հրաժարականը ներկայացուց, խնդրե-ցին որ չարունակէ պաշտօնը, ամբողջ խանդավառութեամբ առաջնորդեց զին-վարը դէպի բնակարան: Իրապէս ար-խուր հանդէս մըն էր, զոյց թէ ամբո-ղջ երկը վերջ գտած էր: Խաղաղասէր վա-չապետը ըմբռնեց որ կարելի չէր անցի մնալ՝ երբ դրացիները դինուած էին միջազգային խաղաղութիւնը կը պահուին ընդհանուր դինաթափումով Անկախութեան համար պայքարելու պէտք ունեցաւ Անգլիոյ եւ Ամերիկ-դինուորական օժանդակութեան, տես-թէ Հնդկաստանի անկախութիւնը թո-խում ունի չինական երկու զօրաթեւե-ներու արչաւանքէն, եթէ Չիները յա-ջանային՝ բազմամիլիոն երկիրը տի-րող պիտի ըլլար դիմադրելու:

Չէզոքութիւնը յուսախաբութիւն մը դաւ, Քաչմիրի խնդիրը կը մնայ ամ-ժողովուրդին կեանքի մակարդակը բա-

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

—o—

«ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ» ՇԱՐՔԷՆ

—o—

Գնացքը կանգ առաւ Խարքովի կայա-րանում: Իմ ուղեկիցներն այնպէս խոր էին քնել, որ նրանցից ոչ մէկը չարթը-նացաւ, չնայած խիստ ցնցուեց գնացքը կանգնելիս եւ հիմա էլ կառամատոյցում աղմուկ ու վազվզոց կար:

Մինչեւ լուսաբաց այս մարդիկ պիտի վազվզէին կայարանում, իրեր տանէին սայլակներով նոր եկած գնացքներից, իրեր բերէին հեռու քաղաքները գնացող վագոններին բարձելու: Նրանք աչխա-տում էին եւ մինչեւ արեւածագ պիտի արթուն մնային: Իսկ ես կարող էի հէնց հիմա քնել, մոռանալ հոգս, կարիք, պարտք, պարտականութիւն, նպատակ-ներ, երազանքներ:

Կարող էի քնել հանգիստ, երանելի քնով: Ասում եմ՝ կարող էի, որովհե-տեւ կամքս ազատ էր այդ րոպէին՝ անե-լու ցանկալին: Բայց չէի կարողանում, որովհետեւ միտքս չէր դադարում դոր-ծելուց, չէր պարտւում ցերեկուայ խոն-ջանքներից, չէր ընդարմանում:

Ցուզուած էի լսածս պատմութիննե-րից եւ յուզմունքս աւելանում էր, երբ յիչում էի, որ վաղը պիտի առաջարկեն ինձ որեւէ եղելութիւն պատմելու:

Ի՞նչ պատմէի, որ տպաւորութիւն թող-նէր, ղղացմունքներ չարժէր, խորհրդա-ծութիւնների առիթ տար, մանաւանդ՝ ջութակահարի ու զնդապետի եւ որմնա-դիրի պատմածներից յետոյ:

Պարաքս մեծ էր եւ հատուցելը թեւում էր չատ դժուարին: Ջանում էի մտաբե-րել հետաքրքրական դրուագներ իմ վաղ պատանեկութեան օրերից, իմ թափա-ռիկ, ատանդական կեանքի բոլոր տարի-ներից, երբ կամ ամբողջապէս կորցնե-լու, կամ անցեալդ, ներկադ, ինքնու-թիւնդ ու դէմքդ կորցնելու վտանգի տակ էիր: Մտաբերում էի հետաքրքրական դրուագներ, յուզիչ դէպքեր, բայց դը-րանք պատմել չէի կարող, որովհետեւ աչքովս չէի տեսել ու ականջովս չէի լսել այն մարդկանց, որոնց հետ կատարուել էին այդ բոլորը: Միեւնոյնը կը լինէր, որ ես պատմէի կարդացածս որեւէ դրքի բովանդակութիւնը: Թէկուզ այդ պատ-մելիքս չատ յուզիչ լինէր, ուրիշի պատ-մած էր, ես պիտի կրկնէի միայն:

Գնացքը, վերջապէս, չարժուեց կայա-րանից: Վերջին լոյսերը եւ փախան լուսամուտի մօտով ու հիմա սլանում էինք մութ տարածութիւնների միջով: Ճակատս սառ ապակուն դրած, մտածում էի մայրենի լեզուի նուիրականութեան մասին եւ յանկարծ յիչեցի իմ մի ուսուց-չին, որ կենդանացաւ, պատուեց հազա-բաւոր, տասնեակ հազարաւոր ճանաչա-ծրս ու անծանօթ դէմքերից ու կանդնեց մտքիս առաջ: Այնքան կենդանի ու այն-քան իրական, չօչափելի, որ յուզմունքից դողացի ամբողջ մարմնով:

Մեսրոպ էր անունը եւ որովհետեւ Թուրքերէնի ուսուցիչ էր, Մեսրոպ է-ֆէնտի էին ասում բոլորը, եւ բազում աչակերտներն ու պաշտօնակիցները՝ դպրոցներում ու Պոլսի համալսարանում եւ հասարակութեան մէջ, ուր նա հաւա-սարապէս ճանաչուած էր թէ հայ եւ թէ Թուրք միջավայրում:

— Հարցրու Մեսրոպ էֆէնտիին կար-ծիքը, — ասում էին իրար հայկական դպրոցներում կամ խմբագրութիւններում որեւէ գրական կամ լեզուական հարցի մասին վիճելու ժամանակ:

— Մեսրոպ էֆէնտիին սէօզիւ տըր,— յիչեցնում էր ուրիշ Թուրք լրագրող, կամ դրասէր, եթէ իմ կարծիքը հաւանութիւն չէր դտնում:

— Եթէ հաւատ չէք ընծայում իմ կար-ծիքներիս, հարցրէք Մեսրոպ էֆէնտիին, — աւելացնում էր մի ուրիշը՝ դարձեալ այդպիսի վէճի կամ ասուլիսի ժամանակ:

— Մեսրոպ էֆէնտին ասաց ...

— Մեսրոպ էֆէնտին գրել է, որ ...

— Մեսրոպ էֆէնտիին պիտի հարցնեմ:

— Մեսրոպ էֆէնտիին հարցրի, ը-ցատրեց, որ ...

Անառարկելի, ընդհանուրի կողմից նաչուած ու ընդունուած հեղինակու-թիւն էր, ամէն տեղ՝ հաճելի դրուագներ էր, ամէն տեղ՝ համեղ դրուագներ, լեզուագէտների ու լեզուագէտների հա-մար՝ խորհրդաւոր բաղդրոշների համար՝ յայտնի ընտանիքներում ցանկալի ներ-կայ Հայ ամիրայ թէ խմբապիր, թուրք փա-չայ թէ յայտնի չահիր, այցելում էին նրան, կամ եւեւից իրենց այցեքարտերը էին ուղարկում, խնդրելով շնորհել այսինչ կամ այնինչ օրը, այցելել իրենց տունը, կամ իրենց ընտանեկան ճա-շկով զբօսանք անելու Վոսպորի ափե-րով եւ ամէն տեղ ու ամէնուրեք հանդի-պում էին բաւականութեամբ ու չիտագ-խորին սակցութիւնը, լսում էին նրա դի-տողութիւնները, դասականօրէն ճիշդ եւ Թիւնը: Ցաճախ նա յիչեցնում էր, թէ բարական կամ պարսկական ինչ ձեռագրքներ, ինչ բառ ու բան կան Թուրքերէնի մէջ, ինչով էին նրանք իրըստացնում Օսմանների ցեղի լեզուն, ինչով էին խաթարում նրա Թիւնները: Մետրէսէ աւարտած Թիւնները, պէս նաեւ արաբերէն պիտէր եւ պիտուն ախունդի պէս՝ ֆարսերէն:

ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՐԱ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Տեղւոյս «Արիմեան» սրահին մէջ՝ մեր գաղութին ալ խանդավառութեամբ ոտնակոխ Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» ճեմարանի, նշեցինք եւ քոյր – կազմակերպութեանց մասնակցութեամբ :

Ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի հակիրճ բայց խօսքէն ետք, ներկաները յուզման խոցեցին «Մեր հայրենիքը» :

Ապա խօսք առաւ օրուան բանախօսը՝ ընկեր Հրանտ – Սամուէլ, որուն նիւթը խտացումն էր Հայութեան վեց դարու գերմարդկային գոյամարտին :

Ձգտիլ է թէ վեց հարիւր տարուան ընթացքին մենք ունեցած ենք հպարտութիւններ ու դառնութեանց չրջաններ՝ միշտ ալ դէմ դառնալով մեր բարեկամներուն ու թշնամիներու նէն – գութեանց :

Բայց եւ այնպէս ունեցած ենք նաեւ հոյակապ լուսախմորները ու սիրալի դարձնելու՝ վերածնունդի սերունդէն մինչեւ կամաւորական դունդերու ստեղծումը, որոնց չնորհիւ կրցած ենք ի վերջոյ ձեռք ձգել ներկայ հայրենիքի կորիզը, մեզ չրնպատող իսլամ հսկայ կայսրութեան մը բռնատիրութենէն ազատելով :

Եթէ մեր ազգային անկախութիւնը երբ կանք չունեցաւ՝ պատճառը պարզապէս այն էր, որ մեզ դարձեալ դաւաճանեցին, ներսէն թէ դուրսէն ... :

Արդարեւ, հակառակ դարուս սիրապատող համամարդկային կարգախօսին — Ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն — դիւանագիտութեան անզգայ գետ մեզ կրկին նետած էր նոր ու խորթ վարդապետութեան մը ներքեւ — ներուն տակ ...

Երկրորդ աշխարհամարտը եւս բարեբաստիկ չեղաւ հայկական չահերուն տեսակէտով. եւ այս, հակառակ մեր մարդկային բազմահազար նոր զոհերուն եւ մանաւանդ մեր ջերմեռանդ հաւատքին, յաղթական դիւանակիցներուն նկատմամբ :

Անգամ մը եւս հիասթափութեան դիրկը կը նետէին մեզ, Վիչինսկիի եւ Մոլոթովի տխրահռչակ ելոյթները, որոնց ետին անչուշտ թաքնուած էր, վրացի Կարմիր Համիտը ...

Դեռ անցեալ տարի, Խրուչչեւ եւս նոյնօրինակ յայտարարութիւն մը կ'ընէր Թուրք ներկայացուցիչին՝ թէ Խորհրդ. Ռուսաստանը ոչ մէկ տարակարծութիւն ունէր, Թուրքիոյ հետ ...

Յարդելի բանախօսը եզրակացնելով իր խօսքը, ըսաւ.—

— « Հակառակ այսքան յուսախաբութեանց ու անիրաւութեանց, յուսահատելու ոչ մէկ պատճառ ունինք, որովհետեւ մենք առանձին չենք իրրեւ անտեսուած ազգ :

Ընդհակառակն, այս պատմական օրուան առթիւ, մենք անգամ մը եւս կ'ուխտենք հաւատարիմ մնալ մեր արդար դատին, որ ի վերջոյ պիտի իրականանայ անպայման, եւ մենք ալ միւս ազատագրերու չարքին պիտի պարգեւենք մեր նուիրական եռագոյնը » :

Մէջ ընդ մէջ խօսք առին նոյնպէս ընկերներ Հ. Հանուալեան, Եղ. Մինասեան եւ Յ. Շերվանեան :

Գեղարուեստական բաժնին մեներգեցին տիկիններ՝ Մելքոնեան, Սինապեան, Յովսէփեան, ընկեր Ս. Յովհաննէսեան եւ Լեւոնեան վարդապետ :

Օրուան պատշաճ արտասանութիւնները բերին՝ Տիկին Յովհաննէսեան, Օր. Մ. Կարապետեան, Վ. Մելքոնեան, Ա. Քարայեան, Հ. Ուղուրեան, Զ. Զաւիկեան, Եղօ Սերոբեան, որդի Սերոբեան եւ Վարուժան Զաւալքեարեան :

Մինչ Նոր Սերնդականները իրենց խմբերգներով ու խմբապարերով, ալ աւելի կը հրահրէին տիրող ջերմիկ մթնոլորտը, որ չարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԾԻ ԳԻՏԵԱԼ

ՄԱՐԴՈՑ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հունգարիոյ դիւանագիտութիւններու ակադեմիան քննութիւն մը կատարեց եւ հաստատեց, թէ մարդիկ միջին հաշուով օրական մէկ ժամ կը խօսին : Մինչեւ 60 տարեկան խօսած կ'ըլլան մօտաւորապէս երկուքուկէս տարի անընդհատ : Եթէ կարելի ըլլար հրատարակել մարդու մը խօսածը վաթսուն տարիներու ընթացքին, հարկ պիտի ըլլար հրատարակել հազար հատորնոց դիրքերու չարք մը, որուն իւրաքանչիւր դիրքը բաղկացած պիտի ըլլար 500 էջերէ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՀՈՎԻՒ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատ.).— Պուլվար Օտտոյի մեր հայրենակիցները մեծ զոհողութիւններով իրագործեցին իրենց երազը՝ որ էր ունենալ զաղութիս ուրախանիս վայել ազօթավայր մը, բայց չրջանի քահանայ հօր յառաջացած տարիքը՝ վերջին չրջանին դրկած էր համայնքը իր հովիւէն :

Այս ուղղութեամբ ազգային առաջնորդարանին եղած դիմումը իր անմիջական արդիւնքը տուաւ եւ Խորէն Ա. Կաթողիկոս անմիջապէս Մարսէյլ դրկեց Գուրգէն Վրդ. Թրթռեանը :

Վարդապետը քաղաքս ժամանեց Յունիս չորսին, ու կիրակի օր առաջնորդ եպիսկոպոսը նոր հովիւը ներկայացուց հօտին ու հօտը՝ հովիւին, պատարագեց ու իմաստուն քարոզ մը խօսեցաւ Գուրգէն վարդապետ փոխանձելով Խորէն Հայրապետի ողջոյնները զաղութիս :

Գուրգէն Վրդ. ծնած է 1939ին Քէսապ, իր նախնական ուսումը ստանալէ ետք տեղւոյն ազգային վարժարանին մէջ, կանուխէն մտած է Անթիլիասի դպրեվանքը՝ որու ճօթնամեայ չրջանը աւարտելէ ետք կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուած է 1962 Յունիսին, երջանկայիշատակ Զարեհ Ա.ի ձեռամբ : 1962–ին 1963 դպրեվանքի մէջ դասաւանդելէ ետք 1963ի Յունիսին դրկուած է Քէսապ որպէս հողեւոր հովիւ, նոյն տարուան աշնան Խորէն Ա.էն ստացած է վարդապետական աստիճան :

Ան Քէսապի պաշտօնավարութեան կարճ չրջանին ցոյց տուած է կարեւոր արժանիքներ մեծապէս դնահատուելով վեհափառ հօրմէ եւ չրջանի ժողովուրդէն :

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

Մարսէյլէն կը հաղորդեն.—

Մարսէյլի Պոլսահայերու Հայրենակցական Ա. ընդհ. ժողովը դումարուեցաւ Շաբաթ, Մայիս 30ին, Քաֆէ Նոյայլի մէջ անսպասելի արդիւնքով : Հոն ընտրուեցաւ առաջմեայ վարչական կազմ մը՝ Պ. Պ. Միքայէլ Եավէր, եւ Յովհաննէս վարժապետեանի նախագահութեամբ, որուն մաս կը կազմեն :— Պ. Պ. Հրաչ Տէր – Մարտիրոսեան, Միքայէլ Աբոյան, Աւետիս Պզտիկեան եւ օժան – դակներ.— Պ. Պ. Մալխասեան, Եսրեանեան եւ Էմէկը Էմէն : Ասոնց պաշտօն տրուեցաւ պատրաստել Միութեանս հետագային նպատակին պատշաճ ծրագիրը կանոնագիրը եւ փութացնել ընդհանուր ժողով մը Հոկտեմբերի սկիզբը :

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

11, Square Alboni, PARIS (16e)
Tél. : TRO. 03-18

ՓԱՐԻԶԻ « ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ » ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

Փարիզի Համալսարանական ոստանի « Մարի Նուպար » հայկական տունը կ'ընդունուի այն հայ ուսանողները, որոնք Ֆրանսայի դաւառներէն կամ արտասահմանէն կը դիմեն եւ կը լրացնեն հետեւեալ պայմանները.—

1.— Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաքալորէայի) կամ համապատասխան վկայականը :

2.— Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի Համալսարանի ճիւղերէն մէկուն կամ բարձրագոյն ուսման դպրոցի մը մէջ : Լիսէները կամ երկրորդական վարժարանները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր :

3.— Հայկական տունը ունի երկու հոդինոց եւ քիչ մը միւսով մէկ հոդինոց սենեակներ : Այս վերջիններուն կը տրուին տան մէջ բնակողներուն հնութեան կարգով : Երկու հոդինոց սենեակի ներկայի վարձքն է անձ դլուխ 80, իսկ մէկ հոդինոց սենեակի 100 Ֆրանք ամիսը :

4.— Հայկական տան մէջ բնակողները կ'օգտուին ոստանի ուսանողական ճաշէն, ժամն դնով : Հայ ուսանողական տունը ունի իր մատենադարան – ընթերցասրահը, իր հաւաքոյթի սրահը, նախաճաշի սպասարկութիւնը եւ բնակութեան բոլոր արդիական պայմանները :

Դիմումները պէտք է կատարուին ուսումնական տարեչրջանին վերջաւորութեան, մինչեւ 15 Յուլիս : Դիմողներուն կը դրկուին ոստանի վարչութեան կողմէ տրուած հարցարանները, որոք պէտք է լեցուին, կցելով պահանջուած թուղթերը, եւ վերադարձուին մեզի :

Այս թուղթերն են.—

1.— Ծննդրդեան (երկու օրինակ) ոստանի տնօրէնութեան :

2.— Ցաճախելի դպրոցին արձանագրութեան թուղթը :

3.— Ուսանողի նախապէս յաճախած վարժարանին վկայականը :

4.— Եթէ կարելի է ուսանողին ուսուցիչին կողմէ տրուած յանձնարարագիր մը :

5.— Ցանձնառութեան թուղթ մը, որով ուսանողը կը յայտնէ թէ պիտի յարգէ ոստանին կանոնները :

6.— Ուսանողին ծնողքին կամ պաշտպանին յանձնառութիւնը ոստանին ծախքը (ամսական վարձքը) վճարելու :

7.— Ծննդեան վկայագիր :

8.— Բժշկական վկայագիր :

9.— Երեք հատ փոքրիկ լուսանկար :

10.— Նամակի բաց պահարան մը, ուսանողին հասցէով եւ դրոշմաթուղթով :

Դիմումները պէտք է ուղղուին Եւրոպայի կեդր. Ցանձնաժողովին .

11, Square Alboni, PARIS (16e)

Դիմումներու թղթածրարը Եւրոպայի կեդր. Ցանձնաժողովի երկու ներկայացուցիչներէն եւ ոստանի վարչութեան մէկ ներկայացուցիչէն բաղկացած յանձնախումբի մը կողմէ քննուելէ յետոյ, թեկնածուին ընդունելութիւնը կը կատարուի Սեպտեմբերի վերջը, այսինքն ուսումնական նոր տարւոյ սկիզբը : Այս թուականը անցնելէ յետոյ ոեւէ դիմումի ընթացք չի կրնար տրուիլ :

Այս առթիւ ուրախ ենք յայտնելու թէ իր հիմնարկութենէն ի վեր առաջին անդամ ըլլալով Հայ Ուսանողական տունը ներկայիս ունի հայ անօրէն մը, յանձին կեդր. Ցանձնաժողովիս անդամներէն Փրոֆ. Նուպար Արփիարեանի, դարձած է ինքնօրէն եւ անոր հայկական դիմագիծը աւելի չեչտուած է :

Արտասահմանէն եկող ուսանողներուն մասնաւորապէս կը յանձնարարենք որ Փարիզ գալէն առաջ հմտութիւն ձեռք բերեն Ֆրանսերէնն լեզուի մէջ, որպէսզի դժուարութիւն չկրեն իրենց ուսման հետեւելու համար :

Փարիզ, 1 Յունիս 1964

ԴԻՒԱՆ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ԿԵԴՐ. ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
(ԿՆԻՔ)

փոխութիւն կրեց չնորհիւ ճարտարար – ուեսի դարդացման, բայց երկիրը կը մնայ աղքատ, որովհետեւ յարաճուն բնակչութիւն ունի : Հիմնեց ժողովրդական վարչաճեւ մը, իրաւապէս ընկճուած են fաստերը, բայց իրապէս գոյութիւն ունին եւ կը ջլատեն ընկերային ամէն ճնշում : Աչխատեցաւ սահմանափակել ծնունդները, բայց բարքերը քարացած են, ասոնցմէ ուրեմն աղջիկներ կ'ամուսնանան, տասը միլիոն հնդիկներ անգործ են :

Պայքարեցաւ հայրենիքին անկախութեան համար, մաքառեցաւ հնադարեան սովորոյթներու դէմ, կորով եւ ուժ ըսպառեց հայրենակիցներուն յառաջդիմութեան համար, տիրացաւ միջազգային ճամբարի, անուն մը ձգեց Հնդկաստանի պատմութեան մէջ, կտակ մը թողուց յաջորդներուն, յուսախաբ մեկնեցաւ այս աչխարհէն :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԼԻԿԵԱՆ

«ՅԱՒԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (120)

ԽՈԴԵԴԱՆ

Ջօրիկը անդադար գոռում էր իբեն նայելով Ալվարինջի հարսի բազուկների մէջից :

Վիքթորի խարոյկի առաջ կանգնած էր Մուսաբէկը իր չաքանակապոյտ չորու հասա երասանակից բռնած : Նրա կողքին կանգնած էին Մուշի կառավարիչ Շէֆ – ջէք փաչան եւ մեջլիսի դեպուտատ Քամալ Աբդուլը : Ապա հերթով չարուած էին ոստիկանապետ Թալիպ էֆէնտին, Գուրսէ Սլօն, Ասատրեկը, Նհորհկը եւ այլ ցեղապետներ :

Վերջին րոպէին, երբ բոցը գալարւում էր Սանամի սրունքներով, նա երկու ձեռքով բոցերի մէջից դուրս չպրտեց երեխային՝ բացականչելով .

— Տարէ՛ք Արլինօք, Ղոդեղանի տուն : Երեխայի ոտից վայր ընկաւ մի գա – րաս, որի ծայրը կծուած էր :

— Երեխային նետիր կրակի մէջ ,— հրամայեց Մուսաբէկը մի քրդի, որ է – տուից արագօրէն դալով յայտնուեց Շէֆջէք փաչայի եւ նրա մէջաւորը :

— Մեղք է, էդ երեխային ինձ տուէք տանեմ ,— խնդրեց քուրդը :

— Երեւում է, որ Շէկօ տան քուրդ ես եւ դեավուրի հետ հաց ես կերել : Որտեղի՞ց եկար :

— Արլինօքից : Ես Աւետի տան խուլամներից եմ :

— Մենք չուտով Խութ – Բոնաչէն էլ կը կոտրենք ,— սպառնաց Մուսան :

— Շէկօները ձեզ թոյլ չեն տայ մօտենալ մեր սարերին, բէկ, — պատասխանեց նեց խիպախ քուրդը, ձեռքը դէպի երեխան մեկնելով : Մուսաբէկը, սուրը հանելով, բոլորի ներկայութեամբ եռեւից խոցեց Նասրի տան քրդին եւ դիակը հեռացնել տուեց իսկոյն : Ապա նա սառնասրտութեամբ վերցրեց դաթան, դրեց իր ջորու բերանը եւ, երեխայի ոտքից բռնելով ու օդի մէջ թափահարելով՝ չպրդեց կրակի մէջ :

Սանամը ծնրադիր եւ բաղուկներ դէպի երկինք կարկառած վառւում էր մի ահագին ջահի նման : Հարուածից այդ վիթխարի բոցը փուլ եկաւ՝ իր տակ ծածկելով սարսափից մեռած երեխային :

— Էլ հայ մնա՞ց,— հարցրեց փաչան , զոհունակութեամբ չուրջը նայելով :

— Վարսենիկ անունով մի չկ կին է մնացել, փաչա :

— Որտե՞ղ է պահուած :

— Մարապի մէջ: Ամուսինը հայդուկ է,— պատասխանեց Թալիպ էֆէնտին :

— Նրան էլ դցէք կրակի մէջ :

Թալիպ էֆէնտին եւ Գուրսէ Սլօն կողքի մարադից դուրս քաչեցին մի կիսա – խելագար կնոջ եւ հրեցին կրակի մէջ :

— Կարծեմ մեզ հսկող աչք չկայ , փաչա, — ասաց Քաչալ Աբդուլը ,— թէ չէ կարող են յետագայում պատմութեան մէջ դրել :

— Քանի մենք կանք՝ պատմութիւն չի լինի, իսկ երբ պատմութիւն կը լինի՝ մենք չենք լինի ,— հանդիստ պատասխանեց Շէվքէթ փաչան, ձեռքը սրին դնելով :

Մուխը խտանում էր :

Դահիճները անվրդով դիտում էին ահռելի ողջակէզը : Վառուած դերանները ճարճատիւնով ընկնում էին այդ հրակայական Թոնրի մէջ՝ իրենց փայլով լուսաւորելով Խապիւղի եւ չրջակայ աւանների ամայացած տները :

Այդ ժանտատեսիլ կրակները երեւում էին Դաւթի քարից, Ծիրնկատարից եւ Կուբտիկ լերան լանջերից :

Նոյն օրը Դաչտի կոտորածի բոթը հասաւ Բոնաչէն :

— Գաթէք մացին Թունդեր կախու՞կ ,— իրենց ծնկները ծեծելով, պատմում էին կոտորածից դէպի Սեւ սար ճողոպրած հատուկենտ չինականները :

Ամբողջ Սասունը սուգ մտաւ :

Բայազն ու Աստուրը իրենց անճնական մեծ վիշտը մոռացած , կարկամեցին համազգային այդ ահաւոր աղէտի հանդէպ :

ՀԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանդը* կցել) եւ երեք փրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն *կցել* 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները:

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր:
կարճ ալիք 31, 10 – 25·55, 19·84:

Այս կիրակի, Հռոմի ժամով՝ 10·30*ին, Վատիկանի Ռատիոկայանը պիտի սփռէ Հայկական ձայնաւոր Ս. պատարագը:*

Կը պատարագէ Հայր Սահակ Վ. Ճեմճեմեան, Մխիթարեան ուխտէն: Պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին, բազմաձայն, Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխիթարեան ուսանողարանի ժառանգաւորներու կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Յովսէփ Ծ. Վ. Գաֆթանճեանի:

Պատարագէն ետքը պիտի խօսի Պ. Հրաչ Քաջարենց՝ խմբագիր Մասիս *թերթին, նիւթ ունենալով. «Ս. Մեսրոպի կոչումը»:*

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յաջորդ հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ:
Կը խօսի ՎՌԱՄ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Նիւթ՝ Վիքթոր Կարտոնի Լը Շըվալիէ ա լ'էմբոտ *գիրքը:*

Լսարանի վարչութիւնը մասնաւորապէս կը յանձնարարէ երիտասարդութեան ներկայ ըլլալ այս շահեկան բանախօսութեան:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկերական ժողովը այս Երեքշաբթի ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 5, ժամը 11–21, Լը Փէճի Հայ Ընծայարանին պարտէզին մէջ:

Ի նպաստ Բարեսիրական ու Կրթական ձեռնարկներուն:

Հանդիսաւոր Պատարագ ժամը 11ին
Բացօթեայ ճաշ ժամը 13*ին, եւ ընթրիք ժամը* 19*ին:*

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Գեղարուեստական բաժին
եւ զբօսալի խաղեր

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն Ժէրմէն ան Լէյի *կայարանը (ոչ Թէ Լը Փէքի):*

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել երմիթաժի կայքը:

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան փորագրութիւն —

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ
— * —

ՇԱԻԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի եկեղեցւոյ յառաջիկայ պատարագը այս կիրակի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ «Արծիւ» մարզական միութեան դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը Օբէյ տէ Քրոբ, Թրուա Լիւէի *ծառաստանին մէջ:*

Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Պիւֆէ եւ չամփուրով խորոված:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ Եօթնեբորդէն մինչեւ Երրորդ դասարան: Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — Le Pecq
Tél. : 963.01-72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՆԻՍԷՆ Սուրէն Ալիքսանեան կը փնտռէ Շահքելդեան Խաչիկ Յակոբի, ծնած 1902, *Սուրմալու — Ալիյամարայ — : Ճանչցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել՝*
49, Rue Lamartine, NICE (A. M.)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. — Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանդատեան Տան պարտէզին մէջ

36, Avenue Charles de Gaulle — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն «ԿՈՎԿԱՍ» պարախումբը, Պ. Բիւզանդ Ֆընտըգեան, *երգիչ,* Օր. Սուրէնեան, *մեներգիչ, եւ* Պ. Գրիգոր Վահան, *խօսնակ:*

Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի գիներով:

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

Երեկոյեան աւանդական, չամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 *ՖՐԱՆՔ*

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նոռէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, *անցնիլ կամրջակը եւ Թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէի կայանը: Շոգեկառք՝* 10·15, 11·13, 12·05, 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին: Ճաշագին մուտքով միասին 15 փրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Աղքատախնամի Գրասենեակը:

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս, ՓՐՕվանս 77-73)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31 — AOUT

Հսկայ շէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Խաղաղաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7 – 9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն:

ԾԱՆՕԹ.— Փարիզէն հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ) *մեկնողներու արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:*

Երթ ու դարձի ծախքի հաշուոյն կանխավճար՝ 50 փրանք:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան:*

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 *տարեկանէն սկսեալ: Դիմել վարժարան,*

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ծրջանաւարտ աշակերտներու սակաւաթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան:

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
Sèvres (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, Երկերի ժողովածու, 10 *հատոր լաթակազմ* 70 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 7 *հատոր, լաթակազմ* 56 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Պապ թագաւոր, լաթակազմ 10 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Հայոց բերդը, *լաթակազմ* 8 Ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ* 14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ* 10 Ֆր.
Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ, Հայաստանի կենդանական աշխարհը, Բ. 8 Ֆր.
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, Երկեր (*Արովեան Պռօշեան, Պարոնեան*) 17 Ֆր.
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, Պատմուածքներ, գունաւոր *նկարներով* 5 Ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մասին յիշողութիւններ. *լաթակազմ* 7·50 Ֆր.
ՄԻՔ. ՇԱԹԻՐԵԱՆ. Գարունը նորից եկաւ. 296 *էջ.* 5 Ֆր.
ԱՐԳԱՐԵԱՆ. Մատենադարան (*անգլ.*) 18 *գունաւոր մանրանկարներ* 3 Ֆր.
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ. Երգի ծնունդը. բանաստեղծութիւններ 3·85 Ֆր.
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ. Տաղեր, 200 էջ. *լաթակազմ* 3·50 Ֆր.
ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Ա. 800 *էջ. լթկզմ.* 16 Ֆր.
ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ, Անլռելի զանգակատուն, *Պէյրութ*, 1963 10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Téléph. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 17 JUIN 1964

Le Numero : 0,30 Fr.

ԽԹԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 10·035

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — Nº 10.035

ՄԵՐ ՔԱՋԵՐԸ

Մեր քաջերը, ճանչցուած ֆետայի անունով, անմահ եղան աշխարհի կորիճներուն մէջ :

...լուսաւոր գաղափար մը, — ցեղին ա...ապրելու իրաւունքը, — մղեց զի...ենք յեղափոխութեան :

...պաուսոր մահը գերադասելով ըս...տրուկի համակերպութենէն, անոնք նետ...ուեցան պայքարի մէջ, վտանգելով ի...րենց կեանքը :

...պատուով եւ ճակտի քրտինքով ապա...պրելու իղձը՝ նպատակ եղաւ միշտ Հա...յութեան :

...ազատական յեղափոխութիւն գոյու...թիւն չունէր, երբ 80ական Թուականնե...րուն, Զաթոներ, Շերոներ, Արաբոներ, ...նոններ զէնք վերցուցին ու լեռ բար...ձրացան :

...Երբ վիպական յեղափոխականներ ըս...տեղծելու պատիւը Րաֆֆիին կը պատկա...նի, կենդանի եւ իրաւ յեղափոխականներ ...ու քաջեր ծնելու փառքը կը մնայ իրա...կան հայ բնաշխարհին :

Հայ քաջերու կամ հայդուկներու չա...փը սատարացաւ ու դարձաւ պատկա...ռելի այն օրէն, երբ Կայծերու մեծանուն ...հեղինակը գրասէր սերունդի մը տուաւ ...առասպելական հերոսներու սխրագոր...ծութեանց դրուագները, խանդավառեց ...անոնց հողին հերոսական արարքներով :

...Երբ կազմուեցան յեղափոխական կու...

[illegible]

քէն, ընդունակ է պատուհասելու իր վըրայ ձեռք բարձրացնող թշնամին :

Եւ այդ թշնամին, երբ վրէժը անպաշտպան հայ ժողովուրդէն առաւ, անոր այս կեցուածքը հարիւրապատկեց ու հրահրեց ցասումը հայ ֆետային, որ 1918 Մայիսի վերջերը երեք ռազմաճակատներու վրայ — Բաշ Ապարան, Ղարաքիլիսէ եւ Սարտարապատ — հաշուեյարդարի նստաւ դահիճին հետ : Խլեց անոր չարքերէն տասներչորս հազար կինուոր եւ աշխարհի առջեւ ձեռք բերաւ պատուաւոր յաղթանակ մը :

Այս յաղթութիւնը կուգար Հայուն ապրելու կամքէն, որ յեղափոխութեան քուրային մէջ ստացած էր իր դրոշմը :

Մահը արհամարհող ֆետային վճռած էր մեռնիլ, բայց, թոյլ չտալ ոսոխին, որ հեշտութեամբ մարսէ իր գործած ոճիրը :

Ու թշնամին չմարսեց Ապրիլ 24ով գործած իր մեծ ոճիրը :

Ձեռք բերուած յաղթանակը դարձաւ անոր կոկորդը մխուած ոսկոր :

Այժմ, մենք տէր ենք հայրենիքի մը, որուն կատարած վերելքի նուաճումները կը վրդովեն հողին թշնամիին :

Այս բոլորը կատարուեցան շնորհիւ հայ ֆետայիներու բազուկին եւ անձնուիրութեան :

Այժմ թշնամիին դէմ կանգնած են ոչ թէ թուոցիկ ֆետայիներ, այլ Հայրենի հողին վրայ երկու միլիոն ժողովուրդ եւ Սփիւռքի մէջ ու Խորհրդային Ռուսիոյ ամէն կողմը ցանուցիր ոչ պակաս քան երկուքուկէս միլիոն Հայորդիներ, ամէնքըն ալ սպասող հաշուեյարդարի ժամուն :

Այդ ոգին մենք կը պարտինք յեղափոխութեան : Առաւելապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան :

Այդ ոգին պիտի տայ մեզի Միացեալ եւ ծաղկեալ Հայաստանը :

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ

Ինէօնիւի Ուաշինկթըն երթալէն առաջ, Անգարայի մէջ հանդիպումներ եւ խօսակցութիւններ ունեցած է Կիպրոսի շուրջ, ներքին եւ արտաքին ճակատի վըրայ : Այս մասին Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակեն Յունիս 12ի եւ 13ի թիւերուն մէջ :

Յունիս 11ին Անգարա Թատր Հանդիսացաւ նորէն քաղաքական եւ պետական արտասովոր գործունէութիւններու : Վարչապետ Ինէօնիւ իր մօտ հրաւիրեց քաղաքական կուսակցութեանց պետերը, եւ անոնց ընդարձակ բացատրութիւններ տըւաւ Կիպրոսի խնդրին եւ ցարդ կատարուած ձեռնարկներուն շուրջ : Հաւաքոյթին մասնակցեցան նաեւ Արտաքին Նախարար Ֆէրիտուն Ճէմալ Էրքին, եւ Ինէօնիւ անոնց կարդաց Նախագահ Ճոնսընի տրուած պատասխանը : Ժողովը գումարուեցաւ ժամը 16·30ին, Ճորճ Պօլի հետ տեղի ունեցած տեսակցութիւններէն յետոյ, Վարչապետարանին մէջ, ուր ներկայացան Ատալէթ կուսակցութեան անունով՝ փոխ-նախագահ Սաատէտին Պիլկիճ, Ֆէթհի Թէփէթօղլու, Գադրի Էրօկան, Հալք կուսակցութենէն՝ Քեմալի Պէյազիտ, ՃՔՄՓէն, Մուսթաֆա Քէփիր եւ Սէյֆի Էօզթիւրք, Միլլէթի նախագահ՝ Օսման Պէօլիւքպաշը, յանուն Ե. Թ. Փ.ի՝ Էքրէմ Ալիճան :

Հաւաքոյթը երեքուկէս ժամ տեւեց, եւ Վարչապետ Ինէօնիւի պատմականը ըրաւ Կիպրոսի բոլոր անցուդարձերուն, սկիզբէն մինչեւ այսօրուան կացութիւնը : Արտաքին Նախարար Էրքին եւս պարզեց խնդրին քաղաքական եւ դիւանագիտական մասերը, եւ ըսաւ թէ Յունիս 15ին Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի գումարուի, եւ պէտք է սպասել այդ ժողովին արդիւնքին :

Կուսակցութեանց պետերը զանազան հարցումներ ուղղեցին եւ թելադրութիւններ ըրին, որոնց մի առ մի պատասխանեց Ինէօնիւ, ըսաւ թէ որոշած է տեսակցիլ Նախագահ Ճոնսընի հետ : Աֆական մը առաջարկեց որ ընդդիմադիր անձնաւորութիւն մը ընկերանայ Ինէօնիւի, որ առարկեց թէ «մասնաւոր հրաւէր մըն է» իր ստացածը, հետեւաբար պէտք չէ որ մէկը ընկերանայ իրեն :

Զանազան կուսակցութիւններ, գլխաւորաբար Աֆ : ՄԻԼԼԷԹ եւ ՃՔՄՓ, քըննադատութիւններ ըրին եւ պահանջեցին որ կառավարութիւնը ոչ թէ արտաքին ազդակներու ճնշումին տակ, այլ համազգային բաղձանքներու համաձայն կիրարկէ Կիպրոսի քաղաքականութիւնը :

Ժողովէն ետք Օսման Պէօլիւքպաշը ըսաւ. — Ազգային քաղաքականութիւն մը չտեսանք տակաւին : ՃՔՄՓի խօսնակը ըսաւ. — Կառավարութենէն պահանջեցինք որ պաշտպանէ Կիպրոսի Թուրքերուն շահերը, եւ ազգային քաղաքականութիւն մը գործադրէ :

Վարչապետ Իսմէթ Ինէօնիւի պատասխանը, որ ուղղուած է Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ճոնսընի, այսօր Արտաքին նախարար Էրքինի կողմէ կը յանձնուի Անգարայի Ամերիկեան մեծ դեսպան Րէյմընտ Հէրի :

Ինէօնիւ պատասխանը կ'ըսէ թէ Կիպրոսի խնդրին մէջ Թրքական տեսակէտը անփոփոխ կը մնայ, եւ կ'ընդունի նոյն ատեն Նախագահ Ճոնսընի հրաւէրը :

Ասկէ զատ, ՆԱԹՕի ընդհ. քարտուղար Տիրք Սթիքըր, որ Անգարա եկած էր, տեսակցութիւններ ունեցած է վարչապետ Ինէօնիւի եւ Արտաքին նախարար Էրքինի հետ, եւ անոնց հաղորդած Աթէնքի մէջ, հելլէն վարչապետ Փափանտրէուի եւ Արտաքին նախարար Քօսթօփուլոսի հետ ունեցած տեսակցութեանց արդիւնքը : Ինէօնիւ կրկնեց օր մը առաջ ամերիկեան արտաքին նախարարի օգնական Ճորճ Պօլի ըսած խօսքերը, այսինքն՝ անդորրութիւն եւ ապահովութիւն Կիպրոսի մէջ, ամէն բանէ առաջ, օրէնքի վերահաստատում եւ Թուրք ազգակիցներու արդար իրաւունքներու ճանաչումը : Հակառակ պարագային, Թուրքիա վճռած է ամէնէն վերջ զէնքի ուժով արժեցնել իր դատը եւ զինուոր ցամաք հանել Կիպրոս, այս կերպով վերահաստատելով ապահովութիւնն ու անդորրութիւնը :

Հանրապետութեան նախագահ Ճէմալ Կիւրսէլ, իր հերթական պտոյտի ընթացքին ըսաւ լրագրողներուն. — Նախագահ Ճոնսընի կողմէ վարչապետ Ինէօնիւ ղըրկուած յուշագիրը մտահոգութեամբ լեցուն պաշտօնագիր մըն է : Բայց Սթիքըրի հետ ունեցած տեսակցութենէս շատ գոհ մնացի : Կ'ըսէք թէ Մակարիոս զանազան պետութիւններու դիմեր է, որպէսզի արգելք ըլլան Թրքական զօրահանումին : Կրնայ դիմել, չեմ կարծեր որ անոր խօսքին կարեւորութիւն տրուի : Բայց Նախագահ Ճոնսընի յուշագիրը ծանըր է, մենք ալ նոյն ձեւով կը պատասխանենք : Ես այդ յուշագիրը ծանր նկատելէ աւելի մտատանջութեան մը արտայայտութիւնը գտայ :

Կարելի եղաւ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալ Ինէօնիւի ունեցած տեսակցութեանց մասին : Ինչպէս յայտնի է, վարչապետը երկարատեւ տեսակցութիւններ ունենալէ ետք ամերիկեան արտաքին նախարարի օգնական Ճորճ Պօլի հետ, հրաւիրեց իր մօտ քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, եւ անոնց մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ Կիպրոսի տագնապին, ամերիկեան միջամտութեան եւ վերջին կացութեան շուրջ :

Ստացուած տեղեկութեան համաձայն, Ամերիկա ուզած է արգելք ըլլալ Թրքական զօրահանումին, թէ՛ դիւանագիտական եւ թէ զինուորական միջոցառումներով, եւ ճիշդ այն պահուն, երբ Ինէօնիւ պիտի գործադրէր ծրագրուած զօրահանումը, Ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմին հրահանգ տրուած էր արգելք ըլլալ Թրքական զօրահանումին : Ահա թէ ինչու Ինէօնիւ առժամապէս յետաձգեց դէպի Կիպրոս Թրքական զօրահանումը :

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք որ Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 8ին, իր մահկանացուն կընքած է Տիկին Աննա Բուդաղեան, 84 տարեկանին :

Բնիկ Շուշեցի, Տիկին Բուդաղեան յաճախելէ ետք տեղւոյն Հայկ. դպրոցը, մտած է Փեթրոկրատի ազնըւանց ազնըւական դպրոցը, յետոյ անցած Եւրոպա եւ աւարտած է Ցիւրիխի բժշկական համալսարանը : Փարիզ հաստատուած էր 1923էն ի վեր եւ իր գործօն մասնակցութիւնը բերած հայ ազգային կեանքին մանաւանդ թատերական մարզին մէջ, որուն նուիրած էր դեռ երիտասարդ տարիքէն :

Իր մահով, Սփիւռքի մտաւորական ընտանիքին արժէքաւոր ներկայացուցիչներէն մէկն է, որ կ'անհետանայ, անոնցմէ որոնք գիտցած են միշտ «ներկա՛յ» ըլլալ հոն ուր հայ մշակոյթին պէտք էր ծառայել :

Տակաւին առիթը կ'ունենանք խօսելու իր մասին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10·45ին :

Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Արմէն Բուդաղեանի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԴԱՆԻՈՅ ՄԷՋ . — Ֆիկառօ կը գրէ այս ճամբորդութեան առթիւ. — « Ոտքը դնելէ առաջ աշխարհի ամէնէն հին արքայապետութեան հողին վրայ, Խրուշչեւ յիշած է Երեւանի ձայնասփիւռին երեւակայական նամակագրութեան մէկ հարցումը. — Համայնավարութեան հաստատումը կարելի է՞ Սքանտինաւիոյ մէջ : Պատասխան. — Այո՛ » :

Յայտնի չէ թէ Խրուշչեւ յիշած է թէ ոչ Երեւանի ձայնասփիւռը եւ շատ ալ յստակ չէ թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէ Ֆիկառոյի աշխատակիցը, ամէն պարագայի մէջ, փորձած է ինք դտնել պատասխանը : Դանիա հասած է համայնավարութեան « պահանջած » բոլոր հեռանկարներուն : Ճոխութիւն, ժողովրդապետութիւն, ընկերային հաւասարութիւն : Հասած են այս բոլոր նպատակներուն առանց յեղափոխութեան :

ՊԱՐՍԻ ՇԱՀԸ ու կայսրուհին Փարիզ հասան :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ զօրքին գլխաւոր մասը հեռացաւ Ալժերիայէն : Կը մնայ միայն 10 հազար զինուորներու խումբ մը Մէրս էլ Քէպիր եւ սահարական կայանները :

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ երեք հոգի գնդակահարուած են իբրեւ դաւաճան :

ՊՐԱԶԻԼԻ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին : Նախկին նախագահ Քուպիչէք Եւրոպա մեկնած է :

ՀՈԳԻՈՎ ՀԱՅ, ԼԵԶՈՒՈՎ ՕՏԱՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արտաշը միացաւ մեզի եւ այնքան ջերմօրէն խնդրեց, որ իրենց հիւր ըլլանք.

— Ինդիքներս որքան պիտի ուրախա – նան. անկարելի է, կ'աղաչեմ, ուրիշ տեղ մի երթաք :

Հասանք Զխարի: Շրջակայ Հայու – թեան կեդրոնական դիւղերէն էր: Զուտ հայաբնակ, բայց վրացախօս : Ժողո – վրդի դպրաւոր զրաղումն էր այդեղզոր – ծութիւն եւ հողագործութիւն : Մաս մըն ալ Զիաթուրի մանկանէզի հանքերու աշ – խատաւորներ էին :

Անմիջապէս մեր գալստեան լուրը տա – րածուեցաւ : Իրարու կը չհնչային .

— Իջմիածնէն մարդիկ եկած են մեր համալիւղացի եւ ճեմարանի սան Առաք – սբրեանի հետ ...

Եւ ահա իրարու ետեւէ սկսան գալ մեր հիւրընկալին տունը, քահանայ, դիւղա – պետ, դպիր, հովիւ ու հանդապահ, ա – մէնքը, ամէնքը:

Առաջրեանը, վրացերէն սկսաւ, բա – ցատրել մեր մտահոգութիւններն ու ա – ռաքելութեան նպատակը .

— Կը տեսնէք որ իջմիածինը ձեզ չէ մոռցած, ընկերներս մասնաւորապէս ձեզի համար եկած են, որ հայ մնանք եւ հայ ապրինք: Պէտք է մեզի աջակցիք եւ օդնէք մեր աշխատանքներուն մէջ :

— Այդ ալ խօ՞սք է. մեր աչքի՛ն վրայ, մեր դլխո՛ւն վրայ, բալա ջան, մենք ձե – զի դուրսան ...

Ճանդաւառ, տաք դպացումներով չըր – ջապատած էին մեզ: Հայկական սրտբաց հրաւէրները վերջ չունէին:

Սկսանք մեր աշխատանքներուն եւ տո – վորեցնել ամէն ինչ, միմիայն հայերէ – նով: Թող քիչ մըն ալ զօրութեամբ հաս – կընային : Բաժնեցինք ցանկացողները, — դիւղի դրեթէ ամբողջ բնակչութիւնը — երեք խումբի. պատանիներ, երիտա – սարդներ եւ տարիքաւորներ :

Տեսանք, որ մասնաւորապէս պատանի – ներն ու երիտասարդները բուռն հետա – քրքրութիւն ցոյց կուտան ազգային եւ ժողովրդական երգերուն հանդէպ : Պահ մը կընաք երեւակայել, թէ մեր երգերը ինչպիսի զօրաշարժի ենթարկուեցան ...

Դաշտահանդէս՝ երդ, երեկոյթ կամ ցերեկոյթ՝ երդ, միշտ երդ ու երդ :

Երեկոյեան, մեզ յատկացուած սրահը կը լեցուէին ամէնքը, առանց տարիքի խտրութեան : Երբ կը պատմէինք հայ – կական ազատամարտի հոյակապ դէմքե – րէն Աղբիւր Սերոբի, Անդրանիկի, Գէ – որգ Զաւուշի, Նիկոլ Դումանի, Մու – բաթ, Իշխանի եւ այլ բազում հերոս – ներու կեանքէն դրուագներ, զմայլած կը լսէին եւ հպարտ կը զդային, որ նման հերոսներու ցեղին կը պատկանէին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԺԲ

Մարմարակերպ կրաքարեր կը պտնենք Արարատի (նախկին Դաւալու), Վէդիի ձորձանի Մարմարասարի (Ազիզբենդ դիւ – դին մօտ) եւ Արտաշատի ձորձանի Խորվի – րապի հանքավայրերուն մէջ : Մարմարի այս տեսակները ընդհանրապէս դոց դոյ – նի են (մուխ սրճադոյն, մուխ մոխրա – դոյն, սեւ), յաճախ երակաւոր :

Մարմարային օնիխսի (եղնդնագոյր) մասին խօսեցանք արդէն՝ այլ բաժնի մը մէջ: Ներկայ Հայաստանի ամենածանօթ հանքավայրն է Ազամդալուն՝ Երեւանէն տասներկու քիլմ. դէպի հարաւ – արեւ – մուտք (Աշտարակի ձորձան): Հանքավայ – րը կուտայ զարդային բացառիկ տեսքով օժտուած մարմարային եղնդնագոյներ՝ ըս – պիտակ, բաց – դեղին, ոսկեդեղին, վարդադոյն եւ բաց կանանչ երանդնե – րով :

Մարմարացած չեղջագոյը կը պտնուի Իջեւանի ձորձանի Ջարխէչ դիւղի (Կոյրի – չեւ) մերձակայքը: Հանքավայրը ներկա – յիս տեւական չհատզործման ենթակայ չէ: Ան կրնայ հայթայթել մոդայիք երե – ւոյթով օժտուած երեսապատման ընտիր քարեր :

Շինանիւթային ուրիշ հանիւթային – ներ.— Այլ բաժիններու մէջ մենք մատ – նանշեցինք արդէն օգտագործման հնա – րաւորութիւնները Սեւանայ լեռնաշղթա – յի հրակայուն ժայռերուն, Թումանեանի (Դսեղ) հրակայուն կաւին, Ցուվալի եւ Կիրովականի ձորձանի չինարարական կա – ւերուն (հրակայուն աղիւսներու, կըզ – մինարներու պատրաստութիւն, եւն.):

Հրակայուն աղիւսներու պատրաստու – թեան համար նշեցինք նաեւ օգտագործ – ման հնարաւորութիւնը Բերդի, ինչպէս նաեւ Արզական եւ Ազվերան դիւղերու մարմարի հանքավայրերուն պարունա – կած տալմիթներուն :

Շինանիւթերու արդիւնաբերութեան մէջ (աղիւսներ, կրազիւս, եւն.) դործա – ծելի են նաեւ կարդ մը ուրիշ ժայռեր, ո – րոնց մասին եւս խօսած ենք արդէն (կոշտ կրաքարեր, աւազներ, հրաբխային ա – պակի, վիմապրական քար, եւ այլն):

Ե. ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Կարելի չէ անշուշտ խօսիլ Հայաստա – նի հանքային հարստութիւններուն մա – սին, առանց յիշատակելու հանքային աղ – բիւրներն եւ ջերմուկները, որոնք երկրին համար ոչ արհամարհելի հասոյթի աղ – բիւր մը կրնան կազմել :

1918 – 1920ի տուեալներուն վրայ՝ Հ. Հ. Պատուիրակութեան հրատարակու – թիւնը կը յիշատակէ հանքային ջուրերու քառասունըմէկ աղբիւրներ արեւելեան Հայաստանի, ու զրեթէ նոյնքան (քա – ոասունըհինգը աղբիւրներ)՝ արեւմտեան Հայաստանի մէջ: Անշուշտ մը եւս, զբա – խաստաբար, ոչ մէկ յիշատակութիւն վայրերու եւ բաղադրութեանց մասին :

Տարբեր բաժնի մը մէջ (քարաղ), նը – շեցինք արդէն դոյութիւնը մեծ թուով աղի աղբիւրներու՝ Կարնոյ : Երզնկայի եւ Պիթլիսի ձորձաններուն մէջ :

Ինչ կը վերաբերի ներկայ Հայաստա – նին, պետական հրատարակութիւնները, եւ ի մասնաւորի Ակադեմիայի Ատլասը, հանքային աղբիւրներու մասին կուտան յստակ ու մանրամասն տեղեկութիւններ:

Ծորհ. Հայաստանի մէջ ծանօթ են տարբեր բաղադրութեան եւ յատկութեան աւելի քան չորս հարիւր աղբիւրներ : Ասոնց մեծագոյն մասը, ըստ երեւոյթին, յայտնաբերուած է վերջին տասնամեակ – ներուն, իրօք, 1950ին հրատարակուած Տէր – Յակոբեան եւ Օհանեանի « Հայ – կական ՍՍՌ Տնտեսական Աչխարհա – դրութիւնը» կը խօսէր միայն «մօտ եր – կու հարիւր աղբիւրներու» մասին :

Հայաստանի հանքային ջուրերուն մէջ կը պտնենք հետեւեալ հիմնական տեսակ – ները .

Զրաքարպոնաթ – սոտիումային ջուրեր (դլխաւորաբար՝ սոտիումի ջրաբնածխա – ջուրի աղբիւրներ):

Բ) Զրաքարպոնաթ – քալսիում – մա – գնէզիումային (դլխաւոր հանքայիններ՝ ջրածինի եւ մանիէդիումի ջրաբնածխա – ներ) աղբիւրներ՝ Շամլուղի, Ալավեր – տիի, Ախթալայի, Օձունի, Թումանե – նի, Սպիտակի, Մարալիկի, Համազա – սպի, Դիլիջանի, Հրազդանի, Արտա – տի, Արարատի, Վարդենիսի լեռնաշ – Ազիզբեկովի, Անգեղակոթի (Սիսիան – ձորձան), Դաստակերտի, Տաթեւի, Ջ – ջարանի, Ղափանի եւ Ծաւի (Ղափան – հարաւ – արեւելք) ձորձաններուն մէջ Շահադործման ենթակայ են Արտա – աղբիւրները (պաղ ջուր):

Գ) Զրաքարպոնաթ – քլորիթ – սոդի – մային ջուրեր (դլխաւոր հանքայինն – սոտիումի քլորիթ եւ ջրաբնածխա – Ստեփանաւանի, Մարալիկի, Լուսակա – տի, Արզնիի, Եղեղնաձորի, Ազիզբեկո – եւ Լիճք – Մեղրիի ձորձաններուն մէջ Շահադործման ենթակայ են Արզնիի նօթ ջուրերը (պաղ ջուրի աղբիւրներ):

Գ) Զրաքարպոնաթ – սիւլֆաթ – սո – տիումային աղբիւրներ (դլխաւոր հան – քայիններ՝ սոտիումի ջրաբնածխա – սիւլֆաթ)՝ Ջերմուկի, Սիսիանի, Դա – տակերտի, Արենի, եւ Տաթեւի մերձ – կայ ձորձաններուն մէջ: Այս տեսակի ա – բիւրներուն՝ ամենահռչակաւորն է Ջ – մուկը, 64 աստիճանի տաք հանքա – ջուրով: Ջերմուկի ջուրը, որ լաւ ա – տածում ունի, իր բաղադրութեամբ շա – նման է Քառլսպատի հռչակաւոր ջր – (Քառլովի – Վարի):

ՀՐԱՉ ՏԱՄՈՒՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան 46րդ տա – րեդարձը աննախընթաց կերպով տօնած է այս տարի Աթէնքի մէջ, երկու տարի յետոյ հոդիի ներկայութեան : Բանախօսու – թիւնները հրաւիրուած էր ընկեր Սիմոն Վրացեան, որուն երեք քառորդ ժամ տեւած բանա – խօսութիւնը , մեծ տպաւորութիւն գոր – ծած է հանդիսականներու վրայ :

Ողեկոչելէ եւս հելլէն եւ հայ բարե – կամութիւնը, ընկեր Վրացեան չէ – է, ի մէջ այլոց .—

*« Մայիս 28ը մեր անցեալի յիշատակն է եւ ապագայի յոյսը: Հայոց անկախու – թիւնը կերտուեցաւ միայն հայ ժողո – վուրդին կողմէ: Պարտուած թուրքը ստիպուեցաւ ճանչնալ Հայաստանի անկա – խ

...ութեան տարեդարձը : Այդ անկախու– թեան տարեդարձը կը տօնէ Սփիւռ– քը ամբողջ Հայութիւնը : Կը տօնէ նաեւ Հայաստանի երկու միլիոն Հայութիւնը՝ իր հոգիին մէջ : Այսօր չկայ ազատու– թիւնը, բայց կայ Հայաստանը : Անոր ինքնիշխան կառավարութիւնը չէ եւ չի կրնար ըլլալ ամենայն Հայոց կառավա– րութիւնը, որովհետեւ, ենթակայ է Մոս– կուայի : Բայց, ինչ որ ալ ըլլայ, այդ ինքնիշխան կառավարութիւնը հայրենի հողին ուժով պարտաւոր է հայանալ : Եթէ մեր հայրենիքը այսօր ըլլայ ազատ, Հայութիւնը փոխանակ Գանատա, Ա– մերիկա կամ այլուր արտագաղթելու, Հայրենի մտածելու, պիտի մտածէր հայ– րենիքին մէջ հաստատուելու մասին : Ե– րբ հայ ժողովուրդը իր ազատ հայ– րենիքին մէջ կրնար հրաշքներ գործել : ժամանակաւոր է սակայն, այս կացու– թիւնը : Վարչաձեւերը կ'երթան, բայց ... մնայ հայրենիքը : Մենք այդ հայրե– նիքին հետ ենք : Անոր խակական բարե– կամները մենք ենք : Երբ 1921ի գար– նան, երբ կառավարութիւնը կը լքէինք Հայաստանի հողը, մենք ուխտեցինք մը– նալ հայրենիքին հետ : Եւ մնացինք : Մենք դէմ եղանք եւ ենք այսօր ալ որեւէ ... գաղափական գործողութեան, որ վտանգի կրնայ ենթարկել մեր հայրենիքը : Խոր– հրդային վարչաձեւը իր բոլոր չարիք– ներով, գոնէ քառասուն տարուան խա– ղաղութեան շրջան մը ապահովեց հայ– ... մեր ժողովուրդին : Ցաճախ, մեզի առաջարկներ ներկայացուած են մեր ... ժամանակից դրացիներէն զէնքի դիմել խորհրդային վարչաձեւին դէմ : Մենք դէմ եղած ենք եւ պիտի ըլլանք միշտ այդ առաջարկներուն, այնքան ատեն որ ... քական վտանգը Դամոկլեան սուրի ... գոյութիւն ունի մեր գլխուն վերեւ : ... ծրագրեց յիսուն տարի առաջ ... բնաջնջել : Բայց , չյաջողեցաւ : 1914ին ընդհանուր Հայութեան թիւը ... միլիոնի մօտ էր : Իսկ այսօր , չորս միլիոնէն աւելի : Աշխարհ այսօր բաժ– նուած է երկու ճակատներու : Հեռու չէ ... օրը, երբ գոյութիւն պիտի ունենայ միայն մէկ աշխարհ եւ անոր մէջ ազատ ... ապրելու իրաւունք պիտի ունենան բոլոր ժողովուրդները, առանց բռնութեան դի– մելու : Երբ Ափրիկէի կիսավայրենի ժո– ղովուրդներն անգամ իրենց անկախու– թեան եւ ազատութեան կը տիրանան , ... անկարելի է որ դարաւոր մշակոյթ եւ ... քաղաքակրթութիւն ունեցող մեր ժողո– վուրդը մնայ բռնակալութեան մը լուծին ... նեղ սահմաններով : Ատոր համար ... որ, Մայիս 28ը մեր ապագայի ... է : Կեցցէ հայ ժողովուրդը : Կեցցէ՛ ... եւ ամբողջական Հայաստանը :

Ընկեր Վրացեան խօսեցաւ ոչ թէ իբր ... կան, այլ իբր հարազատ եւ ա– ... հայ, որ ունի միայն մէկ մտահո– գութիւն ,— Հայաստանը եւ այդ Հա– յաստանի ազատութիւնը եւ ամբողջա– ցումը :

ԽԱՐԱՆԻՉ ԽՕՍՔԵՐ Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԷ

— Այս դարուն մէջ, ուր մենք մեռնելու կ'աշխատինք, ամէն բան դրամով կը գնուի , փառաց առեւտուրի համար յատկապէս խանութներ շինուած են եւ ազատ ես այն խանութներն երթալով հարիւր տրամ կէս օխա փառք առնել ու երթալ :

— Փառքն ոսկիով կը գնուի, սիրելիս, եւ փառք ստանալէն ետքը, ոսկի վաստըկելն շատ դիւրին է :

— Կ'ատեմ այն զաւակներն , որ իրենց հայրը կը սիրեն միմիայն անոր քսակը հատցնելու համար, սիրամարգի պէս զարդարուելու համար, կառքերով պըտըտելու, թատրոններ, պարահանդէսներ երթալու համար : Հայր մը սիրուելու է հայր ըլլալուն համար, խնայուելու է հօր քսակին, խնայուելու է հօր մը սըրտին :

— Կ'ուզէ՞ք մէկու մը բարի կամ չար ըլլալը հասկնալ, ձեռվնիդ անոր դրպանը խօթեցէք, եւ եթէ որ բան մը չգտաք հոն, մի վախենաք այն մարդէն, որովհետեւ աշխարհիս ամէնէն բարի մարդն է այն. իսկ երբ տեսնէք , որ մարդ մը առանց դրպանի քանթալոն մ'է հագեր , մօտեցէք եւ երկրպագութիւն ըրէք իրեն, որովհետեւ անիկա սուրբ մ'է, եւ անանկ սուրբ մը, որ հիմա սրբոց մէջ ալ հազուագիւտ է :

— Ճշմարտութիւնն խօսիլը դժուար է, լսելը աւելի դժուար, իսկ զայն հասկըցնելն ամէնէն աւելի դժուար է, ուստի ո՞վ կ'ուզէ սորվիլ ասանկ մեռեալ լեզու մը, քանի որ նոր լեզուներ կան, ինչպէս են կեղծաւորութիւնն եւ իւր պարագաներն, որոնք բառերն այնքան դիւրաթաւալ կը գլորին լեզուի ծայրն եւ անչափ ախորժելի են անմիտ ականջներու :

— Ստակ վաստկելու համար ստախօսութիւն պէտք է, սուտ երդում պէտք է, երբեմն ուրիշին կոկորդէն բռնել, սըմէլ պէտք է, ով որ այս ըսածներուս չի հաւատար, կ'աղաչեմ , կը խնդրեմ, շնորհ ընէ, ցուցնէ մէկը ինծի, որ Աւետարանի հետեւելով սպասաւորներու, կառքերու , վարժապետներու, ձիերու եւ ազնիւ պեյլեմեններու (ազախիններ) տէր եղած ըլլայ :

— Բարեկամք, հարուստ ըլլալու միջոցներէն մէկն ալ խարդախութիւնն է . եթէ պզտիկ խարդախ ըլլաս՝ պզտիկ հարուստ կ'ըլլաս : Պզտիկ խարդախութեան վրայ մեծ հարստութիւն դիզելը թելի վրայ հիմնուած քարուկիր շէնքերու կը նմանի, քանի մը օր վերջը կը փըլին :

— Տասնեւիններորդ լուսաւորեալ դարուս մէջ դիմակի գործածութիւնն սովորութիւն մը, պէտք մը դարձած է : Մարդիկ սորված են ա՛լ իրենց դէմքը դիմակ անցունել, ինչպէս վարժուած են իրենց ոտքը գուլպայ եւ իրենց ձեռքը ձեռնոց անցունելու :

— Բացէք ձեր դէմքերը, խեղճ էակներ, իրարմէ խպնելու պատճառներ չունիք, ամէն չարութիւն կարող էք գործել առանց մեղադրուելու : Բարի մարդիկ թող դիմակ անցունեն իրենց դէմքերուն, որովհետեւ բարիք գործելն ամօթ է այսօր :

— Եթէ այն ատեն դրամ եղած ըլլար , Ադամ եւ Եւան դրախտէն դուրս չէին ելնէր : Դրախտին դուռն կայնող պահապանին քանի մը դահեկան կուտային եւ մինչեւ այսօր դրախտին մէջ կը մնային :

— Զտեսայ մէկն — թերեւս կարծատես եմ — որ պիղծ միջոցներով դրամ հաւաքած եւ պատուաւորներու կարգն անցած էակի մը ըսէ . « արարած , դուն լիրբին, անամօթին մէկն ես . միլիոնաւոր ոսկիներդ միլիոնաւոր անբարոյականութիւններդ կը պատմեն . դուն պատուաւորներուն քով գործ չունիս . վար իջիր անկէ» :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՊԱԿԻէ ԲԱՆՈՒԱԾՔ

Սեւանի ելեկտրական իրերու գործարանը յաջողեցաւ արտադրել ապակիէ բանուածքներ, որոնք իրենց յատկութիւններով կը հաւասարին մետաքսին եւ բամպակին : Արդարեւ , անոնք ամուր եւ թեթեւ են, ելեկտրականութեան եւ տաքութեան դէմ լաւ մեկուսիչներ են , լոյսէն եւ զանազան նիւթերու ազդեցութենէն չեն քայքայուիր : Այս բանուածքները կարելի է օգտագործել ճարտարարուեստի եւ առօրեայ կենցաղի մէջ : Օրինակ , ասոնցմով կարելի է պատրաստել զունազարդ վարագոյրներ, լուսամփոփներ, պաստառներ եւայլն :

Արտադրութիւնը լայն չափերու վրայ պիտի դրուի, շնորհիւ ձեռք առնուած գործնական միջոցներուն :

Կ'ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՄՈԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆրանսացի մը չարունակ փնտռած եւ հաւաքած է Լուդովիկոս ԺԶ.ի պատկանած առարկաներ : Հաւաքածոյին մաս կը կազմէր նոյնիսկ այն կիյոթինը , որով գլխատուած էր թագաւորը : Ամէն տարի Յունուար 21ին (Լուդովիկոսի գլխատման օրը) ծունկի կուգար, գլուխը կը դնէր կառափնատին վրայ եւ կ'աղօթէր : Օր մըն ալ, պատահմամբ, կառափնատը կ'աշխատի գլխատելով թագաւորին երկրպագուն :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ). — Հայաստանի անկախութեան 46րդ տարեդարձը ոգեկոչուեցաւ այս տարի եւս, Մայիս 31ին, Րիւ Ժէի սրահը :

Օրուան նախագահ ընկեր Ղեւոնդ Թորոսեանի հակիրճ խօսքերով եւ յոտնկայս վայրկեանի մը լռութեամբ բացուեցաւ հանդէսը :

Տպաւորիչ կենդանի պատկերը, որու ընթացքին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարուժան» խումբը հնչեցուց «Յառաջ նահատակ»ը, մեծ տպաւորութիւն գործեց ներկաներուն վրայ : Այս առթիւ յաջող արտասանութիւններ ըրին ընկերուհիներ Ս. Սիսլեան, Մ. Օնպաշեան , մեներգեցին ընկեր Մարաշլեան եւ Պ. Գըլըճեան :

Նախագահին հրաւէրով բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօսը՝ ընկեր Կ. Մեհեան, որուն ճառը բնորոշումն էր ապատանեկ ոգիին, զոր Հայութիւնը երեւան բերած է ամբողջ պատմութեան ընթացքին : Թուեց դէպքեր եւ քալելով դարերու մէջէն հասաւ մինչեւ Սարտարապատ եւ Անկախութիւն : Ծանրացաւ մասնաւորապէս անկախութեան գաղափարին հետ նաեւ անկախութեան կարելիութեան վրայ : Թուեց ազդակներ, անդրադարձաւ այն եղելութին, որ տեղի կ'ունենայ խորհրդային սահմաններէն ներս, նաեւ Հայաստանի մէջ, որ հետզհետէ կը Հայաստանանայ՝ ինչ որ անկախութեան իրականացման հիմնական ազդակներէն մէկն է, ժողովուրդին, հողին եւ մշակոյթին հետ :

Նախագահին փակման խօսքէն առաջ Պ. Մարտիրոսեան արտասանեց Սիամանթոյի ծանօթ բանաստեղծութիւններէն մէկը :

Հանդէսին յաջորդեց խնջոյքի ճաշկերը, զոր ձեռնհասութեամբ վարեց ընկեր Ս. Առաքելեան (Տէխինէն) :

Յուզիչ այլ խանդավառ պահ մը ըստեղծուեցաւ , երբ ընկեր Կ. Մեհեանի ներկայութեան երկու Նոր Սերնդական երիտասարդներ իրենց ուխտը կատարելով մտան Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին մէջ :

Այս առթիւ ընկեր Կ. Մեհեան շնորհաւորեց երիտասարդները իրենց այս ալ– դանուէր տրամադրութեան համար եւ թելադրեց անոնց աննկուն կամքով ու վառ հաւատքով հաւատարիմ մնալ Դաշնակցութեան ազգային դաւանանքին՝ լաւագոյնս ծառայելու համար հայ ժողովուրդին եւ հայ հայրենիքին :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՑԱՌԱՁ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

ԽՈԴԵԴԱՆ

ԵՕԹ ՕՐ

Այն ժամանակ, երբ Խոդեդանի երեխան այրւում էր Խասգիւղի մարագում , Մուշ քաղաքում բռնկուել էր հայ բնակչութեան տարերային դիմադրութիւնը թուրքական ջարդարարների դէմ : Այդ հերոսական ինքնապաշտպանութեան ոգին ու հոգին էր Մամիկ Եղիշէն :

Փշնամին ռուսական ճակատից մի քանի լեռնային թնդանօթ բերելով , գիշերով ամրացրել էր քաղաքի կարեւոր բարձունքներին : Մի թնդանօթը դրել էին Ալջըլըրի վրայ, երկուսը՝ Սաչքի թաղում , իսկ վերջին երկուսը՝ Բերդի թաղում :

Ոստիկանապետ Թալիպ էֆէնդին , որ նոր էր վերադարձել Դաշտի գիւղերից , Այտօենի պետի մզկիթի մօտով փութկոտ քայլերով գնում էր դէպի Բերդի թաղ : Իսկ այս Մուսթաֆան նրան մօտենալով՝ հարցրեց .

— Էֆէնտի, ի՞նչ եղան այն հազար երեք հարիւր մշեցի Հայերը, որ Վարդան վարդապետի գլխաւորութեամբ երէկ գիշեր դուրս եկան քաղաքից :

— Նրանք արդէն հասել են Ուրֆա :

— Այդքան շուտ չեն հասնի, էֆէնտի , Ուրֆան հեռու է :

— Ուրեմն ճանապարհին կը լինեն , նկատեց ոստիկանապետը, կրահելով իր սխալը եւ կասկածանքով նայելով Մուստաֆային :— Իսկ ինչո՞ւ է քեզ հետաքրքրում նրանց բախտը :

— Ի՞նչպէս կարող է չհետաքրքրել , երբ միայն մեր թաղից հարիւր յիսուն մարդ կայ նրանց մէջ : Զարթիաները նրանց բռնել են փողոցում , զոռով ցուցակագրել են եւ գիշերը հանել քաղաքից :

— Աւելորդ մի խօսիր , քաղաքի շուրջը թնդանօթներ են դրուած , իսկ կացիններ պատրաստ են : Քիչ յետոյ մենք սկըսելու ենք քաղաքի կոտորածը : Աչքդ այս մզկիթի վրայ պահիր : Հէնց որ մոլլան բարձրանայ մինարէթ, կոտորածն սկըսուելու է : Մոլլան բարձրանալու է երկու անգամ : Առաջին անգամ բարձրանալիս կացիններով ենք կոտորելու Հայերին ,իսկ երկրորդ անգամ բարձրանալիս՝ թօփերն են որոտալու :

— Ա՛յ թէ ինչ, ուրեմն ազդանշանը մոլլա՞ն է լինելու :

— Այո : Կացին ունե՞ս :

— Զունեմ :

— Իսկ ինչո՞ւ չունես : Երկու ժամ յետոյ ոչ մի կեավուր չի մնալու քաղաքում : Ծրագրուած է ամբողջ Հայութիւնը բնաջնջել, առանց սեռի եւ հասակի խտրութեան :

— Ո՞վ է ծրագրել :

— Հրամանը վերեւից է եկել : Ամբողջ Հայութիւնը սուլթան Ռեշատի կողմից հռչակուած է թշնամի իսլամի կրօնին եւ հայրենիքին : Մենք Դաշտը արդէն կոտորել ենք, հերթը հասել է քաղաքին :

— Եթէ ձեռքիս կացին լինէր, ես այդ կացինը քո գլխին կ'իջեցնէի, էֆէնտի , — Բռունցքը թափահարելով գոչեց Մուստաֆան :— Մենք՝ քաղաքի թուրք բնակիչներս, թոյլ չենք տայ ձեզ ձեռք բարձրացնել Հայերի վրայ : Այս ամբողջ երկիրը , մասնաւորապէս այս քաղաքը , բուն հայկական է : Անկարելի է պատկերացնել Մուշը առանց Հայերի :

— Այսօր, ուղիղ երկու ժամ յետոյ այդ անկարելին կարելի կը դառնայ եւ դու կը պատկերացնես այս քաղաքը առանց Հայերի :

— Ի՞նչ է արել մեզ այդ ժողովուրդը : Նրանք մեզ համար աշխատում են, հարկ են տալիս, եւ մոլլային կ'ասեմ, որ չըբարձրանայ մինարէտ, եւ արդէւք կը լինեմ այդ կոտորածին :

— Որոշուած է, Մուսթաֆա, մի ընդդիմադիր ալլահի կամքին : Ես եւ Շէֆքէթ փաշան մարգարէի մօրուքի վրայ երդուել ենք՝ Մուշի սանճագի մէջ ոչ մի կեավուրի կենդանի չթողնել : Այն հազար երեք հարիւր հոգին, որոնց մասին դու հարցնում ես՝ արդէն չէյթանի գոգումն են . . .

— Ի՞նչպէս, նրանք սպանուա՞ծ են :

— Մենք նրանց Ուրֆա զաղթեցնելու պատրուակով հանեցինք քաղաքից եւ յանձնեցինք Մուսաբէկի եւ Գուրսէ Սըլոյի աշիրէթների դատաստանին : Նըրանք բոլորն էլ սպաննուած են, էֆէնտի , իսկ Վարդան վարդապետին քերթել են ճանապարհին : Մահից առաջ նա զգաց վտանգը եւ զղջաց, որ անզէն է թողել ժողովրդին : Մէկ գիշերուայ մէջ ճերմակեց եւ գլխի մազերը փետելով ասաց. « Աւա՛ղ , ինձ խաբեց փաշան : Ես եմ սարել, ես պիտի քաշեմ » :

— Դու եւ դաւաճանապետը դրախտ կը գնաք անպայման, Դեւիտ փաշան էլ ձեզ հետ : Շանսատակ լինէք բոլորդ էլ : Օ՛, անհաւատ զարշելիներ, — գոչեց Մուստաֆան եւ, ամօթից գլուխը ծածկելով , երերուն քայլերով հեռացաւ : Նա մօտենալով յենուեց մինարէի պատին եւ զառնօրէն արտասուեց :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Արմէն Բուղաղեան եւ զաւակները, Տիկին Մարգարիտ Մելիք - Սարգիսեանց, Բժ. եւ Տիկին Մկրտիչ Մետաքսեան ցաւով կը ծանուցանեն ի - րենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ խնա - միին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 16ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10·45, Փա - րիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր:

Կարճ ալիք 31, 10 – 25·55, 19·84:

Այս Կիրակի, Հռոմի ժա-մով՝ 10·30ին, Վատիկանի Ռատիոկանը պիտի սփռէ Հայկա-կան ձայնաւոր Ս. պատարագը :

Կը պատարագէ Հայր Սահակ Վ. Ճեմճեմեան, Մխիթարեան ուխտէն:

Պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին, բազմաձայն, Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխի - թարեան ուսանողարանի ժառան - գաւորներուն կողմէ՝ ղեկավարու - թեամբ Յովսէփ Ծ. Վ. Գաֆթան-ճեանի :

Պատարագէն ետքը պիտի խօսի Պ. Հրաչ Քաջարենց՝ խմբագիր Մասիս *թերթին, նիւթ ունենալով. «Ս. Մեսրոպի կոչումը»:*

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԳԻՆԵՁՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած Ժան-թիյի եւ Փորթ տ'Իթալիի հայ դպրոցի կրթական մարմնոյն կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ-ՊԱԼԵԱՆ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Քոմպա-թաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Ռէյմօն Լըֆէվրը, Ժանթիյի :

Երգ, պար, արտասանութիւն, ընթեր-ցանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ ա - շակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչ Պ. Քաչեանի :

Մուտք՝ 2 *Ֆրանք* :

×

ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 20·45ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանին սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տէրուլէտ :

Աշակերտներու կողմէ՝ արտասանու - թիւններ, խմբերգներ եւ պարեր :

Ուսուցչուհի Օր. Եւգինէ Եփրեմեանի *գլխաւորութեամբ :*

Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով բացառաբար շրջանիս մէջ պիտի ներկա - յացուի Յակոբ Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Բեմադրութեամբ եւ մասնակցութեամբ Տրդատ Նշանեանի :

Կը մասնակցին Տիկին Սիրուհի Նշան - եան, Արտ. Գմբէթեան, Գէորգ Տէրվիշ - եան, Նուրիան Մարգարեան, Գրիգոր - վահան, Նազարէթ Պշտիկեան *եւ* Օր. Մառանկօզեան :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Յ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. մարմնի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ՝ Յ. Կ. Խաչի Տէ-սինի մասնաճիւղին :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Հաճելի յայտագիր՝ դպրոցին աշա - կերտութեան կողմէ : Ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սէթեանի :

Մուտքը ազատ է :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ան - խտիր :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՆԻՍԷՆ Սուրէն Ալիքսանեան կը փնտռէ Շահքելդեան Խաչիկ Յակոբի, ծնած 1902, *Սուրմալու — Ալիղամարայ — : Ճանչցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել՝*

49, Rue Lamartine, NICE (A. M.)

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան փորագրութիւն —

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի եկեղեցւոյ յառաջիկայ պատա-րագը այս Կիրակի :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ «Արծիւ» մարզական միութեան դաշտահանդէսը, այս Կիրակի ամբողջ օրը Օթէլ տէ Քրոթ, Թրուա Լիւքի *ծառաստանին մէջ :*

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Պիւֆէ եւ չամփուրով խորոված :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Աղքատախնամ-Որբ. Միութեանս ընդ - հանուր ժողովը այս Ուրբաթ (19 *Յունիս*) *ժամը 21ին* 5 Րիւ Փափէռ *Հ. Բ. Ը. Մի-ութեան սրահին մէջ,*

ՕՐԱԿԱՐԳ — Ա) Տեղեկատուութիւն նիւթական եւ բարոյական, Բ) Ընտրու-թիւն նոր վարչութեան :

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝

ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յաջորդ հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ :

Կը խօսի ՎՌԱՄ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Նիւթ՝ Վիքթոր Կարտոնի Լը Շըվալիէ ա լ'էմբօռ *գիրքը:*

Լսարանի վարչութիւնը մասնաւորա - պէս կը յանձնարարէ երիտասարդութեան ներկայ ըլլալ այս շահեկան բանախօսու-թեան :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ — Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատե-ղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կո - միտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն - կերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սո-վորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրա-կարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստա - փոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ահա - րոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարե - ւոր օրակարգ :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ

36, Avenue Charles de Gaulle — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն «ԿՈՎԿԱՍ» պա - րախումբը, Պ. Բիւզանդ Ֆընտըգեան, *երգիչ, Օր.* Սուրէնեան, *մենապար, եւ* Պ. Գրիգոր Վահան, *խօսնակ :*

Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի գիներով :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

Երեկոյեան աւանդական շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 *ՖՐԱՆՔ*

ԾԱՆՕԹ — Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նոռէն *մինչեւ* Անկէն լէ Պէն, *անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէի կայանը: Շոգեկառք՝* 10·15, 11·13, 12·05, 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ — Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին:

Ճաշագին մուտքով միասին 15 փրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Աղքատա - խնամի Գրասենեակը :

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս, ՓՐՕվանս 77-73)

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31 — AOUT

Հսկայ շէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Խաղաղաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7 – 9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն :

ԾԱՆՕԹ — Փարիզէն հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ) *մեկնողներու ար-ձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:*

Երթ ու դարձի ծախքի հաշուոյն կանխավճար՝ 50 փրանք :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա - կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու-թիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք *— ծածկոցներ. —*

Tapiflex — Tapisom — Carpette

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

REDACTION - ADMINISTRATION : 32, Rue de Trévise - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 18 JUIN 1964

LE NUMERO : 0,30 FR.

40րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10·036 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 40e ANNÉE — Nº 10.039

«ԱՆՄԱՐՄԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

—o—

...ութագրումը մերը չէ : Կը պատկանի Վազգէն Նորենցին :

...ուրիշ բան չէ այս «Անմարմին Հա- յաստան»ը, բայց եթէ՝ Սփիւռքը, որ «մարմնաւորուած» ու գոյութիւն առած է «աղօթքի մէջ, գրքերի եւ երգերի» եւ ...կը տարածուի «Միչիկանից մինչեւ Մէլպուռն, մինչեւ Ուրմիա, Շիլի ...մինչեւ ափերն Հրոյ երկրի» :

...թիւնուածին խորագիրը «Սփիւռք» ...մով, Վազգէն Նորենց կը գտնէ, ...թէ ան «հող չունի, որ արմատ տայ, ...չունի արեւ, անձրեւ չունի, ...սաղեր տայ» :

Այս այսպէս ըլլալով, ոտքի կանգնելու ...սաղեր տալու անզօր այս Սփիւռքը ...անմարմնացած այնուամենայնիւ կ'որակէ ...իբրեւ «Անմարմին Հայաստան» :

Եւ սակայն, Նորենց որոշ կամք, դի- ...մադրելու որոշ կիրք ու կորով, սեփա- ...կան դիմագիծ ու ոգի պահպանելու ո- ...րոշ վճռականութիւն կը տեսնէ այս ...«անզօր»ին մէջ, քանի որ հարց կուտայ. «Ի՞նչն է կապում նրան կեանքին, եւ ...ի՞նչ ուժով դիմադիր է ամենակուլ ձուլ- ...ման ախտին» :

Ըսել «ամենակուլ» այդ նոյնն է, թէ ...ըսել անդիմադրելի :

Եւ սակայն, դուրս կուգայ, որ նոյն- ...իսկ անդիմադրելիին առջեւ պտնուող Սփիւռքը այնքան մը ուժ կը գտնէ իր ...մէջ, որ կը յամառի ու կը յաջողի «դի- ...մադրել» հանդիսանալ, եւ — միշտ ըստ ...բանաստեղծի վկայութեան — «կենդանի ...է գորեր ապրող ոգու յուշով եւ այդ ...ոգուց ծնուած խղճով — զալիք բախտի» :

Ի՞նչ խիղճ է այս, որ դիմադրելու այս- ...քան մեծ ուժ կը ներշնչէ Սփիւռքին :

Նորենց կը պատասխանէ . «Վերա- ...դարձի ծարաւող խիղճ»ն է ան «մշտական» :

...թիւն մը չէ բանաստեղծին ըրածը : ...Անմարմին. Հազար անգամ ու Հազար ձեւով ...արտայայտուած ճշմարտութեան մէկ ...կրկնութիւնն է լոկ :

Եւ սակայն ոչինչ այնքան կը կարօտի ...կրկնութեան, որքան նոյնինքն ճշմար- ...տութիւնը :

Տեղ մը Ա. Աճեմեան կը վկայէ, որ «...ատ տաճարի մը կանթեղը» իր դերեզ- ...մանին մէջ իսկ պիտի շարունակէ մխալ «թէ Արարատի ծոցում չհանգչեմ, եւ ...Արարատը չօրօրի քունս յաւերժական» :

...ճիշդ այդպէս կը զգան ու կը մտածեն «Անմարմին Հայաստան»ի բոլոր զաւակ- ...ները :

Եւ սակայն, անարդար ու անճիշդ պի- ...տի չըլլայ երբեք, եթէ ըսենք, որ այս «...բոլոր »ին մէջ կայ սերունդ մը, որուն ...ապրումը, որուն խիղճն ու կա- [illegible]

[illegible]

հողի գերող նորենցեան «խիղճ» :

Այս երկուքին մէջտեղ գտնուողներն են իրաւ, վաւերական ներկայացուցիչները «Անմարմին Հայաստան»ի :

Ասոնք ալ աշխարհ եկան Ֆրանսա, Ամերիկա ու Յունաստան, կամ՝ այս եր- կիրները փոխադրուեցան իբրեւ անբար- բառ ու անյուշ մանուկ :

Եւ սակայն, ոչ կէս մը, ոչ քառորդ մը, ոչ ալ որեւէ տոկոսով ասոնք չդարձան ֆրանսացի, ամերիկացի, յոյն : Ու նաեւ ասկէ ետք ասոնք պիտի չկրնան կերպա- րանափոխուիլ, որովհետեւ կախարդը- ւած է ասոնց էութիւնը եւ գերուած է ա- սոնց հողին :

Տեսած չեն Արարատը եւ ուրեմն հա- զար Արարատ կը նկարեն, Հազար Արա- րատի լուսանկար ձեռք կը ձգեն, Հազար Արարատ կը կախեն տան, գործատեղիի, ակումբի պատերէն :

Ապրած չեն հայ հողի վրայ եւ ուրեմն բուռ մը հայ հող կը մուրան, բուռ մը հող Հայաստանէն կը համբուրեն, իբրեւ անգտանելի գանձ անգին կը պահեն, կը սրբացնեն :

Ծանօթ չեն անպատմելի ու անասելի այն ապրումին, զոր մարդ կ'ունենայ, երբ ոտք կը կոխէ հայրենի հողին, կը քալէ հայրենի երկնակամարի տակ, ին- քըն իրեն կը զգայ տէր իր աշխարհին, հազարամեայ փոխանցումով պապերէն պապ անցած ու իրեն հասած Հայրենի- քին :

Անծանօթ ըլլալով այս բոլորին, այս բոլորը փոխարիներ են ապրումով մը, որմէ կերպարանք է առեր այլ Հայաս- տան մը՝ «անմարմին» :

Հիները տեսած են «մարմնաւորը» իսկ գալիքները զայն դժուարութեամբ պիտի ըմբռնեն : Եւ մէջտեղի «կամուրջ» սե- րունդն է, որ սրտով ու շունչով, հեւքով ու հոգիով, երազով ու խղճով «մարմին» է տուեր սեփական ձեռակերտին՝ «ան- մարմին Հայաստան»ին :

Եւ ճիշդ է բանաստեղծը, երբ կ'ըսէ, թէ ասոր շնորհիւ է, որ «ամենակուլ ձուլման ախտին» դիմադիր կը հանդի- սանայ Սփիւռքը :

Ճշմարտութեան համար է պնդել այն խօսքը, թէ «վերադարձի ծարաւող խղճով» կը շնչէ, կ'ապրի, կը գոյատե- ւէ տարագիր Հայը :

Եւ յատկապէս ան, որ մարմնեղէն Հա- յաստանէն զրկուած «Անմարմին Հայաս- տան» մըն է կերտած :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ

—o—

ՅՈՅՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ԽՕՍԻԼ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ՃՈՆՍԸՆԻ ՄՕՏ

—o—

Մինչ Ինէօնիւ եւ Փափանտրէու կը պատրաստուէին Ուաշինկթըն երթալու, այն համոզումով որ ազգաց փրկութեան հա- մար միակ յոյսն է՝ Ամերիկա՛, Ամերի- կա՛, Ու Թան չի ծածկեր թէ յուսահատ է ինչ կը վերաբերի կիպրական հարցին լուծումին :

Ինէօնիւ Ուաշինկթըն կը հասնի Յունիս 21ին, իսկ Յունաստանի վարչապետը Յունիս 24ին եւ 25ին, այս ձեւով իրա- րու ալ չեն հանդիպիր :

Ամէն պարագայի մէջ կացութիւնը յստակ չէ թէեւ երեքներու (Ճոնսըն — Փափանտրէու — Ինէօնիւ) ժողով մը հա- ւանական չի նկատուիր : Յոյները բաւած են արդէն թէ ցորչափ Թուրքերու ձեռք առած հակայոյն միջոցները չջնջուին, իրարու հետ խօսելու խօսք չի կրնար ըլ- լալ : Յոյները կը շեշտեն նաեւ թէ որեւէ ձեւով փոփոխութիւն մը պէտք չէ տես- նել յունական քաղաքականութեան մէջ Կիպրոսի նկատմամբ : Այսինքն հարցը միշտ ՄԱԿի ձեռքն է : Պէտք չէ իսկ խորհիլ վայրկեան մը թէ Յունաստան կը յօժարի իր հողամասէն մաս մը տալ, բայց բոլորովին չի հեռացուիր բնակչու- թեանց փոխանակութեանց լուծում մը : Փափանտրէու, ի յառաջագունէ, յայտ- նած է Ճոնսընի թէ կղզիին բաժանումի մը մասին չի խօսիր որեւէ պարագայի մէջ :

Քոմպա կը գրէ թէ դոհ իր աղետալի քաղաքականութեան Կիպրոսի մէջ, Մե- ծըն - Բրիտանիա կը դիտէ այլեւս : Պարզ է որ անգլեւթուրք սիրաբանութիւնը ան- կարելի դարձուցած է խաղաղ լուծում մը գտնել :

Իր տեղեկագրին մէջ Ու Թան կը յայտ- նէ թէ ՄԱԿի ուժերը պէտք է մնան Կիպ- րոս տակաւին առանց երկարաձգում մը ուզելու, առարկելով որ չի կրնար նման բան մը ուզել տրուած ըլլալով որ կա- րելի չըլլար ծախքերը ապահովել : Ու· Թան կը ճշդէ թէ երկրորդ եռամսեայ մը 7 միլիոն 3 հազար տոլար պիտի արժէ : Առաջին եռամսեան հինգ միլիոն 430 հա- զար արժած էր :

Քաղաքական գետնի վրայ, Ու Թան վերապահութիւններ ցոյց կուտայ Մա- կարիոս Արք·ի կառավարութեան զին- ուորագրութեան ծրագրին նկատմամբ եւ կը շեշտէ թէ թրքական ցամաքահանման մը պարբերական սպառնալիքները կը վնասեն ՄԱԿի ջանքերուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիա արտաքսեց Մոսկուայի Պալշօյ պարախումբը, որ կը մերժէր, հակառակ պայմանագրութեան, ներկայացում տալ Արեւմտեան Պերլին : Առարկութիւնն այն էր որ Արեւմտեան Պերլինը մաս չի կազմեր Արեւմտեան Գերմանիոյ :

ՊՈՒՔՐԷՇԷն կը հաղորդեն թէ 2500 արգելափակուածներ, որոնք դատապար- տուած էին Պետութեան ապահովութեան դէմ ոճիրի համար, ներման արժանացած են :

ՄԱԿ-ի ընդհ· քարտուղարը Գահիրէ պիտի երթայ Յուլիս 17էն 19, ափրիկ- եան անկախ պետութեանց վերին ժողո- վին առթիւ :

ՓՐՈՖ· ԼԸ ՊՐԸԹՈՆԻ տեղեկագիրը ցոյց կուտայ որ Նայսենս հասարակ խա- բեբայ մըն է : Արդարեւ այս «հրաշք մարդը» որ յաւակնութիւնն ունէր Լէօ- ւէմիի դարմանը գտած ըլլալու աղով եւ ֆենոլով պարզ ջուր է որ կը ծախէր ա- նապլասթ անունով, տուփը 45 հազար հին ֆրանքի :

«ԱՄԵՐԻԿԱ, ԱՄԵՐԻԿԱ»
« AMERICA, AMERICA »

—o—

Երեքշաբթիէն ի վեր Փարիզի հասա- րակութիւնն ալ կրնայ տեսնել Էլիա Գազանի այս ժապաւէնը, որ կը ցուցա- դրուի փարիզեան երեք սրահներուն մէջ : Իրատենին մենք ալ արձագանգ տուինք այս ֆիլմին մասին, որ մօտէն կը շահա- գրգռէ Հայերը : Ծանօթ է, որ Էլիա Գա- զան, ծագումով Յոյն, Թուրքիա ծնած, ամերիկացի բեմադիր, ուզած է այս ժա- պաւէնով պատմել քրիստոնեայ փոքրա- մասնութեանց կեանքը Թրքական լուծի տակ եւ անոնց երազը հեռանալու Թուր- քիայէն դէպի ազատութիւն՝ «Ամերիկա՛, Ամերիկա՛» :

Գազանի ժապաւէնը, որ անշուշտ տե- սակ մը ինքնակենսագրութիւն է, կը տե- ւէ երկու ժամ 45 վայրկեան, ինչ որ գլխաւոր թերութիւնն է ֆիլմի մը որ շահեկան ու յաջող է շատ մը տեսակէտ- ներով :

Յոյն երիտասարդ հերոսը կ'ապրի Ա- նատոլուի լեռներուն մէջ իր բազմանդամ ընտանիքին հետ, բայց կ'ուզէ մեկնիլ, հեռանալ բռնակալութենէն եւ հալածան- քէն, թշուառութենէն, երթալ հոն ուր ա- զատ կ'ապրին, ուր մարդու պէս կ'ապ- րին՝ Ամերիկա՛, Ամերիկա՛ :

Գլխաւորաբար յաջող են ժապաւէնին սկիզբի մասերը, Հայերու եւ Յոյներու տաժանելի կեանքը, հերոսին (Սթրա- վոս) հայ ընկերոջ Վարդանի մահը երբ Թուրքերը կրակի կուտան հայկական ե- կեղեցին ուր մայրերը կ'աղօթեն «Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛» : Սթրավոս քիչ ետք կօշիկները կուտայ հիւանդոտ Յովհաննէսին, որ ոտքերը բոպիկ կը քա- լէ Անատոլուի քարոտ ճամբաներուն հաս- նելու համար՝ «Ամերիկա, Ամերիկա» :

Ժապաւէնին այս առաջին մասը շատ յաջող է ամէն տեսակէտով, լաւագոյն ձեւով կը պատկերացնէ Հայուն և Յոյնին կեանքը եւ Թուրքին կոպիտ ու խարդախ նկարագիրը, որ ժպիտով գիտէ կողոպ- տել ու նոյն ժպիտով քեզի խաբել : Վեր- ջապէս Սթրավոս կը հասնի Պոլիս եւ հոս կը սկսին նաեւ ֆիլմին երկարութիւննե- րը, որոնք չեն կրնար ի վերջոյ չձանձրա- ցընել, նոյնիսկ .. Պոլսեցիները :

Սթրավոս կ'ուզէ 110 ոսկի շահիլ, չո- գենաւի տոմսի գինը դէպի՝ Ամերիկա, Ամերիկա : Եւ կը տեսնենք Պոլսոյ կեան- քը, բեռնակիրներու շրջանակին մէջ, ա- պա յոյն մեծ վաճառականներու ուր կը ճանչնայ հարուստի աղջիկ մը եւ կը յու- սայ անոր դրամօժիտով մեկնիլ՝ Ամե- րիկա՛, Ամերիկա՛ :

Շատ դանդաղ ու երկար է ժապաւէնին այս մասը ինչպէս նաեւ վերջին մասը, որ ճամբորդութիւնն է դէպի՝ Ամերի- կա՛, Ամերիկա՛ : Անհրաժեշտութիւն մը չզտանք նաեւ Ամերիկահայ մեծահա- րուստի մը եւ իր տարիքոտ ամուսինէն դառնացած կնոջը ներկայութիւնը : Վեր- ջապէս շոգենաւին վրայ է ուր կը բռնուի յանցանքի վրայ եւ պիտի չկարենայ ցա- մաք ելլել, սարսափը կայ աչքերուն մէջ ետ ղրկուելու, բայց այս անգամ Յով- հաննէսը, որ ութ ընկերներու հետ կը տարուի, կը հանէ ոտքէն այն կօշիկները զորս Սթրավոս տուած էր Անատոլուի լեռներուն վրայ ու ծովը կը նետուի, իր անունն ու տեղը տալով Սթրավոսի :

Ինչպէս ըսինք, շահեկան ժապաւէն մը որմէ կարելի է մօտ 45 վայրկեան զեղ- չել, խտացնելով շատ մը աւելորդ եւ երկար տեսարաններ : Ասկէ զատ սակայն, յաջող գործ մը շարժանկարի գետնի վը- րայ եւ շատ յաջող խաղարկութիւն մը :

Այն տպաւորութիւնն ունեցանք սակայն թէ առաջին պատկերներէն ետք, երբ կը տեսնէինք թրքական բարբարոսութիւն- ները եւ հայկական գիւղերու մէջ տիրող սարսափը, հարկ եղածին չափ յստակ չէ թէ թրքական հալածանքն է դէպի Ամե- րիկա մեկնելու իր երազին բուն պատ- ճառը մանաւանդ Պոլիս հասնելէն ետք : Այդ վայրկեանէն «Ամերիկա՛, Ամերի- կա՛»ն կրնայ ըլլալ ոեւէ երիտասարդի ե- րազը, որեւէ երկնքի տակ :

Էլիա Գազանի այս ժապաւէնը, որ իր գլուխ - գործոցը կը նկատուի, ստացաւ Սան - Սեպասթիանի շարժանկարի փա- ռատօնին մեծ մրցանակը :

ՃՄՐՈՒԽՏԷ ՄԱՏԱՆԻՆ

Ա.

Հարսանիքէն շաբաթ մը ետք, երբ հասաւ ծնողքէն բաժնուելու օրը, աղջիկը վերջին անգամ մտաւ հօրը աշխատութեան սենեակը. մատէն հանեց զրուխտէ մատանին ու դրաւ սեղանին վրայ :

Գիտէր, որ նահատակ մեծ հօրմէն յիշատակ ձգուած միակ նուէրն էր անիկա հօրը, եւ որովհետեւ ամուսնութենէն օրեր առաջ ուզեր էր զայն ունենալ, հայրը սիրով յանձներ էր իրեն: Այժմ ստացած նուէրներուն մէջ ունէր աւելի չքեղ մատանիներ ադամանդեայ քարերով, գինդեր, մանեակներ ու ապարանջաններ, որոնց քով պարզ զարդ մը կը մնար զմրուխտեայ այդ մատանին: Անոր վրայ սակայն, իր հօրը չափ կը գուրգուրար ինք ալ, ծանօթ անոր կապուած նուիրական յիշատակներուն :

Հայրը վերցուց եւ սեղանին գզրոցը դրաւ մատանին :

Կէսօրէ ետք, մինչեւ օդակայան կընոջը եւ ազգականներու հետ ուղեկցեցաւ աղջկան :

Երբ հասաւ բաժանումի վայրկեանը, լուռ համբուրեց աղջիկը ու մնաց չփոթած՝ յուզումէն բարձրացող ներքին խըռովքին առջեւ :

Վերադարձը եղաւ աւելի ճնշող: Չէր խորհած բնաւ, թէ այսքան շուտ պիտի վերջանար ամէն ինչ: Պիտի գտնուէր դէմ յանդիման բաժանումէն պարտադրուած նման տխուր իրողութեան մը : Այժմ իւրովի կը մաղթէր, որ ամպերուն մէջ անյայտացած օդանաւը անվտանգ հասնէր իր տեղը:

Երբ տուն հասան, մտաւ սենեակը, բացաւ գզրոցը եւ մատանին վերցուցած ցոյց տուաւ կնոջը:

— Ի՞նք վերադարձուց, հարցուց կինը:

— Ինք վերադարձուց, ըսաւ, եւ աւելցուց՝ եթէ չըներ այդպէս, ինքս պիտի ուզէի :

Կինը նշանակալից նայեցաւ աչքերուն ու գլուխը շարժելով ըսաւ.

— Նայէ որ չկորսնցնես :

Գիտէր որ ամուսինը չէր սիրեր զարդեղէններ գործածել, բայց չէր ուզեր, որ կեսրայրէն նուէր տրուած այդ միակ մատանին գործածութեան մը ընթացքին կորսուէր յանկարծ :

Անսալով կնոջը յորդորին, հանեց մատանին ու դրաւ դարձեալ գզրոցը, ուր կը մնար ան թանկագին մասունքի մը պէս: Այդ խորշին մէջ անոր լուռ ներկայութիւնը կապուած կը պահէր զինք հեռաւոր քաղցր յիշատակներու, որոնք իր կեանքին անփոխարինելի հարստութիւնը եղած էին :

Շատ անգամ խորհած էր, թէ յիշատակներու կապուած անծանօթ ուժ մը կը վարէ արդէն մարդոց ճակատագիրը, երբ առօրեան յանկարծ կը դառնայ իր նոր հնհնուքներով տաղտկալի :

Այն ատեն անցեալը յիշեցնող ամէն դէպք եւ առարկայ խռովիչ քաղցրութիւն մը կ'ունենար իրեն համար: Այսպէս էր պարագան զմրուխտէ մատանիին : Կարօտներու կրակը կար անթեղուած անոր կանաչ քարին մէջ, ուրկէ կը ծաւալէր յանկարծ հեռաւոր յիշատակներու թախիծը :

Անչիջելի յիշատակներ, որոնց վրայ հիմա կ'աւելնար աղջկան մեկնումով անոր թողած կսկիծը եւս :

Եւ օր մը ահա ցրուիչը դուռը զարնելով իրեն յանձնեց նամակ մը: Աղջիկն էր գրողը. շուտով իրենց մօտը պիտի ըլլային, ինք, ամուսինը եւ երկու փոքրիկները: Հասաւ վերջապէս այդ բախտաւոր թուականը, ամսուան մը յապաղումով :

Օդանաւակայանին մէջ այր ու կին, իրենց հետ քանի մը ազգականներ եւս, ուրախութեամբ դիմաւորեցին ժամանողները :

Ծայր տուաւ հարց ու պատասխաններու շարան մը: Երկու տարեկան փոքրիկ աղջնակը գրկողը ինք եղաւ, կինը վերցուց մէկ տարու մանչը եւ մտան ինքնաշարժի մը մէջ, միասին աղջիկն ու փեսան :

Զգացած ուրախութիւնը աւելի կը փոթորկէր հօրը հոգին, ամէն անգամ որ փոքրիկը հին ծանօթի մը նման թեւերը բացած՝ կը գրկէր անոր գլուխը ու կը ժպտէր :

Այդ եւ յաջորդող օրերուն փոքրիկներու ճիչերը, խնդութեան աղաղակները եւ ծիծաղները լեցուցին տունը, որ չորս տարի ետք վերստին կը ստանար նախկին երջանիկ օրերու իր իրաւունքները :

Աղջկան ներկայութենէ՞ն կը ծորէր ուրախութիւնը իր յարկէն ներս՝ թէ թոռնիկներուն, չուզեց անդրադառնալ ատոր, սա միայն ճշմարիտ էր, որ անոնք միասին կը ձեւացնէին իր յարկը լեցնող զուարթութեան եւ խնդութեան աղբիւրը:

Շաբաթ մը ետք, իմացան սակայն, թէ հազիւ պիտի կրնային տասնեակ մը օրեր եւս մնալ իրենց մօտ: Ստիպողական գործեր պարտաւորիչ կը դարձնէին իրենց վերադարձը, որ յապաղած էր արդէն փոքրիկներուն ճանապարհին անակնկալ հիւանդութեան պատճառով, որ հարկադրած էր զիրենք քամուած մնալ Եւրոպա, աւելի քան մէկ ամիս :

Եւ հիմա հայրը կը մտածէր, թէ չորս տարի անընդհատ մէկ երազ ունեցեր էր. ե՞րբ անգամ մըն ալ պիտի տեսնէր աղջիկը : Այդ առիթը եթէ տրուէր իրեն, երկարօրէն գլուխ – գլխի պիտի խօսէր հետը, պիտի ուզէր լսել իր նոր կեանքի մասին. հուսկ ապա պիտի ըսէր անոր.

— Աղջիկս, գուցէ այս մեր վերջին տեսակցութիւնը ըլլայ : Գիտես որ տկար եմ եւ յառաջացած տարիքի մէջ : Մահը կրնայ հասնիլ ու նոր հանդիպում մը դարձնել անկարելի ... Պիտի յանձնարարէր, որ տէր կանգնէր իր ձագուկներուն հայեցի դաստիարակութեան գործին. մեծցնէր զանոնք այնպէս, որ օտար ափերու վրայ իրենց հայ ըլլալը չմոռնային:

Հակառակ իր փայփայած ծրագրին, այդ ցանկալի առիթը չներկայացաւ լայնօրէն :

Փոքրիկ թոռնուհիին անակնկալ մէկ անհանգստութիւնը, այցելուներ, փոխադարձ հանդիպումներ եւ այլ զբաղումներ գրաւեցին աղջկան ամբողջ ժամանակը եւ ինք գլուխ – գլխի խօսակցութեան մը առաջարկը դժուարացաւ ընելու, ինչ որ պահ մը տխրեցուց զինք : Այսուհանդերձ, յոյսը չկտրեց :

Առտու մը փեսան մեկնեցաւ բարեկամի մը հետ ունեցած մէկ ժամադրութեան : Փոքրիկները դեռ կը քնանային. ինք առանձին կ'աշխատէր գրասենեակին մէջ, երբ դրան առջեւ նշմարեց աղջկան ստուերը : Ժպտաչուրթն մօտենալով հօրը, դրաւ աջ ձեռքը անոր ուսին, ինչպէս կ'ընէր առենօք, երբ կ'ուզէր իր անմեղ փայփայանքով իրաւունք մը ձեռք բերել, ու ըսաւ.

— Հայրիկ, կ'ուզէ՞ր քիչ մը զմրուխտէ մատանին ինծի տալ :

Բացաւ գզրոցը ու վերցնելով մատանին, երկարեց աղջկան :

Երբ ունեցաւ ուզածը, խնդրեց սաթէ մանեակը եւս, զոր կ'անցընէր պարանոցին առենօք :

Իր սպիտակ մորթին վրայ, խարտեաշ մազերուն հետ, գեղնաւուն այդ զարդը առանձին հրապոյր մը կ'աւելցնէր անոր գեղեցիկ դէմքին :

Տուաւ այս վերջինն ալ զոր կը պահէր սակայն ոչ թէ գզրոցին մէջ, բանալիի տակ, այլ գրադարանին մէկ անկիւնը :

Իր ուզածները ստանալէ ետք, աղջիկը ծռեցաւ, համբուրեց հայրը եւ ուղղուեցաւ դէպի խոհանոց ուր այդ պահուն մայրը ճաշի պատրաստութիւն կը տեսնէր :

Առանձնասենեակէն դէպի խոհանոց երկարող միջոցը շատ կարճ ըլլալով, ան յստակօրէն լսեց երկու կիներուն զուարթ խօսակցութիւնը :

— Ստացա՞ր, հարցուց մայրը :

— Ահաւասիկ, ըսաւ աղջիկը եւ ցոյց տուաւ ձախ ձեռքի մատնեմատին վրայ փայլող զմրուխտէ մատանին: Նոյն պահուն անցուց վիզը սաթէ մանեակը նոյնպէս :

Քիչ ետք գնումի մը համար աղջիկը դուրս ելաւ : Այն ատեն գնաց կնոջը մօտ :

— Գիտե՞ս թէ որքան ուրախացաւ տըւած մատանիիդ եւ մանեակին համար : Խօսեցաւ կինը:

— Արդէն ատոր համար ալ եկած եմ քեզի, ըսաւ: Կ'ուզեմ որ առիթով մը յիշեցնես իրեն, որ մեկնելէն առաջ դարձեալ ինծի վերադարձնէ մատանին: Մանեակը կրնայ պահել, ան գնուած առարկայ մըն է, ուրիշ է պարագան մատանիին, որ ինչպէս գիտես, հօրմէս ... միակ մասունքն է ինծի :

— Քանի որ ինքդ տուիր, ըսաւ ... ինքդ ալ ուզէ : Այս գործին գիս մի ... ներ :

— Մատանիին տեղ պատրաստ եմ ... աւելի սուղ նոր զարդ մը գնել, ... կարգադրէ որ առանց վշտանալու ... վերադարձնել այս յիշատակը, ... մեկնիլը :

Բայց կնոջ պատասխանը եղաւ ...

— Կարգադրէ հարցը ինքդ. այս ... ծին մի՛ խառներ զիս, խնդրեմ :

Կնոջ անդրդուելի կեցուածքը ... լեցուց իր հոգին թախիծով :

Երբեք չէր անդրադարձեր, որ ... պարզ մատանի մը, սրտին կանաչ ... մը, կրնար զինք յուզելու ... րութիւն ունենալ: Ինք իբրեւ ... պահած էր զայն գզրոցին մէջ, ... հոն անկորուստ կը մնար ան: ... բաւական նկատած էր անով ... չզբաղելու համար, մինչ այժմ, ... շարժած էր իր անկիւնէն ու կը ... մեկնումի պատրաստութեան մէջ իր աղջկան մօտ, զայն ձեռքէ ... դառնար աւելի քան սոփոզական :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳ...

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(ԺԷ. եւ վերջին մաս)

Ե) Ջրաքարբոնաթ – սոտիոմ – ... սիոմային ջուրեր (հիմնական ... յիններ՝ սոտիոմի եւ կրածինի ... խատներ)՝ Ամասիայի, Ստեփանաւ... Կիրովականի, Համզաչիմանի, Ապար... նի, Լուսաւանի, Դուինի, Վէդիի, ... ղամայ լեռնաշղթայի (Հարաւային ... Աղիզբեկովի եւ Դաստակերտի չրջանն... րուն մէջ: Մինչեւ 1960, ըստ ... թին, այս աղբիւրներէն ոչ մէկը ... կայ էր արդիւնաբերական ... ման :

Զ) Ջրաքարբոնաթ – քլորիթ – ... տիոմ – քալսիոմային ջուրեր (... հանքայիններ՝ սոտիոմի եւ կրածինի ... բարբոնածխատներ եւ քլորիթներ): Ս... փանաւանի, Կիրովականի, Դիլիջանի ... Հանքաւանի, Ծաղկաձորի, Ապարանի ... Մարալիկի, Սեւան քաղաքի, ... (Նոր Պայազիտ), Երանոսի Մարտունի... Ծովակի, Էլարի (Երեւանի մօտ), Վ... դենիսի լեռներու, Եղեգնաձորի, Գոր... սի, Սիսիանի, Դաստակերտի, Քաջարա... նի, Լճաչի եւ Մեղրիի չրջաններուն ... Շահագործման ենթակայ են ... չրջանի հանքային տաք ջուրերը (...

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

«ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ» ՇԱՐՔԷՆ

Անվերջ էին մեր վէճերը, ու որեւէ տրամաբանական եզրակացութեան չէինք յանգում :

Մեսրոպ էֆէնտին ինկապէս Պոլսոյ թուրք համալսարանի զարդն էր, ինկապէս հեղինակն էր թուրք լեզուի քերականութեան ամէնից լուրջ դասագրքի, ինկապէս մաքուր թուրքերէն խօսելու եւ թուրքական առողանութեան դասատու էր եղել սուլթանի որդիներին : Նաեւ հայատառ թուրքերէն թերթ էր հրատարակում նա : Ասում էին հայ տառերով թուրքերէն կարդալն աւելի դիւրին է, քան արաբական տառերով: Մեսրոպ էֆէնտին հայատառ թուրքերէնով տըպւող իր թերթի մէջ հրատարակում էր ֆրանսական, իտալական, ռուս եւ հայ գրականութիւնից յուզիչ պատմուածքներ: բանաստեղծութիւններ և յօդուածներ՝ լուսաւորութեան մասին, աւանդութիւններ, որ ցոյց էին տալիս, թէ Աստուծոյ ստեղծած բոլոր մարդիկ, որ աբարչի կերպարանքն ունին, նրա զաւակներն են, եղբայրներն են, ինչ լեզուով էլ խօսեն եւ ինչ կրօն էլ դաւանեն : Եւ ասում էին, որ նրա թերթը կարդում էին շատ փաշաների եւ նոյնիսկ մեծ վէզիրի ընտանիքում եւ թուրք երեւելիների կանայք նամակներ էին գրում նրան՝ յայտնելով իրենց երախտագիտութիւնը Մեսրոպ էֆէնտիի ազնիւ գործունէութեան համար : Նոյնիսկ թուրք մոլլաները լաւ ճանաչում ու խորապէս յարգում էին նըրան: Երիտասարդ կրօնաւորներին նա արաբերէն եւ պարսկերէն էր ուսուցանում, բացատրում էր Ղուրանի խրթին դարձուածները, սովորեցնում էր հասկանալ պարսկական հնամենի իմաստութիւնները՝ պարսիկ ձեռագրերը կարդալով եւ իսլամի աղանդների պատմութիւնը: Ասում էին, որ գլխաւոր կրօնապետը Մեսրոպ էֆէնտուն սիրելով է, որ բարեացակամ է Հայերի հանդէպ ու միշտ սուլթանից գթասրտութիւն է հայցում հայ ժողովրդի համար. «Քո այդ հպատակներն օգտակար են տէրութեան» համար, ամենակալ ու հզօր սուլթան, — ասել էր նա, — մեղք է սուր բարձրացընել այն ազգի վրայ, որի զաւակները նոյնիսկ թուրքերին թուրքերէն են սովորեցնում, իսլամին՝ Ղուրանի առեղծուածներն են մեկնում »...

Ինչե՛ր ասես չէին ասում Մեսրոպ էֆէնտու մասին: Մենք հպարտութեամբ էինք լսում այդ պատմութիւնները, որովհետեւ այդ երեւելին հայ էր եւ մեր ուսուցիչն էր, բայց չէինք սիրում, որովհետեւ ոչ մի անգամ նա մեզ հետ հայերէն չխօսեց ու ոչ մի անգամ նոյնիսկ չժպտաց մեզ հայերէն : Զէինք սիրում, բայց հպարտ էինք զգում մեզ, որ թուրքական պետութեան մէջ կան այդպիսի Հայեր, մեր ժողովրդի անունն ու համարումը պահպանող այդպիսի անձնաւորութիւններ: Պատահում էր, որ վէճի էինք բռնւում թուրք տղաների հետ : Հազար ինըհարիւր ութի հիւռիաթից եւ հազար ինըհարիւր իննին՝ Սուլթան Համիտի գահընկեցութիւնից յետոյ հնարաւոր էին դարձել այդպիսի վէճերը : Թուրք տղաները, որ մի քիչ մտքով զարթնած, անխծում էին համիտեան բռնակալութիւնը եւ իթթիհատական էին, Հայերին ազատութիւն տալու մտքից բարկանում ու բորբոքւում էին :

—Դուք հպատակներ էք, եւ լաւ կը լինի, որ այդ բանը յիշէք միշտ ու չմոռանաք, որպէսզի յետոյ, երբ զղջաք, ուշ չլինի, — ասում էին նրանք մեզ :

— Բայց չէ՞ որ հիւռիաթը եղբայրութիւն ու հաւասարութիւն է հռչակել, — յիշեցնում էինք մենք :

— Մի բաժանուէք մեզնից, ազգային ինքնավարութիւն մի պահանջէք, համարեցէք ձեզ օսման թուրքեր եւ այն ժամանակ ձեզ վրայ էլ կը տարածուի եղբայրութեան ու հաւասարութեան ազնիւ սկզբունքը, — պատասխանում էին նրանք ու աւելացնում .

— Իսկ եթէ ուզում էք հայ մնալ, ... մոռացէք, որ մենք տիրող ենք, ... հպատակներ ...

Մենք էլ էինք զարթնել : Զարթնել ... ինք ե՛ւ մտքով, ե՛ւ հոգով : ... խօսքերն էլ բորբոքում էին մեր ... կրակը, որի վրայից ժամանակի ... հեռացրել էր մոխիրների չերտը :

— Մենք հպատակներ ենք, — ... խանում էինք մենք, — բայց ... մտքերը լուսաւորում են հայ գրող... մեհյուս Զօհրապի ճառերից, եւ ... մայրերը նրան են չնորհակալ... յայտնում, որ պահանջում է ... թիւն տալ թուրք կնոջը, որպէսզի ... կրտսեր եղբայրները ձեզ նման ... հիների որդիներ չլինեն ... Մենք ... տակներ ենք, բայց մենք ենք ձեզ ... ճէօշկ ու սարայներ եւ մզկիթներ ... նում, հայ Մեսրոպ էֆէնտու գրքեր... դուք ձեր լեզուն սովորում ...

Սնապարծութիւնը զէնք էր մեզ ... մար՝ ստորացումներից պաշտպանուե... լու: Միամիտ ու կործանարար զէնք... րի կրակոցը չէր խոցում հակառակ... դին, այլ դրդռում ու կատաղեցնում ... նրան : Զկարողանալով տիրել մեզ ... նականութեան զէնքով, յետոյ ... պիտի վրէժխնդիր լինէր զէնքի ... նութեամբ ...

ՀՐԱՉԵԱՅ ...

(3 Շար.)

…ւանց), ինչպէս նաեւ Հանքաւանի են – …աւանց աղբիւրները։

…Թթուածնային աղբիւրները։

է) Ջրաքարբոնաթ – սիւլֆաթ – սո – …ում – քալսիոմային աղբիւրներ (հիմ – …ական հանքայինները՝ սառոյի եւ կրա – …ական հանքայինները՝ սառոյի եւ կրա–նակեան սիւլֆաթներ եւ ջրաբնածխատներ)։ …ծին սիւլֆաթներ եւ ջրաբնածխատներ)։ Նոյեմբերեանի, Բերդի, Կիրովականի, Աժդահակ լերան (Գեղամայ լեռներ), Սիսիան – Արտաշատի, Աղիզբեկովի, Արամազդ լերան (Բարղուշա – ՏաԹեւի, Արամազդ լերան (Բարղուշա – …ի լեռնաշղթայ), Քաջարանի եւ Լիճքի …շրջաններուն մէջ։ Շահագործման են – …քակայ աղբիւր չի յիշատակուիր։

ը) Հայաստանի մէջ կը հանդիպինք …վերջապէս խառն կամ հազուագիւտ բա – …ղադրութեամբ մեծ Թուով ուրիշ աղ – …բիւրներու Ալավերտիի, Ղուկասեանի, Կիրովականի, Հանքաւանի, Արագածի, Արզնիի։ Երանոսի, Երեւան – Արտաշա – …տի, Վէդիի, Աղիզբեկովի, Գորիսի, Քաջարանի, Լիճքի եւ այլ շրջաններու մէջ։

Կ՚արժէ այս բաժնին մէջ յիշել նաեւ …որ ներկայ Հայաստանի մէջ ծանօթ են …տասը հազարէ աւելի բմպելի անուշ ջու – …րի աղբիւրներ եւ ակեր։ «Հազուագիւտ …քացառութեամբ, — կ՚ըսէ Ակադեմիայի Ատլասը, — ստորերկրեայ ջրերը հան – …քայնանում են դերքաղցրահամ եւ քաղ – …ցրահամ՝ 0,08–0,45 կրամ լիտր հանքայ – …նացումով. նրանք սառնորակ են եւ օժ – …տուած են խմելու բարձրորակ յատկու – …թիւններով»։

ԽԲՐԵԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵԹէ Խորհրդային Հայաստանը այսօր դարձած է մետաղաձուլական, քիմիա – …կան եւ այլ ճարտարարուեստներու, ինչ– …պէս նաեւ շինանիւթերու արդիւնաբերու– …թեան երկիր, անիկա այդ բանը կը պար– …տի իր ենթահողի գանձերուն։

Գանձեր՝ որոնց շահագործումը կարե– …լի է դարձած, ամէն բանէ առաջ, Հա – …յաստանի «սպիտակ քարիւղ»ին զօրու – …թենական հնարաւորութիւններով։ Վեր – …ջին տարիներուն է միայն՝ որ, իբրեւ …լրացուցիչ միջոց, դիմուած է Ատրպէյ – …ճանի հայթայթած բնական կազին։

Հայկական ենթահողի հարստութիւն – …ները հեռու են սպառման վտանգէն։ Ու …վստահօրէն նաեւ՝ անոնց ամբողջական …ծանօթացումը տակաւին չէ աւարտած։ …Հանքաբանական տեսակէտէ դարերէ ի …վեր ուսումնասիրութեան ենթակայ ս… – …նել երկրի մէջ, մեր օրերուն հանքային …նոր եւ անսպասելի գանձեր երեւան կու– …գան յաճախ։ Ուստի տակաւին չարու – …նակելի է ներկայ Հայաստանի արդիւնա– …բերական ամենօրեայ վերելքը, խարսխ– …ուած ապահովաբար՝ երկրի հարուստ …ենթաղեանին վրայ։

Մենք դժբախտաբար քիչ բան կրցանք …ըսել սակայն Մեծ Հայաստանին՝ խոր – …հրդային սահմաններէն անդին գտնուող …եւ ներկայ Հայաստանին բաղդատմամբ՝ …հողային տասնապատիկ տարածութիւն …ունեցող մասին նկատմամբ, որ առժա – մարար կը գտնուի Թուրքիոյ տիրապետութեան տակ։ Մեր տրամադրութեան տակ գտնուած աղբիւրները եւ պաշտօնական հին վիճակագրութիւնները դժուար Թէ աւելէ աւելին հնարաւորութիւնը տային։

Տասնապատիկ տարածութեամբ հողը անպայման չի նշանակեր անշուշտ հանքային տասնապատկուած հարստութիւն։ Ցարաբերութեան արժէքը այս պարագային կրնայ ըլլալ տասէն պակաս, բայց նաեւ, ինչո՞ւ չէ, տասնէն շատ աւելի։ Մեծ Հայաստանը պէտք ունի տակաւին երկրաբանական ու հանքաբանական մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւններու եւ հետազօտութիւններու՝ ամբողջական գաղափար մը կազմել կարենալու համար հայկական ամբողջական հողի ընդերքին պահած հարստութիւններուն մասին։

Ցամենայն դէպս ցարդ մեզի ծանօԹ մասն ալ կը բաւէ հաստատելու համար՝ որ ամբողջական եւ ազատ պայմաններ վայելող Հայաստան մը, որ անկախ իբրատէրը ըլլայ իր հողին ու անոր պարփակած գանձերուն, հանքաբանական եւ արդիւնաբերական տեսակէտէ հարուստ եւ կարեւոր չափով ինքնաբաւ երկիր մը կրնայ դառնալ։ Զօրութենական միջոցները, եւ ի մասնաւորի՝ «սպիտակ հանքածուխը» չէ որ կը պակսին իրեն։ Ու քիչ են այն երկիրները՝ որոնք տնտեսական փԹԹումի համար անհրաժեշտ այս զանազան տեսակի պայմանները միասնաբար կը լրացնեն։

ՀՐԱՉ ՏԱՄՐԱԶԵԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԷՐ ՍԹԱԼԻՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ԷՆՎԷՐ ՀՕՃԱ. Կ՚ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒԸ

Ա.

Վերջերս, Թիրանայի մէջ արտասանած իր ճառին մէջ, Ալպանիոյ Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը Էնվէր Հօճա կ՚ըսէր.— «Ալպանիա հող կը պատրաստէ՝ հրատարակելու համար մանրամասնութիւնները Խրուշչեւի մէկ դաւադրութեան, որուն նպատակն էր Սթալինի սպանութիւնը։

Նիքիթա Խրուշչեւ եւ իր հետեւորդները՝ իրական ոճրագործներ են։ Ամենավատ դաւադիրներն են, մեքենայութիւններ լարողները եւ չարագործները, որոնք Ընկերվարութեան կառուցման ամբողջ շրջանին, քուլիսներու մէջ կը գործէին եւ ներկայիս, կրկին կը բարձրացնեն իրենց գլուխները։ Այս դաւադիրներն էին, որոնք անամօԹաբար կ՚ըսէին Թէ՝ դաւադրութիւն մը սարքած էին, Սթալինը սպաննելու համար»։

Էնվէր Հօճայի այս ճառը կուգայ բարդուիլ իր նախորդ պնդումներուն վրայ, Թէ Ալպանիա անհերքելի զգայութիւններ ունի Խրուշչեւի ոճրային արարքներուն մասին։ Տակաւին յայտնի չէ Թէ՝ Սթալինի սպանութեան դաւադրութեան շուրջ վկայութիւնները՝ Միկոյեանի հետ ալ – պանացի պաշտօնական դէմքերու խօսակցութեանց տեղեկագրութեանց մէ՞ջ կը գտնուին Թէ ուրիշ ապացոյցներ կան։ Նոյն Նիքիթա Խրուշչեւը խոր ցաւ յայտնեց եւ առատ արցունք Թափեց Սթալինի յուղարկաւորութեան ընթացքին։ Իր մասին այս նկարագրականը տուաւ անցեալ տարի, Գրողներու համագումարին առջեւ արտասանած ճառին մէջ, ուր ջանաց արդարացնել Սթալինի ոճիրները կանխելու խորհրդային ղեկավարներու անկարողութիւնը։

ԱՆԿԵՂԾ ԱՐՑՈՒՆՔՆԵՐ

«Մեր այն արցունքները անկեղծ էին եւ հակառակ անոր որ գիտէինք Սթալինի Թերութիւնները, վստահութիւն ունէինք իր անձին հանդէպ։ Խորհրդային ղեկավարները գիտակ էին ձերբակալութեանց, բայց չէին խորհած Թէ՝ ձերբակալուած քաղաքացիները բացարձակապէս անմեղ էին»։ Իսկ Սթալինի կողմէ իշխանութեան չարաչար գործածութեան մասին իմացայ միայն իր մահէն եւ Լաւրէնտի Բերիայի մեքենայութեանց յայտնութենէն ետք»։

Այսուհանդերձ, 1956ի իր «գաղտնի ճառ»ին մէջ, Խրուշչեւ ըսաւ որ, Թէ ինք եւ Թէ խորհրդային միւս ղեկավարները բազմաթիւ պատճառներ ունէին սպաննելու Սթալինը, որ կը պատրաստուէր դէպի մահ ղրկել իր գործակիցներէն շատեր։

Խրուշչեւ ապա յիշատակեց 1952ին տեղի ունեցած Կեդրոնական Կոմիտէին մէկ նիստը, որու ընթացքին, Սթալինի Թոյլ տուած էր հասկնալ Թէ՝ Մոլոթով ու Միկոյեան, «մեր կուսակցութեան այս հին բանուորները, անհիմն ամբաստանութեանց Թիրախ եղած են»։ Խրուշչեւ աւելցուց Թէ՝ որով հաւանական է, որ եԹէ Սթալին քանի մը ամիս եւս ապրէր, Մոլոթով եւ Միկոյեան այսօր հոս պիտի չըլլային եւ իրենց ճառերը պիտի չարտասանէին։ Սթալին նաեւ այն «յիմար եւ ծիծաղելի կասկածը ունէր, Թէ Վորոշիլով Անգլիացիներու գործակալն էր»։

Խրուշչեւ ապա յիշատակեց այն դիտողութիւնը, զոր իրեն ըրած է մառեշալ Պուլկանին, «Ցաճախ կը պատահի, որ իբրեւ բարեկամ հրաւիրուիս Սթալինի գրասենեակը։ Եւ երբ իր դէմ գտնուիս՝ չգիտնաս Թէ՝ քեզ ո՞ւր պիտի ղրկէ — տո՞ւնդ Թէ զնտան»։

Խրուշչեւ ըսաւ որ, այնպէս կ՚երեւի Թէ՝ Սթալին ծրագրած էր զանգուածօրէն գնդակահարել Բոլիթ Բիւրոյին հին անդամները։

Բոլիթ Բիւրոյի մէջ Սթալինի ընկերներէն շատեր, ինչպէս գնդակահարուեցան 1935էն 1948 տարիներու ընթացքին եւ ուրիշներ ալ, ինչպէս տնտեսական ծրագիրներու գլուխը գտնուող Վոժնեչենսկին, գնդակահարուեցան 1930էն քիչ առաջ։

Սթալինի մահէն քիչ առաջ ալ, նոր ու մեծ մաքրագործում մը կը ծրագրուէր։ Այսուհանդերձ, այնպէս կը Թուի Թէ՝ այն ժամանակ քաղաքական դժուարութեան մէջ չէր գտնուեր ոչ մէկը այն ղեկավարներէն, զորս Խրուշչեւ յիշատակեց իր «գաղտնի ճառ»ին մէջ, իբրեւ իրենց կեանքին համար վախնալու պատճառներ ունեցողներ։

Սակայն 1951ին ինչպէս դժուարին դիրքի մէջ կը գտնուէր Խրուշչեւ, իր մէկ յօդուածին պատճառով, ուր երկրագործութեան վերակազմակերպման համար կարգ մը միջոցներ մատնացոյց կ՚ընէր։ «Փրաւտա»ի մէջ յօդուածին հրատարակման յաջորդ օրը, Թերթը հրատարակեց «ճշդում» մը, ուր կ՚ըսէր Թէ՝ մոռցած էր հրատարակել խմբագրութեան մէկ ծանօԹութիւնը՝ Թէ յօդուածը կը հրատարակուի պարզապէս «առ ի քննութիւն»։ Ինչպէս աւելի վերջ պարզեց «Փրաւտայի» այն ատենուան խմբագրապետը՝ Պ. Իլիչեւ, «ճշդումը» գայրոյԹ պատճառած էր Սթալինին։

Քաղեց՝ Վ. ԱԶՐԻԿ

(Մնացեալը յաջորդով)

Կ՚ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ԽՈՍՐՈՎԻ ԱՆՏԱՌԸ

—o—

Գեղեցիկ է Խոսրովի անտառը, բազմազան է անոր բուսական եւ կենդանական աշխարհը։ Տարածութիւնը լեռնային է։ Անտառային մասերը կը կազմեն ինը հազար հեկտար եւ կը գտնուին ծովի մակերեսէն 1400 – 2250 մեթր բարձրութեան վրայ։ Լանջերը ամէն տեղ Թեք են։ Այդ տեսարանին կը միանան Գեղամայ լեռներէն ծագող արագահոս Ազատ եւ Վեդիի գետերը, ամէն տեղ ցրուած բազմաթիւ սառնորակ աղբիւրները։

Ամէնէն շատ ծառատեսակներն են կաղնին եւ գիհին։ Կ՚աճին նաեւ հացենի, ծփնի, տանձենի, խնձորենի։

Կան վայրի խոզեր, բծաւոր եղջերուներ, արջեր։ Կան նաեւ զանազան Թռչուններ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (122)

ԽՈԴԵԴԱՆ

—o—

…Այդ օրը զարհուրելի կերպով յուզուած …էր շուկան։ Հրապարակը գնալով լեց – …ւում էր հայ եւ Թուրք արհեստաւորնե – …րով, որոնք տագնապահար սպասում էին …մի ինչ որ բանի։

…Շատ չանցած հրապարակ մտան մի …խումբ Թուրք վաճառականներ Քաչալ Ար– …դուլի գլխաւորութեամբ, որոնք իրենց …փէշերի տակ կացիններ ունէին պահած։ …Շուկայը մօտենալով ինչ որ բան փսփսաց …Արդուլի ականջին եւ շտապեց դէպի Վե– …րին Թաղ։

…Եւ այն պահին, երբ ամէնքը ուշադրու– …թեամբ հետեւում էին Թէ երբ է մոլլան …մինարէթ բարձրանալու, շուկայի կենտ– …րոնական մասում յայտնուեց Մանուկ Ե– …ղիշէն։

— Մշեցիներ, հայրենակիցներ, Տա – …րօնի բնակիչներ, Վարդավառի կիրակին …արիւնոտ կիրակի դարձաւ մեզ համար, …բազմութեանը դիմելով բարձրաձայն խօսեց նա։— Մուշի դաշտը, ինչպէս նաեւ ամբողջ Արեւմտեան Հայաստանը ահաւոր վտանգի մէջ է։ Երիտասարդ Թուրքերի կառավարութիւնը եւ Սուլթան Ռէշատը որոշել են բնաջնջել հայ ժողովրդին եւ բռնագրաւել մեր հայրենիքը։ Քիչ առաջ լուր ստացուեց, որ Դաշտի բոլոր գիւղերում համատարած կոտորած է։ Խաբէութեամբ Մուշից դուրս տարուած մեր հազար երեք հարիւր հայրենակիցներին բալաքցի Մուսաբէկը եւ Գուրսէ Սլօն սրի են քաշել ճանապարհին։

— Մահ դահիճներին, — լսուեց կատաղի բացականչութիւններ ամբոխի միջից։

— Մուշը, մեր հայրենի քաղաքը շրջապատուած է։ Մեր սարերի վրայ Թընդանօթներ են դրուած։ — Բոլորը շուռ եկան եւ նայեցին դէպի Սաչքի Դուրան եւ Արջլոր։

— Մեր քաղաքի Թուրք աշխատաւորներ,— շարունակեց Եղիշէն,— մենք եւ դուք միասին ենք մեծացել այս հողի վրայ։ Իմ շինած օղերն ու ապարանջաններն հաւասարապէս զուգել են Թէ հայ եւ Թէ Թուրք կանանց ականջներն ու բազուկները։ Հայ աշխատաւորութեան հետ ոտքի ելէք կենդրոնական կառավարութեան ջարդարարների դէմ։ Մի Թողէք, որ Մուշը կոտորուի։ Այդ անիծեալ հրամանը վերեւից է եկել։ Վերեւից են գալիս մեր խաղաղ խրճիթներն աւերող բոլոր իշխանական հրամանները։

Մանուկ Եղիշէի խօսքի ժամանակ ինչ որ մի շշուկ անցաւ հրապարակով։

— Մոլլան մինարէթ է բարձրանո՛ւմ, մոլլան մինարէթ է բարձրանո՛ւմ։

Եւ յիրաւի, սեւ անԹարով ծածկուած, գլխին փաթաթած սպիտակ չալման, մանրահատիկ համրիչը Թեւին, մի Թուրք արագութեամբ շարժւում էր դէպի մինարան։

— Օ՛, մոլլա, մի բարձրացիր մինարէթ, յաւիտեան մի նզովիր մեր անունը, — գոչեց Մուսթաֆան եւ փռուեց նրա ոտքերին։ — Մի կոտորէք Հայերին։ Նրանք էլ մեզ պէս ժողովուրդ են։ Լացողի մայը առնողին երջանկութիւն չէ, — գոչեց նա ամբողջ ուժով իր մարմինը սեղմելով նրա ոտքերին եւ կասեցնելով նրա ընթացքը։ Բայց մոլլան անդրդուելի էր։ Նա ոտքով կոխեց Մուստաֆային եւ, արագօրէն մզկիթի աշտարակն ելնելով՝ ազդանշան տուեց կոտորածն սկսել։

Եւ ճիշդ այն ժամանակ, երբ Քաչալ Արդուլը մի քանի վաճառականների եռեւում Թաքնուած՝ ատրճանակը ուղղում էր Մանուկ Եղիշէի կրծքին, շանթի պէս հրապարակ մտաւ քրդական տարազ հագած մի քաջազնական խումբ։ Քաչալ Արդուլի մէկ հարուածով պոկուեց պարանոցից եւ գլորուեց շուկայի հրապարակով։ Նոյն միջոցին մոլլան մինարէթի գագաթից Թաւալգլոր վայր ընկաւ՝ մի անվրէպ գնդակով։

Այդ մոլլան ոչ այլ ոք էր, քան ինքը ոստիկանապետ Թալիպ էֆէնտին։ Բերդի Թաղի մոլլան հրաժարուել էր մինարա բարձրանալ արիւնոտ ազանի համար։ Թալիպ էֆէնտին սպանել էր նրան, հագել էր նրա շորերը եւ, նրա համրիչը Թեւը անցկացնելով, ելել էր մինարէթ ազան կանչելու։

Երկու հարիւրի չափ ոստիկաններ եւ սեւ ասկեարներ, որ մտել էին շուկայ հայ արհեստաւորներին կոտորելու, խուճապահար փախուստի դիմեցին։

— Կաց, — որոտաց հերոսներից մէկը եւ մի կացին վերցնելով Թափով իջեցրեց առջեւից փախչող դահճի գլխին։

— Դաշտը կոտորեցիք, հիմա էլ Մուշը կ՚ուզէք բնաջնջել։

Այդ քրդական տարազ հագած կտրիճը, որ մէկ հարուածով գետին տապալեց Քաչալ Արդուլին՝ Գոմսա Մելիքն էր, իսկ այն անվեհեր հերոսը, որ մզկիթի աշտարակից վայր գլորեց ոստիկանապետ Թալիպ էֆէնտուն՝ Խոդեդանն էր։ Այդ երկուսի գլխաւորութեամբ Մուշ մտած շինականների խմբի մէջ էր Պնտխցի Մանուկը, Շենական Պօղոսը, Թելօ Մեսրոպը, Փղարկուայ Կարօն եւ շատ ուրիշ քաջեր։

ԽԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Արմէն Բուղդաղեան եւ զաւակները, Տիկին Մարգարիտ Մելիք – Սարգիսեանց, Բժ. եւ Տիկին Մկրտիչ Մեռաքսեան ցաւով կը ծանուցանեն ի – րենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ խնա – միին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 16ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10·45, Փա – րիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Հանգուցեալին փափաքին համաձայն ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ե. Մարտի – րոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա – տարուի այս Կիրակի Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ

Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատա – կը յարգողները:

×

Տէր եւ Տիկին Պերճ Մալեան, Պ. Եդ – ուարդ Մալեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Խրիմեան, կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս Կիրակի՝ Յունիս 21, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՄԱՎԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ «Արծիւ» մարզական միութեան դաշտահանդէսը, այս Կիրակի ամբողջ օրը Օբէլ տէ Բրոբ, Թրուա Լիւէ*ի ծառաստանին մէջ:*

Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Պիւֆէ եւ չամփուրով խորոված:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արթօ Արզարեան կը նուիրեն յիսուն ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի բարենպա – տակ ձեռնարկներուն, Այրի Տիկին Զա – րուհի Սարաճեանի մահուան քառասուն – քին առիթով:

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

*Հայ Կարմիր Խաչի Օգափ. կայանի Ա. խումբի մանուկներուն բժշկական քըն – նութիւնները տեղի պիտի ունենան Եր – կուշաբթի Յունիս 29ին եւ Ուրբաթ Յու – լիս 3ին, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանատունը, 15, ր*իւ Ժան Կուժօն*: Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին:*

ՊԱՏԱՐԱԳ

Տէսինի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցու – թեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ Տէ – սինի եւ շրջանի հայ հասարակութեան, թէ այս Կիրակի առաւօտ տեղի պիտի ու – նենայ պատարագ տեղւոյս եկեղեցին: Կը պատարագէ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ եւ Կաթողիկոսական պատուիրակի ներկայացուցիչ ԴԱՒԻԹ ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ:

(Երգեցողութիւն, Լիոնի կոմիտաս երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Օֆլազի):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ: Վարչութիւնը կը փա – փաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին այս կարեւոր ժողովին:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր:
Կարճ ալիք 31, 10 – 25·55, 19·84:

Այս Կիրակի, Հռոմի ժա – մով՝ 10·30ին, Վատիկանի Ռատիօկանը պիտի սփռէ Հայկա – կան ձայնաւոր Ս. պատարագը:

Կը պատարագէ Հայր Սահակ Վ. Ճեմճեմեան, Մխիթարեան ուխտէն: Պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին, բազմաձայն, Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխի – թարեան ուսանողարանի ժառան – գաւորներու կողմէ՝ ղեկավարու – թեամբ Յովսէփ Ծ. Վ. Գաֆթան – ճեանի:

Պատարագէն ետքը պիտի խօսի Պ. Հրաչ Քաջարենց՝ խմբագիր Մասիս *թերթին, նիւթ ունենալով. «Ս. Մեսրոպի կոչումը»:*

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի եկեղեցւոյ յառաջիկայ պատա – րագը այս Կիրակի:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԳԻՆԵՁՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած Ժան – թիյի եւ Փորթ տ'Իթալիի հայ դպրոցի կրթական մարմնոյն կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ–ՊԱԼԵԱՆ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Քոմպա – թաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Ռէյմօն Լըֆէվրը, Ժանթիյի:

Երգ, պար, արտասանութիւն, ընթեր – ցանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ ա – շակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչ Պ. Քաչեանի:

Մուտք՝ 2 ֆրանք:

×

ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 20·45ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանին սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տէրուլէտ:

Աշակերտներու կողմէ՝ արտասանու – թիւններ, խմբերգներ եւ պարեր:

Ուսուցչուհի Օր. Եւգինէ Եփրեմեանի *գլխաւորութեամբ:*

Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով բացառաբար շրջանիս մէջ պիտի ներկա – յացուի Յակոբ Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Բեմադրութեամբ եւ մասնակցութեամբ Տրդատ Նշանեանի:

Կը մասնակցին Տիկին Սիրուհի Նշան – եան, Արտ. Գմբէթեան, Գէորգ Տէրվիշ – եան, Նուբիան Մարգարեան, Գրիգոր – վաեան, Նազարէթ Պշտիկեան *եւ* Օր. Մառանկօզեան:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. մարմնի կողմէ:

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէ – սինի մասնաճիւղին:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Հաճելի յայտագիր՝ դպրոցին աշա – կերտութեան կողմէ: Ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սէքեանի:

Մուտքը ազատ է:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ան – խտիր:

LE LORD
RESTAURANT
SPECIALITÉS
Arméniennes et Hongroises
Décor agréable — Prix modérés
Հայկ. եւ Հունգարական Ընտիր ճաշ
PARIS
9, Rue Lord Byron, 9
(CHAMPS-ÉLYSÉES)
— Ouvert tous les jours —
sauf lundi
Téléphone :
ELY. 07-27
Փակ է Երկուշաբթի:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան պարտէզին մէջ

36, Avenue Charles de Gaulle — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն «ԿՈՎԿԱՍ» պա – րախումբը, Պ. Բիւզանդ Ֆընտըքեան, *երգիչ, Օր.* Սուրէնեան, *մենապար, եւ* Պ. Գրիգոր Վահան, *խօսնակ:*

Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի գիներով:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

Երեկոյեան աւանդական շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 *ՖՐԱՆՔ*

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նոռէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, անցնիլ *կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէյի կայանը: Շոգեկառք՝* 10·15, 11·13, 12·05, 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին:

Ճաշագին մուտքով միասին 15 ֆրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Աղքատա – խնամի Գրասենեակը:

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս, ՓՐՕվանս 77–73)

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — **ՃԱՄԲԱՐ**

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31 — AOUT

Հոկայ չէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Խաղաղաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7 – 9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն:

ԾԱՆՕԹ.— Փարիզէն հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ) *մեկնողներու ար – ձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:*

Երթ ու դարձի ծախքի հաշւոյն կանխավճար՝ 50 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝

ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ

8 bis, rue des Ternes
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Աղքատախնամ–Որբ. Միութեանս ընդ – հանուր ժողովը այս Ուրբաթ (19 Յունիս) ժամը 21ին 5 Րիւ Փափէռ *Հ. Բ. Ը. Մի – ութեան սրահին մէջ,*

ՕՐԱԿԱՐԳ .— Ա) Տեղեկատուութիւն նիւթական եւ բարոյական, Բ) Ընտրու – թիւն նոր վարչութեան:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան ֆր – միտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն – կերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սո – վորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օր – կարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստա – փոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Աս – րոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարե – ւոր օրակարգ:

Les *Vartananc*, les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude des lieux et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

traduit de l'arménien par Dikran Kirazian
présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐԸ ՈՒ ԳԻՆԸ

Դրացնա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
19
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
19 JUIN
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ԴԱՐ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·037 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — Nº 10.037

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԳԱՂԹ

Երեւանի թերթերը կը դրեն թէ «Սո – վետական Հայաստանի պատուիրակները պիտի մեկնեցին Արաբական Միացեալ Թագաւորութիւն՝ հայրենադարձների հետ – քննարկելու քաղաքանները կազմակերպելու թեմով» :

Ու կ'աւելցնեն թէ այս տարի բացի ե– րեքսունէն՝ իրանէն, կիպրոսէն, Սու – րիայէն եւ այլ երկիրներէ Հայաստան պիտի վերադառնան « մի բանի հազար հոգի » :

Առաջին կարաւանները հայրենիք պի – տի հասնին Օգոստոսին : Միջերկրականի ափերու հայկական գաղութներէն հայրե– նադարձները պիտի ճամբորդեն «Արմե – նիա ընդհանուով, որ վերջերս Սեւ Ծո– վին ափեքանդրիա փոխադրած էր Ռը – սաստիւր , Աւստանի ամբարտակին բախ – տաբիւ :

Տեղեկութեանց համա – ձայն, ներկայիս Հիսուն հազար քառա – կուսի մեծ բնակելի տարածութիւն տնտեսելու վրայ է Երեւանի, Լենինա– կանի, Կիրովականի, Հրազդանի , Լու – սաւանի, Իջեւանի եւ « ռեսպուբլիկայի ին քաղաքներում ու շրջկենտրոններ – ում :

Միւս կողմէ, ըստ նոյն թերթերուն , մինչ դեռ Հայաստան ժամանած է հայ– րենադարձներու 1964ի առաջին խումբը իրանէն : Նորեկները հաստատուած են Լենինական քաղաքի նորակառոյց չէնքե – րուն մէջ :

Այս օրերս Հայաստան պիտի հասնի հայրենադարձներու երկրորդ խումբը Լիբանանէն :

Կը ըսեր թէ քանի՞ հոգիէ բաղկացած են այս առաջին եւ երկրորդ խումբերը , որոնց պիտի յաջորդեն ուրիշ խումբեր Միջերկրական Արեւելքի զանազան երկիրներէ – րէ :

Ուրիշն, լաւագոյն պարագային, հայ – րենադարձներու թիւը պիտի հասնի «մի քանի հազարի » :

Երեք տարի անցաւ այն օրէն ի վեր, երբ խորհրդայնացման քառասնամեակին առիթով, 1961 Մայիս 6ին Խրուշչեւ երե – կի մէջ արտասանեց իր նշանաւոր ճա– ռը, որով սկիզբը կը դրուէր ներգաղթի նոր շրջափուլի մը : Ա. Հայաստան ա'յն– քան բարգաւաճած է, որ, կ'ըսէր, ըս – կիզբի Հայութիւնը իրեն կը քաշէ մաք– րի պէս :

Իրականութեան մէջ սակայն հայրենադար – ձի նոր փորձերը մեծ արդիւնք մը չտը – ուին. պաշտօնական յայտարարութեանց համաձայն, 1961էն 1963, երեք տար – ուան մէջ երեք հազար Հայեր միայն ներգաղթած են Հայաստան: Այսինքն տարեկան հազար հոգի: Այս ընթացքով դարման չի տարուիր գործի վճռակատարութիւն մը չունինք, ոյժերը կը կարծենք թէ Մերձաւոր Ա – րեւելքի երկիրներէն դէպի Միացեալ Թագաւորութիւն, Քանատա ու Աւստրալիա ապրող Հայերու թիւը աւելի չատ է քան հայրենադարձներունը :

Ուրեք խօսքով արտագաղթը աւելի կը կշռէ նժարին վրայ քան նոր – ադրը :

Գալով ձը ամիս առաջ ճարտարապետ Ալեքսէյ Մազմանեան, որ վազդէն կա– թողիկոսին ընկերացած էր դէպի Երու – սաղէմ՝ ճամբորդութեան ընթացքին , Ղազարի մէջ տուած դասախօսութիւննե – րուն մէջ յայտնէր թէ երեւանի եւ միւս քաղաքներու մէջ բուռն թա – փով առած կը տարուի բնակարանային շինարարութիւնը :

Նոյնպէս հաստատեն Հայաստանի

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ԻՆՔՕՆԻԻ ԿՐՆԱՑ ԱՄԵՐԻԿԱ ՋԵՐԹԱԼ

Կառավարական տագնապ մը չատ հա – ւանական կը նկատուի Անգարայի մէջ եւ կրնայ նաեւ պատճառ դառնալ որ նոր դժուարութիւններ ծագին Կիպրոսի հար– ցին մէջ: Արդարեւ ինէօնիւ վատահու – թեան քուէի հարց դրած է երեսփոխա – նական ժողովի առջեւ եւ յայտարարած թէ Ուշինկթըն չերթար եթէ ժողովը վստահութիւն չյայտնէ իրեն :

Անցեալ Երկուշաբթի է որ Թուրքիոյ վարչապետը վստահութեան քուէ ուղած էր Ազգ. ժողովէն իր կիպրական քաղա – քականութեան համար : Յարդ կարելի չէ ըսել թէ ինչ պիտի ըլլայ այդ քուէար – կութեան արդիւնքը տրուած ըլլալով որ ընդդիմութեան դիրքը չատ անորոշ է , մնաց որ մեծամասնութեան անդամ տարրեր անդամ կը մեղադրեն կառավա– րութիւնը իր «չափաւորականութեան » համար, նաեւ՝ խոհեմութեան : Եթէ պատահի որ Ինէօնիւի կառավարութիւնը իյնայ, «պատերազմական դահլիճ » մը կուգայ գործի դլուխ, ինչ որ չատ վը – տանդաւոր է Աթլանտեան Ուխտի հա – մար : Հաւանական է նաեւ որ, այդ պա – րագային, Մոսկուա միջամտէ: Իրաց այս կացութեան առջեւ, նախագահ Կիւրսէլ կոչ մը ըրած է խորհրդարանա – կաններուն որպէսզի զօրավիդ կենան Ինէօնիւի : Ատելիքը որոշած է դէմ քը – ւէարկել :

Ցոյս կայ նաեւ որ Ապահովութեան Խորհուրդի նիստը պատճառ դառնայ, որ տագնապին առաջքն առնուի :

Կիպրոսի մէջ կացութիւնը ծանր է Թուրքերը նորէն Ցոյն մը սպաննած են : Մակարիոս Ա.րք. երկար խօսակցու – թիւններ ունեցած է Անդրէաս Փափաս հետ որ կիպրական հարցերով զրաղող դեսպանն է , յոյն արտաքին նախարարու– թեան մէջ: Այս խօսակցութիւններէն ետք, Նախագահ Մակարիոս չէ ծածկած իր թերահաւատութիւնը լուծում մը դտնելու կարելիութեան մասին : Մէկ հաւանականութիւն կը տեսնէ եթէ « Թուրք փոքրամասնութիւնը համոզ – ուի որ Կիպրոսի Ցունաստանի կցուիլը յաւագոյն երաշխաւորութիւնը կուտայ Թուրքերուն ինչ կը վերաբերի իրենց ի – րաւունքներուն » : Առաջին անդամն է որ Մակարիոս Ա.րք. այսքան յստակ դիրք կը բռնէ Ենոսիսի ի նպաստ :

Նիւ Եորքի մէջ, Ապահովութեան Խոր– հուրդի Ցունիս 18ի նիստը պիտի զբաղի այս հարցին դինուորական եւ քաղաքա – կան երեւոյթներով, ՄԱԿի ոյժերուն նոր երկարաձգում մը քուէարկելէ առաջ :

Նախ պիտի քննուի բրիտանական ու – ժերու մասնակի քաշուելու հարցը : Պաշտպանութեան նախարարութեան բանբերը յայտարարած է թէ պիտի քա – շէ երեք հարիւր բրիտանացի զինուոր –

Թերթերը, որոնք նոյնիսկ կը ճգրեն թէ յիսուն հազար քառ. մեթր տարածու – թեան վրայ կը կառուցուին նոր բնակա – րաններ , արդիական յարմարութիւննե – րով :

Եթէ այդպէս է, ինչո՞ւ Հայաստանի վարիչները ճիգ չեն ըներ աւելի մեծ թի– ւով Հայեր փոխադրելու հայրենիք , որ– պէսզի միանդամ ընդ միշտ վերջ տրուի արտագաղթին, որ մտահոգիչ հանգա – մանք ստացած է, սպառնալով դառնալ իսկական աղէտ մը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ներ զորս տրամադրած է կիպրոսի ՄԱԿի ուժերուն : Ներկայիս ունի 1200 զին – ուորական :

Նկատի կ'առնուի նաեւ թէ Նասր զօ – րավիդ կը կենայ Գերպ. Մակարիոսի , դեռ Երեքշաբթի օր, Նասր Նիկոսիոյ իր դեսպանինմիջոցաւ նամակ մը կը յանձնէր Կիպրոսի նախագահին, ուր կը կրկնէր թէ Արար Մ. Հանրապետութեան նախա– պէս բռնած վճռական դիրքերը կիպրա – կան հարցին նկատմամբ անփոփոխ կը մնան : Նասրի այս դիրը պատասխան մըն էր Մակարիոս Արք.ի նամակին , ուղղուած աշխարհի բոլոր պետական դեկավարներուն, անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար Թրքական ցամաքա – հանումի մը սպառնալիքին վրայ: «Արար Մ. Հանրապետութիւնը, կ'աւելցնէ Նասր միշտ ընդդիմացած է յարձակման քա – ղաքականութեան եւ օտար միջամտու – թեանց երկրի մը ներքին հարցերուն : Կը մաղթէ որ կիպրացի ժողովուրդը պահ – պանէ իր անկախութիւնը, կղզին դե – րիչխանութիւնը եւ իր միասնականու – թիւնը դէմ դնելու համար օտար որեւէ միջամտութեան » :

×

«ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁՆ Է» Կ'ԸՍԷ ԻՆԷՕՆԻԻ

Պոլսէն հասած թերթերը աւելի ման – րամասնութիւններ կուտան Թրքական դիրքին մասին : Վստահութեան քուէի հարց դնելէ առաջ, Թուրքիոյ վարչա – պետը յայտարարած է .—

— Մեր դատը եւ տեսակէտը անփոփոխ կը մնան, կիպրոսի համար Դաշնակցա – յին պետութիւն մը առաջարկած ենք , եւ մեր այդ պահանջէն նշանակէտ մը իսկ պիտի չփոխենք, երբեք պիտի չհրաժա – րինք մեր դատէն: Տեսնենք, Ամերիկա ինչպիսի դիրք մը պիտի բռնէ: Ինչպէս դիտէք, Թուրքիա խնդիրը հաշտարար ե– ղանակներով լուծելու համար ամէն ինչ փորձեց , եւ միջոց մը եւս նոյն համբե– րատար ոգիին ցոյց պիտի տայ : Հակա – ռակ պարագային, եթէ երբեք հաշտա – րար ամէն ճեռնարկ ապարդիւն մնայ , պատերազմելէ զատ տարբեր միջոց չու– նինք : Մենք կ'աշխատինք մեր երկիրը պատերազմէ մը հեռու պահել , ուրեմն փորձենք հաշտարար բոլոր միջոցները , եւ եթէ որեւէ արդիւնք չբաղձենք , այլ – եւս ղէնքի փարինք եւ պատերազմինք : Իմ համոզումս այս է ահաւասիկ » :

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՂԷՏ ՈՒ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ

Շատ ծանր արկած մը պատահած է Րիզէի մէջ (Թրապիզոնի մօտ) : Բեռ– նատար կառք մը անդունդը կլորած է 35 փոքրիկներով զորս կը փոխադրէր : Ա – սոնց 23ը խեղդամահ եղած են իսկ մնաց– եալը՝ վիրաւորուած : Տղոց մեծ մասը 8 – 10 տարեկան են եւ ծագած յուղու – մը մեծ է :

Մալաթիայէն ալ կը հաղորդեն որ ծա– նրը երկրաշարժ մը պատահած է, ահու– դողի մատնելով տեղւոյն բնակչութիւնը: Հազմաթիւ տուներ փլած են, մէկ հոդի մեռած է, 15 հոդի վիրաւորուած: Նոյն– քան բուռն ցնցումներ տեղի ունեցած են Ատըեաման, Էլազըղ, Սվազ, Գայսերի , Էրզինճան :

Գոնիայի մէջ ալ հեղեղային անձրեւ – ները ահռելի վնասներ պատճառած են: Գոնիայի կարեւոր կեդրոններէն մէկուն՝ Տօղանպէյի մէջ, վտակները յորդած են եւ ողողումէն 70 խանութներ փլած են :

× Ինէօնիւի դէմ մահափորձին հեղի – նակը քսան տարի բանտարկութեան դա – տապարտուեցաւ :

ԴԱՆԻԱ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Խրուշչեւ կը չարունակէ իր այցելու – թիւնը Քոփընհակըն: Վարչապետ Քրակի հետ ունեցած խօսակցութիւնները դըր– խաւորաբար տնտեսական հարցեր չօշա – փած են : Խրուշչեւ տրամադրութիւն ցայտնած է ամբողջ գործատուներ գնել եւ վերարտադրող խողեր: Ծօսուած է նաեւ դանիական օդանաւային դիծերը լե– նինկրատէն ալ անցնել: Խրուշչեւ եւ իր ընտանիքը, ապա հիւրերը եղած են Դա – նիոյ թագաւորին եւ թագուհիին, տեղա– տարափ անձրեւի մը տակ :

Խրուշչեւ, այս ընդունելութենէն ետք, այցելած է աշէլէմ մը (ժժան վարձքով մեծ բնակարանները), ուր, «Խրուշչե'ւ , Խրուշչե'ւ » պոռչտուքներով ընդունուած է: Նոյն իրիկունը դանիական կառավա – րութիւնը կոչունք մը տուած է խորհըր– դային վարչապետին ի պատիւ: Յաջորդ օրը, Խրուշչեւ օդանաւով, դացած է ար– դիական ագարակներ այցելելու :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պարտաւորիչ դարձուց մանկական անդամալուծութեան (փոլիոմիէլիթ) դէմ պատուաստը : Պե– տութեան խորհուրդը պիտի ճգդէ տարի– քը : Ընդդիմացողները կամ պատուաստու– թեան դէմ քարոզչութիւն ընողները տուգանքի եւ բանտարկութեան կրնան դատապարտուիլ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ մէկ միլիոն 589 հա – զար պետական պաշտօնեայ կայ, այսին– քըն 352 հազար աւելի քան 1952ին :

ԱՐԱՖ Մ. Հանրապետութիւնը օրա – կարգ մը առաջարկած է արաբական Բ. վերին ժողովին համար : Կ'ուզեն քննել Յորդանան գետնի ընթացքին փոփոխու – թեան համար, արաբական հակածրագիր մը: Հաշուեկշիռ մը պիտի ընեն նաեւ այն չրջապտոյտներուն զորս արաբ նա – խարարները կատարած են , արաբական տեսակէտը պաշտպանելու համար եւ այն միջոցները զորս պէտք է ձեռք առնել Իսրայէլի հետ սերտ կապեր մշակող եր – կիրներուն հետ : Կան նաեւ եմէնի նը – կատմամբ Անգլիոյ դիրքը եւ Հարաւային Արաբիոյ դաշնակցութեան կացութիւնը :

ԻՍՐԱՑԷԼԻ պաշտպանութեան փոխ – նախարարը Փարիզ հասած է եւ կ'ուզէ աւելի ծաւալ տալ Ֆրանսայի եւ Իսրայէ– լի դիտական գործակցութեան :

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետն ալ կ'ուզէ որ համայնավար Չինաստանը մաս կազմէ ՄԱԿի :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ պետական նախարար՝ Լուի Ժոքս Եուկոսլաւիա հրաւիրուած է, ուր պիտի մնայ մինչեւ Ցունիս 23 :

ՔՈՆԿՈՑԷն հասած լուրերու համա – ձայն, նախագահ Քազավուպու նեղում չնորհած է Քալոնճի «կայսեր» եւ Զոմ – պէի եւ ազատ արձակած է Կիպենկա : Է– լիզապէթվիլի մէջ սակայն վաթսուն « անբաղձալիներ » ձերբակալուած են :

ՔԵՆԻԱ հանրապետութիւն պիտի դառ– նայ, յայտարարած է վարչապետ՝ Քե – նիաթա :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏՐ ԿՈԼ մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ Ցուլիսին :

«ՓՐԱՒՏԱ» կը դրէ թէ Միացեալ Նա– հանգները տարօրինակ դիրք մը ունին Լաոսի մէջ եւ «զրգռութեանց իրենց քա– ղաքականութիւնը կը թունաւորէ կացու– թիւնը այդ երկրին եւ ասիական հարաւ– արեւելքին մէջ:

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ նոր փոխատուութիւն մը ըրին Զանզիպարի, չուրջ 45 միլիոն տո – լար :

ԶՄՐՈՒԽՏԷ ՄԱՏԱՆԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ի՞նչպէս պահանջել սակայն զայն, առանց վշտացնելու աղջիկը: Թերեւս առանց ուզելու ալ, վերադարձնէր, ինչպէս ըրած էր ատենօք : Իսկ եթէ միասին տանիլ փորձուէր ...

Յաջորդ մէկ քանի օրերուն մատանին կը փայլէր միշտ աղջկան մատին վրայ, հագուեցնելով անոր նուրբ ձեռքին առանձին գրաւչութիւն մը:

Իր միտքը սակայն կը զբաղէր առանց վիշտ պատճառելու, մատանին ունենալու հարցով :

Մեկնումին երեք օր մնացած էր: Իջաւ չուկայ: Գնեց ոսկիէ երեք սիրուն նուէրներ, մէկը, ամենասուղը՝ աղջկան համար, միւս երկուքը՝ փոքրիկներուն :

Իրենց արժէքով անոնցմէ փոքրագոյնն իսկ աւելի կ'արժէր քան զմրուխտէ մատանին: Բաղդատութեան պահուն զգալի պիտի ըլլար ասիկա: Բարոյական կողմէ դիտելով հարցը, զինք մեղադրող պիտի չըլլար, քանի որ նիւթական շահ մը չունէր մատանին պահանջելով : Այս վստահութեամբ զրահուած՝ յաջորդ օրը երբ աղջիկը առանձին էր, կանչեց իր մօտը. բացաւ գլրոցը, հանեց երեք նուէրները եւ զարմացական անոր նայուածքին տակ՝ յանձնեց իրեն ըսելով.

— Մեկնումիդ առթիւ չնչին նուէր մը իմ կողմէս :

Թանկագին այս առարկաները անակնկալ մը եղան աղջկան համար: Գիտէր, թէ հայրը ինչ որ կ'ընէր, մխումի համազօր զոհողութիւն էր: Բայց հայրը թոյլ չտուաւ որ խօսի այդ մասին եւ աւելցուց.

— Աղջիկս, գիտես թէ որքան կը սիրեմ քեզ: Այժմ պիտի պահանջեմ քեզմէ բան մը, որ սակայն չեմ ուզեր սխալ մեկնուի քու կողմէդ: Նախապաշարումներու մարդը եղած չեմ բնաւ, բայց այլեւս յիշատակներու զօրութեամբ կը մեղմացնեմ ճակատագրէն պարտադրուած ամէն կսկիծ ու դառնութիւն: Յիշատակ մըն ալ ինքդ պիտի դառնաս չուտով, երբ դրկած ձագուկներդ, մեկնիս դէպի հեռաւոր հեռուները : Մենք պիտի ապրինք քու նամակներուդ, պատկերներուդ, քաղցր խօսքերուդ տպաւորութիւններով. կենդանի յոյսով, որ միշտ կրնանք տեսնել զիրար, ըլլալ իրարու մօտ: Բայց այդպէս չէ պարագան անոնց, որ մահացած եւ որոնցմէ իբրեւ յիշատակ պատկեր մը, նամակ մը կամ առարկայ մը միայն կը մնայ զոր իբր սրբազան մասունք կը պահենք: Ու յանկարծ փղձկեցաւ :

Այն ատեն աղջիկը կռահեց բովանդակ իմաստը իր հօրը խօսքերուն, գուրգուրանքով փարեցաւ անոր վիզը, հանեց մատէն զմրուխտէ մատանին եւ երկարեց հօրը, փղձկելով իր կարգին :

Եաքէն յարեց.

— Գիտեմ, սիրելի հայրիկ, որ թանկագին յիշատակներ կան այս մատանիին կապուած : Մայրիկս խօսած է ինծի, թէ մեծ հօրմէս քեզի տրուած միակ նուէրն է ասիկա: Ինչպէս առաջին մեկնումիս, ես դարձեալ պիտի վերադարձնէի զայն քեզի: Եաքէն պատրաստուեցաւ մանեակը եւս հանելու :

— Պահէ զայն, անոր կորուստը ոչ մէկ ցաւ պիտի պատճառէր ինծի, որովհետեւ հետաքրքրութեան համար գնուած է միայն :

Պահը յուզիչ էր: Սահող երեք չարթուան մէջ հայր եւ աղջիկ այսքան մտերմօրէն չէին խօսած իրարու: Անցնող տարիներու կարօտը կը լուծուէր արցունքներու մէջ :

Առաջին անգամ ըլլալով կարճ օրերու ճառագայթող ուրախութիւնը յանկարծ մօտակայ բաժանումի իրողութեան առջեւ կը փոխարկուէր լուռ վշտի մը : Իրենցմէ ոչ ոք փորձեց խօսիլ այդ մասին: Աղջիկը դեռ կը շարունակէր հեկեկալ, դրած գլուխը հօրը ուսին : Հայրը գրեթէ խորտակուած, կը շոյէր անոր գլուխը, նման այն օրերուն, երբ դեռ չորս տարեկան, կը խայտար ան, ամէն անգամ որ կը պարպանդէր զայն իր բազուկներուն մէջ :

Այդ պահուն ան կը մտածէր, թէ վիշտերը այնքան խոր պիտի չըլլային, եթէ անոնց պատճառ սէրերը ըլլային վարկպարազի եւ մակերեսային: Մարդ ուշ ատեն միայն կը զգայ ասիկա, երբ անկարող է այլեւս շրջելու ճակատագրին անիւը :

Երբ աւելի չխորացնելու համար յուզմունքը աղջկան, վեր առաւ անոր գլուխը, ան նոր զեղումով մը համբուրեց հայրը եւ դուրս ելաւ սենեակէն, ճգապարեց մօրը ցոյց տալու ստացած նուէրները :

Կէս ժամ ետք, կինը պատմեց ամուսնոյն, թէ աղջիկը մեծ ուրախութեամբ ցոյց տուած էր իրեն ստացած նուէրները :

Իր կարգին, ինք ալ աւելցուց, թէ ըստացած էր զմրուխտէ մատանին: Իրենց ապրած յուզմունքներուն մասին ոչինչ խօսեցաւ սակայն :

Երկու օր եւս մնացին անոնք իրենց հետ: Այդ երկու օրերը եղան լուռ ապրումներով հարուստ: Աղջիկը կը զգար, թէ հայրը անցեալի հետ կապուած յիշատակներու յաճախանքներով կ'ապրի այլեւս, որոնց մասին ոչինչ կը խօսէր իր շուրջիններուն : Զմրուխտէ մատանին մէկն էր յիշատակներով հարուստ այդ օրերը ոգեկոչումի հրաւիրող անխօս խորհուրդներէն :

Անշունչ այդ իրը զօրութիւնը ունէր ամբողջ անցեալ մը վկայութեան կանչելու եւ խռովքի փոթորիկներ ստեղծելու հոգիին մէջ իր հօրը, որուն այդ մասունքին հանդէպ տածած գուրգուրանքին իմաստը շատ լաւ կ'ըմբռնէր այլեւս:

Մութ ու լոյս ապրումներու եւ խորհուրդներու արագ ժապաւէն մը կը քակուէր ու կ'անցնէր անոր աչքերուն առջեւէն :

Այո, երկու օրէն պիտի մեկնէին. արդեօք անգամ մըն ալ պիտի տեսնէ՞ր իր ծնողքը ...

Իրարու ոչ մէկ բառ խօսեցան այդ մասին :

Լռութեան վեհութիւնը իրաւունքներ ունէր եւ դէթ անգամի մը համար անոնք յարգուեցան :

Հայրը փորձառու մարդ, հաշտուած էր գալիք ամէն պատահարի հետ: Եթէ գոհ էր եւ ուրախ, անոր համար էր ասիկա, որ զմրուխտեայ մատանին ստեղծած էր նոր առիթ մը ոգեկոչելու անցեալը եւ անշիրիմ սիրելիներու քաղցր յիշատակը:

Երբ վերջին անգամ ան նայեցաւ այդ թանկագին օղակին, յիշեց յիսուն տարի առաջ նաւուն կամրջակին վրայ մնաք բարովի եկող իր ծնողքը :

Ահա մայրը, թաշկինակը աչքերուն՝ լուռ կ'արտասուէ, անոր քով՝ փոքր եղբայրը, որ թէպէտ տխուր, բայց յուսադրիչ խօսքեր կը մրմնջէ կարծես իրեն. աջին՝ մեծ եղբայրը, այդ ջերմօրէն ատնիս տղան, կնոջը կողքին, լուռ զինք կը դիտէ տրտում աչքերով, կայ այս բոլորէն հեռու առնական հասակով գեղադէմ հայրը, յիսուն գարուններ ետին ձգած երենոսէ մազերով այս լռակեաց մարդը, որ արտակարգօրէն յուզուած կ'երեւի, եւ երբ նաւը կուտայ մեկնումի իր երկրորդ նշանը, կ'ուղղուի իրեն, կը դրկէ իր գլուխը, պինդ կը համբուրէ զինք եւ ազգականներու եւ տեսցիներու բոլորին աչքերուն առջեւ, կը հանէ մատէն հօրմէն ժառանգ եւ յիշատակ ձգուած միակ զմրուխտէ մատանին ու կ'անցընէ իր մատը, ըսելով.

— Մի՛ մոռնար մեզ, եւ կը փղձկի ...

Այդ պահը ան երբեք պիտի չմոռնայ. երբե՛ք, երբե՛ք ...

Յիսուն երկար տարիներ են անցեր այդ օրէն, հիմա աւելի մեծ գուրգուրանքով կապուած է այդ մատանիին: Կը զարմանայ, թէ ի՛նչպէս աւելի առաջ, անկիւն մը դրած էր զայն, եւ այսօրուան պէս նախանձախնդիր չէր գտնուած անոր անկորուստ պահպանումին համար :

Հիմա, աշխարհ հարստութիւն մը պիտի չփոխէր այդ ոսկիէ օղակին հետ : Պիտի պահէր զայն, արեան ճամբով, իբրեւ նուիրագործուած մեծարժէք առարկայ : Իբրեւ վկայութիւն գործուած զարհուրելի սպանդի մը : Ինչպէս ինք նոյնպէս իր արու ժառանգորդները պէտք էին դառնալ տէր անոր, ու փոխանցել իրենց հերթին իրենց յաջորդներուն, եւ այսպէս պէտք է նուիրագործուէր յիշատակը իր նահատակուած հօր :

×

Երկու օր ետք, օդանաւակայանին մէջ, վերջին մնաք բարովի վայրկեանին, աղջիկը արցունքոտ աչքերով համբ
հայրը: Իր առաջին մեկնումին հայրը
ցունք չէր տեսած անոր աչքերուն մէ

— Ուրախ եւ արի եղիր, աղջիկս,
եւ ջերմօրէն սեղմեց զայն կուրծքին

Եաքէն այր եւ կին բարձրացան
դիտելու օդանաւին մեկնումը :

Երբ մետաղէ թռչունը դրկեց անհ
տը ու կորսուեցաւ ամպերու ետին,
ու կին զիրենք փոխադրող ինքնաշարժ
անկիւնը ընկղմած, տուն վերադարձ
ձան, իւրաքանչիւրը սիրելիներէ
ժանումէն բարձրացող տխուր խորհ
ծութեանց տպաւորութեան տակ :

Ու ատեն միայն այրը խօսք բաց
հարցուց կնոջը.

Նշմարեցի՞ր աղջկան արտասուք
Այո, չա՛տ յուզուած էր, խեղճը
րօտը սրտին՝ հեռացաւ այս անգամ
Աստուած գիտէ, թէ անգամ մըն ալ
պիտի տեսնէ մեզ :

Ամուսինը ձայն չհանեց: Բայց
կը մտածէր, թէ իրաւունք ունէր
այո, անգամ մըն ալ կարելի պիտի
լա՞ր տեսնել զիրար, երբ այնքան
են դէպի գերեզման երկարող օրեր

Եւ այս պարագան, զմրուխտէ
նիին դէպքով՝ զգացած ըլլալու էր
աղջիկը, կը մտածէր ան տրտմօրէն :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Երեւանի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին երեք բաժիններուն
գրական, թատերական եւ երաժշտական
դիւաններու թիւը կը հասնի 422
րոնցմէ ամէնէն մեծը գրական բաժին
Մեր յօդուածին նպատակն է
լով ներկայացնել թանգարանին
մութիւնը, կ'ուզենք ժամանակ
ներկայացնել միայն վերջին տասը
րներու գործունէութիւնը, որուն
նորհիւ կրնակի չափով աւելցաւ թա
դարանին մէջ գտնուող վաւերագրեր
րուն քանակը :

Մամուլի մէջ տարիներ առաջ երեւ
ցին յօդուածներ, ներկայացնելով թա
դարանին նախկին վիճակը եւ յատկա
արեւմտահայ եւ սփիւռքի հայ գրող
րուն, արուեստագէտներուն եւ մտա
րականներուն դիւաններուն բացա
բացակայութիւնը ու այս առթիւ յա
նեցին այն միտքը, թէ արտասահման
մէջ ցրուած այս կամ այն անհատներ
ողջ մնացած գրողներուն կամ մեռած
րուն հարազատներուն մօտ գտնուող
ւանները անհրաժեշտ է փոխադրել Հա
յաստան եւ անոնք կեդրոնացնել գրակ

«ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ» ՇԱՐՔԷՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

.. Խաղաղ գիշեր էր: Գնացքը դիլ սուլում էր փոքր կայարաններին հասնելով ու դղրդալով անցնում էր առաջ, չունչ առնելու մեծ քաղաքների մօտ : Ոտքերս արդէն ցաւում էին լուսամուտի առաջ կանգնելուց, բայց քունս փախել էր հեռու, չատ հեռու: Կենդանացել էր մէջս վաղուց մեռած, կորած պատանեկութեան աշխարհը : Յարութիւն էին առել հոգուս մէջ նահատակուած հարազատներս ու ընկերներս, եւ իր գեղեցիկ, ինքնավայել կերպանքով կանգնել էր մտքիս մէջ Մեսրոպ էֆէնտին, այնպէս, ինչպէս վերջին անգամ ծանրաքայլ մըտաւ մեր դասարանը ...

« Հայ Մեսրոպ էֆէնտու գրքերով էք դուք ձեր լեզուն սովորում » ...

Այդ խօսքերն էինք նետում մենք Թուրք տղաների երեսին: Ասում էին, որ Մեսրոպ էֆէնտին բարկանում էր, լսելով, որ մենք իր գործն ու գործունէութիւնը Թուրքերի երեսովն էինք տալիս « Ես ամէն ինչ կ'ընեմ, որ Թուրք ու հայ իրարու հասկնան համաձայն ըլլան իրարու ու համերաշխ ապրին, իրարու հետ : Իմ անունովս ու գործովս վէճի մտնեն եւ թէկուզ խօսքով՝ բզկտեն իրարու՝ հակառակ է նպատակիս»,— ասել էր նա ինչ որ ընկերութեան տարեկան ժողովի մէջ : Մենք լսել էինք այդ խօսքերը, մեծերից ու տարօրինակ էինք համարում, որ նա արգելում է մեզ իր անունը զէնքի տեղ գործածել՝ պաշտպանուելու համար. « Այդ բանը հակառակ է նպատակիս » ...

Ինչո՞ւ պիտի հակառակ լինէր իր նպատակին իր իսկ աշակերտների հպարտութիւնն՝ իրենց ուսուցչի անունով ու գործով : Իսկ նրա գործերն ամէն տարի աւելանում ու չատանում էին: Պատմում էին, որ նոր գրքեր է գրել, որոնք շուտով պիտի տպագրուէին. «Օսմանեան պետութեան պատմութիւնը », « Օսման ժողովուրդը եւ անոր բարքերն ու յատկութիւնները » : Այդ երկու գիրքն էլ գրել է հայերէն՝ Հայերի համար եւ երկու գիրք էլ Թուրքերէն՝ Թուրքերի համար. « Հայերը, Նրանց ծագումն ու պատմութիւնը » եւ «Հայերն օսմանեան պետութեան մէջ :

Ամէն բան, որ ասում, խօսում էր Մեսրոպ էֆէնտու մասին հասարակութեան մէջ, գալիս, հասնում էր մեզ, նրա աշակերտներին եւ դարձեալ առիթ դառնում բուռն վէճերի : Հակառակորդները, ճիշդ է, առաջուայ պէս անվերապահ ժխտական դիրք չէին բռնում. «Հայ ազգին ի՞նչ օգուտ ունի » ... Բայց հիացմունք ու ցնծութիւն էլ չէին արտայայտում : Թէ ինչ էր անում նա մեզնից հեռու, մեզ անմատչելի շրջանակների մէջ, դա մենք չէինք տեսնում, միայն պատմութիւններ էինք լսում նրա մասին, իսկ ինչ որ տեսնում էինք եւ լսում իրենից, չէր շոյում մեր ազգային ինքնասիրութիւնը : Չնայած այդպիսի գրքեր էր գրել նա՝ Թուրքերէն Հայերի մասին ու Թուրքերի համար հայերէն, բայց առաջուայ պէս դասարան էր մտնում, իր վըսեմափայլ կերպարանքով, իր խոշոր-խոշոր սեւ աչքերով նայում էր մեզ ու բարեւում Թուրքերէն.

— Սալամ, չոճուկլարըմ ...

Կամ՝

— Սապահինըզ խէյր, ուշագլար ...

Ինչ էին պէտք մեզ նրա գրած այդ գըրքերը, նրա փառաբանուած հմտութիւնը՝ արաբերէնի ու պարսկերէնի : Ղուրանի ու հին-հին թարիխների մեկնութեան մէջ : Գոնէ մի անգամ մեզ հայերէն « Բարի լոյս » ասէր, ասէր՝ «Բարեւ, տղաք» , լսէինք, որ նրա աչքերը ժըպտում են մեզ այն պայծառ, լուսեղէն ժըպիտով, որ հեռուից տեսնում էինք նրա դէմքին, երբ Բերայի վրայ զբօսնում էր Զօհրապի, Վարուժանի ու Կոմիտասի հետ :

Մեզ համար նա միայն Թուրքերէնի ուսուցիչ էր եւ Թուրքի պէս միշտ մռայլադէմ էր մեր աչքում :

— Սալամ, չոճուքլարըմ ...

— Սապահինըզ խէյր, ուշագլար

Սրտներիցս արևն էր գնում: Դրա
մար էր, որ չէինք սիրում օսմանեան
տութեան մայրաքաղաքի այդ
մարդուն, չնայած յարգում էինք
հայ լինելու համար և յաճախ էլ
ծենում էինք նրա անունով: Մի
քիչ մնաց լսէինք, թէ ինչպէս է նա
յերէն խօսում : Մեզանից մէկը
լսեց: Բայց միայն մէկը : Խմբով
էինք Վոսփորի ափերը գնալու :
լում էինք ուրախ խօսելով : Գարնա
օրը յստակ, օդը թափանցիկ :
ուրախ չողչողում էր : Յանկարծ
մէկը չշնջաց. « Տղաք, Մեսրոպ էֆէ
տին՝ Կոմիտասի, Վարուժանի ու
րապի հետ կը զբօսնէ »:

Մեզնից առաջ քայլում էին
դանդաղ, հանդարտ : Հակառակ
թող առաջ վազեցինք, որ դէմքերը
նանք : Տեսանք Կոմիտասին, Վարու
նին, Գրիգոր Զօհրապին եւ նրանց
մեր Թուրքերէնի ուսուցիչ Մեսրոպ
ֆէնտիին, որ հասակով բոլորից
էր : Տեսանք : Հիմա էլ աչքի
քայլում են նրանք միասին,
ուրախ, լոյս ու ջերմութիւն,
ու վսեմութիւն տարածելով իր
ջը:

ՀՐԱՉԵԱՅ

(4 Տար·)

Նուիրեան եւ արուեստի Թանգարանին մէջ :

1954 – 56ին երեւացին առաջին ծիծեռնակները· զանազան հեղինակներու արքայատոր ձեռագիրներ, նամակներ, փաստաթուղթեր, լուսանկարներ, հարուստ պիտ դիրքեր եւայլն : Թանգարանին պետ Վարուժան Սաֆրաստեան 1957 Յունուար 2ին փարիզէն երեւան դրկուեցաւ Ամուրէն փարիզէն երեւան դրկուեցաւ Ամուրէն Զօպանեանի մեծածաւալ դիւանը, որուն հազար կտոր, որոնցմէ եւ չորս հարիւր հազարը նամակներ են, այդ չորս հարիւր հազարը նամակներ եւ արուեստագէտներու, դերձիչներու : երկրորդ մեծ դիւանը որ Պոլիսէն 1957ին երեւան դրկուեցաւ, կը պատկանէր Թորոս Ազատեանի : Այնուհետեւ տարբեր ընթացքին Հայաստան փոխադրուեցան Զ. Եսայեանի, Սեմայի, Յ. Զարդարեանի, Զօհրապի, Մ. Կիւրճեանի, Ա. Սաֆրաստեանի, Առանձարի, Վ. Թէքէեանի, Տիրայրի, Տ. Զիթունեանի եւ ուրիշներու դիւանները, հարուստ գրադարաններ եւ զանազան արժէքաւոր իրեր, նիւթեր եւայլն :

Վերջին տարիներուն դրկուած դիւան – ներէն ամէնէն արժէքաւորներն են Սիամանթոյի եւ Դանիէլ Վարուժանի դիւանները, առաջինը՝ փարիզէն, բանաստեղ – ծին քրոջ Զ. Համբարձումեանէ (1962) եւ երկրորդը 1963 Յուլիսին, Մ. Նահանգ – ներէն :

Սիամանթոյի դիւաններուն մէջ մնա – ցած են անոր քերթուածներուն մէկ մա – սը, արձակ գործերուն, թատերդութիւն – ներուն, տպաւորութիւններուն թէ ամ – բողջական կտորները եւ թէ անաւարտ տառուածները, սեւագրութիւններ եւ ա – նանձին պատառիկներ, որոնց մէջ կան նոյնիսկ անտիպներ :

Սիամանթոյի դիւանին մէջ կայ Թոլըք – թոյի նուիրուած քերթուածի մը մէկ տառուածը (կիսատ մնացած) : Կան նաեւ Թարգմանական նմոյշներ պարսիկ բա – նաստեղծ Օմար Խայեամէ, ինչպէս նաեւ բանաստեղծին անդլերէն եւ ֆրանսերէն գործերը :

Սիամանթոյի դիւանին արժէքաւոր մասը պիտք է նկատել նամականին՝ ինչ – պէս իր գրածները, այնպէս ալ իր ստա – ցածները, որոնց թիւը կը հասնի 140ի : Դիւանին մէջ են Ա. Իսահակեանի, Վ. Թէքէեանի, Ա. Զօպանեանի, Ռ. Զար – դարեանի եւ այլոց նամակները, որոնք կը չօշափեն Սիամանթոյի արուեստին հետ կապ ունեցող խնդիրներ :

Մնացած է նաեւ բանաստեղծին հպա – տութիւա լուսանկարներուն մէկ փոքրիկ տաւաքածոն :

Երկրորդ եւ կարեւոր դիւանը կը նե – կայացնէ Դանիէլ Վարուժանի խիստ արժէքաւոր ձեռագիրները, որոնք գրկուած են նիւ Եորքէն, բանաստեղծին աղջկան՝ Տիկին Վ. Վարուժան Սաֆրաստեանի կողմէ, իրը նուէր :

Վարուժանի դիւանին մէջ մնացած են 1901 – 1914ի գրութիւններուն մէկ մա – սին սեւագրութիւնները, ինքնագիր եւ մաքրագիր մշակումները, որոնք ապա – ած են «Սարսուռներ», « Ցեղին Սիրտը » , « Հեթանոս Երգեր » , «Հայկն Երգը » խորագրով հատւածածոներուն մէջ : Մնա – ցած է նաեւ երիտասարդական շրջանին գրած առաջին անտիպ գործերուն մէկ փոքրիկ հատւածոն : Կան նաեւ քանի մը արձակ գործեր, յօդուածներ, ճամբոր – դական տպաւորութիւններ, կանի (Պել – ժիա) համալսարանի մէջ իր ուսանողա – կան տարիներու տետրակները եւայլն :

Կ'արժէ յիշատակել Թուրքերէն լեզ – ուով Վարուժանի գրած մէկ ուսումնա – սիրութիւնը : Հեղինակը հատւածած եւ կազմած է Թուրք ծանօթ գրագէտներու համառօտ կենսագրականները՝ իրենց գործերուն յատկանշական նմոյշներով :

Վարուժանի դիւանին կարեւոր մասը կը հանդիսանայ նամականին, որուն թի – ւը կը հասնի երեք հարիւրի :

Մեծ արժէք կը ներկայացնէ գրագէտ Վաղգէն Շուշանեանի դիւանը, որուն գերակշռող մասը կը կազմէ անոր վէ – պերուն, պատմուածքներուն, չափածոյ գործերուն մաքրագիր օրինակները՝ գրուած 1920 – 1934ին, ասոնց մեծ մա – սը կը մնայ անտիպ : Կան ծրուածք ըս – տացուած նամակներ, լուսանկարներ, ա – նոր կեանքին եւ գործին հետ կապ ունե – ցող փաստաթուղթեր :

Գրականութեան եւ արուեստի Թանգա – րանին գրական բաժինը անցեալ տարի Ամերիկի (Եւրիմէ Աւետիսեան) ստացաւ Ա.նայիսի (Եւրիմէ Աւետիսեան) արժէքաւոր դիւանը · գեղարուեստական գործեր, յուշեր, Թարգմանութիւններ՝ Տ'Անունցիոյէն, Հայնէէն, ինչպէս նաեւ յօդուածներ, նամակներ, իրեր եւայլն :

Նուազ արժէքաւոր չէ Լեւոն Մոզեանի դիւանը :

Թանգարանին գրական բաժինը միայն այս տարուան ընթացքին ստացած է 24 դիւաններ :

Գ. Ա.

ԻՆՉՊԷՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԷՐ ՍԹԱԼԻՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վերջերս Մոսկուայի մէջ հրատարակուած «Դժուարին Տարիները» խորագրով վէպ մը, կը պարունակէ երեւակայական խօսակցութիւն մը, ուր Սթալին որոշ կերպով կասկածները կը յայտնէ երկրա – գործութեան մասին Խրուշչեւի դէմ – փարներուն չուրջ : Անշուշտ, կասկածը Սթալինը կրնար մղել իր սերտ գործա – կիցներէն չատերը բնաջնջելու: Բացա – յայտ է թէ՝ իր սերտ գործակիցներէն մէկ քանին կասկածելի ցոյց տալ կը ձգտէր այն մեծ մաքրագործումով՝ զոր ըս – տիպ կատարեց 1952ին, երբ կրեմլինի խումբ մը բժիշկներ , ձերբակալուեցան այն ամբաստանու – թեամբ, թէ թունաւորած էին կարդ մը խորհրդային զեկավարներ, ինչպէս ժը – դանովը, եւ իրենց ձերբակալուած մի – ջոցին կը ծրագրէին ուրիշներ ալ թունա – ւորել :

ԲԵՐԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ՏԱԿ

Միակ խորհրդային զեկավարը, որ այն ատեն վտանգի տակ ըլլալ կը թուէր Բե – րիան էր, անոր համար, որ իր զեկա – վարութեան տակ գտնուող գաղտնի ըս – պասարկութիւնը չէր յաջողած «ժամա – նակին երեւան հանել բժիշկներու դաւա – դրութիւնը » :

Իսկապէս, Սթալինի մահէն անմիջա – պէս յետոյ, յայտարարուեցաւ թէ՝ «բը – ժիշկներու դաւադրութիւնը »մեքենայու – թիւն էր եւ բանտէն արձակուեցան բը – ժիշկները, բայց երկուքէն, որ մինչ այդ մեռած էին բանտին մէջ :

Որով, միակ խորհրդային զեկավարնե – րը, որոնք Սթալինի սատանայական մե – քենայութեանց հետեւանքով վտանգի տակ կը թուէին ըլլալ, այն ժամանակ , Խրուշչեւը եւ Բերիան էին, թէեւ , հա – ւանական է որ վտանգուէին նաեւ Միկոյ – եանը, Մոլոթովը, Վորոշիլովը եւ Բուլ – գանինը :

Ասոնցմէ վերջին երեքը՝ քաղաքակա – նապէս մաքրագործուեցան Նիքիթա Խը – րուշչեւի կողմէ, որովհետեւ, հետը տա – րակարծութիւն ունեցան իր քաղաքակա – նութեան ինչպէս նաեւ Սթալինի հարցին հանդէպ իր դիրքին չուրջ : Խրուշչեւ , իր «գաղտնի ճառ»ին մէջ, յիշատակեց Սթալինի ըրած դիտողութիւնը Բոլիթ Բիւրոյի անդամներուն, երբ անոնց ցոյց տուած էր բժիշկներու խոստովանու – թիւնները « Քոթոնեներու պէս կոյր էք: Ի՞նչ պիտի պատահի երբ ես չըլլամ: Եր – կիրը պիտի կորսուի, որովհետեւ, իր թշնամիները ճանչնալու կերպը չէք դի – տեր» :

Խրուշչեւ յիշատակեց նաեւ Սթալինի հրամանով տեղի ունեցած ամբողջ ժո – վուրդներու զանազան տեղահանութիւն – ները եւ ըսաւ որ ան նոյն ճակատագիրը վերապահած էր նաեւ Ուկրայնացիներուն — որ այն ատեն աւելի քան քառասուն միլիոն հոգիէ բաղկացած ազգ մըն էին :

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՈՒՏ

Խրուշչեւի ամբաստանութեանց մէջ ինչ ճշմարտութիւն ալ գոյութիւն ունենայ — եւ անտարակոյս, որեւէ ճշմարտութիւն չկայ իր այն պնդումին մէջ, թէ նոյն – ինքն, Բերիան էր « բժիշկներու դաւա – դրութիւնը» լարողը կամ թէ՝ Արեւմուտ – քի լրտես էր ան , — ոչ մէկ կասկած կրնայ գոյութիւն ունենալ՝ թէ Սթալինի արարքներն ու ծրագիրները ոճրային էին :

Եթէ իր նոր ոճիրները միայն իր սպա – նութեամբ կրնային կանխուիլ, այն ա – տեն, դաւադիրներու քայլերը դիւրին կամ դատապարտելի, ըստ այն տե – սանկիւնին, ուրկէ պիտի դիտուէին ա – նոնք, ինչպէս պատահեցաւ նաեւ այդ մարդոց համար, որոնք ծրագրեցին Հիթ – լերի սպանութիւնը :

Սթալինի սպանութիւնը ոճիր պիտի նկատէին Խորհրդային Միութեան մէջ , մանկութենէ Սթալինը սիրել սորված բազմաթիւ մարդիկ, եւ ուրիշներ, որոնք կը խորհէին թէ իր քաղաքականութիւնը թելադրուած էր պատմական անհրա – ժեշտութենէ :

Խրուշչեւ, Սթալինի վերջին օրերու մասին Պ. Հարրիմանին խօսելով՝ անոր պատմեց այն հակերոյթը, որուն Խ – րուշչեւ ինք ալ ներկայ եղած է: Սթալի – նի ամարանոցին մէջ: Ըսաւ՝ թէ Սթա – լին լաւ տրամադրութեան մէջ էր եւ չատ լաւ անցուցած էին այն դիշերը: Յա – ջորդ օրը· որ կիրակի էր, Սթալին, հե – ռաձայնային սովորական հրաւէրը չէր ուղղած իր գործնակիցներուն: Երկու – չաբթի օր Մոսկուա չէր վերադարձած եւ երեկոյեան՝ « իր անձնապահ ուժերուն պետը մեզի հեռախօսով ըսաւ, թէ «ընՍ – թալին հիւանդ էր»:

Խորհրդային բոլոր զեկավարները փու – թացին ամարանոց, բայց երբ ներս մը – տան, Սթալին իր ուշքը կորսնցուցած էր: Քիչ յետոյ, քանի մը վայրկեան ըս – թափեցաւ, եւ երբ գործակիցները սեն – եակը մտան, տեսան հիւանդապահուհի մը, որ դադալով ուտելիք կուտար :

« Մեր ձեռքերը սեղմեց եւ ուղեց մեզի հետ կատակել, թեթեւ մը ժպտելով եւ իր առողջ բազուկով մահճակալին վերեւ ցոյց տալով նկար մը, ուր պզտիկ աղ – ջիկ մը, դադալով ուտելիք կուտար գառ – նուկի մը: Քանի մը ժամ ետք մեռաւ : Լացի : Վերջ ի վերջոյ իր աշակերտներն ենք եւ ամէն ինչ իրեն կը պարտինք : Մեծն Պետրոսի նման, Սթալին բարբա – րոսութեան դէմ պայքարեցաւ, բարբա – րոս միջոցներով, բայց, մեծ մարդ էր»:

Քաղեց Վ.Ա.Զ.Ր.Ի.Կ

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Թրիպիւն տը ժըննեւ եւ ժուրնալ տը ժըննեւ դրուատալից տողերով արտայայ – տուած են Բարսեղ Տիւթեանի մասին, որ երկու տարի է ժընեւի Պէթոն Արմէի հաստատութեան գլխաւոր ճարտարապետ նշանակուած է եւ նոր մեթոտներ կը դոր – ծադրէ այդ ճիւղին մէջ:

Շրջանառարտ Միլանոյի Բաղմարուես – տից վարժարանի քաղաքային ճարտարա – պետութեան տոքթորայի տիտղոսով , Բարսեղ Տիւթեան անդամ է նաեւ Մ. Նահանդներու ճարտարապետներու ընկե – րութեան :

Վարիչ – տնօրէնն եղած է Անդաբայի հանրօգուտ աշխատութեան նախարարու – թեան եւ հեղինակն է բազմաթիւ տեղ – ծադրծութիւններու, որոք միշտ բարձր դնահատանքի արժանացած են միջազգա – յին շրջանակներու մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ԽՈՂԵԴԱՆ

Գոմսա Մելիքն ու Աստուրը իրենց կաբնեներով եւ Մատնիք Եղիչէն վաթսուն ձիեզի երիտասարդներով, որոնց մեծ մա – ր արհեստաւորներ էին, ալ ու ձախ չանթելով մարդասպաններին, հրապա – րակից մըրկիկ արագութեամբ սլացան դէպի Վերին Թաղ : Եղիչէի տունը եւ Աչփողանի կից բնակարանները դարձան հայոց դիմադրութեան գլխաւոր կեդրո – նատեղին: Այստեղ հայ ֆեդայիները վերջին անգամ համբուրուեցին իրար հետ, ինչպէս սովորութիւն էր ամէն կռուից առաջ , եւ նետուեցին մարտի մէջ :

Եղիչէի, Գոմսա Մելիքի եւ Խողեդանի կողմից յատուկ հրամանի եկաւ՝ թուրք կանանց, երեխաների եւ ծերերի վրայ չկրակել :

Եղիչէի հետ կողք – կողքի կռւում էր նաեւ իր տասնըհինգ տարեկան որդին՝ Վաթաղդաւը: Նա թէ կրակում էր եւ թէ դիրքից դիրք վազելով փամփուշտ էր մատակարարում կռւողներին: Մի ան – գամ նա վեցնոց ատրճանակը ձեռքին դուրս խոյացաւ դէպի փողոց՝ կատաղօ – րէն գնդակոծելով թշնամու դիրքերը :

— Ո՞ւր ես գնում, Վարազդատ , — դոչեց հայրը, ձեռքով անելով, որ որդին ետ դառնայ :

— Գնդակս չի հասնում , մի քիչ մօ – տենամ, որ հասնի , — պատասխանեց խիզախ պատանին, հակառակորդի դէն – դակների տարափի տակ առաջ վազելով:

Տեսնելով որ Հայերի դիմադրութիւնը դանդաղեցնում է քաղաքի կոտորածը, որ փաչան ծրագրել էր աւարտել մէկ – եր – կու ժամում, հակառակորդը դործի դը – րեց թնդանօթները: Վերի թաղի տները փլատակների վերածուեցին: Ռումբերից մէկը ծակեց Մատնիք Եղիչէի տանիքը եւ խլացուցիչ թնդիւնով պայթեց նրա մէջ:

Եօթ օր ու դիշեր, դերադոյն հերոսու – թեամբ , կռուեցին Հայերը թշնամու դէմ: Նրանց ձեռքին կար ընդամէնը ութ – սուն հրացան: Այդ ութսուն հրացանով նրանք դիմադրում էին տասնեակ հարիւ – բաւոր զինուած զօրքի եւ քրտական ա – չիրէթների: Եւ մինչեւ վերջին չունչը կռուելով ու անթիւ զոհեր խլելով ոսո – խից, նրանք բոլորն էլ քաջարար ընկան իրենց քանդուած տների, նուիրուած ե – կեղեցիների , դպրոցների եւ արհեստա – նոցների փլատակներին :

Գոմսա Մելիքի քաջերից ընկան Կայ – ծակ Պետոն ու Սեթօն, Պանդուխտ Աւա – դը, քուրդ Սայդօն, Տէր – Խաչերը եւ ա – սորի Բադալը :

Պնախսի Մանուկը խոյացաւ դէպի Արջղլոր՝ հրանօթի աւերիչ կրակը փա – կելու : Նա սպանեց թնդանօթաձգին եւ նրա հետ սարի դագաթից գլորուեց ներ – քեւ: Երբ հրանօթը լռեց, Գոմսա Մելիքն ու Զուլումաթ Սմբատը իրենց ողջ մնա – ցած քաջերով ճեղքեցին թշնամու չըղ – թան եւ Սաչքի Դուրանի առապարներով դիմեցին դէպի Սասուն: Նրանց հետ դէ – պի Սասուն սլացան Թէլօ Մեսրոպը եւ Փղորկուայ Կարօն :

Վերջին օրհասական պահին ընկաւ եւ Մատնիք Եղիչէն: Նա ընկաւ չորեքշ օ – րը, Զորեքշողում՝ Զղչիկների բաղանիքի մօտ, մինչեւ վերջին փամփուշտը կրա – կելով :

Խողեդանը եւ Շինական Պօղոսը նրան տարան մինչեւ դետակը : Ուղիղ ջրի ա – փին, այնտեղ, ուր վերջանում էր քաղա – քը, մի ժայռի վրայ վայր դրեցին նրան : Մշոյ դետակը դոռ դոռալով, փրփրալով դալիս էր վերեւից , իր հետ քշելով ան – համար դիակներ: Երկնաալաց բարդիների չարքերը իջնում էին դէպի Տաշօ կա – մուրջը : Այդ ծառերի տակով տարիներ առաջ Մուշ էր եկել Տօնէն՝ մի կապոյ լեռնային սունկ այծապարկից կախած :

Որթատունկի վառ կանաչ թփերը ման – րահատիկ ողկոյզներով մազլցել էին ժայռի վրայ եւ երկարել մինչեւ դետակի ջրերը : Իսկ ջրից այն կողմ երեւում էին հայրենի լեռները ու դաշտերը : Վերեւին ծագկել էր եօթ – աղբրանց արիւնը : Մշոյ դաշտի այդ թաւչամանի խիստ դե – ղեցիկ, մուշ – կարմիր ծաղիկը նորից իր չքեղութեամբ պճնել էր հայրենի աշ – խարհը : Տեսիլի պէս հեռւում երեւում էին Արջղլորն ու Սաչքի Դուրանը , իսկ աւելի հեռւում , դաշտի հեռուհեռ նե – գացող շերտի միջով , նշմարւում էր Ծծմակայ Քիթը :

— Խութ – Բռնաչէնցիք, ձեր այս հե – րոսական արարքը անմոռաց պիտի մնայ: Վերջին պահին դուք օգնութեան եկաք մեր քաղաքին , — ասաց Եղիչէն, մա – համերձ հայեացքը չինականներին ուղ – ղելով :

— Իսկ քո անունը դարեր պիտի յիշ – ուի , — մրմնջաց Աստուրը :

— Ուժերն անհաւասար էին, ընդամէնը ութսուն հրացան, եւ ամբողջ օսմանա – կան Թուրքիան՝ խորամանկ, նենգ, դա – ւաղիր: Բայց մենք կատարեցինք մեր պարտքը : Այս եօթ օրը թող չմոռացուի երբեք :

— Չի մոռացուի : Քանի դեռ մի հայ կայ երկրի երեսին, նա կը յիշի այս օրը, — ասաց Շինական Պօղոսը :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ե. Մարաքոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Պուլվ. Օտտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ

Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Տէօնինի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ Տէրսինի եւ չրջանի հայ հասարակութեան, թէ այս կիրակի առաւօտ տեղի պիտի ունենայ պատարագ տեղւոյս եկեղեցին : Կը պատարագէ Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ եւ Կաթողիկոսական պատուիրակի ներկայացուցիչ ԴԱՒԻԹ ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի եկեղեցւոյ յառաջիկայ պատարագը այս կիրակի :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

Հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 27, ժամը 17·30ին :

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ հասարակութիւնը :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԳԻՆԵՁՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած Ժանթիլի եւ Փորթ տ'Իթալիէ հայ դպրոցի կրթական մարմնոյն կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՏԻՐ-ՊԱԼԵԱՆ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Քոմպաթաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Ռէյմօն Լըֆէվրը, ժանթիյի :

Երգ, պար, արտասանութիւն, ընթերցանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ ա – չակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչ Պ. Քաչեանի :

Մուտք՝ 2 ֆրանք :

×

ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 20·45ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանին սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տէրուլէտ :

Աչակերտներու կողմէ՝ արտասանութիւններ, խմբերգներ եւ պարեր :

Ուսուցչուհի Օր. Եւգինէ Եփրեմեանի ղեկավարութեամբ :

Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով բացառաբար չրջանիս մէջ պիտի ներկայացուի Յակոբ Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Բեմադրութեամբ եւ մասնակցութեամբ Տրդատ Նշանեանի :

Կը մասնակցին Տիկին Սիրուհի Նշանեան, Արտ. Գմբէթեան, Գէորգ Տէրվիշեան, Նուրհան Մարգարեան, Գրիգոր Վահան, Նազարէթ Պշտիկեան եւ Օր. Մառանկօզեան :

×

ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կրթական Մարմնոյ :

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ագգային Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին : Ազգ. Տան սրահին մէջ 295 Րիւ Պուալօ : Բացման խօսք՝ ԴԱՒԻԹ ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Դպրոցական ու մանկական նորանոր եւ ժապաւինեալ սիրուն պարեր, երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ չատ մը ուրիշ հաճելի անակնկալներ , ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի – հիններ Օր. Ը. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ եւ Տիկ. Գ. ԳԱՁԹԱՆՃԵԱՆԻ :

(Հայկազեան վարժարանի 80է աւելի երկս. աշակերտութիւնը բեմի վրայ պիտի լուսանկարուին) :

Մուտքը ազատ է :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ագգ. դպրոցի Կրթ. մարմնի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին , Հ. Ց. Դ. Տան մէջ :

Հաճելի յայտագիր՝ դպրոցին աչա – կերտութեան կողմէ : Ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սէթեանի :

Մուտքը ազատ է :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ան – խտիր :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր :
Կարճ ալիք 31, 10 – 25·55, 19·84 :

Այս կիրակի, Հռոմի ժամով՝ 10·30ին, Վատիկանի Ռատիոկանը պիտի սփռէ Հայկական ձայնաւոր Ս. պատարագը :

Կը պատարագէ Հայր Սահակ Վ. Ձեմճեմեան, Մխիթարեան ուխտէն :

Պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին, բազմաձայն, Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխիթարեան ուսանողարանի ժառանգաւորներու կողմէ՝ ղեկավարու – թեամբ Յովսէփ Ծ. Վ. Գաֆթանճեանի :

Պատարագէն առքը պիտի խօսի Պ. Հրաչ Քալպարեան՝ խմբագիր Մասիս թերթին, նիւթ ունենալով. «Ս. Մեսրոպի կոչումը » :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 28ին կիրակի, ժամը 15–22 վարժարանին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՌՕՏ ԲԱԺԻՆ. — Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Դիւրամատչելի պիւֆէ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 ֆր.

Հաղորդ. մէջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյօն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ, Ս. ՂԱԶԱՐ, ԹԻՐՈԼ ՄԻԼԱՆ ԵՒ ԱՅԼ ԳԵՂԵՑԻԿ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Փափաքողներուն համար, այցե – լութիւն Հռոմ, յատկապատրաստ ծախքով :

▼

Մեկնում Օգոստոս 3ին,
Վերադարձ 31ին

Արձանագրութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար դիմել.—

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ՝
(ENSEIGNES GRIEG) 1er étage
261, Rue St. Denis, PARIS (2e)
Tél. : GUT. 09-06

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ՝
128, Rue de Flandre, PARIS (19e)
(*Մուտքին դիմացի դուռը*)

Հ. ԱԹԱՆԱՍ ՎՐԴ. ՔԵՍԷՃԵԱՆ՝
PAROISSE ARMENIENNE CATHOLIQUE
69, Avenue Henri Barbusse
ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)
Tél. : 15.56 Gonesse

«Au Pavillon Bleu»
(BORD DE SEINE)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39
●
Տէր եւ Տիօրէն
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
BAR-RESTAURANT
— SPÉCIALITÉS ORIENTALES —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE
ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆՁՈՐԻ, ՊԱՐԻ
վարմու սրահ, ճաշով ու խմիչքով կամ ոչ :
ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանդստեան Տան դարաստանին մէջ

36, AVENUE CHARLES DE GAULLE — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ Եւրոպական պարեր :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն «ԿՈՎԿԱՍ» պարախումբը, Պ. Բիւզանդ Ֆրնտրգեան, երգիչ, Օր. Սուրէնեան, մենապար, եւ Պ. Գրիգոր Վահան, խօսնակ :

Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի դիներով :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով
երեկոյեան աւանդական շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել կար Տիւ Նորէն միջեւ Անկէն լէ Պէն, աջցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէի կայանը : Շոգեկառք՝ 10·15, 11·13, 12·05, 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42 :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵԻՈՐ.— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին :

Ճաշագին մուտքով միասին 15 ֆրանք

Այժմէն կարելի է արձանագրուիլ եւ ապահովել սեղանները դիմելով Աղքատախնամի Գրասենեակը :

32, Րիւ տը Թրէվիզ (Հեռախօս ; ՓՐՕվանս 77–73)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ «Արծիւ» մարզական միութեան դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը Օթէլ տէ Քրոթ, Թրուա Լիւճի ծառաստանին մէջ :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Պիւֆէ եւ չամփուրով խորոված :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՆՈՒՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Օրակարգ տեղւոյն վրայ : Վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին այս կարեւոր ժողովին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի առաւօտէն սկսեալ, կազմակերպուած կապ. Խաչի եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղերուն կողմէ :

Մէօտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ, (Թափի վեռ) :

Զանազան անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ :

Օթօպիւս, 169 Մեռի տ'Իսիէն, կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն (*Մարսէյլ Սամպա*) :

Հ. Ց. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Արղութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» ենթկոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ամբրոնեան սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Աղքատախնամ–Որբ. Միութեան ընդհանուր ժողովը այս Ուրբաթ (19 Յունիս) ժամը 21ին 5 Րիւ Փափէտ Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ,

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ա) Տեղեկատուութիւն նիւթական եւ բարոյական, Բ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է.... ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ'Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷ'Ք – ԶԱՐԴԱՐԷ'Ք – ՆԵՐԿԷ'Ք

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու մեծ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ՄԱՄՈՒԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վճարմանց՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 20 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 20 JUIN
1964
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10.038 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.038

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԺԲԱԽՏ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ

Օսմանեան կայսրութիւնը քայքայուեցաւ առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին, իբրեւ հետեւանք բոլոր ռազմաճակատներու վրայ իր կրած ամօթալի պարտութեան։

Կայսրութեան բաղկացուցիչ օտար տարրերը իրաւունք ստացան թօթափելու թրքական լուծը եւ ըստ կամս տնօրինելու իրենց ճակատագիրը։

Յաղթական դաշնակիցները համաձայն Սայքս–Փիքօ գաղտնի դաշնագրին, 1916 Մայիս 16, գրաւեցին իրենց բաժին ինկած ազդեցութեան գօտիները։

Անգլիա ստացաւ առիւծի բաժինը, որովհետեւ ամէնէն աւելի զոհողութիւններ բրած էր Տարտանէլի, Միջագետքի, Արաբիոյ եւ Պաղեստինի ճակատներուն վրայ։

Բրիտանական հովանաւորութեան տակ ինկան Միջագետք (Իրաք) եւ Պաղեստին։ Անգլիոյ աջակցութեամբ անկախութեան տիրացան Հիճազ (ներքին դարձած Սէուտ Արաբիա), Անդրյորդանան ու Եմէն։

Ֆրանսա ստանձնեց Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիլիկիոյ հովանաւորութիւնը։ Ժորժ Փիքօ իր պաշտօնաթերթին (Պէյրութ) կը հանէր «Մարզպան Սուրիա–Լիբանանի եւ Հայաստանի» տիտղոսով։

«Հայաստան»ը Կիլիկիան էր, որ «Հայկական Ազգային Օջախ»ի պիտի վերածուէր շուտով, կարճ ժամանակի մը համար, Ֆրանսայի հովանիին տակ։

Օսմանեան կայսրութեան «հայկական» կոչուած արեւելեան վեց նահանգներուն համար «հովանաւոր» չկար։ 1918 Հոկտեմբեր 30ի Մուտրոսի Զինադադարը ո՛չ մէկ կարգադրութիւն կ'ընէր այդ հողամասին համար, որ ամբողջովին կը մնար Թուրքիոյ տիրապետութեան տակ։

Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը փրկած էր այդ նահանգները։ Ռուսական բանակները պարպած էին իրենց գրաւած հողերը։ Իսկ Հայերը անկախութիւն հռչակեր էին Ռուսահայաստանի մէջ, Թուրքիոյ հայկական նահանգներէն դուրս։

1916 Փետրուար 19/Մարտ 4ի անգլեւ-ֆրանքեւռուս համաձայնագիրը Ռուսիոյ կը խոստանար Պոլիսը՝ նեղուցներով եւ Թրքահայաստանը (Էրզրում, Վան, Պիթլիս, Մուշ եւ Տրապիզոն, դուրս ձգելով [illegible])։

Երբ անձնատուր եղաւ Թուրքիա Մուտրոսի մէջ, Ռուսիան չկար յաղթական դաշնակիցներու շարքին։ Լենին Պրէսթ-Լիթովսկի մէջ (1918 Մարտ 3) ո՛չ միայն հրաժարած էր Պոլիսը եւ Թրքահայաստանը գրաւելու ռուսական ցանկութենէն, այլ իթթիհատական ջարդարար Թուրքիոյ նուէր տուած էր Պաթումը, Կարսն ու Արտահանը, որոնք ռուսական կայսրութեան մաս կը կազմէին 1878էն ի վեր։

Առանց բոլշեւիկեան յեղափոխութեան, Թրքահայաստան պիտի ազատագրուէր օսմանեան լուծէն 1918ի աշնան, երբ յաղթական դաշնակիցները իրարու միջեւ կը բաժնէին օսմանեան աւարը։ Ռուսիա պիտի ստանար իր բաժինը։

Ամերիկեան հովանաւորութիւն մը Հայկական նահանգներուն վրայ անդորրնա– ծրագիր մը եղաւ, հակառակ Ռու– բարի կամեցողութեան։

Բոլշեւիկեանէն վերջ երկրորդ դըժբախտութիւն մը կը սպասէր Հայերուն, Կիլիկիոյ պարպումը Ֆրանսայի կողմէ, Հայկական նորաստեղծ օջախի քայքայումը եւ Հայերու արտագաղթը։

Ինչ հովանաւորութեան ենթակայ արաբական երկիրները որոշ շրջանէ մը վերջ — 1948ին ալ Իսրայէլ — անկա–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԼԱՒԱՏԵՍ ՃԱՌԸ

ՄԵՐ ԲԵՐՔԵՐԸ ՏԱՐԻՆ 10 ՄԻԼԻՈՆ ԹՈՆ ՊԻՏԻ ԱՒԵԼՆԱՆ

Ակադեմական այցելէլէ ետք, ուր բազմաթիւ հարցումներ բրած է, Խրուշչեւ խօսած է Տալումի գիւղատնտեսական դպրոցի ճաշին ընթացքին նախագահական ոճով։

«Սքանչացած եմ ձեր ագարակներուն որակով, բայց ձեզի ճշմարտութիւնը ըսեմ։ Ձեր ղեկավարները սեւ ակնոցներ ունին իրենց աչքերուն վրայ, ճիշդ այն ակնոցները զորս կը կրեն արեւմտեան լրագրողները որոնք կը խօսին իրենց չգիտցած բաներուն մասին։ Շատ անորոշ գաղափար մը ունիք մեր երկրէն, քա՛ջ եղէք, ընդունեցէք ճշմարտութիւնը եւ մի վախնաք զայն ըսելէ։ Կը խորհիք թէ սոցիալիստ մարդիկ ենք, որոնք պատրաստ են ողջունելու եկող առաջին ոչխարը։ Կը սխալիք։ Տեսայ ձեր սքանչելի արօտներն ու էգ խոզերը, բայց մերիններն ալ ընկերվարական դրութիւնը կը պաշտպանեն եւ կը մրցակցին ձերիններուն հետ։ Մեր ցուլերը մրցումի հանենք եւ տեսնենք թէ ո՞վ կը շահի։ Դուք ալ, Ամերիկացիներուն պէս կ'ուզէք զարմացնել Խրուշչեւը՝ հիւսիսի բարբարոսը։ Բայց զգոյշ եղէք, արթնցէ՛ք, ընկերվարական զօրաւոր ազգ մըն ենք, որ կրնայ մրցակցիլ ձեր հողագործութեան հետ։ Ձեր հաստատութիւնները ղեղեցիկ են, բայց գիս չեն տպաւորեր։ Եօթը տարիէն, գիւղական մեր գործատուներուն մէջ, ուր տասը միլիառ ռուբլի դրած ենք, տարին 70-80 միլիոն թոն պարարտանիւթ պիտի արտադրենք։ Արեւմուտքէն 12 միլիոն թոն ցորեն գնեցինք, բայց ուրիշ անգամ պիտի չպատահի, այլեւս մեր բերքերը տարին 10 միլիոն թոն պիտի աւելնան։ Ձեզմէ կախում պիտի չունենանք եւ անոնք որոնք, Ադրնաուըրի պէս, քաղաքական պայմաններ կ'ուզէին դնել ցորենին փոխարէն, որդերուն կեր պիտի ըլլան մինչեւ որ տեղի տանք։ Եթէ եօթը տարիէն նախատեսութիւններս չիրագործուին այլեւս համայնավար չեմ»։

Այս գրաւէն ետք, խորհրդային վարչապետը քիչ մը խրատ ալ տուած է Դանիացիներուն՝ «եթէ կայուն եւ առողջ չուկայ մը կ'ուզէք, առեւտրական յարաբերութիւններ ստեղծեցէք Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ հետ։ Ձեր մօքէն հանեցէք որ արեւելեան Գերմանիան օր մը պիտի անհետանայ։ Ձեզ կը վստահեցնեմ որ պիտի տեւէ եւ բարգաւաճի։ Ի մօտոյ լուսին պիտի երթանք։ Ամերիկացիք կ'ըսեն թէ մեզմէ առաջ պիտի երթան, աւելի լաւ իրենց փորձառութենէն կ'օգտուինք»։

Խրուշչեւ կը շարունակէ իր այցելութիւնը։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՄԷՋ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՆԵՐ ՅՈՒԶՈՒՄՈՎ ՀԵՏԵՒԱԾ ԵՆ ՅԱՅՏԱԳՐԻՆ

Անօրինակ յուզումի եւ խանդավառութեան մթնոլորտի մը մէջ, տասը հազարէ աւելի ներկաներու մասնակցութեամբ, Նիւ Եորքի Միջազգային Ցուցահանդէսի մեծ հանդիսավայրին մէջ տեղի ունեցան Հայկական Փառատօնի մշակութային հանդիսութիւնները՝ Մայիս 31ին, Կիրակի օր, կէսօրէ ետք ժամը 2ին եւ երեկոյեան ժամը 7ին։

Ժամը ճիշդ 2ին՝ Մեծ. Պոսթընի «Կոմիտաս» եւ Նիւ Եորքի «Գուսան» երգչախումբերը, Պոսթընի «Հայկական Ազգ. Պարախումբը» եւ Նիւ Եորքի «Նայիրի» պարախումբը, անհատ արուեստագէտներ եւ խմբավարներ՝ Ալան Յովհաննէս, Ռուբէն Գրիգորեան, Գարեգին վրդ. Փոխճեան, Հայկազ Մկրտիչեան, Մարօ եւ Անահիտ Աճէմեան, Անիթա Տէրեան, Լուսի Իշխանեան, Նուարդ Համբարեան եւ ուրիշներ, Հիւսիս. Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդ Հրանդ Արք. Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան, Հայկական օրուան կարգադիր յանձնախումբի ատենապետ Վիգէն Պապայեան եւ յայտագրի պատրաստութեան մասնակից բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ՝ բեմին վրայ գրաւեցին իրենց տեղերը եւ դոյգ երգչախումբերու կողմէ մեծավայելուչ եւ տպաւորիչ կերպով երգուող «Յառաջ Նահատակ» քայլերգին թնդիւններուն մէջ՝ հանդիսավայրէն դէպի բեմ յառաջացան տասներկու դրօշակիրներ.— վեց Հայկական եռագոյններով եւ վեց Ամերիկեան Աստղազարդ դրօշներով։

Հայկական ազգ. քայլերգէն եւ ամերիկեան ազգ. մաղթերգէն ետք՝ փրփրկումը դարձաւ անխուսափելի, երբ Առաջնորդը կատարեց դրօշներու օրհնութեան արարողութիւնը, ներկաներու երկիւղած լռութեան եւ ընդհանուր յուզումին մէջ։

Յանուն Ցուցահանդէսի տնօրէնութեան, Ազգութիւններու օրուան ատենապետ Ուալթըր Պեքըրտ ողջունեց Հայկական Օրուան Փառատօնին մասնակից խումբերն ու արուեստագէտները եւ ներկայ հոծ բազմութիւնը, ապա՝ Անիթա Տէրեան, իբրեւ վարիչ օրուան հանդիսութեան, բացուած յայտարարեց փառատօնը եւ անցաւ յայտագրի գործադրութեան։

Ժամը 2ի յայտագրի բաժինի Ա. մասին մէջ բացման այս արարողութիւններէն անմիջապէս ետք՝ Մեծ Պոսթընի «Հայկական Ազգ. Պարախումբ»ը, ղեկավարութեամբ Պ. Հայկազ Մկրտիչեանի եւ ընկերակցութեամբ Վենայթա Պենտ նուագախումբին, հայկական եօթը պարեր պարեց մեծ յաջողութեամբ, ներկաներու բուռն ծափահարութեանց եւ խանդավառ արտայայտութիւններուն մէջ։

Երկրորդ մասը յատկացուած էր Նիւ Եորքի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գարեգին վրդ. Փոխճեանի։ Քսանի մօտ խմբերգներն ու մեներգները երգուեցան փայլուն յաջողութեամբ։ Մեներգեցին՝ Մարի Ազատեան, Օննիկ Տինկճեան, Պէաթրիս Քէչեան, Արմէն Պապայեան, Ագապի Նաւասարդեան, Նորա Զաքարեան, Վարդգէս Պապոյեան, Ռոզ–Մարի Մալըեան եւ Մարգրիտ Յարութիւնեան։

Բացառապէս տպաւորիչ էին, այս բաժինին մէջ՝ Նուարդ Համբարեանի մենապարը եւ ՆԱՅԻՐԻ պարախումբի մէկ խմբապարը՝ որոնք արժանացան ժողովրդային ընդհանուր գնահատանքի։

Համերգը, պարերը թէ մեներգները՝ եղան հայկական մշակոյթի պանծացումին սատարող հրապարակային տպաւորիչ արտայայտութիւնները։

Յայտագրի երեկոյեան բաժինը եւս սկսաւ Դրօշներու օրհնութեան արարողութեամբ, վարակիչ յուզումի նո՛յն մթնոլորտին մէջ։

Ա. եւ Բ. մասերը յատկացուած էին մեծադոյն Պոսթընի ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի համերգին՝ ղեկավարութեամբ Պ. Ռուբէն Գրիգորեանի, եւ Ալան Յովհաննէսի թիւ 10 համանուագին՝ ղեկավարութեամբ նոյնինքն երգահանին։

ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը մեծ յաջողութեամբ երգեց Սպենդիարեանի, Խաչատուրեանի, Տիգրանեանի, Ալէմշահի, Կոմիտասի, Զաքարեանի, Ռուբէն Գրիգորեանի եւ այլ երգահաններու ստեղծագործութիւններէն ենը կտորներ, ընկերակցութեամբ նուագախումբի։ Մեներգներուն եւ մենանուագներուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին Էվլին Գաղանճեան, Անահիտ Աճէմեան, Մարօ Աճէմեան, Լուսի Իշխանեան եւ Անահիտ Զէնկէլեան։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻԱ «վրդոված է» Ու Թանթ տեղեկագրէն եւ կը յայտարարէ թէ նըման տեղեկագիր մը Յոյնի մը արժանի է։ Միւս կողմէ Կիպրոսի մէջ միջադէպերը կը շարունակուին։ Թուրքերը առաջին անգամ ըլլալով ձեռնառումբ ալ գործած են եւ յունական եկեղեցի մը եւ դպրոց մը կրակի տուած են։ Զոհերու թիւը անորոշ է։ Մոսկուայի մէջ, Կիպրոսի Առեւտուրի եւ Ճարտարարուեստի նախարարը ընդունուած է Միկոյեանի կողմէ, նոյն ժամանակ Իզվեստիա կը շեշտէ «որեւէ բռնարարութիւն Կիպրոսի գերիշխանութեան կամ ամբողջականութեան պատճառ կը դառնան անմիջական հակադդեցութեան մը»։

ՄՈՍԿՈՒԱ բողոքած է Արեւմտեան Գերմանիոյ Պալշօյ պարախումբի արտաքսման առթիւ։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ երկու միլիոն ռուբլիի վարկ մը բացած է Փաքիստանի, ըստ Քարաչի ստորագրուած համաձայնագրի մը։ Այս գումարով (մօտ 55 միլիոն ֆրանք) Փաքիստան երկրագործական մեքենաներ պիտի գնէ։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ Պաաս կուսակցութեան պարագլուխը՝ Աֆլաք Ալժէ հասած է։ Իրմէ առաջ, եգիպտական պատուիրակութիւն մը եկած էր Ալժէ, գլխաւորութեամբ փոխ-վարչապետին։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը հինգ օրուան պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Ուկանտա։

ՆՈՐ – ՏԷԼՀԻԷՆ կը հաղորդեն թէ Անաստաս Միկոյեան Հնտոնեզիոյ ճամբուն վրայ, Հնդկաստան պիտի հանդիպի այս Շաբաթ, (Յունիս 20), եւ տեսակցի Շասթրիի հետ, որու անպայմանադրական ձեւով զօրավիգ կենալ որոշած է համայնավար կուսակցութիւնը։

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՍԻ ԳԻՒՂԵՐԸ

Ա.

Կարսի գիւղերը իրենց կեդրոնական քաղաքի հարստութեան աղբիւրներն էին: Գիւղացիները կը զբաղէին հողագործութեամբ, կը ցանէին հացահատիկ, ընդեղէն, կը մշակէին բամպակ, բրինձ, ծխախոտ, կ'արտադրէին պտուղներ: Արդիւնաբերութեան մէջ մեծ տեղ կը բռնէին պտուղները (խնձոր, սալոր, տանձ, դեղձ, կաղին, սերկեւիլ, ընկոյզ եւն.):

Վերջապէս թաց ու չոր պտուղներու բանուկ վաճառականութիւն մը ունէր Կարսը: Թուրքերը, Քիւրտերը եւ Ռուսերը կը զբաղէին անասնապահութեամբ, կը սնուցանէին ձի, ջորի, էշ եւ եղջիւրաւոր կենդանիներ, ոչխար, այծ, գոմէշ, եզ, կով: Կաշին ու բուրդը մեծ տեղ կը գրաւէին արտադրութեան մէջ: Լեռնադաշտերու վրայ կը ցանէին ցորեն. բերքը առատ էր, երբեմն սակայն, ցուրտն ու սառնամանիքը եւ փչող հովերը կը վնասէին ցանքին ու ծառերուն, բայց պէտք է նկատի ունենալ պարագայ մը, որ՝ Կարսի ցուրտը չէր կրնար մրցիլ Կարինի (Էրզրում) ահաւոր ցուրտին հետ:

Կարս գաւառի հայաբնակ գլխաւոր գիւղերու թիւը կը հասնէր շուրջ 10ի, բնակիչները յամառօրէն աշխատողներ էին եւ տնտեսապէս ապահովուած:

Բեռնա՝ շնորհալի գիւղ մըն էր, որուն եկեղեցին կը կոչուէր Ս. Լուսաւորիչ, հին արձանագրութիւն մը կար անոր սեմերուն վրայ, ունէր հին, պատմական գերեզմանատուն մը՝ ձիաձեւ, օրօրաձեւ տապանաքարերով:

Խանի Քէօյ՝ գիւղը ունէր բազմաթիւ աւերակներ, իր հնութենէն ու ընդարձակութենէն կը կարծուի թէ նախապէս Իշխան կը կոչուէր, յետոյ՝ փոխուած է Խանի: Բնակիչները հողագործ էին:

Բերդիկ՝ գիւղը համանուն գետին եզերքը շինուած էր:

Բէկլի Ահմէտ՝ հայկական մեծ գիւղ մըն էր, խանդավառ եւ աշխատունակ բնակչութեամբ:

Սարի Գամիշ կամ Սարըղամիշ՝ քաղաքաւան մըն էր, կը գտնուի Սողանլու կոչուած անտառապատ լեռներուն մէջտեղը, Կարսի հետ միացած էր երկաթուղիով, առեւտրական եռուն կեդրոն մըն էր, բայց աւելի աչքառու էր իբրեւ զինուորական կայան: Ռուսերը հոս շինած էին մեծամեծ զօրանոցներ: Օդը առողջ էր, լաւ ամարանոցի համբաւ ունէր, դիրքը բարձր էր եւ շրջապատուած մայրիի խիտ անտառներով:

Սողանլու լեռնաշղթայի ստորոտը կ'իյնայ Այղըր լիճը, որուն մէջ կան ու կ'ապրին որպէս թէ յովատակներ կամ Պեգասներ, այսինքն՝ հրեղէն արու ձիեր, հնամեայ աւանդութեան մը համաձայն, այս ձիերը միայն քաջերու աչքին կ'երեւան: Կոճէր անունով ձուկ մը ունի Այղըր լիճը:

Կարսի հիւսիս-արեւելակողմը կը գտնուի ուրիշ լիճ մը, Չլտըր կամ Փալակացիս անունով, 1956 մեթր բարձր, ինկած լեռնային գոգաւորութեան մը մէջ: Հայկական մեծ լիճերուն չորրորդն է: Հայերը այս լիճը անուանած են Ծովակ Հիւսիսոյ:

ԶԱՐԻՇԱՏ

Զարիշատ քաղաքի հիմնարկութեան պատմութիւնը մշուշի մէջ թաղուած է: Ե՞րբ շինուած է, ե՞րբ հասած է իր փառքին գագաթը, երբէ՞ն ի վեր ծանօթ է իր այս անունով, նախապէս ի՞նչ կը կոչուէր: Մեր պատմագիրները ժլատ են, գրեթէ բան մը չեն ըսեր իր անցեալին մասին:

Վանանդի այս համեստ քաղաքը անտարակոյս մեր քաղաքաշէն արքաներէն մէկուն ձեռագործը պէտք է եղած ըլլայ, կամ՝ հայ իշխանի մը քմայքէն ծնած է: Դարեր անցեր են վայրագ ու չար, քաղաքական դէպքերը հոսեր են յորդած գետերու նման, մաշեցուցեր են Զարիշատի երբեմնի պայծառ հայեացքը, խորտակեր են հմայքն ու կամքը՝ որ կային անոր մէջ՝ իբր յամառութիւն ու հաւատք...

Հին Զարիշատը կառուցուած էր համանուն գետի եւ Գմբէթ կոչուած գետակին մէջտեղը, ունէր մօտաւորապէս 60 գիւղեր, բնակչութիւնը՝ Թուրք, քիւրտ, ռուս, հայ: Կը թուի հին ու ամուր քաղաք մը ըլլայ, բայց՝ դարերու ընթացքին անշքացած, ողորմելի գիւղի մը վերածուած է, այժմ՝ ան թրքացած է: Բայց մեզի ի՞նչ իր տխուր եւ անփառունակ անունն ու այսօրուան թշուառութիւնը: Իր աւերակներէն մեզի կուգայ անոր մեծութիւնն ու հմայքի գեղեցկութիւնը, անոր դարաւոր անցեալէն կը հնչէ ղօղանջը պատմութեան զանգակներուն, եւ արուեստի բոյր կամ ծուխը կը բարձրանայ քանդուած պարիսպներուն ու հողին մէջէն...:

Հայր Ղ. Ալիշան, Զարիշատը կը նկատէ մէկը արմենական ձեռարուեստի ձիերէն, որուն ծնունդը կամ շինութիւնը կը խառնուի մութ հնաւորութեան մը, կը հասնի մինչեւ Արտաշէս Բ.ի որդւոյն — Զարեհի եւ կը դառնայ անոր որդեգիրը...:

Արտաշատ, Երուանդաշատ, ինչո՞ւ չըլլայ Զարեհաշատ: Հանելուկը լուծուեցաւ, ուրեմն՝ Զարեհը շինեց այս քաղաքը մօտերը եւ զայն իր անունովը կոչեց Զարեհաշատ, ուրկէ երեւան եկաւ այս խեղաթիւրուած Զարիշատը:

Զարիշատէն եւ իր հին պատմութենէն մեզի կը մնայ միայն քառակուսի ամրոց մը՝ հայ քաղաքական դժբախտ ճակատագրին համր եւ հալածականի բախտով:

Զարիշա՛տ, մեր վէրքին ու ողբին ցաւովը բեռնաւոր, մեր պատմութեան տրքոյին առջեւ սոսկումնահար եւ մեր անյուսութեան ժայռերուն տակ սմքած մեծ մեռել..., կ'ողբանք քեզ, բայց կը պաշտենք հնութիւնդ՝ բոլոր աստուածներէն աւելի, քանզի կը նախընտրենք քու հնադարեան աւերակներդ եւ անոնց մութ պատմութիւնը հազարաւոր ողջ ու եռուն քաղաքներէն եւ անոնց պատմութիւններէն:

Մենք՝ Զարիշա՛տ, ծնրադիր ուխտաւոր ենք: Հեռաւոր աշխարհներէն կուգանք ու աւերակներուդ մէջէն մեր հայրենիքի սրբութիւնը համբուրելու...:

ԱԽՈՒՐԵԱՆ ԳԵՏ – ԱՐՓԱՉԱՅ

Արաքսի ամէնէն մեծ ու ջրառատ բազուկն է Ախուրեանը: Ծնունդ կ'առնէ Գուգարաց Աշխարհի Արփա կոչուած լճակէն, ատոր համար ալ Թուրքերը զայն անուանած են Արփաչայ:

Ախուրեանը իր մէջ կ'ընդունի քանի մը գետակներ, արագօրէն կը հոսի, Շիրակի գաւառը կը բաժնէ երկու մասերու, որոնք կը կոչուին Արեւելեան Շիրակ եւ Արեւմտեան Շիրակ: Ախուրեանը այժմ, Հայաստանի Հանրապետութիւնը կը բաժնէ Թուրքիայէն: Նշանաւոր է այս գետը իր եզերքներուն վրայ շինուած քաղաքներով ու վանքերով, արդէն Ախուրեան գետը իր անունը առած է իր եզերքը շինուած Ախուր քաղաքին անունէն:

Ախուրեան գետը կ'անցնի աւերակներու մէջէն եւ եզերքներէն, վիշտի ու տրտմութեան գետն է, կատարեալ եղերամայր մը՝ որ կուլայ հայկական աւերակներու, հին ու նոր Հայաստանի նահատակներուն վրայ: Լսե՛նք բանաստեղծը.

Է՜յ, հալալ է, Արփաչայի
Ջուրը զարկում է ափին,
Ափին զարկում, երգ է ասում,
Զարթեցնում է իմ հոգին,
Անուշ են, ջա՜ն, հին երգերը,
Լեռների մէջ պահպանուած·
Ժողովում է Արփաչայը,
Տարածում է փրփրված...:

Բնութիւնը պայծառ ու գեղեցիկ է Ախուրեանի շուրջը, ջուրերու ցայտքը՝ ներդաշնակ, բայց բարձր ժայռերու տակէն եւ խորունկ անդունդներու մէջէն՝ Ախուրեանը կը վազէ, իր ձագը կորսնցուցած գազանի մը պէս կը մռնչէ:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԼԱՏԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ՝ ՀՍԿԱՅ ՀՐԱԲՈՒԽ

Լատին Ամերիկայի մէջ տիրող կացութիւնը՝ լրջօրէն կը զբաղեցնէ Ուաշինկթընի ղեկավարները, որոնք չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնները:

Քաղաքական կայունութեան ու քաղաքական հասունութեան պակասը, ինչպէս նաեւ Հարաւային կիսագունդի երկիրներուն շատերուն մէջ ազգային եկամուտներու անհաւասար բաշխումը՝ կը ստեղծեն պայթուցիկ պայմաններ: Նոյն ղեկավարները, այդ երկիրներէն մէկ քանիին համար դէթ, կը նախատեսեն քաղաքական կամ աջակողմեան յեղափոխութեան վտանգ:

Հոս պէտք է ըսել՝ թէ անցած 21 ամիսներու ընթացքին, յեղափոխութեան հետեւանքով տապալեցան եօթը նախագահներ, այսինքն, հետեւեալները — Արժանթինի նախագահ Ֆրոնտիզի, Պերուի նախագահ Մանուէլ Փրատօ, Կուատեմալայի նախագահ Միկուէլ Իտիկորաս Ֆուենթէս, Էքուատորի նախագահ Գարլոս Արոզեմա, Սան Տոմինիկոյի նախագահ Խուան Պոշ եւ Հոնտուրասի նախագահ Ռամոն Վիլէտա Մորալէս: Վենեզուէլայի նախագահ Լէոնի ալ վտանգէ բոլորովին զերծ չէ: Վերջին ընտրութեանց ընթացքին, իր կուսակցութիւնը քուէներու 30 առ հարիւրը առաւ եւ երկիրը կառավարելու համար ստիպուեցաւ քաղաքական ուրիշ կուսակցութեանց հետ խմբակցութեան մէջ մտնել: Ներկայիս, իրեն կը սպառնան ձախակողմի ձգտումները ներկայացնող զինուորականները եւ քասթրոյականները որ բաւական զինեալ հետեւորդներ ունին Վենեզուէլայի մէջ:

Վերոյիշեալ դէպքերը, առանց զանազանելու, Լատին Ամերիկան կը նմանցնեն քաղաքական հսկայ հրաբուխի մը, որ կարգ մը տեղերու մէջ երեւութապէս հանդարտ է իսկ կարգ մը տեղերու ալ՝ պայթած, բայց, առ այժմ, սահմանափակ տարածութեան վրայ:

Ընդհանուր գիծերու մէջ գաղափար կազմելու համար Լատին Ամերիկայի գլխաւոր երկիրներուն մէջ տիրող կացութեան մասին, ստորեւ կուտանք ամփոփ ծանօթութիւններ:

ՀԱՅԹԻ

Հայթէ ունի չորս միլիոն մօտ բնակչութիւն եւ 27 հազար 740 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն: Հայթիի անգրագէտներու թիւը ամէնէն շատն է Լատին Ամերիկայի բոլոր երկիրներէն եւ կը հասնի 92 առ հարիւրի իսկ անձ գլուխի եկամուտը ամէնէն ցածն է:

«ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ» ՇԱՐՔԷՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

Երբեք, երբեք, երբեք չեմ մոռանայ այդ սրբազան պահը, երբ նայում էի հայ հանճարի այդ չորս կոթողներին՝ երկիւղածութեամբ, սրտի թրթիռով, աքանչացումով, ինքնամոռացութեամբ: Հիմա էլ, քառասուն տարի յետոյ, ուշ գիշերին, Երեւան – Մոսկուա երկաթուղով սլացող գնացքի մէջ, ճակատս լուսամուտի սառ ապակուն հպած, յիշում էի այդ պահերը եւ հոգիս համակւում էր բուռն երջանկութեամբ, որ տեսել եմ Կոմիտասին ու Զօհրապին, Վարուժանին ու Մեսրոպին: Ինքս իմ աչքին բարձրանում, պատմական նշանակութիւն է ստանում հէնց նրա համար, որ սեփական աչքով տեսել էի մեր ազգային այդ փառքերին եւ միաժամանակ տանջահար հոգիս համակւում էր սոսկումով ու ահաւոր զգացումով, երբ յիշում էի նրանց ողբերգական բախտը:

Քայլում էին չորսով՝ բարի հայեացքներով գրկելով մարդկանց, քաղաքը, երկինքը, ծովը, աշխարհը: Գիտէի՞ն նրանք արդեօք այդ րոպէներին, որ հիացքով իրենց նայող հայ պատանիների մէջ կայ մէկը, որ պիտի ապրի դեռ շատ տասնամեակներ ու իր հոգու մէջ մինչ ի մահ պիտի պահի նրանց պատկերները, նրանց ոգին, որ մայրենի լեզուի ուսուցիչ դառնալով եւ ուսուցիչ մնալով իր ողջ կեանքի ընթացքին, այդ պատանին այդ օրն իրեն համակած մեծ զգացմունքը պիտի փոխանցի նորանոր սերունդներին, որոնք այդ պահերին դեռ աշխարհ չէին եկել:

... Գնացքը կանգնեց ինչ որ կայանում, կարծես յոգնած՝ ծանր շնչելով, ծանր փնչալով: Կառամատոյցը դատարկ էր, լուռ, կիսախաւար: Ուշադրութիւնը գրաւող ոչ մի բան չկար կէս գիշերային այդ անեղր ու անսահման խաղաղութեան մէջ: Ես քայլում էի վակոնի միջանցքում, զգոյշ, յուշիկ քայլերով, որ խցերում ոտնաձայներս չլսուին: Վաղը, ուրեմն, պիտի խնդրեն ինձ որեւէ եղելութիւն պատմելու՝ մայրենի լեզուի նրնիրականութեան մասին: Երբ բարձրաձայն պատմում ես, մարդկանց դէպքերն են հետաքրքրում, եւ դու չես կարողանում հաղորդել այն տպաւորութիւնները, որ յարուցել են մէջդ այդ դէպքերը եւ այն խորհրդածութիւնները, որ ծնել են նրա՛նք մտքիդ ու հոգուդ մէջ: Ի՞նչպէս պատմեմ ես նրանց, որ տեսայ մեր Թուրքերէնի ուսուցչին Կոմիտասի հետ բարեկամաբար թեւ – թեւի քայլելիս, Վարուժանի հետ, մեծ Գրիգոր Զօհրապի հետ, տեսայ եւ յետո՞յ...

... Մեր ընկերներից մէկն ասաց.

— Տեսնա՞ս Կոմիտասի հե՞տ ալ Մեսրոպ էֆէնտին թրքերէն կը խօսի...

Այդ հարցը բոլորիս շուրթերի վրայ էր, նա կանխեց միւսներին: Որոշեցինք ետ ընկնել: Մեզնից մէկը թող ետեւից կամացուկ մօտենայ լսելու, թէ ինչ լեզուով է Մեսրոպ էֆէնտին խօսում: Ետեւներից անձայն, ոտքերի մատների վրայ մօտեցաւ նրանց, այնքան մօտեցաւ, որ մեզ թւում էր թէ կպաւ յայնաթիկունք Մեսրոպ էֆէնտուն: Ու մի քանի րոպէ այդպէս գնալով նրանց ետեւից, յանկարծ շուռ եկաւ ու վազեց մեր կողմը: Ուրախացած էր, մեզ էլ ուրախ լուր պիտի բերէր: Դեռ մեզ չմօտեցած՝ ձայն տուեց.

— Հայերէն կը խօսէր, տղաք, եւ այնպէս ազնո՛ւ հայերէն...

Մենք խմբուեցինք շուրջը.

— Ի՞նչ ըսաւ, պատմէ, ի՞նչ ըսաւ...

Յուզմունքից շիկնել էր մեր ընկերը:

— Ի՞նչ լսեցիր, ի՞նչ խօսքեր ըսաւ...

Մի պահ հանդարտանալով, որ շունչ քաշի, արագախօս մեր ընկերը հաղորդեց մեզ, որ պարզ լսել է Մեսրոպ էֆէնտու խօսքերը: Նա պարզ հայերէնով ասել էր. «Նողկանք կը զգամ ես ամէն ազգային թշնամութենէ: Ազգերու համերաշխութիւնն իմ երազս է, եւ ուխտած եմ ծառայելու այդ գաղափարին ու պիտի չշեղիմ իմ ուխտէս»: Զօհրապն ասել է. «Կը փափաքիմ յաջողիլ ... նպատակիդ ճանապարհին»: Կոմիտասն աւելացրել է. «Ճշմարիտ է Մեսրոպի գաղափարը եւ ճանապարհը ճիշդ է, իրար յարգելու համար ազգերը պիտի ճանաչեն իրար, ճանաչելու համար պիտի գիտնան միմեանց լեզուներն ու մշակոյթը, Մեսրոպը ճիշդ է ասում»: Մեր ուսուցիչը Կոմիտասի այդ խօսքի վրայ ասել է. «Քաջալերք է ինծի համար հաւանութիւնդ, Հայր Սուրբ»...

Հետեւեալ օրը մեր դպրոցի բոլոր աշակերտները գիտէին, որ մենք լսել ենք Մեսրոպ էֆէնտու, Կոմիտասի, Զօհրապի ու Վարուժանի զրոյցներից մի պատառիկ եւ լսել ենք, թէ ինչպէս Մեսրոպ էֆէնտին հայերէն է խօսել: Բոլորը մեր խմբին երջանիկ էին համարում, մեր մէջ ամէնէն երջանիկը մեր ընկերն էր, որ լսեց իր ականջներով: Նա բոլորի նախանձի առարկան էր դարձել:

(5 Շար.)

ՀՐԱՉԵԱՅ Ք…

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»

ՂՈՎԳԱՍ

—o—

Ընդհանուր ժողովի հրավեր։ Սաս՝ Ընկերական ժողովի հրավեր։ Ընդհանուր ժողովը կը գումարուի Կիրակի, Յունուար 14-ին, ժամը 10-ին առաւօտուն, Ազգային Առաջնորդարանի սրահին մէջ։ Ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ընդհանուր ժողովի օրակարգը հետեւեալն է։

1. Ընթերցում անցեալ ժողովի արձանագրութեան։
2. Ընթերցում Տնտեսական Խորհուրդի տարեկան տեղեկագրին։
3. Ընթերցում Վերստուգիչ Յանձնաժողովի տարեկան տեղեկագրին։
4. Ընտրութիւն Տնտեսական Խորհուրդի նոր անդամներու։
5. Ընտրութիւն Վերստուգիչ Յանձնաժողովի նոր անդամներու։
6. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի նոր անդամներու։
7. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Վերստուգիչ Յանձնաժողովի նոր անդամներու։
8. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ընդհանուր Ատենապետի։
9. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ատենադպիրի։
10. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Փոխ-Ատենապետի։
11. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Փոխ-Ատենադպիրի։
12. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Գանձապահի։
13. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
14. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի անդամներու։
15. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Ատենապետի։
16. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Ատենադպիրի։
17. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
18. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
19. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
20. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
21. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
22. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
23. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
24. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
25. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
26. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
27. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
28. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
29. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
30. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
31. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
32. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
33. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
34. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
35. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
36. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
37. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
38. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
39. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
40. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
41. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
42. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
43. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
44. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
45. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
46. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
47. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
48. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
49. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
50. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
51. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
52. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
53. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
54. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
55. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
56. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
57. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
58. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
59. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
60. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
61. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
62. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
63. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
64. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
65. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
66. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
67. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
68. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
69. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
70. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
71. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
72. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
73. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
74. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
75. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
76. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
77. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
78. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
79. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
80. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
81. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
82. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
83. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
84. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
85. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
86. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
87. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
88. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
89. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
90. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
91. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
92. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
93. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
94. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
95. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
96. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
97. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
98. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
99. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
100. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։

Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ Ազգային Ժողովի Վերստուգիչ Յանձնաժողովի անդամները։ Ընդհանուր ժողովի մասնակցելու իրաւունք ունին միայն ընտրողական իրաւունքը ստացած անձերը։ Ընդհանուր ժողովը պիտի սկսի ճիշդ ժամը 10-ին։ Եթէ ներկայ չգտնուին ընտրողական իրաւունքը ստացած անձերուն 2/3-ը, ժողովը պիտի յետաձգուի մէկ շաբաթ։ Այդ դէպքին ներկայ եղող ընտրողական իրաւունքը ստացած անձերը կրնան որոշել ժողովի գումարումը։

Ներկայ Ընդհանուր Ժողովի Ատենապետ՝ Ա. Ալեքսանեան

Ատենադպիր՝ Ա. Ալեքսանեան

—o—

Ազգային Ժողովի Ընդհանուր Ժողովի Գումարում։ Ազգային Ժողովի Ընդհանուր Ժողովը կը գումարուի Կիրակի, Յունուար 14-ին, ժամը 10-ին առաւօտուն, Ազգային Առաջնորդարանի սրահին մէջ։ Ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ընդհանուր ժողովի օրակարգը հետեւեալն է։

1. Ընթերցում անցեալ ժողովի արձանագրութեան։
2. Ընթերցում Տնտեսական Խորհուրդի տարեկան տեղեկագրին։
3. Ընթերցում Վերստուգիչ Յանձնաժողովի տարեկան տեղեկագրին։
4. Ընտրութիւն Տնտեսական Խորհուրդի նոր անդամներու։
5. Ընտրութիւն Վերստուգիչ Յանձնաժողովի նոր անդամներու։
6. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի նոր անդամներու։
7. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Վերստուգիչ Յանձնաժողովի նոր անդամներու։
8. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ընդհանուր Ատենապետի։
9. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ատենադպիրի։
10. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Փոխ-Ատենապետի։
11. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Փոխ-Ատենադպիրի։
12. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Գանձապահի։
13. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
14. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի անդամներու։
15. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Ատենապետի։
16. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Ատենադպիրի։
17. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
18. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
19. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
20. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
21. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
22. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
23. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
24. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
25. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
26. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
27. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
28. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
29. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
30. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
31. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
32. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
33. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
34. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
35. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
36. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
37. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
38. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
39. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
40. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
41. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
42. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
43. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
44. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
45. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
46. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
47. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
48. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
49. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
50. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
51. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
52. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
53. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
54. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
55. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
56. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
57. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
58. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
59. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
60. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
61. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
62. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
63. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
64. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
65. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
66. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
67. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
68. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
69. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
70. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
71. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
72. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
73. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
74. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
75. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
76. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
77. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
78. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
79. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
80. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
81. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
82. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
83. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
84. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
85. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
86. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
87. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
88. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
89. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
90. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
91. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
92. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։
93. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Արխիվապահի։
94. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Արխիվապահի։
95. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գրադարանապահի։
96. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գրադարանապահի։
97. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Գանձապահի։
98. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Գանձապահի։
99. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Քարտուղարի։
100. Ընտրութիւն Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի Փոխ-Քարտուղարի։

Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ Ազգային Ժողովի Վերստուգիչ Յանձնաժողովի անդամները։ Ընդհանուր ժողովի մասնակցելու իրաւունք ունին միայն ընտրողական իրաւունքը ստացած անձերը։ Ընդհանուր ժողովը պիտի սկսի ճիշդ ժամը 10-ին։ Եթէ ներկայ չգտնուին ընտրողական իրաւունքը ստացած անձերուն 2/3-ը, ժողովը պիտի յետաձգուի մէկ շաբաթ։ Այդ դէպքին ներկայ եղող ընտրողական իրաւունքը ստացած անձերը կրնան որոշել ժողովի գումարումը։

Ներկայ Ընդհանուր Ժողովի Ատենապետ՝ Ա. Ալեքսանեան

Ատենադպիր՝ Ա. Ալեքսանեան

—o—

ՄԱՀՈՒԱՆ

Մահուան Լուր։ Մեզի կը հասնի Ֆրանսայէն հետեւեալ ցաւալի լուրը։ Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի Ներկայացուցիչներու Ժողովի անդամ Պ. Ալեքսանտր Ալեքսանեան մահացած է Փարիզ, 83 տարեկան հասակին։ Ան ծնած էր Պոլիս 1863-ին։ Ուսանած էր Պոլսոյ Ռոբերտ Քոլէճին մէջ։ Ան ունէր մեծ կալուածներ Պոլսոյ շրջակայքին մէջ։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Ֆրանսայի մէջ։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Ամերիկայի մէջ։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Աւստրալիայի մէջ։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Նոր Զելանտայի մէջ։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Հարաւային Աֆրիկայի մէջ։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Հարաւային Ամերիկայի մէջ։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Հարաւային Ասիայի մէջ։ Ան ունէր նաեւ մեծ կալուածներ Հարաւային Եւրոպ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սկսնթ Անթուանի Ս. Թաղէոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը յանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նախկին Թաղականու – թեան անդամներէն Հաճի Ելանճեանի մահուան քառասունքի առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա– նուցանէ թէ՝ ողբ. Տօնապետ Տօնապետ– եանի յուղարկաւորութեան առթիւ փո– խան ծաղկեպսակի չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տի – կին Կիւրճեան 10 ֆրանք, Տիկին Գաբ – րիէլեան տասը, Պ. Մելքոն Թոքաթլեան, Պ. Աստուր Յովհաննէսեան տասնական :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Աղքատախնամ մարմինը չնոր – հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը– ւէրները .— Պ. Նուպար Մեսրոպեան 100 ֆրանք, Տիկին Կ. Գալուստեան երեսուն, Ոմն, Տիկին Նալիկ Վէպիրեան, ձնկը – տրբեան եղբարք յիսունական, Պ. Ոս – կիան Նալպանտեան տասը ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օր. Արաքսի Մինասեանի մահուան առթիւ Հայ կարմիր Խաչի Օդափ. կայա– նին կը նուիրեն.— Տիկին Ա. Յակոբեան յիսուն ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Վ. Զի – լինկիրեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Աչիր – եան քսան, Օր. Արաքսի Մինասեանի ըր– բացինները 152 ֆրանք :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի առաւօտէն սկսեալ, կազ – մակերպուած կապ. Խաչի եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղերուն կողմէ :

Մէօտոնի անտառի պաղ ջուրին մօտ, (Թափի վեռ) :

Զանազան անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ :

Օթօպիւս, 169 Մեռի տ'Իսիէն, կամ 136 Փորթ տը Սէն Քլուէն (*Մարսէյ Սամ– պա*) :

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Ն. Ը. Եւ Կ. Միութեան դիւանը կը հաղորդէ որ ընդհ. ժողովը տեսի կ'ու– նենայ իր կեդրոնատեղին, կիրակի, Յունիս 28 ժամը առաւօտեան ճիշդ 10ին, հետեւեալ օրակարգով.— Ա) Ընդհ. քարտուղարի տեղեկագիրը : Բ) Նոր վար– չութեան ընտրութիւն : Գ) Հաշուեքննիչ– ներու նշանակում : Դ) Զանազան հար – ցեր, ի մասնաւորի.— պիւտճէ, հրաժա– րումներ, նոր անդամակցութիւններ եւ առկախ մնացած հարցեր :

Յանիօթ.— Միայն գործօն անդամները որոնք ցայսօր վճարած են իրենց անդա – մավճարները քուէի իրաւունք ունին :

ՀԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի :

Հովանաւորութեամբ թեմիս առաջ – նորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ :

Շաբաթ (27 Յունիս) երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ :

Արտասանութիւն, երգ, նուագ, մանկական տրամախօսութիւն, պար :

Զուարթ ներկայացում մը, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻՂ.— Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կո – միտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն – կերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սո– վորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրա– կարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստա – փոր» ենթկոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ահա – րոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարե – ւոր օրակարգ :

ՆՈՒԷՐ

Յակոբ Արսլանեան, Վահրիճ Պօղոս – եան եւ Աստուր Գըլըճեան 50 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ին Գէորգ Գէօչկէրեանի արկածալի մահուան առթիւ եւ չնորհա– կալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց ո – րոնք մասնակցած են իրենց վշտին :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԳԻՆԵԶՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած Ժան– թիլի եւ Փորթ տ'Իթալիի հայ դպրոցի կրթական մարմնոյն կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ–ՊԱԼԵԱՆ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Քոմպա– թաններու սրահին մէջ, 17 Րիւ Ռէյմօն Լրֆէվրը, Ժանթիյի :

Երգ, պար, արտասանութիւն, ընթեր– ցանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ ա – չակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչ Պ. Քաչեանի :

Մուտք՝ 2 ֆրանք :

×

ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 20·45ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանին սրահը, 32 Րիւ Փօլ Տէրուլէտ :

Աշակերտներու կողմէ՝ արտասանու – թիւններ, խմբերգներ եւ պարեր :

Ուսուցչուհի Օր. Եւգինէ Եփրեմեանի ղեկավարութեամբ :

Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով բացառաբար չրջանիս մէջ պիտի ներկա – յացուի Յակոբ Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Բեմադրութեամբ եւ մասնակցութեամբ Տքդտ. Նշանեանի :

Կը մասնակցին Տիկին Սիրուհի Նշան – եան, Արտ. Գմբէթեան, Գէորգ Տէրվիշ – եան, Նուրհան Մարգարեան, Գրիգոր – Վահան, Նազարէթ Պշտիկեան եւ Օր. Մառանկօզեան :

×

ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կրթական Մարմնոյ :

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգային Միութեան կեդր. վարչութեան :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին : Ազգ. Տան սրահին մէջ 295 Րիւ Պաւլօ : Բացման խօսք՝ ԴԱՒԻԹ ՎԻԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Դպրոցական ու մանկական նորանոր եւ ժապաւինեալ սիրուն պարեր, երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւն– ներ եւ չատ մը ուրիշ հաճելի անակնկ – կալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչու – հիներ Օր. Ը. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ եւ Տիկ. Գ. ԳԱՅԹԱՆՃԵԱՆԻ :

(Հայկազեան վարժարանի 80է աւելի երկս. աշակերտութիւնը բեմի վրայ պի– տի լուսանկարուին) :

Մուտքը ազատ է :

×

ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. մարմնի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէ– սինի մասնաճիւղին :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ :

Հաճելի յայտագիր՝ դպրոցին աշա – կերտութեան կողմէ : Ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սէթեանի :

Մուտքը ազատ է :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ան – խտիր :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն 22

Մոնմորանսիի Հանդստեան Տան դարաստանին մէջ
36, Avenue Charles de G aulle — MONTMORENCY

Գեղարուեստական բաժին, խաղեր եւ եւրոպական պարեր :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն «ԿՈՎԿԱՍ» պա – րախումբը, Պ. Բիւզանդ Քրնտրգեան, երգիչ, Օր. Սուրէնեան, մենապար, եւ Պ. Գրիգոր Վահան, խօսնակ :

Խնամուած ճոխ պիւֆէ, տեղւոյն վրայ առատ ուտեստեղէն, ըմպելիներ եւ պաղպաղակ, մատչելի դիներով :

ԹՕՄՊՕԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով
երեկոյեան աւանդական շամփուրով խոռոված

ՄՈՒՏՔ՝ 2·50 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն լէ Պէն, ամեն կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել կրօլէի կայանը : Շոգեկառք՝ 10·15, 11·13, 12·05, 12·32, 13·54, 14·30, 15·00, 16·17, եւ 17·42 :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Տեղի պիտի ունենայ բացօթեայ ճաշ մը ժամը 13ին :

Ճաշագին մուտքով միասին 15 ֆրանք

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ «Լքեալ» մարզական միութեան դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը Օթէյ տէ Քրոա Լիւքի ծառաստանին մէջ :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Պիւֆէ եւ չամփուրով խորոված :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

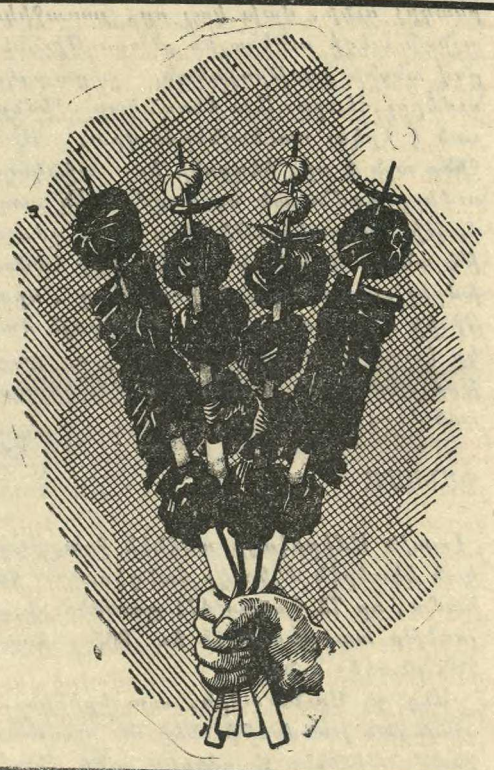

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

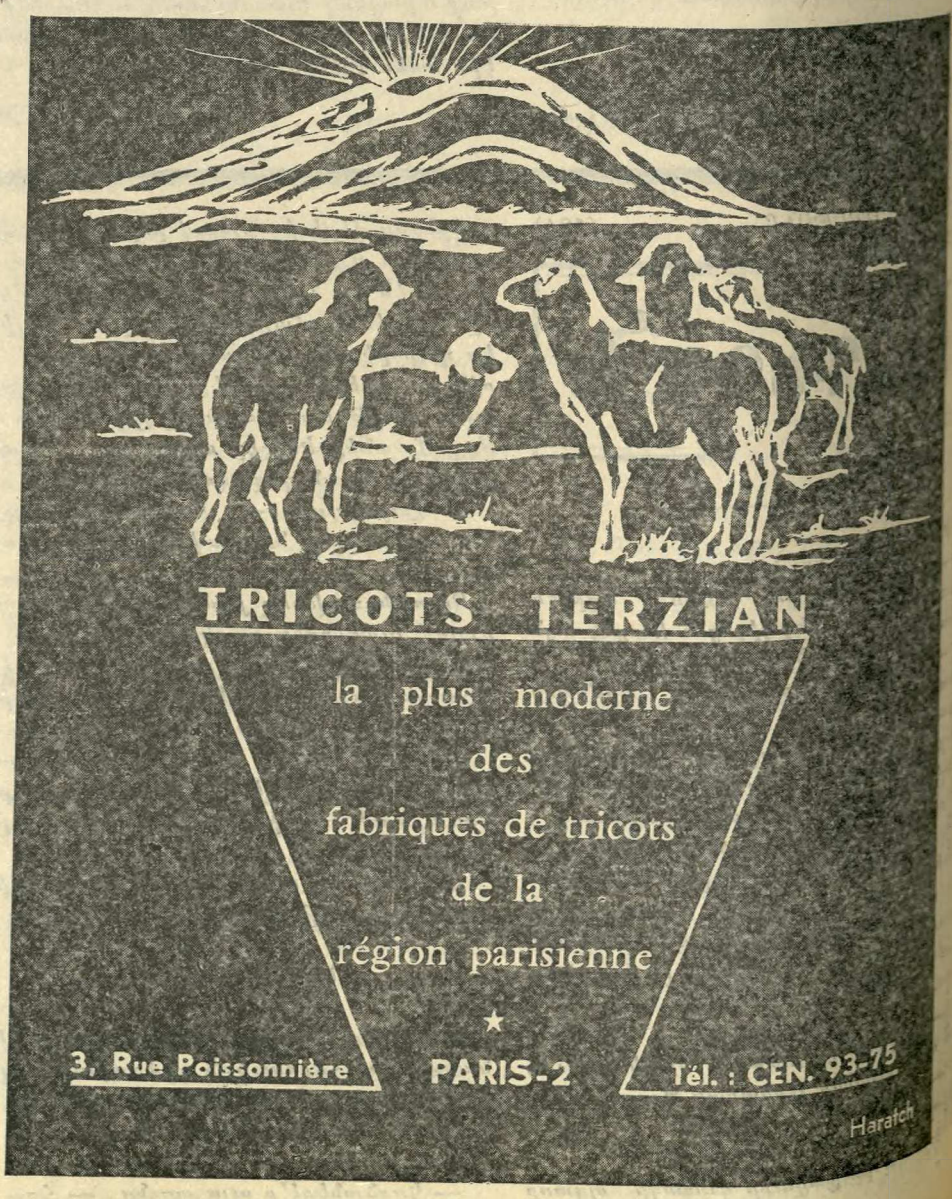

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 21 JUIN
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·039 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — Nº 10.039

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթս լոյս տեսաւ Հայագիտական Հանդէսի (Բրվիւ տէ գ'Էթիւտ Արմէնիէն) Նոր շարքին առաջին թիւը, որուն ծաւալուտ հրատարակութիւնը յայտա – րարած էր չորք երկու տարի առաջ :

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու – թիւը յիսուն հազար տոլար յատկացու – ցած էր այս ուսումնասիրութիւն՝ հինգ տարուան համար ,— տարեկան 10·000 տոլար : Առանց այս յատկացումին հնա – րաւոր պիտի չըլլար անոր հրատարա – կութիւնը :

Առաջին Հայագիտական հանդէսը լոյս տեսած էր 1920ին Փարիզի մէջ, խմբա – գրութեամբ աշխարհահռչակ լեզուաբան Ա. Մէյյէի եւ հայագէտ Ֆր. Մաքլէրի, հովանաւորութեամբ Հայագիտական Ըն – կերութեան (Սոսիէթէ տէ գ'Էթիւտ Ար – մէնիէն), որուն կ'անդամակցէին սահ – մանափակ թիւով Ֆրանսացի մտաւորա – կաններ եւ Փարիզաբնակ կարգ մը Հա – յեր :

1920էն 1923 լոյս տեսան 22 պրակները , հաւաստ բովանդակութեամբ : Աչքա – ռակիչները՝ հայ եւ օտար՝ ծանօթ ա – նուններ էին :

Առաջին աշխարհամարտի վաղորդայ – նին, երբ Հայաստան անկախ պետութիւն էր դարձած եւ հայկական դատը մինչա – յին դիւանագիտութեան սեղանին վրա – յ դրուած՝ անհրաժեշտ էր այնեւ – նուքի քաղաքակիրթ աշխարհին ծանօ – թացնել Հայութիւնը, իր պատմութիւնը, գրականութիւնը, արուեստն ու դարաւոր քաղաքակրթութիւնը: Այդ նպատակով է, որ հիմ – նած էր Հայագիտական ընկերութիւնը : Հանդէսի հրատարակութեան ծախ – քերը կը հոգային փարիզի հին գաղութի մէջ տարեկան մօտ կը ունենար Հայերը : Ֆրանս. գի – տական ընկերութեանց դաշնակցութիւնն ալ տարեկան դրամ մը կը յատկացնէր : 1930ի անտեսական տագնապը ցամքե – ցուց հասոյթի աղբիւրները: 1932 Յուն – ուար 15ի նիստին նախագահ բժիշկ Շարլ Տիլ յայտով յայտնեց թէ պիտի ստիպուին լուծել Հայագիտական ընկե – րութիւնը եւ դադրեցնել Թէրթի հրատա – րակութիւնը , նիւթականի պատճառով : Ընկերութեան վերջին նիստը տեղի ունե – ցաւ 1933 Յունուար 20ին: Սնտուկը մը – նացած դրամարով նոյն տարին լոյս տե – սաւ հանդէսի վերջին միացեալ Թիւը , 97 էջ, 1931 – 1932 – 1933 տարիներուն հա – մար :

Ընկերութեան հիմնադիրները յաւէտ ջախջախուած են մեզմէ :

Երբորդ աշխարհամարտէն վերջ փոր – ձեցին եղեն ընկերութիւնը վերակենդանա – նեցնելու համար : Սակայն դրական ար – դիւնք մը չյանգեցան , ինչպէս իր ա – ռաջին դրած են այս էջերուն մէջ :

Ուրախ ենք արձանագրելու, որ այժմ Հարիւր Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնար – կութեան առատաձեռն նուիրատուու – թեան, երեսունըմեկ տարուան ընդհա – տակի մը վերջ, կը վերակենդանանայ Հայագիտական ուսումնասիրութիւնը : Ինչպէս կ'յայտնի լեզուաբան Լ. Պէն – զէեան, որուն մեկ ուսումնասիրութիւ – նը կը սկսի առաջին Թիւը («պարթեւա – կան տարբեր հայերէնի մէջ»): Մեր – նաբան քարտուղարն է Հ. Պէրպէր – եան : Հանդէսը ունի նաեւ խմբագրական Խորհուրդ մը :

Հինգ հարիւր էջնոց չքեղ տպագրու – թիւնը եւ պատկերազարդ հոյակապ հա – մար մըն է այս Թիւը, որուն աշխատակ – ցած են հայ եւ օտար հեղինակներ , հա – մալսարանի պատմութեան , արուես – տի, արհեստագիտութեան , բանահիւսու – թեան եւ այլ նիւթերու մասին դրուած մասնագիտական ուսումնասիրութիւններ – րով :

Կը յուսանք , որ այս անգամ աւելի եր – կար կեանք կ'ունենայ հայագիտութեան նուիրուած Ֆրանսերէն այս հանդէսը , դրուած նիւթական ամուր հիմերու վր – րայ, չնորհիւ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան :

Մեր հայրենակիցներուն կը մնայ քա – ջալերել այս խիստ օգտաչատ հրատարա – կութիւնը, ապահովելու համար անոր տեւականութիւնը :

Մեր կողմէ սրտանց կ'ողջունենք Հա – յագիտական Հանդէսին վերեւումը եւ կը չնորհաւորենք նախաձեռնողները :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆԷՕՆԻԻ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՍՏԱՑԱԻ
194Ի ԴԷՄ 200 ՁԱՅՆՈՎ

Ինէօնիւ, չնորհիւ վեց ճայնի, որոնք ապահովեցին իր վստահութեան քուէն , պիտի երթայ Ուոշինկթըն , ինչպէս նախատեսուած էր :

Ծանօթ է որ Ինէօնիւ որոշած էր վըս – տահութեան քուէի դնել կիսպրական իր քաղաքականութիւնը Ուոշինկթըն եր – թալէ առաջ եւ չերթալ եթէ վստահու – թիւն չստանայ :

450 երեսփոխաններու միայն 396ը մասնակցած են քուէարկութեան : 200 և – րեսփոխաններ (հալէբ) միայն վստահու – թիւն յայտնած են մինչ 196 հոգի դէմ կը քուէարկէին եւ երկու հոգի պարապ քը – ւէ կուտային :

Այս քուէարկութենէն ետք, Ինէօնիւ կարճ խորհրդակցութիւն մը ունեցած է իր նախարարներուն հետ, ապա գացած նախագահ Կիւբոյէլը տեսած , եւ խոր – հրդարան վերադարձին յայտարարած թէ պիտի չհրաժարի :

« Կիրակի Ամերիկա պիտի երթամ, ինչպէս նախատեսուած էր » յայտարա – րած է Ինէօնիւ : Ընդդիմութիւնը «պիւ – ռոսեան» կը նկատէ այս յայտնութիւնը որ չատ սուղ արժած է վարչապետին եւ նեղ կացութեան կը մատնէ Ինէօնիւն , թէր – քական տեսակէտը պաշտպանելու համար Ճոնսընի առջեւ : Ընդդիմադիր պարա – գլուխներէն՝ Ակտոկան (Ապդ· կուսակ – ցութիւն) չէչտած է թէ Ինէօնիւի Ուո – շինկթըն երթալը դէմ է ժողովրդական կամքին եւ քննադատած է Միացեալ Նա – հանգները :

Հրացանաձգութիւնը կը չարունակուի կիպրոսի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մելիք – փաշայեան, որ խորհրդա – րանի Միութեան նուագախումբի մեծագոյն դէկավարներէնէն մէկը կը նկատուէր , մեռած է առջի իրիկուն, 59 տարեկանին : Քանի մը չաբաթ առաջ Ֆրանսա եկած էր եւ մեծապէս գնահատուած երաժշտա – կան շրջանակներէն : Ծագումով հայ , Մելիք – փաշայեան, Մոսկուայի Պալշոյ թատրոնի մնայուն դէկավարն էր :

ԽՐՈՒՇՁեի այցելած է Պելգիոյ դիւցազնուհեսական մեծ ռօնավաճառը եւ պըտտած ատեն , յայտարարած , ժպի – տով, « քիչ մը տեղեակ եմ դիւցազնուհե – սական հարցերուն, առանց մասնագէտ բլլալու ցուլի մը եւ կովի մը տարբերու – թիւնը գիտեմ » :

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ էտուար Քենըտի , վիրաւորուած է առջի օր եւ հիւանդանոց փոխադրուած : Ողբացեալ նախագահին եղբայրը ընտրապայքարի մէջ մտած էր : Այս դէպքէն ետք, իր կողմնակիցները ո – րոշեցին միաճայնութեամբ, իր թեկնա – ծութիւնը պաշտպանել :

ՖՐԱՆՍԱ եւ Եուկոսլաւիա մշակութա – յին համաձայնագիր մը ստորագրեցին : Փոխանակութիւններ պիտի ընեն դրակա – նութեան, արուեստի եւ գիտութեան ճիւղերուն մէջ :

ԷՐՀԱՐՏ յայտարարեց թէ եթէ Խրուշ – չեւ օգտակար կը դտնէ Պոն երթալ, կրնան զինքը հրաւիրել :

ԵՄԷՆի մէջ երկու դլուխ դտած են ո – րոնք, հաւանաբար, անգլիացի գինուոր – ներու կը պատկանին, Ապրիլին դլխատ – ուած :

ԻՏԱԼԻՈՑ տնտեսական ծանր կացու – թեան ի տես, Եւրոպական Տնտեսական Ցանձնախումբը (ԱԷ Է) որոշեց երկու միլիառ տոլար փոխ տալ: Այդ դրամին հետ բարեկամական խրատներ ալ պիտի տրուին: Օրինակ՝ դեղչել հանրային ծախքերը, բարձրացնել հանրային ապա – սարկութեանց սակերը, կասեցնել ամսա – թոշակներու բարձրացումը: Ներկայիս Ի –

ԱՆՏԻՊ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆՎԵՐՆԱԳԻՐ (*)

կնոջս եւ բարեկամիս՝ Իղնպէլլային

Իմ մահուան օրը կ'իջնի լռութիւն,
Ծաւիր կը նստի բաղաբի վրայ,
Ինչպէս ամպ մթին կամ հին տրտմութիւն
Կամ լուր աղէտի՝ թերթերում գրած :

Ծանօթ կնոջ պէս այրի կամ դժբախտ ,
Բարեկամուհու նման տխրատեսք ,
Լուրը կը շրջի փողոցները նախ ,
Ապա կը մտնի դուռ–դարպասից ներս...

Իբրեւ ծերունի մի թերթավաճառ՝
Ցուրիկ բայլերով եւ համարեա կոյր ,
Կը շրջի բոլոր տներն անպատճառ
Ու կը յայտնուի ամէն մի բակում :

Ստուերի նման, սահած տնից – տուն ,
Կը կանգնի անտես հիւրի պէս մռայլ ,
Կը կանգնի ինչպէս դժնի լռութիւն՝
Տարածուած ամբողջ բաղաբի վրայ :

Եւ համր՝ մի պահ՝ գիշերուայ կէսին ,
Բոլորի սրտում կը կանգնի յանկարծ ,
Անհաղորդ, ինչպէս հեռաւոր լուսին ,
Իմ դէմքը՝ արդէն յաւիտեան հանգած :

Եւ մարդիկ՝ երէկ կեանքիս անծանօթ ,
Եւ երբեմ, երբեմ դէմքս չտեսած ,
Եւ մարդիկ՝ միայն երբեմն ինձանով
Իրենց փանտաստիկ առասպելն հիւսած ,

Եւ մարդիկ՝ անգամ երգերիս անգէտ ,
Մարդիկ, որ թէեւ՝ կեանքիս արձագանգ
Բայց եղել են լոկ վկայ անտարբեր
Եւ կարծել են, թէ ես վաղուց չկամ ,—

Այդ բոլոր մարդիկ իմ մահուան բօթից,
Որպէս ընդհանուր աղէտից սարսած՝
Ջարմացած կը գան ինձ այնքան մօտիկ
Եւ յանկարծ այնքան թանկ ու հարազատ :

Եւ երկրում, ինչպէս բարձրանայ փոշի ,
Եւ հոգիներում, ինչպէս յուշ յաւնի ,—
Ելնելով անցած օրերիս նաշից ,
Իմ ուրուականը պիտի սաւառնի :

Եւ բաղաբներում, եւ գիւղերում խուլ ,
Անցորդներն՝ իրար անծանօթ անգամ ,
Աչքերում իրար եւ հայեացքներում
Պիտի միեւնոյն թախիծը կարդան ...

Եւ դէմքով տխուր եւ լուռ աչքերով
Պիտի միեւնոյն սուգը հաղորդեն ,
Երգերիս հանդէպ անսահման ներող ,
Մոռացած բոլոր յանցանքներս արդէն ...

Կը բանան ոմանք իմ գիրքը գուցէ ,
Կը թերթեն դանդաղ, կը կարդան տողեր,
Տարտամ շարժումով գիրքը կը գոցեն ,
Եւ թախիծը խոր յուշս կ'ողողէ :

Եւ գուցէ միայն սենեակում մի խուլ ,
Գլուխը թեքած պատկերիս վրայ՝
Կը նայի մի կին աչքերիս տխուր ,
Եւ կ'արցունքոտուեն աչքերը նրա :—

Եւ ինչպէս կեանքում տարիներ առաջ ,
Յուշերում յանկարծ անցեալը բուրի ,
Երազանքներում գուցէ իմ անցած ,
Եւ արդ իմ յառնած գրկում յուշերի :

Այն, որ ե՛ս էի, որ ի՛մն էր առաջ ,
Արդէն չի յառնի եւ ոչ մի գրքում ,
Եւ ո՛չ մի գրքում՝ աշխարհում գրած,
Եւ ո՛չ մի գրքում, եւ ո՛չ մի գրքում ...

×

Կրկին կանգնած եմ ես ինքս իմ դէմ
շուար՝
Անօգնական, մենակ, ինչպէս կաղնի
հանդում ,
Ուր ոչ մի ծառ չկայ, ուր տագնապով
անդուլ
Քամիները են միայն շաչում դժնի ու յար
Ուր գորշ հողին կպած՝ լոկ մի բանի
մացառ ,
Որպէս մարդիկ , որ մի գաղտնիք են
իմանում ,
Փսփսում են իրար ինչ որ անյայտ անուն,
Երազելով մի հարթ, մի անկաղնի
բացատ...

ԵՂԻՇԷ ՎԱՐԴԵՆՑ

1936

(*) Ե· Զարենցի դիւանին մէջ մնացած են կարգ մը անտիպ, յաճախ սեւագիրը ու անաւարտ բանաստեղծութիւններ, գրը – ուած 1936 – 37ին՝ ահ ու սարսափի եւ հալածանքի ամէնէն մռայլ տարիներուն :

Բանաստեղծը այդ օրերու տրամա – դրութիւններն ու խոհերը արտայայտած է այդ բանաստեղծութիւններուն մէջ :

Վերեւը՝ անոնցմէ մէկը, քաղուած Ե – րեւանի «Գրական Թերթ»ի Յունիս 5ի թիւէն :

ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ առաւօտ, Փարիզի Հայութիւ – նը յարգանքի իր վերջին տուրքը բերաւ Տիկին Աննա Բուդաղեանի, որուն յու – ղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փա – րիզի Ս· Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղե – ցւոյ մէջ : Արարողութենէն ետք առաջին դամբանականը խօսեցաւ Սերովբէ Արք·: Ողբացեալին յիշատակը ոգեկոչեցին յաջորդաբար Տրդատ Նշանեան , Տիկին Մարի Աթմաճեան, Հրանդ Բալուեան եւ Արտաչէս Գաբէջեան: Մարմինը ամ – փոփուեցաւ Պանէէօյի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ՇԷՅՔՍՓԻՐ

ՀԱՅ ՄՏՔԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԵԱՄԲ

———o———

Բանաստեղծներուն ձգենք պրպտումի աշխատանքը, ճշդելու համար թէ «ող – բերդութեան Հոմերոս»ին կենդանութեան օրով, երբ դերասան Պրպճճ կը մարմ – նացնէր իր արուեստակից ընկերոջ դլուխ դործոցները՝ Համլէթ, Օթէլլօ, Մակ – պէթ, Արքայ Լիր եւ այլ դերեր, Շէյքսպ – փիրի անունը ծանօթ էր հայ իրականու – թեան, ու մենք դիմենք հայ մամուլին մէջ լոյս տեսած վկայութիւններուն, դոյդ տալու համար հանճարեղ թատերա – դիրին անուան ու դործին չուրջ եղած արձադանդները հայ դրական – թատե – րադիտական միտքին կողմէ :

Առաջին այդպիսի վկայութիւնը տպա – դրուած է ԺԷ. դարու վերջերուն լոյս տեսած «Իմացութեան ծաղիկ» խորա – դիրը կրող դիրքին մէջ: Բաֆֆիի դա – ւակը՝ Արամ Բաֆֆի Շէյքսփիրի մահ – ուան 300ամեակին առթիւ յօդուած մը հրատարակած է Լոնտոնի անդլիական թերթերէն մէկուն մէջ :

Այս փաստը ինքնին շատ կարեւոր է նաեւ այն առումով, որ այդ դարուն, ինչպէս կը հաստատէ պատմաբան Ժօրժ Փելիսէ, Ֆրանսայի մէջ չէին լսած Շէյ – քսփիրի անունը :

ԺԸ. դարուն կը մեծնայ հայկական չրջանակներուն հետաքրքրութեան ոլոր – տը Ալպիոնի հանճարեղ թատերադիրին եւ անոր ստեղծադործութիւններուն նը – կատմամբ : Այդ հետաքրքրուող անձերէն մէկը եղած է Յովսէփ Էմին :

Ինչպէս կ'երեւի անոր «ինքնակենսա – դրութենէն», Յովսէփ Էմին եւ Կարիք (Շէյքսփիրեան անուանի դերասան) բա – րեկամացած են ու անոնց միջեւ նամա – կագրութիւն մը հաստատուած է : Իր դիրքին մէջ Էմին հիացումով կը խօսի Շէյքսփիրի ողբերդութիւններուն եւ դե – րասան Կարիքի խաղարկութեան մասին :

ԺԹ. դարուն հայատառ դիրքերու եւ պարբերականներու մէջ իրարու հետեւ լոյս կը տեսնեն հատուածներ Շէյքսփի – րի ողբերդութիւններէն :

Թարդմանական առաջին փորձերը կը կատարուին Կալկաթայի մէջ լոյս տես – նող « Շտեմարան » (1821 – 23) չաբա – թաթերթին խմբագրին (Մկրտիչեան) կողմէ : Տասը տարի ետք՝ 1834ին « Ինչ ինչ դեղերերդութենէ » դիրքով հիմը կը դրուի նաեւ հայ թատերադիտութեան : Դիրքին հեղինակը՝ Լազարեան ճեմարա – նի եւ Մոսկուայի համալսարանի ուսա – նող Սարգիս Տիդրանեան անվերապահ կերպով ընդունելէ ետք անդլիացի թա – տերադիրին հանճարը, կը դրէ ի մէջ այ – լոց .— « ... Օժտուած բնածին ձիրքով, ուժեղ ու բեղմնաւոր հոդով, եւ ազատ լինելով ամէն տեսակի կանոններէից, վե – րացաւ բարձրութեան ու դերազանցու – թեան դագաթը, մինչեւ որ անչափ տա – րածութիւն թողեց իր ու իր դարի մի – ջեւ » :

Տիդրանեանէն ետք, ուրիչ հայ տա – դանդաւոր երիտասարդ մը՝ 17ամեայ Սրապիոն Հէքիմեան, խանդավառուած մեծ թատերադիրին արուեստով, ուսում – նասիրած է անոր դործը եւ, ինչպէս ինք կը խոստովանի, կրած է անոր բարերար ազդեցութիւնը, որուն չօչափելի արտա – յայտութիւնը մենք կը տեսնենք «Արտա – չէս եւ Սաթենիկ» թատերդութեան մէջ :

1840ի տաեններէն Շէյքսփիրի մասին լոյս կը տեսնեն Մխիթարեան միաբանու – թեան երկու թատերադէտներու ծաւա – լուն յօդուածները, ուր անոնք՝ տուրք տալով ֆրանսական եւ իտալական դասա – կան դպրոցին (Ռասինին եւ Ալֆիերիին) Շէյքսփիրը կը նկատեն դեհիկ բանաս – տեղծ մը, որ չդիտէր թատրոնին օրէնք – ները. այնուամենայնիւ երկու թատերա – դէտներն ալ ստիպուած են ընդունիլ, որ Շէյքսփիրին հմայող ուժէն անկարելի է ազատուիլ :

Այս դործերով, անշուշտ, չի վերջա – նար Մխիթարեաններու աշխատասիրու – թիւնները գանկը մեծ թատերադիրին մասին : Մեծ աշխատանք տարած են անդ – լիացի թատերադիրին դործերը հայ ըն – թերցողներուն ծանօթացնելու համար . անոնցմէ մէկ մեծ մասը թարդմանուած եւ հատուածաբար տպադրուած են «Բազ – մավէպ»ին մէջ: Մէկ մասն ալ մնացած է անտիպ :

1850ի տաեններէն Զմիւռնիոյ մէջ հրա – պարակ կուդայ թարդմանութիւնը մաս – նագիտութիւն դարձուցած Տէոէյեան , եւ կը թարդմանէ Շէյքսփիրի դլուխ – դործոցները՝ անոնց կցելով իրրեւ նա – խարան իր խօսքը մեծ թատերադիրին այս կամ այն դործին մասին : Որքան ալ պակասութիւններ ունենան Տէոէյեանի Շէյքսփիրեան թարդմանութիւնները , սահմանափակ՝ անոր ըմբռնումները իր նախաբաններուն մէջ, անոնք կը հան – դիսանան այն վստահելի աստիճանը, ո – րով յետագային բարձրացաւ Յան Մա – սեհեան :

Շէյքսփիրի մահուան 250ամեակին՝ հայ իրականութեան մէջ արդէն կը խօս – ուէր հայ դերասաններու Շէյքսփիրեան բեմադրութիւններու մասին, որ տեղի ունեցած են Պոլսոյ եւ Թիֆլիսի մէջ : Միքայէլ Նալբանդեանի դնահատական խօսքերէն եառ, Պետրոս Ադամեան , որ Պոլիս դտնուած տարիներուն տեսած էր Յակոբ Վարդովեանի խաղացած Մակ – պէթը, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացի, իտա – լացի, յոյն անուանի դերասաններու դա – նազան մեկնաբանութիւնները, յետագա – յին շատ յայտող ձեւով մեկնարկեց Համ – լէթը :

Ադամեանէն առաջ Թիֆլիսի մէջ , թարդմանական առաջին փորձերը կատա – րած է հայ թատրոնի աւազներէն Զմչկ – եան, Ֆրանսերէնէ թարդմանելով «Վե – նետիկի վաճառականը » ու քանի մը հատուածներ «Օթելլօ» եւ «Թեմոն Աթե – նացի» ողբերդութիւններէն: Զմչկեան խաղացած է Շայլոկի, Փեթրուչիոյի , Կլոստիրի կոմսին դերերը:

Ադամեանի մուտքը չէյքսփիրեան թատրոնը եղած է այնքան տպաւորիչ , որ Զմչկեանի պէս հզօր տաղանդ մը հը – րաժարած է իր սիրած եւ հռչակած «Բա – նաստեղծներուն բանաստեղծ»ին դործե – րուն գլխաւոր դերերը խաղալէ :

Անհնարին է դնահատել Ադամեանի ծառայութիւնը հայ թատրոնին : Ադամ – եան իր Համլէթի դերով հայ թատրոնը բարձրացուց աշխարհի համբաւաւոր թատրոններուն աստիճանին, մինչեւ որ նոյն այդ բեմէն ներս մտաւ Վահրամ Փափազեան ու, իր Օթելլոյի դերակա – տարութեամբ հայրենի թատրոնը բարձ – րացուց նոր փայլուն աստիճանի մը :

Անկեղծ հպարտութեամբ կրնանք ըսել, որ մենք քիչ թիւով չէյքսփիրեան հերոս – ներու անսղիւտ կատարումներ չենք տե – ւած : Բաւական է յիշել Ադամեան , Սի – րանոյշ, Աբելեան, Պետրոսեան, Մնակ – եան, Զարիֆեան, Արմէնեան, Փափազ – եան, Մանուէլեան, Զանան, Ներսիսեան :

Մասեհեանի մասին չատ բան դրուած է, բայց դեռ քիչ բան եղած է անոր յի – շատակը պանծացնելու համար :

Մասեհեանի թարդմանութիւնները ան – թերի են եւ հայելիի մը յատակութիւնը ունին, հայելի մը, որուն մէջէն դոհու – նակութեան բարի ժպիտով մեդի կը նա – յի անդլիացի ողբերդակը : Գաղտնիքը մեր լեզուին հարստութեան, ճկունու – թեան եւ անոր հարստութիւնները տիրա – պետելու մէջն է , որուն ընդունակ էր Մասեհեան: Սակայն Յան Մասեհեանի դործը թարդմանութիւններով չի վեր – ջանար: Ան բառական նոր ու թարմ միտ – քեր եւ նուրբ հասկացողութիւններ պար – դած է իր յառաջարաններուն մէջ՝ կըց – ուած իր իսկ թարդմանութիւններուն :

Դժբախտաբար Մասեհեան չյաջողեցաւ թարդմանել Շէյքսփիրի բոլոր դործերը : Անոր ժամանակակից եւ անկէ ետք ու – րիշներ եւս լծուած են այդ կարեւոր աշ – խատանքին՝ Վարդգէս Սուրէնեան, Վա – հան Թոթովենց, Յակիկ Դաշտենց , Վահրամ Թէրզիպաշեան, Ստեփան Ալա – ջանեան եւ ուրիշներ : Այս բոլորին մէջ առանձին տեղ մը կը դրաւէ բանաստեղծ Յակիկ Դաշտենց, որուն ուսերուն ինկած է ամբողջացնել Շէյքսփիրի դործերուն թարդմանութիւնը :

ԺԹ. դարու 80ական թուականներէն մինչեւ դարասկիզբ Շէյքսփիրով զբա – ղտներու թիւը մեծ եղած է : Ցիշենք քա – նի մը անուններ միայն՝ Շիրվանզատէ , Լէօ, Թումանեան, Զօպանեան, Ց. Յով – հաննիսեան, Գ. Լեւոնեան :

Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՍԻ ԳԻՒՂԵՐԸ

Բ.

Ամսօրեան Կարսի պատուին արեւելեան մասը՝ ժամանակին կը կազմէր պատմա – կան Արեւմտեան Հերակը, որ հաստ – տունեաց Թագաւորութեան մինչեւ 9րդէն 11րդ դար, չատ դարդացած, պատմութեան այդ շրջանէն մինչեւ մեր օրերը՝ բազմաթիւ քաղաքներու, դիւղ – րու, աշտարակներու, մատակոյներու , վանքերու եւ եկեղեցիներու աւերակները մեծ մասով Ախուրեան դետին եղերքը կը դտնուին :

Արեւմտեան Հերակի դլխաւոր ավան – ները ու դիւղերը եղած են.—

ԱՐԳԻՆԱ

Արդինա երբեմնի դիւղաքաղաքը՝ Ա. րեւմտեան Հերակին կը պատկանի եւ կը դտնուի Ախուրեանի ձախ կողմը: Ան – մը կոչուած է Մեծ Արդինա՝ իր կրօնա – կան վարժարանին, հռչակաւոր վանք – րուն եւ հոծ բնակչութեան համար :

Կամսարականներու օրով, Արդինան ունեցած է բերդ ու պարիսպ : Արդինա կը դտնուէր Ախուրեանի ափը եւ ան – մը կաթողիկոսարան ալ եղած է : կոթո – ծոյ քարերով չինուած էր վանքը, գմբէ – թը հրաչալի տեսք ունէր, ներսը ճոխաց – ուած էր ոսկիէ եւ արծաթէ զարդա – րանքներով : Տրդատ եղած է այս վանքին ճարտարապետը : Վանքը հիմա աւերակ է, իսկ Արդինա դարձած է անշուք գիւղ մը :

ՇՊՆԻ

Շպնին հայաբնակ դիւղ մըն էր, Հե – րակի արեւմտեան մասին մէջ: Ան – հին եկեղեցի մը՝ կիսաւեր գմբէթով, որուն մէջ կը դտնուէին չորքոտանիներու եւ թռչուններու բարձրաքանդակ պատ – կերներ :

ԵՐԱԶԳԱՒՈՐ (ՇԻՐԱԿԱՒԱՆ)

*Երազդաւոր ծանօթ եղած է Շիրակա – ւան անունով, հիմա ալ կը կոչուի Շի – րէգէլ : Իր մէջ ու բոլորտիքը ունի բազ – կան կարեւոր հնութիւններ: Ախուրեանի ափը ունի մեծ աւերակ մը, որ

ԶՕՁԻ

…յաքանչ գիւղ մըն էր, Շիրակի ա– …մաքեան մասին մէջ, գիւղին տեղը …ուցուած էր հրաբխային կարմիր ու …գին քարերէ :

…ՔԵԼ ՁԱԽՁԱԽ

…գիւղ մըն էր Արգինային մօտիկ : Բը– …ակիչներն էին հայ, պարսիկ եւ Թուրք: …նի հանքային ջուրեր :

…Մ ՄԸ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ ԱՆԻ

…Շիրակը, Անին եւ Կաղզուանը՝ կամ – …թագաւորականներուն կը պատկանէին : Երբ որ …Բագրատունեաց թագաւորականները աղքատացան ու տկա– …ցան՝ այն ժամանակ ստիպուեցան ի – …յց կալուածները ծախել Բագրատունի– …ներուն :

…Ալաճա Մօսկերը գնեց Շիրակը եւ բնա– …կեցաւ Անիի մէջ : Անկէ յետոյ Անին ծաղ– …կեցաւ, մեծցաւ, դարձաւ հոյակապ քաղաք …ր: Անին շինուած է բարձր Թերակղզիի …ի վրայ : Արեւել. եւ հարաւ. կողմէն …ի խոր ձոր մը, որուն մէջէն Ա– …րփաեան գետը կը հոսի :

…Արեւմտեան կողմը կ'երկարի ու– …իչ խոր ու ընդարձակ ձոր մը՝ որ կը …կոչուի Ծաղկոցաձոր, այս երկու ձո– …րերն ալ ապառաժուտ են : Ախուրեանի …երը պարսպաձեւ ժայռեր ունի, այնպէս …որ այդ կողմէն պարիսպներ շինելու …պէտք չէր տեսնուեր, իսկ Ծաղկոցաձորի …կողմը շինուած են զոյգ պարիսպներ :

…Անիի հիւսիսակողմը փոքր ձոր մը …կայ, որ կը կոչուի Գայլաձոր, իսկ մնա– …ցած մասը բաց է, տափարակ դաշտ մը …Ախուրեանէն մինչեւ Ծաղկոցաձոր : Այդ– …տեղ ալ, Բագրատունի Թագաւորները շի– …նել տուած են երկու շարք բարձր ու …ամուր պարիսպներ՝ տաշուած, կարմիր …քարերէ : Պարիսպները տեղ տեղ կը …բարձրանան եւ կլոր ձեւ առնելով, կը …կազմեն աշտարակներ, որոնք ունին բազ– …մաթիւ մանրիկ պատուհաններ, որոնց …մէջէն հայ զինուորները նետեր կը նե– …տէին քաղաքը պաշարող թշնամիին վը– …րայ : Հիմա կը տեսնուին 11 մեծ դռնե– …րու հետքեր : Այդ դռներէն մէկը կը կոչ– …ուէր Աւագ Դուռ, միւսը՝ Դւինայ Դուռ …նային : Աւագի դրան դէմ, երկրորդ պա– …րիսպին վրայ փորագրուած էր մեծ ա– …ռիւծ մը :

…Անին կը կոչուէր «Հազար ու մէկ եկե– …ղեցիներու քաղաք »: Այդ բազմաթիւ ե– …կեղեցիները շինել տուած են Աշոտ Ո– …ղորմած, Սմբատ Բ. եւ Գագիկ Ա.: …Այժմ անոնցմէ կէս կանգուն կը մնան …պարիսպներու մաս մը, քանի մը եկեղե– …ցիներ եւ պալատներ : Քաղաքի հին մա– …սը, որ զոյգ մը պարիսպներով կը բաժ– …նուէր նոր եւ ընդարձակ մասէն՝ կը կոչ– …ուէր Միջնաբերդ, իսկ առոր ալ ամէնէն …բարձր ու անմատչելի մասը, Թերակղզիի …ծայրը՝ կը կոչուէր Աղջկանց …բերդ :

…Նշանաւոր էին՝ Մայր Եկեղեցին, Առա– քելոց, Լուսաւորչի եւ Ապուղամրենց ե– կեղեցիները : Փրոֆէսէօր Մառ պեղում– ներ կատարելով գտած է կարգ մը եկե– ղեցիներու հիմերը եւ Գագիկի արձանը : Անիէն հիւսիս – արեւելք, մէկ քանի քի– լոմեթր հեռաւորութեան վրայ կը գըտ– նուի Ջոջավանքը կամ Հոռոմոսի վանքը :

ՀՈՌՈՄՈՍԻ ՎԱՆՔ

Այս վանքը իր անունը առած է այն օտարազգի կրօնականներէն՝ որոնք Բո– մանոս կայսրէն հալածուելով՝ Անիի կող– մերը ապաստանեցան եւ հոն ալ տեղա– ւորուեցան :

Ըստ պատմագիրներու, խոշուն բառը վրացերէն խոշունին մէկ աղաւաղումն է, որ զոյգ կը նշանակէ : Վանքէն երկու քիլոմեթր հեռու, երկու աշտարակներ կան քառակուսի ձեւով, բոլորշի գըմ– բէթներով, մէջտեղը սրածայր շինու– թիւն մը : Այս աշտարակներուն համար անուանուած է խոշուն, որ ոչ ոք գիտէ թէ ինչի ծառայած են այս զոյգ աշտա– րակները, որոնց մէջ սենեակներ կան քարաշէն սանդուխներով : Երկու աշտա– րակները իրարու կը միանան կամարա– կապ դուռ մը կազմելով, գմբէթները նեղ պատուհաններ ունին :

Անիէն քառորդ ժամ մը հեռու է այս մեծահռչակ վանքը, Ախուրեանի աջ ա– փին վրայ, բարձրադիրք Թերակղզիի մը վրայ նստած, շրջապատուած է բլուր– ներով, որոնք ծնունդ կուտան անմատ– չելի ձորի մը՝ ուրկէ կը հոսի Ախուրեա– նը : Քովն է համանուն գիւղը : Վանքը ժամանակին պարիսպներ ունեցած է : Ա– նիի ու Բագրատունի իշխանութեան ան– կումէն վերջ՝ շատ անգամ հալածական Հայերը հոս ապաստան գտած են : Թէ գիւղին եւ թէ վանքին շրջակաները հնու– թիւններ կան, քանդակազարդ խաչքա– րեր, փլած յաղթական կամարներ, իշ– խանական դամբարաններ : Վանքը շին– ուած էր բարեխիրական նկատումներով, իբր հանգստավայր յոգնած ճամբորդնե– րու :

Շինութեան թուականը անյայտ է, հա– ւանաբար շինուած է 791ին : Ոմանք կը պնդեն թէ իններորդ կամ 10րդ դարուն շինուած պէտք է ըլլայ, Բագրա– տունեաց կրօնասէր թագաւորնե– րու հովանաւորութեան ներքեւ Հոռոմո– սի վանքը պայծառացած է : Մայր տա– ճարէն քիչ մը հեռու, Ախուրեանի եզեր– քը, երկու եկեղեցիներ ալ կան : Այս զոյգ եկեղեցիներու մէջ թաղուած են Յովհաննէս Սմբատ, Աշոտ եւ Սմբատ Բ.: Ս. Գէորգի արեւելեան կողմը, եկե– ղեցիի բակին մէջ կը գտնուի Աշոտ Ո– ղորմածի գերեզմանը, քիչ մը անդին՝ Խոսրովանուշ թագուհիին շիրի– մը կայ : Աշոտ Ողորմածի տապանին վը– րայ՝ կայ արձանագրութիւնը, ԱՇՈՏ Ո– ՂՈՐՄԱԾ :

ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՅԵՋԵԱՆ

—o—

Նկարիչ Յարութիւն Նոյեզեան, վրձինի անունով՝ Փիէռ Նոյէ, որու գործերուն նուիրուած Կալըրի տը Սեւերի ցուցա– դրութիւնը նոր փակուեցաւ, ծնած է Վիէն (Իզէռ) 1928ին :

Գծագրութեան եւ նկարչութեան իր նախնական ուսումը առած է, իր ծննդ– դավայրին Քաղաքապետական վարժա– րանին մասնագիտական դասընթացքնե– րուն հետեւելով : Այնուհետեւ իր ուսու– մը կատարելագործած է Լիոն, ուր հե– տեւած է յատկապէս չարադրութեան եւ Արուեստի պատմութեան դասընթացք– ներու :

Նախքան իր անհատական այս Ա. նկա– րահանդէսը, Նոյեզեան իր գործերով մասնակցած է գաւառի որոշ եւ Փարիզի Անկախներու եւ Ազատ արուեստի մի– ջազգային ցուցադրութեանց :

Հանրային երեւումով սկսնակ՝ հայ նկարիչին նուիրուած, Ֆրանսական մա– մուլի արուեստի քննադատներուն տողերը յատկանշական են եւ կշիռ ունին : Այս– պէս .—

« Երբ Փիէռ Նոյէ կը նկարէ, կը խօսի : Արտայայտապաշտ գոյներով, որոնց խօսքը աւելի տխուր է եւ որոշ չափով խիստ՝ քան թէ բուռն, դէմքերու չեչ– տաւորումով՝ սուէպ խորհրդանշական կամ խորհրդաւոր կենդանական դիմակի մը տակ դրած, արուեստագէտը կը ցու– ցադրէ այն տեսութիւնը՝ որ ինքն ունի, իր նմաններուն եւ աշխարհի մասին (Միշէլ Քլիւզօ – Սիրի, չաբաթա– թերթ Առ, Մայիս 27) :

« Արտայայտապաշտ նկարիչ մը, ո– րու վրձինին տակ մերթ ընդ մերթ ա– ռասպելական աշխարհի մը մէջ, մարդը փոխ առած է կենդանական դէմք մը : Այսուհանդերձ դիմակապարի մը ակա– նատես չենք, այլ անդուլթ իրականու– թեան մը առջեւ կը գտնուինք : Դիտողը կը կորսնցնէ իր մարդկային հպարտու– թիւնը ... : Հեղինակը հաճոյք պատճա– ռելու հետամուտ չէ : Իր արտայայտու– թեան ոճը թախծոտ է ու դժնդակ, մին– չեւ իսկ երբ իր նկարած անձերուն ար– տաքինը բնականոն է : Տարօրինակ վըր– ձին մը (Ժան Շապանոն, Լը Փէնթրը, Յունիս 1) :

« Փիէռ Նոյէ տարօրինակին ճաշակը ունի... : Իր անձերը դժոխապարտներ չեն : Այդպէս են կեանքի մէջ, իրենց բուի, խոյի, սրաքիթ մուկի, էգ կապի– կի կամ նոխազի գլխով : Երեւակայածին գործ, հետաքրքրական աշխատանք : Երբ մերթ ընդ մերթ կը հեռանայ իր հրէշ– ներէն, աւելի իրականը գիտելու համար, նոյնքան բախտաւոր տաղանդ մը ի յայտ կը բերէ (Մարսէլ Խափիօ, Նուվօ Ժուր, Մայիս 22) :

Հայ նկարիչին վրայ ուշադրութիւն հրաւիրող տողեր երեւցած են նոյնպէս ուրիշ թերթերու արուեստի տեղեկա– տուութեանց մէջ :

×

L'Homme et le Bonheur

—o—

Լա Օր Մեռ հրատարակչականը լոյս ընծայած է Գ. Սայապալեանի «Մարդը եւ Երջանկութիւնը » Փրանսերէն հատո– րը ուր հեղինակը կը փորձէ, մատչելի կերպով, վերլուծել բարդ խնդիր մը որն է՝ երջանկութիւնը եւ անոր բուն սահ– մանումը :

Սայապալեան փորձած է նաեւ փրկու– թեան ճամբայ մը ցոյց տալ անոնց ո– րոնց ներքին աշխարհը միշտ խռոված է եւ անհանդարտ : Հոգիի խաղաղութիւ– նը, արդարեւ կրնայ բանալ, եթէ ոչ եր– ջանկութեան առնուազն սին տառապանք– ներէ հեռու մնալու ճամբան :

Հեղինակը մօտեցած է բոլոր հարցե– րուն որոնք պատճառ են ներքին տագ– նապներու : Առանց գաեհկութեան կըցած է խօսիլ Ֆիզիքական հաւասարակշռու– թեան մասին որու հիմն է սեռականու– թիւնը :

Յիշելէ ետք Հիպոկրատի «Մի' բար– կանար», Սայապալեան առանց ուզելու կրօնական մարզին մէջ մտնել, կը խօսի աղօթքի մասին : Այդ էջերուն մէջ, հե– ղինակը իր յատակ ոճին մէջ դրած է բա– նաստեղծական զեղեցիկ չեշտ մը : Անսո– վոր հանդարտութիւն մը կ'իջնէ մեր մէջ աղօթքէն վերջ, որ յաճախ զրոյց մըն է մեր մեռելներուն հետ : Վերջացնելէ ա– ռաջ, հեղինակը չուզեր խուսափիլ երկու վախէ, որոնք աւեր կը գործեն մարդկա– յին հոգիին վրայ՝ ծերութիւն եւ մահ : Կը յիշէ Միքէլ – Անճելօն որ իր Փիէթան ստեղծագործած է 84 տարեկանին, Թի– ցիանօն, որ 85 տարեկանին կը վերջացնէր « Փուշի Պսակով Քրիստոսը» եւ Կատոն, որ 89 տարեկանին սկսած է յունարէն սորվիլ : Եթէ դառն է առանձին մարդուն առանձին ծերութիւնը, քիչ մը դարուն կայ այր ու կնոջ ծերութեան մէջ եւ Սա– յապալեան մէջբերում մը կ'ընէ Անտրէ Մօրուայէն, որ հաւանաբար ժամանա– կակից լաւագոյն վերլուծողը եղած է հոգերանութեան մեծ հարցերու.— Սէր, զոյգ, ծերութիւն, մահ :

Այս փոքր գրքոյկը կը կարդացուի շատ դիւրութեամբ եւ սփոփարար է անձկոտ հոգիներուն համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ԽՈԴԵԴԱՆ

—o—

— Գիտեմ նաեւ օսմանեան փաշաների …սուլթանների պատմութիւնը : Դեռ …երբեք այսպիսի ամօթալի բան չէ եղել …այս ազգի պատմութեան մէջ : Երբ Թա– …մուրլէնգին մինարէթից վայր ընկաւ, …երբ – երբեք Թուրք վաճառական մօտե– …նալով արագօրէն փախցրին նրան, իսկ …մերը դրեցին սպանուած մոլլային, որ …մահմետական ամբոխին գրգռեն Հայե– …րի դէմ :

— Լսի՛ր, դաւաճան Թուրք, ես նկա– …տում եմ, որ դու յամառօրէն դէմ ես …մեր հայկական կոտորածին : Բայց, իմա– …ցիր, պէյ, մենք՝ Երիտասարդ Թուրքե– …րըս, անդառնալի երդում ենք տուած՝ …որ պէտք է լինի բնաջնջել հայ ժողո– …վրդին : Ո՛չ Վանի, ո՛չ Բիթլիսի եւ ո՛չ …Էրզրումի մէջ պէտք չէ հայ պըղու– …թիւն մնայ :

— Գերմանիան համաձա՞յն է այդ ծը– …րագրին :

— Հրամանը վերեւից է եկել : Հայե– րի կոտորածի եւ տարագրութեան գործը լրիւ համաձայնեցուած է Վիլհէլմ կայ– սեր հետ : Նա ինքն է հրահանգ տուել Հայերին զրկել Միջագետքի անա– պատները :

— Իսկ Անգլիա՞ն :

— Նա նոյնպէս այդ հարցում չի կա– մենայ մերժել մեր խնդիրը :

— Ֆրանսիա՞ն :

— Նոյնպէս եւ Ֆրանկը :

— Ամերիկան կարող է խոչընդոտ հան– դիսանալ :

— Երբեք չի հանդիսանայ : Կոտորա– ծից յետոյ նա ամենաշատը կարող է նոր որբանոցներ բանալ Հայաստանում : Բայց չկարծես, թէ Երիտասարդ Թուր– քերը միայն Հայերին կոտորելով պիտի բաւականան : Նրանցից յետոյ մենք միւս ցեղերի՝ մանաւանդ Արաբների հաշիւը պիտի մաքրենք, նաեւ Յոյների, եթէ նը– րանք յանդգնին պատերազմի մէջ մտնել մեր դէմ : Հրամանի մէջ սաւած է, ա– մէն Թուրք որ կ'օգնի Հայերին, իր դրան առաջ պէտք է սպանուի եւ տունը հրկիզ– ուի :

— Սպանէ՛ք ինձ, փաշա, ես դէմ եմ այդ կոտորածին, — վճռաբար յայտա– րարեց Մուստաֆան :

— Ես իրաւունք ունեմ քեզ տեղն ու տեղը ոչնչացնելու, բայց պէտք է կեն– դանի թողնեմ, որ ապրիս եւ տեսնես ամ– բողջ Արեւմտեան Հայաստանը բռնագը– րաւուած մեր կողմից : Ինձ լուր է հա– սել, որ քո քարվանսարայի մէջ թաքնը– ւած Հայեր կան :

— Իմ պահածները միայն կանայք եւ երեխաներ են, ամէնքն էլ իմ ծանօթ ար– հեստաւորների որբացած ընտանիքնե– րից :

— Իսկ ո՞ւր է թաքնուած Պնտոյցի Մա– նուկը, այն ապստամբ գեաւուրը, որ Արջդոր բարձրանալով սպանել է մեր Թօփչուն : Նա է եղել պատճառը, որ Գոմսա Մելիքի եւ Զուլումաթ Սմբատի ողջ մնացած ֆեդայիները, մեր զօրա– շղթան ճեղքելով, փախել են Բերդակայ Քան, իսկ այնտեղից էլ՝ Սասուն :

— Իմ քարվանսարայում կայ մի վի– րաւոր գիւղացի, որ ամբողջ գիշերը ցա– ւից տնքում էր : Ես իմ մարդկանց ու– ղարկել էի Մատնիք Եղիշէի եւ նրա որդու դիակները որոնելու, նրանց փոխարէն նրանք գտել են այդ ջախջախուած գիւ– ղացուն եւ գիշերով բերել են այստեղ :

— Դա հէնց ինքը Պնտոյցի Մանուկն է :

— Նա մահամերձ է, փաշա :

— Կարգադրում եմ զինաթափել նրան եւ բերել այստեղ, այլապէս քո քար– վանատան մոխրակոյտի կը վերածեմ :

— Այդ արհեստը դու սովորեցրիք մեր ժողովրդին, — ասաց Մուստաֆան : — Իզուր չէ, որ այս քաղաքում երբ նոր տուն են շինում, միշտ լսւում է հայ բանուորի մուրճի հարուածը, իսկ երբ մի շինութեան քանդել կամենան, մեր Թուրքը անպատճառ կանգնած է իր ա– ւերիչ քլունգով :

Այդ խօսակցութեան միջոցին դուռը ներսի կողմից բացուեց եւ մի վիրաւոր գլխարաց ծերունի, որ հազիւ էր ոտքի վրայ կանգնում, յայտնուեց դաւառապե– տի առաջ :

— Ի՞նչպէս է քո անունը, — հարցրեց փաշան :

— Պնտոյցի Մանուկ :

— Ես ձեր գիւղում չեմ եղել, բայց քո մասին լսել եմ :

— Մենք էլ ձեր մասին շատ ենք լսել, փաշա : Երբեմն Մուշից գալիս էիք Խաս– գիւղ Գուրսէ Սլոյի տունը թուղթ խաղա– լու եւ նարկիլէ քաշելու :

— Կանչեցէք այստեղ Բալաքցի Մու– սաբէկին, — կարգադրեց դաւառապետը : Մուսան անմիջապէս ներկայացաւ :

— Ճանաչո՞ւմ ես այս գիւղացուն, պէկ, — հարցրեց Շէֆքէթը :— Պնտոյցի Մանուկն է :

— Ես նրա ամբողջ ընտանիքը սրի եմ քաշել, փաշա :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայ – ման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանոը* կցել) եւ երեք փրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄ– ԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (ար – ձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն *կցել* 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի հա – մար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

Հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 27, ժամը 17·30ին :

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ հասա – րակութիւնը :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ա. Խոնդկարեան երեսուն ֆր. նուիրած են Կապոյտ Աչի Փարիզի մասնաճիւղին, Տիկին Անիա Բուդաղեանի մահուան առթիւ :

×

Օր. Արաքսի Միհրասեանի *մահուան առթիւ, Տիկին Մարկրիթ Ինճէեան 15ա– կան ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր եւ Կա – պոյտ Աչերուն: (Ստանալ «Ցառաջ»էն):*

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Աչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի :

Հովանաւորութեամբ Թեմիս առաջ – նորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ:

Շաբաթ (27 Յունիս) երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ :

Արտաասնութիւն, երգ, նուագ, ման – կական տրամախօսութիւն, պար :

Զուարթ ներկայացում մը, երկսեռ ա– շակերտութեան կողմէ :

Les *Vartananc,* les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

traduit par Dikran Kirazian, présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

Editions STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

ՎԱՂԱՆՍ.— Պ. Արտաշէս Պարսամեան եւ զաւակները, ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՐԻԱՄ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ գիշեր :

Յուղարկաւորութիւնը՝ այս երկուշաբ– թի ժամը 16ին, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբր այդ ընդունիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտնէ բարեպաշտ ժողովուրդին թէ՝ Փարիզա – բնակ Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան եկե – ղեցւոյս նուիրած են թանկարժէք նկար մը Ս. Աստուածածնի պատկերով, ի յի– շատակ իրենց հանգուցեալ ծնողաց :

Այս նկարին օծման արարողութիւնը ի մօտոյ պիտի կատարուի ձեռամբ՝ կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեա– նի: Այս արարողութեան օրը պիտի հա– ղորդուի մամուլով :

Այս առթիւ, Հոգաբարձութիւնը պարտք կը համարի հրապարակով իր չը– նորհակալութիւնները յայտնել նուիրա – տու ամոլին :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԻՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի Սիամանթօ խումբին :

կը դասախօսէ՝

ԴԱՒԻԹ ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Նիւթ՝ «Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ ծագումն ու միւս եկեղեցիներ – ըէն ունեցած տարբերութիւնը » :

Այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9 – ին, Ազգային Տան սրահը, 295 Րիւ Պուա– լօ : Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

× *Երեւանէն Անուշաւան Եղիազարեան կը փնտռէ հայրը՝ Սամսոն Եղիազար – եան :*

× *Խաչատուրեան կը փնտռէ եղբայրը՝ Հրանտ Խաչատուրեան :*

× *Երեւանէն Վահան Մկրտիչեանէ նամակ ունին Ֆեսօ եւ Սոֆի (մակա – նունի եւ աղգակցական կապի ճչսում չկայ փնտռողին կողմէ) : Դիմել եկե – ղեցի :*

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ
— Յ Ա Ճ Ա Խ Ե Ց Է Ք —

ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՕՐԴԻ
(CHEZ JEANNOT)

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մասնաւորապէս ՏԷՕՆԷՐ-ՓԷՊԱՊ եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ

BAR - RESTAURANT
« CHEZ JEANNOT »
195, Chemin du Rouet
MARSEILLE - 8e

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՄԲԱՐ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31 — AOUT

Հսկայ չէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ գովը: Խաղադաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամ էն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7 - 9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն :

ՇԱՆՕԹ.— Փարիզէն հաւաքական տոմսով (պիյէ ֆոլէթիֆ) մեկնողներու ար– ձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:

Երք ու դարձի ծախքի հաշուոյն կանխավճար՝ 50 ֆրանք :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաւին ազատ տեղերը դրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ու – սումնասէր աշակերտներ եօթնե – րորդէն մինչեւ երրորդ դասարան : Դիմել՝
Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանա – գրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկ – ները այժմէն պէտք է դիմեն Հա – տուտութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ *ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ*

ԵՒ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 28ին կիրակի, ժամը 15·30 վարժարանին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ԲԱԺԻՆ.– Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Դիւրամատչելի պիւֆէ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէ առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէյնի Փավիյօն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Աչի Մարսէյլի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 5ին կայ Ժէվի Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է····· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առա՛ջա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գեղանի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնաք 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
166, AV. ARISTIDE BRIAND
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆԱՒՃԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դրացնա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
23 JUIN
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·040 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — Nº 10.040

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Միութիւնը հնարաւոր է անխարդախ փոխադարձ եւ անաւտ դաւանանք ունեցող ժողովոց միջեւ :

Միութիւնը հնարաւոր չէ « պոլիսի – ներու միջեւ, որոնց դէմ ամէն օր կը խօսինք փոխխականութիւնն է : Կան ժողովներ, որոնք օր մը հայ դպրոցին համար են, օր մը անոր դէմ՝ ոմանք, թէ ո՛վքեր են անոր մշակները : Օր մը հայ ազգային խէալներու համար են, օր մը դէմ՝ նայած, թէ ո՛վքեր են այդ խէալները դաւանողները : Օր մը հայ եկեղեցիին համար եւ, օր մը անոր դէմ, նայած, թէ ովքերէ՛ բաղկացած է Ազգային Իշխանութիւնը :

Անշրա է, թէ որեւէ վաւերական ու ազգային միութիւն նման մահկանացու – ներու միջեւ անհնար է :

Այս ոչնչութիւններէն դուրս, ազգային, հայ ազգային միութիւնը ոչ միայն հնա – րաւոր է, այլ դերակշռող ու բախտորոշ չափով՝ իրականութիւն :

Այդպէս կը հաւատանք մենք :

Մենք կը հաւատանք , որ հայ ժողո – վուրդի գաւակներու ջախջախիչ մեծա – մասնութիւնը — թէ երկրի մէջ, թէ Ար – եւելքի — բաղկացած է անաւտ ու ան – խարդախ հայրենասէրներէ : Այս իրո – ղութիւնէն կը կոթողուի ազգային միու – թիւն :

Մենք կը հաւատանք , որ հայ ժողո – վուրդի գաւակներու ջախջախիչ մեծա – մասնութիւնը — թէ երկրի մէջ , թէ Արտերկրի — բաղկացած է անաւտ ու անխարդախ ազգասէրներէ : Այս իրողու – թիւնէն կը կոթողուի ազգային միութիւն :

Մենք կը հաւատանք , որ հայ ժողո – վուրդի գաւակներու ջախջախիչ մեծա – մասնութիւնը — թէ երկրի մէջ, թէ Արտերկրի — տոդորուած է ազգային արժանապատուութեամբ , հաւասար որ – եէ ժողովուրդի ազգային արժանապատ – ուութեան, որով կը մերժէ ընդունիլ իր ազգային իրաւունքներու ուրացումը՝ պետութեանց, քաղաքական ներկայ իրա – նութեան թէ մարդկութեան կողմէ : Այս իրողութենէն կը կոթողուի ազգային միութիւն :

Մենք կը հաւատանք, որ հայ ժողո – վուրդի գաւակներու ջախջախիչ մեծա – մասնութիւնը — թէ Երկրի մէջ, թէ Արտերկրի — երբեք պիտի չհաշտուի , թէ ինք նուազ ազատասէրն է քան Ա – մերիկեան, Եւրոպական եւ միւս ցա – բաքամասերու բազմաթիւ հին, նոր կամ նորադոյն ազգերը : Այս իրողութենէն կը կոթողուի ազգային միութիւն :

Մենք կը հաւատանք, որ հայ ժողո – վուրդի գաւակներու ջախջախիչ մեծա – մասնութիւնը — թէ երկրի մէջ, թէ Արտերկրի — ձգտելով ազգային ու պե – տական այն ազատութեան, որ նպատակն է անխոթը բոլոր ժողովուրդներու, կը նպատ նաեւ ազատ հայրենիքի մէջ ազատ հայրենակից հաստատելու իդէալին՝ ժո – ղովրդավար սկզբունքներու դործադրու – թեամբ : Այս իրողութենէն կը կոթողուի ազգային միութիւն :

Մենք կը հաւատանք, որ հայ ժողո – վուրդի գաւակներու ջախջախիչ մեծա – մասնութիւնը — թէ երկրի մէջ, թէ Արտերկրի — կ'ընդունի, որ ազատ հայ – երկրի մը, ազատ կառավարութիւնը պիտի ըլլայ միակ ապահովութիւնը ազգին համար՝ ժողո – վուրդին համար տնտեսական առաւելա – գործ արդարութիւն ապահովող ծրա – գրով : Այս իրողութենէն կը կոթողուի ազգային միութիւն :

Մենք, եթէ ասոնք են այն իրողութիւն – ները, որոնցմէ կը կոթողուի ազգային միութիւն, ապա կարելի է անվարան վը –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒԿԸ

ԻՆԷՕՆԻՒ ՈՒՈՇԻՆԿԹՐԸՆ ՀԱՄԱՒ

Ապահովութեան Խորհուրդը միաձայ – նութեամբ որոշեց մինչեւ Սեպտեմբեր 27 երկարաձգել ՄԱԿի ուժերու առաքելու – թեան չրջանը Կիպրոսի մէջ : Այս առթիւ ընդհ· քարտուղարը կոչ ըրած է որ ան – դամ բոլոր պետութիւնները իրենց օ – ժանդակութիւնը բերեն : Դիմած է նաեւ այն ինը պետութեանց որոնք զօրք տրա – մադրած են որ աւելցնեն անոր քանակը : Ներկայ ուժը բաղկացած է 6238 զին – ուորներէ զորս տրամադրած են Աւստ – տրիա, Ֆինլանտա, Քանատա, Դանիա , Մեծն Բրիտանիա, Իրլանտա, Շուէտ եւ 173 քաղաքային ոստիկաններէ զորս զբա – ղած են Աւստրալիա, Աւստրիա, Դանիա եւ Նոր Զելանտա :

Այս քուէարկութիւնը կը նշանակէ նա – եւ որ երկարաձգման բանաձեւին ի նը – պաստ քուէարկած է խորհրդային պատ – ուիրակը : Այդ բանաձեւը առաջարկած էին Խորհուրդին ոչ մնայուն անդամ

կայել, որ հայ ժողովուրդի պարապային ան կոթողուած է արդէն :

Հաւորներ կարելի է լեցնել, ապացու – ցանելու համար, որ քառասուն տարի անընդհատ Հայաստանի մասնորհականու – թեան ու ժողովուրդին համար՝ հայրե – նասիրութիւն – ազգասիրութիւն – ազ – գային արժանապատուութիւն — որքան ազգային, նոյնքան ալ իրաւակարգի ա – զատութիւն — եւ տնտեսական արդարու – թիւն հասկցուեցան այնպէս, ինչպէս բա – նաձեւեցինք զանոնք :

Ճիշդ նոյնը կարելի է ապացուցանել նաեւ Սփիւռքի զանդուածներու մասին :

Ճշդուած հաղարամեակներէ մեզի հա – սած Յաւերժական Հայը մնաց նոյնը· Հայրենասէր եւ արդարամիտ , ազգասէր եւ ազատատենչ :

Խորհրդայ իրականութեան մէջ ապրող հայ մարդը անզօր էր հրապարակային յայտարարութիւններ ընելու իր անփո – փոխելի ու անանցանելի ազգային դաւա – նանքի մասին : Հակառակ ասոր, ըլա – նուեցան, այո, միշտ ալ գտնուեցան հա – րիւրաւոր ու հազարաւոր «խենթ»եր, ո – րոնք արտայայտուեցան, պիտնալով, որ պիտի պատուհասուին ու նահատակուին :

Սփիւռքի մէջ ապրող գանգուածները ամէն տեղ ու միշտ կատարեցին զոյդ պարտականութիւններ· եղան պարկեշտ ու հաւատարիմ քաղաքացի իրենց երկ – րորդ հայրենիքին, բայց եւ մնացին ա – նեղծ ու անդաւաճան հայ :

Իր ՄԻԼԻՈՆՆԵՐՈՎ հայ ժողովուրդը մնաց նոյնը· կապուած իր հայրենի հո – ղին, կապուած այդ հողը ազատ տեսնելու երազին, կապուած այդ ազատ հողի վրայ ազատ կարդեր հաստատելու իդէալին :

Իր ՄԻԼԻՈՆՆԵՐՈՎ հայ ժողովուրդը վկայեց, թէ ոչ միայն ընդունակ է կեր – տելու ազգային միութիւն, այլ իր խոր – քին ու էութեան մէջ՝ արդէն իսկ կոթո – ղած է զայն :

Եւ չկայ ժողովուրդ աշխարհիս երեսին, որ իր ազգային նկարագիրը կամ ազգա – յին միութիւնը վկայէ մնացեալ քանի մը ... հազարներով :

Ժողովուրդի մը ազգային նկարագիրն ու ազգային միութեան ընդունակութիւ – նը կը վկայէ իր ՄԻԼԻՈՆՆԵՐՈՎ :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

հինգ պետութեանց ներկայացուցիչները՝ Պոլիվիա, Պրազիլ, Քոթ տ'Իվուար , Մարոք եւ Նորվեկիա : Տրուած ըլլալով որ խորհրդային պատուիրակը չատ պնդած էր Ուրբաթ օր, որպէսզի քուէ – արկութիւնը յետաձգուի Շաբաթ օր – ուան, այն տպաւորութիւնը կար որ Մոսկուայէն հրահանգի կը սպասէ ձե – ռնպահ մնալու համար : Տեղեկագրին մէջ, Ու Թան չէչատած է թէ անհրաժեշտ դումարն է՝ եօթը միլիոն տոլար :

Ապահովութեան Խորհուրդի այս ար – դիւնքները յաջողութիւն մը կը նկատուի Մակարիոս Աբք·ի կողմէ :

« Թուրքիոյ բոլոր փորձերը որոնք կը ձգտէին Կիպրոսի կառավարութեան օրի – նաւորութիւնը կասկածի ենթարկել , ձախողեցան» աւելցուց Մակարիոս Աբք· :

Միւս կողմէ, Մակարիոս Աբք· վերջ ղրած է Անգարայի կիպրական դեսպանին պաշտօնին : Այս որոշումը տրուած է ա – ռանց Տոքթ· Քիւչիւքի հետ խորհրդակ – ցելու , ինչ որ կամայական նոր քայլ մը կը նկատուի :

Ինէօնիւ Ուոշինկթընի հասաւ երկուշաբ – թի օր : Ինք ալ վերադարձին Փարիզէն պիտի անցնի եւ տեսակցի ոը Կոլի հետ, Ցուլիս մէկին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋԻՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարը մարեշալ Շէն եի յայտարարեց թէ Չի – նաստան չի կրնար հիւլէական մենաշնո – հը թողուլ քանի մը մեծ պետութեանց :

ՄԻԿՈՅԵԱՆ Նոր Տէլհի հասաւ եւ Մոս – կուա հրաւիրեց վարչապետ Շաստրին, որ Ցուլիսի սկիզբը Լոնտոն պիտի երթայ մասնակցելու համար Հասարակապետու – թեան վարչապետներու ժողովին, ապա փարիզ եւ Գահիրէ պիտի անցնի եւ տես – նուի ոը Կոլի եւ Նասրի հետ :

ՇԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ Էմարա Քենըտի պիտի ազատի մահէն, օդանաւային այն ահռելի արկածէն երբ, զոր ունեցաւ առ – ջի օր եւ ուր մեռան իր երկու բարեկամ – ները : Հարուստ եւ ընդունակ բոլոր յա – ջողութեանց, Քենըտի ընտանիքը դառն ճակատագրի մը սպառնալիքին տակ ապ – րած է միշտ : Արդարեւ տարաբախտ նա – խագահին սպանութենէն առաջ, օդանա – ւի արկածներու զոհ գացած են Ժոզեֆ Քենըտի եւ Քաթլին Քենըտի որ ամուս – նութենէն չորս ամիս ետք կորսնցուցած էր իր ամուսինը, պատերազմի ճակատը : Ցոյս կայ, որ հակառակ ողնահարին բազմաթիւ բեկումներուն, անդամալոյծ չմնայ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐԸՆի մէջ , քաղաքացիական իրաւունքներու հաւասարութեան օրէնքի քուէարկութենէն ետք, ձերակոյտին կողմէ, նախագահ Ճոնսըն յայտարարեց թէ կարեւոր հանդրուան մըն է բոլոր Ա – մերիկացիներուն հաւասարութեան հա – մար :

ԽՐՈՒՇՉԵԻ Սթոքհոլմ հասաւ երկու – շաբթի առաւօտ :

ՓԱՐԻԶԻ գաղթական Չեխերը չատ ո – գեւորուած են Խրուշչեւի այն խօսքէն ուր կ'ըսէր թէ եթէ իր նախաձեռնութիւն – ները չհիրագործուին եօթը տարիէն, կը դադրի համայնավար ըլլալէ : Անմիջա – պէս հեռագրած են Խրուշչեւի. «ուրախ ենք որ եօթը տարիէն ձեզ պիտի տես – նենք ազատ Չեխոսլովաքիոյ մէջ : Կարելի չէ՞ թուականը յառաջացնել » :

ԿԱՄԹՕՆ Տ'Իֆիւր կը չարունակէ իր ընտրական չրջապտոյտը : Սիմթերոնի մէջ խօսեցաւ «կոլեան միապետականու – թեան» մասին եւ չեչտեց «ժողովուրդը կարծելով թէ ոը Կոլի քուէ կուտայ փոփխուն պիտի ընարէ» :

ԱՄԵՐԻԿԱ որոշած է մինչեւ պատերազմ երթալ ասիական հարաւ – արեւելքը համայնավարներէն փրկելու համար :

ԱՄՊԵՐՈՒ ԴԷՄ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԵՐԵՒԱՆ, (ՀՄԳ).— Արարատեան եր – կրնքի կարկուտաբեր ամպերուն դէմ խա – ղաղ ռմբամարտ կը կատարուի :

— Ուշադի՛ր··· կրա՛կ : Հեռաձայնով տրուած այս կարուկ հրամանին վրայ , հակօդանաւային պաշտպանութեան թըն – դանօթները կը կրակեն դէպի երկինք , կը ռմբակոծեն ամպակոյտերը՝ որոնք սկիզբը դանդաղ, ապա արագընթաց թա – ւալումով վար կ'իջնեն Արարատի քա – ռադագաթ բարձունքէն, կը մթագնեն Ա – րարատեան դաշտի ջինջ երկինքը եւ ա – ւեր կը սպառնան բերրի հողերուն :

Երկնասլաց ռումբերու տարափին տակ : բարերար անձրեւ կուգայ չաղալէն՝ ոմմ – բաձիղներուն, մրզաստաններուն, այ – գեստաններուն եւ բամպակի արտերուն վրայ : Առանց այդ խազաղ ու փրկարար ռմբակոծումին , արուեստական անձրեւի տեղ՝ բնական կարկուտ տեղալով, մե – ծապէս պիտի վնասուէին հողը, ցանքն ու բերքը :

Հայաստան պատերազմ հռչակած է ա – ւերիչ կարկուտին դէմ : Աչտարակի չըր – ջանը , ուր ստէպ կարկուտ կը տեղայ , Արարատի կողերուն վրայ հաստատուած է կարկուտաբեր ամպերը հալածող եւ անձրեւ փոխող՝ ռմբաձիղներու վաչտը : Այս կազմին գործն է ստուգել կարկու – տաբեր ամպակոյտերու ընթացքը, անոնց ծաւալումն ու թաւալումը երկնքի մէջ եւ ի հարկին փարատել զանոնք, արձակ – ուած ռումբերուն չատուկ բաղադրու – թիւնը ամպերուն խառնելով, նիւթեր՝ որ կարկուտը կը հալեցնեն ու կը փոխեն անձրեւի կամ անվնաս ձիւնափոչիի :

Այս արդիական դրութիւնով, այս տա – րի եւ քանիցս՝ աւերէ փրկուած են մե – ծատարած մրզաստաններ եւ այգեստան – ներ :

Ամպահալած այս կազմակերպութիւնը այժմ կը պաշտպանէ 60·000 հեկտար բերրի հող, կարկուտին աւերներուն դէմ : Ըստ ծրագրի, յառաջիկայ տարի նոյն միջոցով պիտի հսկուի եւ պաշտ – պանուի՝ 150·000 հեկտար տարածու – թիւն :

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԸՆԿ. ԲԵՆՕ ՆԱԼՉԱՃԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Կիրակի իրի – կուն Մոնմորանսիի Հանդստեան Տան մէջ իր մահկանացուն կնքած է ընկ· Բենօ : Բնիկ Գանձակեցի, ընկ· Բենօ չուրջ 80 տարեկան էր : Բեղուն գործունէութիւն ունեցած է Հայաստանի Հանրապետու – թեան օրերուն, եղած է Իջեւանի գաւա – ռապետ :

Դաշնակցական չարքերը մտած, երի – տասարդ տարիքէն, եղած է կամաւորա – կան խումբերու մէջ եւ Հայդուկային կեանք վարած :

Պարտաճանաչ կուսակցական, , մտա – տորական պաչար ալ ունէր եւ կ'աչխա – տակցէր «Ցառաջ»ի եւ Դաշնակցական մամուլին :

Մինչեւ Հանդստեան Տուն մտնելը, քա – նի մը տարի առաջ, միչտ իր մասնակ – ցութիւնը բերած է Փարիզի հանդէսնե – րու գեղարուեստական բաժիններուն :

Ցուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Ցորեքչաբթի ժամը 3ին, Մոնմորան – սիի Հանդստեան տունը, 36 Պուլվ· Շարլ տը Կոլ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

Իսփահանտա պիր ֆույու վար ,
Իչինտէ դադլը սույու վար :
Հէր կիւզէլին պիր խույու վար ,
Հէ՞յ ամանն աճէմ կիւզէլի :

Մօրեղբայրս կ'երգէր այս երգը երբ պատանի էի: Դեռ կը լսեմ իր ձայնը ... Թոնհանոցը նստած՝ սուրճ կը խմէր եւ միապաղաղ ձայնով կը մըլտար այս եղանակը :

Իսփահան ... Միշտ եղած էր ինծի համար ծիծաղաշարժ եւ անհասկնալի բառերով եղանակ մը :

Քանի մը տարի առաջ այցելեցի այս քաղաքը յատկապէս տեսնելու համար հայկական հնութիւնները : Յուսախափ չեղայ :

1586ին, եւ յետոյ 1603 Թուականին՝ Շահ Աբբասի «հրաւէրով» եւ կարգադրութեամբ, խումբերով Հայեր Հայաստանէն տեղափոխուեցան Իսփահան, Նոր Ջուղա, եւ այդ օրէն ստեղծուեցաւ նորատիպար հայ մը... պարսկահայը :

Երեւակայեցէք ... Հայերը հիմնած են Նոր Ջուղան Կոլոմպոսը Ամերիկան գտնելէն իննսունըչորս տարի ետքը եւ Ֆրանսական յեղափոխութենէն երկու հարիւր երեք տարի առաջ :

Ափ մը Հայեր՝ արմատախիլ եղած իրենց հայրենի հողէն, եւ բռնի տեղաւորուած խորթ միջավայրի մէջ, ծաղկեցուցեր են Իսփահանի ճարտարարուեստը : Կերտեր են եկեղեցիներ եւ դպրոցներ ու, որպէս հայ գաղութ, կառչած մնացեր են իրենց հայրենիքին՝ պահելով իրենց ինքնութիւնը երեք ու կէս դարէ ի վեր:

Եւ այդ ափ մը Հայերը գացեր են մինչեւ Հնդկաստան, Չինաստան, Ճափոն ու հեռաւոր արեւելքի բոլոր երկիրները՝ հիմնելով վաճառականական հսկայ կազմակերպութիւններ ... Մատրաս, Կալկաթա, Պանկոք, Մանիլա: Որեւէ ժողովուրդ հպարտ պիտի ըլլար իրեն վերագրելով այս վաճառականական ռահվիրաներու առեւտրական կարողութիւնը :

Սուրբ Ամենափրկչին եկեղեցւոյ մուտքին տեսայ նկարը երկու բարերարներու. «Խօջա Պետրոս Վելիջանեան, ՌՀԶ (1627)» եւ «Խօջա Աւետիք Ստեփանոսեան, ՌՃԺԸ (1669)»:

Տպաւորիչ էին այդ դիմանկարները . այդ ժամանակուան տարազով, իրենց գլխուն՝ փաթթոց մը եւ մարմնին՝ լայն կապայ մը: Դեռ կը յիշուի իրենց առատաձեռն ու գիտակից բարերարութիւնը : Մեր այսօրուան մեծահարուստներուն քանի՞ հատին անունը պիտի յիշուի ո՛չ թէ երեք հարիւր այլ նոյնիսկ երեսուն տարի ետքը :

Ջուղայեցիք՝ ուր որ գացած են չեն մոռցած իրենց ազգը եւ ժողովուրդը : Երկար է ցանկը այդ բարերարներուն .. Լազարեանները, Սամուէլ Մուրատ, Եդուարդ Ռաֆայէլ, Արգարները, Խօջա Փանոս Գալանդար, Աղա Խաչիկ Առաքել, Խօջա Պետրոս Ոսկեան, Զաթըր, Կրետեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ :

Ջուղայեցիները պէտք է դասել Թիֆլիսի եւ Պոլսոյ մեր մեծագոյն բարերարներուն կարգին: Անոնց բաղդատմամբ՝ որքան ճղճիմ, անգիտակից եւ անհետաքրքիր կ'երեւան մեր այսօրուան Հարուստ Ջօջերը :

Անցայ վանքի բակին միւս կողմը եւ մտայ Թանգարանը : Պատին վրայ տեսայ Շահ Աբբասին եւ իր յաջորդներուն փէրմանները Նոր Ջուղայի Հայոց ուղղուած հողերու, տուրքերու, խուզարկութեան եւ այլ խնդիրներու վերաբերեալ: Կային նաեւ հին տարազներ եւ պատմական առարկաներ: Բայց ամենակարեւոր մասը մատենադարանն էր ուր կը գտնուէին շուրջ 700 հայերէն ձեռագիրներ՝ գրուած տասներորդ դարէն մինչեւ 19րդ դարը : Ի՜նչ նուրբ եւ գեղեցիկ ձեռագիրներ :

Ու դուրս ելլելով՝ եկեղեցիին կողքէն անցայ եւ հետեւեալ արձանագրութիւնը աչքիս կպաւ . «Յիշեցէք զմեծագործութիւնս նախնեաց ձերոց եւ պահեցէք զյիշատակարանս նոցին»:

Երանի բոլոր հայ գաղութները Նոր Ջուղայեցիներուն նման գնահատէին մեր նախնիքներէն մեզի հասած ժառանգութիւնը, եւ գիտակցէին իրենց պարտականութեան այդ ժառանգութիւնը պահպանելու, զարգացնելու եւ փոխանցելու յաջորդ սերունդներուն :

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՍԻ ԳԻՒՂԵՐԸ

Գ.

ԱԼԱՃԱ ԼԵՌՆԵՐ

Այս անունով երկու լեռներ կան Այրարատեան Աշխարհի Շիրակ գաւառին մէջ: Անիի Արեւմտեան կողմն է Մեծ Ալաճան, որ 2098 մեթր բարձր է, իսկ Փոքր Ալաճան՝ Տիկորի հիւսիսային կողմը կը գտնուի :

ՄԱՂԱՍԱԲԵՐԴ

Անիի հարաւակողմը, Ախուրեանի եզերքին, Ալաճա լերան արեւելեան քըղանցքին վրայ կառուցուած էր այս պատմական անառիկ բերդը, որ հիմա քայքայուած է: Մաղասաբերդի անունը մեր պատմութեան մէջ կը յիշուի 6րդ դարէն սկսեալ :

ՆԱԽՃԱՒԱՆ

Տիկոր գիւղին հարաւ-Արեւելքը, սարահարթի մը վրայ կար մեծ գիւղ մը Նախճաւան անունով, որ պատմական վայր մը եղած է հին ատենները : 4րդ դարէն սկսեալ յիշուած է շատ անգամներ: Կամսարական իշխաններու ոստանն էր :

ՏԻԿՈՐ

Ալաճա լերան ստորոտը կը գտնուի Տիկոր գիւղը, համանուն գետակին եզերքը: Հին գիւղ մըն է, որ անուանի եղած է իր հոյակապ եկեղեցիով, որ Հայաստանի ամենահին եւ ամենամեծ եկեղեցիներէն մէկն էր :

Հայերը վարպետ եղած են գեղարուեստի մէջ՝ ծաղիկներ, ձուկեր, թռչուններ իբր զարդ կը գործածէին շէնքերու եւ գիրքերու վրայ, հայկական «գրիչ»ները բաղդատութեան կրնան դրուիլ համարձակօրէն գոթական քանդակներու նրբութեան հետ :

Հայկական ճարտարապետութիւնը երեք տիպար ունի:

Ա. Կաթուղիկէի ոճը, որուն նմոյշներն են Տիկորը եւ Երերուքը:

Բ. Բոլորակ ոճը, շրջանակաձեւ կամ բազմանկիւն հիմերու վրայ շինուած: Այս ոճին դասական ամէնէն ընտիր տիպարն է Զուարթնոցը :

Գ. Քառակուսի կամ գրեթէ քառակուսի ուղղանկիւն ոճը : Հայկական եկեղեցիներուն մեծ մասը այս ոճով շինուած է, դուրսի կողմէ ունենալով կիսաբոլոր խորշեր, որուն լաւագոյն նմոյշներն են Էջմիածին, Ս. Հռիփսիմէն, Ս. Գայեանէ, Անիի Մայր եկեղեցին եւ Առաքելոցը :

Թէքսիէն առաջին անգամ երեւան հանեց Տիկորի պայտաձեւ կամարները, որոնք արաբական կը կարծուէին 5րդ դարուն: Անոնց նախատիպերը անցած են մեր մտային զարթօնքին մէջէն՝ իբրեւ գեղեցկութիւն ու գիտ: Հայերը Արաբներուն հայթայթեցին ճարտարապետութեան այս զմայլելի տիպարը, որ հետզհետէ զարգացաւ եւ 10րդ դարուն մտաւ Սպանիա :

Տիկորը հրաշակերտ տաճար մը, ճարտարապետական դաշնաւոր յղացքի մը արդասիքը, որ կը ցուցնէ հայ արուեստին բարձր աստիճանը : Շիրակ գաւառի հարաւ-արեւմտակողմը, ընդարձակ հովիտին մէջ կը գտնուի Տիկորը :

ԽԾԿՈՆ ԿԱՄ ԽԾԿՈՆՔ

Խծկոնը կը գտնուի Կարսի հարաւ-արեւելակողմը, հինգ եկեղեցիներ ունենալուն համար՝ Թուրքերէն կոչուած է Պեշ Քիլիսէ : Հնադարեան հրաշալիքներ են, ասոնք, հայկական ձեռարուեստի սքանչելի տիպարներ: Հինգ տաճարներու պէս կեցած են քով քովի, երեք տարբեր ժայռեղէն թերակղզիներու հարթ մակերեւոյթին վրայ : Ժայռերու ստորոտը քերելով կ'անցնի Տիկորի առուակը :

Առաջին վանքը Ս. Կարապետ կը կոչուի, իր ճարտարապետական ոճով բաւական տարբեր է միւսներէն, ամէնէն հնագոյնը :

Երկրորդ վանքը Ս. Սարգիս կը կոչուի, շինուած է դեղնագոյն, հրաբխային, փափուկ քարէ :

Երրորդը՝ Ս. Աստուածածին, շինուած է տարբեր ոճով եւ պարզ: Չորրորդը՝ Ս. Ստեփանոս, շինուած է կարմիր, հրաբխային քարէ : Հինգերորդը՝ Ս. Լուսաւորիչ, շինուած է դեղնագոյն եւ կարմիր քարէ : (Բնաշխ. Բառարան):

Խծկոնը կամ Խծկոնքը ունի հանքային ջուրեր : Խծկոնը 1878ին, հայ զօրավար Լազարեանի յորդորանքով վերանորոգուեցաւ, սկսաւ հարստանալ ու բարգաւաճիլ : Այսօր՝ Թուրքերու ձեռքն է :

Մ Ր Է Ն

Ղարաբաղ գիւղին մօտերը, Ախուրեանի եզերքը, կը գտնուէր Մրէն աւանը, յաճախ յիշուած, 5րդ դարէն ի վեր: Մրէն աւելի շատ զարգացաւ եւ յառաջ դիմեց 7րդ դարուն, երբ կառուցուեցաւ համանուն եկեղեցին, այժմ աւերակ: Հայկական ճարտարապետութեան ամենահին նմոյշներէն է եւ հոյակապ իր շինուածքով :

Մրէնը շատ հին գիւղաքաղաք մըն է: Կը կարծուի թէ մեզի կուգայ ան՝ նախաքրիստոնէական ժամանակներէն, ... լեզուաբան Ղափանցեանի, Մրէն ուրարտերէն կը նշանակէ բերդ կամ ամրոց: Հայ մատենագրութեան մէջ, ինչպէս գրել կուտայ Հ. Ղ. Ալիշան, Մրէնը առաջին անգամ յիշուած է Վարդանանց պատերազմի կապակցութեամբ՝ իբրեւ կարեւոր քաղաք :

Մրէնը կը գտնուի Անիի մօտ: Աւանն ալ կոչուած է Գարապաղ՝ իր շատ մը այգիներ ունենալուն պատճառով, իսկ երբ Մրէնը աւերակներու վերածուեցաւ, ...տարներու կողմէ անուանուեցաւ Խարապա :

Մրէնի եկեղեցին հայկական ճարտարապետութեան ամէնէն հին հրաշակերտներէն կը նկատուի : Յատակագիծը կը նմանի Տիկորի յատակագծին գրեթէ: Հայկական եկեղեցիներու տանիքները ... «տախտակ»ներով ծածկուած են : Մրէնը եւ թէ քանի մը ուրիշ եկեղեցիներ բացառութիւն կը կազմէին իրենց կղմինտրէ տանիքներով: Հայաստանի ... գործածուած կղմինտրէն դատելով կը... նանք վստահօրէն ըսել, որ մեր նախնիները գիտէին ամէնէն լաւ կղմինտրներ պատրաստել :

Ըստ Թղթակցի մը, Մրէնի տաճարի արեւմտեան դրան վրայ կը գտնուէր խումբ մը կրօնական եւ աշխարհական անձերու բարձրաքանդակներ, ներկայացուած հայ ազգային տարազներով... Եթէ հինգերորդ դարը, հայ գրականութեան օտար լուծէ վերջնական ձերբազատման դարն է, 7րդ դարն ալ նոյնն է հայկական ճարտարապետութեան համար :

«ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ» ՇԱՐՔԷՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

Ահաւոր էր այդ զգացումը :

Բայց ահա ծանրաքայլ, գլուխը լայն կրծքին հակած, մօտեցաւ, ամպիոնին Մեսրոպ էֆէնտին, սովորականից աւելի մռայլ : Ամպիոնը նրա կրծքից ցածր էր: Լուռ մօտեցաւ, կռթնեց նրա վրայ, որ երբեք չէր անում ու նայեց մեզ : Նայեց խելագարի հայեացքով, որից բոլորս սարսռացինք: Եւ սկսեց խօսել: Օ՛, զարմանք, նրա շրթունքները հայերէն բառեր էին արտասանում :

— Սիրելի հայորդիներ... անուշի՜կ զաւակներս ...

Այդ խօսքերը շնչաց ու շրթունքները դողացին, աչքերը լցուեցին, կրծքով յենուեց ամպիոնին: Վայելչատես, վըսեմաշուք Մեսրոպ էֆէնտին փոքրացել էր կարծես, փոքրացել ու խեղճացել էր:

Նայում էինք նրան եւ թւում էր մեզ, թէ սարսափը գիշատիչ թռչունի կերպարանքով սաւառնում է մեր գլխաւերեւում :

Մեսրոպը չէր կարողանում շարունակել իր խօսքը : Ահաւոր լռութիւն էր տիրում դասարանում : Թւում էր, թէ բոլորս այդպէս լուռ ու քարացած պիտի մնանք : Վերջապէս մեր ուսուցիչը շտկուեց, ամբողջ փառահեղ հասակով մէկ կանգնեց ամպիոնի առաջ եւ շարունակեց իր կիսատ խօսքը .

— Զաւակնե՛րս, — կրկնեց նա դողահարուած ,— անողորմ է իրականութիւնը մեզ համար... Ազգովին նահատակուելու եւ պատմութենէն հեռանալու սեւ վտանգն է կախուեր Հայոց ազգի վրայ : Զաւակնե՛րս, Հայորդիներ՝ այս գիշեր կալանքի են առնուէր Կոմիտաս, Զօհրապ, Սիամանթօ, Վարուժան եւ բազում, բազում այլ... կեռ եաթաղանը պիտի անոնց հանճարեղ գանկերն ալ փշրէ...

Փլուեց ամպիոնին, երկու ափերով աչքերը ծածկեց : Մենք որ ժպիտ չէինք տեսել նրա հայկական աչքերում, նրա հայերէն լացը տեսանք : Դասարանում լսուեցին հեծկլտոցներ: Ես հեկեկում էի ջղաձիգ ցնցումներով :

Քիչ յետոյ Մեսրոպ էֆէնտին սթափուեց, վշտով եւ յուսաբեկ հայեացքով նայեց մեզ :

Ու խօսեց .

— Հիմա ոչինչ չունենք մենք, զաւակներս, ոչ յոյս ու ապաւէն, ոչ զէնք ու զօրութիւն: Ունենք միայն հայ լեզու եւ հայ գիրք ... Պահպանեցէք, որ չկորչին, պահպանեցէք հայ լեզուն եւ հայ գիրը, եթէ փրկուէք այս եղեռնէն: Եթէ իմ յիշատակս յարգել ցանկանաք, սիրեցէք եւ գալոց սերունդներուն աւանդեցէք հայ լեզուն ու հայ գիրն ...

Լռեց: Մտացրիւ նայում էր մեզ, մենք շնչահեղձ նրան էինք նայում : Հիմա զսպում էր իրեն : Կանգնել էր հոյակապ մի կոթողի նման եւ կարծես ոչ մի հողմ ու փոթորիկ պիտի չկարողանային տեղից շարժելու այդ կոփածոյ յուշարձանը :

Դարձեալ դողացին շրթունքները, դարձեալ աչքերը լցուեցին, խոշոր-խոշոր, սեւ աչքերը, ու վերստին խօսեց :

— Մնաք բարեաւ, զաւակներս ... Մընաք բարեաւ: Այլեւս երջանկութիւն պիտի չունենամ ձեզի տեսնելու ...

Դարձեալ հեծկլտանքներ ու հեկեկոց լսուեցին դասարանում :

Այս անգամ, նահատակութեան գնացող առաքեալի պէս, հանդարտ, աջ ձեռքը վեր բարձրացրեց ու կրկին քարացաւ՝ այդ կեցուածքի մէջ:

— Գիտցէք միայն, զաւակներս, — շարունակեց, զարմանալի հանդիստ ձայնով, — որ ձեր Թուրքերէնի խիստ ուսուցիչը խիստ սիրտ չունէր: Ան կը սիրէր քեզի եւ բոլոր մանուկներուն, կը սիրէր բոլոր ազգերու լեզուները եւ ամէնէն աւելի՝ Հայոց Նուիրական լեզուն: Գիտցէք, որ ան հայ էր ծնուեր, հայ ապրեցաւ եւ հայ ալ պիտի մեռնի ...տութեամբ : Իսկ դուք՝ չմոռնաք վերջին խնդիրքս՝ ապրեցուցէք հայ լեզուն ու հայ գիրը : Մնաք բարեաւ ...

Եւ երբ այդ խօսքերից յետոյ նա ծանրաքայլ ու լուռ դուրս եկաւ դասարանէն, ... հասկացանք, որ գնում է մեռնելու, ... վաղը, կամ գուցէ հէնց այսօր ... կը կորցնի այդ մեծ մարդուն :

Թւաց թէ կեանքը մէկէն դադարեց, կանգ առան բոլոր սրտերը, ... տրոփում էին, ներս խուժեց ... պաղ շունչն ու պարուրեց մեր ...րը ...

×

Գնացքը թափ առած, հեւիհեւ սլանում էր ընդարձակ դաշտերով: Բացւում ... վճիտ, յստակ, գեղեցիկ մի ... Գինովցածի պէս երերալով ես ներս ... տաչ վակոնի մեր խուցը: ... ըրն ու որմնադիրը հանգիստ ... գնդապետն անկողնու մէջ նստած ... շնչում էր: Ինչ որ հայեր կուլ ... Ես մի բաժակ ջուր բերի նրան: ... կում խմեց, շնորհակալութիւն ... ու բաժակը սեղանիկի վրայ դնելով ... կատողութիւն արեց ինձ :

ՀՐԱՉԵԱՑ ...

(7 Շար.)

Թոթոմանեան կ'ըսէ թէ· «Ղրղ դարու հայկական եկեղեցիները զրկուած նկարա – զարդէ մը անկարելի է, իսրոդութիւն է որ մասնաւորած հայկական բոլոր յուշարձանները ամէն տզրի պատկանող Հնդիկաւոր մասնագէտներու հետաքրքրութեան առարկայ եղած են »:

Զաւարեանցի, Բագարանի, Թալիչի, Մբէնի եւ ուրիշ շատ մը հոյակապ տա – ճարները կը կազմեն հայ ճարտարապետութեան փառքը: Հայ ժողովուրդը իր յուշարձանները կանգնեցուցած է զուտ հայկական սեփական ոճով :

ՕԼԹԻԻ ԳԱՒԱՌԸ

Օլթիի զաւառը կը գրաւէ Կարսի նահանգին արեւմտեան մասը, Օլթի գետին հովիտը: Գաւառը բազմաթիւ լեռներով ու ձորերով կտրտուած է, Սողանլու լեռնաշղթան կ'երկարի Օլթիի եւ Կարսի միջեւ եւ զանոնք իրարմէ կը բաժնէ : Օլթիի լեռները անտառապատ են, զարուր հարուստ է ազահանքերով եւ ածխի հանքերով, ու գետ՝ ուրիշ հանքերով ու ջերմուկներով: Օլթիի զաւա – քին մեծ մասը Հայաստանի Հանրապետութեան սահմանին մէջ կը մտնէր 1920–ին: Օլթին, ըստ մեր պատմութեան, իր ամբողջ զաւառով մաս կը կազմէր Մեծ Հայքի Տայք նահանգին :

Թուրք բռնակալութեան ճնշման տակ Օլթիի Հայերը խլամացան եւ սկսան քրդերէն խօսիլ: Աւրպետ որ պատած է Օլթիի մէջ, կուտայ հետաքրքրական այն հայ բառերուն՝ որոնք կը գործածուէ – ին խլամացած Հայերու կողմէ : Ցիշենք Նոյներ· ագարակ, ադատ, ակ, բակ, ախուկ, բլուր, բողկ, գերանդի, բան – ջար, գարակ, զէզ, եզ, եղինճ, զանդ, ոճ, կամ, կապան, կարագ, կարաս, կարմրուկ, համեմ, մաճ, մաճկալ, մանգաղ, մաքի, մսուր, մատան, պանիր, Ցրմուկ եւայլն :

Օլթիի գետին կը խառնուին, ալ ու ձոր կողմերէն քանիէ ուելի վտակներ ու առուներ, սկսած այս գետի սկզբնաղբիւրէն մինչեւ Օլթի , ամբողջ երկարութեան վրայ լինկած են գարաւոր բերդերու, ամրոցներու, դղեակներու եւ տաճարներու մնացորդներ, որոնք կը գտնուին նախապատմական ու պատմական շրջաններու :

Երդ դարէ սկսեալ, Օլթին կը պատկանէր Բագրատունի Թագաւորութեան : Ասոնն էր Բագրատունիներուն, երբ ամրոցնէ անկէ կը կառավարէին ամբողջ հարաշարհը :

Այսօր, Կարսի նահանգին մէջ Հայեր չկան, այլ կան անոնց քաղաքներու, գիւղերու դղեակներու, տաճարներու, գերեզմաններու անթիւ եւ անհամար աւերակներ, որոնք ողբ ու խօսուն վկաներ են, ցոյց տալու համար, թէ կը պատկանին հայ ժողովուրդին եւ անոր հայրենիքին :

ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒ «ԿԻՊՐԱՑԻ» ԴԷՄՔԵՐ

Այժմէական հրատապ հարց մըն է «Կիպրոս» եւ «Կիպրացիները » , Միջեր – կրականի այդ փոքր կղզին հինէն ի վեր ունեցեր է իր պատմութիւնը եւ շատ ըզբաղեցուցած իրմով : Հետաքրքրութենէ դուրկ չըլլայ թերեւս ներկայացնել երկու պատմական դէմքեր , որոնք «կիպրացի » կոչուած թէեւ, սակայն հաւանօրէն երկուքն ալ «կիպրացի» չեն :

1· Գէորգ «կիպրացի».— Ո՞վ է այս անձը, ե՞րբ ապրած է, ինչո՞վ նշանաւոր է· իսկապէս «կիպրացի՞» , «կիպրոսցի» է :

Շատ քիչ ծանօթութիւն կայ իր մասին: Գիտենք թէ աշխարհագիր մըն է, գրած աշխարհիկ նկարագրութիւն մը «Աբեւելեան Հռոմէական պետութեան » մասին՝ փոկասի (602 – 610) իշխանութեան սկիզբը: Իր գրքին գրութեան ժամանակ կը համարուի 591 – 606: Ուրեմն Զ–ի դարու հեղինակ է: Գիւղեր գերմանացին քննական հրատարակութիւն մ'ըրած է , 1890–ին, Գէորգ «կիպրացի»ի այդ գրութեան : Աւտր մէջ աշխարհագրական տեղեկութիւններ կան, որոնց մասին ուրիշ կող – մէ ոչ մէկ ծանօթութիւն ունինք :

Ո՞վ է Գէորգ «կիպրացին»: Կիպրո՞ս ծնած է : Ինչո՞ւ «կիպրացի» (Ο Κύπριος) կոչուած է : — Անծանօթ է :

Իր գրութիւնը 9րդ դարուն Բարսեղ անունով Հայէ մը խմբագրուած է :

2· Եպիփան «Կիպրացի».— Եկեղեցւոյ ծանօթ Ս· Հայրը՝ Եպիփան «Կիպրացի» ծնած է Ելեւթերոպոլիս (Պաղեստին) , հրեայ ծնողքէ՝ 310ին: Փոքր հասակէն ինքզինքը նուիրած է ուսման եւ դիտութեան : Մասնաւորապէս եղած է լեզուագէտ մը : Ս· Հերոնիմոսի վկայութեամբ դիակը նա , յունարէն, ասորերէն, եբրայեցերէն , եղիպտերէն եւ լատիներէն : Ս· Հիլարիոնի թելադրութեամբ կ'անցնի Եղիպտոս եւ անուանի ճգնաւորներու մէջ ապրելով կը դառնայ քրիստոնեայ : 330–ին կը վերադառնայ հայրենիքը, ուր կը հիմնէ վանք մը եւ քահանայ ձեռնադրուելով՝ երկար տարիներ կը վարէ դայն:

Գիտութեան եւ բարեպաշտութեան հռչակը պատճառ կ'ըլլայ որ Կիպրոսի եպիսկոպոսները 367ին պինքը երենց կոս – տանդիա (հին Սալամիս) քաղաքին մետրապոլիտ ընտրեն: Հոս կը փայլի խրա – տակեցութեամբ, սրբութեամբ եւ քրիս – տոնէական վարդապետութեան մաքուր պահելու ջանադրութեամբ :

Գրած է շատ գրքեր, որոնցմէ մին է «Ջափեր եւ կշիռներ» Ս· Գրոց մէջ, երկրորդ մը՝ «Պանարիոն»: Իր գրութիւննե – րէն ունինք Ե· դարու ոսկեզարեան հայերէնով թարգմանութիւն : Գերմանացի հայագէտ Ֆ· Ն· Ֆինկ 1902ին Թիֆլիսի մէջ հրատարակած է Ս· Եպիփանի մէկ գրութիւնը, յունարէն բնագրով եւ հայերէն հին թարգմանութեամբ, որ սա տիտղոսը կը կրէ ·

« Վասն նախապատիւ եկեղեցւոյ իւ – րաքանչիւր աթոռոց մայրաքաղաքաց»:

Եպիփան «Կիպրացի» մեռած է 403ին: Ինչպէս յայտնի կ'ըլլայ՝ Ս· Եպիփան «Կիպրացի» կոչուած է՝ Կիպրոսի վրայ Մետրապոլիտի պաշտօն վարած ըլլալով:

Հ· ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի տարաղաբանութեան կո – միտէն վերջերս քննութեան նիւթ դար – ձուց հայերէն լեզուի մէջ դիտական նոր բառեր եւ տարադներ ներմուծելու հար – ցը: Այս առթիւ հետեւեալ որոշումը տը – ւած է :

Նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ դիտութեան առանձին ճիւղերու արագ զարգացման, տնտեսական եւ մշակու – թային հսկայ տեղաշարժերուն հետեւանքով ժամանակակից հայերէնին բառա – պաշարն ու տարաղաբանութիւնը կը զարդանան մեծ արագութեամբ եւ լայն ընդգրկումով, լեզուական սխալներէ եւ աւելորդ երկուութիւններէ խուսափելու համար, ինչպէս նաեւ Հայոց լեզուի մաքրութեան չահէն առաջնորդուած, կը պարտաւորեցնէ բոլոր հրատարակչական մարմիններուն, խմբագրութիւննե – րուն, կրթական հաստատութիւններուն , դիտահետազօտական հիմնարկութիւն – ներուն, հեղինակներուն եւ վերջապէս լեզուի հետ կապ ունեցող բոլոր մարմին – ներուն եւ անձերուն՝ Հայոց լեզուի բառապաշարին , քերականութեան, ուղղագրութեան եւ ուղղախօսութեան վերա – բերեալ իրենց բոլոր նորութիւնները եւ առաջարկները պարբերաբար ներկայացընել տարաղաբանութեան կոմիտէին՝ վաւերացուելու համար :

Միեւոյն ատեն պիտի առաջարկուի Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի, որ լեզուի կառավարին կողքին հիմնուի տարաղաբանութեան ճիւղ մը , որուն գործը պիտի ըլլայ ղեկավարել վերոյիշեալ աշխատանքները:

« ԴԱ. ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է »

Այս խորագրով բաց նամակ մը հրա – տարակած է «Գրական Թերթ» , Յունիս 5ի թիւով: Նամակագիր Ծովինար Մի – նասեանի առաջարկը հետաբրքրական ու միաժամանակ յատկանշական է : Արդարեւ ցոյց կուտայ հայ մարդուն հետա – քրքրութեան ծիրը :

... Կարդալով այդ վէպերը, կը հիանաս Րաֆֆիի, Մուրացանի, Դեմիրճեանի, Զօրեանի տաղանդներուն վրայ : Այդ գրողները ստեղծած են մեր պատմական անցեալին տեսանելի եւ յուզիչ էջերը, երբ հայ ժողովուրդը անձնուէր – բաբար կը պայքարէր իր ազատութեան եւ անկախութեան համար :

Սակայն, կարդալով այդ վէպերը, անկարելի կը դառնայ մտովին պատկերացնել հին Հայաստանը՝ իր սահմաններով, կամ դոնէ այն Հայաստանը, որ ներկայացուած է օրինակ «Սամուէլ» , « Գէորգ Մարզպետուհի», «Վարդանանք», «Պապ Թագաւոր» եւ այս ձեւի այլ վէպերուն մէջ :

... Ահա օրինակ «Պապ Թագաւոր» վէպը: Հոն յիշատակուած են կարգ մը քաղաքներ, գաւառներ, շրջաններ, գետեր : Ցայտնի է, որ յաճախ փոխուած են հայկական տեղանուններէն շատերը : Այս ձեւի պատմական վէպերուն մէջ ընթերցողը չի գտնար այդ տեղանուններուն բացատրութիւնները, կամ այն, թէ ինչպէս կը կոչուին ներկայիս այդ վայրերը· չկան աշխարհագրական քարտէզներ :

... 1961ին հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներով լոյս տեսաւ «Հայկական ՍՍՌ ատլասը »: Հոն աշխարհագրական քարտէզները ներկայացուած են ըստ դարերուն: Մեծ դժուարութիւն չի ներկայացընէր՝ լուսանկարել տուեալ վէպին դարշրջանին վերաբերեալ քարտէզը, կցել դիրքին, բան մը, որ պիտի օգնէ ընթերցողին ճիշդ պատկերացնելու հին Հայաստանը, այն վայրերը, ուր տեղի կ'ունենան պատմական դէպքերը :

ԱՐՕՏԱՎԱՅՐԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

Պետական ծրագրին համաձայն , այս տարուան ընթացքին Հայաստան պէտք է արտադրէ 347·000 թոն կաթ, 73·000 թոն միս եւ 4·574 թոն բուրդ: Այս բոլոր արտադրութիւններն ալ կապ ունին ընտանի կենդանիներուն հետ, որոնք երենց առատաւոր սնունդը պիտի առնան արօտատեղիներէն :

Հայաստան հարուստ է ալպեան փարթամ արօտավայրերով եւ մարզպետներով, սակայն, դժբախտաբար , «արօտավայրերուն մեծ մասը տարիներով բարելաւուած չէ, որուն պատճառով շատ մը տեղերու մէջ հողը կամ ճմլուած է կամ ալ մաշած է »: Արօտավայրերն ու մարզպետինները ջրարբի դարձնելու ապխատանքներն ալ մխիթարական պատկեր մը չեն ներկայացներ · «Պէտք է ը – սել , որ ջրաշինարարական աշխատանք – ները, ընդհանուր առմամբ, դանդաղ կ'ընթանան »:

« Սով· Հայաստան»ի Յունիս վերջ ամբողջական, որմէ կը քաղենք այս մանրամասնութիւնները, կը խօսի նաեւ « չէնքերու նորոգման » ներկայ վիճակի մասին, որ «լուրջ անհանդստութեան տեղիք կուտայ»: Արօտավայրերուն մէջ գտնուող չէնքերը ճիւնին, անձրեւներուն պատճառով խարխլած կամ քանդուած են: Նորոգութեանց համար կոլտնտեսութիւններուն եւ սովխոզներուն պիտի ծախսուէր 144·150 խմ· չինափայտ , «սակայն մինչեւ հիմա ծախսուած է մէկ քառորդէն ալ պակաս »:

ԽՈՒԴԵԴԱՆ

Մի ժամին լցրել եմ դեռը, մի քանիսին էլ վառել եմ Խասպիւղի մարագի մէջ , իմ ինքը փախել էր Բռնաչէն՝ Աւէտի տունը մօտ: Կարդադրել էի Սլօ օնրա – նեն եւ քուրդ դեղապետ Ֆերրոյին վերջ տալ նրա կեանքին, բայց, ինչպէս երե – ւում է, ալլահը կամեցել է , որ նա մեր ձեռքով մեռնի :

— Լաւ, Մանուկ էֆէնտի , — նրան դիմելով խօսեց փաշան: — Մշոյ դաշտը ու ամբողջ քաղաքը մաքրուած է Հայե – րից : Վերջին գոհը դու պէտք է լինես : Ցոյց այս առաւօտեան Թուրքը կամեցել է երթալուցդ քո կեանքը :

— Ես այդ տղին մարդուն չեմ ճանաչում, եւ ինքս էլ չգիտեմ, թէ ով է ինձ ուղարկել նրա քարվանսարան : Միայն գիտեմ վայ գլորուեցի :

— Մուսաֆա, հրամայում եմ, որ քո նկատմամբ սպանես այն մարդուն, — կարգադրեց փաշան :

— Երբեք չկարծէք, թէ Մուստաֆան կարող է իր ձեռքը ներկել հայի արիւնով : Ա՛խ, ե՞րբ պիտի չան սատակ լի – նէք, դուք, Դեւեր փաչա 'եւ արիւնարբու սուլթան Աբդուլ Համիտ: Ո՛վ հազարաւորը անմեղ մորթուած եւ սպանուած Հայեր , Մուշ քաղաքի եւ Մշոյ դաշտի հազարաւոր դոհեր, հերիք ինձ, որ ես թուրք եմ ծնուել: Ես ամաչում եմ այժմ այդ ա – նունից : Ապանէք ինձ, կոխկրտեցէք իմ նզովեալ դին եւ չպղծեցէք այս սրբա – պղծուած ջրերի մէջ: Մուստաֆան եր – կու ձեռքով կատաղօրէն պատառոտեց իր հագուստը եւ կուրծքը մերկացնելով ծունկի իջաւ Պնախցի Մանուկի առաջ :

— Վեր կաց, Մուստաֆա, դու իրա – ւունք ունես ապրելու,— ասաց Մանուկը նրա թեւից քաշելով :

— Իրաւունք չունեմ: Ես ամաչում եմ այժմ Հայերի աչքի մէջ նայել :

— Էլ աչքեր չկան, որ այս ոճրագործ փաչաների ամօթը տանեն : Դու կին ունես, երեխաներ ունես, Մուստաֆա : Դատարկ է Մուշը հիմա: Գնացէք ապրէք Զորաթաղում: Վերին թաղն էլ դատարկ է : Էլ մարդ չկայ, ձեր տեղը լայնացաւ : Առաջ մէկ – երկու թաղ ունէիք, հիմա բոլոր թաղերը ձերն են: Մեր լեռները ձեզ արօտավայր կը դարձնէք: Զէ՞ որ ձեր հողը քիչ է ...

— Մի թէ՞ կարծում ես, որ ես կ'ապրեմ Հայերից ամայացած այս քաղաքում : Ղուրանն է, ղուրանն է մեր ազգի թշուառութեան պատճառը եւ այս մըզկիթն ու մինարէն: Ախ, ե՞րբ պիտի ըստեղծուի նոր եւ արդարացի Թուրքիան , — զայրոյթից կուրծքը ծեծելով բացականչեց Մուստաֆան եւ երեսուն քայլ – րով հեռացաւ: Նրա աչքերը դուրս էին ընկած, նա ղրեթէ խելագարուած էր :

— Ապա ուղիղ կանդնիր, Մանուկ է – ֆէնտի: Ինձ էր յանձնարարուած Դաշտի գիւղերի կոտորածը : Հրամանը կատարուած է: Վերջին գնդակը փաչայի ներկայութեամբ քո կրծքի մէջ պիտի դատարկեմ :

— Անդէն եւ վերաւոր մարդուն սպանելը քաջութիւն չէ, պէկ: Բայց ինձ ըսպանելուց առաջ՝ լսիր իմ վերջին խօսքը:

— Ասա, Մանուկ էֆէնտի :

— Մեզ կոտորելուց յետոյ Թուրքերը ձեզ կը կոտորեն :

— Այդպէս էր ասում նաեւ Գէորգ Զաւուշը: Նա վերջին անգամ ինձ տեսնե – լով՝ ասաց· «Դու մոլորուած ես , Մուսա: Հայրդ՝ Միրզաբէկը բարեկամ էր Հայերի հետ : Մի՛ չեղուիր նրա ճանապարհից : Կը գայ ժամանակ, որ վա՛յ կը տաս քո գլխին , բայց արդէն ուշ կը լինի ...:

— Նա ճիշդ է ասել :

— Բայց մի՛ հաւատա 'այդ խօսքին, կեավուր: Թուրք փաչաները երբեք քըրդերի վրայ ձեռք չեն բարձրացնի :

— Ես ողջ չեմ լինի , բայց դու իմ խօսքը յիշիր , Մուսաբէկ եւ թող այդ խօսքին վկայ լինի Ալատին պէյի այս մըզկիթը, որ ձեր ցեղի կործանուած փառքութեան վերջին մնացորդն է, — ասաց Պնախցի Մանուկը եւ ոտքի մօտից արագութեամբ մի դեղին ծաղիկ պոկեց – լով տարաւ դէպի բերանը :

Նա ծաղկի պսակը պոկեց առանձերով եւ հանդիսա ծամեց : Բաւական ժամ – նակ անցաւ, իսկ նա չարունակում էր ատամներով տրորել ծաղիկը :

— Կրակիր, չուն, ես մեռնում եմ Մուշը ոտքի տակ, Սասունն աչքիս դէմ , — դոչեց անվեհեր չինականը եւ կատաղի թքեց : Նրա աչքերը մթնեցին : Ջեռքից վայր սահեց վայրի ծաղկի մերկացած ցօղունը :

Մինչդեռ Բալաքցի աւազակապետի դէնքը կ'ուղուէր նրա կրծքին, Պնախցի Մանուկը հնձուած ցօղունի պէս ծալ – ուեց , ներքեւ ընկաւ քարվանսարայի դրանը: Բիկի ուշացած գնդակը նրա դիակի մի՛ջով անցաւ :

— Նա թոյն ընդունեց ծաղկի առէջ – ներից , — բացականչեց փաչան, այդ տարօրինակ անկումը տեսնելով :

ՀԱՋԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար·)

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի եւ Լիոնի առկախ հաշիւ ունեցող մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք իրենց հաշուեցոյցերը: Կը խնդրենք որ մինչեւ Յունիս 30, կարգադրեն իրենց հաշիւները: Այդ թուականէն անխտիր պիտի դադրեցնենք թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն որոնք չեն պատասխանած մեր դիմումին:

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ «Յառաջ»ի, ինչպէս բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնը կանխիկ կը վճարուի եւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր այն բաժանորդներուն որոնք, առանց սպասելու մեր դիմումին, իրենց կանխիկ վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

Հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 27, ժամը 17·30ին:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ հասարակութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար

ՈՂԲ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

ՆՈՒՊԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ

ինչպէս նաեւ Ողբ. բարերարներ՝ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ, ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ ԷԳՆԱՅԵԱՆԻ, ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ Ամոլին

եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան բոլոր հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ անդամներուն համար:

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մարգրիտ Մելիք–Սարգիսեան յիսուն ֆրանք կը նուիրէ Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Տիկին Աննա Բուդաղեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ծրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան:

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի:

Հովանաւորութեամբ Թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ:

Շաբաթ (27 Յունիս) երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

Արտասանութիւն, երգ, նուագ, մանկական տրամախօսութիւն, պար:

Ջութքթ ներկայացում մը, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

× Երեւանէն Անուշաւան Եղիազարեան կը փնտռէ հայրը՝ Սամսոն Եղիազարեան:

× Խաչատուրեան կը փնտռէ եղբայրը՝ Հրանտ Խաչատուրեան:

× Երեւանէն Վահան Մկրտիչեանէ նամակ ունին Ֆետօ եւ Սոֆի (մականունի եւ ազգակցական կապի ճշտում չկայ փնտռողին կողմէ): Դիմել եկեղեցի:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Անոնք որոնք մինչեւ Յունիս 25 չեն փակած իրենց հաշիւները Յուլիսի ար– ձանագրութեանց համար, պիտի չկարենան մասնակցիլ Յուլիսի կայանին: Արձանագրութիւնները պիտի ջնջուին:

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Շաբաթ իրիկուն Կառ տը Լիոնէն:

Ժամադրավայր Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21ին:

ԳԻՆԵՋՕՆ

Պուլվար Օտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը գինեձօն մը կազմակերպած է ի պատիւ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ:

Այս Կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3ին: 386 Րիւ տը Լիոն:

Գեղարուեստական բաժինին սիրայօժար կը մասնակցին Մարսէյլի հայ արենուշները:

Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ շրջանի ազգայինները:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 28ին Կիրակի, ժամը 15–22 վարժարանին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Դիւրամատչելի պիւֆէ:

Տախքերու մասնակցութիւն 2·50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյօն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարտիզակցիներու հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբերի սկիզբը: Մանրամասնութիւնները՝ վերամուտին:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. — Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31 — AOUT

Հսկայ չէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Խաղաղաշատ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7 – 9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն:

ԾԱՆՕԹ.— Փարիզէն հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ) մեկնողներու արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:

Երթ ու դարձի ծախսի հաշուոյն կանխ ավճար՝ 50 փրանք:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

— Ի ՆՊԱՍՏ "ՀԱՅԱՍՏԱՆ" ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ —

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ

FORET DE CARNELLE

AU LIEU DIT *LE BEAU POINT* (près de Saint-Martin du Tertre)

Կիրակի Յուլիս 19

Գեղարուեստական բաժին Հայկական մթնոլորտ

Խմիչք՝ մատչելի գիներով

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ հայ վարժարանի ամավերջին հանդէսը:

Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Շնիքեան – Փափազեանի:

Շաւիլի ժողովուրդը սիրով կը հրաւիրուի:

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 5ին Լա Ֆէվ: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՆՈՐ... ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԾ Է... ՆՈՐ

EDITIONS
« LA VOIX DE PARIS »
8, Rue Sophie-Germain 8
PARIS (14)
Métro : Mouton-Duvernet

Տէր եւ Տիկին ՕՆՆԻԿ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ
— Microsillon 33 1/2 T —

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԻ

Լարաւոր Քառեակ՝
Gérard Jarry - Françoise Roure
Colette Lequien, N. Alécian

« Ժողովրդական 17 գոհար եղանակներով ձայնագրուած այս սքանչելի քառեակի նուրբ երաժշտութեան սիրահարներուն արդար հաճոյքի եւ գնահատանքի առիթ պիտի տայ » : (Յառաջ)

Ստանալու համար դիմել—
Փարիզի Եկեղեցւոյ Դիմացը
LA VOIX DE PARIS
DISCO-GAVEAU, 45 R. La Boëtie.

ԺԱՄ ՄԸ ՆՈՒԱԳ ... ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր լաթակազմ 70 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 7 հատոր, լաթակազմ 56 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Պապ թագաւոր, լաթակազմ 10 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Հայոց բերդը, լաթակազմ 8 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ 14 ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ 10 ֆր.
Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ, Հայաստանի կենդանական աշխարհը, Բ. 8 ֆր.
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, Երկեր (Արովեան Պռոշեան, Պարոնեան) 17 ֆր.
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, Պատմուածքներ, գունաւոր նկարներով 5 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մասին յիշողութիւններ. լաթակազմ 7·50 ֆր.
ՄԻՔ. ՇԱԹԻՐԵԱՆ. Գարունը նորից եկաւ. 296 էջ. 5 ֆր.
ԱԲԳԱՐԵԱՆ. Մատենադարան (անգլ.) 18 գունաւոր մանրանկարներ 3 ֆր.
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ. Երգի ծնունդը. բանաստեղծութիւններ 3·85 ֆր.
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ. Տաղեր, 200 էջ. լաթակազմ 3·50 ֆր.
ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Ա. 800 էջ. լթկզմ. 16 ֆր.
ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ, Անլռելի զանգակատուն, Պէյրութ, 1963 10 ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ,
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
24
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
24 JUIN
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

...ՏԱՐԻ — Թիւ 10.041 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — No 10.041

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՕՐԻՆԱԿԸ

...Ածու փոքր, եւ բուռով յոյժ ըն փո-...սահմանեալ» — Հանրածանօթ այս ...ամենայն բնութագրուած է Հայ ...ժողովուրդի քանակն մեծութիւնը մեր ...պատմագիր՝ Մովսէս Խորենացիի կող- ...մէ։

...պէս եղած ենք անցեալին, այնպէս ...նաեւ այսօր։

...յանկարծ այսօր կարծես աւելի ...ու զգաման կերպով կը ճնշէ (փո- ...րութեան պարագան։

...Մանաւանդ այն ատեն, երբ կը մտա- ...ծենք Հայ Դատի մասին։ Մանաւանդ այն ...ատեն, երբ կը յուսանք ու կ'ակնկալենք, ...արդարութիւն կատարուի։

...Օգոստ Ապրիլ ամիսը, երբ Հայու զգա- ...ցականութեամբ յորդառատ գրութիւններ ...տեսան եւ յայտարարութիւններ կա- ...տարուեցան, թէ ի՛նչ պէտք է ընել զալ ...տարի՝ Յիսնամեակին, խսկապէս դրա- ...կան ու շօշափելի արդիւնքի հասնելու ...համար։

...Տխուր հասկնալի ու ներելի է, որ ...ապրիլեան վերապրումներուն յատուկ ...«Փոթորիկ»ին մէջ հայ մարդը զժուա- ...րանայ բլլալու զգաստ եւ իրատես։

...Մինչեւ որեւէ ազգային ու քաղաքա- ...կան դատի հետապնդումի պարագային ...պայմաններու պայմանն է բլլալ՝ զգա՛ստ ...եւ իրատե՛ս։

...Արդ, եթէ մեր «փոքր»ութիւնը մհա- ...թիւն կը պատճառէ եւ եթէ կը մըղ- ...ենք մտածելու, թէ անոր պատճառով ...որ Հայ Դատը կը չարունակէ մնալ ...հարցի, զուցէ անտեղի չըլլար յիշեցում ...ել, թէ չատեր, որոնք մեզմէ անհամե- ...մատ մեծ են, այսօր կատարելապէս բախ- ...տակից են մեզի։

...Այս չատերուն մէջ առաջնութիւնը կը ...պատկանի Գերմանիոյ։

...Թէ՛ անոր համար, որ ան մեծ է ոչ ...միայն մեր համեմատութեամբ, այլեւ՝ ...Եւրոպայէս եւ յաչս բովանդակ քաղա- ...քական աշխարհի, թէ՛ անոր համար, որ ...անոր ազգային դատը նմանութեան կէ- ...տեր ունի մեր ազգային դատին հետ։

...Կիսուած են գերման հայրենիքն ու ...գերման ազգը եւ այդ ազգի մէկ պատ- ...առը հաւաքածը զրկուած է ազգային ...ինքնորոշման հիմունքով իր ճա- ...կատագիրը ճշդելու իրաւունքէն։

...Արդ, ի՛նչ կ'ընէ Գերմանիան, ի՛նչ ա- ...ռաւելութիւններ ունի, ի՛նչ աշխա- ...տանքներ կը տանի, ի՛նչպէս կը հետա- ...պնդէ իր ազգային դատի արդար լու- ...ծումը։

...Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հաստատ- ...ուած համաշխարհային իշխանութիւնը — ...դաշնակիցներէ բաղկացած — գերման ...դատի լուծման համար նախապայման կը ...դնէ, որ նախ ճանչցուի երկու Գեր- ...մանիաներու քաղաքական, իրաւական եւ ...ազգային իրականութիւնը։

...Բոն Վալթեր Ուլպրիխթի, միայն այն ...ատեն, երբ Միացեալ Նահանգներու, ...Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կառավարութիւն- ...ները ճանչնան, թէ կայ երկրորդ, առան- ...ձին, անկախ գերման պետու- ...թիւն մը, հնարաւոր պիտի բլլայ գերման ...ժողովուրդի լուծելու աշխատանքներու ձեռ- ...նարկել։ Որովհետեւ, այն ատեն, երկու ...հաւասար ու քաղաքականապէս հաւա- ...սար Գերմանիաներ պիտի բանակցին ...համաձայնութեան մը զտնելու համար։

...Արեւմտեան Գերմանիան կը մերժէ այդ բա- ...նաձեւը։ Եւ այս բոլորին զիմաց տեւապէս ...կը ներկայացնէ, կը պարզէ, կը կրկնէ, ...կը պաշտպանէ, կ'ընդհանրացնէ այն սկզբ- ...ունքը, որուն հիմունքով տեղի պէտք է ունենայ գերման ազգային դատի արդար լուծումը։

Համաձայն ՄԱԿի Ուխտագրին, համա- ձայն միջազգայնօրէն ընդունուած եւ Ա- րեւելքի ու Արեւմուտքի կողմէ ճանչ- ցուած ազգային ազատ ինքնորոշման՝ պիտի վերամիաւորուին գերման հայրե- նիքը եւ գերման ազգը։

Եթէ ոչ բացառաբար, սակայն բոլոր պայմաններու տակ առաւելաբար ա՛յս է Գերմանիոյ բռածը այսօր։

Այսօր, այս «մեծ»ն անգամ կը բաւա- րարուի իր ազգային դատը ներկայացնե- լով, քարոզելով, ընդհանրացնելով։

Պահանջ չի դներ, որ անմիջապէս սա կամ նա հողերը իրեն ետ դարձուին, իր- մէ աշխարհագրօրէն կտրուած Պերլինը դադրի պաշարուած բլլալէ, Արեւելեան Գերմանիոյ բնակիչներուն ազատ ինք- նորոշման պատեհութիւն տրուի։

Ոչ կը պահանջէ նման բաներ, ոչ ալ կ'ակնկալէ, որ տրուին նման բաներ։

Սակայն ամէն առթիւ, ամէն ձեւով ու ամէն տեղ կը ներկայացնէ իր ազգային դատը եւ կը պարզէ անոր լուծումին ար- դար ձեւը։

Ասկէ տարբեր բան չենք կրնար ընել մենք, զալ տարի՝ Յիսնամեակին։

Եթէ Յիսնամեակը Հայ Դատէն յոյս մը պիտի չպակսեցնէ, ոչ ալ յոյս մը պիտի աւելցնէ անոր, սակայն։

Անառարկելի է, որ Յիսնամեակը առիթ է։ Սակայն ի՞նչ բան ընելու, ի՞նչ բան ակնկալելու, ի՞նչ նպատակ հետապնդե- լու։

Այս հարցումներուն աւելի դիւրու- թեամբ կարելի է պատասխանել ոչ – ապ- րիլեան մթնոլորտի մէջ, այսինքն՝ 1965 Ապրիլը չեկած, զգացական ցեղումներն ու հեղեղները չսկսած։

Յիսնամեակը առիթ պիտի բլլայ Հայ Դատը ներկայացնելու։ Այնպէս, ինչպէս կ'ընէ Գերմանիան։

Յիսնամեակը առիթ պիտի բլլայ, որ աւելի մեծ թիւով Հայեր, աւելի լայն թափով, աւելի ընդարձակ շրջածիրի մէջ պարզեն, պաշտպանեն, ընդհանրա- ցընեն Հայ Դատը։

Յիսնամեակը առիթ պիտի բլլայ յիշե- ցնելու Մէկ Միլիոնի նահատակութիւնը եւ այդ ձեւով անգամ մը եւս բանաձե- ւելու Հայ Դատը։

Եւ որպէսզի մեր մօտեցումը բլլայ ըդ- զաստ եւ իրապաշտ, որպէսզի կարե- նանք առաւելագոյն աշխատանք տանիլ եւ առաւելագոյն արդիւնքի հասնիլ, բայց մանաւանդ՝ որպէսզի ճշմարտօրէն յար- գած բլլանք Մէկ Միլիոնի յիշատակը, անհրաժեշտ պայման է, որ Յիսնամեակի առթիւ Հայ Դատը ներկայացուի, սպար- զուի ու պաշտպանուի իբրեւ ամբողջու- թիւն եւ ոչ՝ մասնակի պահանջ։

Երբ Գերմանիա իր ազգային դատը կը ներկայացնէ իբրեւ ամբողջութիւն, չի մտածեր, թէ «տու՞ղը ով է»: Գիտէ, որ անմիջօրէն տուող չկայ ու չի կրնար բլլալ։ Սակայն, եր դատը չի խոցեր, զայն չի նուաստացներ, զայն չանդա- մալուծեր անոր ամբողջութենէն հրաժա- րելով։

Երբ գալ տարի գայ Յիսնամեակը, նաեւ մեր պարագային ոչ տուող պիտի բլլայ ոչ ալ հեռաւորագոյն հնարաւո- րութիւնը պիտի բլլայ, որ մեր պահան- ջին ընթացք տրուի։ Սակայն առիկա երբեք պատճառ պիտի չհանդիսանայ, որ մենք հիւլէ մը իսկ պակսեցնենք Հայ Դատի ամբողջութենէն։

Զայն պիտի ներկայացնենք իբրեւ մէկ ու անբաժանելի ամբողջութիւն։

Եւ առաւ իսկ ներկայացուցած պիտի բլլանք եղրակացութիւնը, թէ Հայ Դատի լուծումն ալ մէկ եւ անբաժանելի ամբող- ջութիւն է։

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ ԼՈՒԾՈՒՄ ԿԱՅ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎ Կ'ՈՒԶԵՆ

Ամերիկացիք կը փորձեն համոզել ուեթասնամեայ Ինէօնիւն, որ քանի մը օր երկարաձգէ Ուաշինկթըն իր այցելութիւ- նը եւ սպասէ Ճոնսըն – Փափանտրէու խօսակցութեանց արդիւնքին։ Ներկայիս Ամերիկա ոչ մէկ լուծում ունի առա- ջարկելիք, տրուած բլլալով մանաւանդ երկու կողմերու անզիջող դիրքը որոշ կարգադրութեանց նկատմամբ։ Կը թուի թէ Ամերիկա եւ Անգլիա, ի վերջոյ հա- կրցան թէ Կիպրոսի հարցին միակ ելքն է՝ Էնոսիսը, այսինքն կցումը Յունաս- տանի։ Կը մնայ հատուցում մը գտնել Թուրքերուն համար։ Նախ միայն Ամե- րիկա, ապա նաեւ Անգլիա կը խորհին թէ Կիպրոսի փոխարէն Յունաստան կրնայ Թուրքիոյ տալ փոքր կղզի մը, բայց յու- նական կառավարութիւնը բացարձակա- պէս կը մերժէ հողային որեւէ զիջում։ Յոյները կը նախընտրեն դրամ տալ, բայց այս առաջարկը մերժուած է Թուր- քերը, հակառակ իրենց սնանկացած վի- ճակին։ Այս պայմաններուն մէջ, ի՞նչ կարելի է ընել։ Ուաշինկթըն կ'ուզէ վե- րին հանդիպում մը Թուրքերուն, Յոյնե- րուն եւ Անգլիացիներուն միջեւ։ Իբրեւ հաւաքատեղի կը խօսուի Լոնտոնի կամ Հռոմի մասին։ Բայց ոմանց կարծիքով աւելի լաւ է ձգել որ ՄԱԿը լուծում մը գտնէ որովհետեւ նման ձեռնարկ մը կըր- նայ նաեւ խանգարել ՄԱԿի առաքելու- թիւնը, այսպիսի ատեն մը երբ բոլոր պե- տութիւնները, մէջն բլլալով մանաւանդ Խորհ. Միութիւնը, միաձայնութեամբ ՄԱԿի ուժերու ներկայութեան շրջանը, Կիպրոս, երկարաձգեցին։

Յարդ յայտնի չէ թէ ի՞նչ խօսած են Ճոնսըն եւ Ինէօնիւ, բայց ծանօթ է որ Ամերիկա այդ վերին հանդիպումէն զատ, առաջարկելիք բան մը չունի։ Յատկա- նշական է նաեւ որ այս խօսակցութիւն- ներէն դուրս կը մնան բուն իսկ չահա- գրգռուողները՝ այսինքն Կիպրացիք, ինչ որ վտանգաւոր է, նոյնիսկ եթէ Ամերի- կացիք ձանձրացած են Թուրք կամ յոյն Կիպրացիներու զանգատները լսելէ։

Միւս կողմէ Ղրիվասի Նիկոսիա ժա- մանելը որոշ մտահոգութիւն պատճառած է։ Կ'ըսուի նաեւ թէ Մոսկուա կրնայ հեռանալ Մակարիոս Արք.էն եւ զօրավիգ կենալ այլեւս Զօր. Ղրիվասի։ Արդէն Ղրիվասի ներկայութիւնը կրնայ միայն ուժ տալ Էնոսիսի տեսակէտին։

×

Ինէօնիւ Լոնտոն եւ Փարիզ պիտի հան- դիպի վերադարձի ճամբուն վրայ, բայց Փափանտրէու մերժած է Լոնտոն հան- դիպիլ, առարկելով թէ չատ գործ ունի Աթէնք։ Այս առթիւ կը կարծուի թէ Ֆրանսան ալ կ'ուզէ դեր մը խաղալ այս ցաւոտ հարցին մէջ եւ տը Կոլի հրաւէրը Ինէօնիւի եւ Փափանտրէուի անոնց հետ խօսելու համար, ուրիշ բան չի նշանա- կեր։

« Քոմպա » իրաւացի կերպով եւ ան- գամ մը եւս կը շեշտէ թէ երբեք հարկ եղածին չափ պիտի չըսուի թէ ինչ վնա- սակար դեր խաղացած են Անգլիա այս պատմութեան մէջ եւ Ցիւրիխի եւ Լոն- տոնի համաձայնագրերը։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Թեմի Ազգային Կեդրոնական վարչութիւնը, կազմուած շրջանիս Հայութեան բոլոր խաւերը ներկայացնող հետեւեալ ազգա- յիններէն՝ Յակոբ Պապիկեան, Կարապետ Ճանիկեան, Վարդան Պանտիկեան, Գրի- գոր Պաղտասարեան, Վահագն Սահաթ- ճեան, Արծրունի Չըրաչեան, Երուանդ Զարդարեան, Ժիրայր Տ. Վարդանեան, Ռուբէն Տ. Խաչատուրեան, Սարգիս Թէքեան, Յարութիւն Ստեփանեան, Ժի- րայր Ոսկեան, Գառնիկ Տէրոյեան, Արամ Շտոյեան, Ժան Յովհաննէսեան, այսու կը հաղորդէ թէ լրիւ հասկացողութեան եկած է Կաթ. Պատրիարք Մանուկեան Արքեպիսկոպոսի հետ եւ աւաղ պարտա- կանութիւն ունի կարելի փութով — ա- մէնէն ուշը մէկ տարիէն — օժտել այս Թեմը Ազգային Երեսփոխանական Ժողո- վով մը, որուն նախապատրաստական աշ- խատանքները կը սկսի անմիջապէս։

Ազգային Երեսփոխանական Ժողովի ըն- տրութեան կրնան քուէարկել միայն ա- նոնք որոնք 21 տարիքը կը լրացնեն, դատական որեւէ դատապարտութիւն ու- նեցած չեն եւ իրենց ազգային տուրքը կը վճարեն։

ԴԻՒԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
(ԿՆԻՔ)

Յունիս 22

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետը եւ Թիթօ անակնկալ տեսակցութիւն մը ունեցած են առջի օր։ Ծանօթ է որ Պուքրէշի կա- ռավարութիւնը դուրս կը բանէ Մոս- կուայի ատենէ մը ի վեր։ Կ'ըսուի թէ Թիթօ փորձ մը կ'ընէ, Մոսկուայէն վե- րադարձին, մերձեցում մը ձեւք ձգել երկուքին միջեւ։ Այն տպաւորութիւնը կայ նոյնիսկ թէ Խրուշչեւ Թիթոյի դի- մած է որ միջնորդի դէմ խաղայ։

ՄԻԿՈՅԵԱՆ, «յողնիլ չգիտցող Միկոյ- եանը» ինչպէս կը գրէ Ֆիկարօ, ծաքար- թա հասած է ուր դժուար գործ մը ունի գլուխ հանելիք։ Արդարեւ պէտք է հա- մոզէ Սուքարնօն որ Խորհ. Միութիւնը ափրեւասիական պլոքին կը պատկանի եւ ասիկա հակառակ չինական անաթեմա- յին։Դէտերու կարծիքով Միկոյեան երբեք այսքան փափուկ պաշտօն չէ ունեցած եւ որուն ելքը այսքան կենսական բլլայ Խորհ. Միութեան համար։

ԷՏՈՒԱՐՏ ՔԵՆԸՏԻԻ առողջական վի- ճակը գոհացուցիչ է։

ՔԱՍԻՈՒՍ ՔԼԷ, կռփամարտի աշխար- հի ամերիկացի ախոյեանը, երկու ան- գամ ընդունուած է Նասրի կողմէ։ Ա- խոյեանը խօսած է իր դաւանափոխու- թեան մասին (մահմետական եղած է)։ Անդամակցած է նաեւ սեւ մահմետական- ներու աղանդի մը։ Անունը եղած է՝ Մո- համմէտ Ալի եւ Մէքքէ կ'երթայ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ փեսան՝ Իզվեստիայի խմբագրապետ Ա. Աճուպէյ, Դաշնակցա- յին Գերմանիա պիտի երթայ Յունիսին։ Իրեն պիտի ընկերանան կինը եւ «Իզվես- տիայի» խմբագրական կազմէն երեք հո- գի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 51րդ շրջանը հեծանիւով սկսաւ Երկուշաբթի օր։ Առաջին հանգրր- ուանն էր՝ Լիզիէօ։ Ֆրանսացի գլխաւոր մրցակիցները կը նկատուին՝ Անքթիլ եւ Փուլիտոր։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ կացութիւնը միշտ չփոթ է։ ԷՖ – ԷԼ – ԷՆ կուսակցութեան Ալժէի կազմը իր վէթոյով արգելք հանդիսա- ցաւ հանրաժողովի մը որ տեղի պիտի ունենար Պեն Պելլայի ներկայութեամբ։

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՅՔՆԵՐԸ

—o—

Ա.

Հայ գեղագիտական միտքին, ինչպէս նաեւ ընդհանրապէս հայ մշակոյթի զարգացման պատմութեան մէջ բացառիկ տեղ կը գրաւէ Կոմիտաս :

Ամէնէն առաջ անոր անունին հետ կապուած է երկու դլխաւոր խնդիրներու լուծումը՝ հայ ժողովրդական երգին հաւաքումը եւ մշակումը եւ բազմաձայնութեան տարածումը հայկական երաժշտութեան մէջ : Պերճախօս վկայութիւն մըն է այն իրողութիւնը, որ ան դրի առած է աւելի քան երեք հազար ժողովրդական երգեր (աշխատանքային, ժողովրդա – հերոսական, վիպերգական, քնարերգական, ծիսական եւայլն) : Ու – շադրութեան արժանի այն հանգամանքը, որ ժողովրդական երգերէն զատ, Կոմիտաս դրի առած է նաեւ քրտական, յու – նական, թրքական եւ պարսկական եր – գեր :

Կոմիտաս հարուստ եւ մեծարժէք գի – տական ժառանգութիւն մը ձգած է, որ դժբախտաբար ամբողջովին դեռ չէ հրատարակուած : Հետաքրքրուած է եւ հայկ. երաժշտութեան պատմութեան եւ տեսութեան հետ կապ ունեցող խնդիր – ներով, ինչպէս նաեւ ընդհանուր գեղա – գիտական հարցերով :Այս վերջին հարցին կապակցութեամբ աշխատութիւններ եւ հետազօտութիւններ չունինք Կոմիտա – սէն, սակայն, նկատի առնելով հայ երա – ժշտութեան մշակման մէջ իր կիւրեղած եղանակները, ինչպէս նաեւ դասելով ա – նոր հրատարակուած եւ անտիպ աշխա – տութիւններէն, նամակներէն եւ ժամա – նակակիցներու յուշերէն, կարելի է յըս – տակ պատկերացնել անոր գեղագիտական տեսակէտները :

Կոմիտասի աշխատութիւններուն մէջ իբրեւ արտացոլումը դառած գիտական խնդիրներուն չարքին կարեւոր տեղ կը գրաւեն ղանազան ժողովուրդներու ար – ուեստի ինքնատիպութեան եւ ազգային բնորոշ դիմագիծին հետ կապ ունեցող հարցերը :

Այդ հարցին նկատմամբ հետաքրքրու – թիւնը պատահական չէր : Պայմանաւոր – ուած էր այն պայքարով, որ երգահա – ղը կը մղէր սխալ տեսութեան մը դէմ, ըստ որուն հայ ժողովուրդը չունի ինք – նատիպ երաժշտութիւն մը : Ժխտելով այդ հին եւ հակագիտական տեսակէտը, Կոմիտաս կը հաստատէր հայ ժողովուր – դին երաժշտական արուեստին ինքնու – րոյնութիւնը : Այս վարկածը փաստելու համար ան ոչ միայն աշխատեցաւ գործ – նական ձեւով (իր կողմէն հաւաքուած եւ մշակուած հայ ժողովրդական երաժշ – տութիւնը ժողովրդականացնելով), այլ – եւ դրելով հիմնաւոր տեսական աշխա – տութիւններ եւ, մանաւանդ, « Հայն ունի ինքնուրոյն երաժշտութիւն» ծանօթ յօդուածը :

Ազգային արուեստներու ինքնատիպու – թեան վարկածը կը հիմնաւորէր այն հի – մունքով, որ ամէն ազգ ունի իր ինքնա – տիպ ազգային դիմագիծը, որ արձա – գանգ գտնելով անոր արուեստին մէջ, ասով իսկ կը պայմանաւորէր այդ ար – ուեստին ինքնատիպութիւնը :

Այս տեսութիւնը կիրարկելով երա – ժշտութեան մարզին մէջ, Կոմիտաս իր « Պատմութիւն երաժշտութեան » անտիպ աշխատութեան մէջ կը գրէ.

« ... Իւրաքանչիւր ազգ ունի իւր ազ – գային սեփական յատկութիւնները, ո – րոնք դրոշմուած են նրա երաժշտութեան մէջ եւ դանագանել տալիս մէկը միւսից» : Նոյն միտքը կ'արտայայտէ արուեստի նաեւ միւս տեսակներուն մասին, օրի – նակ՝ պարի, դիտել տալով թէ « պարն արտայայտում է իւրաքանչիւր մի ազգի բնորոշ գծերը » :

Երաժշտական արուեստին առանձնա – յատկութեան անդրադառնալով Կոմիտաս այդ առանձնայատկութեան հիմերէն մէ – կը կը համարէ ազգային հնչիւնը : « Մի թուսկիկ ակնարկ հայ ժողովրդական և – րաժշտութեան վրայ » յօդուածին մէջ ան կը դրէ . « Ազգային հնչիւնը մի ժողո – վըրդական երգի ճշգրիտ ոգին է, դա – դափարն է : Ինչպէս որ դանագան ազգեր ունեն դանագան տեսակ լեզու եւ դանա – գան տեսակ էլ հնչիւն տաեր, այնպէս էլ դանագան ազգեր ունեն դանագան երգեր եւ դանագան էլ հնչում են երգերի ձայ – նները՝ մէկն աւելի կոկորդային, միւսը կրծքի, մէկն էլ ռնգային, մի չորրորդը քմքի եւայլն», Այս տեսակէտէն առաջ – նորդուելով, Կոմիտաս կը բնութագրէ հայկական երաժշտութիւնը. « իւրաքան – չիւր ազգի երաժշտութիւնն իր ազգին հնչական եւրէնքներէն կը ծնի ու ծաւա – լի : Հայ լեզուն ունի իր յատուկ հնչուա – բութիւնը, ուրեմն և՛ համապատասխա – նող երաժշտութիւնը » :

Վարպետը միեւնոյն ժամանակ պայ – քարած է այն տեսակէտին դէմ, որուն կողմնակիցները «արեւելեան երաժշտու – թիւն» անձեւ տարաշխն տակ կը փոր – ձէին ժխտել ոչ միայն հայկական, այլ – եւ կարգ մը ուրիշ ժողովուրդներու երա – ժշտութեան իւրայատկութիւնը : Ան ցոյց տուաւ, որ այդ ազգային երաժշ – տութիւնները, ունենալով որոշ ընդհան – րութիւն, միեւնոյն ժամանակ ունին որոշ ինքնատիպութիւն, որոնցմով կը զանա – զանուին իրարմէ : Ծօսելով մանաւանդ – պէս հայկական երաժշտութեան մասին, կը գրէր, որ ան «իւր ամբողջ ազգային ոգովն եւ ոճով նայնքան արեւելեան է, որքան պարսիկ – արաբացին. բայց ո՛չ պարսիկ – արաբականը մերն է, եւ ոչ էլ մերը նորա մի մասն է. այլ խնդիր է, թէ նոցա ազդեցութեանն է ենթարկուել :

Ճիշդ այնպէս, որպէս մեր լեզուն հնդ – եւրոպականի մի ճիւղն է, այնպէս են եւ պարսկերէնը, քրդերէնը, վերմաներէնը եւայլն, բայց մեր լեզուն ոչ վերմաներէն է, ոչ քրդերէն եւ ոչ էլ պարսկերէն է» :

Ծօսելով արուեստներու փոխադրելիու – թիւններու մասին եւ պնդելէ ետք, թէ աշխարհի մէջ չկայ «անխառն եւ անա – պակ » երաժշտութիւն, ան կը դրէ . « Ազգերու փոխադարձ ազդեցութիւնն անուրանալի եւ անհերքելի փաստ է, ո – րովհետեւ անազդեցիկ մնացած ազգ չը – կայ, իւրաքանչիւր ազգ, ինչ որ չունի, ունեցողներէն, պէտք զգացած ժամանակ, փոխ կ'առնէ եւ կ'ազդայնացնէ » : Բայց ենթարկուելով փոխադարձ ազդեցու – թեան, ազգային մշակոյթները չեն ճուլ – ուիր, չեն կորսնցներ իրենց դիմագիծը, որովհետեւ անհրաժեշտ տարրեր փոխ առնելով, անոնք կ'իւրացնեն այդ տար – րերը, կամ, ինչպէս կ'ըսէ Կոմիտաս, կ'ազդայնացնեն փոխ առնուածը : «Ազգի մը լեզուն ու դրականութիւնը կարող են ձեւափոխուիլ ու դարպնալ օրինակ առ – նելով ուրիշ ազդերէն, բայց երբ ան ինքնայատուկ լեզու եւ դրականութիւն ունի, ունի եւ ինքնուրոյն երաժշտու – թիւն : Ամբողջ արեւմտեան ազգերը դարգացան՝ անուղղ առնելով հին յունա – կան քաղաքակրթութեան բեկորներէն՝ լատինականի միջոցով, բայց եւ այնպէս, իւրաքանչիւր արեւմտեան ազգ ունի ու – րոյն երաժշտութիւն, որ ոչ յոյն է եւ ոչ լատին » :

Իր տեսական աշխատութիւններուն մէջ Կոմիտաս չատ յաճախ քննած է իրակա – նութեան եւ արուեստին յարաբերութեան խնդիրը : Նախ, ի՞նչ է, ըստ Կոմիտա – սի, արուեստը :

Համաձայն վարպետին « ամէն դեղար – ուեստ մարդկային ներքին, հոդեկան կեանքին արտայայտիչն է» : Նոյնն է նաեւ երաժշտութիւնը, որ «ներքին՝ հո – գեկան զգացումին արտայայտութեան մէկ ձեւն է ...», « հոգու պատկերն է » եւայլն : Բայց ի տարբերութիւն արուես – տին բոլոր միւս տեսակներէն, երաժշ – տութիւնը՝ մարդուն հոգեկան աշխար – հին արտայայտութեան մէջ ամէնէն մեծ կարելիութիւնները ունի, որովհետեւ ե – րաժշտութիւնը (յատկապէս երգարուես – ը), «սեմին հետ կապ ունի, որ ուղղա – կի հոգիին կ'երթայ » : Այդ պատճառով ալ « ամէնէն մաքուր հայելին է ցեղին, ամէնէն հարազատն ու կենդանին անոր բոլոր արտայայտութեանց մէջ ... » :

Այսպիսով, արուեստը, ըստ Կոմիտա – սի, մարդուն ներքին, հոգեկան ներաշ – խարհն է : Այնուամենայնիւ մարդուն հոգեկան ներաշխարհը Կոմիտասի համար իր մէջ պարփակուած եւ արտաքին աշ – խարհէն կտրուած ոլորտ մը չէ : Կը կրէ նաեւ արտաքին ազդեցութիւն : « Այս – պէս, միջավայրի դանագանութիւնը ծը – նունդ է տալիս զգացումների դանագա – նութեանը : Եւ երաժշտութիւնը, արտա – յայտելով զգացումների, մեզ ներ – կայանում է տխուր, ուրախ, վհ, – նայելով այն միջավայրին, ուր ապրում, զգում եւ արտադրում է մի ժողովուրդ : Միջավայրի ազդեցութեան մասին խօսե – լիս մը կ'անդրադառնայ նաեւ, երբ կը հարցնէ թէ ի՞նչ է ազգային երաժշտ – թիւնը, ի՞նչ նիւթեր կը գործ ածէ ազգի ժողովրդական երգերը : Յօդուածի մը մէջ կը պատասխանէ այդ հարցումին. « Արդեօ՞ք նրա հպարտ լեռները, խոր ձորերը, գաշտերը, բազմազան կլիման, պատմական հարուստ ու մի զգալի անցքերը, ժողովրդի ներքին ու արտա – քին կեանքը : Այս՛, այս բոլորը, բոլորը նիւթ են կազմում ազգային երաժշտ – թեան, մի խօսքով՝ այն ամէնը, ինչ ազ – դում է այդ ազգի զգայարանքների մաքի վրայ » :

Ց. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

(1 Շար.)

ԱՆՀԵՏԱՅՈՂ ԴԻՄՔԵՐ

ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

—o—

Հայ բեմի արժանաւոր ու անխոնջ գործակիցն էր Հանդուցեալ Աննա Բուդաղեան, որ տարիներու բազմաբեղուն աշխատանք մը թողած իր հետքին, հետեւեալ մեկնմէ, 83 տարիներու բեղ ուն եւ սակայն միշտ կայտառ ու միշտ կրակոտ :

Ծնած էր լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքը, ուր, տակաւին պարմանի, դեռ ճաճանչ եւ տեւողն նախակրթարանը, զգացած էր կատարելագործելու իր ուսումը նախ Մոսկուա, ապա Ժնեւի եւ Փարիզի պաշար ամբարած վերապատրաստ – ուով, լծուած էր մշակութային աշխատանքի :

Ամէնէն առաջ, սակայն, Աննա Բուդաղեան, զրեթէ իր բոլոր կեանքի ընթացքին, եղաւ Հայ Թատրոնի նուիրեալ մը :

Այս մարզին մէջ իր գործունէութիւնը եղաւ ընդարձակ ու բեղմնաւոր : Կոմիտասի երկու յաւերժացեալ կերպարներուն՝ Թիլիմի եւ Բաղուի հայկական թատերական կեանքին մէջ, Աննա Բուդաղեան հանդիսացաւ ճշմարիտ ջահակիրը մը :

Հայ բեմի մեծանուն գործիչները՝ Սիրանոյշ, Աբելեան, Զարիֆեան, Արմենեան, Շահխաթունի, Վահրամ Փափազեան եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշներ միշտ ալ վայելեցին ողբացեալ Աննա Բուդաղեանի թանկագին աջակցութիւնը, որ գործի յաջողութեան համար միշտ ալ ի զօր դրաւ իր նիւթական թէ բարոյական բոլոր կարելիութիւնները :

Փարիզի հայ թատերական կեանքին առընչութեամբ ալ մեծ ու անոռնման դերա Աննա Բուդաղեանի գործունէութիւնը : 1923 թուականէն ի վեր, չորս տա – սնամեակ շարունակ, Աննա Բուդաղեան հոգին եղաւ Փարիզի հայ թատերական կեանքին, ան էր որ կը կազմակերպէր ներկայացումները, ան էր որ կը հոգար դերասանական կազմի մասին, ան էր որ կը հսկէր բեմադրութեան վրայ, ան էր որ կը հոգար ներկայացումներու գեղարուեստական կողմին մասին, ան էր որ կը հոգար ներկայացումներու նիւթական կողմին մասին :

Աննա Բուդաղեան ունէր ազնիւ հոգի մը, ունէր ազնիւ սիրտ մը, ունէր ազնիւ ձեռք մը, ունէր ազնիւ միտք մը : Ան ամէնուն սիրելի էր, ամէնուն կողմէ յարգուած էր, ամէնուն կողմէ հարգուած էր, ամէնուն կողմէ ընդունուած էր :

Ան ամէնուն մայրն էր, ամէնուն քոյրն էր, ամէնուն բարեկամն էր, ամէնուն ընկերն էր, ամէնուն հոգեհարազատն էր :

Ան ամէնուն համար ամէն բան էր :

Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ :

Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ, առանց ակնկալելու ոչ մէկ վարձատրութիւն, ոչ մէկ շահ, ոչ մէկ օգուտ, ոչ մէկ հատուցում :

Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ, առանց ակնկալելու ոչ մէկ երախտագիտութիւն, ոչ մէկ շնորհակալութիւն, ոչ մէկ գոհունակութիւն :

Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ, առանց ակնկալելու ոչ մէկ գնահատանք, ոչ մէկ ծափահարութիւն, ոչ մէկ ոգեւորութիւն :

Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ, առանց ակնկալելու ոչ մէկ պարգեւ, ոչ մէկ նուէր, ոչ մէկ ընծայ, ոչ մէկ նուիրատուութիւն :

Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ, առանց ակնկալելու ոչ մէկ վարձատրութիւն, ոչ մէկ շահ, ոչ մէկ օգուտ, ոչ մէկ հատուցում :

Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ, առանց ակնկալելու ոչ մէկ ոսկի, ոչ մէկ արծաթ, ոչ մէկ դրամ, ոչ մէկ ֆրանք, ոչ մէկ ռուբլի, ոչ մէկ թուման, ոչ մէկ լիրա, ոչ մէկ տոլար, ոչ մէկ ոսկեդրամ :

Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ, առանց ակնկալելու ոչ մէկ ոսկի, ոչ մէկ արծաթ, ոչ մէկ դրամ, ոչ մէկ ֆրանք, ոչ մէկ ռուբլի, ոչ մէկ թուման, ոչ մէկ լիրա, ոչ մէկ տոլար, ոչ մէկ ոսկեդրամ, ոչ մէկ ոսկեդրամ, ոչ մէկ ոսկեդրամ :

*Ան ամէնուն համար ամէն բան ըրաւ, առանց ակնկալելու ոչ մէկ ոսկի, ոչ մէկ արծաթ, ոչ մէկ դրամ, ոչ մէկ ֆրանք, ոչ մէկ ռուբլի, ոչ մէկ թուման, ոչ մէկ լիրա, ոչ մէկ տոլար, ոչ մէկ ոսկեդրամ, ոչ մէկ ոսկեդրամ, ոչ մէկ ոսկեդրամ

նախ երկար տարիներու ընթացքին, ողջունելը իր կարելին ու անկարելին ըրաւ հանդէսը պատիւ համար փարիզի հայ բեմը :

Ինչ էր, որ հանդուցեալ Տիկրան Բեկնազեանի աշխատակցութեամբ, առաջին անգամ ըլլալով փարիզի մէջ հիմը դրաւ առաջին հայ թատերախումբին՝ «Մայրենի բեմ», որ սկզբնական խանդավառ դործունէութենէ մը հաք դժուարին պայմաններ կէս ճամբան մնայ, արուած ըլլալով այն բոլոր դժուարին պայմանները որոնցմով շրջապատուած էր : Այդ ատեն ճախողանքը, սակայն, չկրցաւ պղտորել Աննա Բուդաղեանի ճանչցուած անունը , նման իր բնաչ բարբառի՝ Ղարաբաղի բարձրաբերձ ու խրթին լեռներուն :

Երեսունհինգ տարի աշխատանքը : Ամէն ան– դամ որ փարիզի հայ բեմը պէտք ունեցաւ իրեն, Աննա Բուդաղեան ներկայ եղաւ : Բեմական դիմելիքներու վերաբերեալ իր անսահման համառութիւնը բերաւ ի նպաստ գործին, միշտ առանց սակարկութեան, անչահախնդիր կերպով :

Փարիզէն անցնող բոլոր հայ բեմի անձերուն դերասաններուն անխտիր կեանքի վերելքին իր թանկագին աջակցութիւնը բերաւ :

Յովհաննէս Զարիֆեան, Տիկին Դուշան – Ազնաւեան, Կոստանեաններէն ու ժամանակ Վահրամ Փափազեանը, դրան փարիզի մէջ առած ասանկ մը նկատի ունենալով հրաւիրէ ուժը հանդիսացուներուն Աննա Բուդաղեան :

Կարժէ խօսիլ ու անդրադառնալ իր նկարագրին ու խառնուածքին վրայ ալ : Աննա Բուդաղեան թատերական սկզբունքներու , կարգապահութեան եւ օրինապահութեան մասին անդիջող էր ու անակնկալի : Իրեն համար թատերական գնահանջին ուանդուածքները սըրբութիւններ էին : Ոչ մէկ բան կրնար չեզոքացնել դինքը իր սկզբունքներէն : Երբեմն իր այս խստութիւնը այնքան յառաջ կը տանէր, որ կը պատահէր որ իր շուրջինները վիրաւորուէին ալ, սակայն, այս բոլորը պատճառ չէին դառնար որ ան իր մայրական զուրգուրանքը զրաւնար իր «զաւակ»ներուն :

Փարիզի մէջ, Աննա Բուդաղեան հաստատ բարեմաթիւ աշակերտներ : Առանցմէ երեքը՝ Հայկուհի Արտշէան – Լալա – անոնք եւ Մատլէն Էքիլեան – Քարիճան– քին իրենց հայերէնը կը պարտին ոգ – բացել Աննա Բուդաղեանին :

×

Հիներէ Սենքիեվիչի « Ցո՞ երթաս »ին մէջ, տեղ մը, Հռոմայեցի արիւրնոր՝ Մարկոս Վինիկիոս, իր սիրած աղջկան, Քրիստոսի հաւատացեալները ընդունած Լիկիային կ'ըսէ հետեւեալ խօսքերը, ա – զատցանելու համար անոր իր սիրոյն անկեղծութիւնն ու մաքրութիւնը .— « Լիկիա, Սիկիլիայի մէջ ես ունիմ նչեն անոնք անտառ մը որ զարնան կը ծաղկի վարդագոյն ծաղիկներով : Մենք կ'ելլենք – քանք այնտեղ, Լիկիա, եւ ես կը սիրեմ ու կը պաչեմ քու հաւատալիքները այնքան երկար ժամանակ, որքան մարդիս կը սպիտակին, ինչպէս ձիւնը՝ Սարակտէի դագաթի ձիւներուն հանդոյն :

Սակայն, ձիւներով ծածկուած այդ դլուխը, մինչեւ իր կեանքին վերջին օրը, մնաց բարձր, խրոխտ ու վէս : Աննա Բուդաղեան կեանքի դոնէն անցնելու պատհուն երբեք չխոնարհեցուց իր ճակատը, չվախցաւ արիւնելէ այդ ճակատը ու անցաւ հպարտ, պարզքը լիուլի վճարած վաչխառու կեանքին :

Ցարդա՞նք իր յաղնարեկ ամիւններուն :

ԱՐՏԱՇԵՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ, ՈՐ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք այն տեղեկագիրը զոր ստացած ենք Ուրուկուահայ Երիտասարդ Միջմիութենական դիւանէն, ուր կը պարզուի իրենց գործունէութիւնը Ապրիլեան տարեդարձի առթիւ : Այս տեղեկագիրը իւրաքանչիւր եղածին չափ խօսուն է որպէսզի մենք աւելցնելիք խօսք չունենանք : Կ'ուզենք սակայն շեշտել գնահատանքի մեր խօսքը, այս հեռաւոր գաղութի երիտասարդներուն , որոնք ձեռք ձեռքի աշխատանք տարած են : Թող օրինակ հանդիսանան բոլոր հայ երիտասարդներուն ու նաեւ երէցներուն : Երբ աշխատանքի փափաք ու մաեւաւանդ *հաւատք* ըլլայ, ամէն ինչ կարելի է :

Այս տարի, Ապրիլ 24ի տարեդարձը հանդիսաւոր բացառիկ երեւոյթ մը Մօնթէվիտէոյի քաղաքին մէջ, ուր կը բնակի Թուով բաւական փոքր հայ գաղութ մը , մօտաւորապէս տասը հազար հոգի : Զանազան կազմակերպութիւնները տառնձնած էր նորակազմ մարմին մը՝ Ուրուկուահայ Երիտասարդաց Միջմիութենական Դիւանը, եւ հոլանաւորած տեղւոյն կեդրոնական Վարչական Խորհուրդը :

Ուրուկուահայ Երիտասարդաց Միջմիութենական Դիւանը ծնունդ առաւ 1963ի Սեպտեմբերին բայց իր հիմը դրած էր դրուել 1960ին : Իր առաջին գործունէութիւնը եղաւ 1963ի Հոկտեմբերին տեղի ունեցած դանազան դասախօսութիւնները ու ցոյցերը, որոնք կազմակերպուեցան «Հայ Մշակոյթի Ամիս » անուան տակ : Անմիջապէս յետոյ սկսաւ պայքարը, արշաւ մը Ամենիայի մէջ լոյս տեսած Ամթաիւրքի յորելենական գրոչմաթուղթին դէմ : Ինչպէս միոյն , նոյնպէս եւ միւսին մէջ հոլանաւորուած էր կեդրոնական Վարչական Խորհուրդի կողմէ : Ներկայիս Երիտասարդաց Դիւանին մաս կը կազմեն գաղութին բոլոր կարեւոր երիտասարդական կազմակերպութիւնները, որ կը ներկայացնեն բոլոր խաւերը.— Արմենիա *Երիտասարդաց Միութիւն (Դաշնակցական), Երեւան Երիտասարդական Միութիւն (Յառաջդիմական) : Հայ Ուսանողաց Հնչակեան Միութիւն, Հայ – Ուրուկուայեան Բանակամական ու Մշակութային Շարժում, եւ Հարունիէյի Երիտասարդաց Միութիւն :*

Ստորեւ կը թուենք Ապրիլեան Եղեռնի 49րդ տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցած գործունէութիւնները, բաժնելով դանոնք երկու մասին :

Ա.— ԳԼԽԱՒՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

1.— *Հանդիսաւոր պատարագ , առաւօտեան ժամը 10·30ին , տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ Ս· Ներսէս Շնորհալի մատրան մէջ :*

2.— *Ծաղկեպսակի գետեղում .— Ժամը 5·30ին կէսօրէ ետք, Մոնթէվիտէոյի Փլասա Ինտիփենտենսիայի մէջ տեղի ունեցաւ ժողովուրդի համախմբում, կեդրոնացում, եւ ծաղկեպսակի գետեղում Ուրուկուայի ազգային հերոս Յոսէ Ար – թիկասի արձանին առջեւ : Ներսէս Ծ· վարդապետ Տօլմաձեան տուաւ իր օրհնութիւնները :*

3.— *Բողոքի լուռ տողանցք, ժամը 5·45ին հազարաւորներ հաշուող բազմութիւնը սկսաւ իր բողոքի տողանցքը, որ կը դրաւէր հարիւրաւոր մեթր քաղաքին կիսաւոր պողոտային վրայ (Տիէսիօչո տէ Խուլիօ) : Ոտիկանութիւնը, որ նախապէս արտօնած էր ցոյցը, կեցուց երթեւեկութիւնը ամենաբանուկ ժամին , ճամբայ բանալով լուռ , վշտառ երեք հազարանոց բազմութեան մը : Այնքան տպաւորիչ էր եղած այս ցոյցը, որ օտար լուրերու զրծակալութիւն մը հաշուած էր տողանցք ընդդներու թիւը տասը հազար :*

4.— *Կեդրոնացում ցուցատախտակներով եւ ցուցադրօշներով .— Երբ հասաւ Փլասա Ինտենչա, ուր կանդնած է Ապատութեան Արձանը, բազմութիւնը կանգ առաւ պարզելու համար օրւան նշանակութիւնը ցուցաբերող եւ Հայուն իրաւունքներն ու պահանջները արտայայտող վից ցուցադրօշները :*

5.— *Բանախօսութիւններ . — Այս հրապարակի վրայ է Մոնթէվիտէոյի Ա – թենէօն , որուն սրահին մէջ տեղի ունեցան ծրագրուած ճառախօսութիւնները : Իրենց մասնակցութիւնը բերնիմէնամեծ կուսակցութեանց ներկայացուցիչ Սոր – դըրդարանի անդամներ : Օրուան խօսնակն էրպ· Նուպար Մարդարեան : Խօսեցան պ· Կարապետ Առաքելեան, դիւանի կողմէ , Ներսկուտական Տոքթ· Ուսչինեան կուսակցութենէ (Ձերմակ կուսակցութենէ), երեսփոխան Տոքթ· Էնրիքէ Մարթինէս Մորէնօ (Կարմիր Պաժիստ կուսակցութենէ), եւ Ներսէս վրդ· Տօլմաճեան, որու երկու խօսքերն ու օրհնութիւնները փակուեցաւ հանդէսը : Ուրուկուահայ Երիտասարդաց Միջմիութենական դիւանը մօտ օրէն լոյս պիտի ընծայէ արտասանուած կարեւոր ճառերը : Աւարտուեցաւ նոյնպէս գրաւոր մասնակցութիւնը պ· Լուիս Իչոս Կամպարան (Երեսփոխանական ժողովի նախագահ), և ծաղկակողով մը ծերակուտական պ· Լուիս Ալպերթօ Ֆիկուիէն (Ձերմակ կուսակցութենէն) որ իր ներկայութեամբ յարգեց հանդէսը : Ճառախօսութիւններուն կրցան հետեւիլ, մասնաւոր բարձր դետեղուած բարձրախօսներու շնորհիւ, հրապարակին վրայ դտնուող բազմաթիւ անհատներ, որոնք տեղի չդոյութեան պատճառով չէին կրցած մտնել սրահ :*

Բ.— ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՒ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

1.— ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ (*կայաններ կամ բանալներ*).— *Ուրուկուայի բոլոր ոչ–պետական կայաններէն եղան հաղորդում – ներ : Ամսոյն 22, 23 եւ 24ին ՔանալՀ 10 Սայէթա կայանի մէջնցաւ ներկայացուեցան նկարներ իրենց բացատրողական տողերով, տասը երկվայրկեան տեւողութեամբ օրը եօթը անդամ, եւ ամսոյն 23– ին զպրոցի ներկայացուիչներու հետ տեղի ունեցաւ ասուլիս մը : ՔանալՀ 12 Թելէտօսէի մէջնցաւ ամսոյն 22ին երեկոյեան ժամը ութին տեղի ունեցաւ կարճ յայտագիր մը նկարներով, եւ ամսոյն 23– ին ցուցադրուեցան տասը նկարներ իրենց պատշաճ դրութիւններով, իւրաքանչիւրը տասը երկվայրկեան տեւողութեամբ : ՔանալՀ չորս Մոնթէ Քարլոյի մէջնցաւ ամսոյս 24ին տրուեցան տեղեկութիւններ կատարուելիք ցոյցերուն մասին, եւ ներկայացուեցան Ապրիլեան եղեռնէն մեծ թիւով նկարներ իւրաքանչիւր յայտագրի սկիզբն ու վերջը : Ճառախօսական է այն պարագան որ նոյն օրը, պատկերասիւնի այդ ՔանալՀ հիմնարկութեան տարեդարձը ըլլալով, չէր կատարուեր ոչ մէկ յայտարարութիւն, որով եղեռնի մասին եղած ծանուցումները եղան բացառութիւն : Այս երեք քանալները, ինչպէս եւ Փայսանտուի քանալ չորսը, ամսոյն 24ին եւ անոր յաջորդող օրերուն ցուցադրեցին ֆիլմեր տեղի ունեցած ղէպքերէն :*

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՈՆԸ (127)

խոդեդան

— Ինչ յամառ են այս Դաչտեցի դիւ – դպիրք, բոլորը մեղ դիմադրում են մինչեւ վերջին շունչը :

— Այս ծերունին ծաղկի թոյնը դե – դաղտնեց քրդի դնդակից , — ցչշնջաց Աւտան եւ դլուխը կախեց :

ԱՆԴՈՒԿԻ ԿՈՒԻԸ

Ձալաբիկցի Դաբբին Ջենոբը Մուշ քաղաքի եւ Դաչտի կոտորածէ տարաւիլի բերին առաւ Անդոկ լերան վրայ : Վերջին տարի Անդոկ լերան վրայ էր նրա ականջին, պրնձէից Մանուկի եղերական մահուան պատմութիւնն էր ծաղկի թոյ – նով :

Ջենոբի ձեռքի տակ համախմբուել էին Աւտոյ բոլոր պատառակների հայրենասիրական քաջերը, որոնց նա բաժանել էր պատգամաւորութեան եօթ դլխաւոր դծերի վրայ :

Առաջին չարքում կանգնած էին իր որդի փոքր Ջենոբը, Ջրաղացպան Թամօն, ընկուզնակցի բեռնակիր Կիրակոսը եւ անպրկէմ Գրքօն : Կուրտիկ լերան ստորոտից դէպի Անդոկ էին փութացել Սեմալցի Թաթօն եւ Գուէթան Յարութը, Դարբին Ջենոբի յարանի քլունդ մաքրողները : Մօտկանից եկել էին Բոլոմ Մկրօն եւ Գիւլէն :

Այդտեղ էին նամանապէս Գոմոս Մելիքի եւ Ջուլումաթ Սմբատի ֆեդայիների վերջին բեկորները : Վերջապէս այդտեղ էին Թէլօ Մեսրոպը եւ Փզորկուայ Կարօն, որ Սաչքի Դուրանով սլացել էին դէպի Սասուն :

Կային նաեւ ուրիշ հայրենասէր քաջեր, դրանցից էին Թազուեցի Գասպարը եւ իր որդի Պետրոսը, որ մի ահագին տղամարդ էր դարձել : Այդտեղ էր Խութեցի Ռըշտօն, համբորդական խուրջինը ուսին՝ մի աչքում լցրած կորեկ ալիւր, միւսում՝ դլգըլ : Այդտեղ էր երուանդ անունով մի պատանի, որ Մուշ քաղաքում նահատակուած Կայծակ Պետոյի եւ Կայծակ Սեբաստի կրտսեր եղբայրն էր :

Ահեղ ուժ էին ներկայացնում Սասունցի կանայք, որոնցից մէկը Գիւլէն էր : Սա ունէր իր խումբը եւ արիաբար կռւում էր տղամարդկանց հետ կողք – կողքի , եր – բեմն նոյնիսկ դերազանցելով նրանց :

Մուշի անկումից յետոյ, Ցուլիսի տասնհինգին ցարական զօրքի առաջապահ զօրամասերը, որ կանգնած էին Նեմրութ սարի եռեւ, իջել էին Մշոյ դաշտ եւ մէկ օր յետոյ, Յուլիսի տասնըվեցին յանկարծակի եռ էին նահանջել : Օգտուելով այդ խորհրդաւոր նահանջից , երի – տասարդ Թուրքիան իր բոլոր ուժերը չպրտել էր Սասունի վրայ :

Ոաքի էր կանդնել նաեւ քրդա – բեկան աւերիչ խուժանը :

Արեւմուտքից յարձակուել էին Ցուլի դաւառակի եւ Տիարպէքիրի չրջանի քրդական աշիրէթները՝ Հիւսէին եւ Հասան ցեղապետների դլխաւորութեամբ : Հաբուից օդնութեան էր չտապել Խիանքի աշիրաթաթ Մլեման աղան (Քոռ Սլօն) : Մօտկանի կողմից եկել էր Շարաբ աղան, որ վառել էր Խոդեդանի հայրենական տունը : Ցուլիսից եկել էր Ռաթիի ծե – բունի մուտուրը՝ Ջորին նստած :

Մուսաբէկը, մի քանի հազար Քրդերի դլուխ անցած, Ծովասարի արեւմտեան կողմերով խուժել էր Սասուն եւ մտնում էր Գէլիէ Գուզան դիւղին, որ պատառ կեդրոնն էր : Այդ ամբոխի մէջ էր նաեւ Զատոյի հօրեղբայր Խասօն :

Դարբին Ջենոբը, իր ահարկու քլունդը ուսին դրած, դիրքից դիրք անցնելով խրախուսում էր հայ չինականներին :

— Քաջ – քաջ կռուեցէք : Եթէ մեռ – նել է պէտք՝ պատուով մեռնենք մեր սաբերի վրայ :

ՈՄԿՈՎ ԼԻ ԿՃՈՒՃԸ

1916 Թուականի Փետրուար ամսի մի ձիւնապատ դիշեր Թուրքական ասկեարը եւ քուրդ ցեղապետները պաշարեցին Խութ – Բոնաչէնի դիւղերը : Այդ Սասնոյ մխակ պատառակն էր, որ չէկօների դիմադրութեան չնորհիւ դերծ էր մնացել կոտորածից :

Արինօքը նոյնպէս պաշարուած էր : Ամէն խրճիթի դրանը երկու, իսկ ամէն երդիկի վրայ մէկ դինուած ասկեար էր կանդնած :

Աատուրի երդիկին կանդնել էր մի հրացանաւոր Թուրք եւ դիտում էր, թէ ինչ է կատարւում ներսում : Դրանը հակում էին մի ասկեար եւ մի բաշիբո – զուք :

Այդ օրը Խոդեդանը ուշ էր քնել : Նա կերակրել էր Հաջու ոչխարը, Սեւիանի հետ մաքրել էր նրա տանիքների ձիւնը եւ ուշ դիշերով վերադարձել էր դիւղ : Ճոխկները սկսել էին երբեմն համերգը առաստաղի դերանների, երբ Աատուրը, առանց հանուելու, անկողին մտաւ : Դաչտերում երկար ժամանակ լսւում էր իր շների հաչը :

ՅԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար՝

ՈՂԲ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

ՆՈՒՊԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ.

ինչպէս նաեւ Ողբ. բարերարներ՝

ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ, ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ ԷԳՆԱՅԵԱՆԻ, ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ Ամոլին

եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան բոլոր հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ անդամներուն համար:

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի եւ Լիոնի առկախ հաշիւ ունեցող մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք իրենց հաշուեցոյցերը: Կը խնդրենք որ մինչեւ Յունիս 30, կարգադրեն իրենց հաշիւները: Այդ թուականէն անխտիր *պիտի դադրեցնենք թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն որոնք չեն պատասխանած մեր դիմումին:*

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ «Յառաջ»ի, ինչպէս բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնը կանխիկ *կը վճարուի եւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր այն բաժանորդներուն որոնք, առանց սպասելու մեր դիմումին, իրենց կանխիկ վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

Հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 27, ժամը 17.30ին:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ հասարակութիւնը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ալֆորվիլէն, Գրիգոր Այթունեանի մահուան առթիւ, Պ. Մերկեր Առաքէլեան քառասուն ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Ծ. Միսաքեան սրահին: (Ստացանք «Յառաջ»էն) եւ քսան ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Այթունեանի եւ ընկերուհի Մալաթեանի, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ քեռայրին Գրիգոր Այթունեանի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Գրիգոր Մեսիլեանի անակնկալ մահուան առթիւ, ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր այրիին եւ զաւակներուն, նոյնպէս ընկերուհիներ Հեղինէ Շահինեանի եւ Նուարդ Բապուճեանի:

×

Յարութիւն Ուլուսեանի կսկծալի մահուան առթիւ Պ. Պաղտասար Տիրատուրեան խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Ուլուսեանի (ծնեալ Մանուկեան), Տէր եւ Տիկին Խորէն Ուլուսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Ուլուսեանի եւ զաւակներուն (Ամերիկա) եւ իրենց բոլոր պարագաներուն եւ այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ՝ տասը ֆրանք «Յառաջ»ին եւ տասը ֆր. «Հայաստան»ի եւ տասը ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Ժերմէի մասնաճիւղին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ հայ վարժարանի ամավերջին հանդէսը:

Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Շնիճէեան – Փափազեանի:

Շաւիլի ժողովուրդը սիրով կը հրաւիրուի:

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարտիզակցիներու հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբերի սկիզբը: Մանրամասնութիւնները՝ վերամուտին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Անոնք որոնք մինչեւ Յունիս 25 չեն փակած իրենց հաշիւները Յուլիսի արձանագրութեանց համար, պիտի չկարենան մասնակցիլ Յուլիսի կայանին: Արձանագրութիւնները պիտի ջնջուին:

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Շաբաթ իրիկուն Կառ տը Լիոնէն:

Ժամադրավայր Կառ *տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21ին:*

ԳԻՆԵՁՕՆ

Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը գինեձօն մը կազմակերպած է ի պատիւ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ:

Այս Կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3ին: 386 Րիւ տը Լիոն:

Գեղարուեստական բաժինին սիրայօժար կը մասնակցին Մարսէյլի հայ արուեստները:

Կը հրաւիրուին Թայիս եւ շրջանի ազգայինները:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 28ին Կիրակի, ժամը 15–22 վարժարանին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ. — Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Դիւրամատչելի պիւֆէ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2.50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց. — Էկլիզ տը Փանթէն *առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել* Րէնսի Փավիյօն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի:

Հովանաւորութեամբ Թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ:

Շաբաթ (27 Յունիս) երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

Արտասանութիւն, երգ, նուագ, մանկական տրամախօսութիւն, պար:

Զուարթ ներկայացում մը, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
— ՑԱՃԱԽԵՑԷՔ —

ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ
(CHEZ JEANNOT)
Ծովէն մէկ քիլոմեթր հեռու

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ
եւ
մասնաւորաբար
ՏԷՕՆԷՐ-ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ
BAR-RESTAURANT
« CHEZ JEANNOT »
195, Chemin du Rouet
MARSEILLE - 8e
Հեռ. 77 – 76 – 39

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31 — AOUT

Հսկայ շէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Խաղաղաւէտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7 – 9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն:

ԾԱՆՕԹ.— Փարիզէն հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ) *մեկնողներու արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:*

Երթ ու դարձի ծախքի հաշուոյն կանխավճար՝ 50 ֆրանք:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

— Ի ՆՊԱՍՏ "ՀԱՅԱՍՏԱՆ" ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ —

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական վարչութեան կողմէ

FORET DE CARNELLE

AU LIEU DIT *LE BEAU POINT* (près de Saint-Martin du Tertre)

Կիրակի Յուլիս 19

Գեղարուեստական բաժին Հայկական մթնոլորտ

Խմիչք՝ մատչելի գիներով

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝

ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝

ՊԱՏ. ՍԻՄԼԵԱՆ

8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դաշտահանդէսը այս Կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին մօտիկ, Պ. Փէլէյի նախկին պուրակին մէջ (Փոնթէվէք):

Կը խօսի ԸՆԿ. Մ. ՄԻՐԶԷ:

Զանազան անակնկալներ, մեներգ, արտասանութիւն: Հայկական պարեր եւայլն: Աչառ ուտելիք եւ խմիչք, դիւրամատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին մօտակայ շրջաններու Նոր Սերնդականները:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ծրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը պիտի գումարուի այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պատգամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամին ներկայ գտնուիլ:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ *եւ* փլասթիք *— ծածկոցներ.—*
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՒԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 25 JUIN 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·042 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — Nº 10.042

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Յաւելեալ Յուլիս 3ին տեղի պիտի ունենայ փարիզի եւ շրջակայից Հայասանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական ընկերակցութեան ներկայացուցչական ժողովի 24 անդամներու ընտրութիւնը, քանի մը շաբթուան յետաձգում ետք :

Համաձայն Ընկերակցութեան Ծրագրին, ճանապարհի 17րդ յօդուածի տրամադրութեան, շրջանաւարտ վարչութիւնը ներկայացուցիչներու ժողովին ներկայացուցիչներու թուացած է իր քառամեայ բարոյական գործունէութեան « ամփոփ տեղեկագիր » մը, որ տպագրել տալով, չարաթի մը առաջ ղրկած է բոլոր անդամներուն, ինչպէս նաեւ «Յառաջ»ին «հրատարակութեան խնդրանքով» (տե՛ս մեր յաջորդ թիւերը) :

Կրօնական Ընկերակցութեան 1949ին տրուած նախկին կանոնադրութեան 10րդ յօդուածին համաձայն, Ընկերակցութիւնը կը դիտավորուէր «Տնօրէն ժողովի մը միջոցաւ, որ կ'առնէ վարչական ժամով անուն եւ կը բաղկանայ քառասնմէկ անդամէ, բնտրուած գաղտնի քուէարկութեամբ՝ Ընդ. ժողովին կողմէ » :

Համաձայն 16րդ յօդուածին, Ընդ. ժողովը կը գումարուի տարին մէկ անգամ, վերջացող տարեշրջանի հաշիւնեն առաջ : Կ'ընտրէ երեք հաշուեքննիչներ եւ տարեկան տեղ մը ներկայացնել Ընդ. ժողովին :

1954ի նոր կանոնադրութիւնը որոշ դրդապատճառներու, — չըսելու համար տնտեսական փոփոխութեան — ենթարկած է այս յօդուածները : Ընկերակցութեան անդամներու ձեռքէն առած է վարչութեան բարոյական ու նիւթական գործունէութիւնը ուղղակի հակակշռելու իրաւունքը :

Քանի է Ընդհանուր Ժողովը, որ տարին մէկ անգամ գումարուելով հաշիւ կը պահանջէ 21 հոգինոց Վարչական Ժողովէն :

Ընդհանուր ժողովը փոխարինած է 24 հոգինոց « Ներկայացուցիչներու ժողով մը, որուն վրայ կ'աւելցուին 3 հոգեւոր անդամներ, «Առաջնորդ Հոգ. Տաճարին վրայ», եւ «կ'ընտրուին 24 հոգեւորական ներկայացուցիչներու կողմէ (յօդուած 10) :

Ներկայացուցիչներու ժողովի պաշտօնավարութեան շրջանն է չորս տարի : Ամէն անկէ բաւած ինը հոգինոց վարչութիւնը կ'ընտրուի երկու տարուան համար :

« Ներկայացուցիչներու ժողովը կը գումարուի տարին երկու անգամ եւ ամէն անգամ որ իր ձեռնհասութեան նիւթական հարց մը կը ներկայանայ :

« Ան պէտք է որ անհրաժեշտաբէն ժողովի գումարէ վերջացող տարեշրջանի հաշիւներու փակումէն երեք ամիս ետք, հաշիւներու աուդիտման եւ հաւանութեան համար» : (Յօդուած 37) :

Ներկայացուցիչներու ժողովը կ'ընտրէ տարուան համար երեք անդամ հաշուեքննիչ քննիչ յանձնախումբ մը, որ իրաւասու պիտի ըլլայ քննելու Ընկերակցութեան հաշիւները եւ տարեկան տեղեկագիր մը ներկայացնելու Ներկայացուցչական ժողովին : (Նախկին կանոնադրի 16րդ յօդուածն է այս, որ նորին մէջ կը կազմէ 19րդ յօդուածին 7րդ համաձայնութիւնը) :

Ընկերակցութեան ինը հոգինոց վարչութիւնը, որ կը համապատասխանէ նախկին վարչական ժողովի 21 անդամներուն, կը բաղկանայ հետեւեալ պաշտօնեաներէն :

Ա) կը վարէ Ընկերակցութիւնը, կը մատակարարէ անոր ունեցուածները եւ դէպի կը ներկայացնէ արտաքին աշխարհ :

Բ) Հոգ կը տանի Ընկերակցութեան տեղական ինքնավարութիւնը եղող հիմնարկներուն, կը յանձնարարէ ինչքերուն, փոխադրութիւնները կը կնքէ, անյապաղ կամ չարժուն ինչքերու գնումները կ'ընէ, կը կատարէ պրոմատներու վերաբերեալ բոլոր գործառնութիւնները եւ ընդհ. առմամբ կը կատարէ ամէն իրաւական գործողութիւն :

Գ) կը դանձէ հասոյթները, եւն. եւն. :

Հակառակ անոր, որ կ'ապրինք գերազանցօրէն ժողովրդավարական երկրի մը մէջ, 1954ի կանոնադրութիւնը սեղմուած ներու ենթարկած է Ընկերակցութեան անդամներու իրաւունքները, գանոնք փոխանցելով Ներկայացուցիչներու սահմանափակ ժողովի մը :

Այս նկատողութիւնը կ'ընենք պարզապէս հասատաւելու համար 1954ին կատարուած փոփոխութեան ոչ - ժողովրդավարական հանգամանքը :

Փաստօրէն լինը հոգինոց վարչութիւնն մըն է, որ լիազօրուած է ամէն պատասխանատուութիւն ստանձնելու եւ տարին մէկ անգամ տեղեկագիր մը խմբագրելով Ներկայացուցիչներու ժողովի «գնահատանքին ենթարկելու » :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԻՊՐՈՍ

ԻՆԷՕՆԻԻՆ ԵՏՔ՝ ՓԱՓԱՆՏՐԻՈՒ

Ինէօնիէն նաք, Ամերիկայի ճամբան բռնած է Յունաստանի վարչապետը՝ Փափանդրէու : Յոյները մեծ յոյսեր չեն դրած Ամերիկացիներուն վրայ : Հատ - նակատն ալ չի նկատուիր որ Փափանդրէու – Ինէօնիւ հանդիպում մը տեղի ունենայ :

Ճոնսըն – Ինէօնիւ «անկեղծ եւ սիրալիր» խօսակցութիւններէն ետք պիտի հրատարակած է ուր կ'ըսուի — « Ի – նէօնիւ եւ նախագահ Ճոնսըն քննած են Կիպրոսի հարցին բոլոր երեսները : Երկու դիտավարները գոհ եղած են այն աստիճան դոր տուած է Թուրքիոյ վարչապետին այցելութիւնը, մտքերու ամբողջական փոխանակութիւն մը կատարելու համար : Խօսակցութեանց մեկնակէտը եղած է դոյութիւն ունեցող համաձայնագրերու առեղծած պայմանագրութիւնները եւ յանգած է այն դժուարութենէն որոնք կրնան ներկայիս լուծուիլ բանակցութեան գծով : Սահմռկեցնող անհրաժեշտութիւն կայ համաձայնութեան մը յանգելու միւսական լուծումներ գտնելու համար : Թուրքիոյ վարչապետը եւ միացեալ – Նահանգներու նախագահը նախատեսած են նաեւ այն միջոցները որոնց միջոցով երկկրները կրնան գործակից կենալ ՄԱԿին ապահովելու համար Կիպրոսի համայնքներուն պահպանումը եւ ապահովութիւնը » :

Այս գեկոյցը չի տարբերիր ուրիշ գեկոյցներէ, որոնց պլիտուր առաքելութիւնն է՝ բան մը չըսել : Հատնաբար տարբեր չըլլայ նաեւ այն գեկոյցը որ պիտի հրատարակուի Ճոնսըն – Փափանդրէու հանդիպումէն ետք : Մասնաւորէս հասած լուրերու համաձայն, Փափանդրէու օդանաւը մէկ ժամ վար պրուած է սպանական մայրաքաղաքին մէջ, որուած ըլլալով որ, օդաչուն լաւ սուացած էր թէ կրնայ ռումբ մը պանուիլ օդանաւին մէջ : Մանրազնին խուզարկութենէ մը ետք, օդանաւը չարունակած է իր ճամբան դէպի Նոր աշխարհ, ոչ մէկ ռումբ գտնուած էր :

Ճամբայ ելլելէն առաջ, յոյն վարչապետը յոյս յայտնած էր որ «խաղաղութեան եւ ժողովրդապետութեան նոյն պաշտպանները պիտի սիրապետեն իսօսակցութեանց ընթացքին » :

Ընդհանուր ձեւով սակայն կը կարծուի թէ Փափանդրէուի հանդիպումը Ճոնսըն – նի հետ պիտի ծառայէ միայն յունական տեսակէտը պարզելու Միացեալ Նահանգներու նախագահին : Յունաստանի տեսակէտը չէ փոխուած : Միակ ելքը կը նը – կատուի անկախութիւն եւ ինքնորոշման իրաւունք ՄԱԿի հսկողութեան տակ, այլ իսօքով կուսմ Մայր Հայրենիքի : Կա – ռավարական մօտ չըլլանակներու մէջ, սա ձեւով կը ներկայացուի հարցը :— « Կրնայ ըլլալ որ Յունաստան ստիպուի հրաժարիլ ուժի իր պրբքէն Թրքական տկար պրբքին համեմատութեամբ, Ատլանտեան Ուխտի բարձրադոյն շահերուն պատճառաւ, որոնց առջեւ յունական ազգային շահերը տեղի պիտք է տան : Ի – նէօնիւ, հատնաբար, չէ ուսած ըլլայ եւ համոզած Ճոնսընը որ «պարտակալ» վերադառնալով Աթէնա, յեղափոխութիւն կը ծագի, պինուորական մենաշնորհութիւն բերելով երկրին դլուխը : Յունաստան, անդամ մը եւս, պիտք է զոհուի » :

Գալով Ղրիմեան ներկայութեան կիպրոս, կիսպաշտօնական բացատրութեան մը համաձայն, Ինէօնիւ պարագլուխը կ'ուզէ օժանդակել կղզիին կացութեան վերականդնումին : Ամէն պարագայի մէջ, Մակարիոս Արք. գոհ չէ այս ներկայութենէն, նախ որովհետեւ Ղրիմեան չաթքային մըն է եւ դիւանագէտ մը չէ, ապա որովհետեւ իր գլխաւոր մրցակիցն է կղզիին իշխանութեան համար :

Կ'ըսուի թէ Աթէնքի մէջ նախկին ռազմիկներու ժողովի մը ընթացքին, Ղրիմեան չատ մեղմ լեզու գործածած է Թուրքիոյ նկատմամբ, ինչ որ չատ տրամադրած կան ալ չէ քանի որ ծանօթ է որ Ղրիմեան նպատակն է՝ կիպրոսի կղզումը Յունաստանի եւ այս կէտին չուրջ կարելի չէ բանակցիլ Թուրքերուն հետ :

ՍԹՈՔՀՈԼՄ

ՄՐՈՒՇՁԵՒ ԵՒ ԽՈՁԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Դանիացին Շուէտ, Մրուշչեւ կը չարունակէ իր չրջապտոյտը վիէինկներու աշխարհը :

Առաջին իրարանցումը ծագած է երբ մայրաքաղաքին փողոցներուն մէջ դանդաղած է խող մը, կարմիր ներկուած, որուն կոնակը Մրուշչեւի պատկերը գրծած է : Ոգը կը պարահէր կատավարականներ պալատին չուրջ, ուր խորհրդային վարչապետը կը խօսակիցէր վարչապետ Էրլանտէրի հետ :

Պոպիկ խոզը «ձերբակալուած է » եւ պիտի «դնդակահարուի » ետ ակրը մէջտեղ չելլէ :

Ցիշենք նաեւ թէ «Յունիսի կոմիտէ » մը կազմուած է բողոքելու համար Մրուշչեւի այցելութեան դէմ, յանուն Պալթեան երկիրներու : Մինչդէպերը չատ չեն եղած սակայն, հապա քանի մը կարմիր դրօշներ վար առնուած ու պատռուած են : Վարչապետը հատատեց սակայն, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, որ հունդար գաղթական մը ձերբակալուած է : կասկած կար թէ « վտանգաւոր բան մը կը պատրաստէ » :

Վարչապետը չէ պատասխանած սակայն այն հարցումներուն որոնք կը վերաբերին Մրուշչեւը առեւանդելու լուրի մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ Ի Ա Յ Ե Ա Լ Նահանդներու Արդարութեան նախարարը՝ Ռոպէրթ Քենետի պաշնակցային Գերմանիա հասաւ Զորեքշաբթի օր : Իր այս այցելութիւնը կը դուդադիպի իր եղբօր կատարած այցելութեան տարեդարձին հետ :

ԶԻՒԱՆՄԱՅԻ պաշտօնական հիւրն է իշխան Նորոդոմ Սիհանուք, Քամպոճի պետական գեկավարը : Ծնած 1922ին, չատ գարգացած մէկն է, որ սահուն կերպով անգլերէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն կը խօսի :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՇՔ

« Երբ Աստուած կը բաժնէր հողը, Հայերը քիչ մը ուշ ներկայացան Անոր : Աստուծոյ քով մնացած էր միայն կտոր մը քարքարոտ հող : Աստուած այդ հողը տուաւ Հայերուն եւ ըսաւ.— Եթէ դուք կարողանաք ապրիլ այս քարերուն վրայ, կ'ապրիք յաւերժ, որովհետեւ ոչ ոք պիտի ուզէ ձեր ձեռքէն խլել այդ քարերը» :

Հայ ժողովրդական աւանդութեան մաս կազմող այս տողերով կը սկսի էս – թոնիայի դիտութիւններու ակադեմիայի եւ Էսթոնացի Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթի «Լեզու եւ գրականութիւն » պարբերաթերթին (Մայիս թիւ) մէկ յօդուածը, նուիրուած երեւանի Մատենադարանին :

« Սակայն քարքարոտ Հայաստանի պատմութիւնը Աստուծոյ նախատեսածին պէս չընթացաւ, — կը կարդանք յօդուդ տողերուն մէջ,— Անմիջապէս որ աշխատասէր հայ մշակին ձեռքին տակ քարերը սկսան կերպարանափոխուիլ պղպտուն այդիներու եւ ոսկեայ դաշտերու, իսկոյն յայտնուեցան այս փոքրիկ երկրին որսորդները : Բայց այն ժողովուրդը, որ կրցաւ «քարէն, հողէն հաց քամել», քարէն պատրաստեց նաեւ իր ինքնապաշտպանութեան դէնքը . ժայռակերտ բերդեր չինեց եւ բարձր լեռներէն քարերը տեղացուց թշնամիին վրայ, բարձրացուց քարէ տաճարներ, դպրոցներ եւ մատենադարաններ (միջնադարեան Հայաստանի պատմական քարտէզին վրայ յիշատակուած են չուրջ 1100 դրչութեան օճախներ), ուր դրուեցան եւ ընդօրինակուեցան մայրենի լեզուով գերքեր. Հայոց այբուբենը, , որ ստեղծուեցաւ հայ մեծ գիտնական Մեսրոպ Մաշտոցի հանճարեղ ձեռքով, գարձաւ ազգային պաշտպանութեան գօրաւոր դէնք » :

Յօդուածի չարունակութեանը մէջ կը ներկայացուի մատագրերէն չատերուն պատմութիւնը, անոնց պատմական եւ գիտական արժէքը : Յօդուածը այս առթիւ կը խօսի նաեւ Հայութեան վիճակուած գժբախտ ճակատագրի մասին, թէ ինչպէս Հայը գարեր չարունակ եւ անվհատ պայքարած է օտար ուժերու դէմ՝ պահպանելու եւ հարատացնելու համար իր մշակութային գանձերը :

Պարբերականին ճակատը կը գարդարէ Մատենադարանին գունաւոր լուսանկարը :

Ամբողջութիւնը միաժամանակ կը ծանուցանէ, թէ պարբերաթերթին յաջորդ թիւին մէջ պիտի գետեղուի ընդարձակ յօդուած մը՝ նուիրուած Յակոբոս Ա. – բովեանի :

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՅՔՆԵՐԸ

———o———

(Ք. եւ վերջին մաս)

Ինչպէս կը տեսնենք, ըստ Կոմիտասի, արուեստը, իբրեւ մարդուն ներաշխարհին արտայայտութիւն, միաժամանակ կը հանդիսանայ նաեւ արտաքին աշխարհին արտայայտութիւնը : Այս չի նշանակեր, որ երաժշտութիւնը չի կրնար անմիջական կերպով արտացոլել արտաքին աշխարհը : Կոմիտաս այս հարցին կ'ան-դրադառնայ յատկապէս, այսպէս կոչուած, բնաճայնական կամ, ինչպէս ինք կ'ըսէ, « նկարող երաժշտութեան » ա-ռանձնայատկութիւններուն քննութեան առեն : Նկարագրելով երաժշտութեան այդ ոճը, դիտել կուտայ, որ անոր նպատակն է «դծագրել բնութիւնը, արտաքին աշխարհը ձայներով » : Նկարող կամ դծագրող երաժշտութիւն բսելով «հասկանում են միայն այն երաժշտութիւնը, ուր երաժիշտը ձայներով նկարում է տեսա-նելի կամ չօշափելի առարկաների, բնու-թեան երեւոյթների եւ այն ամէն բանի պատկերները, որոնք արտաքին աշխար-հին են պատկանում : Օրինակ, ամպի դոռոց, որոտում , կարկաչ, քամու սու-լոց, թռչներդ, ոսոսափիւն, թնդանօթի թնդիւն, սրի շաչիւն, չանթի ճայթիւն , լոյսի փայլակաալը , աղբիւրի ղլղլոցը , ամբոխի աղմուկը եւայլն, եւայլն — բո-լորն էլ անսպառ նիւթ են այս տեսակի ե-րաժշտութեան համար » :

Վերոյիշեալ հարցերուն հետ սերտ կապ ունի նաեւ արուեստին ժողովրդա-կան բնոյթը : Կոմիտաս արուեստին ի-մական հեղինակը կը համարէ ժողովուր-դը : Շատ յատկանշական են այս տեսա-կէտէն Կոմիտասին այն խօսքերը, որոնք ներկայացուած են վրացի Մ. Քորելիի յուշերուն մէջ : Անգամ մը Փարիզի մէջ Քորելի կը լսէ Կոմիտասի հորովելը ու կը հարցնէ վարդապետին՝ «ուրեմն դո՞ւք էք հեղինակը այդ աքանչելի փոսթորա-լին» Մեծ երգահանը կը պատասխանէ հպարտութեամբ. «Ոչ , ես միայն մի փո-քրը մշակել եմ երգը, իսկ իսկական հե-ղինակը հայ ժողովուրդն է » : « Երգ ըս-տեղծողը , խաղ կապողը գիւղացին է » , կը դրէր ան իր «Հայ գեղջուկ երաժըշ-տութեան» յօդուածին մէջ : Այս տեսակէ-տը, որ Կոմիտասի խոր համոզումն էր , իր արտայայտութիւնը կը գտնէ այն ի-րողութեան մէջ, որ ժողովրդական երա-ժըշտութիւն եւ գեղջուկ երաժշտութիւն ըմբռնումները իրեն համար համահաւա-սար եւ նոյն նշանակութիւնները ունէին :

Մեծ վարպետը ուշադրութիւն դար-ձուցած է նաեւ արտաքին պայմաննե-րուն, այսպէս « ... երբ ժողովրդի կեան-քին ազատ ու խաղաղ է, ստեղծագոր-ծութեան տեսակներն ու ծաւալը ճոխա-նում են, իսկ ստրկութեան ճնշման աս-տիճանին նայելով էլ տկարանում, ընկ-ճըւում եւ մի չատ սեղմ բան դառնում» : Այս վարկածը Կոմիտասս կը նկատէ « պատմութեան անհերքելի փաստը» :

Բաղդատութեան դնելով հայ ժողո-վրդական եւ եկեղեցական երաժշտու-թիւնները եւ դիտել տալէ ետք թէ երկու եղանակները հաւասար չափով չեն զար-գացած, Կոմիտաս կուտայ հետեւեալ բացատրութիւնը . «Առաջինները, — կը դրէ ան,— արտաքին քաղաքական պայ-մանների ազդեցութեան տակ ճնշուել , սեղմուել, ամփոփուել են ...», մինչդեռ « երկրորդները , եկեղեցու անձեռնմխելի հովանու տակ ածել , ընդլայնուել եւ զարգացել են » : Այնուամենայնիւ, հա-կառակ անբարենպաստ պայմաններուն , ժողովրդական երաժշտութիւնը կրցած չէ իր «խորութիւնը եւ արտա-յայտիչ ուժը » :

Ժողովրդական արուեստը նախ եւ ա-ռաջ կ'իրականացնէ արուեստին երկ-միասնականութիւնը, այն է՝ արտաքին աշխարհին արտացոլումը ներքինին հետ միասնութեան մէջ, ներքինին միջոցաւ : Այդ է պատճառը, որ ժողովրդական ար-ուեստին բնորոշումները տալու ժամա-նակ յաճախ հարկ կը տեսնէ ըսել, ընդ-գծել ներաշխարհի կապը արտաքի-նին հետ, ասոնց երկուքին միասնական արտացոլումը երաժշտութեան եւ ընդ-հանրապէս արուեստին մէջ : Այսպէս , օ-րինակ, ցոյց տալով, թէ ինչ կ'արտացո-լէ հայկական ժողովրդական երաժշտու-թիւնը, Կոմիտաս կը գրէ . « Թէ՛ ահեւ-մըտեան եւ թէ արեւելեան հայ դեղջուկի երգական երաժշտութիւնն ահամեմատ հարուստ է, զարգացած է եւ ամփոփում է Հայի ամբողջ ներքին եւ արտաքին կեանքը : Իւրաքանչիւր երգ չինականի սրտի հարազատ արձագանգն է եւ հոգու վճիռ հայելին : Իւրաքանչիւր երգ պատ-կերացնում է կեանքի տեսարանի մի լայն նկար՝ փոքրիկ շրջանակի մէջն ա-ռած » :

Այս վարկածէն կը բխի նաեւ այլ վար-կած մը : Եթէ երաժշտութիւնը կապ ունի իրականութեան, ժողովուրդին կեանքին հետ, կը հանդիսանայ անոնց արտայայ-տութիւնը, չի կրնար բաղդատ ան չըլլալ, որովհետեւ ինքը կեանքը, իրական ու-թիւնը միատեսակ չեն : Այս իրողութիւ-նը կը հաստատէ Կոմիտաս դրելով « Հայ դեղջուկ երգի տեսակները այնքան բազ-մապիսի է, որքան բազմակողմանի է կեանքը » :

Շատ յատկանշական է այն, որ դիւ-ցազին աշխատանքին հետ կապուած եր-գերը (դուքանի, վար ու ցանքի, սայլի, չութի, կալի, հունձքի, քաղհանի), ո-րոնք «իրանց նիւթն առանում են չինա-կանի աշխատանքի այլ եւ այլ հանգա-մանքներից », Կոմիտասի դնահատումով «ամենադունատ եղներն ու հետաքրքիր-ներն » են :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ, ՈՐ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ

(Ք. եւ վերջին մաս)

2· ՁԱՅՆԱՓԻՒՌ .— Ձեռնարկներուն յայտագիրը ծանուցուեցաւ ամենակարե-ւոր կայաններու լուրերու բաժինէն : Ամ-սոյն 24ին, Քատէնա Անտեպուով, որը կ'ընդդիմէ գրեթէ բոլոր ոչ – պետական կայանները, տեղի ունեցաւ հինդ վայր – կեան տեւող ունկնդրութիւն մը :

3·— ԹԵՐԹԵՐ.— Միջմիութենական դիւանը, որպէս արձագանգ բոլոր Ու – բուկուսահայ երիտասարդութեան ձայ – նին, հրատարակեց, Մօնթէվիտէոյի բո-լոր թերթերուն մէջ, «ուլտիմօ» մը (յայ-տարարութիւն որուն համար կը վճար – ուի կրկնակ սակ) : Լոյս տեսաւ ամսոյն 23ին չետմիլլորկի թերթերուն մէջ (Ա.ֆ – սիօն, էլ Տիարիօ, էլ Փլաբա), եւ ամ – սոյն 24ին առաւօտեան թերթերուն մէջ (էլ Տէպաթէ, էլ Տիա, էլ Փայիս, էլ Փօ-փուլար, Էփօֆա, Լա Մանեհաա) : Պաչ – ճառանքի վրայ չորս նկարներ 1915ի եղե-ռնէն եւ Մօնթէվիտէոյի մէջ կատարուած ձեռնարկներէն, բացատրականով մը :

— Էլ Տէպաթէ· — Ամսոյն 24ին, երեք նկարներ Եղեռնէն, երեք սիւնակի վրայ, բնդարձակ բացատրական դրութեամբ մը : 25ին, չորս նկարներ (երկուքը չոր-

Երաժշտական արուեստին կապը իրա – կանութեան, ժողովուրդին կեանքին հետ կը պահանջէ, ըստ Կոմիտասի, լաւ տե-ղեակ ըլլալ այդ պայմաններուն, ժողո – վուրդին կեանքին, անոր զգացումներուն եւ ապրումներուն : Իր յօդուածներէն մէ-կուն մէջ հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ իր միտքը . « Մեր կարծիքով հայ ժողո-վրդական երգեր դաշնակելուց առաջ պէտք է քաջ հմուտ լինել հայ ժողովրդի պատմական, բնական եւ ազգային պայ – մաններին, եղանակի կազմութեան , ո – դուն, ոճին, բառերի իմաստին, մեր ժո-ղովրդական տազաչափութեան , ժողո – վրդի երգեցողութեան եւ արտասանու – թեան հանգամանքներին եւ էլի մի չարք այլ բաներին, ապա ձեռնարկել դաշնա – կելու եւ հրատարակելու , հակառակ դէպքում միշտ թերի կողմ կը մնայ » :

Կոմիտաս հետաքրքրուած է նաեւ ար – ուեստներուն համադրութեան խնդրով : Աւիկա միանգամայն ըմբռնելի էր, քանի որ երգահանին մշտական ուշադրութեան առարկայ եղող ժողովրդական երգը իր էութեամբ համադրական սեռերուն կը պատկանի : Այս հետաքրքրութիւնը, ան-շուշտ, ունէր ուրիշ դրդապատճառներ ալ՝ Կոմիտասի մտադրութիւնը հայ բա – նաստեղծութիւնները ձայնագրել , ինչ – պէս նաեւ «Անուշ» օփերային յօրինու – մը :

Ինչպէս կ'երեւի Կոմիտասի աշխատու – թիւններէն, բառին եւ երաժշտութեան բոլոր միացումներն ալ համադրութիւն չեն ներկայացներ : Կայ երաժշտութիւն մը, դիտել կուտայ ան, որ բնագրերին խօսքերուն հետ ներքին կապ մը չունի : Այս տեսակ երաժշտութիւնը «պարզապէս մելոտի է », «մի որոշ եղանակ՝ յար – մարեցրած բառերին» : Իսկական համա-դրութեան բացակայութիւնը կը փա-տուէ անով, որ «կարելի է այդ եղանա-կին ուրիշ բնագիր տալ կամ բնագրին ու-րիշ եղանակ դնել, առանց անպատեհու-թեան » :

Այս ձեւի երաժշտութեան, որուն օրի-նակները կը յիշատակէ Կոմիտաս, չատ կան թէ մեզանում եւ թէ օտարների մօտ», ան կը հակադրէ իսկական համա-դրական երաժշտութիւնը, «ուր բնագիրն ու եղանակները բացարձակապէս իրար են զուգորդուած : Անկարելի է մինը բա-ժանել միւսից, որովհետեւ լիպրեթիստի եւ կոմպոզիտորի ստեղծագործ մտածո-մի մէջ կատարեալ նոյնութիւն եւ միու-թիւն կայ » :

Այս ձեւի համադրական երաժշտութեան նմոյշներ կը նկատէ Կոմիտաս, օրինակ, հայ « ժողովրդական երգերը, որի թէ խօսքերը եւ թէ եղանակը միաժամանակ ստեղծել է ինքը ժողովուրդը » :

Իր չհրատարակուած ձեռագրերէն մէկուն մէջ խօսելով այս հարցին մասին, կը դրէ . « Ժողովուրդը չատ մեծ ուշ-դարձնում եղանակի եւ նախադասութեան կազմութեան վրայ, որպէսզի որքան կա-րելի է զոյգ ընթանան » :

Մինչեւ այդ օրը ինծի կը թուէ չատ մեծ առանձնաշնորհում մը՝ այլ նոյնիսկ Ամէն առիթ ներկայանալուն՝ քարոզել դիւղ վերադարձող պարապ սայլերէն կախուելէ : Ուրախութիւնս չատ էր : Ու-րախութիւնս քի կեցած, յաղթական հպարտութեամբ կը նայէի չուրջս թէ կը տեսնեն զիս սա՛յլ նստած՝ եմ, եղն ալ կարճ ցղիկով կը մղեմ: Ահ, այդ պահուն մարդ որ-քան չզայրացուցիչ էր իր պատրիճքով ինչո՞ւ չէր պատռր եղրացիկներուն չէր ցուցնէր սայլով անցնիլս ...

(1 Շար·)

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

ԿԵՌԱՍ ԵՒ ՈՒԼԻԿ

———o———

Ա·

Վեց կամ եօթը տարեկան էի :

Յայտնապէս սովորականէն տարբեր բան մը տեղի կ'ունենար մեր տունը : Մօրս աչքերը տրտում ու թաց էին , հայրս կը բացակայէր քանի մը օրէ ի վեր : Եւ ահա Քեռին որ դիւղէն քաղաք եկած էր առանց խուրջինի :

Քեռին :

Այս մարդը մօրս մօրեղբայրն էր, ա – ռողջ ծերուկ մը, հասա ու կարճ հասա – կով, դունչը սեւ, գլուխը խուզուած : Կարմիրին ամէն երանգները անցուցած ու ալ գրեթէ ձերմակած ֆէսի մը վրայ նոյն-քան հին չիքը, ու մինչեւ մաշիկները հասնող կարկատաններով հարուստ չալ – վարը իր մարմինին մէկ մասը կը կազ – մէին : Աննորոգելի : Անբաժանելի :

Ամէն անգամ որ կուգար, մայրս կը չահէր վրաս – գլուխս՝ մաղերս որոշ ուղղութեան մը տանելով, ու կը մօտե – ցընէր անոր : Ստիպուած էի համբուրել կանեփի չուան հատող ու հոգի գոյն ձեռ-քը : Ապա նստիլ դիրքը ու չնչել անոր մարմինէն արտաբուրող փոչին ու ձիու քրտինքի չոգին, որ ծանրօրէն կը տա – րածուէր իր ձայնաւոր չնչառութեան հետ՝ լեցնելով մեր փոքրիկ խոհանոցը , ուր կ'ըլլար իր սովորական մուտքը :

Իր վրին հատ միսերուն մէջէն խըր – պոտ ձայնով բաներ մը կ'ըսէր , որոնք միշտ անհասկնալի էին ինծի, դուցէ կե-րակուր եփող լայն վառարանին համար եւս, քանի որ վառարանն ալ այս ներկա-յութեան զարմանալի կերպով կը պըզ – տիկնար ու ձայնը փորը կը քաշէր : Չե – տա քրքրութիւնս ամբողջութեամբ կը կորսուէր բառ ու խօսքի տարօրինակ ֆչչոցին մէջ :

Եւ մանաւանդ երկիւղով կը սպասէի իր ահաւոր համբոյրին, երբ չէր աճա – պարեր, ընդհակառակն , կարծէք կը չնչէր, կը հանգչէր ուժ ու կորով հաւա-քելու համար : Համբո՛յր կ'ըսեմ : Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար՝ եթէ սինէմա խաղցող խափչիկի մը խնճոր խածնելը, կամ սո – վահարի մը լափելը ըսէի : Խոշոր ու թանձր շրթներով բերանը կը բանար ու չառաչիւնով կը փակցնէր այտիս , թաց – ցընելով ու քերծելու ատիճան ցաւցնե – լով մանկական մորթս : Աչքերը տարօ – րինակ ժպիտով մը կը լեցուէին ու քիթը կը կորսուէր երանութեան ծալքերուն մէջ : Ես կը ծամածռէի դէմքս, իսկ ինք կը խնդար մինչեւ կոկորդը բաց՝ լեցուն ուրախութեամբ մը :

Կար դեռ աւելի խորչելին. մէկ կողմէ սուրճը կը խմէր ու միւս կողմէ կը ծծէր թաց ու ապուռ պելիերը, զորս երեսիս կը քսէր :

Չէ՛, չէի սիրեր Քեռին :

Բայց անոր մեկնելէն հետ մօրս խո – հուն ակնարկը, սիրաս առնելն ու համա-զելը ինծի կը հասկցնէին թէ «այդպէս պէտք էր » :

Շատ կը սիրէի մայրս : Անոր ձեռքե – րուն միայն դեղեցկութիւնը կը յիշեմ , մեղմ ձայնն ու տրտում նայուածքը հե-ռու տեղ եփուող կաթի մը անուշ բուր – մունքը : Ահա թէ ինչու հակառակ քիչ մը լալիկան ըլլալուս՝ չրթներս կը սեղմէի ու կը լռէի :

Ցետոյ , ուրիշ տանելի պատճառ մըն ալ կար :

Երբ Քեռին կուգար, անպատճառ ըղը-պանին մէջ երկու թուղ, երեք ընկոյզ ու վեց – եօթը հատ ալ կապին, կամ ափ մը չամիչ կ'ունենար : Միշտ միեւնոյն թխ – ւով, ոչ աւելի, ոչ պակաս :

Անմիջապէս չէր տար, ոչ : Երբ կշտա – ցած կ'ըլլար խեղճ այտերէս, կը հանէր ու դրպանս լեցնելով կ'ըսէր·

— Ա՛ռ սըտնգ, մանչս : Մէկ անգամէն չուտե՛ս : Մէկալները լմնցուցի՛ր ...

— Չա՛, կը պատասխանէի, ու կը չա-նայի վայրկեան առաջ իր ծունկին տա – հիլ վար :

Ծնեւէս եաք բաւ էին — դուռ – դրա-յի պատուները — թէ անբախտ պատահ եմ, որովհետեւ հօրս գործերը դահա – վէժօրէն դէպի վէրը գացեր էին : Ճան-չուրը ես չէի անչուշտ, միայն թէ ամէ – նէն չատ տուժողը ես էի : Մեր տունը ըլ-անգամ պատուղ կը մտնէր : Ահա թէ ին-չու պատուղի ու չաքարի համար խնդ-կ'ըլլայի :

Այնպէս որ Քեռին մուտքը իր բոլոր դէշ կողմերով նորէն սպասուած բան մը էր :

Սակայն այս անգամ ոչ խուրջին ունէր հետը, որ չուտկայ տանելու համար կ'ըլ-լար, ոչ հաշուուած չոր պատուղները, ոչ ալ իր պատիժ համբոյրները :

Ծոպտած ձայնը խողի մրմրթոցի մը վե-րածած , վեր – վար նայեցաւ , մարդկին քանի մը հրամաններ տուաւ, ու կէսօ-ւան մօտ մեզ դնելով եղի սայլին վրայ դիւղին ճամբան բռնեց :

Մինչեւ այդ օրը ինծի կը թուէր չատ մեծ առանձնաշնորհում մը՝ սայլ նստիլ : Ամէն առիթ ներկայանալուն՝ քարոզել դիւղ վերադարձող պարապ սայլերէն կախուելէ : Ուրախութիւնս չատ էր : Ու-րախութիւնս քի կեցած, յաղթական հպարտութեամբ կը նայէի չուրջս թէ կը տեսնեն զիս սա՛յլ նստած՝ եմ, եղն ալ կարճ ցղիկով կը մղեմ: Ահ, այդ պահուն մարդ որ-քան չզայրացուցիչ էր իր պատրիճքով ինչո՞ւ չէր պատռր եղրացիկներուն չէր ցուցնէր սայլով անցնիլս ...

(1 Շար·)

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

պէնտիկի վրայ եւ մէկ երկուքը երեք պէնտիկի վրայ), պատչամ դրութեամբ մը :

— Եւ փայիս.— Ամսոյն 26ին, երկու պէնտիկի վրայ խմբապետական մը :

— Էիթօֆա.— Ամսոյն 25ին ամբողջ էջ մը, հինգ նկարներով՝ Եղեռնէն եւ ետք – ապի վրայ կատարուած ձեռնարկներէն, համազգաինան դրութիւններով, եւ մասնաւորաբար Լիոնի «Նաւատաձեռ Գոլտան կեմպարտքիի «Նաւ մասի իմ վոգեմի թուրք ծանօթիս»էն :

— Լա Մանեանա.— Ամսոյն 25ին երեք պէնտիկի վրայ նկար մը հրապարակային յարգանք :

Այս բոլոր նիւթերը պարունակող թղթակցութիւնները ղրկուած են բոլոր հայ գաղութներու կեդրոնական Մարմիններուն, ինչպէս եւ էջմիածնի եւ Անթիլիասի Կաթողիկոսութիւններու ու Ս. Ղազարի վանքին : փափաքողները կրնան դիմել այդ կեդրոնները իրենց հետաքրքրութիւնը գոհացում տալու համար :

4— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՄԱՓԻՒՌԱՅԻՆ ԱԺՄԵՐ.— Բնականաբար բոլոր հայկական ձայնասփիւռի եւ պատկերասփիւռի ժամերն ալ (ընդամէնը եօթը հատ) նուիրուած են իրենց ունկնդրութիւններէն եւ ցանկացողներուն :

5— ՊԱՏԻ ՁԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ . — Հանգիստ երեք հազար, երկու գոյն Ալանով հանդարտեր փակցուեցան ամբողջ Մոնթէվիտէոյի պատերուն վրայ :

6— ԱԶԴԱԳԻՐՆԵՐ.— Հրահանգուած – ուած փակել բոլոր հայ գործատուներն եւ առեւտուրները, որոնց նախագահը – ած էր Ապրիլեան ազդակիր մը : Նման ազդակիր մը, սակայն աւելի փոքր չափ, բաժնուեցաւ ինքնաչարժ ունեցող – ներուն ի գործադրութիւն :

7— ԹՌՈՒԻՃԻՆԵՐ.— Երկու տեսակ թռուիճներ տպագրուեցան, քանակով մը հազար, որոնք զօրաշարժի ընթացքին բաժնուեցան ականատես ժողովուրդին :

8— ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Ծախքը հոգալու համար տեղի ունեցաւ հանգանակութիւն մը, առանձ առանձ, այս գործը կատարելու համար գաղութի բոլոր միութիւնները իրենց ներկայացուցիչներով կազմեցին առանձնակ մը խումբ : Այդ աշխատանքին դուրընթաց կատարուեցաւ նախնական մարզահամար մը, որ մեծ օժանդակութիւն պիտի ըլլար ամբողջական մարզահամարին :

9— ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆՆԴՐԱԳԻՐ.— Ամբողջ մէջ տեղի ունեցած ձեռնարկի ընթացքին, մասնաւորապէս պատրաստը – ած ցանկերու վրայ տկան հաւաքուել տարարութիւնները, ինչ որ պիտի չա – նակուի տակաւին : Այս առարաղրու – թիւնները պիտի ներկայացուին խնդրա – րկի մը հետ Ուրուկուայի Հայութեան կողմէ :

— Ինչպէսի տեղական կազմին, որ – պէսզի այս ալ իր կարգին առաջարկէ Ապրիլ 24ը դնել Իւնէսքոյի 1965ի օրա – գոյց – տարեցոյցին մէջ :

— Ուրուկուայի Ազգային Գերագոյն Խորհուրդին, որպէսզի իր ներկայացու – ցիչը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպու – թեան առջեւ, ժողովի ներկայացնէ հայ ժողովուրդին պահանջները :

— ՄԱԿԱՆ, միեւնոյն նապատակով :

10.— ՀԵՌԱԳԻՐ ՄԱԿԱՆ.— Ապրիլ 25ին հեռագիր մը ղրկուեցաւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Ընդհ. քար – տուղար՝ Պ. Ու Թանին, հետեւեալ պարունակութեամբ. — « Ուրուկուայի հայ գաղութը, թուրք կառավարութեան կողմէ մկկուկէս միլիոն սասննուածներու 49րդ տարեդարձին, կը պահանջէ մարդկային իրաւունքներու անունով թուրք իշխանութեան տակ գտնուող հողերու վերադարձը » :

Ահա ամփոփ պատկերը Ապրիլ 24ի մը, որ հեղաւ սովորական : Ուրուկուայի Հայութիւնը ոտքի է, պատրաստ պայքարելու : Կը սպասէ նման կեցուածք աշխարհի մնացեալ բոլոր հայ գաղութներէն. եւ իրար ետեւէ նոյնացնելու ազի մը Ապրիլեան եղեռնի վհատեցնող յիշատակառնի պատրաստութեան մէջ : Ամէն մէկ Հայ կրնայ ունի Ազգին ապագան :

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱՅԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՋՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Մօնթէվիտէօ, Ուրուկուայ, Մայիս 1964

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատաջ). — Անսպրանալի իրողութիւն է անկասկած, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ն. Սերունդը օրըստօրէ կը պատնայ ուռճացող եւ կազմակերպուած ուժ մը Ֆրանսահայ կեանքին մէջ, այս իրողութիւնը հաստատելու առիթ ունեցանք մասնաւորաբար Լիոնի իր վերջին պատգամաւորական ժողովին ընթացքին :

Իւրաքանչիւր խումբ ունեցած է իր կոնկրետ ժողովական կեանքը ու մանաւանդ նորեր եկած են ուժեղացնելու այս չարժումը. անոնք մասնակցած են դրեթէ ազգային բոլոր ձեռնարկներուն՝ պեղեկիկ ապացոյցը տալով գոհոդութեան ու ազգային առողջ ըմբռնումին :

Այս ժողովին էր որ Հար. Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութեան մեր ընկերները ուրախութեամբ հաղորդեցին, թէ իրենց հետեւողական ճիգերը՝ վերակազմելու Պիւէրի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վանդեան» խումբը, յաջողութեամբ պրսակուած են, ու խումբը ներկայիս ունի չուրջ 16 անդամներ : Իրենց հերթական ժողովները կը դումարեն «Գեղանի» սրբահին մէջ, որուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Վարչութեան ընկերները :

Ցունիս 13ին : Մարսէյլի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերը՝ «Սիամանթօ», «Քրիս – տափոր», «Ռոստոմ», լեցուն օթոքառով մը կը մեկնին Կարտան՝ քաջալերելու վերակազմուած խումբի անդրանիկ ձեռ – նարկը ու բերելու իրենց բաժին մասնակցութիւնը գեղարուեստական յայտա – պրին :

Երեկոյթին բացումը կատարուեցաւ « Ցառաջ հնհատակով », որմէ ետք դրուագներ ներկայացուեցաւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը. յաջորդաբար արտասանեցին ընկերը Յ. Սարգիսեան (Սիամանթօ խումբ) ընկերուհիներ Աստղիկ ու Մարի Նաւոյեան ու ապագայ Նոր Սերնդական փոքրիկն Մ. Համբարձումեան (Վանդեան), ընկերուհի Վերդինէ Նազարեան ու ընկ. Գ. Պապեան (Ռոստոմ) :

Պարախումբերու անդամները չէին մոռցած իրենց հետ բերելու տարազնե – րը, ու երկար ատենէ ի վեր մեր տոհմիկ պարերու հաճոյքէն զրկուած Կարտան – ցիք խանդավառութեամբ ծափահարեցին պոյղ պարախումբերը՝ «Զարենց» եւ « Ռոստոմ » :

Հար. Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութեան անունով խօսք առաւ ընկեր Կարօ Ցոլ – ակեան, որ ներկայացնելէ ետք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի գործունէութիւնը, խօսեցաւ անոր իտէալին եւ հետապնդած առաջադրանքներուն մասին .— « Մեր կազմակերպութիւնը միշտ անսասան պիտի մնայ, որովհետեւ ան կը դաւանի Հայութեան եւ Հայրենիքին ծառայելու գաղափարականը» : Երիտասարդ բանախօ – սը դիտել տալէ ետք, թէ արտասահմանի բոլոր գաղութներն ալ օժտուած են Դաշնակցական երիտասարդական կազմակերպութիւններով, խօսեցաւ Նոր Սերունդի ներքին աշխատանքներու մասին . « իւ – րաքանչիւր Նոր Սերնդական իր նմանին մէջ կը տեսնէ մեր արդար գաղին նուիրուած ու անոր հաւատացող նուիրեալ մը » :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան եւ հարաւային Ֆրանսայի խումբերուն անունով ողջունելէ ետք նորակազմ խումբը, ընկեր Կ. Յովսէփեան իր խօսքը վերջացուց ըսելով — Հպարտ ըլլանք մեր անցեալով, մշակութային արժէքներով, մեզ հովանաւորող Հ. Յ. Դաշնակցութեան դաղափարականով ու յաւատաս ըլլանք մեր ապագային նկատ – մամբ » :

Ի նպաստ նորակազմ խումբին կատարուած ճաշկերոյթն գոյացաւ 700 ֆրանք : Հուսկ ուրեմն ներկայացուեցաւ գաւեշտ մը, որուն յաջորդեց մինչեւ լոյս, ըն – կերական խրախճանքի բաժինը :

Լուսարձակին Մարսէյլի ընկերները եւ ընկերուհիները բաժնուեցան պիւէրէ ա – կումբէն : Դեռ մեր ականջին կը հնչեն չէջանի երէց ընկերներու խօսքը՝ «տպաք մեզի բերիք մեր չէջանի հին խանդավառ օրերը » :

Այս եղաւ մեր ազգ վարձատրութիւնը :

ՄՀԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՁԱՐԵՆՑԻ ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

Եղերաբախ բանաստեղծին կրասեր աղջիկը՝ Անայիտա Զարենց, իր հօրը վերջին տարիներուն նուիրուած ուսումնասիրութեան մը մէջ, առաջին անգամ ըլլալով հրապարակաւ ծանօթացուցած է իր հօրմէ մնացած անտիպ երկեր : 1934–1937 տարիներու ընթացքին, Եղիչէ Զարենց դրած ու անաւարտ ձգած է 7 երկարաչունչ քերթուածներ եւ բազմաթիւ բանաստեղծութիւններ : Գրագէտներու կարծիքով, մեծապէս հետաքրքրական են « Մովսէս Խորենացի », «Աբա Գեղեցիկ» չարադրութիւնները : Բոլոր յայտնուած անտիպները լոյս պիտի տեսնեն Ակադեմիայի խնամքով պատրաստութեան մէջ եղող , բանաստեղծին դործերուն ամբողջական հրատարակութեան չարքին վեր – ջին հատորներուն մէջ :

ՊԱՏԱՆԻ ՀԻՒՐԵՐ

Հայաստանի նախարարաց խորհուրդի որոշումով, կառավարութիւնը 15·000 րուբլիի վարկ մը բացած է, որպէսզի 35 հայ պատանիներ արտասահմանէն հրաւիրուին եւ Հանրապետութեան «պիոներականը» ճամբարի մը մէջ անցընեն իրենց ամառնային արձակուրդը :

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի սիրող երաժիշտներու եւ պարողներու գործունէութիւնը կազմակերպելու համար ստեղծուած է գեղարուեստական խորհուրդ մը, որու վարիչ կարգուած է երաժիշտներու Ազգային Միութեան նախագահ՝ Է. Միրզոյեան : Խորհուրդին առաջին գործը պիտի ըլլայ, կազմակերպել համանուագախ, բեմապարի նոր խումբեր, քառեակներ, եւն. : Մէկ տարուան ընթացքին, սիրող տարբերէ կազմուած ութ հարիւրէ աւելի խումբեր պիտի մասնակցին բազմաթիւ մրցումներու՝ Երեւան եւ Մոսկուա :

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սրտի զիտութեան, անոր բուժումին եւ վիրաբուժական գործողութեանց՝ երեւանի մանկապիտական երկու նորաստեղծ հաստատութիւնները, որոնք այժմ համբաւաւոր են արդէն, վերջերս կազմակերպած են գիտական նիստ մը, որու ընթացքին ութսունէ աւելի հետաքրքրական հաղորդագրութիւններ կատարուած են :

(Քաղուած Փարիզի Խորհրդային լրատուութեան տեղեկագրէն) :

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ԽՈԴԵԴԱՆ

Երեք ամսէ աւելի էր, որ Սասունը պաղարում էր : Վերջին օրերին ամբողջ շրջակայքը, թուով չիստուն հազար հոգի, հաւաքուել էր Անդոկի եւ Կիլոների մեհենահովտում : Ընկնում է ամուսինը, կինը վերցնում է զրացիներ եւ կրակում : Ընկնում է որդին, որդին ծունկի է իջնում նրա մօտ եւ կրակում : Ընկնում է հարսնացուն համբուրում է նրա աչքը եւ շէշտակի խոյանում առաջ : Ընկնում ձնկի, մէջք մէջքի եւ ձեռք ձեռքի տրիբունի կռում են Հայոց լեռնական ցեղապետները :

Ահա մի կին, որ պնդակների տարափի տակ դէպի դիրքերն է վազում՝ քայլերով ժպտալով ընկերներին :

— Փամփուշտ պղծա՞ծ, թշնամին չատ ունի, հասիր ու բեր : — Այդ Դարբին Զէնոբի կինն է : Ահա մի անվեհեր աղջիկ, որ կարծիք պէտք չունի, որ – ծանելով եւ սեւաթոյր դիտակները քա – մուն տուած, սուրում է բլուրն ի վեր՝ պոռալով.— ում համար թանկ է Սասունը, թող իմ եռուից պայ : Փամփուշտ չունենք, բայց քարեր, փայտեր չատ ունենք : Ապառաժներով փչրենք թշնամու դլուխը, եղունդներով փորենք նրա աչքերը, ատամներով բզկտենք նրա կոկորդը :

Այդ Դարբին Զէնոբի հարսն է՝ Շուշանը :

Ահա մի յպարձանդամ դեղջկուհի, որ սեւ ասկեարներին մէկ – մէկ դրկելով բարձրացնում է վեր եւ քարաժայռի վրայից չպրտում անդունդ :

Այդ Գիւլէն է :

— Տղայ Մկրօ, մէկ – երկու հատ սեւ բոլոճ էլ դու դլորիր ցած, — պոռում է Գիւլէն իր ծանրամարմին ամուսնու ուսերը ծեծելով :

— Եկա՞ն, կամաւորներն եկան,— յանկարծ բղաւեց Գիւլէն եւ իր խմբով սկսեց խելագարի պէս պարել, ուժ ու եռանդ ներշնչելով կռուողներին :

Թաղուեցի Գասպարը ձեռքի սուր է – պանը խրեց մուտուրի մէջկացը, ջորու վրայից վերցրեց նրան, բարձրացրեց բերեց աչքերի դէմ եւ թքեց երեսին՝ ասելով. « Էդ դո՞ւ էիր ինձ ուզում ճիտել բուխարիկի ծակը եւ ողջ – ողջ վառել, քո եռուից վերմակ ու բարձ չբերելու համար : Անդոկի ջրերի մէջ սպիտակ բարձեր չատ կան, գնա գլուխդ դիր նրանց վրայ ու հանգստացիր» , — ասաց լեռնցին եւ ճիւաղին դլխի վրայով չուռ տուեց անդունդ :

Ժայռի վրայ թառել էր Ախուպի Սաոսն՝ կեռ կտուցով, քոլոզը դլխին, կարծես թէ կաչաղակի ծերտ լինէր : Աչքերը տրտմում էին ցամաքած ակունքից նայող դողշների պէս :

— Իսկ դու, Ծովասարի կռկռան դորտ, երբ մի փոքրիկ նախիր էր մանում արտերիդ մէջ, Ջաոյի հետ մեր դլուխը տանում էիք պոռալով : Ապա ինչքա՞ն բարձր պիտի դոռանք մենք, որ ձեղ պէս վայրենի մի նախիր թափուել է Սասուն եւ սրսրում է մեր բոլոր ցանքսերը, Աւերում է մեր տունն ու այդին :

Եղանը դեռ չէր խրուել նրա կռկորդը, երբ մի պնդակ անվեհեր սաւառնեց ցած տապալեց : Թաղուեցի Պետրոսը խոնարհուեց հօր դիակի վրայ եւ կրակեց : Ախուպն անծեղի նման ծուաց ու դլորուեց քարաժայռից :

Թաղուեցի Գասպարի կողքին ընկաւ ընկուղնակցի մշակ Կիրակոսը : Աչօրի – նակ քաջութեամբ կռւում են Գուէթան Ցարութը, Սեմալցի Թաթոն եւ կայծակ Երուանդը :

Հերոսաբար մարտնչում են Գոմսա Մելիքի եւ Զուլումաթ Սմբատի վրիժառուները : Ոտքերը քշտած եւ թեւերն ուժին տարուբերելով թիակով անվրէպ հարուածում է Քեռի Վարդանը՝ մէկ սրա դլխին, մէկ նրա դլխին :

Վարդանն ընկաւ :

Քաջ – քաջ կռւում են Մաքամօղոր Առաքելն ու Ընկնաւոր Մանօն : Նրանք էլ նահատակուեցին :

Մի դորշ, վիթխարի քարաժայռ, ահեղ դղրդալով, սլացաւ անդունդ : Այդ ջրաղացպան Թամօն էր, որ Գրքոյի հետ Անդոկի դաղաթից ներքեւ էր դլորում մեծ – մեծ սալաքարեր : Իւրաքանչիւր ընկնող քար բեկորների բաժանուելով եւ հարիւրաւոր ուրիշ վիրքեր իր ընթացքի հետ վարելով, անհամար զօրք ու աշխրէք է սպանում : Իսկ թշնամին այլեւս առ – լիք մաղլցում է դէպի Անդոկի եւ Ամպրոնի լերան դիրքերը : Հրանօթների եւ հաղարաւոր հրացանների խլացուցիչ ո – րոտով սեւ հրէշը ելնում է վեր :

Մէկ – մէկ ընկնում են Սասունի քաջերը՝ անմահութեամբ ու փառքով պսակելով իրենց անունը եւ յիշատակը : Ընկնում են նրանք «փամփո՛ւշտ», «փամփո՛ւշտ» աղաղակելով , ականջները ռուսական բանակների եւ հայ կամաւորների ոտնաձայնին պահած, աչքերը յառած ազատագրուող Հայաստանի նուիրական երկին :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար՝

ՈՂԲ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ
ՆՈՒՊԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ
ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ.

ինչպէս նաեւ Ողբ. բարերարներ՝
ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ, ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ ԷԳՆԱՏԵԱՆԻ, ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ Ամուլին

եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան բոլոր հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ անդամ – ներուն համար :

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ :

×

Այրի Տիկին Արշալոյս Թադէոսեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ :

×

Այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ՎԱՐԴԱՆՈՒՇ ԵՒ ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԵԱՆԻ

յիշատակին, համաձայն իրենց պատկանելու փափաքին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յի – շատակը յարգողները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

Հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 27, ժամը 17·30ին :

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ հասա – րակութիւնը :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԼԻՈՆԻ ՁԻՋ

Այս կիրակի ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ եկեղեցւոյս օծման առ – ջին տարելիցին առթիւ, (մանրակրկուտ – թեամբ կամիտաս երգչախումբի) :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթո – ղիկոսական Պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Այս առթիւ կը կարդացուին նաեւ Վար – դէն Ա.ի սրբատառ կոնդակները՝ Լիոնի արժանապատիւ երկու քահանաներու լանջախաչի եւ միսյն աւազութեան աս – տիճանի շնորհմանը :

× Յաւարտ պատարագի հացկերոյթ : Մանրամասնութեանց համար դիմել Ազգ. Տան գրասենեակը :

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Կաղոյա Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւ – ղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մինասեանի եւ զաւակներուն, նաեւ Տիկին Յասրովի ի – րենց սիրելեալ մօր, մեծ մօր եւ քրոջ՝ Տիկին Մարիամ Մինասեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ալֆորվիլի Կաղոյա Խաչի նորընտիր վարչութիւնը կազմակերպած է թէյա – սեղան մը ի պատիւ նախկին վարչու – թեան : Շաբաթ (4 Յուլիս) ժամը ութին, Պ. Ֆիլիփի սրճարանը, անդամակցութիւն – բու ներկայութիւնը պատասխանէ է :

Ներկայ կ'ըլլայ Հ.Ը.Մ. վարչութեան ներ – կայացուցիչը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ազգ. Առաջնորդարանը խորին շնորհա – կալութեամբ ստացած է բարմաթիւ նը – էրներ հետեւեալ տիկիններէ .— Ա. Ար – գարեան, Հ. Եկլզոմանեան, Մ. Զա – քարեան, Նապաչեան, Ռ. Զէօրէկեան եւ Գրիգորեան : Իսկ Կէտիկեան Եղիշէի մահուան առթիւ– փոխան ծաղկեպսակի· Պ. Պ. Կ. Ձանիկեանէ քսան ֆրանք, Պա – ղոյրէ տասը, Ե. Կէտիկեանէ հինգ եւ Յ. Տէրաէրեանէ հինգ ֆրանք :

ՆՈՒՊԵՐՆԵՐ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԵՒ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ

Ազգ. Միութեան անդամներու կողմէ փոխան ծաղկեպսակի Արշաւիր Հարէլեանի, նուէր՝ կրթականին 80 ֆրանք, Տիկին Զարուհի Քէօլէկեանէ (կրթակա – նին) հարիւր, Պ. Ձամճեանէն (եկեղե – ցւոյ) հարիւր, Ոսկեան Նալպանտեան (կրթականին) տասը ֆրանք :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Անոնք որոնք մինչեւ Յունիս 25 չեն փակած իրենց հաշիւները Յուլիսի ար – ձանագրութեանց համար, պիտի չկարե – նան մասնակցիլ Յուլիսի կայանին : Ար – ձանագրութիւնները պիտի ջնջուին :

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Շաբաթ իրիկուն կառ տը Լիոնէն :

Ժամադրավայրը կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21ին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 28ին կիրակի, ժամը 15–22 վարժարանին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ· — երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Դիւրամատչելի պիւֆէ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 ֆր·

Հաղորդ· միջոց·— էկիպ տը Փանթէն առնել 147 թիւ օթօպուսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյօն :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Պուլվար Օսմոյի Կաղոյա Խաչի մաս – նաճիւղը դինեձոն մը կազմակերպած է ի պատիւ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴԻ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ :

Այս կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3ին : 386 Բիւ տը Լիոն :

Գեղարուեստական բաժինին սիրայօ – ժար կը մասնակցին Մարսէյլի հայ արի – ներները :

Կը հրաւիրուին Թաղխա եւ շրջանի տղայիններըը :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կաղոյա Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանի :

Հովանաւորութեամբ Թեմիս առաջ – նորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ :

Շաբաթ (27 Յունիս) երեկոյեան ժամը հիշդ 9ին, Պոմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ :

Արտասանութիւն, երգ, նուագ, ման – կական տրամախօսութիւն, պար :

Զուարթ ներկայացում մը, երկսեռ ա – շակերտութեան կողմէ :

×

Սէնթ – Աիթուանի դպրոցին

Կազմակերպութեամբ Ս. Թադէոս եկե – ղեցւոյ Թագ· Խորհուրդի :

Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Բ. Ը. Մ. Մարսէյլի մասնաժողովի վարչութեան :

Կը նախագահէ՝
ՎԱՉԳԷՆ ՎԱՐԴ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Հանդէսը կը ղեկավարէ
ԵՂԻՇԷ ՔՀՆՅ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Կը մասնակցին 40 աշակերտներ, (Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, մարզանք, հայկ. տարազով խմբապա – րեր եւ մենապարեր) նուագի ընկերակ – ցութեամբ : Օր. Շաքէ Փանոսեան կը ղեկավարէ պարերը, նուագ՝ Շահէ Փա – նոսեան : Զաւեշտ մը՝

ԴՈՒՍՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ հայ վարժարանի ամսավերջին հանդէսը :

Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօ – սութիւն աշակերտներու կողմէ, դեկա – վարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Շինիֆ – եան – Փափազեանի :

Շաւիլի ժողովուրդը սիրով կը հրա – ւիրուի :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օզոփ· կայանի Ա. խումբի մանուկներուն բժշկական քըն – նութիւնները տեղի պիտի ունենան եր – կուշաբթի Յունիս 29ին եւ Ուրբաթ Յու – լիս 3ին, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանատունը, 15, րիւ ժան Կուժօն : Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս վեցին :

ՁԱՄԲԱՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՁԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31 — AOUT

Հոկայ չէնք մը : Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը : Խաղադաշտ եւ լողաք – խմբական պատյաններ, դասախօսութիւններ եւ զեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7 – 9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն :

ՇԱՆՕԹ.— Փարիզէն հաւաքական ոտքով (պիյէ ռոլէֆթիֆ) մեկնողներու ար – ձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին :

Երք ու դարձի ծախքի հաշուոյն կանխավճար՝ 50 ֆրանք :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դաշ – տահանդէսը այս կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին մօտիկ, Պ. Փէյէյի նախկին պուրակին մէջ (Փոնթէվէյք) :

Կը խօսի Ընկ. Մ. Միրզէ :

Զանազան անակնկալներ, մեներգ, արտասանութիւն : Հայկական պարեր եւ – այլն : Աչատ ուտելիք եւ խմիչք, դիւրա – մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուին մօտակայ շրջաններու Նոր Սերնդականները :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաւթիւ ազատ տեղերը զբաւեցնելու բախտը ունենալու համար, իրենց դաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տնօրէնութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՄԻԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 5, ժամը 11–21, Լը Փէրի Հայ Ընծայարաձիգ դպրաստանին մէջ :

Ի նպաստ Բարեսիրական ու Կրթա – կան ձեռնարկներուն :

Հանդիսաւոր Պատարագ ժամը 11ին

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին :

ՁՈՒԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՋԵԼԻ ԴԻՆԵՐՈՎ

Գեղարուեստական բաժին

եւ զբօսալի խաղեր

Հաղորդակց· միջոցներ·— Շոսէ – կառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն Ժէր – մէն աւ Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Փէքի) :

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Էրմիթաժի կայքը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու ներկա – յացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը պի – տի գումարուի այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, առվօրեական հաւաքատեղին : Պատգամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամին ներկայ գտնուիլ :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ան – կերները այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւո – րիչ է : Ներկայանալ անդամատեղ – բով : Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանա – գրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկ – ները այժմէն պէտք է դիմեն Հա – տատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՀԱՅ ՆԱՒԱԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Ն. Ռ. եւ Կ. Միութեան դիմաց ե – հաղորդէ որ ընդհ· ժողովը տեղի կ'ու – նենայ իր կեդրոնատեղին, կիրակի 28 Յունիս 28 ժամը առաւօտեան ճիշդ 10ին : Հետեւեալ օրակարգով.— Ա) Ընդ· քարտուղարի տեղեկագիրը : Բ) Նոր վար – չութեան ընտրութիւն : Գ) Հաշուեքննիչ – ներու նշանակում : Դ) Զանազան նոր – գործ, ի մասնաւորի.— պիւտճէ, հրատա – րակութիւններ եւ նոր անդամակցութիւններ : Ներկայ ըլլալ անդամատեղով : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՐԱԿԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Մ. Զա – քարեան կոմիտէն ունի հանգանակութիւն մը ի նպաստ Հայկական Ցեղասպանութեան Ճանաչման Հանրային Հիմնադրամին : Ցանկացողները կրնան դիմել կոմիտէի ատենապետ Ռուբէն Ասատուրեանի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յուլիս 26ին, կիրակի առ – աջին, Վալտոլրի անտառին մէջ : Կարասանի մօտ, էքսի ճամբան վրայ : Ընթակոմիտէներու եւ խումբերու փոյթ չութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց օթօֆարները :

×

Հերոսներու Օրը կը տօնուի մէջ Յուլիս 19ին :

×

Պարտիզակիններու հաւաքոյթը պիտի ունենայ Հոկտեմբերի Մանրամասնութիւնները վերջանալ :

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆԱՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՅՈՒՆԻՍ VENDREDI 26 JUIN 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ԱՄՍԹ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·043 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.043

ԳՐԱԿԱՆ ԱՕՍՓԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Յաջորդ կերպով ներկայացուցինք պետութիւնը դիմերը Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ փարիզի եւ շրջակայքի կրօնական Ընկերակցութեան սրբատեղիներուն կանոնադրութեան, վաւերացուած 1954 Ապրիլ 25ի եւ Յունիս 13ի Ընդհանուր ժողովներէն :

Ըստ որում Ընդհանուր ժողովի գումարման մասին «Ընդհանուր ժողովի մասին, տեղն է յիշելու Կանոնագրութեան 19րդ յօդուածէ ժ հատուածը, որուն համաձայն Ներկայացուցիչները, Ընդհ· ժողովով «կը հրաւիրէ տարեկան Անդամական Ընդհ· ժողով, ուր վարչութիւնը կը հաշուետուութիւն կը կատարէ իր գործունէութեան մասին» :

Յետոյ, բացի Ներկայացուցչական եւ Վարչական ժողովներէն, Կրօնական Ընկերակցութիւնը ունի նաեւ Անդամական Ընդհ· ժողով, որ պէտք է գումարուի տարին մէկ անգամ, լսելու համար վարչութեան զեկուցումը :

1947ի կոնտագրին 16րդ յօդուածը ամէն յատուկ կը այս մասին, երբ կ'ըսէր· «Համաձայն պետութեան եւ եկեղեցւոյ բաժանման մասին 1905 Դեկտեմբեր 9ի օրէնքին, Ընդհ· ժողովը կը գումարուի տարին մէկ անգամ ...» : Ու կը ճշդէր Ընդհ· ժողովի գումարման մանրամասնութիւնները եւ իրաւասութիւնները :

1954ի կանոնագիրը բոլորովին հարկ եղած կ'անցնի Ընդհ· ժողովի դերին, պարզ յիշատակութեամբ մը : Միայն 24րդ յօդուածով կը խօսի «Անդամական Արտակարգ Ընդհ· ժողով»ի մասին, կանոնագիր փոփոխութեան պարագային :

Վերջին չորս տարիներու ընթացքին Ներկայացուցչական ժողովը երբեք չէ գործադրած 19րդ յօդուածի ժ հատուածի պարտաւորութիւնը, այսինքն չէ հրաւիրած « տարեկան Անդամական ընդհ· ժողով, ուր վարչութիւնը կը կատարէ իր գործունէութեան » :

Վերջին ընտրութեան քուէատուփերը բացուեր են 1959 Դեկտեմբեր 29ին եւ 1960 Յունուար 4 եւ 7ին : Իսկ Ներկայացուցչական ժողովի Ա· նիստը տեղի ունեցեր է 1960 Դեկտեմբեր 20ին, այսինքն տասնմէկուկէս ամիս ետքը ... :

Վարչութեան ամբողջ գործունէութիւնը Ներկայացուած է տեղեկագրի հինգ էջերուն մէջ .

Վարչութիւնն ունեցած է ամէն ա– րիւր իր հերթական կանոնաւոր ժողովները, ուր ճնուած են Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու կրօնական, դպրոցական եւ հաւաքային կեանքի վերաբերեալ բոլոր հարցերը եւ համապատասխան որոշումներ տրուած են» :

Եւ վերջ յայտնած, ամէն :

Մնացեալը թուումն մասնայն է փարիզեան շրջանի եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց աշխատանքներուն (Մայր է – Ալֆորվիլ, Շաւիլ եւ Առնուվիլ) : Տեղեկագրին մէջ երբեւ «գործունէութիւն» կոչուած ներկայացուած են նաեւ բացասական գործեր :

*Այսպէս, վարչութիւնը կը խոստովանի, որ ցարդ չէ կրցած տէր կանգնիլ Ներսէսի հողին ու «համեստ շէնիֆ»ին, հոգեհանգստեան անոր, որ տարիներ առաջ կառուցած էր Ներսէսի կարմիր խաչերը Կրօնական Ընկերակցութեան փոխանցած էին իրենց գործունէութեան փոխանցած էին իրենց գործունէութեան փոխանցած էին իրենց գործունէ

ՀԱՅ ՈՒՍՈՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՐԸ՝

ԱՆԱՆԻԱ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

Combien les Arméniens auraient raison d'être fiers de leur passé. Malheureusement ils ne le connaissent pas.

PROF. HATTON
de l'Université de Cambridge

ԽՄԲ.— Ռուբէն Թադէոսեանի մահուան տարելիցին առթիւ, կը հրատարակենք այս դասախօսութիւնը զոր մեր ողբացեալ բարեկամը կատարած է 1955ին:

Հռչակաւոր հայ գիտնական, Է. դարու զաւակ, Անանիա Շիրակացի, նորագոյն ուսումնասիրութիւնների լոյսի տակ պատուաւոր տեղ է գրաւել միջազգային գիտութեան Պանթէոնի մէջ :

Գիտութիւնների կարեւոր ճիւղը՝ ուսողութիւնը (մաթեմատիկ), *ուր փայլեց աւելի քան 12 դար առաջ մեր մեծ գիտնականը, մաս է կազմում այն սակաւաթիւ բացարձակ ճշմարտութիւնների, որոնց վրայ կարող է վստահօրէն հիմնուել մարդկութեան պրպտող եւ ստեղծագործող միտքը, հակառակ աշխարհի վրայ ճնշող* յարաբերականութեան *եւ* փոփոխականութեան :

Գիտութիւնների թէ իշխող եւ թէ ըսպասարկող ուսողութիւնը, որ զբաղւում է թիւերով, համրանքով եւ ձեւերի մեծութեամբ եւ փոխյարաբերութեամբ դիւրամատչելի չէ ամէնքին: Այսուհանդերձ չենք կարող չընդունել որ մեր գոյութեան, գիտակցութեան եւ դատողութեան գրեթէ ամբողջութիւնը ենթակայ է համրելու, կշռելու, չափելու եւ հաշուելու *կարողութեան եւ ուրեմն թիւերի բացարձակ գերիշխանութեան :*

Այսպէս, բոլոր խնդիրները որոնք կապուած են ժամանակի, տարածութեան նիւթական կարելիութեան եւ նախատեսութեան ընդունակութեան հետ, առանց թիւերի միջամտութեան չեն կարող լուծում գտնել :

Օրինակ շինարարութիւն, արտադրութիւն, քաղաքականութիւն, փորձառութիւն, ռազմական ուժ, վիճակագրութիւն, հաշուեգրութիւն եւն. եւն.:

Սակաւ չեն Հայերի մէջ հմուտ մաթեմատիկոսներ եւ մեր օրերին երիտասարդ Ս. Մերգելեան Երեւանում, Ա. Զավրիեւ որ Թիֆլիսում դասատու է եւ միանգամայն Խորհ. Միութեան, շինանիւթերի տոկունութեան վերին ստուգիչը, ինչպէս եւ ուրիշ հմուտ մաթեմատիկոսներ, եզակի է սակայն Անանիա Շիրակացիի կեանքը եւ գործը իր ապրած դարաշրջանի համար :

Իր համալսարանական աւարտաճառին մէջ, (Հոկտեմբեր 1940) Երեւանի պետական մատենադարանի գիտական նիւ-տին՝ Փրոֆ. Ս. Հայրապետեանը այսպէս է բնութագրում Անանիա Շիրակացիի դերը եւ գիրքը :

« Ա. Շիրակացի առաջինն է նախամիջնադարեան հայ հասարակական կեանքում որպէս հռչակաւոր մաթեմատիկոս, աստղաբաշխ, բնագէտ, բազմավաստակ մանկավարժ, մեծաքանակ գիտական աշխատութիւնների եւ դասագրքերի հեղինակ, գիտութեան աննկուն պաշտպան ու եռանդուն ջատագով, ժողովրդական լուսաւորութեան անձնուէր գործիչ : Աւելի քան կէս դար *տեւող իր գիտական բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնների եւ մանկավարժական բեղնաւոր աշխատանքների երջանիկ համակցութեամբ, Շիրակացի Հայաստանում ոչ միայն հիմք է դրել մաթեմատիկական ու բնական գիտութիւնների զարգացմանը, այլ եւ հայ ժողովրդի մէջ արթնացրել է գիտական միտք լուսաւորութեան օճախներ ստեղծելով նրա բազմաթիւ վայրերում : Որքան անհերքելի է, որ Մովսէս Խորենացին հայ պատմագրութեան հայրն է, նոյնքան արդարացի կը լինի ասել, որ նոյնն է եւ Ա. Շիրակացի, բնական եւ մաթեմատիկական գիտութիւնների բնագաւառում »:*

Նման ձեւով արտայայտուած են Երեւանի համալսարանի փրոֆէսօրը եւ բազմաթիւ ուրիշ գիտնական դէմքեր, որոնք տասնեակ տարիներ առաջ էջմիածնայ վանքի մատենադարանում կամ խուցերում, դժուարին պայմանների մէջ, փոշոտ մագաղաթներ են թղթատել երկար ժամեր եւ աչքի լոյս են վատնել հին եղելութիւններ, յիշատակարաններ պրպտելով, բոլորն էլ օգտուել են նոյն աղբիւրից՝ ձեռագիրներից :

Շատ արժէքաւոր են գիտական ձեռագրերը որոնց մէջ առանձին նշանակութիւն ունին բնագիտական, իմաստասիրական, մաթեմատիկական, աստղաբաշխական, քիմիական, տիեզերագիտական եւայլ նիւթերը (*):

Այդ տեսակէտից հնագոյն հայ գրականութեան *մէջ բացառիկ տեղ է գրաւում 7րդ դարի մեծ գիտնական, յայտնի մաթեմատիկոս պատմաբան, տիեզերագէտ եւ փիլիսոփայ Անանիա Շիրակացի, որի ձեռագիրները գիտական գրականութեան ուսումնասիրութեան համար մեծ նշանակութիւն ունին :*

Եթէ ճշդուած չէ Ա. Շիրակացիի ծննդեան թուականը, յայտնի է սակայն որ նա ապրել է 7րդ դարում, ոմանց կարծիքով աշխարհ է եկած մօտաւորապէս 630 թ. եւ վախճանուել է 710 կամ 720 թ. հօր անունը Յովհաննէս Շիրակայ գաւառը (Վանանդի եւ Այրարատի միջեւ տարածուած Ախուրեան գետի ամբողջ հովիտը): Յաճախ անուանում են նաեւ նրան Անեցի, ինչ որ ենթադրել է տալիս որ նա ծագումով Անի բերդից է կամ Անի վանքից :

Ստանալով Շիրակայ վարդապետանոց կոչուած 'վանական դպրոցում իր ապրած դարաշրջանի համեմատ վանական դպրոցի կրթութիւն, 657 թ. մեկնում է Բիւզանդիա, նախ Թէոդոսուպոլիս ուր մի քանի ամիս պարապում է Եղիազարոս անունով մի ուսուցչի հետ, յետոյ գնում է Չորրորդ Հայք, որտեղ վեց ամիս աշխատում է Քրիստոսատուր մաթեմատիկոսի քով: Տեսնելով սակայն որ այս վերջինը բաւականաչափ հմտութիւն չունի ուղեւորւում է Կոստանդնուպոլիս : Այստեղից անցնում է Տրապիզոն, կարեւոր առեւտրական եւ միջազգային փոխանակութեան կենտրոն, ուր եւ հանդիպում է ուսուցչապետ Տիվքիկոսին: *Այս վերջինի ձեռքի տակ Ա. Շիրակացի անցնում է չորս տարի գրամատենայց (միջնակարգ) դպրոցը եւ ապա աւարտում է նաեւ չորս տարուց վերջը հռետորական ոչ միայն բարձր պատրաստութեամբ եւ հմտութեամբ օժտուած ուսուցչապետ է եղել, այլ նաեւ քաջ ծանօթ հայ լեզուին եւ դպրութեան :*

Ա. Շիրակացի անհուն սէր ունենալով դէպի իրական գիտութիւնները չէր կարող բաւարարուել վանական կրթութեամբ, մեծ եռանդով նուիրւում է իր սիրած գործին՝ բարձր գիտութիւններին եւ օգտւում է նաեւ Տիվքիկոսի մեծաքանակ եւ բազմազան գրադարանից : Շնորհիւ իր անդուլ եւ մեղուաջան աշխատանքներին Շիրակացի կատարելապէս տիրապետում է մաթեմատիկական եւ աստղաբաշխական գիտութիւնների մէջ, լրջօրէն խորանում է փիլիսոփայական, աշխարհագրական, տոմարագիտական, բնագիտական *եւ* պատմական գիտութիւնների մէջ :

Ութ տարի մնալուց յետոյ վերադառնում է հայրենիք, հիմնում է դպրոց ուր ամէն կողմից գալիս են բազմաթիւ աշակերտներ: Իր դպրոցի կրթադաստիարակչական նոր ուղղութիւնը չէր կարող սակայն գոհացնում տալ ժամանակակից եկեղեցիին եւ նրա ղեկավարներին, որովհետեւ Տրապիզոնից ընդօրինակած ուղղութիւնը հիմնուած էր հելլենական աւանդութիւնների եւ յոյն հեթանոսական գիտութիւններով տոգորուած մի դպրոցի վրայ : Ինքը Շիրակացին տալիս է ժամանակակից իշխող խաւերի բնութագիրը «ոչ սիրող իմաստից եւ գիտութեանց ծոյլք եւ ձանձրացողք: Կեղծաւորք եւ սնափառք ցուցանել կերպարանս գիտութեան եւ կոչել ի մարդկանէ ռաբբի :

Փրոֆ. Հայրապետեանի կարծիքով տեսակէտների դիմադրութիւնը բացատրւում է նրանով որ հոգեւորական ղեկավար շրջանների կողմից Շիրակացի գիտուել է իբրեւ քողարկուած հերետիկոս, իսկ նրա գիտական աշխատանքները՝ կախարդանք, դիւթական հնարք : Յունական դասական գիտութեամբ զինուած, հելլենական գրականութեամբ սնուած, մարդասիրական գաղափարով օժտուած Ա. Շիրակացի, մի լուսարձակ էր իր շրջապատի մէջ :

Գրամագիտարուսը ասում է՝ « Ա. Շիրակացի իր երկիրը ստեղծել է մեծադ[illegible] ջանքերով եւ տանջալից թափառումներով : Նա ուսումնասիրել է բազմաթի[illegible] հոյնարէնին եւ խորիմաստ գրքեր, [illegible] աշխատանքներում ենթակայացուած է [illegible] միայն մաթեմատիկական եւ աստղաբ[illegible] խական գիտութիւնները այլեւ գիտական [illegible] փիլիսոփայական շատ հարցեր, [illegible] դրանց շարքում ղերադասուած են մա[illegible] թեմատիկական աստղաբաշխութիւն *եւ* երաժշտական *արուեստը, ինչպէս եւ* աշխարհագրութիւնը *: Նա շարադրել [illegible] արուեստների մասին եւ մատենագրա[illegible] կան տեսութիւնը եւ գրեթէ հասարակ[illegible] կրթութեան բոլոր գիտակցքները :*

Ա. Շիրակացի աշխատասէր [illegible] պէս ժողովել է իր մեղուաջան [illegible] դէպցուց, Յունաց եւ շատ ուրիշ [illegible] վուրդների բազում գիտութիւններ :

Զգուած լինելով հայրենիքում [illegible] վար շրջանների կողմից իրեն ցոյց [illegible] վերաբերմունքից, ասում է [illegible] թիւնը, հեռանում է հայրենիքից [illegible] տեղի թագաւորին նա ամփոփել է [illegible] միտ եւ երկաթից ոսկի ստանալու գաղ[illegible] նիքը :

ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Տե՛ս «Աստղաբերդ» թիւ 6, 8 եւ 9, 10, 1952 թ. Իսթանպուլ, Ա. Երեմեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇԱՐԺԱՐՈՒԽՍԸ

Մարտին գումարուեցաւ [illegible] «Կինօաշխատողների Միութեան» [illegible] թական համագումարը, որ տեւեց [illegible] օր : Այս համագումարը պատմ[illegible] եղաւ որ քննութեան առնուին վերջին [illegible] նի մը տարիներու աշխատանքներուն [illegible] գինքը, հայկական շարժարուեստի [illegible] ճակուած դժուարութիւններն ու թեր[illegible] թիւնները եւ այս հարցերուն շուրջ [illegible] ունենան մտքերու փոխանակում :

Սուրէն, քաղելով «Սով. Արուեստ» [illegible] Մայիսի թիւէն, կը ներկայացնենք [illegible] մը տեսակէտներ :

ԷԴ. ԹՈՓՉԵԱՆ (Հայաստանի գրողներու Միութեան առաջին քարտուղար) — Սանդղապործական փոխադարձ [illegible] կապին բացակայութիւնը վերջին [illegible] նամեակին հասաւ այն աստիճանին [illegible] արդիւնքին, որ արուեստանոցը այդ [illegible] բողջ ժամանակաշրջանին կ'աշխատէր [illegible] բակէ զուրկ բեմադրութիւններու վրայ [illegible] Եւ, ի հարկէ, իրարու ետեւէ հրապարակ [illegible] ելան զուրշ, արուեստական ժապաւէններ :

Ըսին թէ, բեմադրիչներէն մէկը [illegible] յաջողութեամբ օգտագործած է պատմ[illegible] րական նորավէպ մը : Բայց արդեօք [illegible] չկա՞ն լաւ նորավէպեր : Մենք հարցու[illegible]

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

ԿԵՌԱՍ ԵՒ ՈՒԼԻԿ

Հազիւ քանի մը մատուկէս հասակով ու հողերուն մէջ տապլտկող մանուկներ հաճեցան մեզ դիտել :

Քաղաքէն դուրս ելանք, բաց դաշտը : Անսահման կանաչ՝ միօրինակ, հրապուրիչ եւ յոգնեցուցիչ : Եւ այդ կանաչին մէջ մեր ճամբան փոշոտ՝ որ կը հեւար կէսօրուան խիստ արեւին տակ : Սայլը կը ճռճռար երկար, երկար ...

Խանդավառութիւնս եւ ուրախութիւնս մարեցան ի վերջոյ : Գլուխս դրի մօրս ծունկին եւ աչքերս գոցեցի : Կոպերուս մութին մէջէն կարծես սայլը կը վերադառնար ու ետեւի վրայ վար կ'իջնէր, կը գահավիժէր :

— Մամա, ըսի ընդոստ աչքերս բացած, երբ որ աչքերս կը գոցեմ՝ սայլը ետ կ'երթայ :

— Կրողին տակը երթայ, սաստեց մայրս խստութեամբ :

Պահ մը ապշած՝ իր բարի դէմքը քննեցի, անկէ՝ ծալ — ծալ եղած ու սայլին գրեթէ կէսը բռնած իր չարշաֆին *խառնակ ու անհոգ վիճակը դիտեցի ու չհասկնալով, մեծի պէս, այսինքն հօրս ձեւերով՝ ծըթ — ծըթ մը ըրի, գլուխս դարձուցի եզներուն կողմը, յօրանջեցի : Եւ սեւեռուն մեր առջեւ, ճամբուն ծայրը, հորիզոնին վրայ փնտռեցի երթալիք գիւղերնիս, բայց վստահ որ մայրս սիրտ չունի հարցումներս գոհացնելու՝ ինկայ նորէն ծունկին վրայ եւ քնացայ :*

Բ.

Գիւղէն հեռու, ծառերով շրջապատուած, փոքրիկ ագարակի պէս տուն մըն էր : Ետեւը կը տարածուէր ընդարձակ այգին իր սալորի, խնձորի, կեռասի ու ծիրանի ծառերով ու խաղողնոցի պատուական բաժինով :

Մանկապարտէզի զողնոցիս մէջ միս մինակ գտայ ինքզինքս : Կորսուած շունի նման էի : Կատու մը անգամ չկար՝ մխիթարուելու համար :

Ամէն օր, արշալոյսին, Քեռիին երկու երիտասարդ տղաքը արտ հերկելու կ'երթային, իրենց առջեւը ձգած երեք զոյգ եզները : Մարթան, — նոր հարսը — մօրս հետ կաթնեղէնն ու կերակուրները կը պատրաստէր : Որով ասոնց հետ խաղալ կատակել չէր ըլլար, արդէն գիս արդելքի մէջ կը դնէին : Իսկ պառաւ Սառան, խուլ ու կոյր, որ իր մութ անկիւնը, ոչխարի մորթին վրայ կը մրմնջէր անդադրում համրիչ քաշելով, մօտիկութիւնս զգալուն՝ գիս քովը կը կանչէր ու գիրկը կը նստեցնէր : Սակայն չէի ախորժեր իրմէ : Քաղաքի մեծ մայրիկիս անուշ քթախոտին տեղ՝ աստր վրայէն գող կը հոտէր : Ցետոյ հէքեաթ կամ երգ պատմել չէր գիտեր : Սիրելի կամ գգուեպատմել չէր գիտեր : Սիրելու կամ գրգուելու ձեւն ալ կը նեղէր գիս : Հազիւ գիրկը նստած կ'ըլլայի կը սկսէր եղունգներով գլխուս մազերուն մէջ ոջիլ փնտռել, քթուրտել :

Կը մնար Քեռին : Որուն հետ ուզէի կամ ոչ՝ պիտի յարմարէի : Եւ արդէն կարծուածէն աւելի շուտ եղաւ ասիկա :

Քանի մը օր ետք գիս ալ իրեն հետ միասին այգի տարաւ, ուր օրն ի բուն կը մաքրէր, կը տնկէր ու կը փորէր, սորվեցուց ինծի ալ ժողվել ցախերն ու վնասակար խոտերը, աւելորդ արմատները : Կ'ըսէր .

— Աս չափ տեղը չմաքրես նէ՝ հաց չկայ :

Հոս առաջին անգամ ըլլալով գործնապէս կը հասկնայի հացին գին մը ունենալը : Ամէն աշխատանք հացով չափուած էր :

— Դատինք որ Աստուած կերած հացերնիս հէլալ ընէ :

Կամ ,

— Սա սալորին տեղ նուշի ծառ մը տնկել կ'ուզեմ ամմա՛ ... հաց չելլեր :

— Կը տեսնա՞ս սա հողը, հացի պէս ալրանք է :

Անկէ դուրս քիչ կը խօսէր Քեռին, գացէ խօսիլ չգիտնալուն համար : [illegible] վրայ հազիւ իր տղոց հետ հաւկն - [illegible] տէն քանի մը խօսք կը գտնէր : [illegible] ալ իրմէ աւելի՝ իրեն պէս : Բայց [illegible] տեղը կը հանէր ամէն առտու, գեռ լոյսը չբացուած, կերկերուն ու ամբողջական « Առաւօտ լուսոյ » երգով մը :

Ինչ որ աւելի գրաւած էր ուշադրութիւնս, ճաշին վրայ՝ ամէնուն իրմէ [illegible] րենց հացին չերտը ստանալն էր : [illegible] կտրէր ու կը բաժնէր հանդիսաւոր [illegible] րով : Վայ փշրանք ընողին, կերակուր աւելցնողին, եղածով չգոհացողին : Ծուռ, ծուռ կը նայէր, ու փայլուն [illegible] ափին մէջ կը սեղմէր ճակատի մը [illegible] նելու պատրաստ դիրքով :

Ջիղերը դող կ'ելլէին [illegible] թուղթ կամ կտոր պատռուելուն, [illegible] կամ տախտակ կոտրուելուն .— ինչ է [illegible] ինչո՞ւ գիտն *կ'ընէք ... Աստուած պահէ [illegible] նիդ տա՛յ ...*

Բացարձակապէս արգիլուած էր ծառ[illegible] րուն վրայ ելլել : Գարուն էր ու [illegible] ծաղկէր էր ամբողջութեամբ : [illegible] ներն բոլ ալ գրեթէ կազմուեր [illegible] էին : Որքան կ'ուզէի շուտով [illegible] կուկի (ծիրան) կուտ ժողվելու [illegible] ուսակով, աչքէ հեռու որեւէ ծառի վրայ կը մագլցէի :

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

(2 Շար.)

ՂԱՎԱԶԱՑ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՀՈՂԻՆ ՄԵՋ

Ա. ՄԱՐՏԻՆՈՎԻՉ (Ղարաբաղցի)

Ես ծնվել եմ Ղարաբաղի Ջրաբերդ գավառի Ծաղկավան գյուղում։ Հայրս ունեցել է 3 ձի, 2 զույգ եզ, 2 կով, 2 հատ էշ, 10 ոչխար, 2 խոզ, մի քանի հավ և մեկ հատ շուն։ Ունեցել է նաև 2 դեսյատին հող։ Ես հիշում եմ, որ հայրս ամեն տարի գարնանը հողը վարում էր, ցանում էր ցորեն, գարի, կորեկ, ոսպ, լոբի, կարտոֆիլ, սոխ, սխտոր, դդում, ձմերուկ, սեխ, վարունգ, լոլիկ, պղպեղ, ծխախոտ և այլ բանջարեղեն։ Ամռանը հայրս հնձում էր ցորենը, գարին, կորեկը, ոսպը, լոբին, կարտոֆիլը, սոխը, սխտորը, դդումը, ձմերուկը, սեխը, վարունգը, լոլիկը, պղպեղը, ծխախոտը և այլ բանջարեղենը։ Ես հիշում եմ, որ հայրս ամեն տարի ցանում էր 2 դեսյատին ցորեն, 1 դեսյատին գարի, 1 դեսյատին կորեկ, 1 դեսյատին ոսպ, 1 դեսյատին լոբի, 1 դեսյատին կարտոֆիլ, 1 դեսյատին սոխ, սխտոր, դդում, ձմերուկ, սեխ, վարունգ, լոլիկ, պղպեղ, ծխախոտ և այլ բանջարեղեն

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Թրէզնոյէն Պ. Յովսէփ Գաբրիէլեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Ա. Ը. – չակ Գաբրիէլեանի (Լիոն)։

×

Խմբագրութեան իր այցելութեան առ – թիւ Պ. Յակոբ Սրապեան տասը տոլար կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ տե– ղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշ– տօն, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիրը եւ ազգային բարերար՝

ՈՂԲ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ
ՆՈՒՊԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ
ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ·

ինչպէս նաեւ Ողբ· բարերարներ՝
ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ, ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ ԷԳՆԱՅԵԱՆԻ, ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ Ամոլիճ

եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան բոլոր հիմնա– դիրներուն, բարերարներուն եւ անդամ – ներուն համար։

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ։

×

Այրի Տիկին Արշալոյս Թադէոսեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իր ող– բացեալ ամուսնոյն՝

ՌՈՒԲԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

մահուան Ա· տարելիցին առթիւ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԼԻՈՆԻ ԶԻՋ

Այս կիրակի ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ եկեղեցւոյս օծման տա– ղին տարելիցին առթիւ, (մանակոյս – թեամբ Կոմիտաս երգչախումբի)։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթո – ղիկոսական Պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Այս առթիւ կը կարդացուին նաեւ վաղ– ղէն Ա·ի սրբատառ կոնդակները՝ Լիոնի արժանապատիւ երկու քահանաներու լանջախաչի եւ միւռոն աւազանի ան – տիճանի չնորհմանը։

× *Յաւարտ պատարագի հացկերոյթ։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Ազգ· Տան գրասենեակը։*

ՃԱՇ

Կապոյտ Ծովի Շաւիլի մասնաճիւղին կազմութեան երեսնամեակին (1934 – 1964) առթիւ։

Կիրակի օր (Յուլիս 5)

Հացկերոյթ եւ խնջոյք ժամը 13·30ին, հայ դպրոցի սրահը, 4, Բիւ տէ Թրուա– Շանթիէ։

Կը նախագահէ Բժ· Ռ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ
Կը խօսի Տիկ· ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Առաւօտեան եկեղեցւոյ արարողութե – նէն ետք մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի երեսնամեակի ըն– թացքին մահացած 22 ընկերուհիներու եւ ընկերներու անմոռաց յիշատակին։

Մանրամասնութիւնները յայտնի։

« Au Pavillon Bleu »
(Bord de Seine)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39
●
Տէր եւ Տնօրէն
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
BAR-RESTAURANT
— Spécialités Orientales —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE
ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆԶՈՅԻ, ՊԱՐԻ
վարձու սրահ, ճաշով ու
խմիչքով կամ ոչ։
ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

Հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 27, ժամը 17·30ին։

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ հասա – րակութիւնը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Վիլնի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Դաշ – տահանդէսը այս կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին մօտիկ, Պ. Փէյլի նախկին պուրակին մէջ (Փոնթէվէք)։

Կը խօսի ԸՆԿ· Մ. ՄԻՐՋԷ։

Զանազան անակնկալներ, մէներգ, արտասանութիւն։ Հայկական պարեր եւ– այլն։ Աչատ ուտելիք եւ խմիչք, դիւրա– մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուին մօտակայ շրջաններու Նոր Սերնդականները։

ԳԻՆԵՁՕՆ

Պուլմար Օտտոյի կապոյտ Ծովի մաս– նաճիւղը դիներէն մը կազմակերպած է ի պատիւ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ· ԹՐԹՌԵԱՆի։

Այս կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3ին։ 386 Բիւ տը Լիոն։

Գեղարուեստական բաժինին սիրայօ – ժար կը մասնակցին Մարսէյլի հայ արե– նուշները։

Կը հրաւիրուին թաղիս եւ շրջանի ազ– գայինները։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ հայ վարժարանի ամավերջին հանդէսը։

Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօ – սութիւն աշակերտներու կողմէ, դեկա – վարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ· Շինիֆ – եան – Փափազեանի։

Շաւիլի ժողովուրդը սիրով կը հրա – ւիրուի։

Մուտքը ազատ է։

×

Կապոյտ Ծովի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի։

Հովանաւորութեամբ Թեմիս առաջ – նորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ· ԹՐԹՌԵԱՆի։

Շաբաթ (27 Յունիս) երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ։

Արտասանութիւն, երգ, նուագ, մաս – կական տրամախօսութիւն, պար։

Զուարթ ներկայացում մը, երկսեռ ա– շակերտութեան կողմէ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ալֆորվիլի Կապոյտ Ծովի նորընծաի վարչութիւնը կազմակերպած է թէյա – սեղան մը ի պատիւ նախկին վարչու – թեան։ Շաբաթ (4 Յուլիս) ժամը ութին, Պ. Ֆիլիփի սրճարանը, անդամակցին – րու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ներկայ կ'ըլլայ Ընդ· վարչութեան ներ– կայացուցիչը։

TAREKAN ASSELIOUTHIUN

VENTNOR, U. CAZAR, THIROL
MILAN EV AYL GEGHETSIK SHRJANNER
Photographs for all purposes, in the latest Roman, Italian style

▼

Mekenut Août 3rd,
Veradardz 31st

Advertising and other business matters —

M· GRIGORIAN'
(ENSEIGNES GRIEG) 1er étage
261, Rue St. Denis, PARIS (2e)
Tél. : GUT. 09-06

S· PASMAJIAN'
128, Rue de Flandre, PARIS (19e)
(Mutkin dimats dure)

H· ATHANAS VRD· PETSAKIAN'
PAROISSE ARMENIENNE
CATHOLIQUE
69, Avenue Henri Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél. : 15.56 Gonesse

ՖՐ· ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Շաբաթ իրիկուն կառ տը Լիոնէն։

Ժամադրավայր կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21ին։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 28ին կիրակի, ժամը 15–22 վարժարանին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԾՈՒ ԲԱԺԻՆ· — երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։

Դիւրամատչելի պիւֆէ։

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 ֆր·

Հաղորդ· մէջտոյ· — Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 թիւ օթօպուսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյօն։

ՀԱՅ ՆԱՒԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԻՆ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Հ. Ն. Ռ. եւ Կ. Միութեան դիւանը կը հաղորդէ որ ընդհ· ժողովը տեղի կ'ու – նենայ իր կեդրոնատեղին, Կիրակի, Յունիս 28 ժամը առաւօտեան ճիշդ 10ին, հետեւեալ օրակարգով·— Ա) Ընդհ· քարտուղարի տեղեկագիրը։ Բ) Նոր վար– չութեան ընտրութիւն։ Գ) Հաշուեքննիչ– ներու նշանակում։ Դ) Զանազան հար – ցեր, ի մասնաւորի·— պիւտճէ, հրաժա– րումներ, նոր անդամակցութիւններ եւ առկախ մնացած հարցեր։

Ծանօթ·— Միայն զործօն անդամները որոնք վճարած են իրենց տարեկան անդա – մավճարները քուէի իրաւունք ունին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէնթ – Անթուանի դպրոցին

Կազմակերպութեամբ Ս. Թաղէոս եկե– ղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդի։

Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Բ. Ը. Մ. Մարսէյլի մասնաժողովի վարչութեան։

Կը նախագահէ՝
ՎԱԶԳԷՆ ՎԱՐԴ· ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Հանդէսը կը դեկավարէ
ԵՂԻՇԷ ՔՀՆՑ· ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Կը մասնակցին 40 աշակերտներ, (Խմբերգ, մէներգ, արտասանութիւն, մարզանք, հայկ· տարազով խմբապար – բեր եւ մէնապարեր) նուագի ընկերակ – ցութեամբ։ Օր· Շաքէ Փանոսեան կը դեկավարէ պարերը, նուագ՝ Շահէ Փա– նոսեան։ Զուարճալի մը՝

ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ· կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու ներկա– յացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ։

Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը պի– տի գումարուի այս Շաբաթ, ժամը հինգ 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պատշամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամին ներկայ գտնուիլ։

ՎԻԼՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն– կերները այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւո – րիչ է։ Ներկայանալ անպայմանաբա – րար։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՄԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 4ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 5, ժամը 11–21, կը փէրի Հայ Ընծայարանին դարաստանին մէջ։

Ի նպաստ Բարեսիրական ու Կրթա– կան Ձեռնարկներուն։

Հանդիսաւոր Պատարագ ժամը 11ին

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին։

ՁՈՒՆ ՊԻԻՖԷ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Գեղարուեստական բաժին

եւ զբօսալի խաղեր

Հաղորդակց· մէջոցներ·— Շոսէ – կառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն Ժեր– մէն ան Լէյի կայարանը (ոչ թէ կը փէքի)։

Օթօպուս 258 Փոն տը Նէոյի, իջնել էրմիթաժի կայքը։

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԼՈՑԸՍ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ՋԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ Գեանի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոցներ։
Tapiflex — Tapisom — Carpette
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ։
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e
166, AV. ARISTIDE BRIAND
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
27
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
27 JUIN
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40e ANNÉE — Nº 10.044 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40-րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·044

ԳՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Գ·

Վարչութեան Տեղեկագիրը կը յիշէ նաեւ երկու քահանաներու մահը : Զրսեր ոտքի թէ վախճանեալ այս եկեղեցւոյ վախճանեալ տէր նոր քահանաներ ձեռնադրե՞ծ են : Նոյնպէս չի յիշեր, որ ուրիշ երկու քահանաներ, Տէր Թոմա եւ Տէր Եսայի խոր ծերութեան հասած՝ ի Տէր հանգի չեն այլեւս լրիւ կատարելու իրենց պարտականութիւնը :

Առաջնորդ սրբազանը փոխանակ նոր քահանաներ ձեռնադրելու կամ երեսուա – չափն ու Անթիլիասէն քահանայ կամ քահանայապետ բերել տալու, դասած է տիրին միջոց մը : Տարիներէ ի վեր Հայոց Անթիլիասէն հեռացած նիւթ վարդապետներ : Ու վարչութիւնը « Որպեսզի Հօր բարեացակամ կարգադրութիւնը » կը նկատէ այս պարագան : Երբէ՞ն ի վեր քահանայի դեր կը կատարեն վարդապետները : Ասոնք իրենց Միաբանութեան ծոցին մէջ ուելի օգտակար աշխատանքներու կրնան լծուիլ : Ուսել քարոզել, մկրտութիւն եւ պսակ կատարել քահանաներու գործն է :

Վերջիս ալ «Սրբազան Հայրը բարեհաճած է » կուսակրօն քահանայ ձեռնադրել երիտասարդ մը Փարիզի Հոգեվարչութեան Տեղեկագիրը իրրեւ դը – րական գործ կը ներկայացնէ Փարիզի եկեղեցւոյն « մաղութի միջոցաւ» ջեռուցումը եւ այլ բարեգործութիւններ :

Իր գործունէութեան մաս կը նկատէ նաեւ չորս տարուան ընթացքին կատարած մկրտութիւնները, պսակներն ու թաղումները, մանաւանդ 1447 Հոգեհանգիստները եւ ամուսնալուծման 15 դի – մումները, Տօնացոյցի եւ «Քրիստոնէական հրատարակութիւնը, սրբազանին « աջքն ութեան տիպոս տառնալն ու ... Պատարագի եկեղեցիին մէջ Ս· Մեսրոպի տիպարին վրայ պատարագելը :

Նոյնպէս Տոգեւորականներ ղրկուած են Եւրոպայի մէջ Հոգեվարչութիւններ կատարելու համար եկեղեցական արարողութիւն – ներ, ինչպէս նաեւ թաղումի, մկրտու – թեան եւ պսակի պաշտօնները» : Ա՛յս ալ ևս կը կազմէ Վարչութեան գործունէ – ութեան ...:

Մանրամասնութիւնները չի տար « Կըրպնի ձեռնարկներ»ու մասին, որ իր գործառնութիւններուն ամէնէն կարեւոր ճիւղը պէտք է ըլլար :

Իսկ ո՛չ մէկ խօսք հաշիւներու մասին : « Տնտեսական վիճակ » պլուխին մէջ տրուելիք հինգուկէս տողով լծուհանուր ծախքերու Հոգեհանգիստ ըլլալը : Ա· – ոյ թէ ինչ կ'ըսէ :

« Գործօնէութեան ամսական ծախքերն ալ ամէն կողմնակի կերպով վճարուած են: Եթէ են թէպէտ անակնկալ ծախ – ք· բայց պիտնեն պահած է իր հա – մարակշռութիւնը, շնորհիւ Նկեղեցի – Հոգաբարձութեանց խոհեմ եւ ի – մաստ վատնակարարութեան » :

Ուրեմն եկամտի հաւասարակշռութեան պարիւը կը պահպանի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան եւ ո՛չ թէ Տնտեսական վիճակի մասին տրուած որ անորոշ բացատրութիւնը ա՛չ ոքի ցնցում կ'ուտայ : Կրօնական Ընկերութեան անդամները ուելի յստակ տեղեկութիւններ կը պահանջեն վարչութենէն :

Տնտեսվիճակը կը վերջանայ Սրբազան Հայրին « Հոգեվարչութեան » , Հոգեբարձութեան, Հոգեվարչական Ժողովի « Յանկա – նէ, Հոգեբարձութիւն –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆԷՕՆԻԻ Կ'ՈՒԶԷ ԽՕՍԻԼ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՓԱՓԱՆՏՐԻՈՒ ԼԱԻԱՏԵՍ ՉԻ

Ինչօնիւ մամուլի ասուլիս մը տուած է նիւ Եորքի մէջ եւ յայտնած թէ թուրք – եւյունական խօսակցութիւնները կրնան օդտակար ըլլալ, լուծում մը գտնելու համար Կիպրոսի հարցին : Ըստ Թուրքիոյ վարչապետին, Կիպրոսի նեղիայ վարչակարգը , հիմնուած 1959ի Սահմանադրութեան եւ երաշխաւորութեան դաշնագրերու վրայ , կրնայ ապրիլ : Թուրքիա արդարեւ է նոյնիսկ ընդունելու Էնոսիսը (կցում Յունաստանի) իր սկզբնական ձեւին մէջ, այսինքն կղզիին մէկ մասին միացումը Յունաստանի եւ միւս մասին՝ Թուրքիոյ : Ինչօնիւ չեշտած է թէ « Կիպրոսի հարցին լուծումը թուրք բնակչութեան տեղափոխումով , չի կրնար նկատի առնուիլ » : Թուրքիոյ վարչապետը յայտնած է նաեւ թէ գոհ է ձոնսընի հետ ունեցած խօսակցութենէն :

Ճոնսըն – Փափանդրէու խօսակցութիւնները սակայն մեծ յոյս մը չեն ձրգած, որուած ըլլալով որ յունական դիրքը անփոփոխ կը մնայ :

Թուրքեամերիկեան զեկոյցին հրատարակումը ալ ուելի դժգոհութիւն պատճառած է Յոյներուն եւ բոլորովին յոյս չի մնար տեսակէտներու մերձեցման մը համար :

Աթէնքի տեսակէտը հիմնուած է այն դադափարին վրայ որ Կիպրոսը պէտք է անկախ նկատել եւ հարցը կարգադրել ՄԱԿի շրջագիծին մէջ եւ ոչ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բանակցութիւններով :

Նիկոսիոյ մէջ, Ղրիմեան պատերազմի դարձած է Մակարիոս Արք· : Միւս կողմէ Տոքթ· Քիւչիւք նամակ մը գրած է Ու· Թանի ուր՝ յուսահատութիւններ կ'ուղէ ՄԱԿի դիրքին մասին Ղրիմեան վերաբերմունքին մասին Ղրիմեան « պատասխանատուներուն համար անմեղներու սպանութեան » :

Լոնտոնի մէջ կը սպասեն Ինէօնիւի , որ կը հասնի Կիրակի : Այս առթիւ կ'ըսուի թէ Անգլիա նախընտրութիւն չէ տուած երբեք սա կամ նա լուծումին այլ ուղած է միայն մէկ տրդի դեր խաղալ : Բրիտանական շրջանակներու համար , Ջօր· Ղրիմեան վերաբերումը Կիպրոսի մէջ, ուր տարիներ շարունակ Անգլիա կ'ենթարկուի թիւ մէկ թշնամին եղած է , նոր տարը մրն է : Ամերիկացիները գոհ են սակայն, որովհետեւ Ղրիմեան միակ անձնաւորութիւնը կը նկատուի պայքարելու համաձայնութեան վտանգին դէմ եւ զօրավիգ կենալու Մակարիոսի որպէսզի այլեւս չհարձակի Մոսկուայի վրայ :

նեղու արդիւնաւէտ գործակցութեան եւ մեր ժողովուրդին դիտակցութեան եւ կարգապահական ոգիին » ուղղուած գրութենէ ու ներքոյական տոպրակ :

Այժմ կարգը եկած է նոր ընտրութիւններ կատարելու երկու չարաթէն : Ժողքը կը պահանջէ կրօնական Ընկերութեան անդամներուն :

Բան մը պիտի փոխուի՞ թէ չի՛ն դրու – թիւնը պիտի չարունակուի, չնորհիւ ան – դամներու անտարբերութեան :

Սպասե՛նք եւ յուսանք :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅՈՑ ՋԱՐԴԵՐՈՒ ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ՅՈՒՇ ՄԸ ԽՐԻՍԱՆԹՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԿՈՂՄԷ

ԱՀՌԵԼԻ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ·

Մհերոպոլիտը իր պատմութիւնը չա – րունակելով կը գրէ :—

« Այս յայտարարութիւնը եւ համբու ընթացքին, տարապրուստ Հայերուն ա – մէն հանդստաւէտութեան եւ ապահովութեան ընծայման մասին այդ յայտարա – րութեան մէջ տրուած հաւաստիքը՝ անբախտ Հայերը մոլորեցնելու համար էին : Գործնականին մէջ, ի զօրու եղան ա – նորուղղներու ընդհանուր ջարդի գաղանի հրահանգները :

Տրապիզոնի մհերոպոլիտարանը , ա – նոնք եւ Պեհչատուին Շաքիրի Տրապիզոն գալու ամբողջ նպատակը գաղանի կազմակերպել մը իմանալով վերոյիշեալ պաշտօնական յայտարարութեան հրա – տարակութենէն առաջ եւ եաքն ալ չգադրեցաւ ցերեկ ու գիշեր ջերմ կոչեր ուղ – ղել Տրապիզոնի վալիին, Տրապիզոնի վիլայէթին մէջ բնակող Հայերու ջարդը կանխելու համար, հաւաստիքներ տալով միասին ապրող հայ եղբայրներու օրինապահութեան եւ խաղաղասիրութեան մասին եւ մտանանիչ ընելով այն ազեա – ւոր հետեւանքները, որ օսմանեան պե – տութեան վարկին համար պիտի ունենայ այս ոճիրը : Մհերոպոլիտարանը գեռ այն ատեն կը հաւատար անկեղծութեանը այն սպառնալիքներուն, զորս կ'ընէին գաչնակից պետութիւնները , որոնք անձնապէս պատասխանատու կը նկատէին հայկական ջարդերու հեղինակները, ո – րոնք սակայն, Զինադադարին օդջա – գործուեցան եւ գործակցեցան ջարդա – րարներուն հետ : Բայց, Տրապիզոնի վալին խօսելով Եւրոպացիներու մասին գարերէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ ձեռք ձգուած ատենդութենէն, ոչ մէկ կարեւորութիւն կուտար անոնց սպառնալիքներուն եւ կը հաւատար թէ Հայոց ջարդը պիտի ըլլայ՝ միակ բանը, զոր հաշտութեան բանակցութեանց ընթացքին նպատակ պիտի չտանէին գաչնակից պետութիւնները : Գաղանօրէն Տրապիզոնի քահանայապետին կը հաղորդէին՝ թէ Հայերու բնաջնջման մասին Երիտասարդ Թուրքերուն կ· Պոլսոյ կառավարութեան որոշումը անյետակոչելի եւ անփոփոխելի էր » :

Ի միջի այլոց տեղահանութեան , այ – սինքն, Հայոց ջարդի պաշտօնական յայտարարութեան հրատարակութիւնը յուսահատութեան մատնեց անբախտ Հայ ժողովուրդը եւ տրամեցուց Տրապիզոնի ջրջանի բոլոր Հեղինները : Մեկնելու համար, Հայերուն տրուած հինգ օրուան պայմանաժամի բոլոր օրերուն, անոնց պարագլուխները Առաջնորդարան կուգա – յին իրենց ընելիքի մասին խորհրդակցելու եւ կորով ու մխիթարութիւն ստանալու համար : Տրապիզոնի կրօնապետը մահուան չափ տխուր, կը ջանար խրատուել հայ եղբայրները, մինչ միւս կողմէ չէր դադրեր անոնց ի նպաստ պատուիրել Տրապիզոնի վալիին եւ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ Տրապիզոնի հիւպատոսներուն չեչտելէ թէ՝ Քրիստոնեայ երկու մեծ պետութեանց աչքին առջեւ եւ անոնց օրհնութիւններով ամբողջ քրիստոնեայ ժողովուրդ մը կը բնաջնջուէր :

Հայոց տեղահանութեան մասին վերոյիշեալ պաշտօնական յայտարարութեան հրատարակութեան օրը , ամէնէն կրա – կոտ հայ երիտասարդներէն երեք հարիւր հոգի ձերբակալուելով դրուեցան բեռնատար մը մէջ, որ արեւմտեան եաք ճոխան մէջ բացուեցաւ Բլաֆանոյի դէ – մը եւ հոն բոլորը ջարդուեցան՝ պենդինամիտով բեռնատար հասած չէթէներու կողմէ, իսկ սպաննուածներու դիակները նետուեցան ծով : Տեղահանութեան նա – խորդ օրը, խնկակորոյս եւ եթեւ չըն – չելով հազիւ ոտքի կեցող հայ մայրեր , իրենց ապրիկները մհերոպոլիտարանին կը յանձնէին, պահելու համար : Այս – պէսով՝ Առաջնորդարանի չէնքը լեցուե – ցաւ Հայերու բազմաթիւ ապրիկներով , որոնք օրերով հոն հիւրընկալուեցան եւ մխիթարուեցան : Յաջորդ օրը առտու կանուխ, սկսաւ Հայերու խումբ առ խումբ տարապրութիւնը եւ Տրապիզոնէն դուրս ելլելէ եաք, ճամբու ընթացքին , անոնց ստահճանական ջարդը : Տրապի – զոնէն դուրս, անոր արեւելեան կողմը հասող Փիքսիթիս կամ Տաֆնոսթամոս գետը (Տէյիրմէն ուրէ) լեցուեցաւ դի – ակներով : Հայոց մանուկները նաւակ – ներու եւ բեռնատարներու մէջ լեցուելով՝ ծով կը նետուէին ու կը խեղդուէին : Ամսիքէօյի չրջանին մէջ , Զաւուշտ (Վաղերոն) լերան ստորոտի մօտերը, բանուորական բազմաթիւ վաշտերու մէջ տրճանապրուած Հայերը, բոլորն ալ զին – զակահարուեցան փոսերու մէջ, որոնք պարտադրուեցան իրենք փորել, մինչեւ իրենց մէջքը հասնող խորութեամբ : Փա – րիստրոսի սարահարթները ծածկուած էին հայ այր մարդոց եւ կիներու դիակ – ներով :

(Շարունակելի յաջորդով)

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐ

Բիչերուն ծանօթ է, որ հանճարեղ երդիծաբանը եղած է նաեւ մեր մանկական մամուլին հիմնադիրը եւ առաջին մանկավարժական կազմերէն մէկը հայ ըրականութեան մէջ :

1876 – 1878ին Կ. Պոլսոյ մէջ հրատարակած է « Թատրոն բարեկամ մանկանց» անունով երկշաբաթաթերթի մը, նպատակ ունենալով առաջին առթիւ նախապատրաստական տարիք ունեցող երախաներուն ծանօթացնել դաստիարակչական եւ բարոյական ըմբռնումներ :

Պարոնեան լիովին ըմբռնած էր մանկական ըրականութեան առանձնայատկութիւնը, որ կը յենի մանկավարժական ըմբռնումներու վրայ : Աշխատասիրութեան, ճշմարտասիրութեան, աղնուութեան, անկեղծութեան զգայափարներով տոգորուած են երդիծաբանին մանկական դրուածքները : Եւ այս բոլորը չեն ներ կայացուած տափակ, պատանի ընթերցողին ձանձրոյթ պատճառող քարոյի ձեւով, այլ ըրական հրապուրիչ հնարամտութիւններով :

Հանդէսին առաջին թիւին մէջ, խօսքը ուղղելով իր փոքրիկ ընթերցողներուն, ան կը գրէ · « ... Շատ դասեր պիտի տամ ձեզի· երբ որ դասերնիդ ազէկ սերտած ըլլաք, պիտի փոխեմ համբ – նիդ, նորըզնոր դասեր պիտի տամ, գրօսանքներ ալ պիտի սահմանեմ ձեզ, աղուոր պատմութիւններ պիտի պատմեմ, խաղեր պիտի սորվեցնեմ, հանելուկներ պիտի ըսեմ ձեզի, որ լուծէք: Եւ այս ամէն բաները աղէկ հասկցնելու համար դեղեցիկ պատկերներ ալ պիտի դնեմ : Ասանկ ամէն անգամ մէյ մէկ նոր « Թատրոն » առնելով՝ մէկ տարուան մէջ խոշոր գիրք մը ունեցած կ'ըլլաք » :

Ի՞նչ կը սորվեցնէ Պարոնեան իր փոքր ընթերցողներուն :

Առաջին առթիւ գործնական դիտելիքներ, որ կեանքի մէջ անհրաժեշտ են : Այն է՝ «Գիր կամ նամակ գրել, հաշիւ ընել, տետրակ բռնել, այսինքն եկած առակը եւ խարճուածը (ծախսածը) գրել, տանը խնամատարութիւն ընել, կեղտակուր եփել, առեւտուրի մէջ չխաբուիլ, հիւր ընդունիլ ու ճամբու դնել, գրօսանքի ժամանակ խոտալ, երգել, պարել, մարմնամարզ ընել, ուշի կամ հանդէսի օրը ճաւ ըսել, գործի ժամանակ աշխատիլ ... Թէ որ չէք ուզեր խեղճ ուռանիկան ըլլալ » :

Առանք անհրաժեշտ դիտելիքներ էին : Պարոնեան համոզուած էր, որ ժամանակակից դպրոցը չէր տար գործնական կեանքին անհրաժեշտ այդ դասերը· «Ես տեսած եմ շատ հասկահաս աղջիկներ, որ թէպէտ դպրոցին մէջ իրենց ուսմունք աւարտած են, բայց այսօր երկու տող նամակ գրելու անկարող են», «...կրնամ ըսել, թէ ասկղ հեռագրական թելէն, չոգեկառքէն երկաթագործին չէ իճէն աւելի գործ կը տեսնէ աշխարհս մէջ մարդոց պիտոյքը հոգալու համար· մարդկային ընկերութեան ո՞ր աստիճանին օգտակար կրնայ ըլլալ այն աղջիկը, որ թէպէտ լաւ գաշնակ չխաղ, պարել ու մինակ գարդարուիլ գիտէ, բայց կոճակ մը փակցնելու համար ասեղ գործածել չգիտէ» : Պարոնեան կողմնակից էր նա եւ, որ աղջիկը գիտնայ տուն կառավարելու արհեստը : Մեծ երդիծաբանը որ դաներուն համար կը պահանջէ նոյնպէս արհեստ սորվիլ · «Մանչերուն համար արհեստներուն պատմութիւնը պիտի ը – նեմ, որ երբոր մեծնան իրենց ուզած արհեստն ընտրեն » :

Իր մանկական երկշաբաթաթերթին մէջ Յ. Պարոնեան մեծ տեղ յատկացուցած է հայրենասիրութեան զգայափարին քարոզչութեան : «... Որ աղջկն ալ ըլլայ, ինչ վիճակի մէջ ալ գտնուիս, դուն պահպան գինուոր մըն ես հայրենիքիդ, նա ալ իրաւունք ունի քու գիտութեանդ, առաքինութեանդ եւ բոլոր գործերուդ արդիւնքը վայելելու : Արհեստաւո՞ր ես, ճարտարութիւնդ բանեցուր հայրենիքիդ զարգացման համար, գիտո՞ւն՝ հայրենիքիդ օգուտը խորհէ եւ ուրիշին տար – վեցուր» :

Հետաքրքրուած է նաեւ լեզուի խնդրով : Ան կը պահանջէր Պոլսահայ թերքաօս ընտանիքներէն հայերէն սորվիլ սին եւայլն, ընդամէնը 84 դլուխ :

2 — Ա. խոստումն աշակերտներին թերատրական նախնական ձեռնարկ է, պարունակում է հասարակ թուերի (90·000–000) գումարման, հանման եւ բազմապատկման գործողութիւնները, առանց բաժանման գործողութեան :

3 — Ա. յաղագս կատարման համարո – դութեան եւ կերպից հարցման — 24 խնդիրներ :

4 — Գրեմ ձեղ խրախճականս :

5 — Սակս բացայայտութեանց (թուերի մեկնաբանութեան մասին, փիլիսո – փայական աշխատութիւնը նոր – պղպատական ուղղութեամբ :

6 — Աշխարհացոյց (աշխարհագրու – թիւն վերապրուած Մովսէս Խորենացուն) :

7· Եւկլիդէսի երկրաչափութիւնը հայերէն թարգմանութեամբ թէեւ ամանք այս աշխատութիւնը վերապրում են Գ. Մագխտոսին, սակայն այժմ կան հատասի փաստեր Շիրակացուն համարելու :

8 — Ինքնակենսագրութիւն կենաց, թերի :

9 — Մանր պատառիկներ :

Իր ինքնակենսագրութեան մէջ Ա. Շիրակացի ասում է, եա անարժանս Յայտանից սովորեցի նրա մօտ (Տիվքի – կոս) այդ գօրաւոր արուեստը թագաւոր – քաց արժանի եւ քերի (տարի) մեր երկերը :

Իր ձեռագիրներից ոմանք լրիւ չեն հասած, բայց եւ այնպէս թոյլ են տալիս եզրակացնել որ Ա. Շիրակացի ակնառուր եւ բազմակողմանի դիտնական էր իր դարաշրջանին, որը փոխադրեց եւ հաղորդեց Հայաստան հելլենական ճարտեալ մշակոյթը :

Տակաւին քննուած եւ ուսումնասիրուած չեն բազմաթիւ ձեռագիրներ որոնք տասնեակ հազարներով ցրուած են երեւանի, Երուսաղէմի, Վենետիկի եւ Վիէննայի եւ ուրիշ կենտրոններում : Միայն 1939ին դտնուած եւ հրատարակուած է Ա. Շիրակացու Թուաբանութեան դասագիրքը :

1946ին Մոսկուայում լոյս տեսաւ ուսերէն Ա. Դերմանի « Մաթեմատիկայի պատմութիւն» ուր հետեւեալը գրուած է Շիրակացու մասին. «Հրդ դարուն Հայերը ունեցան մի ականաւոր գիտուն, որոյ աշխատութեանց մեծ մասը հասաւ մին – չեւ մեր օրերը : Բայց զուտ Թուաբանական խնդիրներից նա դրաւեցաւ նաեւ երկրիս գնդաձեւութեան, արեւի եւ լուսնի խաւարումների, արեւային ժամացոյցի եւ օրացոյցի հարցերով· այս բոլորը այն ժամանակաշրջանին երբ եւրոպական որեւէ մէկ ժողովուրդ նման խնդիրներով չէ զբաղած, Գալիլէոս դեռ ունէ նման հարցերով 15րդ դարում, իսկ Կոպերնիկ 16րդ դարում· երբ բազմապատկումը եւ բաժանումը միայն մտնում էին Նապէտներին : Անանիա Շիրակացու դործերին մեղ համար մեծ նաւոր չհեկանութիւն ունի Թուաբանական դասագիրքը եւ խնդիրների հատաքծոն : Այս գրքի սկիզբը կայ տեսաբանական ներածութիւն եւ չորս աղիւսակ – ներ առաջին դասարաններու մէջ դործածուած մեր դասագրքերուն աղիւսակներուն նման : Ասոնք ամենահին աղիւսակներն են որոնց ծանօթ է գիտութիւնը :

Այսպիսի կատարակաւոր դործողութիւնները որոնք 11 դար յետոյ կը տասիւնկին անդլիացի ուսանողները, մէկ դժուարութիւն չէին ներկայացնում Ա. Շիրակացու համար :

Այս իրողութիւնը կատարելապէս կը պատկերացնէ Հայերու մասնաւորական ծանօթութեան վիճակը նոր դարերու հետաւոր շրջանին մէջ :

Եւկլիդէսի «Տարերքը» յոյն բնագրէն Հայերէնի թարգմանած է Գրիգոր Մագիստրոս 11րդ դարուն : Իսկ լատիներէնի թարգմանուած է հինդ հարիւր տարի յետոյ :

Բացի Անանիա Շիրակացիէ եւ Գրիգոր Մագիստրոսէ, Հայերը ունեցած են ուրիշ մաթեմատիկոս մը՝ Յովհաննէս տարկաւագ, որ մեկնաբանեց յոյն մաթեմատիկոս Նիկոմաքի (Ա. դար Ք. Ե.) Թուաբանութիւնը, բարելաւեց օրացոյցը, բաժնելով տարին 365 օրերու եւ պարբերաշրջանը իր տեսութիւնը յենած փորձառական դիտութեան վրայ :

« Առանց փորձի ոչ մէկ կարծիք կրնայ ըլլալ ճշմարտացի եւ ընդունելի, բովհետեւ փորձը կատած չի վերցներ կը գրէ ան :

Այս բոլոր իրողութիւնները ապացոյց են Միջին Դարու հայ մշակոյթի բարձր մակարդակին :

Ժամանակագրական կարգով առաջին տեղը պատկանում է Հրդ դարու յոյն մաթեմատիկոս, աստղաբաշխ եւ աշխարհագրագէտ Անանիա Շիրակացուն : Ապա գալիս են մի չարք նշանաւոր դիտնականներ Յովհաննէս Կոգեսնը (11րդ դար տոմարագէտ) Յովհաննէս Սարկաւագ (12րդ դար տոմարագէտ եւ մաթեմատիկոս, անկասնաւոր թուերի հետքները) Մխիթար Անեցին (13րդ դար, թողել է մաթեմատիկական եւ աստղաբաշխական գրուածքներ), Վանական վարդապետը (13րդ դար), Յովհաննէս Պլուզ Զորաւորեցին (13 – 14րդ դար) աստղաբաշխ եւ միւսները :

Մինչեւ Իս. Նիւտն, գիտնականները պարզ չէին պատկերացնում, թէ ինչ երկնային մարմինները մայր չեն ընկնում :

Շիրակացին ընդունում է որ գոյութիւն ունեն երկու հակառակ բայց տասար ուժեր : 1) Երկրի ձգողութիւնն է որ նրան պիտի մայր իջեցնի եւ 2) ինչ որ նոյն ուղղուած հզօրի ուժ, որն աշխատում է երկիրը բարձրացնել վերեւ այդ երկու հատասար եւ հակառակ ուղղուած ուժերի չնորհիւ հատասարակշռութեան կէտը, ուր գտնում է երկիրը մնում է իր տեղում՝ տիեզերքում : Ահա տեսակէտը հետաքրքրական է այն իմաստով, որ մինչեւ դարերի վերջում եւրոպական գիտնականների մի խումբ եւս առաջ քաշեց այս վարկածը :

Ա. Շիրակացին մխիթարական համոզուած է որ երկիրը գունդ է եւ որ արեգակը նման դէպքում կարող է լուսաբերել կէս օրուայ ընթացքում գնդի կէսը եւ կէս օր էլ երկրագնդի միւս կէսը — երբ առաջին կէսը ծածկուած լինում իր սուսերով, հետեւապէս գիշեր է մասում դիշեր է, իսկ միւսում ցերեկ : Շիրակացին իր աշխատութեան ծանօթութիւնում դլխում ժշտում է այն անհրաժեշտ պայմանները, որ երկիրը որպէս կղզի լողայ տարածութեան մէջ : Նա դիտնում է որպէս յենարան երկրի համար կարում է որ ծովերը պիտի այն ջրային աւազանները, որոնք մեզ ծանօթ են իրար հետ, իսկ այն աւազանները որոնք թէեւ ունեն եւ ապի ջրեր մակերես, բայց մեկուսացած են միւսներից, պիտի համարել ծովակներ (լիճեր) :

Ինչպէս տեսնում ենք այս հարցում Շիրակացին կանդնած է եղել այն տեսակէտի, որին կողմնակից ենք եւ մենք այսօր :

Ամփոփելով մեր եզրակացութիւնը Շիրակացիի աստղաբաշխութեան մասին մենք կ'ասենք « Տիեզերագիտութիւն տոմար» դիրքը աշխարհում մեզ հնագոյն գասագրքերից մէկն է :

Թէեւ Ա. Շիրակացու գործը հնացած է 14 տարի է որ կանոնաւոր ուսումնասիրութեան առարկայ է եղած, կարելի է ասել, որ այդ արդէն հաստատել է գիտնականների մի խումբ եւ ապացուցել —

1) Որ հռչակաւոր գիտնականը իսկապէս մեծութիւն է ոչ միայն Հրդ դարու համար :

2 — Ա. խոստումն աշակերտներին թերատրական նախնական ձեռնարկ է, պարունակում է հասարակ թուերի (90·000–000) գումարման, հանման եւ բազմապատկման գործողութիւնները, առանց բաժանման գործողութեան :

3 — Ա. յաղագս կատարման համարոդութեան եւ կերպից հարցման — 24 խնդիրներ :

4 — Գրեմ ձեղ խրախճականս :

5 — Սակս բացայայտութեանց (թուերի մեկնաբանութեան մասին, փիլիսոփայական աշխատութիւնը նոր – պղպատական ուղղութեամբ :

6 — Աշխարհացոյց (աշխարհագրութիւն վերապրուած Մովսէս Խորենացուն) :

7· Եւկլիդէսի երկրաչափութիւնը հայերէն թարգմանութեամբ թէեւ ամանք այս աշխատութիւնը վերապրում են Գ. Մագխտոսին, սակայն այժմ կան հատասի փաստեր Շիրակացուն համարելու :

8 — Ինքնակենսագրութիւն կենաց, թերի :

9 — Մանր պատառիկներ :

Իր ինքնակենսագրութեան մէջ Ա. Շիրակացի ասում է, եա անարժանս Յայտանից սովորեցի նրա մօտ (Տիվքիկոս) այդ գօրաւոր արուեստը թագաւորաց եւ պատուականաց, բայց աւելի եւ քերի (տարի) մեր երկերը :

Իր ձեռագիրներից ոմանք լրիւ չեն հասած, բայց եւ այնպէս թոյլ են տալիս եզրակացնել որ Ա. Շիրակացի ակնառուր եւ բազմակողմանի դիտնական էր իր դարաշրջանին, որը փոխադրեց եւ հաղորդեց Հայաստան հելլենական ճարտեալ մշակոյթը :

Տակաւին քննուած եւ ուսումնասիրուած չեն բազմաթիւ ձեռագիրներ որոնք տասնեակ հազարներով ցրուած են երեւանի, Երուսաղէմի, Վենետիկի եւ Վիէննայի եւ ուրիշ կենտրոններում : Միայն 1939ին դտնուած եւ հրատարակուած է Ա. Շիրակացու Թուաբանութեան դասագիրքը :

1946ին Մոսկուայում լոյս տեսաւ ռուսերէն Ա. Դերմանի « Մաթեմատիկայի պատմութիւն» ուր հետեւեալը գրուած է Շիրակացու մասին. «Հրդ դարուն Հայերը ունեցան մի ականաւոր դիտուն, որոյ աշխատութեանց մեծ մասը հասաւ մին – չեւ մեր օրերը : Բայց զուտ Թուաբանական խնդիրներից նա դրաւեցաւ նաեւ երկրիս գնդաձեւութեան, արեւի եւ լուսնի խաւարումների, արեւային ժամացոյցի եւ օրացոյցի հարցերով· այս բոլորը այն ժամանակաշրջանին երբ եւրոպական որեւէ մէկ ժողովուրդ նման խնդիրներով չէ զբաղած, Գալիլէոս դեռ ունէ նման հարցերով 15րդ դարում, իսկ Կոպերնիկ 16րդ դարում· երբ բազմապատկումը եւ բաժանումը միայն մտնում էին Նապէտներին : Անանիա Շիրակացու դործերին մեղ համար մեծ նաւոր չհեկանութիւն ունի Թուաբանական դասագիրքը եւ խնդիրների հատաքծոն : Այս գրքի սկիզբը կայ տեսաբանական ներածութիւն եւ չորս աղիւսակ – ներ առաջին դասարաններու մէջ դործածուած մեր դասագրքերուն աղիւսակներուն նման : Ասոնք ամենահին աղիւսակներն են որոնց ծանօթ է գիտութիւնը :

Ա. Շիրակացու ունեցած մաթեմատիկական գիտութիւնների բարձր մակարդակը կը յայտնուի երբ կը խորհինք որ անդլիացի վանական Պիտ կ'ըսէր·— «Աշխարհի մէջ չատ ծանր բաներ դոյութիւն ունին, սակայն ամենածանր բաներն են Թուաբանական չորս դործողութիւնները» : Ա. Շիրակացի կը լուծէր այդ խնդիրները· (օրինակ իր հատաքծոյին մէջ թիւ 21ը ուր անհրաժեշտ է եօթը կոտորակներու դումարումը, որոնց մէջ կան 7, 8, 9, 13, 14, 16, 20 յայտարարներ – լով կոտորակներ ինչ որ կը վերածուի չատ մեծ ընդհանուր յայտարարի) :

Բաղդատութեան համար կուտանք 1735ի Թուաբանութեան անդլիերէն դասագրքի մը հեղինակին կողմէ գրուած նախադասութիւն մը :

« Անչատաբար կուտանք կոտրուած թիւերու հաշուական կանոնները որոնք սովորաբար կը կոչուին կոտորակներ, որոնց ի տես չարք մը աշակերտներ այն – պիսի մեծ յուսահատութեան կը մատնուին որ կը գոչեն, «բուական է, այլեւս մի չարունակէք » :

ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉԱՆ ՀԱՅՐԸ՝
ԱՆԱՆԻԱ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

Combien les Arméniens auraient raison d'être fiers de leur passé. Malheureusement ils ne le connaissent pas.

PROF. HATTON
de l'Université de Cambridge

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայրենիքից հալածուած, ո՞ւր եւ է՞րբ մեռած է : Յայտնի չէ : Ա. Շիրակացու մեզ հասած աշխատութիւնները միայն 1940ին հրատարակուել են ·—

1·— « Ա.ո խոստացեալն» Ա.) երկրագիի մասին, Բ) երկրի մասին, Գ) Ծովի մասին, Դ) երկնային զարդերի մասին, համառօտ նկարագրութեամբ՝ արեգակի, լուսնի, լուսաթերի, հրատի, լուսբն – թագի եւայլն : Ե) երկնքի եւ երկրի միջեւ կատարուող շարժումների եւ երեւոյթների մասին, Զ) Ծիրկաթինի մասին, է) Լուսնի մասին, Ը) Արեգակի մասին եւայլն, ընդամէնը 84 դլուխ :

2·— Ա. խոստումն աշակերտներին թերատրական նախնական ձեռնարկ է, պարունակում է հասարակ թուերի (90·000–000) գումարման, հանման եւ բազմապատկման գործողութիւնները, առանց բաժանման գործողութեան :

3·— Ա. յաղագս կատարման համարոդութեան եւ կերպից հարցման — 24 խնդիրներ :

4·— Գրեմ ձեղ խրախճականս :

5·— Սակս բացայայտութեանց (թուերի մեկնաբանութեան մասին, փիլիսոփայական աշխատութիւնը նոր – պղպատական ուղղութեամբ :

6·— Աշխարհացոյց (աշխարհագրութիւն վերապրուած Մովսէս Խորենացուն) :

7· Եւկլիդէսի երկրաչափութիւնը հայերէն թարգմանութեամբ թէեւ ամանք այս աշխատութիւնը վերապրում են Գ. Մագխտոսին, սակայն այժմ կան հատասի փաստեր Շիրակացուն համարելու :

8·— Ինքնակենսագրութիւն կենաց, թերի :

9·— Մանր պատառիկներ :

Իր ինքնակենսագրութեան մէջ Ա. Շիրակացի ասում է, եա անարժանս Յայտանից սովորեցի նրա մօտ (Տիվքիկոս) այդ գօրաւոր արուեստը թագաւորաց եւ պատուականաց, բայց աւելի եւ քերի (տարի) մեր երկերը :

Իր ձեռագիրներից ոմանք լրիւ չեն հասած, բայց եւ այնպէս թոյլ են տալիս եզրակացնել որ Ա. Շիրակացի ակնառուր եւ բազմակողմանի դիտնական էր իր դարաշրջանին, որը փոխադրեց եւ հաղորդեց Հայաստան հելլենական ճարտեալ մշակոյթը :

Տակաւին քննուած եւ ուսումնասիրուած չեն բազմաթիւ ձեռագիրներ որոնք տասնեակ հազարներով ցրուած են երեւանի, Երուսաղէմի, Վենետիկի եւ Վիէննայի եւ ուրիշ կենտրոններում : Միայն 1939ին դտնուած եւ հրատարակուած է Ա. Շիրակացու Թուաբանութեան դասագիրքը :

1946ին Մոսկուայում լոյս տեսաւ ռուսերէն Ա. Դերմանի « Մաթեմատիկայի պատմութիւն» ուր հետեւեալը գրուած է Շիրակացու մասին. «Հրդ դարուն Հայերը ունեցան մի ականաւոր դիտուն, որոյ աշխատութեանց մեծ մասը հասաւ մին – չեւ մեր օրերը : Բայց զուտ Թուաբանական խնդիրներից նա դրաւեցաւ նաեւ երկրիս գնդաձեւութեան, արեւի եւ լուսնի խաւարումների, արեւային ժամացոյցի եւ օրացոյցի հարցերով· այս բոլորը այն ժամանակաշրջանին երբ եւրոպական որեւէ մէկ ժողովուրդ նման խնդիրներով չէ զբաղած, Գալիլէոս դեռ ունէ նման հարցերով 15րդ դարում, իսկ Կոպերնիկ 16րդ դարում· երբ բազմապատկումը եւ բաժանումը միայն մտնում էին Նապէտներին : Անանիա Շիրակացու դործերին մեղ համար մեծ նաւոր չհեկանութիւն ունի Թուաբանական դասագիրքը եւ խնդիրների հատաքծոն : Այս գրքի սկիզբը կայ տեսաբանական ներածութիւն եւ չորս աղիւսակ – ներ առաջին դասարաններու մէջ դործածուած մեր դասագրքերուն աղիւսակներուն նման : Ասոնք ամենահին աղիւսակներն են որոնց ծանօթ է գիտութիւնը :

Ա. Շիրակացու ունեցած մաթեմատիկական գիտութիւնների բարձր մակարդակը կը յայտնուի երբ կը խորհինք որ անդլիացի վանական Պիտ կ'ըսէր·— «Աշխարհի մէջ չատ ծանր բաներ դոյութիւն ունին, սակայն ամենածանր բաներն են Թուաբանական չորս դործողութիւնները» : Ա. Շիրակացի կը լուծէր այդ խնդիրները· (օրինակ իր հատաքծոյին մէջ թիւ 21ը ուր անհրաժեշտ է եօթը կոտորակներու դումարումը, որոնց մէջ կան 7, 8, 9, 13, 14, 16, 20 յայտարարներ – լով կոտորակներ ինչ որ կը վերածուի չատ մեծ ընդհանուր յայտարարի) :

Բաղդատութեան համար կուտանք 1735ի Թուաբանութեան անդլիերէն դասագրքի մը հեղինակին կողմէ գրուած նախադասութիւն մը :

« Անչատաբար կուտանք կոտրուած թիւերու հաշուական կանոնները որոնք սովորաբար կը կոչուին կոտորակներ, որոնց ի տես չարք մը աշակերտներ այն – պիսի մեծ յուսահատութեան կը մատնուին որ կը գոչեն, «բուական է, այլեւս մի չարունակէք » :

Այսպիսի կոտորակաւոր դործողութիւնները որոնք 11 դար յետոյ կը տասիւնկին անդլիացի ուսանողները, մէկ դժուարութիւն չէին ներկայացնում Ա. Շիրակացու համար :

Այս իրողութիւնը կատարելապէս կը պատկերացնէ Հայերու մասնաւորական ծանօթութեան վիճակը նոր դարերու հետաւոր շրջանին մէջ :

Եւկլիդէսի «Տարերքը» յոյն բնագրէն Հայերէնի թարգմանած է Գրիգոր Մագիստրոս 11րդ դարուն : Իսկ լատիներէնի թարգմանուած է հինդ հարիւր տարի յետոյ :

Բացի Անանիա Շիրակացիէ եւ Գրիգոր Մագիստրոսէ, Հայերը ունեցած են ուրիշ մաթեմատիկոս մը՝ Յովհաննէս տարկաւագ, որ մեկնաբանեց յոյն մաթեմատիկոս Նիկոմաքի (Ա. դար Ք. Ե.) Թուաբանութիւնը, բարելաւեց օրացոյցը, բաժնելով տարին 365 օրերու եւ պարբերաշրջանը իր տեսութիւնը յենած փորձառական դիտութեան վրայ :

« Առանց փորձի ոչ մէկ կարծիք կրնայ ըլլալ ճշմարտացի եւ ընդունելի, բովհետեւ փորձը կատած չի վերցներ կը գրէ ան :

Այս բոլոր իրողութիւնները ապացոյց են Միջին Դարու հայ մշակոյթի բարձր մակարդակին :

Ժամանակագրական կարգով առաջին տեղը պատկանում է Հրդ դարու յոյն մաթեմատիկոս, աստղաբաշխ եւ աշխարհագրագէտ Անանիա Շիրակացուն : Ապա գալիս են մի չարք նշանաւոր դիտնականներ Յովհաննէս Կոգեսնը (11րդ դար տոմարագէտ) Յովհաննէս Սարկաւագ (12րդ դար տոմարագէտ եւ մաթեմատիկոս, անկասնաւոր թուերի հետքները) Մխիթար Անեցին (13րդ դար, թողել է մաթեմատիկական եւ աստղաբաշխական գրուածքներ), Վանական վարդապետը (13րդ դար), Յովհաննէս Պլուզ Զորաւորեցին (13 – 14րդ դար) աստղաբաշխ եւ միւսները :

Մինչեւ Իս. Նիւտն, գիտնականները պարզ չէին պատկերացնում, թէ ինչ երկնային մարմինները մայր չեն ընկնում :

Շիրակացին ընդունում է որ գոյութիւն ունեն երկու հակառակ բայց տասար ուժեր : 1) Երկրի ձգողութիւնն է որ նրան պիտի մայր իջեցնի եւ 2) ինչ որ նոյն ուղղուած հզօրի ուժ, որն աշխատում է երկիրը բարձրացնել վերեւ այդ երկու հատասար եւ հակառակ ուղղուած ուժերի չնորհիւ հատասարակշռութեան կէտը, ուր գտնում է երկիրը մնում է իր տեղում՝ տիեզերքում : Ահա տեսակէտը հետաքրքրական է այն իմաստով, որ մինչեւ դարերի վերջում եւրոպական գիտնականների մի խումբ եւս առաջ քաշեց այս վարկածը :

Ա. Շիրակացին մխիթարական համոզուած է որ երկիրը գունդ է եւ որ արեգակը նման դէպքում կարող է լուսաբերել կէս օրուայ ընթացքում գնդի կէսը եւ կէս օր էլ երկրագնդի միւս կէսը — երբ առաջին կէսը ծածկուած լինում իր սուսերով, հետեւապէս գիշեր է մասում դիշեր է, իսկ միւսում ցերեկ : Շիրակացին իր աշխատութեան ծանօթութիւնում դլխում ժշտում է այն անհրաժեշտ պայմանները, որ երկիրը որպէս կղզի լողայ տարածութեան մէջ : Նա դիտնում է որպէս յենարան երկրի համար կարում է որ ծովերը պիտի այն ջրային աւազանները, որոնք մեզ ծանօթ են իրար հետ, իսկ այն աւազանները որոնք թէեւ ունեն եւ ապի ջրեր մակերես, բայց մեկուսացած են միւսներից, պիտի համարել ծովակներ (լիճեր) :

Ինչպէս տեսնում ենք այս հարցում Շիրակացին կանդնած է եղել այն տեսակէտի, որին կողմնակից ենք եւ մենք այսօր :

Ամփոփելով մեր եզրակացութիւնը Շիրակացիի աստղաբաշխութեան մասին մենք կ'ասենք « Տիեզերագիտութիւն տոմար» դիրքը աշխարհում մեզ հնագոյն գասագրքերից մէկն է :

Թէեւ Ա. Շիրակացու դործը հնացած է 14 տարի է որ կանոնաւոր ուսումնասիրութեան առարկայ է եղած, կարելի է ասել, որ այդ արդէն հաստատել է գիտնականների մի խումբ եւս ապացուցել —

1) Որ հռչակաւոր գիտնականը իսկապէս մեծութիւն է ոչ միայն Հրդ դարու համար :

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵ-ՂԵՑԻՑ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՑԻՑ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ 1959 ԴԵԿՏ. 31 – 1963 ԴԵԿՏ. 31

Վարչութիւնը թէեւ տարուէ տարի իր անկախութիւնը ենթարկած է Ներկայացուցչական Ժողովի գնահատանքին եւ դրած է նոյնպէս Կրօնական Ընկերակից –

---

2) Իր գործունէութեան դրեթէ բոլոր գործունէութիւնները իւրացուած է միջազգային չափանիշով, թափանցել է դասական ի – մաստասիրութեան խորքերը :

3) Ինածին դատողութիւնը եւ տրամաբանելու կարողութիւնը, չնորհիւ իր անդուլ աշխատանքի եւ արտակարգ ընդունակութեանց կարողացել է հասցնել այն մակարդակը, որ այսօր ոգեկոչում են իբրեւ գիտական պրպտող եւ եղրակացնող միտք :

4) Ինական երեւոյթների պատճառը եւ բացատրութիւնները որոնց մի քանիսը ի գործ են եւ մեր օրերին, թոյլ են տալիս մեզ հանել իր եզակի անձի վերլուծիւնը, խիտան ուսումնասիրութիւնը եւ տիպաբ նկարագիրը :

5) Նկատի ունենալով իր ապրած դարաշրջանի մտայնութիւնը, եկեղեցւոյ եւ հոգեականների այն ժամանակուայ ամենաները եւ ճնշիչ ազդեցութիւնը եւ որ ոչ միայն Հայաստանում այլեւ ուրիշ երկրներում :

6) Իր խօսքը՝ «Ուժգնօրէն սիրելով գիտութիւն, խորհեցայ թէ՝ ազգիս գիտի կարելի չէ կազմել առանց գիտի կարելի չէ կազմել առանց գիտական տրամախոհութիւն, առանց գիտութեան գիտութիւն, որպէս մայր ամենայն իմաստութեանց »:

Ասոնից Շիրակացիի մեծութիւնը արդար հարատեւութեամբ կարող է լցնել ամէն մի Հայու հոգին : Անհրաժեշտ է որ ամէն մի Հայ ծանօթ լինի, իր անցեալի մեծ գիտուններին եւ ծանօթանայի օտար – գրին, պատեհ առիթներում : Որպէսզի միշտ եւ ճիշդ լինի այս գրութեան գրչ – դին գրուած՝ Քէմպրիճի համալսարանի գրադ. Հաթեոնի մեզագրանքի խօսքը :

Փափաքելի է որ մեր երիտասարդները կանան տարածել իրենց մտքի մէջ՝ տասնամեակներով, մամուլով եւ ասուհասնիութեան նիւթ դարձնեն, գրչակ իրենց համալսարանական ա – տարածաշրջանների մէջ, այս տեսակ գիտութիւնները, որոնցն առուգուած տեղեկութիւնները, գրչակ հանրագիտարանների մէջ Հա – յաստանի եւ Հայերի մասին յիշուին նա – եւ, միջազգային չափանիշով իրական արժէք ունեցող հին ու նոր Հայ գիտնա – կանների անուններ :

ՌՈՒԲԻՆ ԹՈՒՐԻՈՍԵԱՆ

գութեան անդամներուն տպագրուած ձեւով, նկատի ունենալով սակայն որ Ներկայացուցիչներուն Ժողովի պաշտօնա – վարութեան չրջանը կը լրանայ , ինչպէս նաեւ Վարչութեան, նպատակայարմար նկատեցինք չորս տարուան ամփոփ տե – ղեկագիրը ներկայացնել պատկառելի Ժողովիդ եւ զայն տպագրելով դրկել բոլոր անդամներուն, համաձայն Մրցակիր Կա – նոնագրի 17րդ յօդուածի տրամադրու – թեան :

1959 Դեկտեմբեր 29ին եւ 1960 Յուն – ուար 4 եւ 7ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ տեղի ունեցաւ Մէթրը Լուի Հիւիֆի ներ – կայութեան քուէատուփերու բացումը եւ քուէներու մեծամասնութեամբ ընտրը – ուեցան Ներկայացուցչական Ժողովի 24 անդամները :

1960 Դեկտեմբեր 20ի Ներկայացուց – չական Ժողովի Ա. նիստին մէջ ընտրը – ուեցաւ Գիւանը եւ Կանոնադրի 9րդ յօդ – ուածի տրամադրութեան համաձայն , գաղտնի քուէով նոր Վարչութեան ան – դամ ընտրուեցան Տէր Թորմաս Ա. Քհնյ. Մինասեան, Պարոններ Սեդրակ Քար – եան, Պարկտ Բամպուքճեան, Արմէն Բարսեղեան, Պատրիկ Կէնճեան, Յակոբ Տէր–Յակոբեան, Գէորգ Պապճեան եւ Բարգէն Տէր – Սարգիսեան :

Վարչութիւնն ունեցած է ամէն ամիս իր հերթական կանոնաւոր ժողովները , ուր քննուած են Փարիզի եւ արուարձան – ներու եկեղեցիներու կրօնական, կրթա – կան եւ հանրային կեանքի վերաբերեալ բոլոր հարցերը եւ համապատասխան ո – րոշումներ արուած են :

×

Մայր Եկեղեցւոյ Հոգարարձութիւնը աշխատած է եւ բարեխղճօրէն կատարած է իրեն վստահուած պարտականութիւն – ները, հոգ տանելով պիւտճէի հաւասա – րակշռումին եւ եկեղեցւոյ պայծառաց – ման ու բարեզարդութեան գործին :

Ալֆորվիլի Հոգարարձութեան թէ հին եւ թէ նոր անդամները համագոյն եւ ղի – տակից աշխատանք տարած են եւ եղած են ինքնապահ : Կրթական Մարմնոյն աշխատանքներուն ալ գործօն մասնակ – ցութիւն բերած են :

Շաւիլի Հոգարարձութիւնը ունեցած է գոհացուցիչ գործունէութիւն. տօնական եւ կիրակի օրերուն մատուռը բաց է. Հինգշաբթի օրուան դասընթացքները ա – ռանց ընդհատումի կը շարունակուին :

Առնուվիլի գործունեայ եւ պարտաճա – նաչ Հոգարարձութեան հսկողութեան տակ ամէն կիրակի եւ տօնական օրերուն կը կատարուի արարողութիւն եկեղեցւոյն մէջ եւ յարակից չէնքը կը գործածուի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն :

Փանթիլիի չէնքը, որ յատկացուած էր Հինգշաբթի օրուան դասընթացքին , ար – դէն կը պատկանէր Կրօնական Ընկերակ – ցութեան : Յարակից հողը կը ծախուէր, Վարչութիւնը գնեց այդ հողամասը, որ պէսզի դասընթացքի յատկացուած չէնքը կարենար ծառայել շարունակաբար իր նպատակին :

Սէվրանի հողը իր համեստ չէնքովը կը պատկանի Կրօնական Ընկերակցութեան : Վարչութիւնը նպատակ ունէր այնտեղ մատուռ մը հիմնել, ինչպէս նաեւ Հինգ – շաբթի օրուան դասընթացք մը հաստա – տել, կարելի չեղաւ ցարդ այդ նպատակը իրագործել , որովհետեւ ազգային մշ իր ընտանիքով չէնքին մէջ մնած էր առանց որեւէ արտօնութեան : Յորդորներ եւ խը – րատներ ապարդիւն մնացած ըլլալով , Վարչութիւնը հարկադրուեցաւ օրինա – կան միջոցներու դիմել, չէնքը պարպել տալու համար : Շէնքին մէջ ապրող անձ – նաւորութիւնը խոստացած է Մայիս մէ – կին մեկնիլ. եթէ այս խոստումը յարգէ, կարելի պիտի ըլլայ չէնքը նորոգել եւ կրօնական ու կրթական նպատակներու յատկացնել :

Իսի լէ Մուլինոյի եւ չրջանի Հայու – թիւնը մատուռով մը եւ գպրոցական չէնքով մը օժտելու դեղեցիկ գաղափա – րով՝ բարեպաշտ ազգայիններէ կազմը – ուեցաւ Յանձնաժողով մը, որ խանդավառ եւ անձնուէր ճիգերով յաջողեցաւ կարե – ւոր դումար մը հանդանակել եւ բաւա – կան ընդարձակ գետին մը գնել այդ թա – ղամասին մէջ :

Զանազան պատճառներով կարելի չեղաւ յարդ իրականացնել այդ հանրօգուտ ծր – ագիրը : Սակայն գործնական աշխա – տանքներ կը կատարուին այդ նպատակին հասնելու համար : Կը սիրենք յուսալ թէ տեղւոյն պիտի չուշանայ : Ջերմ գնահա – տանքի արժանի են Յանձնաժողովին ա – նդադիւնաւէտ ջանքերը :

Եւրոպայի միւս չրջաններու — Պել – ճիա, Զուիցերիա, Գերմանիա, Աւբս – տրիա, Հոլանտա — եկեղեցական մար – միններու հետ ունեցանք սերտ յարա – բերութիւններ : Գոհացում տրուած են իրենց բոլոր խնդրանքներուն, ղրկուած են հոգեւորականներ, որոնք կատարած են եկեղեցական արարողութիւններ, ինչ – պէս նաեւ թաղումի , մկրտութեան եւ պսակի պաշտօններ :

Գումարուեցան փարիզեան չրջանի եւ – կեղեցիներու Հոգարարձութիւններուն հետ խառն ժողովներ, որոնք միջոց մը եղան բերդուն համագործակցութիւն մը ստեղծելու : Իւրաքանչիւր չրջան կը ներ – կայացնէր իր փափաքները եւ թելադրու – թիւնները այս ժողովներու ընթացքին :

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԴԷՄՆԵՐ

Ի պատիւ մեծատաղանդ երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեանի կազմակերպուե – ցաւ ընդունելութիւն մը, 1960 Մարտ 25–ին, Փալէ տ'Օրսէյի սրահին մէջ, Սրբա – զան Հօր նախագահութեան տակ եւ հինգ հարիւրէ աւելի հոգիներու ներկայու – թեան :

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողի – կոսը, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. իր չքախուժով Փարիզ ժամանեց 1960 Սեպ – տեմբեր 13ին եւ դիմաւորուեցաւ պաշտօ – նական անձնաւորութիւններու եւ բազ – մաթիւ հաւատացեալներու կողմէ : Ի պատիւ Վեհափառին տրուեցաւ հացկե – րոյթ մը Լիւթեսիայի սրահին մէջ : Վե – հափառը իր չքախուժով ընդունուեցաւ Ֆրանսայի Արտաքին Գործերու Նախա – րար Քուվ Տիւ Միւրվիլի կողմէ : Մեր կաբելին ի գործ դրինք որպէսզի Վեհա – փառի այցելութիւնը եւ բնակութիւնը տեղի ունենան արժանավայել կերպով : Վեհափառը մեկնեցաւ 1960 Սեպտեմբեր 21ին :

Հայ Մշակոյթի եւ Ս. Մեսրոպ Մաշ – տոցի 1600ամեակը տօնուեցաւ 1962 Հոկ – տեմբեր 14ին, փառաչուք կերպով եւ դե – դարուեստական ճոխ բաժինով Սորպոնի Ամֆիթեատրոնին մէջ, խուռներամ բազ – մութեան մը ներկայութեան : Այս ձեւով կարելի եղաւ պանծացնել հայ դարաւոր մշակոյթը քաղաքակրթութեան ամենա – կարեւոր կեդրոններէն մէկուն մէջ: Ներ – կաները մեկնեցան գոհունակութիւնով եւ արդար հպարտութեան զգացումով :

Ամէն տարի, Նոր Կիւրակիին հանդի – սաւոր Ս. Պատարագ կը մատուցուի եւ կը կատարուի հոգեհանգիստ ի յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց Համաշ – խարհային առաջին եւ երկրորդ պատե – րազմներու :

Ապրիլ 24ի օրը մասնաւոր հոգեհան – գստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեց – ւոյ մէջ . եկեղեցին բաց է այդ օր հա – ւատացեալներուն առջեւ. արարողութիւ – նը կը սկսի ժամը չորսին: Հակառակ դործի օր ըլլալուն, ժողովուրդը խուռ – ներամ ներկայ կ'ըլլայ արարողութեան եւ իր յարգանքը կ'արտայայտէ հայ ժո – ղովուրդի տարապրութեան չրջանի բոլոր գոհերուն :

Ամէն տարի Վարդանանցի Տօնին առ – թիւ կը համախմբուի եկեղեցւոյ համար – ներուն տակ հայ աշակերտութիւնը : Ծնողքները զաւակներուն կ'ընկերա – նան: Վարդանանց տօնը է ու կը մնայ մեր ազգային հերոսներու պաշտամուն – քին եւ յարգանքին նուիրուած պատմա – կան օր մը: Ներկաները միշտ յայտնած են գոհունակութիւն թէ իրենց եւ թէ ի – րենց զաւակներուն կողմէ :

Համբարձման տօնը փոքրիկներու հա – ղորդութեան օր յայտարարուած է. այդ օր հարիւրաւոր աշակերտներ մասնաւոր պատրաստութիւնով ներկայ կ'ըլլան եկե – ղեցին եւ կը հաղորդուին Ջերմեռանդօ – րէն :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱԳԻՏԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ԽՈԴԵԴԱՆ

Երկրորդ խոբին առաջապահ դարձան Մեհեան Մեհլքը, Զուլումաթ Սմբատը, Մեհրապը եւ Փղորկուայ Կարօն՝ պատրաստ վերցնելով դէպի Քանասար : Նոյն երրորդ խումբը, որ տալորիկ – ներ էին, Դարբին Զենորի ղեկաւորու – թեամբ իջաւ դէպի Ֆոֆբր քար : Այդ խոբի մէջ էին Փոքր Զենորը, Ջրագաց – ցին Թամօն, անդրվի Գրքօն , Գուբեան Յարութը եւ Սեմալցի Թաթօն : Նոյն դիշերին սրանց մեացան նաեւ Թաղուհի Գեաղրոսը եւ Կայծակ Երուան – դը :

Լուսադէմին մեր քանի հարիւր սեւ ա – ձեր եւ քուրդ չէթաներ պաշարեցին Զենորի քարայրը : Երեք օր չա – նցան այդ մի բուռ քաջերը կատաղ – ի դիմադրեցին դրսից յարձակուող թշնամիի : Նրանք այդ միեւնոյն քարայրի մէջ, փոֆբր քարի մօտ, թա – ղին Սանոյ լեգենտար հերոս Դարբին

– Ինչպէս երեւում է, այդ դու ես նը – րան վար գլորել :

– Դուք մի ամբողջ ազգ կոտորեցիք , էֆէնտի , մի մոլլան ի՞նչ է , որ նրա համար դարպ էք անում : Թալիպ էֆէն – ու պէս կեղծ մոլլային պատիւ է ցած գլորել մինարայի գլխից : Նա իրաւունք չունէր պղծելու ալլահի տաճարը :

– Ուրեմն դու ճանաչո՞ւմ էիր մեր ոս – ոիկանապետին :

– Այդ մարդը կաշառակեր մի սրիկա էր, ես ինքս եմ նրա բուի մէջ եօթ ոս – կեղրամ դրել :

Հեղինէն բարձրաձայն լաց եղաւ : Նոյն պահին նրանց խրճիթի դուռը տապալ – ուեց , եւ չէմքին հսկող պինուորները դա – չիններով ներս խուժեցին :

– Հա՞յ էք :

– Հայ ենք, — պատասխանեց Ղոզե – դանը հատատօրէն : Բայազը եւ Հեղի – նէն իրենց երեսները վերստին խաչա – կընքեցին :

– Թէ որ Հայ էք, առաջ ընկէք գնանք, — հրամայեց ասկեարը , կեռ գաչոյնը շաղացնելով :

– Ո՞ւր էք տանում մեզ :

– Արինաքի ձորը:

– Տանում ենք ընկոյզ քափ տալու ,— խորամանկ, նենդ ժպիտով աւելացրեց երկրորդ պինուորը :

Ասատուրը հատկացաւ ահաւոր ոճիրը: Նրանց տանում էին Արինաքի ձորում ըս – պանելու : Հարազա՛տ հովիտ : Քանի՛ տարի Ղազեդանը եւ Տօնէն ընկոյզ էին քափ տուել այդ ձորի մէջ, իսկ այժմ նրանց առաջնորդում էին այդ միեւնոյն ծառերի տակ սպանելու :

– Հագնուէք,— հրամայեց առաջին ասկեարը :

Բայազը եւ Հեղինէն , ամօթից դողա – լով, սկսեցին հագնուել : Ասատուրը , որ անվրդով կանգնած էր, համարձակու – թիւն ունեցաւ հարցնելու .

– Ո՞վ է ձեզ իրաւունք տուել իմ խըր – ճիթի դուռը ջարդել դիշերով : Չէ՞ որ Հալէպ տղայի հովիւն եմ: Իմ անունը Ղա – զեդան է :

– Խրճիթի մասին մի մտածիր: Աւելի լաւ կը լինի ասես, թէ ո՞ր կճուճի մէջ ես պահել ոսկին: Երեւում է՝ շատ ոսկի ունես :

– Ունեմ , — պատասխանեց հովիւը :

– Որտե՞ղ ես պահել , չուտ հանիր :

– Այ, էն կճուճի մէջ ,— ասաց Ասա – տուրը, դառն ժպիտով մատնացոյց անե – լով պատի տակ դրուած եւ հնամաչ կարպետով ծածկուած կաւէ դեղեցիկ խեցին :

Մարդասպանները իրար հրելով վագե – ցին դէպի մատնանշուած կճուճը :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աննիկ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Փափազեան, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի՝ Յունիս 28, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՇԱԹԷՐԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այս առթիւ կը նուիրեն՝ յիսուն ֆր. Աշխատանքի հողին ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման ֆոնտին: յիսուն ֆր. Կապ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին, քսան ֆր. ման ֆոնտին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

×

Պ. Բարսեղ Զաքարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի՝ Յունիս 28, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՇԱՄԻՐԱՄ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

մահուան հինգերորդ տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ԴՈՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 28ին Կիրակի, ժամը 15–22 վարժարանին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ. — Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Դիւրամատչելի պիւֆէ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2.50 ֆր.

Հաղորդ. միջոց. — Էկլիզ տը Փանթէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյօն:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ եկեղեցւոյս օծման առաջին տարելիցին առթիւ, (մասնակցութեամբ Կոմիտաս երգչախումբի):

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Կաթողիկոսական Պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Այս առթիւ կը կարդացուին նաեւ Վազգէն Ա.ի սրբատառ կոնդակները՝ Լիոնի արժանապատիւ երկու քահանաներու լանջախաչի եւ միւռոն աւաղութեան ստինքանի շնորհմանը:

× Յաւարտ պատարագի հացկերոյթ: Մանրամասնութեանց համար դիմել Ազգ. Տան գրասենեակը:

ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կազմութեան երեսնամեակին (1934–1964) առթիւ:

Կիրակի օր (Յուլիս 5)

Հացկերոյթ եւ խնջոյք ժամը 13.30ին, հայ դպրոցի սրահը, 4, Րիւ տէ Թրուա-Շանթիէ:

Կը նախագահէ ԲԺ. Ռ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿ. ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Առաւօտուն եկեղեցւոյ արարողութենէն ետք մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի երեսնամեակի ընթացքին մահացած 22 ընկերուհիներու եւ ընկերներու անմոռաց յիշատակին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէնթ – Անթուանի դպրոցին

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 15.30ԻՆ

Կազմակերպութեամբ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի:

Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Բ. Ը. Մ. Մարսէյլի մասնաժողովի վարչութեան:

Կը նախագահէ՝

ՎԱԶԳԷՆ ՎԱՐԴ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Հանդէսը կը ղեկավարէ

ԵՂԻՇԷ ՔՀՆՅ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Կը մասնակցին 40 աշակերտներ, (Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, մարզանք, հայկ. տարազով խմբապարեր եւ մենապարեր) նուագի ընկերակցութեամբ: Օր. Շաքէ Փանոսեան կը ղեկավարէ պարերը, նուագ՝ Շահէ Փանոսեան: Զաւեշտ մը՝

ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

Հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 27, ժամը 17.30ին:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ հասարակութիւնը:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու ներկայացուցիչները այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը պիտի գումարուի այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պատգամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամին ներկայ գտնուիլ:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրերով: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 4ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ հայ վարժարանի ամավերջին հանդէսը:

Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Շինիք-եան-Փափազեանի:

Շաւիլի ժողովուրդը սիրով կը հրաւիրուի:

Մուտքը ազատ է:

×

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի:

Հովանաւորութեամբ Թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ:

Շաբաթ (27 Յունիս) երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

Արտասանութիւն, երգ, նուագ, մանկական տրամախօսութիւն, պար:

Զուարթ ներկայացում մը, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ:

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Ն. Ռ. եւ Կ. Միութեան դիւանը կը հաղորդէ որ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ իր կեդրոնատեղին, Կիրակի, Յունիս 28 ժամը առաւօտեան ճիշդ 10ին, հետեւեալ օրակարգով. — Ա) Ընդհ. քարտուղարի տեղեկագիր: Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Գ) Հաշուեքննիչներու նշանակում: Դ) Զանազան հարցեր, ի մասնաւորի. — պիւտճէ, հրաժարումներ, նոր անդամակցութիւններ եւ առկախ մնացած հարցեր:

Ծանօթ. — Միայն գործօն անդամները որոնք ցայսօր վճարած են իրենց անդամավճարները քուէի իրաւունք ունին:

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)

Métro :

4 Septembre ou Opéra

Téléph. : RIC. 79-86

RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր, ժամը 9–12 եւ 14–18 բացի շաբաթէն,

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31 — AOUT

Հսկայ չէնք մը: Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը: Խաղաղաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7–9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն:

ԾԱՆՕԹ. — Փարիզէն հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ) մեկնողներու արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին:

Երթ ու դարձի ծախքի հաշւոյն կանխավճար՝ 50 փրանք:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը գինեձօն մը կազմակերպած է ի պատիւ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ:

Այս Կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3ին: 386 Րիւ տը Լիոն:

Գեղարուեստական բաժինին սիրայօժար կը մասնակցին Մարսէյլի հայ արեւուշները:

Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ շրջանի ազգայինները:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը ի պատիւ նախկին վարչութեան: Շաբաթ (4 Յուլիս) ժամը ութին, Գ. Ֆիլիփի սրահը, անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ներկայ կ'ըլլայ ԱԶ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

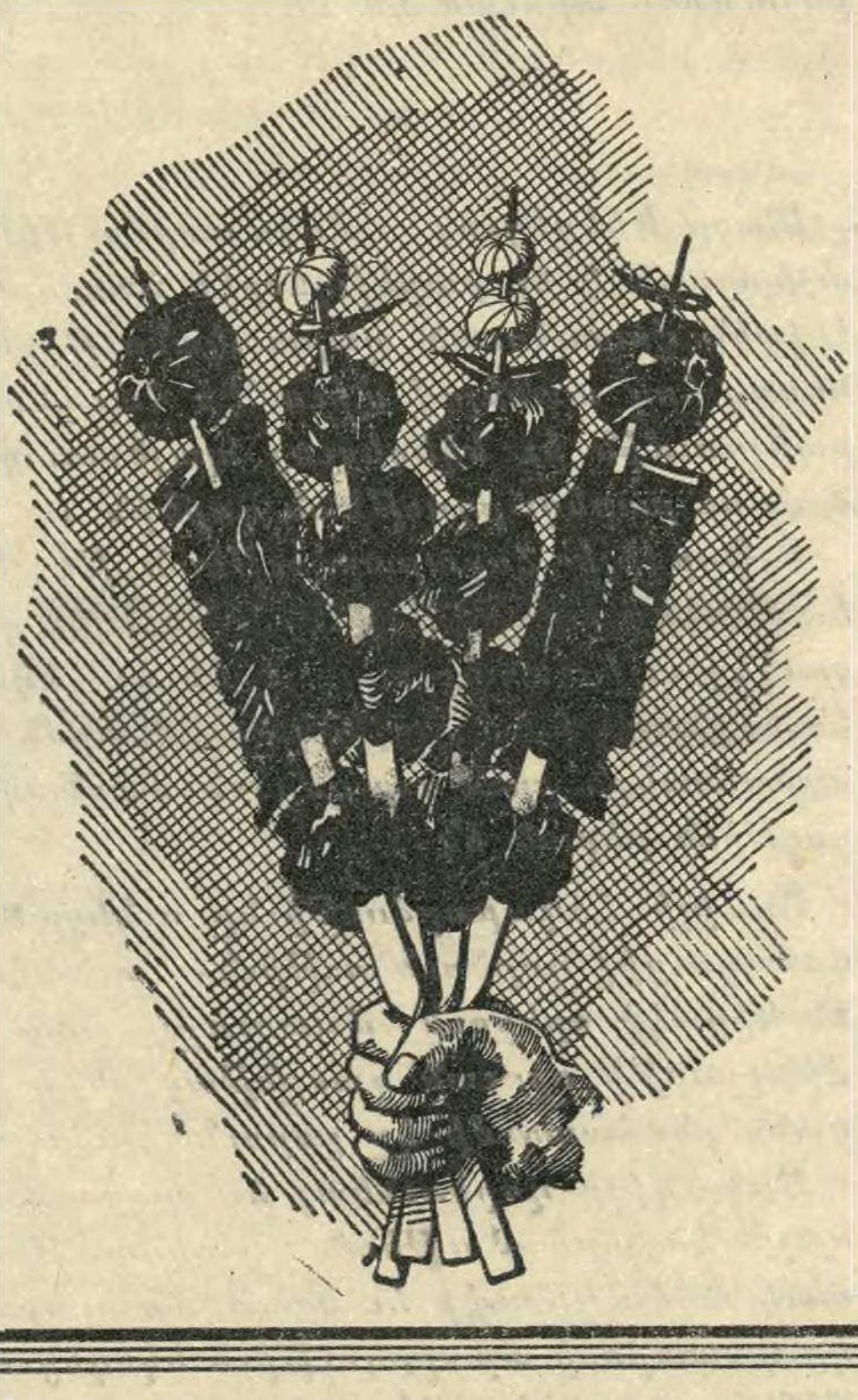

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԻԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e

Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դրանա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
28
ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE
28 JUIN
1964

Le Numéro : 0,30 Fr.

ԱՄՓ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10·045 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.045

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՄՏՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Թեմի Առաջնորդական Վարչութիւնը Պզոյին կ'ուղարկէ հետեւեալ Շուրջը 22 թուակիր Հաղորդագրութեամբ մը, զոր հրատարակելունք, Յառաջի Յունիս 24ի թիւով, կը յայտնէ թէ « հաս – կացողութեան եկած է կաթ· Պատուիրակ Մանուկեան Արք·ի հետ» եւ ամէնէն ուշ մէկ տարիէն Թեմը պիտի օժտէ Ազ – գային երեսփոխանական ժողովով մը : Հաղորդագրութիւնը կը յիշէ անուններ, որ չշրջանի Հայութեան բոլոր խաւերը ներկայացնող՝ այն տասնըհինգ ազգա – յիններուն, որոնք, «յետ երկար բանակ – տութիւնների, համերաշխարար լրացուցեր էին Ազգ· կեդր· վարչութեան կազմը : Այս մարմինը իր առաջին լիակատար նիստը գումարած էր Ապրիլ 22ին եւ որ – ոշած այն սկզբունքը, որ մէկ տարիէն նոր ընտրութեամբ մը կեանքի կոչուի կթսփոխանական ժողով մը, համաձայն Հարաւային Ֆրանսայի Թեմի կանոնագրի դրամագրութեանց :

Յաջորդ օրն իսկ, Ապրիլ 23ին այս հրդաղրութիւնը պաշտօնապէս հաղոր – դած էր Մանուկեան սրբազանին, ներելով իր «օրհնութիւնները» :

Ուշադրութեան առնենք, որ վեր – նագիծ հասած են այդ օրհնութիւնները , նոյն իսկ երկու ամսուան յապաղու – մով :

Պարենք , որ այս ձեւով վերջ դրուած կ'ըլլար այն նոր տագնապը, զոր ոչ տարբեր ստեղծեցին եւ հրահրեցին իր ամէն առաջ, ճիշդ այն ձեւով ինչ – պէս որ էին 1956 Փետրուար 20ին՝ ե – կանոնագիր Զարեհ Կաթողիկոսի ընտրու – թեան վերջ :

Հարաւային Ֆրանսայի չրջանը անտի – պութեան մատնուած՝ տարիներէ ի վեր ի գիտակցութեան կը գործէր Ազգ· կեդր· վարչու – թիւնը մը, որ կորսնցուցած էր իր հե – դինուածութիւնը՝ անդամներու պակասելուն պատճառով : Չկար առաջնորդ, ոչ ալ՝ ներկայացնող առաջնորդարան :

Կաթողիկոսական պատուիրակը տա – կաւին տարիէ ի վեր ո՛չ մէկ ձեռնարկ նախաձեռնած էր Թեմը կազմակերպելու, որպէս օրինաւոր միմակի վերածելու հա – մար : Համակերպած էր կացութեան ինքնին, անուշադ չդոնելու եւ հոգ մը պա – տճառ ունենալու մտքով :

Գործադրութեան համար այս կացու – թեան, Մարսէյլոյ չրջանի եօթը եկեղե – ցիներու Թաղական խորհուրդները 1963 Դեկտեմբերին, ժողով գումարելով կ'ընտ – րեն տասնմէկ հոգինոց Ազգ· կեդր· վարչութիւն մը, ամէն հոսանքի պատ – կանող պատիւիններէ, ընթացիկ գործե – րը վարելու եւ ամէնէն ուշը մէկ տարիէն գինուորը ընտրութիւններ կատարելու համագրութեամբ :

Պիտրեն նաեւ Առաջնորդ մը,— կի – նի Աթոռի միաբան Արտաւազդ վար – դապետ Թրթռեանը (այժմ Եպիսկոպոս) : Այդ վարձին առաջնորդարանի յարմար բնակարանի մը եւ կը կահաւորուին դայն : Դիտնաւոր նորակազմ Ազգ· կեդր· վարչութեան դէմ դերը բռնեցին Մա – նուկեան սրբազան եւ հակառակորդ տար – բեր, փորձելով փոթորիկ յարուցանել Մարսէյլի մէջ :

Հարաւային Ֆրանսայի չրջանին վե – րաբերող տեղական խնդիրը մը արուես – տին ձեւով մեծցուեցաւ, յարձագանգ ունենալով Լիբանանի, Եգիպտոսի, Ամե – րիկաներու եւ այլ վայրերու ռամկավար եւ հասարակական թերթերուն մէջ :

Ան պահուն, երբ Ազգային Դատի համար ամէնքան ընելիքներ կան, արհես – տական անհակիչներ միտք պտտուեցին , նոյնիսկ խանգարել մեր գոյ – գոյացած առնչութիւնները Կաթողիկոսներու ծագիմական ողջագու – յնի հետ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԱՆԵԼԸ

Ամերիկացիք ոչ մէկ ելք կրցան գըտ – նել կիպրոսի համար եւ եթէ «լեղու գը – տան » Թուրքիոյ վարչապետին հետ , չը – կրցան համոզել Փափանդրէուն : Պէտք է ըսել որ Ամերիկացիք ալ , այն ձեւով որ սկսած էին, չէին կրնար հասկացողու – թեան գալ նաեւ Յոյներուն հետ :

Թուրք ամերիկեան դեկոյցը իր բոլոր – դակութեամբ չէր կրնար տարբեր տրա – մադրութիւն առեղծել : Ամերիկա բացէ ի բաց դիրք կը ճշդէր Թուրքիոյ ի նպաստ, դեռ չխօսած իսկ Փափանդրէուի հետ : Այդ դեկոյցին մէջ կը ճանչցուէր Յու – րիսի համաձայնագրերու վաւերական բնոյթը մինչ Յունաստան բոլորովին դէմ է այդ տեսակէտին : Աւելի կարեւոր դի – ջում մըն է դոր Ամերիկա ըրած էր Թուրքիոյ եւ Ինէօնիւ կրնար լեղուն փո – խել եւ ըչեղել «Ատլանտեան Ուխտի մեր դաշնակիցները երբեք մեղի զաւաճանած չեն» .

Թուրքերուն ոչ խօսքերն ոչ ըրածները կրնան անչուշտ զարմացնել մեզ , Ա. – ռանց ամչնալու կը խօսին նաեւ այն հո – գատարութեան մասին զոր տարած են փոքրամասնութեանց հանդէպ , արդարեւ Պոլսոյ Թերթերէն կ'իմանանք թէ ի՞նչ դրած է Թէրճիւման, Ինէօնիւի Ուսչնի – թըն մեկնելու նախօրեակին :

« Անչուշտ Թուրքիոյ վարչապետը Ա. – մերիկայի մէջ վճռաբար պիտի պաշտ – պանէ Թրքութեան թէզը, եւելի վերջ Յունաստանի վարչապետն ալ իր դասը պիտի ներկայացնէ, այսինքն կիպրո՛ս ոչ թէ բաժանում : Յունաստանի տեսա – կէտը բացորոշ է այլեւս .— Ան կ'ուզա – կէ թէ երկրի մը մէջ փոքրամասնութիւնը չի կրնար իշխել, մեծամասնութիւնն է որ կը տիրապետէ եւ կը կառավարէ եւ թէ Թուրքերը պէտք է դիտակցին այս ի – րողութեան :

« Այս պայմաններուն տակ, Վարչա – պետ Ինէօնիւ պէտք է խօսուն փաստեր եւ վաւերաթուղթեր ներկայացնէ նա – խագահ Ճոնսընի, եւ ըսէ անոր .

— Ո՛չ, ո՛չ, Վսեմութի՛ւն, ամէն երկրի մէջ՝ մեծամասնութիւնը իրաւունք չունի – նար կառավարելու փոքրամասնութիւնը : Նախ ճշդենք թէ Կիպրոսը երկիր մը չէ , այլ Անատոլուին մէկ կտորն է : Եթէ հարկ ըլլայ փոքրամասնութեան եւ մե – ծամասնութեան խնդիր մը մէջտեղ նե – տել, պիտի պատասխանենք թէ՝ Կղզիին մէջ եթէ երբեք չորս հարիւր հազար մարդկային խառնակոյտ մը կայ, որ ինքզինքը յոյն կը նկատէ, անկին երե – սուն միլիոն Թուրքերու դանդաւած մըն ալ կայ : Ցետոյ ամէն պետութենէ «փոք – րամասնութիւն» մը վարելու կարողու – թիւնը եւ նրբամտութիւնը կը պահան – ջուի , անժխտելի է որ Կիպրոսի «մեծա – մասնութիւնը » քաղաքակրթական տե – սակէտով որեւէ կարողութիւն եւ կարե – լիութիւն չունի փոքրամասնութիւն մը կառավարելու : Ոչ երէկուան , ոչ ալ այսօրուան հելլէն կառավարութիւնները փոքրամասնութիւն մը կառավարելու պատիւը եւ խղճմտութիւնը չունեցան, դէպքերը եկան հաստատել այս իրողու – թիւնը :

« Մենք ձեզի սահմռկեցնող, դպայա – ցունց փաստաթուղթեր պիտի տանք, եւ երբ խօսիք Հելլէն վարչապետին հետ , դանոնք ապտակի մը պէս զարկէք այդ մարդուն երեսին: ԹՈՒՐՔԵՐԸ Դ.ԱՐԵՐՔ Ի ՎԵՐ ԱՊԱՅՈՅՑԸ ՏՈՒԱԾ ԵՆ ՓՈՔ – ՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՌԱՎԱՐԵԼՈՒ ԻՐԵՆՑ ՄԵԾԱԳՈՅՑ ԿԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ , (Յառաջ, ընդգծուածները մեր կողմէ) :

Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Պոլիսը գրա – ւելէ ետք, հրամայեց որ Բիւզանդական փոքրամասնութեանց մասին անգամ չգը – պին : Ոչ ոքի ազգութեան եւ կրօնքին միջամտեց , մարդկօրէն կառավարեցինք դարերով Յոյները, Պուլկարները, Սեր – պերը, Ռումէնները, Հունգարները, Լե – հերը, Արաբները, նոյնիսկ պետական բարձրագոյն պաշտօններու կոչուեցան : Օսմանեան կայսրութեան մէջ դուք եւ պաշտպանութիւն գտան, Ռուս ցարերու դարերուն փախչող Հայերն ալ յոկ Օս – մանեան կայսրութեան մէջ ապաստան գտան : Թուրք պետութիւնը իր փուլ – ման օրերուն, այս միլիոնաւոր փոքրա – մասնութիւններէն մեծ վնասներ կրեց , բայց նորէն ալ մարդու պէս վարուեցաւ անոնց հետ :

« Լօզանի Դաշնագրին կնքումէն ի վեր , քառասուն տարուան ընթացքին , Թուր – քիա ապրող Յոյները փայլուն դիրքերու տիրացան , դանազան ասպարէզներու մէջ դիրքեր գրաւեցին , Թրքական հա – մալսարաններէ վկայագիր ստացան : Հելլէնները , Յոյները նոյն թոյլտուու – թիւնը եւ ազնիւ վերաբերումը ցոյց տը – ւին արդեօք Յունաստանի Թուրքերուն : Իսքէչէի , Կիւմիւլճինէի մէջ այսօր կրնա՞ք գտնել Թուրք բժիշկ մը, փաս – տաբան մը, առեւտրական մը : Ոչ երբեք : Քառասուն տարիէ ի վեր հելլէն կառա – վարութիւնը հաւատաքննական դուռւմ – ներու ենթարկեց Յունաստանի Թուրք ժողովուրդը, միջոցի մէջ խոիր չդրաւ , իր հովանիին տակ ապրող Թուրքերը տանջելու , ամքցնելու , մշակոյթէ զրկելու համար : Ջուպակչիները ձեզի կը թո – ղում , Վսեմաշուք նախագահ, մենք ի՞նչ ըրինք մեր փոքրամասնութիւններուն , եւ անոնք ի՞նչ ըրին» :

Այս խօսքերը անչուշտ կարելի չէ «սը – րամատութիւն » նկատել երբ խօսողը Թուրք է :

ՀԱՅՈՑ ՋԱՐԴԵՐՈՒ

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ՅՈՒՇ ՄԸ

ԽՐԻՍԱՆԹՈՍ

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԿՈՂՄԷ

(Գ· եւ վերջին մաս)

Հայերու տարագրութեան առաջին օ – րը, առաւօտ կանուխ, Տրապիզոնի քա – հանան կրկին այցելեց վալիին , Սոյուք Սուի իր ամարանոցին մէջ, եւ անկէ խնդրեց՝ դէթ Հայոց ազգիկնեբուն ու տղոց խնայել եւ թոյլ տալ որ, անոնց համար հմմնուի որբանոց մը, որուն հո – գատարութիւնը պիտի ստանձնէր մեծ – բոպոլիտարանը եւ Տրապիզոնի հելլենա – կան գպրոցը : Վալին համոզուեցաւ եւ քահանային հետ կառավարչատուն գա – լով՝ անոր հետ գործակցարար կազմեց յանձնախումբը, որուն նախագահութիւ – նը ստանձնեց վալին եւ փոխ – նախա – գահութիւնը՝ Տրապիզոնի մետրոպոլի – տը : Այսպէս , յանձնախումբի կազմու – թենէն ետք, վալին եւ կրօնապետը , Տրապիզոնի վիլայէթի բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն ընկերակցութեամբ այցելեցին Հայոց Առաջնորդարանը եւ անոր կից հայկական վարժարանները եւ մանրամասնօրէն ճշդեցին, թէ ի՞նչպէս պիտի գործէր որբանոցը, ուր հաստատ – ուեցան Հայոց աղջիկներն ու տղաքը : Սակայն, մէկ քանի օր յետոյ, Երկուա – տարդ Թուրքերու Կեդր· Կոմիտէի Տրա – պիզոնի ներկայացուցիչ Նայիլ պէյի դի – մումին վրայ, Կոստանդնուպոլսոյ կեդ – րոնական կառավարութենէն եկած նոր հրաման մը լուծեց կազմուած որբանոցը եւ անոր մէջ հաստատուած Հայոց աղ – ջիկներն ու տղաքը թէեւ չջարդուեցան , սակայն, բաժնուեցան Թուրքերու տունե – րը, մահուան պատիժով Հելլէններուն արգիլելով Հայեր հիւրընկալել :

Հակառակ այս խիստ արգելքին, բազ – մաթիւ Հելլէններ յատկապէս դիւղերու մէջ եւ մասնաւորապէս Եմուրլուի Շա – հան կոչուող դիւղին մէջ, իրենց կեանքը վտանգելով, կանոնաւոր կերպով տնուող կը հասցնէին դիւղերէն Եմուրլուի ան – տառին մէջ ապաստանած բազմաթիւ Հայերուն, որոնք այսպէսով փրկուեցան մինչեւ 1916 Ապրիլ ամսուն Տրապիզոնի դրաւումը ռուսական բանակին կողմէ , այն ատեն, ապաստանածները հաստատուե – ցան մօտակայ դիւղերուն մէջ գտնուող իրենց բնակարանները : Եմուրլուի անտա – ռը ապաստանած Հայերու պարենաւոր – ման այս գործին դլուխը կը գտնուէր Շանալի պարապլուխ Եորիկոս Միքըր – բուլոս, որ յետագային, Զինադադարին, մօրթմտուեցաւ Թուրքերու կողմէ : Իսկ ռուսական նաւատորմին կողմէ Տրապո – զոնի յանախակի ռմբակոծման պատճա – ռով Վազիլոնի վանքը ապաստանած եւ բնտանեօք հոն բնակող հանգուցեալ բր – ժիշկ Անտրէաս Մեթաքսաս, ամխաներով վանքին մէջ կը բժշկէր եւ իր ծախքով կը կերակրէր աշխատանքի վայտերու պատկանող մօտաւորապէս երեսուն Հա – յեր, որոնք Յամսիքէօյի մէջ գնդապետ Հարման ընթացքին, պարպապէս վիրա – ւորուած էին եւ ինքզինքին մեռած ձե – ւացնելով, դիւերուն փրկուեցան վանք դալով, դայն չրջապատող խիտ անտառէն անցնելով եւ վանքի Հայրերուն կողմէ կրօնքի քրիստոնէական մխիթարութեան արժանանալով :

Հայերու հոդատարութեամբ Տրապի – զոնի եկեղեցին դրաւեցաւ նաեւ ռուս – կան զօրքի կողմէ Տրապիզոնի դրաւման ամբողջ տեւողութեան :

×

Տրապիզոնի մետրոպոլիտի պատմածին համաձայն, ասոնք էին Թուրքերու դոր – ծերը իրենց երկրին մէջ ապրող դեղի մը եւ մանաւանդ՝ անզէն այրերու եւ անմեղ կիներու ու տղոց դէմ : Այս բոլորէն եաք, ծիծաղելի են Անդրայի պահանջ – ները , «Կիպրացի Թուրքերու փոքրա – մասնական իրաւունքները (իբր թէ) ա – պահովելու անհրաժեշտութեան» մասին , այն կիպրացի Թուրքերուն, որոնք Կիպ – րոսի մէջ չատ հաչտօրէն կ'ապրէին Հել – լէններուն հետ, երբ տակաւին դանոնք չէին դրդռած Թուրքիոյ իրենց կրօնա – կիցները :

Ոչ մէկ բանով յանցաւոր մէկ միլիոն 250 հազար Հայերու ցեղասպանութիւնը դործող ժողովուրդը, չի կրնար ուխտուն հազար Թուրքերու փոքրամասնական ի – րաւունքներ պահանջելով՝ արդելք ըլլալ Կիպրոսի հինդ հարիւր հազար Հելլէննե – րու ինքնորոշման իրաւունքին :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԼԵՄԱՆՍՈՅԻ ԵԼՈՅԹՆԵՐԷՆ

Քլէմանսօ շագանակագեղձի հատումի գործողութիւն կրած էր 1905ի շուրջ։ Ազգականներ իրեն հիւանդանոց եկած էին։ Նոյնիսկ այդ պարագային «Վագրը» իր սովորական կծու խօսքերով՝ աջ ու ձախ չէր խնայեր։

— «Երեւակայեցէք, պատմեց իր այցելուներուն, թէ անցեալ գիշեր երազ մը տեսայ։ Մեռեր էի եւ բնականաբար գացած էի դրախտին դուռը զարնելու։ Ս. Պետրոս հարցուց ով ըլլալս։ Երբ ըսի՝ Քլէմանսօ, աչքերը վեր յառեց հասկցնելով թէ զիս չէր ճանչնար։ Հարցուց թէ ի՞նչ տեսակ կեանք վարած էի երկրի վրայ։ Պատասխանեցի թէ միշտ բարութիւն ըրած էի, թէ քուէարկած էի եկեղեցին պետութենէն բաժնող օրէնքը, որովհետեւ կղերը մեր բարեւէր Հանրապետութենէն թոշակ կը ստանար ու զայն լուր օրը կը նախատէր, թէ նախարարութիւններ տապալած էի որոնք առանց փոփոխութեան եւ միայն իրենց անունը փոխելով կը վերադառնային, թէ Տրէյֆիւսի արդարացումը հետապնդող ու յաջողցնողներէն եղած էի, վերջապէս թէ միշտ տկարին կողմը բռնած էի՝ ընդդէմ զօրաւորին։

Յանկարծ Ս. Պետրոս հարցուց թէ վերջին օծում ընդունա՞ծ եմ թէ ոչ։ Պատասխանեցի թէ չէի ստացած՝ քանի որ մկրտուած իսկ չէի։ «Դրախտ մտնելու համար, ըսաւ Ս. Պետրոս, պէտք է կանխաւ մկրտուած ըլլալ, խոստովանած եւ թողութեան արժանացած։ Հոս սպասէ, երթամ քահանայ մը ճարեմ»։ Դըրախտ մտաւ ու դուռը քաշեց։ Սպասեցի երկար ատեն։ Վերջապէս վերադարձաւ։ Գլուխը կը շարժէր ու տրտում կ'երեւար։ — «Տեղ չձգեցի, ամէն կողմ փնտռեցի, մէկ հատիկ քահանայ չգտայ», ըսաւ արքայութեան վերին դռնապանը։
— «Ատոր վրայ արթնցայ եւ կռահեցի թէ երազած էի»... կ'եզրակացնէր Ֆրանսայի փառքին վերին պահապանը։

×

Նման պարագայի մը մէջ, իր այցելուներուն ստիպողաբար կը հրահանգէր. — «Գացէք եւ ամենուրեք յայտարարեցէք թէ Ֆրանսայի մէջ կան երկու բան որոնք բացարձակապէս անպէտ են՝ շագանակագեղձը եւ Հանրապետութեան Նախագահութիւնը։

×

Ծանօթ է թէ Քլէմանսօ՝ Փուէնքարէի եւ Պրիանի հակառակորդ էր (եւ փոխադարձաբար)։ «Փուէնքարէ, կ'ըսէր Քլէմանսօ, ամէն ինչ գիտէ եւ բան չի հասկնար. Պրիան բան չի գիտեր եւ ամէն ինչ կը հասկնայ»։

×

Այս տողերը վերջացնելուս ձեռք առի ու կրկին կարդացի Քլէմանսոյի պատասխանը՝ երբ Խաղաղութեան Համաժողովի նախագահ, 1919 Յունիս 25ին, Օսմանեան պատուիրակութեան նախագահ Տամատ Ֆէրիտ փաշայի յուշագրին։ Իր տեսակին մէջ գլուխ գործոց մըն է՝ ոճով եւ դատողութեամբ։ Քլէմանսօ ամէն ինչ գիտէր եւ կը հասկնար, բայց մինակ մընաց։ 1965 տարուան նախօրեակին կ'արժէ այդ պատասխանը մոռացութենէ փրկել եւ հանրութեան վերյիշեցնել։

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ, ԱՄԵՐԻԿԱ

AMERICA, AMERICA (1)

Հակառակ հատորին վրայ դրուած որակումին, դասական իմաստով կարելի չէ վէպ մը նկատել Էլիա Գազանի այս գիրքը։ Արդարեւ սկիզբէն իսկ յայտնի է բեմադրիչին գործը, որ իր արհեստին պահանջած ձեւով պատրաստած է տեքուփաժ մը՝ ժապաւէնի համար։ Հաւանական է նոյնիսկ թէ միայն այդ նպատակով տարուած աշխատանք մըն է, որ յետագային լոյս տեսած է իբրեւ վէպ։ Որեւէ թիւրիմացութիւն պիտի չըլլար, եթէ հատորը լոյս տեսած ըլլար ֆիլմէն ետք, ոչ իբրեւ վէպ մը որմէ քաղուած է ժապաւէնը, այլ իբրեւ բեմադրութիւնը գոյութիւն ունեցող ֆիլմի մը։ Այսուհանդերձ, եւ հաւանաբար այդ իսկ պատճառաւ, շատ դիւրին կարդացուող գիրք մըն է, խօսակցական մատչելի ոճով եւ շարժանկարի յատուկ՝ նկարագրական էջերով։

Հեղինակը՝ արիւնով յոյն, ծնունդով Թուրք (Պոլիս ծնած է) եւ ապրուլթեամբ ամերիկացի է (ինչպէս ինք իսկ կ'ըսէ գիրքին եւ ժապաւէնին սկիզբը եւ ոչ՝ Հայ, ինչպէս կը գրէ «հաւաստի աղբիւր» նկատուած մեր պաշտօնակիցը՝ Le Monde), շատ մը հաշիւներ ունի մաքրելիք, նախ անշուշտ եւ մանաւանդ Թուրքերուն հետ ու նաեւ Ամերիկացիներուն հետ։ Վերջապէս հաշիւը զոր կ'ուզէ մաքրել, կեանքին հետ ունեցած հաշիւն է եւ դիւրին չի մաքրուիր։

Գիրքին պատմութիւնը պարզուկ մըն է անշուշտ, աշխարհի երեսին ապրելու համար տառապանքը բոլոր անոնց, որոնք իրենց պապենական հողերուն մէջ՝ բայց, օտար բռնակալութեան լուծին տակ միայն երազ ունին իբրեւ սփոփանք։ Երազը՝ ուրիշ աշխարհ մը, ուր մարդը կ'ապրի ազատ, կ'ապրի իբրեւ մարդ իր հպարտութեամբ եւ արժանապատուութեամբ, եւ ոչ իբրեւ ստրուկ սարսափի օրերու տիրոջ՝ Թուրքին վայրագութեանց։ Այս՝ աշխարհ, — Ամերիկա՛, Ամերիկա՛։

«Ներսս կը պահեմ հպարտութիւնս»։ Այս է գիրքին ամէնէն յատկանշական խօսքը, խօսքը՝ պանդխտականին, որ նաեւ պատգամ մըն է համայն մարդկութեան խղճին։

Յոյն երիտասարդ հերոսը՝ Սթաւրոս, կ'ապրի Անատոլուի մէկ գիւղին մէջ հայ ընկերներուն հետ եւ կը բաժնէ անոնց կեանքը, հակառակ իր ծնողքին թելադրանքին. — «Հայերուն հետ գործ մի ունենար»։ Հոս, Էլիա Գազան չի խուսափիր ցոյց տալէ յունական նկարագիրը, իր վատութեան մէջ։ Յոյնը որ կը խորհի թէ Թուրքին հալածանքը Հայուն կը վերաբերի միայն։ Սթաւրոս մարգարէական խօսք մը պիտի արտասանէ սակայն իր հօրը. — «Յաջորդ սոնին, մենք չենք կրնար խուսափիլ»։

Սթաւրոսի մտերիմ բարեկամն է՝ Վարդան։ Հայու պատուական տիպար մը։ Սթաւրոս անկէ լսած է առաջին անգամ հրաշք խօսքը՝ Ամերիկա՛, Ամերիկա՛։ Բայց Թուրքը հոն է։ Կոպիտ, վայրենի, մէկ խօսքով՝ Թուրք, տրուած ըլլալով որ ազգութիւն մը բնորոշելէ աւելի, այս բառը դարձած է ածական մը, որակելու համար ինչ որ բարբարոսին միայն կը վայելէ։ Թուրքը հոն է։ Ու կը բակէ կուտայ Հայոց եկեղեցին, երբ հոն ապաստանած են կիներ, երախաներ, մայրեր, մամիկներ։ Հոն կ'աղօթէ հայ քահանան որուն մօրուքը պիտի ածիլեն քիչ ետք եւ որ սպաննուելէ առաջ, պիտի կարենայ արի ժողովուրդի մը արի պատասխանը տալ Թուրքին, երեսին թքնելով։ Եկեղեցին կը վառի ու Վարդան կը սպաննուի, փորձելով փրկել քանի մը հայ մանուկներ։ Կը մնայ Սթաւրոս ընկերոջ պատգամը ականջին մէջ՝ Ամերիկա՛, Ամերիկա՛։

Գիրքին եւ շարժապատկերին յուզիչ տեսարաններէն մէկն է՝ Սթաւրոսի ու Յովհաննէսի հանդիպումը։

Յովհաննէս ունի սքանչելի դէմք մը ուր կայ երազ, տխրութիւն եւ կարօտ։ Կը քալէ, բոպիկ, Անատոլուի քարքարոտ ճամբաներուն վրայ։ Ո՞ւր կ'երթայ։ Ամերիկա՛, Ամերիկա՛։ Ի՞նչպէս կ'երթայ։

Սթաւրոս.— Ո՞ւր կ'երթաս։
Յովհաննէս.— Որեւէ ձեւով։ Սթաւրոս.— Առանց դրամի։ Յովհաննէս.— քիչ մը կը յառաջանամ։ Սթաւրոս.— Ո՞ւրկէ կուգաս։ Յովհաննէս.— էն, շատ հեռուէն։ Այս ամայի լեռներ կան, Հայաստանի լեռները այլեւս երբեք պիտի չտեսնեմ»։

Սթաւրոս կը հանէ իր կօշիկները կուտայ Յովհաննէսին, որ յափշտակութեամբ կ'առնէ ու կ'ըսէ. — «Պիտի չմոռնամ»։

Արդարեւ պիտի չմոռնայ։ Ամիսներ ետք գիրար կը գտնեն Ամերիկա գացող նաւու մը վրայ։ Սթաւրոսի պիտի Ամերիկա մուտքը, նաւուն վրայ ծուած յանցանքի մը պատճառաւ։ Յովհաննէս, որ ուժ ընկերներուն հետ Ամերիկա կը տարուի կօշիկ ներկելու, իր կեանքը գնով պիտի վճարէ Անատոլուի կօշիկները։ Ծովը կը նետէ իր անունն ու տեղը տալով Սթաւրոսի։

Ազգասիրական զգացումներէ տարուած չէ, որ պիտի ըսենք թէ այս պատմութեան լաւագոյն տիպարն է Յովհաննէսը, իր խեղճալով, մաքուր ւածքով ու տխուր երազով մը լեցուած քերով։

Ուրիշ տիպար մըն է Կարապետ, մայր։ Փիլիսոփայ ու դառնացած, բացատրէ Սթաւրոսի որ «աշխարհը է կործանել ու կրկին շինել։ Մէկ չի մաքրուիր։ Հոգեհ կ'ուզէ։ կ'ուզէ»։

Թուրքը այնպէս ինչպէս որ է, կը պատկերացնէ՝ Ապտուլ։ Սթաւրոս ճամբու պատահական ընկերը՝ Անատոլուէն Անգարա։ Ժպիտով կը գողնայ նուն Ալլահի եւ եղբայրութեան գողնալ ու նոյնիսկ կ'անարգէ — կոտ մըն ես։ Երեւակայէ թէ ինչ նէի քու տեղդ։ Միայն ժպտիլ ու գիտես։ Քեզ պէս մարդիկ սպաննած Կարծես ոչխար կը սպաննես։ Մէկ չես խմեր, անշուշտ։ Զես կռուիր էք ի վերջոյ Յոյներդ։ Ոչխարներ։

Ուրիշ շատ յաջող տիպարներ Յոյն վաճառական մը չորս «բելիք» աղջիկներով, Ամերիկահայ ծահարուստ մը, իր տոլարներով ցած, դառնացած կին մը եւն. եւն.

Էլիա Գազան ոչ ոքի հանդէպ ցակամ է։ Կը ճանչնայ ինչ որ կը նայ։ Կը գիտէ, կը տեսնէ, չի վրիպիր։ Ինք գիտէ թէ ինչ է «Ամերիկա՛, Ամերիկա՛ն»։ պատմէ երկու յաջորդ մասերուն քանի որ այս գիրքը առաջին րեք մասերէ կազմուած պատմութ մը։

Ամերիկա՛, Ամերիկա՛։ Գնա՛, ու կօշիկ մաքրէ։ Գնա՛ ու եղիր

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

ԿԵՌԱՍ ԵՒ ՈՒԼԻԿ

Կուտ կը հաւաքէի, համրելով օրերը, ժամերը, չէ՞ որ մայրիկս մատներուս վրայ հաշուած էր սպասումիս հանգրուանները։

Քեռին շատ կուտ ունէր։ Պարկերով։ Եւ ամէն կէսօրէ, ճաշէն ետք, ես իմ տոպրակս ձեռքս, ան ալ երկու ափ իր պարկերէն առած, միասին ճզմըլմ կը խաղայինք, գետնի վրայ չորս ոտք եղած կամ փռուած դիրքով, փռշտած։ Ես՝ հեւ ի հեւ, ինք տքալէն, քրտնելէն։

Տարուողը միշտ ես էի։ Յուսահատական էր։ Կը զայրանայի իր հաստ, ծուռ ու կոպիտ մատներուն վրայ, եւ իմ բարակ, նեղ «միջանքները» դիւրութեամբ անցնող ու դարձեալ անյաջող մատներս խածնելու, չարչարելու պահանջ մը կը զգայի։ Զախաւերութիւնս ոչ ճզգութեամբ կրնայի գոցել եւ ոչ ալ քէնով։

— Վաղը պիտի ես տանիմ, վրէժխնդիր բացագանչութեանս կը պատասխանէր.

— Պապուդ պապը դայ չի կրնար, ո՛ւր մնաց դուն ...

Եւ աչքերէն մինչեւ մօտ քթին ծայրը արտայայտութիւն մը հեգնող, որ զիս կը կատղեցնէր ուղղակի։

Աչքերս կը պղտորէին, պոռթկալու մօտ կ'ըլլայի՝ երբ յաղթողի հպարտ, ծանր շարժուձեւերով կը ժողվէր կուտերը, ու կը տանէր իր պարկերուն մէջ դընելու, քովի սենեակը։ Մինչ այս կեղծուած լրջութիւնը, կամ պարտութեանս տարրական նայուածքէն հեռացումը կարծես կը հանդարտեցնէր զիս չափով մը։

Վերադառնալով կը բանար դարակը։

Նշանաւոր, պատմական պահարան մը՝ պատին մէջ փորուած այդ ծակը։ Հաւանաբար Քեռին իր թանկագին բաները հոն կը պահէր։ Հունտի փոքրիկ տոպրակներու խորհրդաւոր շարք մը կար, անոնց ետին ծալուած թուղթեր, աջ կողմը իր պատուական գինիի շիշը, իսկ գրեթէ այս ամէնուն առջեւ խուլաքարտէ տուփ մը՝ մէջը անուշ բաներ ...

Նախ շիշը բերնին կը տանէր ու քանի մը մեծ ումպ կը կլլէր, իր կոկորդին շարժումներուն հետ համաչափ կլլեցնել տալով ինծի՝ իմ թուքս։

Ատկէ ետք կ'առնէր տուփին մէջէն արմաւ մը, կամ թուզ մը, — առոնք իր այգիին մէջ չորցուած պտուղներու ամբողջը կամ թուզին ճշմարիտ կէսը ինծի կ'երկարէր աչքի բոլորովին մասնաւոր կլորութիւնով մը։

Պարտութիւնս կը մոռնայի։ Մատներուս մէջ բազմաթիւ անգամներ կը դարձնէի պտուղը, շրթներուս կը տանէի մեղմութեամբ, կը հոտուըտայի ու պըզտիկ մը կը խածնէի։ Կը լզէի չզգած մատներս անգամ եւ անպատում երջանկութեան մէջ դանդաղօրէն կը ճաշակէի։

Ալ ինչպէս կ'ուզէք որ յոգնէի կուտ ժողվելէն։ Կը շարունակէի ժողվել ու Քեռիին հացաբանական դատողութեան հետեւողութեամբ մտածել։

— Թուզը շատ սուղ ըլլալու է։ Արմաւէն աւելի։ Քանի որ արմաւը միշտ ամբողջ կուտար։ Իսկ նարի՞նջը, այն հերաչքը Կիրակի օրերը կը պատահէր, Օ՛, ո՞վ գիտէ, անգին ...

Թթու չիրն ու չամիչը, յաճախ կ'ըլլային ճաշերուն, առատօրէն, անոնք անարժէք պտուղներ էին։ Նմանապէս այդ «տրամաբանող» պահերուս hացին գինը չափազանց կը նուազէր ...

Գ.

Քանի մը շաբաթէն վարժուած էի նոր կեանքիս։ Կը վազվզէի ծառերուն տակ, Քեռիին խոտերը կը հաւաքէի ու չոր պըտուղներով կը գոհանայի։

Ինչ որ լաւագոյնն էր, Քեռին հիմա քիչ անգամ զիս կը կարօտնար ու գրեթէ ազատած էի իր վայրենաշունչ համբոյրներէն։

Եւ կեռասները կը հասնէին։ Կեռասներն հասած էին։ Տենչանքով աչքերս կը դարձնէի անոնց կողմը սեւեռումներով, ինչ որ չէր վրիպեր ուրին ուշադրութենէն։ Աւելի խօսք նաւ չէր ձգեր որ մինակս դեղերիմ նոնց տակ։

Ախ, ինչ անուշիկ էին կեռասները րենց կարմրուկ, դեղնորակ աչուկներ վը։ Կը զգայի զիրենք։ Խաղողներ րող արեւին տակ սիրտս կը հատնէր։

— Քեռի, երթանք նայինք, կ'ըսէի հասե՞ր են ...

— Ժամանակը չէ, սեւուլիկս, կը պատասխանէր, շատ թթու-լեղի են Ու քիթն ու բերանը կը ճմրթէր համ դեղ խմող մէկուն պէս։

Ճար չկար, պիտի հաւատայի։ առաջուան ախորժակով չոր պտուղ չէի սպասեր։ Խելքս ու միտքս կեռասներն էին։

Եղաւ սակայն որ մանուկներուն պարիկը առաւօտ մը երեսս նայի։ գործով մը այգիէն կը բացակայ Ծամբաս ծռեցի, չէ, ըսել կ'ուզեմ կեցի դէպի կեռասենիներուն տակ։

Նախ վախով չորս կողմս նայեցայ Ոչ ոք։ Ինծի կը թուէր թէ կեռաս դաղջ բուրմունք մը կը թափէր ու ձայն մը ականջիս «եկուր, » կ'ըսէր։

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՐԱՅԵԱՆ

(3 Շար.)

քրիստոնեական կ'ուզես յարգուիլ: Դրամ ունեցիր: Ամերիկա՛, Ամերիկա՛:

Վերջացնել առաջ եւ կանխելու համար անխուսափելի խորհրդածութիւն մը, պիտի չուզէինք անտեսել հետեւեալը:

Գիրքը միայն «պատուական» Հայեր կը ներկայացնէ:

Ճոխ Ծովհաննէս մաքուր երիտասարդ մըն է, կարապետ ազնիկ մը ունի, որ պատկառելի կ'ընէ եւ Հայրն ալ Սթաւրոսի դիրկը կը նետէ այլ ազնիկը՝ Վարդուհին: Գիրքին մէջ յատակ է Վարդուհին ինքնութիւնը, որ անորոշ կը մնայ ֆիլմին մէջ:

Աչք, կասկածէ զուրս է որ մեր ազգային խնդիրը ըմբռնելու համար պիտի դայթակղի այս իրողութենէ: Թերեւս բողոքի նամակ ալ դրուի հայ ազնիկը պոռնկութիւն չընելու համար թէ Գազանին, փոխանակ Թագաւորի մը կարծիքը ժխտելու համար թէ մեր յիշողութեան մէջ, հայ լրագրողի մը կարծիքը ժան – ժաք Վան – դոպոսի թատերգութեան մասին (Ջուր Գոպոսի): Մարդը չէր վերլուծած գործը: Անոր մէկ բանի հասած էր:— Անոր մէկ բանի հասած էր, չէ՞ որ Հայր կին եւ զաւակ չի ձգեր, չի փա – խեր: Այսքան: Լաւ է անշուշտ չծանրանալ այս կէտին վրայ: Ժ. Ժ. Վարու – ծանի հերոսը կին ու զաւակ ձգած էր եւ հայրենիք կը փնտռէր: Շատ ուրիշներ կին ու զաւակ ձգած են եւ իրենց փնտռածը՝ հայրենիք խակ չէ:

Բայց մենք կը դայթակղինք: Ձենք փորձեր կրթուած ըլլալ, բայց վա՛յ որ մէկը համարձակի «անկիրթ Հայեր» ը – սել: Երբեմն կ'ապրինք: Լաւ բաներ չենք ուրիլիր: Բայց վա՛յ որ մէկը «խոր Ա – պիացի» ըսէ: Մենք պիտենք թէ «ինչ որ Հայ է, պատուական է» եւ կ'ուզենք որ աշխարհ այդպէս մտածէ: Իսկ – պին չի բողոքեր որ զարերէ ի վեր Հասկրութեանց կամ ֆիլմերու վատաշխատու հերոսը միշտ Սիկիլիացի ըլլայ, ինչ կը վրդովինք եթէ Եւրոպացին յայտարար հայգնէ անցեալի Հայուն, ա – նոնց կարենալ ճշդելու թէ արդ է՞ր Հայ – կան հարազատ տարազը, զարեր ա – ռաջ: Ու այս անգամ ալ պիտի դայթակղինք որ պոռնիկը Հայ է, անունը Վարդուհի է, հօրը անունը՝ Կարապետ: Բայց չմոռնանք, որ ինչ որ ոչ մէկ Հայ բժշկի կրցաւ բնել, ըրած է Ցոյն մը: Եւ ան այսօր հանգչի աշխարհին կը ներ – կայնէ Թուրքը ինչպէս որ է:

Այս է գործը, որ մեծ բեմադրի մը տարապարտութիւնը կը կրէ եւ որ կը հատատ թէ տեղափոխուելիք ամէնէն դըժ – տար բանը՝ մարդն է, մարդը որ ի՛նպ – դի երազը սրտին մէջ, հոգ չէ թէ անոր անուն տայ՝ Ամերիկա՛, Ամերիկա՛:

ԱՐՓԻԿ ԱԼԻՄՇԱՀ

(1) Calmann-Lévy, Paris 1964.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ եւ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
1959 ԴԵԿՏ. 31 – 1963 ԴԵԿՏ. 31

—o—

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

Եկեղեցին այս վերջին չորեքին սաս – տաւ արժէքաւոր նուէրներ. նուիրատուները համեստութիւնը չվիրաւորելու համար կը խուսափինք անուններ տալէ: Սակայն յարդանքի պարտականութիւն մը կը նկատենք յիշատակել անունը Սե – տիկեանի՝ ազնիւ ապրային մը, որ մեռաւ անցեալ տարի Փարիզի մէջ եւ իր ամբողջ ունեցածը կտակեց Եկեղեցւոյս: Վարչութիւնը որոշեց այդ տարի ոչ – բացեալի յիշատակին Հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել:

Այս վերջին չորեքին, Հնորհալի Սրբա – զան Հօր բարեացակամ կարդադրու – թեան, կարելի եղաւ Հոգեշնորհ Տ. Գիւտ Վրդ. Նապպաչեանի եւ Տ. Ներսէհ Վրդ. Բաղուճեանի գործակցութիւնը ու – նենալ մեր եկեղեցական արարողութիւն – ներուն եւ պաշտամունքներուն համար: Սրբազան Հայրը բարեհաճեցաւ կատա – կրօն քահանայ ձեռնադրել Տարօն Աբե – գեան Վարդապետին մէջ ունինք երեք հազա – րէ աւելի արժէքաւոր գիրքեր:

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

Դժբախտաբար մենք կորսնցուցինք մեր քահանայ Հայրերէն Արժ. Տ. Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուեանը եւ Տ. Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանը, որոնք կը վայելէին բոլորին յարգանքն ու համա – կրութիւնը:

Դժբախտաբար մենք կորսնցուցինք նաեւ վարչութեան անդամներէն Յա – կոբ Տէր – Յակոբեանը, որուն այրին եւ զաւակները 1960 Հոկտեմբեր 4 թուակիր նամակով մը, իրենց սիրեցեալին յիշա – տակը յաւերժացնելու համար, փափաքե – ցան անոր անունը արձանագրել, իրրեւ բարերար Եկեղեցւոյ, պաւիթի պատուոյ մարմարիոնին վրայ, նուիրելով հինգ հազար ֆրանքի դումար մը:

Կորսնցուցինք նաեւ պարոններ Վահէ Ֆրէնկեան եւ Բարեդ Տամլամեան նա – խագահները մեր Ներկայացուցչական ժո – ղովին: Անոնք եղան անձնուէր, եկեղե – ցասէր և ազգասէր անձնաւորութիւններ: Երկար տարիներ բարենպաստակ միու – թիւններու կողքին աշխատած եւ մասնա – ւորաբար Հայց. Առաքելական Եկեղե – ցւոյ պայծառացման եւ բարգաւաճման առաջնորդած են:

Պարոն Սահակ Գրյրճեան ալ, Ներ – կայացուցչական ժողովի առենապետը, գործունէութեան հառնդուն տարիքի մը, վաղաժամ մահով մը բաժնուեցաւ մեզ – մէ:

Պարոն Հրանդ Ցակոբեան, Ալֆորվիլի Հոդաբարձութեան նուիրուած անդամնե – րէն, մինչեւ իր մահը օրինակելի ազգա – սիրական ծառայութիւններ մատուցած է իր համայնքին:

ՆՈՐՈԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եկեղեցւոյ ջեռուցման եղանակը, որ աւելի քան 15 տարուան կեանք մը ունէր, դրեթէ անպարծածելի վիճակի մը հասած էր. հաստատուեցաւ կեդրոնական ջե – ռուցման վառարան, որով կարելի եղաւ մաղութի միջոցաւ տաքցնել եկեղեցին եւ առաջնրդարանը: Եղան նաեւ դանազան նորոգութիւններ եւ բարեդարդումներ: Եկեղեցւոյ վանդակոմը, բոլոր դռները, խորհրդարանի ճակատը եւ ներքնամասը մաքրուեցան ու ներկուեցան: Խորհրդա – րանին մէջ դրուեցան նոր վարագոյր – ներ: Տիկնանց Միութիւնը Խորհրդարա – նի մէջ կատարուած նորոգութիւններուն բարեհաճեցաւ իր աջակցութիւնն ընծա – յել:

ՊԱՇՏՕՆՆԵՐ

Ջորս տարուան ընթացքին տեղի ունե – ցած են, Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներուն մէջ, հետեւեալ պաշտօն – ները. —

Մկրտութիւն	694
Պսակ	428
Մահ	629
Հոգեհանգիստ	1447

Մեր բոլոր հայրենակիցներուն իրենց – բանքներուն սիրով ղոհացում տրուած եւ հարկ եղած դիւրութիւնները ընծայուած են, իւրաքանչիւր խնդրարկուի պայ – մաններուն նկատի առնելով: Ամէն մարդ անխտիր իր դնահատանքը յայտնած է, մասնաւորապէս արարողութիւններու կանոնաւորութեան եւ իր հիացումը՝ մեր երաժշտութեան սրտառուչ ներդաշ – նակութեան համար:

Հաճելի է հաստատել թէ ամուսնա – լուծման պարագաները զրեթէ հազուա – դէպ զարձած են: Ամբողջ չորս տարուան ընթացքին ամուսնալուծման մի միայն 15 դիմում կատարուած է:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տարի կը հրատարակուի տօնա – ցոյց մը, կարեւոր դիտելիքներով, եւ հաւատացեալներու նուէր կը տրուի: Աւելի քան 1500 օրինակ կը ապառի:

Հրատարակուեցաւ Խորէն Նարպէյի «Քրիստոնեականը», հայերէն եւ ֆրան – սերէն լեզուներով: Ֆրանսայի բոլոր չրջաններու նոր սերունդը դնահատան – քով դիմաւորեց գայն:

Պատրաստութեան մէջ է հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով Ս. Պատարագի դրքոյկը, յատկանշական կարեւոր բա – ժինով մը:

Գրադարանին մէջ ունինք երեք հազա – րէ աւելի արժէքաւոր դիրքեր:

ԿՐԹԱԿԱՆ

Մեր կրթական ձեռնարկները կը շա – րունակուին ըստ առաջնոյն: Ամէն դի – մումի ընթացք կը տրուի մեր կողմէ, քաջալերելու համար այս ուղղութեամբ եղած ձեռնարկները:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Ազգային – Եկեղեցական Հոկտ. ութի համագումարին մասնակցեցան Փարիզէն Սրբազան Հայրը, եւ երկու պատգամա – ւորներ, որոնք արժանաւոր կերպով ներ – կայացուցին Փարիզի Հայութիւնը: Ա – նոր համար կը բաւէ յիշել թէ Սրբազան Հայրը ընտրուեցաւ անդամ Հոգեւոր Գե – րագոյն Խորհուրդի եւ ատացաւ ԱՐՔու – թեան տիտղոս: Ինքն էր որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Նորին Սրբութիւն Վազգէն Ա.ի նախագահութեամբ պատա – րագեց ու քարոզեց Օշականի եկեղեցիին մէջ, Ս. Մեսրոպի դերեզմանին վրայ բարձրացած սրբազան խորանին առջեւ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆ

Վարչութիւնը իր կարելի բոլոր միջոց – ները ի գործ դրաւ Ազգային Տան խնդրին բարւոք կարգադրութիւն մը ապահովե – լու համար առանց դատական ձեռնարկ – ներու դիմելու: Դժբախտաբար մեր ջանքերը ապատուած արդիւնքը չտուին եւ խնդիրը բնկաւ դատարան: Կը սիրենք յուսալ թէ այս խնդիրը բարւոք լուծումի մը կը յանգի եւ վերջ կը դնեն վէճերը:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Պաշտօնէութեան ամսականները ամէն ամիս կանոնաւոր կերպով վճարուած են: Եղած են թէպէտ անակնկալ ծախքեր. բայց պիւտճէն պահած է իր հաւասարա – կշռութիւնը, չնորհիւ եկեղեցիներու Հոգաբարձութեանց խոհեմ եւ իրատես մտածակարգութեան:

Կարեւոր գործեր եւ իրականացումներ կատարած ըլլալու յաւակնութիւնը չու – նինք, սակայն պատկառելի ժողովիդ կը ներկայանանք Հայաստանեայց Առաքե – լական Եկեղեցիին չուրջ խաղաղութիւնն ու անդորրութիւնը, ներդաշնակ աշխա – տանքի եւ բեղուն գործակցութեան մը կարելիութիւնը պահպանած ըլլալու դո – հունակութիւնով:

Ապիկա ալ կը պարտինք մեր սիրելի Սրբազան Հօր իմաստուն դեկավարու – թեան, պատկառելի ժողովիդ թանկա – գին աջակցութեան, Հոգաբարձութիւն – ներու արդիւնաւէտ գործակցութեան եւ մեր ժողովուրդին գիտակցութեան ու կարգապահական ոգիին:

(ԿՆԻՔ)

«ԾԱՔԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (131)

խոդեդան

—o—

Կարպեաը եա տարաւ, եւ, ամանը բո – լորին դատարկ տեսնելով, սաստիկ ցաւցաւ:

— Դու մեզ խաբեցիր, կեավուր, — պատաց պահիններից մէկը:

— Խարեցի: — Եւ Խոդեդանը նրանց աչալուրջ աչքերի մէջ նայելով թուր – քին սաց. հեռեւեալը. — Դուք խա – ւար դիւերով մաաք իմ տուն: Եթէ լոյ – ոյ գայիք, կը տեսնէիք անարատ ոսկին:

— Ձոյց տուր, — պահանջեցին սա – նը:

— Ահա ոսկին, — պատասխանեց հո – գիք, մատնացոյց անելով հայելի եւ ներին վրայ: — Սա իմ հարսանիքի գիշերն է, որ ինձ կապեց էս կնոջ հետ: Մենք կազմեցինք ընտանիք: Ոսկին՝ դա իմ անշուք խրճիթն է, որի դուռը դուք տեսաք: Էս դերանները են, էս ճաիկ – ներն են, էս խաղաղ քարաին է Սեւ սարի վրայ:

— Շուտ արա, կեավուր, ոսկի տուր մեզ, այն ոսկիներից, որ տուել ես Թա – լիպ էֆէնտուն:

Աատուրի աչքը դիպաւ իր թոնրին, որ Ոսկեհատն էր չինել: Ցիշեց քաւոր Տօնիկ խաղերը հայրենի օջախի չուրջ: Ցիշեց ամայացած Մուշն ու Սասունը եւ իր անմեղ զոհուած երեխաներին: Ահա այն ակիչը, որով ատնաիկինը թոնրից դուրս էր քաշել իր հարսանիքի տաք դա – թանները:

— Եկել էք սպանելու, դէ սատկէք, — որոտաց հովիւը, ծանր խաչերկաթը թոն – րի վրայից արագութեամբ վերցնելով եւ ուժգնօրէն իջեցնելով առաջին պատա – հած դահճի գլխին:

Մարդասպանը փռուեց:

—Ահա ձեզ ոսկի, — գոռաց նա յա – ղորդ ուժգին հարուածը պաշկպօղուքի քունքին իջեցնելով: Սա նոյնպէս տա – պալուեց:

Նոյն միջոցին տանիքին ոռնաձայն լըս – ուեց, որին անմիջապէս հետեւեց մի ծանր խոխոջ: Հրացանը որի փողը ներս էր երկարած երդիկից, վերեւից վայր ընկաւ Թոնրի մէջ:

— Իմ եաեւից, — գոչեց կատաղած Սասունցին, հրացանը վերցնելով եւ կա – պելով դաշոյններից մէկը: Բայաղը նոյն – պէս գինուեց: Խոդեդանը հասկացաւ, որ մէկը, եաեւից գալով, դաշոյնով ըս – պաննէց երդիկէն հակող ասկեարին: Բայց թէ ո՞վ էր այդ փրկարարը՝ յայտ – նի չէր: Այդ մասին էր մտածում Աատուրը, երբ վերեւից մի կանչ լսուեց:

— Խոդեդան, ես եմ տանիքիդ:

— Դու ո՞վ ես:

— Շնկօն եմ, քո խաչեղբայրը, — եւ լեռնական քաղցաւոր քուրդը, երդիկից կռանալով, վայր նայեց արիւնոտ դա – շոյնը ձեռքում պահած:

Աատուրը զարմանքից քարացել էր:

— Ես եկայ քեզ օգնելու, Խոդեդան: Ամբողջ գիշերը չեմ քնել: Մօտկանի լեռներից վազել եմ Բռնաչէն, որ քեզ կո – տորածից ազատեմ:

— Մարէ աղջիկ, մենք փրկուած ենք: Շնկօն է երդիկին, — գոչեց Աատուրը եւ գինուած դուրս դալով իր տանիքի վրայ, համբուրեց հաւատարիմ քրդի ճակատը:

— Շատպէր, Խոդեդան, Բռնաչէնի Հայերին տարել են կոտորելու:

— Ո՞ւրտեղ:

— Աբինօքի դերեզմանատունը:

Հեռւում համազարկ լսուեց:

— Կոտորում են, — բացականչեց լե – ռնցին, տանիքից իջնելով: Նրա եաեւից սաացակալած ձեան վրայով դէպի արեւ – մուտք ընթացան Շնկօն, Բայաղը եւ Հե – դինէն:

Ահա եւ զերեզմանատունը:

Մօտ երկու տասնեակ սեւազգեստ աս – կեարներ հրացանները երկարած կրակում էին հայ անզէն եւ անպաշտպան բազմու – թեան վրայ: Այնտեղ էր Աբինօքի, Դաշ – տադէմի եւ հարեւան գիւղերի հայ բո – նակչութիւնը: Շինականների մեծ մասը տղամարդիկ էին, գլխաւորապէս փոր – մշակներ եւ հօտաղներ: Ոմանք կիսա – մերկ եւ չապկանց: Այդ նշանակում էր, որ նրանց յանկարծակիի բերելով, դուրս էին քաշել անկողիններից, ժամա – նակ չտալով անդամ հագնուելու: Աատուրը ճանաչեց: Այդտեղ էին այն բո – լոր վաուոուն երեխաները, որ չամիչ է – ին հաւաքել իր հարսանիքին եւ այն հրա – շալի երիտասարդները, որ մինչեւ առա – ւօտ գովանդ էին խաղացել իր խրճիթի առաջ: Նրանց մեծ մասը արդէն կոտոր – ուել էր:

Սասունցին ծունկի եկաւ մի ժայռի ե – տեւ եւ կրակեց: Դահիճները իրար հաե – ւից վայր տապալուեցին: Մնացեալները, խուճապահար, պատրաստուեցին փախ – չել: Խոդեդանը, Շնկօն եւ Բայաղը մերկացնելով իրենց դաշոյնները, ուժգին աղաղակներով նետուեցին թշնամու վը – րայ:

— Առէք ձեզ ոսկով լի կճուճ, — գո – ռում էր Աատուրը դաշոյնը ուժգնու – թեամբ մերթ մէկի, մերթ միւսի կրծքի մէջ մխրճելով:

ԽԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի եւ Լիոնի առկախ հաշիւ ունեցող մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք իրենց հաշուեցոյցերը ։ Կը խնդրենք որ մինչեւ Յուլիս 15, կարգադրեն իրենց հաշիւները ։ Այդ թուականէն անխտիր պիտի դադրեցնենք թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն որոնք չեն պատասխանած մեր դիմումին ։

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ «Յառաջ»ի, ինչպէս բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնը կանխիկ կը վճարուի եւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր այն բաժանորդներուն որոնք, առանց սպասելու մեր դիմումին, իրենց կանխիկ վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐ

Քիրազեան ընտանիքը 25ական ֆրանք կը նուիրէ Ազգատախնամին, Կապոյտ Խաչին, Կարմիր Խաչին եւ Որբերու Օգն. Մարմնին

ՍԱՀԱԿ ՔԻՐԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ։

(Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Շաբաթ իրիկուն Կառ տը Լիոնէն ։

Ժամադրավայր Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21ին ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի Ա. խումբի մանուկներուն բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Երկուշաբթի Յունիս 29ին եւ Ուրբաթ Յուլիս 3ին, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանատունը, 15, րիւ Ժան Կուժօն ։ Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս վեցին ։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 5, ժամը 11–21, Լը Փէքի Հայ Ընծայարանին դարաստանին մէջ ։

Ի նպաստ Բարեսիրական ու Կրթական ձեռնարկներուն ։

Հանդիսաւոր Պատարագ ժամը 11ին

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին ։

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Գեղարուեստական բաժին

եւ զբօսալի խաղեր

Հաղորդակց. միջոցներ — Շոգեկառք Կառ Սէն Լազարէն, Սէն Ժէրմէն ան Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Փէքի) ։

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել էրմիթաժի կայքը ։

LE LORD
RESTAURANT

✶

SPECIALITÉS
ARMÉNIENNES ET HONGROISES
Décor agréable — Prix modérés
Հայկ. եւ Հունգարական Ընտիր ճաշ

PARIS
9, Rue Lord Byron, 9
(CHAMPS-ÉLYSÉES)

★

— Ouvert tous les jours —
sauf lundi
Téléphone :
ELY. 07-27
Փակ է Երկուշաբթի ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կազմութեան երեսնամեակին (1934 – 1964) առթիւ ։

Կիրակի օր (Յուլիս 5)

Հացկերոյթ եւ խնջոյք ժամը 13·30ին, հայ դպրոցի սրահը, 4, Րիւ տէ Թրուա-Շանթիէ ։

Կը նախագահէ ԲԺ. Ռ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿ. ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Առաւօտուն եկեղեցւոյ արարողութենէն ետք մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի երեսնամեակի ընթացքին մահացած 22 ընկերուհիներու եւ ընկերներու անմոռաց յիշատակին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

24 Հոկտեմբեր Շաբաթ գիշերէն մինչեւ լոյս, Զ. Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ ։

×

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յուլիս 26ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ ։ Կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ ։

Ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց օթօքարները ։

×

Հերոսներու Օրը կը տօնուի Վիէնի մէջ Յուլիս 19ին ։

×

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 67րդ տարեդարձը կը տօնուի Յուլիս 26ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ, Կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ ։

Ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւններէն կը խնդրուի այժմէն վարձել իրենց օթօքարները ։

×

Հերոսներու օրուան տօնակատարութիւնը Շաւիլի անտառին մէջ՝ Յուլիս 26 Կիրակի օրը ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան ։

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
— ՅԱՃԱԽԵՑԷՔ —

ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ
(CHEZ JEANNOT)
Ծովէն մէկ քիլոմեթր հեռու

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ
եւ
մասնաւորաբար
ՏԷՕՆԷՐ-ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ

BAR-RESTAURANT
« CHEZ JEANNOT »
195, Chemin du Rouet
MARSEILLE - 8e
Հեռ. 77 – 76 – 39

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ծրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան ։

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւ մարզական միութեան տարեկան դաշտահանդէսը Յունիս 21ին Կիրակի ամբողջ օրը (Թրուա Լիւք) ։

—*—

COSTA VERDE

SOCIETA
PER LA
VALORIZZAZIONE DELLA SARDEGNA
(s. p. a.)

ՍԱՐՏԵՆԻԱՅԻ գեղածիծաղ ու վայրի՝ արեւմտեան ափերուն վրայ, շինութեան մէջ է զբօսաշրջիկներու յատուկ ծովեզերեայ ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ քաղաքաշրջանը, 15 միլիոն ք. մ. տարածութեամբ ընդհանուր յատակագիծով մը ։

Այս առթիւ, ծախու են ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ Ընկերութեան բաժնեթուղթեր սահմանափակ թիւով, որոնց գինը խիստ մատչելի է եւ գումարը զուրկ որեւէ պետական տուրքէ՝ 20 տարի ։

Գրաւոր դիմել Ընկերութեան արտասահմանի ներկայացուցիչին՝

MR. A. GLORIKIAN :
— MUNICH (Allemagne)
Platzl Münzstr. 8/9
— MILANO (Italie)
Via S. Vittore al Teatro, 3

Ընկերային կամ հաւաքական բնոյթ ունեցող ձեռնարկներու համար, գնումի մասնաւոր եւ շահեկան պայմաններ ։

— * —

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը ի պատիւ նախկին վարչութեան ։ Շաբաթ (4 Յուլիս) ժամը ութին, Պ. Ֆիլիփի սրճարանը, անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

Ներկայ կ'ըլլայ Հրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը ։

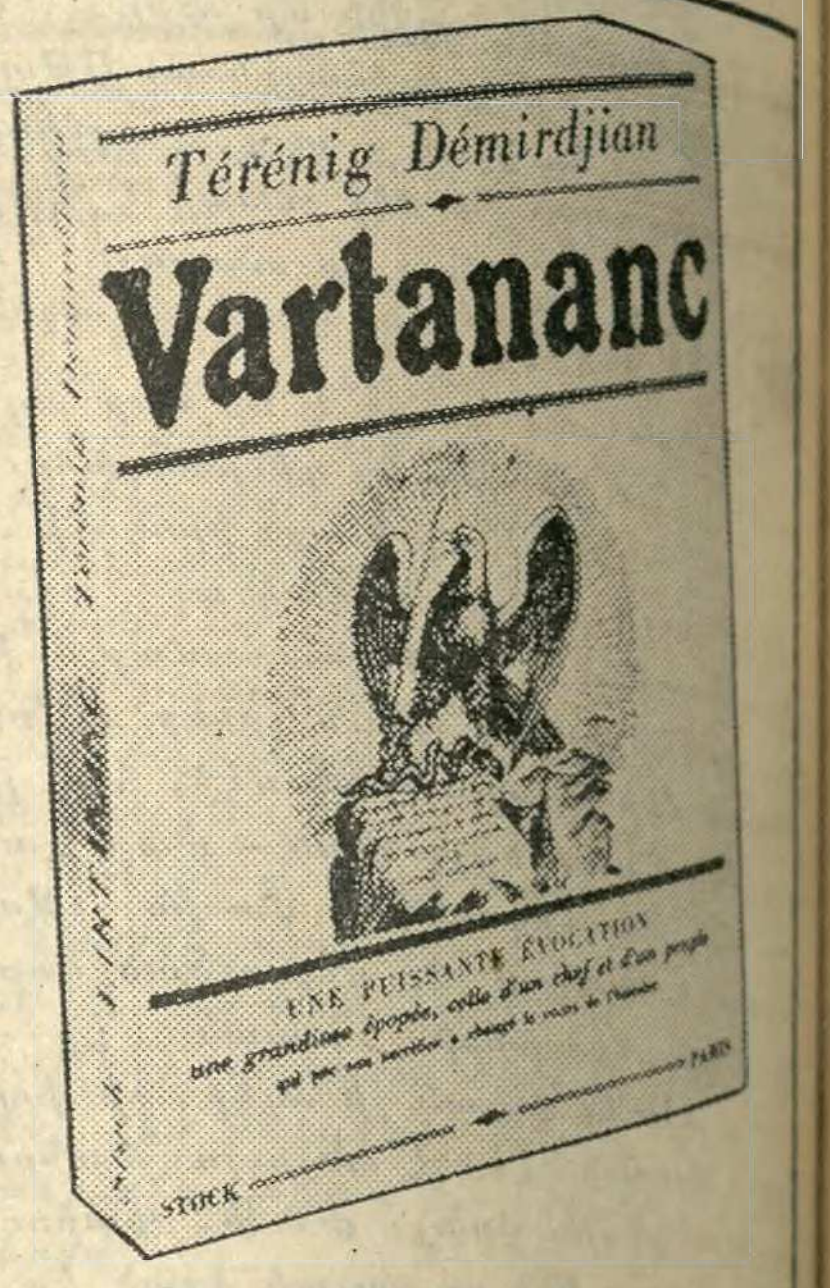

Les *Vartananc*, les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

traduit par Dikran Kirazian, présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

Editions STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ՁԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր ։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն ։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն ։ Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը ։

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
30
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
30 JUIN
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ԴԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10046

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — Nº 10.046

ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՆՔ

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ հպարտամեայ հրաշքներու հանճա – րիդ, հոգիի յաւերժութեան հաւատքիդ, հանգապօրեայ հայակերտումիդ:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ հպորդուելու եւ հզօրանալու հա – մար, ջանդի քեզմէ հեռու հայկականու – թիւնը կը դադրի ըլլալէ խոովք եւ մա – քիւնը կը դադրի ըլլալէ խոովք եւ մա – րատում, կը հրաժարի հրդեհուած հոգի – ներու յաւուն որոնումէն, կը պարպուի տիկերական տարողութիւն ունեցող խորշորդներէդ:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ քանի ուշ չէ, քանի ուշ չէ տարա – գրութեան վերջին այս սերունդին հա – մար, որ կրնայ վերադառնալ իր ինքնու – թիւնը, եթէ ամբողջապէս վերադառնայ քեզի, ամբողջապէս վերադառնայ քեզ ինքդ իր մէջ՝ իրրեւ իր էութեան միակ ուղի եւ միակ իմաստ, ինքն իր մէջ վերընձեւե – ցիր իրրեւ ամէնն Հայ Հոգի, ինքն իր մէջ իր ուսերուն առնէ քրամիդը հայ առաքե – լութեան, ինքն իր մէջ Հայօրէն, միշտ Հայօրէն, միայն Հայօրէն դիտէ ու դա – ւակ ժամանակի ու տարածութեան հոլո – վոյթը անպարփակ:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ քանի որ դեռ խրուած ու խարբա – նած է վերջին այս սերունդի էութեան մէջ խոկ կարօտ մը բոլոր բառերն ու բա – ռարտութիւնները հրկիզող ու մոխրացնող, կարօտ մը բոց ու ոգոց ինչպէս գժոխքի կրանաւորները լափլիզող հրայրքը, ան – մար, կարօտը տեսքիդ, համիդ, հոտիդ, ձեռ հեղ մը, դէմ հեռուէն, դէմ իրրեւ քեզի որ անձայն ու թաքուն համբոյ – րիդ արժանանալու:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ քանդի վերջին այս սերունդը վեր – ջին իր կարօտով կանգուն է դեռ եւ դեռ կրնայ ամբանալ, դառնալ անսուիկ բերդ, որքան անհնայ խոցոս խոցուած կարօտը տարագրին, որքան սաստիկ տատնապս տարագրած կարօտը զարիբին, որքան դառն նզովս նզովուած կարօտը հայ – բնակարօտ հայորդիին:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ որպէսզի կանչես ու կանչես բոլոր որ բոլոր քու կանչերով, ձայնես անվերջ ու ամէն տեղ, ուր ձայնդ տկանջ պիտի դտնէ, ու համոզէ տարագիր հայ պան – դխտին, թէ ինք այս աշխարհին չի պատկանիր, համոզես որ քեզի կը պատ – կանի, ամբո՛ղջ քեզի՝ որպէսզի ապրի:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ քանդի ուրիշ փրկիչ ու փրկութիւն չունիս եւ մեզի կը պակսի Լացի Պատ մը մեր մանուկները փրկելու, ո – չոնց նոյնիսկ երբ հայերէն կը բարբա – չեցնէրէ ելած մեր հնչիւնները պարպակելով՝ այլեւս հեռու են հուրէն կարօտի, չեն հրկիզուիր, դուրս են մեր տաճարէն եւ պարպուած որա – նկան վհութենէդ, հարց իսկ չեն տար քինդ իրենց՝ թէ արդեօք ո՞ւր եւ ի՞նչ – պէս կրնան գուցեն իրենց հոգին:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ քանդի ամէնապէս ու ամէնադր ուժն ես դուն, որուն խօսքին ծանօթ տարածքներէ կան դուրսը տակաւին, որ ոչ խօսքի կարիքն ունին դիմանալու համար ապերասան դոհհկութիւններուն աշխարհին, դրամին, որոնց հանդէպ ար – ժէքներ ու դղուանքդ քեզ դարձու – ցուցանելու համար ազգայ հին ու հնադոյն, ինչպէս ու կը քալես Պատմու – թեան Աքսելոյսին ու կը քալես Պատմու – թեան Աքսելոյսը դիմաւորելու:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ քինդ վերջին այս սերունդի էութեան մէջ թաղուած անմար ջահեր ծունկի գալու եւ ջահե – րուդ պահակ կեցած քուրմերուն հետ միաբերան պաշտելու իմաստութիւնդ, որ մահն իմացաւ ու անկէ անցաւ հպարտ – դուեցաւ յաւերժութեան ու յաւերժական Յոսք դարձաւ:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ քանդի վերջին սերունդի վերջին ա – զօթքը դեռ չէ մարած ամբողջովին ու դեռ կան հետքերը հին, հնամենի, ծա – նօթ քեզի, քանի որ քու անցքիդ յուշն են անոնք տարագրի հոգիին մէջ դեռ ան – ջնջելի եւ հետեւելով հետքերուդ եւ յու – շերուդ, դեռ հնար է կասեցնել անկումը դահավէժ, որպէսզի չդառնանք ապա – րանքներու մէջ ապրող հոգեզուրկ մու – բայիկ, որպէսզի արկիլնք, որ վերջնա – պէս պարպուի հայ արքան մեր մէջ, որ – պէսզի չմոռնանք քու կողմէ մեզի ուղե – կից նշանակուած այն առաքելները, ո – րոնք կը խորացնեն մեր դիտակցութիւնը վախճանական իմաստին եւ աստիճան առ աստիճան երկոտանին վհատնելով գայն Մարդ կը դարձնեն:

Կը վերադառնանք դարձեալ քեզի՝ Հայ Հոգ՝ քանզի դեռ սերունդ մը ամբողջ քեզմէ կարուած՝ քեզմով կ'ապրի, քանի որ սերունդ մը ամբողջ քեզմով ամէն ինչ է եւ ոչինչ՝ առանց քեզի, ոչինչ անհիմ – նալի այն առեղծուածին մէջ, որ կեանք կը կոչուի, որուն մէջ ան ներակատար է քեզմով եւ փոչի՝ առանց քեզի, որուն մէջ ան նեխելու դատապարտուած դիակ է առանց քեզի, իսկ քեզմով՝ արարչա – գործ Հոգի:

«ՅՈՒՄԱՆԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՂՐԻՎԱՍ ԽԱՆԴԱՎԱՌ

ԻՆԷՕՆԻԻ ՅՈՒՍԱԽԱՔ

Զօր. Ղրիվաս մեծ խանդավառութիւն առեղծեց Նիկոսիոյ մէջ, հանրաժողովի մը ընթացքին, որու մասնակցած են ա – ւելի քան 50 հազար հոգի:

Վարդերու տարափի մը տակ եւ «Էնոսի՛ս, Էնոսի՛ս» բացագանչութիւններով է, որ ժողովուրդը ընդունած է ԷՕՔԱՅի պարագլուխը:

Ղրիվասի առաջին հրապարակային ե – լոյթն էր, կղզի ժամանելէն ի վեր, դալտնի կերպով Յունիս 12ին: Վենիզե – լոս հրապարակին վրայ, ուսուորուած ամբոխ մը չրջապատած է Ղրիվասը: Ո – մանք պատշգամներէն, ուրիշներ տանիք – ներէն հետեւած են ԷՕՔԱՅի պետին խան – դավառ խօսքերուն: Ժողովուրդին մէջ կը նշմարուէին բոլոր խաւերէ ներկայա – յուցիչներ՝ գիւղացի, բանուոր, քաղքե – նի, լեռնցի: Ընդհանուր կերպով հաւա – քոյթը ոճաւորուած բնոյթ ունեցած է, պինուորական նուագախումբով եւ ԷՕ – ՔԱՅի գրօշներուն տակ:

Ժողովուրդը կը ծափահարէ ան՝ որ աքսորուած էր Մակարիոս Արք·ի եւ բրի – տանական իշխանութեան միացած ճըն – չումին տակ:

Տարիները անցած են, ու Մակարիոս եւ Ղրիվաս կողք կողքի են այսօր: Արք – եպիսկոպոսը ուղիղ կեցած եւ քոյր՝ փոքր մարդ մը՝ Ղրիվաս, որ խօսք կ'առ – նէ: Անունը Տիմեհիս գրած են, ի յիշա – տակ բիւզանդական չրջանի առասպել – կան հերոսին: Գիտեն որ Ղրիվաս կղզի վերազարձած է Մակարիոս արք·ի հով – նին տակ առնելու համար կղզիին խառ – վարար տարրերը: Նոր բան մը չըսեր: Կը կրկնէ առջի օրուան խօսքերը: Ձեռք կ'երկարէ Թուրքերուն, հանրաքուէ կ'ու – զէ: Անուշա իր մօքին, ինչպէս բոլոր Յոյներուն մօքին մէջ, հանրաքուէ կը նշանակէ էնոսիս, որ կը նշանակէ կցում Մայր Հայրենիքի հետ: Խաղաղ համա – կեցութիւն քարոզելէ ետք, Ղրիվաս եզ – րակացուցած է «կեցցէ՛ վազուան ազատ յունական կիպրոսը»:

Ակնարկելով Տօքթ. Քիւչիւքի առջի օրուան խօսքերուն «տիրոջ եւ գերի»ի մասին, Ղրիվաս ճշդած է.— Տէր եւ գե – րի չկայ ինչ կը վերաբերի փոքրամաս – նութեանց: Հոդուս եւ Թրակիա, ուր Թուրքեր կան, անանց ազատ եւ խաղաղ կ'ապրին Յոյներուն հետ, ինչպէս մէկ ժողովուրդ: Բնակչական պատերազմ չենք տանիր Թուրքերուն դէմ: Կ'ուզենք որ Տօքթ. Քիւչիւք ընդունի խաղաղ համա – կեցութիւնը»:

Ղրիվաս յիշած է նաեւ Ֆրանսայի օ – րինակը որ ինքնորոշման իրաւունքը դոր – ծադրեց, առաջին անգամ, Ալժերիոյ մէջ:

Դէպերը մասնաւոր ուշադրութիւն ըն – ծայած են Ղրիվասի վճռական չեչին, երբ յայտարարած է.— Յոյն կիպրացի – ները միայն իրենց վրայ պէտք է հաշ – ուին, իրենց եւ միայն իրենց կը պատ – կանի յաղթանակը ձեռք ձգել»:

Այս յաղթանակը կը կոչուի Էնոսիս:

Անդին սակայն, միջազգային գետնի վրայ, կիպրոսի հարցին լուծումը օրէ օր աւելի կը դժուարանայ:

Ինէօնիւ Լոնտոն հասած է՝ դժգոհ եւ յուսախաբ Ամերիկացիներէն: Երկուշաբթի առաւօտ ալ, Օրլի կը հաս – նէր Յունաստանի վարչապետը՝ Փափան – դրէու, որ կ'ընդունուէր յոյն դեսպանին եւ նախապատրաստ Փէյրըֆիթի կողմէ: Նոյն օրը կը տեսնուէր ալ Կոլի հետ

Լոնտոնի մէջ, Ինէօնիւ տեսնուած է Տրկլաս Հիւսմի հետ: Յայտարարած է թէ պոտ ըլլալով հանդերձ Ուաշինկթընի իր այցելութենէն, չատ յուսախաբ է պինակիցներէն. Թուրքիա այն դիտցումն ունի որ «լքուած է իր դաշնակիցներէն»:

Էնոսիսը ընդունելի է միայն այն պա – րագային երբ Թուրք փոքրամասնութիւնն ալ օգտուի անկէ, այսինքն կղզին բաժ – նուի: Թրքական այս սկզբունքին համա – ձայն, Թուրքիոյ փոքրամասնութիւններն ալ պէտք է կարենան նոյնը պահանջել, այս ձեւով կը վերազարձուին հայկ. հո – դերը: Դատ մը որ աւելի իրաւացի է քան իրենցը Կիպրոսի մէջ, քանի որ Թուրքիա օտար հոդեր զրաւած ու կցած է, մինչ Կիպրոսի ոչ մէկ մասը երբեք Թրքական չէ եղած: Բայց ծանօթ է որ Թրքական սկզբունքները մէկ ուղղութեամբ միայն կ'օգտագործուին:

Ինէօնիւ պատերազմէ ալ չի վախնար: Յարդ չէ ըրեր դաշնակիցներու «խաթէր» համար բայց···: Բայց Ինէօնիւ կը սպառնայ «Թուրքիա պատերազմ չուզեր, բայց եթէ մեզի պարտադրուի, կ'ընդու – նինք բոլոր հետեւանքներով»:

Կը թուի թէ ոչ ոքի հետ դէշ մարդ ըլլալու համար, ալ կոլ, աւելի կողմնա – կից ըլլալով հանդերձ յունական տեսա – կէտին, դիրք պիտի չճշդէ ոչ ալ մինչ – մինչ կիպրական հարցին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ դահլիճին հրաժարումէն ետք, նախագահ Սէնեի սկսած է խոր – հրդակցութիւնները յաղորդ մը պատրաս – տելու համար Մորոյի: Իտալիոյ նախագահին դործը չատ փափուկ է որուած ըլլալով, որ Իտալիա անտեսական ծանր տագնապ մը կ'ապրի:

ԻՄՐԱՅԻԼԻ վարչապետը՝ Լեւի Էշքոլ Փարիզ հասաւ երկուշաբթի օր եւ տես – նոյնեցաւ նախագահ տը Կոլի հետ: Երու – սաղէմէն մեկնած պահուն, Իսրայէլի վարչապետը յայտնած է Ֆիկարոյի թըղ – թակցին որ Իսրայէլ եւ Ֆրանսա առկախ ոչ մէկ հարց ունին բայց Էշքոլ յոյս ունի որ աւելի ծաւալ պիտի տայ երկու երկիր – ներու կապերուն:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍՐՆ կ'ուզէ ոչի ի բեին յարդել տալ օբէնքը քաղաքացիական ի – րաւունքներու չուրջ, բայց Միսիսիփիի մէջ մթնոլորտը չատ լարուած է: Միջա – դէպերը իրարու կը յաջորդեն եւ սպի – տակ ու սեւ, իւրաքանչիւրը իր կողմէ կը պինուի: Ֆլորիտայի մէջ ծանր դէպքեր պատահած են, սպիտակամորթ մը՝ 22 տարեկան, վիրաւորուած է: Ճոնսըն յայ – տարարած է.— եթէ քանի մը քաղաք – ցիներ կը փորձեն իրենք կարդադրել ի – րենց տարակարծութիւնները, բոլորին ա – զատութիւնը կը վտանգուի»:

ՊԵԼԿՐԱՏի մէջ չատ անջուք կերպով ողեկոչուած է Սարայեւոյի չինամակը: Կարգ մը հանդիսութիւններ տեղի ունե – ցած եւ յուչատախտակներ գրուած են հոն, ուր, 1914 Յունիս 28ին սպաննուած է Աւստրիոյ – Հունգարիոյ գահաժառան – գը՝ Ֆրանսուա – Ֆերտինանտ, պատճառ դառնալով առաջին աշխարհամարտին:

ԽՐՈՒՇՉեւի Օազօ հասած է երկուշաբթի առաւօտ, չարունակելով ականտինաւեան չրջագայոյթը:

ՊՈԼՍՈՑ մէջ Թրքուհի մը, ետ չմնա – լու համար «քաղաքակրթուած» երկիրնե – րու առեղծած վերջին նորութենէն (լո – պանքի կուրծքը բաց դղեստ), փորձած է այդ ձեւով ծով մտնել, բայց ոստիկան մը միջամտած է: Ի վերջոյ Թրքուհին «պաշտպաններ» գտած է եւ ապատած գատական հետապնդումէ: «Երկու կտոր մէկ պակաս» մկրտուած այս դղեստը (եթէ կարելի է դղեստ բառը գործածել) կը չարունակէ ալմուկ հանել Քոթ տ'Ա – ղիւրի վրայ:

ՓԱՐԻՋի ձիարշաւի մեծ մրցանակը չա – հեցաւ Ուայթ Լապըլ, կի տը Փոչիլոի պատկանող:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ վարչապետը Փարիզ պէ – տի գայ Յուլիս 26ին, պաշտօնական այ – ցելութեան:

ՌՈՊԸՐԹ ՔԵՆՆԸՏԻ, Միացեալ Նահանգ – ներու Արդարութեան նախարարը ծա – դիկներով եւ «կեցցէ՛»ներով ընդունուած է Վարչաւա:

ՓԵՇՏԱՑի մէջ, նախկին սթալինեան մրցանակաւոր մը երեք տարի բանտար – կութեան դատապարտուած է, խափանա – րարական գործունէութեան համար:

ՎԵՐՏԻՕՆի ճակատամարտի 48րդ տա – րեդարձը ոգեկոչուած է, ի ներկայու – թեան վարչապետ Փոնթիուի, որ իր արտասանած ճառին մէջ, յաչողած է խո – սիլ Վերտէօնի մասին եւ Ֆրանքլիւզեր – մանական հաչտութեան առանց յիչատա – կելու Վերտէօնի յաղթական՝ Փէյչէնի անունը: Օտոռ մասնաւորաբար կը դա – տապարտէ այս ընթացքը, չէ՞ւոր թէ կարելի չէ երկու անունները իրարմէ բաժնել:

ՄԱԿԻ ընդհ. քարտուղարը Ու Թան Մոսկուա պիտի երթայ Յուլիս 28ին եւ մնայ երեք օր:

ՀՈԼԱՆԴԱՑի Իռէն իշխանուհին որուն ամուսնութիւնը, առանց Հոլանտական Թորհրդարանին համաձայնութեան, բա – ւական ալմուկ հանած էր, Հոլանտա դր – նաց առջի օր, առանձին: Ներկայ պիտի ըլլայ հօրը ծննդեան 53րդ տարեդարձին:

ՅՈՒԼԻՍ 1էն սկսեալ վարձքերը պիտի բարձրանան 3էն 8 առ հարիւր համեմա – տութեամբ: Այս յաւելումը 1967ին պի – տի յանգի 23էն 72 առ հարիւր յաւելման, ըստ բնակարաններու յարմարութեանց:

340·000 ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ ներկայացան երկուշաբթի առաւօտ Պաշտպի քննու – թեան:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ դժուարութիւններ սկսան Փարիզի մէջ, ուր կարելի չէ եղան միս գտնել: Բանջարեղէն եւ պտուղ ծա – խող խանութպաններն ալ գնումի դործա – դուլ կ'ընեն այս երեքշաբթի եւ չորեք – շաբթի:

«ՄԵՂԵԴԻՆԵՐ» ՇԱՐՔԷՆ

— ԼՕ-ԼՕ —

Ա.

ԽՄԲ.— Հայաստանի գրողներէն Ռա – ֆայէլ Արամեանի այս պատմուածքը ու – բիշ բան չէ, բայց եթէ՝ հազարերորդ վկայութիւնը՝ թէ Հայաստանի մեր գր – բագէտները ինչ կը զգան ոչ միայն Կո – միտասի, Խրիմեանի, Անդրանիկի («Նա – պին Գարահիսարցի մի ատաղձագործ») հանդէպ, այլեւ Սասունցի յեղափոխա – կաններու, Սասունի յեղափոխութեան եւ Հայ Ազգային Յեղափոխութեան հան – դէպ:

Քահանան առքով էր եկել, երկար, շատ երկար էր քայլել, եւ ծակուել էին տրեխները: Նա նստել էր վեհարանի մուտքի առաջ, հանել տրեխներն ու կար – դի էր դցում: Գլուխը խոնարհել էր, եւ Կոմիտաս այդ պատճառով չէր տեսնում դէմքը: Վերեւից երեւում էին նրա խո – ռիւ, երբեք սանր չտեսած ճերմակ մա – զերը: Կոմիտաս սպասում էր, իսկ նա կռացած տրեխակապերն էր ուղղում:

Քահանայի Սասունից գալու լուրը ճե – մարանի սաներից մէկին էր յայտնել, եւ ինքը հիմա եկել էր տեսնելու այդ ծեր, դիւղական քահանային, որն, ինչպէս պատմում են, Աւետարան չէր կարդա – նում կարդալ, բայց այն ծայրից – ծայր բերանացի արտասանում էր:

— Ողջոյն, տէր հայր:

— Աստծու բարին, որդիս, — պա – տասխանեց քահանան՝ իր գործը չարու – նակելով: Նա վեր չնայեց, չտեսաւ, որ իր հետ խօսում է մի ջահել վարդապետ, նիհար, թխադէմ վարդապետ: Յետոյ, երբ վերջացրեց գործը, բարձրացաւ տե – ղից, ուղեց եղան հետ կաշուից լայն գօտին, գօտկատեղում պահուած դաշոյ – նը, յետոյ միայն նկատեց, որ իր առջեւ կանգնած է մի ջահել վարդապետ:

— Աստուած օգնական, հայր սուրբ:

— Աստծու բարին, հայրիկ,— պա – տասխանեց վարդապետը:

Քահանան եօթանասունն անց էր, մա – զերը ու փոս ընկած աչքերով: Մօրուքն սկսւում էր ուղղակի աչքապոչերից, իսկ յօնքերն այնքան խիտ ու հատ էին, որ թւում էր, թէ թոնիս տուֆից քիւեր էին աչքերի վրայ:

— Սաննայ սարերէն կուգամ, ոտքով կուգամ, — ասաց նա՝ չսպասելով, որ հարցնեն,— վեհափառի ընդունելու – թեանը կը սպասեմ:

Եւ նրանք երկուսով սպասեցին:

Զգիտես ինչու, Կոմիտասը ոչինչ չը – հարցրեց, թէկուզ եւ եկել էր Սասունից լուրեր իմանալու: Չհարցրեց թէեւս նրա համար որ քահանան վազուց փակ եկեղեցու նման ինքն իր մտքերի, իր աղօթքների հետ էր: Նրանք կանգնած էին դէմ – դիմաց եւ չէին խօսում: Քա – հանան նայում էր վարդապետին, ու չէր նկատում նրան. թերեւս մտածում էր պիւղում թողած անասէր եկեղեցու մա – սին, այն մասին, որ անձրեւներն այս տարի սակաւ են, որ Սասնայ կորեկի արտերում հիւանդութիւն կայ. ո՞վ դի – ւի, թէ ինչի մասին է մտածում այս պիւղական ծեր քահանան, որի մասին պատմում էին, թէ Աւետարանը ծայրից – ծայր բերանացի դիտի, իսկ քարոզից յետոյ գնում է իր արտը վարելու:

Ներսից լուր բերին, որ կաթողիկոսն ապասում է: Քահանան հանեց տրեխնե – րը, առաւ թեւի տակ, յետոյ ծնկի իջաւ ու ծնկաչոք սկսեց յառաջանալ: Կոմիտա – սը ուզեց ասել, թէ նա դռների մօտ կա – րող է ծնկի իջնել, բայց չհամարձակ – ուեց: Քահանան ինքնամփոփ մտացոյ – թեան մէջ աղօթք էր մրմնջում, եւ կո – միտասն ստիպուած էր իր քայլը յար – մարեցնել նրա ընթացքի հետ:

Կաթողիկոսարանի ընդունարանի դռ – ների մէջ քահանան մի պահ կանգ ա – ռաւ, յետոյ նկատելով դահաւորակին նստած Խրիմեան Հայրիկին, ձեռքերը վեր պարզեց ու խոնարհուեց: Երբ նա ձեռքերը վեր պարզեց, թեւատակից վայր ընկան տրեխները: Նրանք ընկան գորգի վրայ, ընկան առանց ապտուկի, խուլ թր – փոցով: Կոմիտասը կռացաւ, վերցրեց տրեխներն ու թաքցրեց իր վերարկուի տակ:

— Հայրիկ, — դողացող ձայնով խո – սեց քահանան, — երեք որդի ունէի, ե – րեքն էլ ընկան Սասունի կռիւներում: Ե – կել եմ, որ պահպանիչ կարդաս ինձ հա – մար, սիրտս ճեղքուած դանդի նման է զարկում:

Քահանայի ձայնը խզուեց:

Կաթողիկոսը բարձրացաւ տեղից: Կո – միտասը նկատեց, որ Հայրիկի ծերու – նական աչքերն արցունքոտուեցին: Խր – իմեանը մօտեցաւ քահանային, բար – ձրացրեց նրան ու տարաւ նստեցրեց իր դահաւորակի վրայ. յետոյ լուռ ետ դարձաւ ու ինքը ծնկի իջաւ քահանայի առջեւ:

Քահանան վախեցած բարձրացաւ տե – ղից:

— Նստիր, — հրամայեց կաթողիկո – սը, եւ քահանան անհամարձակ նստեց:

— Տէր հայր, — խեղդուող ձայնով ա – սաց Խրիմեանը,— հազարաւոր որդիներ ունէի եւ բոլորն էլ ընկան Սասնոյ կըռ – ւում, պահպանիչ կարդա ինձ համար, սիրտս մոլոր դանդակատան նման է զարկում:

Տրեխները սահեցին վերարկուի տակից ու վայր ընկան: Կոմիտասն ինքն էլ չըզ – դաց, թէ երբ ձեռքից բաց թողեց տը – րեխները: Նա չիմաւ, չհասցաւ, չկար – ձրացրեց տրեխները, անչարժ կանգնել էր տեղում եւ հագիւ էր զսպում իրեն:

ՀԱՅԿ ԹԻՒՐՔԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—o—

Գերմանիոյ հայկական հին գաղութին առաջնակարգ գործիչներէն մէկն էր ան, որ 1922ին եռաք Համպուրկի տեղական ազգային մղիչ ուժը կը ներկայացնէր: Միշտ հայկական գործը բարձր բռնած՝ կը քարոզէր ազգային հպարտութիւն, ո – րով Թրծուած էր:

Ինքն էր, որ Համպուրկի փոքրաթիւ գաղութին մէջ ոգեւորութիւն կը ստեղ – ծէը, կ'օգնէը իրեն ներկայացող բարո – յական կամ նիւթական օժանդակութեան կարօտներու՝ գործակցելով գաղութին բարեսիրտ հայրենակիցներու հետ, կը դիմէը պաշտօնական հաստատութեանց իբր նախկին հիւպատոս Հայաստանի եւ թէ պէտք ըլլար Հայու մը գործը կարգի բերել կամ ազատել զայն ձերբակալումէ եւ այլ դժուարութիւններէ:

Ահա գատ Հայկ Թիւրքեան տարիները չարունակ հայերէն սորվեցուցած է գա – զութին փոքրերուն, կազմակերպած է հաւաքոյթները եւ միշտ գործօն ազդակ եղած է Համպուրկի գաղութին կեանքին մէջ՝ ազգային բարի նախանձախնդրու – թեամբ:

Անմոռանալի պիտի մնայ թարգման – չաց 1500ամեակին մեծ հանդէսը, որ Համպուրկի գաղութին թիւին անհամա – պատասխանօրէն բարձր որակով եւ ար –

Ծագկազարդ դահլիճում մի պահ քար լռութիւն տիրեց: Կաթողիկոսը խոնար – հել էր գլուխը քահանայի առջեւ ու ըս – պասում էր: Եւ քահանան անսպասելի խրոխտ ձայնով սկսեց պահպանիչ կար – գալ: Յետոյ ելաւ տեղից, մօտեցաւ Խր – իմեան Հայրիկին, բարձրացրեց նրան, ապա դարձաւ դէպի Կոմիտասը, կռացաւ եւ նրա ոտքերի տակից առաւ տրեխներն ու դուրս գնաց:

— Կոմիտաս վարդապետ,— ասաց Խր – իմեան Հայրիկը, — քո մօտ վերցրու, չմոռնես, որ այսօր վերադա – նայ, ոտքով է եկել, հեռուից է եկել, յոգնած կը լինի: Երեկոյեան ժամեր – դութիւնից յետոյ ինձ մօտ բեր, ես նրան ասելիք ունեմ:

Կոմիտասը դուրս եկաւ: Քահանան վե – հարանի բակում նստած տրեխներն էր կարկի դցում, եւ երբ Կոմիտասը մօտե – ցաւ նրան, այս անգամ քահանան վեր նայեց, ախուր ժպտաց ու ասաց.

— Ես այդպէս էլ դիտէի: Եկայ, որ պահպանիչ կարդամ, եկայ, որ թեթե – ւացնեմ Հայրիկի մեծ վիշտը ...

ՌԱՖԱՅԷԼ ԱՐԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

պատրիչ հանդէսը մըն էր: Եթէ նիւթա – կան մեծ զոհողութիւնը ամբողջ գաղու – թին կազմէ էր եւ պատիւ կը բերէր ա – նոր, կազմակերպութեան մեծագոյն ը – ժինը Հայկ Թիւրքեանինն էր, որ նախ ճաշակ ունէը, այս կարգի կազմակերպու – թեանց, երկրորդ՝ սիրտ եւ ջանք խնայեր լաւագոյն արդիւնք մը յառա – ջացնելու համար յօդուտ իր պատ – հայ ազգին: Հայութիւն, ասիկա պըր – բութիւն մըն էր իրեն համար եւ ամէն բան կը մոռնար երբ հարցը Հայութեան բարձրացման մասին ըլլար:

Իր ատենին, 1936ի աշնան, եթէ չեմ սխալիր, այս մշակութային հանդիսի մանրամասն նկարագրութիւնը երեւցած է «Յառաջ»ի մէջ, որուն կ'աշխատակցէր Համպուրկէն, ինչպէս Տոքթ. Արա. Ա – բելեան եւ ատորագրող կ'աշխատակ – ցէինք Պերլինէն: Եւ ներկայ էինք երկ – քըս ալ այդ մեծ հանդէսին, որուն կը հաւատարեցաւ մեր նոյն օրերու հանդի – սը, հակառակ անոր որ մենք ալ Պերլինի վարչութեան մէջ նման փափաք մը ու – նէինք... Միայն վերյիշելու համար նը – չեմ, որ բացի ականաւոր պերմանաց բանախօսներէ (Թորպահ եւ ուրիշ մը, որուն անունը չեմ յիշեր այժմ) խօս – ցաւ Հայկ Թիւրքեան գրաւոր արտայայ – տութեամբ այդ օրուան հանդէսին չըլլ:

Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան յատկա – փարիզէն հրաւիրուած էր Հայ երգ ներկայացնելու մեծագոյն դերման բա – մուքեան մը առջեւ, ամէնէն անուան պանդոկին սրահին մէջ, ուր հիւրան – թութիւն եւ այլն կանոնաւորապէս կար – գադրուած էր: Հայկ Թիւրքեանի ժր – ջան աշխատանքին արդիւնքն էր հայ ար – ւեստի տարատեսակ պարերը: Ցիշենք նաեւ որ նոյն հանդէսէն առաջ պատ – րաստ մատուցուեցաւ ռուսական մատ – ուռն մէջ, որուն կատարման հրաւիրուած էին Պերլինէն Գր. Ծ. Վրդ. Շահմանեան եւ Պերլինի երգեցիկ խումբը:

Բայց այս 1500ամեակը դերման մա – մուլին մէջ արժանաւորապէս հրապա – րակելու «արուեստը» գործակալ Հայկ Թիւրքեանին կը պարտէր Հայութիւնը մանաւանդ այլամերժ տրամադրութեանց առկայութեան այն օրերու դերման մամուլին մէջ: Ամէն տեղ «մենք հայ ենք» ըսող համարձակօրէն ճակատող, եւ Հայա – ստեան վրայ մուր քսել ուզող ոտքան – դուն դէմ յարձականօրէն վիճող այն օ – րերու սակաւաթիւ Հայերէն մէկն էր Հայկ Թիւրքեան: Հարկ է մեզ հրապա – րակով յիշել եւ գոհել այս կեցուածքը որպէսզի հետեւորդներու չարքը չկըր – ճի, այլ խայտառակ անունց հոգին, որով պահեցին իրենց ամբողջ երիտասարդա – ւութիւնը նշանաբան ունենալով միայն թ Նալբանդեանի «Ազգի գործը հաջախ

Երկրորդ ընդհ. պատերազմի աւերը – ները սակայն նաեւ Համպուրկի Հա – յերը ապաստանել ուիչեցնա եւ ուրիչ պահով» կարծուած վայրերը, որով

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

ԿԵՌԱՍ ԵՒ ՈՒԼԻԿ

—o—

Ռունդերս լայն բացած անկեղի դէպի այս խաբկանքը: Ջմայլած վերացայ:

Քիչ մը եւս, դեղեւելով, չափել – կըշ – ռելէն, վախն ի վախ, փորիս ամենա – կարող քաջութեան մտիկ ընելէ եաք չուլլուեցայ ծառն ի վեր:

Ինչ բախտ: Երկու կեռաս մէկ անդա – մէն խօթեցի բերանս: Թեթեւ թթուով մը կարուած, հեղուկ քաղցրութիւնը հալեցաւ, տարածուեցաւ բերնիս մէջ: Կուտերով միասին կլլեցի:

Լաւին դէշին չէի նայեր այլեւս, կ'ու – ռէի ագահ ամապարանքով մը: Ճիւղ մը կոտրեցի ու տերեւներ թափեցան: Ո – ք՞ուն հոդը: Ուռեղ: Ուռեղն էր միակ, դերադոյն ու դեղեցկադոյն նպատակս:

Վերջապէս լեցուեցայ, փորս ուռեցաւ: Կեռասներուն համը փոխուեցաւ: Փափ – կաճաշակ դանդաղութեամբ գատեցի քա – նի մը հատածներ եւս, ծծեցի անհոգու – թեամբ, — դեռ չեն հատած ըսելով —— ու դրպանս լեցնելէ եաք իջայ վար:

Միայն այդ պահուն ըմբռնեցի որ, ոչ թէ դէշ՝ այլ պատիժ մը արժանի էր ը – րածս: Կոտրած ճիւղը թափած տերեւ – ներուն հետ խնամքով պահեցի:

— Հայկա՛կ ...

Մօրս ձայնն էր: Արդեօք տեսա՞ծ էր: Ի՞նչ կար: Պատմէի՞ բրածս: Զղջումս սկսած էր արթննալ՝ դալիքին սարսա – փովը սառուցացած: Գացի:

— Եկուր նայէ ինչ աղուոր ուլիկներ են, եկուր:

Ուռն, մեծ ախոռին քով, բաւական լայն, միջանցքի ձեւով տեղը այծ մը ու – նէր Քեռին: Միւս այծերէն ու կովերէն հեռու: Ջմայլելի փոխոխութիւն մը պա – տահած էր: Հրաշք, երկու սիրուն, փոքրիկ ուլիկներ աւելցած էին: Մին սրճագոյն, միւսը սեւ:

Մայր այծը կեցած էր հիւանդ ու տր – խուր դիրքով մը: Ուլիկներէն մին ծուն – կի եկած կը ծծէր, ապա նստած: Իսկ միւսը չուրջ – բոլորը կը դիտէր չատանց իրերն ու աշխարհը ճանչցողի մը վար – ժութեամբ:

Մարթա մօրաքոյրն ալ եկաւ:

— Ըսի, երկու կտոր փայտ նեւեմ փուռը, (կը պատմէր մայրս անոր), ե – կայ, ի՞նչ տեսնեմ՝ եղած, լմնցած: Լաւ որ այսպէս եղաւ, սիրտս պիտի հատնէր:

Այծերուն կեցած անկիւնին քով հայի ու հերիսայի փուռն էր: Հին ձեւի փուռ մը՝ որուն տակ թէմ կրակ մը այդ պա – հուն միօրինակ ու յստակ կարմիր մը կը ցոլար: Կեռասի ծառ մըն էր կարծէք: Կեռասի ծառ մը առանց տերեւի, ամբող – ջովին պտուղ եւ հատած:

Արդէն մօտեցած էի ուլիկներուն: Գրկեցի, համբուրեցի անոնց դունչերը, շատ կամաց, դդուչութեամբ, վախնալով ցաւցնել: Զէ՞ որ Քեռին համբոյրները կ'ատէր:

Եւ յիշելով դրպանիս կեռասները, հա – նեցի, հատ մը սեղմեցի ու սրճադոյնին բերնին տարի, բերանին մէջ կաթեցուցի: Միւսին ալ: Կարծեցի թէ սիրեցին: Գըր – պանիս պարունակութենէն այլեւս միայն կեղեւները ու կուտեր կը մնային:

Ըսի ինքնիրենս.— Քանի Քեռին չէ ե – կած, վազեմ այդի, դրպաններս լեցնեմ ու դամ:

— Մայրիկ, դուրս տանի՞մ ուլերը:

— Չէ տղաս, թող մնան, կը մրսին, հով կայ: Դուրս ելլելուդ դուռը գոցէ:

Մայրս խոհանոց գնաց:

Դ.

Նորէն բարձրացայ ծառը: Ծառին դա – դաթէն տեսայ քովի ծառին վրայի աւելի հասածները: Իջայ եւ անոր վրայ ելայ: Բոլոր դրպաններս (դողնոցիս կարը քա – ուած ծայրին մէկ անկիւնով միասին՝ երեքուկէս դրպան) լեցուցի:

— Հապա՞ մայր այծին: Որքան փորը քաշուեր պղտիկցեր էր— անօթեցած ըլ – լալու է: Անոր ալ քիչ մը խոտ տանիմ:

Դարձայ տուն, չիտակ մարագ: Ցար – դի սակաւը սպղնի, յարդի սակաւը ան – դին՝ չկայ, չգտայ: Ախ քու խերդ ա – նիծեմ, քու տէրտէր ի՞նչ ըսեմ: (Այս ի – ցոյները Քեռիէն սորված էի):

Վերջապէս գտայ ու վերադարձայ ակօսայ խոտ քաղել: Ինչքան կը քաղէի այնքան անբաւական կը թուէր քաղած – Աչքիս առջեւն էր խեղճ այծին վիճակը: Մախսումը, ինչպէս պիտի ըսէր պատա – Սաման:

Ցանկարծ ախոռին կողմէն վայնասո – մըն է փրթաւ.

— Կ'ուրանամ, աս ի՞նչ ձիւն էր դիտա – կաւ ...

Սրատարուի կեցայ: Բրածիս տեսա – րութիւնը » դիս չէմեցուց: Խմացէր է: Բնազդական չարժումով մը ծառ – եաեւ անցայ ու դրպաններուս պարունա – կութիւնը ամէն ուղղութեամբ նեռնդ – Բայց չէ: Մարթան ալ ծուներէր ծեծէր: Ի՞նչ կայ արդեօք:

Թուլցնող ու հանգստացնող դող – թիւն մը, խոր հետաքրքրութեան հետ, զրաւեց փոքրիկ անդամները: ճամբան ձգելով ծանր սակաւը՝ հեւալէն:

Անմիջապէս չհասկցայ պատճառը: Ուլիկները չկային: Այծը փուռի կրակ առջեւ լալու պէս կը մկկար: Իր կիներուն նայուածքը դարձել էր ուղղուած, ուր երկու ձմրուկ սեւ լայնակի չափ հետքեր անչարժ կը խայտին:

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՒՍՔԵԱՆ

(4 Շար.)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՋԳ. ԿԵԱՆԳԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆ, (Յատ.)— Յունիս 13ի Շաբաթ երեկոյեան մեր գաղութին ալ ոտնկոխեց Հայաստանի Անկախութեան 46րդ տարեդարձը պատշաճ հուզով ու խանդավառ – ութեամբ : Հանդէսը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. «Գ. Լափեան» խումբի կողմէ հովանաւորութեամբ կոմիտէին : Հ. Յ. Դ. Տան մուտքին՝ խոշոր եռա – գոյնի կապակցութեամբ առաջնորդեցին դէպի Աբինօքի ձորը : Դիպուկ միջոց անցնելիս, Առաւուրը — Սահմանին ասա՝ հները արձակի : Գիւղից բաւական հեռացել էին, երբ առաջին օրը նա իմ մօտ եկաւ, ես պարտաւորուեցի նրա կեանքը պաշտպանել վտանգներից :— Այն ասելով, Հա – յկին խնջարով կտրեց Յողեղանի, նրա հնոջ եւ աղջկայ կապանքները :

— Էլ ո՞վ սպանեց իմ հներին, ես իմ իւրաքանչիւր սպանուած հան փոխարէն կրկնակի վրէժխնդիր կը լինեմ, — գոչեց քուրդը :

— Ես սպանեցի, — պատասխանեց երկրորդ ասկեարը, հրացանի փողը նրա կրծքին ուղղելով :

— Չհամարձակուես ,— որոտաց Հայկին :

— Մենք երէկ կոտորեցինք Մուշն ու Սասունը, այսօր կոտորում ենք Մուշ – Բոնաչէնը եւ չենք պլանայ կրակել նաեւ մի յանդուգն քրդի կրծքի մէջ :

Այդ խօսքի վրայ Առաւուրը եաեւից բռնացրի մի ծանր հարուած իջեցրեց մարդասպանի գլխին : Հրացանը վայր ընկաւ : Հայկին մօտեցաւ եւ իր դաշոյնը մխրճեց կուրծքը : Դահիճը վայր գլոր – ուեց եւ մի ակնթարթում անշնչացաւ :

— Էլ ո՞վ սպանեց իմ հներին ,— որոտաց կատաղած քուրդը, հրացանը դէտ – նից վերցնելով :

Երկու ասկեարները իրենց ընկերների վախճանը տեսնելով՝ դէնքերը տարան – փից վայր նետեցին եւ ծունկի եկան Ա – ւէտի հայրու եւ նրա հովուի առաջ :

Բայազը եւ Հեղինէն ապատ չունէ քա – ղեցին :

— Ո՞ւր էիք տանում սրանց ,— հար – ցըրեց քուրդը :

— Աբինօքի ձորը :

— Դէ, դնանք այնտեղ ընկոյզ քաֆ տալու, — հրամայեց քուրդը :

(Շար.)

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

ջանիք Թիւրքիան Պերլին հարաւային Ներմանիա եւ Վիէննա, ուր նոյնպէս անթուոր ծրագիրները կը մշակէ Հայաստանի եւ պերիմարեալ Հայերու օ – ժանդակութեան համար : Բայց եւ պա – տերազմէն վերջի առաջին տարիներուն կ՚ուսումնիք, որ Շեռւթիկարթի եւ Միւ – նիխի մէջ ակտիւոր կազմակերպիչներէն կ՚անդիսանայ Հայանպատա մշակու – թային հանդէսներու : Այստեղ ալ դեր – ձանիէն յոյուածով Հայկ Թիւրքեան խոտարած է հրապարակագրական աշխա – տանք՝ իբր լրացում եւ նպատակի հե – տազօտում, որովհետեւ չեն բաւեր սր – տներու սահմանափակուած չքնաղակ – ներ, պէտք է մամուլը կցել ծրագրուած գործի մը լայն տարածման համար : Այս տղայութեամբ զործած է ընդհանրապէս հանդուցեալը նիւթական եւ ջանադրա – թեամբ : Շնորհը, իրաւ եաեւից փոուեցին մեր ազգային ու յեղափո – խական խմբերդներ ոգոդեցին սրահը պարպելով ճնշուած հոգիները : Մեններդ – ներ իրարու յաջորդեցին : Յիշենք Տէ – Հայութիւնը ամբողջական բնաջնջումէ եւ հիմը դրուեցաւ ազատ ու անկախ Հա – յաստանի :

Նախագահին խօսքերը քանիցս ընդ – միջուեցան ծափերով : Ապա յոանկալա յարդուեցաւ հերոսներու յիշատակը :

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Նոր Սերունդին կողմէ պատրաստուած չատ յաջող պատկերով մը որ կը խորհրդանշէր Մայիս 28ը : Մեզմ նուագի մը ընկերակցութեամբ կը պատմուէր անկախութեան համար մղ – ուած կռիւներուն մանրամասնութիւննե – րը : Տէսինի Նոր Սերունդէն արտասանեց Ալֆրէտ Պաուտեան : Մենեղրեց Պ. Ա. Իշխանեան : Դարձեալ արտասանութիւն՝ Լիոնի Նոր Սերունդէն Օրիորդները Շաբէ Ղազարեան եւ Ալիս Ալթունեան : Տիկին Մաոի Կարապետեան երգեց երկու եր – գեր : Լիոնի պարի խումբը զոթծադրեց երկու կովկասեան պարեր :

— Արտասանողները, իւրաքանչիւրը ա – ռանձին զգայնութեամբ, գնահատուեցան ջերմ ծափերով : Նոյն գնահատանքին արժանացան մենեղրոդները ինչպէս նաեւ կենդանի պատկերին դերակատարները ու պարախումբը :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բա – նախօս Տիկին Հուրի Իփէքեան, որ տը – պաւորիչ բանախօսութեամբ մը Մայիս 28ի պատմականը ընելով դէն նոյնացուց Վարդանանց պատերազմին : Հրաշք մը չէր, ըսաւ, Մայիս 28ը, այլ հայ ժողո – վուրդին, իր ազատութեան համար մղած պայքարին արդիւնքը, իր դարերու ե – րազին իրականացումը : Հայկական դա – տի հետապնդումը այժմեական անհրա – ժեշտութիւն մը նկատեց : Երբ օտար – ներն իսկ ոտած են հետաքրքրուիլ այդ արդար հարցով ու արծարծել զայն :

Կոչ՝ ըրաւ վանել հատուածական նեղ – մտութիւնները եւ միահամուռ ճիգե – րով, կեդրոնացեալ գործունէութեամբ հետապնդելու այդ դատը մինչեւ անոր վերջնական լուծումը : Փարիզէն Տիկին Արաքսի Մուրատեանի ներկայութիւնը առիթ մը եղաւ պինգը բեմ հրաւիրելու : Յարդելի ընկերուհին իր երեք ժողովրդական զուարթ երգերով ելեկտրականացուց մթնոլորտը, ծափերու տարափի մը տակ :

Հանդէսին պաշտօնական բաժինը վեր – ջացած ըլլալով ներկաները հրաւիրուե – ցան տան ներքնայարկը՝ խնջոյքով չա – րունակելու ստեղծուած խանդավառու – թիւնը : Հակառակ ժամանակը ուշ ըլլա – լուն, սեղաններու չուրջ հաւաքուեցան տարէկցներ ու երիտասարդներ :

Պ. Պօղոս Տէր – Պօղոսեան, այս ան – գամ իրրեւ սեղանապետ չուտով բարձրա – ցուց տրամադրութիւնները իր սրամտու – թիւններով ու արձակած «հրամաններ – րով» : Փրփրուն գինիներու կերրնական ազդեցութեամբ , ազդային ու յեղափո – խական խմբերդներ ոգոդեցին սրահը պարպելով ճնշուած հոգիները : Մեններդ – ներ իրարու յաջորդեցին : Յիշենք Տէ – կիններ Մաոի Կարապետեան, Հուրի Ի – փէքեան, Պ. Աւետիս Իշխանեան եւ մա – նաւանդ Տիկին Արաքսի Մուրատեան եւ Օր. Անժէլ Կարապետեան կիրթ ու հըն – չեղ ձայնով առանձին վայելք մը տուին մեզի : Ընկերը Վահան Սէթեան իր «որ – մանիքայով» նուագեց դուարթ եղանակ – ներ : Իսկ ընկերը Ս. Ասաքէլեան իր զա – ւեշտական երգով ոգեւորութիւնը բաղ – մապատկեց :

×

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՊԱՏՈՒԻ

Յունիս 19ի Ուրբաթ երեկոյեան տեղ – ւոյս թաղապետութեան կողմէ ընդունե – լութիւն մը կազմակերպուած էր թաղա – պետարանի ճաշասրահին մէջ, ի պատիւ տեղւոյս մարզական միութեանց, տար – ուան ընթացքին անոնց տարած յաղթա – նակներուն եւ արձանագրած առաջնութեան բարձրացման առթիւ :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը Տէսինի պատուաբեր խումբը կը հանդիսանար , «Փրոմոսիոն տը լիկ»ի դասաւորման բարձրանալով :

Ընդունելութեան հրաւիրուած էին բա – ցի մարզական միութեանց անդամներէն , Տէսինի բոլոր միութեանց ներկայացու – ցիչները, որոնց կարգին Ֆրանսական բա – նակի պինուոր Հայ Նահիկն Թաղմիկ – ներու Միութեան կողմէ՝ Պ. Նուպար Պօ – ուրեան, Հայ Կամաւորներու եւ Մար – տիկներու Միութեան կողմէ Պ. Պ. Լէ – ան Ասատուրեան եւ Հայկ Զաքարեան : Ներկայ էին՝ թաղաքապետը եւ թաղա – պետական խորհուրդի անդամներ եւ այլ պաշտօնական անձեր :

Յարդելի քաղաքապետ Պ. Թեւաս խօսք առնելով զովաբանեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի աշ – խոյժ գործունէութիւնը, խումբին լաւ խաղարկութիւնը եւ մանաւանդ զեկա – վարներուն չամառ աշխատանքը տարի – ներու ընթացքին, կանգուն պահելու հա – մար խումբը :

Քաղաքապետութեան կողմէ իրրեւ հա – մակրանքի նշան Պ. քաղաքապետը Հ. Մ. Ը. Մ.ի խմբապետ Պ. Գոնթաթիթիեանի յանձնեց Տէսինի դրօշակը, նոյն վարձա – տրութեան արժանացան նաեւ յաղթական միւս խումբերը :

— Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ նախագահ Պ. Վահան Յակոբեան իր քաղաքավարական պատշաճ պատասխանով շնորհակալու – թիւն յայտնեց Պ. քաղաքապետին եւ թա – ղապետական խորհուրդին, իրենց ընծայ – ուած պատիւին եւ յայտնուած վստահու – թեան համար :

Յոյս յայտնեց թէ խումբը ինչպէս միշտ, զարձեալ իր կարելին պիտի ընէ Տէսինի զրօշը բարձր պահելու համար :

Մեր կողմէ հաստատենք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը լրիւ մնջիկ կ՚աշխատի ոչ միայն բարձր պահելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունն ու վարկը եւ ապահովելու խումբին յարատեւութիւնը, այլ մանաւանդ պահելու անոր հայկական նկարագիրը : Սակայն յաճախ կը ստիպուին օտար մարզիկներ ալ օգտագործել խումբերուն մէջ տեղքայլ չքնելու եւ յառաջդիմելու համար : Այս ալ որպէս արդիւնք տեղւոյս հայ մարզիկներու աղղային նահանջա – կանութեան :

×

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 20ի Շաբաթ երեկոյեան Հ. Յ. Դ. Տան սրահը եռուզեռի մէջ էր : Ֆ. Կ. Խաչի տեղւոյս ազդային վարժարանի ա – մաւերջի հանդէսն էր, որ կազմակեր – պուած էր Կրթ. Մարմնի կողմէ, հովա – նաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւ – ղին :

Իր ներկայութեամբ հանդէսը պատ – ուած էր տեղւոյս հովուր հովիւ Վարագ Ք՚հնյ. Աւետեան :

Բեմը չքեղօրէն զարդարուած էր ու – սուցիչ Պ. Վ. Սէթեանի կողմէ : Աչա – կերտները անհամբեր էին ու կ՚ողմկէին : Ուսուցիչին սառտը հաղիւ կը չոջողէր դիրենք հանդարտեցնել :

Վերջապէս Կրթ. Մարմնի կողմէ Պ. Բագրատ Յոստիկեան բանալով հանդէսը բեմ հրաւիրեց քարտուղարը, որ կարդաց դպրոցին եւ Կրթ. Մարմնին գործունէու – թեան տեղեկագիրը : Ապա, գանձապահ Պ. Կարօ Ժամկոչեան տուաւ նիւթական դեկուցումը : Նախ յայտարարուեցաւ Կրթ. Մարմնի եօթը տարուան ելեւմուտ – քը, ապա ներկայացուեցաւ 1963 – 64 տարեշրջանի մանրամասն հաշուեկշիռը՝ ջերմապէս ծափահարուելով :

Բեմ հրաւիրուեցան նաեւ Տէր Հայրը , որ իր կարգին ըրաւ ամփոփ զեկուցում մը, աչակերտութեան իր ուսանդած կրօ – նական դասերուն մասին : Արդարեւ, Տէր Հայրը երկու տարիէ ի վեր սիրայօժար ստանձնած է այդ բաժինը , եւ կը չա – րունակէ կանոնաւորաբար, հակառակ իր ֆիզիքական տկարութեան :

Դարձեալ յիշեցուց ծնողքներուն իրենց աղդային պարտականութիւնը երեխանե – րուն մայրենի լեզուի եւ կրօնական կրք – թութեան հանդէպ : Դպրոցն ու եկեղե – ցին նկատելով աղդապահպանման երկու դլխաւոր աղդակները :

Տէր Հայրը փակեց իր չինիչ խօսքը դնահատանքի արտայայտութիւններով :

Այժմ կարգը աչակերտութեանն էր : Գողտրիկ արտասանութիւններ, չնորհալի դուէրդներ ու մեներդներ, իրարու յա – ջորդեցին : Գոհունակութեամբ ունկնդ – րուեցան խմբերդները , դեկավարու – թեամբ Օր. Անժէլ Կարապետեանի : Նոյն հոգեպարար տրամադրութիւնը ստեղծե – ցին նաեւ հայկական պարերը՝ դեղեցիկ տարազներով եւ ճկուն ու ներդաշնակ չարժումներով : Գնահատելի է մանա – ւանդ Օր. Ա. Կարապետեանի աշխատան – քը որ տարուան ընթացքին նուիրուեցաւ աչակերտներուն սորվեցնելու հայկական երգեր ու պարեր :

Աչակերտները յաջողութեամբ ներկայա – ցուցին նաեւ դաւեչտական ու բարոյա – կան խորքով թատերական պատկերներ , որոնք եւս ծափահարուեցան :

Կրթ. Մարմնի կողմէ Պ. Բագրատ Յոստիկեան դեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց Օր. Անժէլին, դպրոցին բերած իր թանկագին նպաստին համար :

Գրիչ մըն ալ նուիրեց մեր երիտասարդ ուսուցիչին , որ իր ասպարէզին առա – ջին տարեշրջանը յաջողութեամբ տար – ուեց, սիրուելով իր աչակերտներէն : Վստահ ենք որ այսուհետեւ նոյն նուի – րումով պիտի փարի իր պաշտօնին, նո – րանոր յաջողութիւններով, անշուշտ ի – րեն աչակից ունենալով դպրոցին հովա – նաւոր կազմակերպութիւնը եւ ծնողքնե – րու աչալրջութիւնն ու աղդային դիտակ – ցութիւնը :

Հանդէսը փակուեցաւ ընդհանուր դո – հունակութեամբ : Աչակերտներն ալ բա – տոցան Կրթ. Մարմնի կողմէ յանձնուած փոքր նուէրները :

ԳԻՄ

Մէկ մարդ կը սպանիես, ոճրագործ ես, միլիոնաւոր մարդիկ կը սպանիես , ճուաճող ես, բոլորը կը սպանիես , Աստուած ես :

ԺԱՆ ՌՈՍԹԱՆ

ՀԱՅԱԶՆԻ ԹԵՐԹՈՆԸ (132)

ԽՈԴԵԴԱՆ

Աքեղակը պապզում էր Բռնաչէնի պարզ տանիքներ Յողեղանին, Բայազին եւ Հեղինէին կապկպելով առաջնորդեցին դէպի Աբինօքի ձորը :

Դիպուկ միջոց անցնելիս, Առաւուրը զրկեց Շնկոյին.

— Սահմանին ասա՝ հները արձակի : Գիւղից բաւական հեռացել էին, երբ առաջին օրը նա իմ մօտ եկաւ, ես պարտաւորուեցի նրա կեանքը պաշտպանել վտանգներից :— Այն ասելով, Հայկին խնջարով կտրեց Յողեղանի, նրա կնոջ եւ աղջկայ կապանքները :

— Էլ ո՞վ սպանեց իմ հներին, ես իմ իւրաքանչիւր սպանուած հան փոխարէն կրկնակի վրէժխնդիր կը լինեմ, — գոչեց քուրդը :

Աքեղակը պապզում էր Բռնաչէնի պարզ տանիքներ Յողեղանին, Բայազին եւ Հեղինէին կապկպելով առաջնորդեցին դէպի Աբինօքի ձորը :

Դիպուկ միջոց անցնելիս, Առաւուրը զրկեց Շնկոյին.

— Սահմանին ասա՝ հները արձակի : Գիւղից բաւական հեռացել էին, երբ առաջին օրը նա իմ մօտ եկաւ, ես պարտաւորուեցի նրա կեանքը պաշտպանել վտանգներից :— Այն ասելով, Հայկին խնջարով կտրեց Յողեղանի, նրա կնոջ եւ աղջկայ կապանքները :

— Էլ ո՞վ սպանեց իմ հներին, ես իմ իւրաքանչիւր սպանուած հան փոխարէն կրկնակի վրէժխնդիր կը լինեմ, — գոչեց քուրդը :

(Շար.)

ԽՈԴԵԴԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի եւ Լիոնի առկախ հաշիւ ունեցող մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք իրենց հաշուեցոյցերը : Կը խնդրենք որ մինչեւ Յուլիս 15, կարգադրեն իրենց հաշիւները : Այդ թուականին անխտիր պիտի դադրեցնենք թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն որոնք չեն պատասխանած մեր դիմումին :

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ «Յառաջ»ի, ինչպէս բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնը կանխիկ կը վճարուի եւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր այն բաժանորդներուն որոնք, առանց սպասելու մեր դիմումին, իրենց կանխիկ վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբացեալ Յարութիւն Ուլուսեանի (Յակոբեան) մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են՝ փոխան ծաղկեպսակի.— Յովհաննէս Սիմոնեան եւ Մարգրիտ Վարդեան կը նուիրեն 10ական ֆրանք Սէն Ժեռմի եկեղեցւոյ : Պաղտասար Տիրատուրեան 10 ֆր. «Յառաջ»ին, 10 ֆր. «Հայաստան» թերթին եւ 10 ֆր. Սէն Ժեռմի Կապոյտ Խաչին : Նոյնպէս Մարգրիտ Վարդեան 5 ֆր. կը նուիրէ Սէն Ժեռմի Կապոյտ Խաչին :

Սէն Ժեռմի Թաղականութիւնը խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնէ նուիրատուներուն եւ ցաւակցութիւններ ննջեցեալի պարագաներուն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Պանեէօ - Բաշանի Կրթական Մարմնոյ կողմէ, հովանաւորութեամբ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս կիրակի ժամը 3ին, Փրէօ տէ ժէօն Ֆիյ սրահին մէջ, 97 Ռիւ տ'Արֆէօյ, Պանեէօ :

Երգ, արտասանութիւն պար :

Պիտի ներկայացուին «Անուշ»էն տեսարան մը եւ «Արեւելեան ճաշարանը», զաւեշտ մէկ արար : Կը մասնակցին բոլոր հին եւ նոր աշակերտ եւ աշակերտուհիները, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հոփսիմէ Պալըգճեանի :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին, Շաբաթ իրիկուն Կառ տը Լիոնէն :

Ժամադրավայր Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակը ժամը 21ին :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի Ա. խումբի մանուկներուն բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Երկուշաբթի Յունիս 29ին եւ Ուրբաթ Յուլիս 3ին, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանատունը, 15, րիւ ժան Կուժօն : Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 5, ժամը 11–21, Լը Փէքի Հայ Ընծայարանին դարաստանին մէջ :

Ի նպաստ Բարեսիրական ու Կրթական ձեռնարկներուն :

Հանդիսաւոր Պատարագ ժամը 11ին

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին :

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Գեղարուեստական բաժին

եւ զբօսալի խաղեր

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Կառ Սէն Լազարէն, Սէն Ժէրմէն ան Լէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Փէքի) :

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել էրմիթաժի կայքը :

—*—

COSTA VERDE

SOCIETA
PER LA
VALORIZZAZIONE DELLA SARDEGNA
(s. p. a.)

ՍԱՐՏԵՆԻԱՅԻ գեղածիծաղ ու վայրի՝ արեւմտեան ափերուն վրայ, շինութեան մէջ է զբօսաշրջիկներու յատուկ ծովեզերեայ ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ քաղաքաշրջանը, 15 միլիոն ք. մ. տարածութեամբ ընդհանուր յատակագիծով մը :

Այս առթիւ, ծախու են ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ Ընկերութեան բաժնեթուղթեր սահմանափակ թիւով, որոնց գինը խիստ մատչելի է եւ գնումը զուրկ որեւէ պետական տուրքէ՝ 20 տարի :

Գրաւոր դիմել Ընկերութեան արտասահմանի ներկայացուցիչին՝

Mr. A. GLORIKIAN :
— MUNICH (Allemagne)
Platzl Münzstr. 8/9
— MILANO (Italie)
Via S. Vittore al Teatro, 3

Ընկերային կամ հաւաքական բնոյթ ունեցող ձեռնարկներու համար, գնումի մասնաւոր եւ շահեկան պայմաններ :

— * —

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ ԼԻՈՆ.— Յունիս 26ին վարչութեան նամակ ղրած Պ. Վարժապետեանէն կը խնդրուի իր փոքր անունն ու հասցէն ճշդել :

ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կազմութեան երեսնամեակին (1934 – 1964) առթիւ :

Կիրակի օր (Յուլիս 5)

Հացկերոյթ եւ խնջոյք ժամը 13.30ին, հայ դպրոցի սրահը, 4, Րիւ տէ Թրուա-Շանթիէ :

Կը նախագահէ Բժ. Ռ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ
Կը խօսի Տիկ. ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Առաւօտուն եկեղեցւոյ արարողութենէն ետք մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի երեսնամեակի ընթացքին մահացած 22 ընկերուհիներու եւ ընկերներու անմոռաց յիշատակին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համա-խարբերդցիական Միութեան Սէն Թ'Անթուանի մասնաճիւղին եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. Վարչութեան :

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Պառ Պելվէտէր, Սէն Թ'Անտրէ օղասուն եւ զալս - բաղարդ ընդարձակ պարտէզին մէջ :

Մուտքը ազատ է Ճոխ պիւֆէ

Հանդիսավայր երթալու համար Փլաս տ'էքսէն առնել 25 թիւ Թոռլէն եւ իջնել վերջաւորութեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

24 Հոկտեմբեր Շաբաթ գիշերէն մինչեւ լոյս, Ջ. Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

×

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յուլիս 26ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալայրի անտառին մէջ : Կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ :

Ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց օթօքարները :

×

Հերոսներու Օրը կը տօնուի Վիէնի մէջ Յուլիս 19ին :

×

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 67րդ տարեդարձը կը տօնուի Յուլիս 26ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալայրի անտառին մէջ, Կարտանի մօտ, Էքսի ճամբուն վրայ :

Ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւններէն կը խնդրուի այժմէն վարձել իրենց օթոքարները :

×

Հերոսներու օրուան տօնակատարութիւնը Շաւիլի անտառին մէջ՝ Յուլիս 26 կիրակի օրը :

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31 — AOUT

Հոկայ չէնք մը : Գեղատեսիլ վայր՝ լիճին ճիշդ քովը : Խաղաղաշտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ՝ 10 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7 - 9, եւ Շաբաթ օրերը՝ ժամը 5–7,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE — 17, Rue Bleue

Գաւառը դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերուն :

ԾԱՆՕԹ.— Փարիզէն հաւաքական տոմսով (պիյէ ֆոլէքթիֆ) մեկնողներու արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին :

Երթ ու դարձի ծախքի հաշւոյն կանխավճար՝ 50 ֆրանք :

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան փորագրութիւն —

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ՆՈՐ .... ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ .... ՆՈՐ

GRAND PÈRE VARTAN

Հայկական կեանքէ յուզիչ վէպ մը՝ ֆրանսերէն լեզուով :

Գրեց՝

ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

EDITIONS REGAIN — MONTE-CARLO

Ստանալու համար դիմել՝ Հրատարակիչին կամ որեւէ գրավաճառի :

ՎԷՊ... ԳԻՆ՝ 7.50 Ֆ... ՎԷՊ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. - Արծիւ մարզական միութեան տարեկան դաշտահանդէսը Յունիս 21ին Կիրակի ամբողջ օրը (Թրուա Լիւք) :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը ի պատիւ նախկին վարչութեան : Շաբաթ (4 Յուլիս) ժամը ութին, Պ. Ֆիլիփի սրճարանը, անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՊԵՏՐՈՍ ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

METREUR - VÉRIFICATEUR
DE
PEINTURE ET DE MAÇONNERIE

Կը ստանձնէ նաեւ ներկի եւ որմնադրութեան աշխատանքներ :

Նախահաշիւներու (տըվի) պատրաստութիւն եւ հաշուեցոյցերու քննութիւն :

ԴԻՄԵԼ.—

BEDROS TCHIBOUKDJIAN
7, Rue de la Grange-Batelière
PARIS (9e)
PRO. 56-31

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ծրջանաւարտ աշակերտներու սակաւ թիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-23
Métro : Pont-de-Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)